

UTL AT DOWNSVIEW

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BM
520
.88
45
1906

Zirelson, Judah Loeb
Gevul Yehudah

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

ספר

גבול יהודה

מערכת שאלות ותשובות

בעניני ארבעת חלקי ה"ש"ע"

סאת

יהודה ליב בר' משה חיים צירלסאהן, החונה בק"ק פרילוקא.

פיעטרקוב.

ברפוס של הרבני וכו' מו"ה אברהם ראזענגארטען נ"י.

שנת תרס"ו לפ"ק.

СЕФЕРЪ „ГЕВУЛЬ ІЕГУДА,”

т. е. книга: «ОБЛАСТЬ ІЕГУДЫ»:

Собрание респонсовъ по религиозной казуистикѣ.

Сочиненіе прилуцкаго духовнаго раввина Л. М. Цирельсона.

Въ типографіи А. Розенгартена, въ Петроковѣ. 1906 г.

Дозволено Цензурою
Варшава 7 Февраля 1906 г.

BM
328
- 28
25
1906

הסכמות.

ב"ה. יום כ' ט"ז תמוז, תרס"ו.
באברוסק.

כבוד ירדני הרח"ג המפורסם
הח"כ, החסיד וי"א, גבר
רטולא ב"י מוהר"י ל"ב ג"י
צירלסאהן.

מתכב כח"ר והקונטרסים של
הדפסת ספרו נכון קבלתי. עיינתי
באזרה תשובות וראיתי רב חילו
לאורייתא כפוליס וסכרא ישרה
לאסוקא שמעתתא אליבא דהלכתא
ככל גדולי הדור. יברכהו ד' ויהיו
שמעתתו מבררין בעלמא ויהנו
לאורו.

ירדני הדו"ש והצלחתו מלו"ג
שמרתי נח.

ב"ה.

יהודה יעלה, ברום המעלה,
לשם ולתהלה, מיתורי סגולה, מאד
נעלה, ה"ה יד"ג הרב הנאון
המובהק, החריף ובקי, מפורסם
בשמו כקש"ת מוהר"ר יהודה ל"ב
יצ"ו צירלסאהן אבד"ק פריילוק.
ועתה זיכהו ה' להוציא לאור
הדפים חיבור מהרה על ד' שו"ע,
בנקבו שמו **גבול יהודה** ישרה ל'
כמה קונטרסים מהנרדפים, וראיתי
יותר כמה ששמעתי, והוא מלא
חריפות ובקיאיות ואסוקי שמעתתא
אליבא דהלכתא, ומאד טוב וישר
שודפס, ואשרי חלקו. ועם כי
אינו צריך להסכמה לא לירדני ולא
לדכוותי, אך רצינו של אדם
גדול כמוהו והו כבודו. וראוי
ונכון לאדפיס אדרא. ואברכו
שיגמרנו בכי טוב ויפיעו מעינותיו
חוצה באהלי התורה ולומדיה.
ובכתי עיה"ת שלשים למב"י שנת
תרס"ו לפ"ק. נאווההרק.

נאם יחיאל מיכל הלוי
עפשטיין החו"פ"ק.

ב"ה

הנה ראיתי כמה קונטרסים
מספר **גבול יהודא**, שו"ת על
ד"ח שו"ע, אשר חיבר כבוד הרב
הנאון המובהק, סוע"ה, המפורסם
לשם ולתהלה, מוהר"י ל"ב
צירלסאהן ש"י האב"ד בק'
פריילוקא, ודבריו נאמרים בהשכל
ודעת, נחית לעומקא דינא בחריפות
ובקיאיות ובסכרא ישרה, ומעלה
מרנניתא, ומסוק שמעתא אליבא
דהלכתא, ויתחנני מינ"י רבנן מורי
הוראה בישראל, והיה לשם
ולתפארה. כ"ד הכותב לכבוד
התורה ולומדי". הבא עה"ה יום
א' כ"ה מניא תרס"ו. פה ק'
ולאזין.

נאם רפאל כהנאון מוהר"א
ל"ב שפירא ו"ל.

Grand Rabbinat
d' Alexandrie
(Egypte)

בה"י יום ח'י לחדש מניא התרס"ו.

בית דין הצדק יכב"ץ
דעוב"י
נא אמן יע"א

שלום וברכה לכבוד אהובי המודי, רב פעלים, קדש הלולים, הרב הנאון מו"ה
יהודא ל"ב צירלסאהן אבד"ק פריילוקא יע"א יהש"א.

מכתבו הגכבד מיום ז' מניא יה"ל קבלתי לנכון. אדוני שאל לשלוח לו הסכמתי על ספרו שי"ת **גבול**
יהודא העומד בדפוס. גם שלח לי עלים לחרופה מהתשובות שבכר נדפסו כדי לשים עיני עליהם. ומאז
ראיתי הרבה ספרים נדפסים אשר אינם שוים בנוק הנייר והדפים ולא לעור ולא לרועיל המה, ויש בהם כי
אדרכא עור ויוקו להרת ולהחכמה, ולדאבנן לבי ראיתי גם באזרה מהם הסכמות רבנים מפורסמים, אולי מרם
ידעו

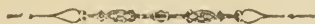
הסכמות.

ידעי הכתיב בספר או מרוב עניותנותם לא יכלו להשיג פני המחברים ריקס. ואחרי כי כן לא יוכל איש לדון על הספר ועל מחברו מההסכמות הבאית בראש הספר, ורק אחרי העיון בנוף הספר, או ידע ערך החיבור ונורל מעלת המחבר, לכן משבתי את עצמי בכל האפשר לתת הסכמתי על ספר.

ואולם את פני הדר"ג שיח"ל לא יכולתי להשיב, אחרי אשר נהנתי בהברתי ימים אחדים באספת הרבנים בקראקא יע"א. גם בקראי דלתיים בהעלים ששלת לי לדוגמא, ראיתי כס דברים יקרים ונחמדים, הראויים להפיצם בישראל שיהנו מזיו חכמתו. ומהמעט אשר לפני הנני דן על כללית החיבור, שבידאי חזקה על חבר שבמיתו, שלא ייצא מתחת ידו אלא דבר טשיכול ומתקן כראוי, והנני מברכו כי יארץ ה' ימיו ושנותיו ועוד יעשה ספרים הרבה, אשר יועילו לתועלת כלל ישראל.

הפץ הייתי גם להעיר אזני כאן בדברי תורה כמה שקראתי בהעלים אשר לפני, אך הנני טרוד בהדפסת ספרי תעלומות לב ח"ד. גם הייתי היום ביכה לקשי יום בההספר הגדיל שעשינו כבהכ"ן על אחינו הגאונים והנאנקים, ההרוגים והשרופים, הי"ד.

ויה"ר שתפילתנו תקיבל ברצון מאלקינו טרחם, ולא יוסיפו בני עולה לעניתם, וישבו על הארץ לבטח, עד יושב ה' את שבותנו על ארצנו ועל נחלת אבותינו, אכ"ר.
הצ' אליהו חזן ס"ט אבר"ק גא אמן יע"א.

נפיון הוא למצוא את המתבר עומד בעני כפתה שני מהברתו, נועש ונפחד מאימת יום הדין הגדול, הצפוי לה מהבקורת האיומה, שבו הוא הוא בדמוינו את פיפיות הטבקים פתוחים כשאול לבלוע חיים את המחברת כחד עם מהוללה; ובכן, אחרי שבנו שיהו בפיך ברכים בדבר סבותיו הפרטיות, שהכריהוהו אל צעדו הטסוכן, יהגן אפוא קילו לבקש רחמים טלפני אותם הערצוים הסדומים על נפשו ועל מהברתו, שעלתה לו כרם המצויה. הסבות הדין דווסת כל כך זו לזו אצל מהברים שונים, עד כי, כמעט, הובן אחד לכל התקדמותי כמיין זה. על היוני כזה, שעם כל הכבוד הגדול, שירחש ליבי למהולליו הנעלים, ונכריתי האטת להגיד, כי בולו אינו אלא יליד השבת נלוותו המרה, אין לנו לענות וולתי כאנחה עמוקה. הנה, התחנת והחשבעות להמבקים לכל ירעו וישחיתו, לכד העדר תועלתן המקוה, הן גם מתנגדות לחוקי ההגיון, כי אחרי שבאמת גדולה תועלת הבקורת עד למאד, צריכה אפוא התנהגה להיות כסבלית ההפך, שארובה, ויאלו הטבקים לנים טעינים להפוך ולהפך מדברי המחברת החרשה עד, פרשם כשפלה את כל מנערותיה, למען יתבררו ויתלבנו הדברים באופן היותר נעלה. אך יותר טוה בלתי נסבלות ההתנצלות בדבר מפעל החבור, שכל בנין כדרך כלל הוא רק ממוטר של סבותי שינית, הסכסוכות טמנצ אישיותו של המחבר. כענין שנשכ כלל, כמו ספרות תורתנו הקדושה, אין לנו עסק כלל עם שום עצמות אישיות: אדחו ורבעו של המחבר, שמתו ועצרו, טוב ורוע מעכו, התפדתו בלמוד ושוללותה, בגלל הלישיות, שהיא מולדת התפדתו הקודמת — כל אלה אין להם משהו שייכות אל עולם הספרותי. הוא כעצמו יכול להיות מוכרה גויל, רל, המליט חבורו, והספרות, כמו להכנים, תוכל להיות מוכרה גויל להשיך את בן אינו אחורי דלת ומזות היכל; ולקפק, יכול הוא מצד עצמותו להיות בלתי מוכרה לזה כלל, והספרות — נצרכת להכנים לתוכה חבורו של זה, בשכיל השתכללותה היותר שלימה והיותר רצויה. ובנוגע לעצמות הספרות, הנה בקשת הסבות להתרבות הכברים מישפלה כל יסוד שכלי; אדרכה, כראיתנו התטענותם באדת התקופות, או הוא שיש לבקש ולבקש הסבות לזו: התפדת זריחה השמש והיוני ההיים ככללם אינם זקוקים לפתרונים עפ"י איוו סבות; להפך, להפסקת הוריהה כצורים, להתנתקות פתאומית של פתיל ההיים באיוו מקצוע — לאלה, רק לאלה תבוקשנה סבות. הנה, כל זמן שקולו של יעקב מצוי ועזר שם, ועזר שם, כבתי כנסיות ובכתי מדרשות: כל זמן שלא הרלה בישראל התוראה לכל סעיפה השונים כל זמן שלא נדעך איתו הדין התורני, שבו קשורים היו ישראל מאז היה לניו, שהוא הצילו ומצילו סתיה של נשיקת ההתכללות, — כל הזמן הזה החשב אפוא ספרותנו התורנית שקנה היה היום רעננים; ובמקום השתהות כה החיוני. הלא בהדרה התמיד ספרות כזו להתרחב ולהתפשט כדמות הכורים הדישים, המרכים להופיע הליפות ככל מקצועותיה השונים; אשר הלך כראש נוטלת כניהם התוראה, הנלו השאלות הרבות למאד, המתחדשות לבקרים כמהנה תהודים, לפי התחדשות עניני ההיים היוניים. וכה, אך המוכים כסגורו הקנאה או, פשוט, האילת, הם, הם שיתלוננו על הופעת כל ספי הדיש כפומיניהם הירועים, אך שכבר רבי אצילנו הספדים למעלה ראש. תלונה כזו, מצד תכנה ההגיוני, הרי היא חוסה טטש לאלו היו מתלוננים על כל יתר היוני ההיים, שההולדה הכלתי מונכלת היא אדת מהוקותיהם ההכרות. אנשים כאלה אינם יכולים או אינם תפנים לדעת את המושכל הראשון, כי התרבות הספרים היא תוצאת החיות, הכלולה בתורתנו הקדושה, והפסקת הדין כזה היא תוצאת הטות, מה שהוא נמנע מבת אלוות כזאת! והמושכל הראשון הזה הוא שפוטר כההליט את כל מחבר, והי' כי שירי, משום צורך של שמיין התנצלות כעד מפעלו, וכא בתוד תוצאה ישרה ומוכרתת מהי התורה הנצחיים.

ההשקפה הזאת היא שמנעה אפוא מטני, כנשתי, כעודות, לעריבת, הקרמתי, את כל הצירים וההכלים, האווים כמצב כזה את הליך גדול מהטהכרים, אשר, כהתנבר הוטם, ירכו לכטא אסתלאות והתנצלות, תהנות והפצרות, התרפסיות והתכללות לפני מלאך-הטות, המלא טוים

עינים והמתנלים בדמות הכל מכקרים אדירים מדורי טרף; שמכל החומר הזה תתכונן אותה הכירה, אשר בשם הקדמה" תבונה. —
 ההתנצלות האחת, שהנני זקוק אליה, היא רק כפני הרבנים הנעלים השואלים, יצו, אשר לא פרסמתי שמותיאם בראשי תשובתי, כפי הנדוג בזה. השטטה כזו היא משני טעמים: א) מצד שישנם כיניהם גם רבנים גדולים כאלה, אשר, אם הם בחמימותם היו רשאים לותר על כבודם בהצעת שאלותיהם לפני מי שקצן מהם, אינני רשאי אני לעשות ענותנות הוולת עטרה להתהדר בה; ב) מצד שאינני כגדר מוסחה לעריכת התארים הנדונים, כראוי; ובכן, אם הייתי מפריז בהם לאחד, היתה הפרזה כזו כעין חנופה פשוטה, ואם הייתי ממעט בהם לאחד, היה זה לפניעה בכבודו מכלי משים; — בכדי להנצל ממוקשים כאלה, ביחוד בענין, שהפלינו בימינו להגדיש מדתו, עד שהיה לורא, הלא טובה אפ"א השתיקה. —

עם זה אעירה נא לב המעיין על שני פרטים:

א) כי, האריכות, שבאה באלה מתשובותי, שבאמת היה אפשר לקצר, לפי נושא ענין, היא בכדי לסלק ההשגות, הנשקפות מאחת הפנות, וגם בכדי לבאר דרך-אנב איזה ענינים מסובכים בשני התלמודים ובפוסקים;

ב) כי, לרגלי השתמשי במהברתי כסמני-ההפסקה הכוללים, שכבר הולכים וגשתלים בימינו גם בכפוזת התודנית, מצד תועלתם הככירה להקל הכנת המשך ויהום הענינים, — השמטתי קודם ולבסוף העתקת כל מאמר זר את הסגנונים המורגלים בספרים: זה לשונך, ועד כאן לשינוי, ותחתם הצנתי מאמר כזה בין זוג מרכאות-כפולות () , הבאות אחרי דו-נקודות (:). —

והיו רצון, שיוסף ה' להגדיל תורה ולהאדירה ולהחיש עם זה השועתנו הגדולה, כשאזפת כל קיוו ומיחליו, אשר בכבודם יתמר

המחבר.

ב"ה. פרילוקא, ט"ו טבת, תרכ"ו.

חלק אורה חיים.

סימן א

על דבר פרשיות חפלין של ראש, שבסנת לחות הדיו, נעמקו על עבר החיזון של קלפן כל חיבותיהן בשלמותן, בתמונה הפוכה, כ"ו: אזשזזזזזזזזזז

ב

טעם להוכיח החולה רק על שם אמו, בשעה שמתפללין עליו.

ג

ישוה לקשיט הגרעקיא, ז"ל, על רש"י "ברכות" (ל"ט, ע"א, בד"ה "דורמקוין").

ד

ישוה דברי הרמב"ן פ' "אמור" (כ"ג, ב') בענין גילת הקרבנות קרבנות לצור במדרב.

ה

ע"ד חביות ישנה של י"ג חמץ, שנשחמטו בנה ללורך הפכה.

ו

אם מותרת הטמנה ללורך הפסח בבתים-גליליים (וואללעטן-מיהלע), העובדים בכח הקיטור.

ז

נדון איכות נפילה ס"ת, שמתענין עליה.

חלק יורה דעה.

ח

ע"ד עוף הנשחט, שבהיותו עדיין חי, הוליא המורה את שטפו ע"י חקר הגלות לזה, בשביל בדיקת שיעור שחיטת הרוב.

ט

ע"ד שו"ב, המתעסק בקלבות, ע"י מה ששחט ובודק בהמות של נכרים.

י

אם רשאי השו"ב לשחוט ולבדוק אלל בנו הקלב, הסמוך על שולחנו.

יא

אם יש לחוש לנקיבת הריאה נבי ההעקמות שדחת עוף.

יב

נדון ריאה, שחמת קרומיה נמלחה עלש רכה כסחוס.

יג

נדון ריאה, שבתחיתה המבושלת נמלחה מחט.

יד

נדון לב בהמה, שבתחיתה המבושלת נמלחה עלש לבנה.

טו

נדון בהמה, שנים-השקן שלה נמלח נפוח.

טז

נדון שור, שנפל, בהלכו במקום שיש על פני הקרח.

יז

ע"ד שרית בשר ומליחתו בחוץ בשעת הקור הגדול.

יח

בענין קושית הבאה"ע (ס' ל', ס"ק כ"ב) על הפ"ז.

יט

ישוה לקושית הפמ"ג בראש פתיחתו להלכות פערות.

סימן כ

אם מועיל חותם בחוץ חותם לבשר כשר, שהוא של קלב נכרי ומונה ברשותו.

כא

אם מועיל הכשר לכלי המהכת, הנקראת: "טשונין", אחרי שמהכונה מעורבים בה חלקי אדמה, שנהלרס בכבשן, נכנסים בו ממילא לסוג ה"חכס".

כב

באזיה אופן מותר לקבוע פלומפ בחוץ המקוה בשביל הרקה מימיה.

כג

ע"ד המקואות, הנעשות עפ"י השיטה החדשה.

כד

בדבר החרת חקיעת קף, ששנים נהווה זה לזה.

כה

ישוה קשיא על דברי הגמרא ב"גדרים" (ס"ה, א').

כו

ישוה קשיא על דברי הרא"ש ב"גדרים" (פ"ט, ס' ב').

כז

ביאור ענין "דורשי תמורות" ו"דורשי רשומות" שבתלמוד.

כח

אם חייבת עיסת סובין בחלה.

ישוה הסוהרה, שבין המשניות ד'חלה פ"ב, מ"ג, ופ"ג, מ"ב;

כט

ישוה לדברי רש"י ב"סוטה" (ל', ב'), "בד"ה מאי לאו".

ל

בענין הנדוי בחלום.

לא

ע"ד ה"שקאות כהני זמננו למחיס.

לב

ישוה קשיא בענין ה"שקאות כהנים וזוירים למחיס.

לג

בדבר מהות גדול הבית לענין אבלות.

חלק אבן העזר.

לד

נדון תכונת הרגלים לדברי, הראויים להצטרף להודאת א"א שוינתה.

לה

ע"ד נשואי מיניקת חברו, שנחנה בנה למיניקת, להיחה בלתי ראויה להניק, מלד ארסיות חלבה.

לו

בדבר עגונה, שבעלה הוכר רק עפ"י התמונה הטופוגרפית, שנלעמנה מאחד שמה במקום, שאין מביינין אותו.

לז

בדבר עגונה, ששכשעלו מהנהר את אחד הנעבעים, נודע, שהוא בעלה רק ע"י הכרת בנדוי וכהצ"ה העודותיו.

לח

ע"ד קדושי התנכלות.

לט

עוד ע"ד קדושין.

מ

ע"ד סכסוך שבין איש לאשתו בענין ככסי מלוג.

סיבון בוא

אסי יהיה להחיר בשעה הדמק הנדול מאד
זמל המלא במערכות המלחמה,
נגרש אשתו בחלומות מנוי סופר
ועדים ושלושים ע"פ" כתבו.

בזב סגנון כתיבת עור ההרשה, מיכילאיוק"ה
בניטין.

בזג ע"ד ג"פ שביד שליח-להולכה, שנכתב
בו: "ויחל מוכל המכונה מיל",
במקום דמתקרי מוכל".

בזד אופן כתיבת שם האב בנב הגשלת,
באם שהבן שניה להחזיק לאביו במקום
הכתיבה שם "לבי" תחת "לבי אריה",
הנבלי ידוע כלל במקום הכתיבה.

בזה בדבר השם, ט"ס להמגרש במקום אחר,
זולת מקום הכתיבה והכתיבה: אם יש
להזכירו בנב בכתב לה, ה"כא במקום
הכתיבה והכתיבה בלתי ידועה מזאתו
כלל. גם בענין שנוי שם האב.

בזו בדבר מי שכתבו לישא אשה בעיר
אחרת, הודיעו שם הוא ואביו שמהיהם
לנבי הכתיבה: "וסף אהין בן אלחנן",
וכך עלה לתורה בשנת הראשונה; אכן
בפי כל נקרא רק "אהדן". אח"כ עלה
לתורה עוד שהים או שלש פעמים, אולם
אין מי שזכר איכות הקריאה. והנה,
לכסוף גמשה כבשיות להתגוררו במקומות
החדש, נמש שם את אשתו, ובהיסופו
להודיע את שמו להמסדרים כפי הודעתו
הראשונה, נכתב אפוא בנב: "וסף אהין
דמתקרי אהין בן אלחנן". אח"כ ערער
על הנב, מלד שבשירו הקודמת הוחזק
לכל מילי רק בשם "אהדן", ואביו
עולה רק לתורה בשם "אלחנן", אבל
בפ"כ נקרא: "חנן".

סיבון מוח בדבר מי שגרש בנב, שנכתב בו שמו:
"יהושע", בעיר, שלא נתחזק ל' יום
בשמו. אח"כ ערער עפ"י גבה"ע שהביא,
שיש לו עוד שם החולי "חיים", שלפיכך
הוא עולה לתורה בעיר מושבו בשם
"חיים יהושע", וכך קוראין אותו לפעמים
גם בבית אביו; ורק שבפי הכריות
נקרא בשם "יהושע" לבד.

בזא אופן כתיבת שם החולי, באם שהמלאין
לא להפריה, מבלי משים, להשם הראשון,
נגד מנהג מקומם.

בב סגנון כתיבת שם המגרש, בן "ליון".
באם שאביו נקרא: "ליון".

בבא סגנון כתיבת הכינוי "בבא" בפי שמה,
"נחמה".

בבב סגנון כתיבת השמות גבי מתגרשת, ששמה
מעצמה: "שוא"; וכך נכתבה בשם=
הפקודים של הרב מבע"מ ובתעודה
הנמוסית שבידה בדבר נשואיה וגם
בכתובהה. אולם בפי הכריות נקראת
על הרוב: "ועי" בזיין רפויה וגם
חומתה רק; ועל דרך המיעוט נקראת
וחומתה, "ועינעית", כפי שנדפס על
כרטיסיה.

בבג עור בענין ה"ל.

בבד בדבר גט, שנכתב בו שם המגרש:
"ליווא", תחת "ליווא".

בבה בדבר גט, שנכתב בו שם המתגרשת:
"קא", תחת "קא".

בבי סגנון כתיבת שם פיוויש" (בבית" או
ביוואו"ן) בנב, שג"ך לכתוב: "שלה
פיוויש דמתקרי פיווא".

בביז בנב, שביד שליח-להולכה, שנכתב בו
הכינוי "איווק" בלא יוד"א אחר האיו"ן.

הלק הושן המושבט.

גה ע"ד רבמות. שיהיה לישראל לגבות
מתדכו עפ"י האדרכתא על סך אלף
רו"כ, שקנה מנכרי.

גז גזון שוקף, שכל לחזור בו מהשופות,
בבסת הסכסוך שגולד בה.

גד בדבר מי, שמסר לשלוחו מכתב סגור
במעטפה (קאלווערט) להעילו לתוך מיבת
הפאסע; ואחרי שנאחד המכתב מהש"ת,
הרי הוא טוען שבחובו היה לפני שטר
הקיסר

מו

בדבר מי שהחזיק בעירו עליוה
לתורה ולתחימה בשם "לחק יעקב"
ובפי הכריות — בשם "לחק"; אולם,
כאשר נשא בנו אשה בעיר אחרת וההעבד
שם משך ל' יום מפוזרים בחוץ משך
הרבה חדשים, עלה שם כמה פעמים לתורה
בשם אביו "לחק" לבד. ובכן, נכתב כך
גם בניטין, מבלי הכע על מה
שבכתיבתו נזכרו שני השמות. —
במקום הסדרות המגורשת לבדת
לדן עם הכותבת, האם ראו' לבד
להבריחה ליה במינעת נתינת תעודה-
היהר גשו"ן.

מפתחות.

סימן סג) ישוב דברי הבי' בחוה"מ (סי' רמ"ו) בענין השולח חפלים, שיהנוס לבני ביהו". סד) ביאור דברי הרמב"ם בפ"ט מהלכות זכייה, ה"ח. סה) בעסק לוואח שק"מ. סו) בענין הגיל. סז) ישוב דברי הרמב"ן (במדבר" כ"ו, מ"ו) בענין נחלת שרת בת אשר. סח) הדק"ן למסכת גדה".	הקיסר בן שלשה רוח; וכן חובע הפסדו בשלמות. סימן סא) בדבר הסכסוך, שגולד בעסק חלר, שנמכרה בפומבי בעד חיובותיה, ונתלה אחד לקומתה במעותיו על אופן, שיחזירה לבעליה, אחרי השתדלם להחזיר לו מעותיו. סב) ישוב דברי הגמרא בבב"ב" (ק', א') בענין קנין אברהם אע"ה את ארץ-ישראל בחזקה.

גבול יהודה.

חלק אורח היים.

סימן א.

כחש' משאח בנימין סי' נ"ו ונ"ז); שאיכורו מדאורייתא, כדיליף ל' ב'מנחות" (ד"ט, ע"א) וקראי. וכן איתא ב'שבת" (דע"ה, ע"א): "יריעת המשכן, שגבל בה דרכא קורטין בה (מתחלתה ועד סופה". מוס') ומיניין אותה; וטעמא דמלתא הסדר שפיר כחש' חתם סופר (חורד, רס"ד), בהוכיחו, דמיירי כאן ביריעה שכבר נשתמשו בה למשכן, ואעפ"כ מתייבין לקרעה לנמרי, אף דיש בזה לאו ד'לא העשון כן לה' אלוקים"; משום דהאי קלקלה תקנה היא, כדי שלא תבא היריעה לידי גניזה (ומובן מאליו, דתקנה זו היא דאורייתא; וגם הא בכה"ג מיירי הסוגיא שם), יע"ש. והשאל, אם הדין כך ביריעת המשכן, שאין בה אזהרה, — כש"כ ביריעת סי', שאזהרותיה מוסיפות לה קדושה על קדושה העלמית. וא"כ, כיון דגט כזה עומד מן החורה למחוק, ממילא הרי הוא כמחוק מתחלתו דמי; דהא רב יוסף, מרא דהאי עובדא, סובר, דהעומד לגזוז כגזוז דמי, כדמוכח להדיא ב'כתובות" (נ"א, א'); והיינו מטעם דפסקין ב'ב"ק" (נ"ט, ב') הלכתא בזה כר' שמעון, כמש"כ הה"ס ב'כתובות" שם, והנה הדין מוציא בזה"ע (קכ"ד, ס"ק א') השביל להוכיח עפ"י הסוג' ד'טוטה" (כ"ה, ב') בדי' "לאו", דאי ק"ל כר' שמעון בדבר הרשות, דהעומד להעשות כעשוי דמי (כענין כגזוז דמי" לגבי ניזקין וגביית ב"ח, וכדומה), כש"כ במקום מילה (בזריקת הדם ופדיון הפה; כשגמלא אחרת נאה ממנה, ושרפסה), דבודאי קטעין כותיה ב'מנחות" דק"א (ק"ב), דכרוך וכפדוי וכשרוף דמי; לפיכך, בעובדא דרב יוסף, שיש שם חיוב גדול למחוק הגט ומילה קעביד בזה, כמה שמתור ספר-המורה לכשרותו, הלא פשיטא, דלשטרו ב'כתובות" הרי הוא כמחוק דמי. ממילא, בכל אופן שנתכב, הרי אין כאן אפילו ריח הגט, וכמו שכתב הר"ן בפ"ב ד'גיטין" לשניין נט, שנתכב על דבר הלךך ביטור מן העולם, למ"ד דכשרוף דמי, דלא הוי גט"; וכן כתבו אליביה הרמ"א (קכ"ד, א') והג"פ והפרי"ח (שם). דהגט בעל מן התורה.

דק"י לשנינו, דאם היה נפסל אותו ספר המורה מחמת הכת, שנתכב על חילוניותו, לא היה לרב יוסף, דק"א בשעת ר' שמעון, חשש גט, אפילו בהיות הכתיבה בדיו גמור כדיו, — ואם בכל זאת מתבאר מסוגית גיטין' הדין, שהי"ס, דאין כתיבה עיני חול על הד' החילון של הקלף פוסלה לסי' (וה"ה נמי לחילון ומזוה: ע"י מהר"ם ש"ף, שם בדי' ב"י דני"). ולכן בעובדא דגיטין', אף דקעביד הוא גברא איסורא, בהשתמשו בקלף ספר-המורה לגרבו, דהוא חורה מקדושה,

על דבר פרשיות הפולין של ראש, שמיני לחות הדיו או מאיו סבה אחרת, בהיותן מונחות בבתיהן מגוללות בסופן לתהלתן, החלק על הבתב, כדיו, נעתיקו על עבר החיצון של קלף ארבעתן בל' הבותיהן בשלימותן, בתמונה הפוכה, כזו: זצזצזצזצזצזצז ; וההעתיקה הזאת היתה נפלאה במינה, מהיות אותיותיה ממשיות ונק"וה היטב, אף שגוף הפרשיות לא נפסד מזה במאומה.

הנה, מלד עלם הכתב שמעבר החילון, לא יתכן לפסול אותן הפרשיות, כמש"כ הרמב"ם בה"י מזוהה (פ"ה, ה"ד) בטעם מהכח כתיבה שם הקורע על חילוניות המזוהה, דאין בזה הפסד, לפי שהוא מזה"ק. ונראה, דאף בשנתכב עיני גלס, ואפילו של חול, על חילוניות סת"מ, נמי דינא הכי. ומילא דליי מהא דאיתא ב'גיטין' (ד"ט, ע"ב): "הוא גברא דעל לבי כנישתא, שקל סי' יהיב לה לדביהו ואמר לה: הא ניטך. אמר רב יוסף: למאי לימוש לה? אי משום מי מילין (פ"ט"י: שמא כתב לה גט מבחון ואינו ניכר) — אין מי מילין על גבי מי מילין". מובאר מזה, דלולא שהיה דרכם לעבד הגויל במי מילין, היה חושש רב יוסף בעובדא דדי', לשמא כתב על הקלף מבחון גט במי מילין, שדניו אז לקהבך רוקא ביהא דנרא, דקראמר שמואל, לעיל. הרי מוכח מכאן, דלא נפסל אותו הספר בשביל פנים חדשות כאלו, שבאו לגזו החילון; דאם איתא, דנפסל בזה, א"כ מאי איריא, שאין הגויל המעופף קולט מי מילין, הא אפילו אם היה נכתב הגט במקום כזה כראוי בדיו גמור, הרי נמי אין לחוש לו כגל. דהא, בהיות הדין כך, הרי בודאי קיינו מתייבס מדאורייתא למחוק אותו הגט שמבחון ולהחזיר בזה את הספר להכשרו, כדי שלא נלעךך בשבילו להפסיד אותה היריעה ולגנוה בתוס.

דאם באותיות השם הקדוש שדברקו ניקמו בלשונם העור והב"ע (סי' ע"ז, סי' י"א): "יש לו לגרבו (להאי דבן)"; אף דאיכא כאן חשש מחיקה, ולמקל' דבוחא — חשש חק תוכות, מ"מ אין אנו מושגין לכל זה, כדי שלא להביא היריעה לידי גניזה; כמבואר טעם זה בחלקת מחוקק (סי' קכ"ה, ס"ק ח') ובכ"ז שם: עאכ"כ, שנתכב עיני חול על חילוניות הקלף, שמתייבס ומתייבס אזו למחקו, כדי להלי' אותה היריעה מלבושה בגניזה ומלהוריה בזה מקדושה; מה שאסור מטעם. מעלין בקודש ואין מורידין" (כמבואר

מ"מ אין הרין מחייבו לחמוק משם הגט, שכבר נכתב, כיון דלא איתרעה בזה כשרות הספר.

ואין להעקש ולטעון, דאזתה העובדה הייתה בש"ס כזה, שהיה בלאו הכי פסול, דאז אין הגט עומד לחמוק, הא בדמיונו כשר, לא היה שם בזמנו חשש גט בכל גווני, מטעם פסלו ספר = התורה, דמזמילא הרי הוא כמחוק דמי; — דאם היה עיקר מלימות גט כזה תלוי בפסול הספר, הלא בודאי לא היה הגמרה ביום ומקלר בפרטיות העובדה, במקום כזה, דאיכא למיטעי הכנה. וזאת זאת, הא דרך אמורה לפרש דבריו, וכל זמן שלא פירשם, הרי אמרין, דבכל גווכי מיירי, כמ"ס ה"הו"ס ב"ב"ה" (כ"ה, א', ב"ה" כ"א"ן). והו, מדהאר"ך בשלון העובדה: על לבי כנישה", ולא קאמר בקרה: ש"קל ס"ס", הרי מוכח מזה, דבא להשיטעו, שספר-התורה היה כשר, כשהם כל ספרי תורה שבצמי כנסיות, המיוחדים לקריאה בלבוך, ולא לנגינה.

ודנה נקובן. תורה מלין" (פ"ה, ט"ז, ס' י"ח) השיג עליו ידיו הרה"ר ר' מאה ל"ו רוקן בזה שפיר, לכאורה, דהרי יש לומר, דבאמת נפסל ס"ה, באם שכחב עליו אזה עיני מבחון; ואילו הכי הגט, שכחב עליו שם, כשר, מבוס דאינו חשוב עומד לחמוק, כיון שיש עלה לקלפו מהס"ת ע"י פסיקה הקלף בעוביו, דבכה"ג נמי הרי יחזור הס"ת להכשרו.

אולם באמת, אלו היה כך דין הס"ת, לא הייתה מועלת כלל גם עלה כזו למחשבי גיטא: לא מיבעי לדעת דב"ה ופיעו דסברי, דאילו במידו דתלוש, כמו קלף וכדומה, שייך הדין, דכהיום הגט מחוסר קליפה מדבר תלוש כזה, הרי הוא בטל מדאורייתא (ע"י ב"ש ס' קכ"ד, ס"ק י', ופ"ר"ח ס"ק י"ג, ותורה גיטין בחידושו ס"ק ח', וק"ר, שפ"ל ה"ר"ש פ"ב דגיטין, ס' כ"ב, אות י"ה); אלא אפילו לעת הרשב"ם ופייעו, דסברי דרק בשכחב על הדבר-הלוימה אס מהקרקע או מצעלי חיים (וד העבר, קרן הדבה), שם שייך הדין דמחוסר קליפה, באם שלכסוף חתכו הגט מגידולו, אבל לא בשכחב על חלק מליזה דבר התלוש, — הגה נדון דס"ת שאני, דנבי' אס נכתב גט על חילוניותו (באם שהיה הדין, שהס"ת נפסל בפק), דאז הרי מוטל אהאי גברא בכל רגע ורגע מהחלטה הכתיבה לקלוף גט כזה, בכדי להחזיר הס"ת להכשרו, מודים שפיר כו"ע, דעומד לקלף כזה הוה מחוסר קליפה. דנהג, האו דינא דרשב"ם כתבו המוס' בגיטין" (כ"א, ב', ב"ה" ו"א") והר"א"ש שם בלשון כזו: דוקא בבעלי חיים או במחוסר לקרקע, שצוקר דבר מגידולו, חשוב מחוסר קליפה, אבל מידו אחרינו לא". אכן עלה טעמא דמלתא, מאי שנא עקירת

דבר מגידולו מעקרת דבר מחיבורו במידו דתלוש, לא נחברר. אמנם הר"ן חתר להבביר זה בזה שכתב: דכיון דתלוש הוא, לא הוה מחוסר קליפה, שיוכל לתנו לה כמות שהוא; וכיון שכן, כי גלוי מניה מידו, לא מפסיל; אבל מחוסר קליפה, מפני שאי אפשר לתנו לה אלא בקליפה, מוקרי (ר"ל) דאף שבאמת פשוט הוא, דבעלמס חבויים גם בע"ה מידו דתלוש (*), ובדקאמר נמי להדיא בסוגיותו בירושלמי סוף הלכה ב', — מ"מ אצריהם, כיון שהם לוגמחים במיבוק, הרי יש להם דין מחוסר הלוגמה מקרקע; וכמ"ס הרמב"ן (בחושין). אולם דבריו בלתי מובנים כלל, דאכתי קשה, הלא גם בבעל-חי ישנה אותה העלה, שיוכל לתנו לה כמות שהוא" עם האבד דקא גדיל מני", שעליו נכתב הגט; וא"כ מאי שנא בע"ה משאר תלוש, דחשוב האו סברא גושא מוציאו הר"ן מכלל מחוסר קליפה? והרי הר"ח, אדרבה, הסבייע עוד לך, דבגייר שייך נמי ענין מחוסר קליפה, מהא דאימא בסוגיותו (כ"א, ב'), שהוא שייך אפילו בני קרן של פרה, בעת שהפרה היא נמי מידו דתלוש, וכמו שהביאו בשמו העשירי (ת"א, מאמר ז') והרמב"ן בחידושו!

לכן

נראה, שהטעם הגנון לשעת הדפוסים נשקף מדאם לורים—בעל העיטור ז"ל (סג), דהוא מחמת, שמוחבר קליפה נקרא רק כשאלו קוללים את הדבר המוכרח ש'קצץ' מלד טבע הענין, אבל אם טבע הענין אינו מכריח הקליפה, אז, אף שבאמת אנו קוללים חלק ממנו, מ"מ אינו נכנס בסוג מחוסר קליפה. והיינו דקאמר בסוגיותו: מי שאינו מחוסר אלא כתיבה וגיטה, ילא זה שמוחוסר כתיבה קליפה וגיטה", ולא קאמר: מי שאינו לריך אלא כו', ילא זה ש'לריך כו'—דאלו היה אומר: לריך", היה קאי שפיר על המקרה, דמאס שבדעת האדם לקלפו, לשיך נימא; שנט כזה לריך קליפה; אבל באמרו: מחוסר", פירושו, שהוא מחוסר בעלמס וראשונה, מלד חולדתו והכונתו. ממילא, יולא מזה, דאם כתב גט על הדבר, שאינו עומד לבך מלד עלמחותו, כמו על העלה, בגדלו על האילן, או על יד העבר או על קרן הפרה בשעת גידולו, דבכה"ג הרי הכלית הגט לא הוה הלוימה, שהיא באמת רק תכלית אותה הגידולין; נמלא, דהחלק שעליו נכתב הגט, העלה, היד או הקרן, עם חלק החשור, דהיינו האילן, העבר או הפרה, הנס שני פרטים נפרדים לנמרי בתכליתם, דהגט אינו פרט מיוחד לגידול, והאילן והעבר והפרה אינם מיוחדים כלל למיזהו שטר גיטא, אלא שהכליתם היא רק הגידול; לכן עומד גט כזה לקלף, מהיותו נפרד בעלמס ותולדה מפרטים כאלו; ומשה"כ, אס באמת קלפו קודם הכתיבה, הרי זה עשה כפי שהכריח

(*) ע"י ב"ב"ב" (ק"ג, א') כמה דקאמר: "ואמר ל"י רבא לר"י כו' עבדא מפלג ל"ה הו"ה", וברשב"ם סג, סב"ה "איבעיא להו עבדא". והיינו, שבעלמס הוא נמי מידו דמטלטל, ורק ש'הוקשה' לקרקעות לענין פרטים אחדים, וכמו שכתבתי בירושלמי "קידושין" ו"א", ריש הל' ג'.

תפקידו של הדבר המיוחד והעומד לך — לפיך הוא דגול על נש כזה לשון מחוסר קליטה (אם לא, כשהוא ניתן לה את הענין הקבוע ביותר עם הגש, שנכתב על העלה הגדל מהוהו — דלאבני מהני אפילו מדרבנן, ולכפי מהני מיהא מדאורייתא — או כל העבר או כל הפרה ביותר עם הגש, שנכתב על היר או על הקקן; דלזו כיון שבאמת ראו היה הגש דקקין יאעפיב, כדרי שלא לקטיו, נותן לה להתחלה בשבילו גם את כל הענין או העבר או הפרה; אם כן הרי הוא מצטל כזה להגש את כל אחד מהפרטים האלה עלמיתו (עי' בחדושי הרשב"א על מהותין בדי' ע"ה הקקן וכו' שם), ומכאן לא אינפת לן מה שהוא מיוחד ודאי בקקן, כיון שמתחלת הכתיבה נגמ' בדעתו להטו לה באופן השולל בהתלת את הקליטה, דהרי הגש יכול ככה"ל להשאר תמיד על העלה או על היר או על הקקן). לא כן, כשנכתב הגש על חלק כל דבר הלזם כזה, שאינו מיוחד מגד עלמיתו להגלות פרטית מוגבלת, אלא שהוא ראו גם למיהו שערך ולכל מלי, כמו קלף או נייר וכדומה (ואפילו עלה, רק שהוא מהרעים שבחך ענין שאינו נקוב, דלזו הרי הוא נמי ראו גם לכתיבה ואינו מיוחד לתכלית הנידול, כיון דבאמת אינו חשב נידול כלל בענין כזה) — ככה"ל נייח לא יפול על חלקו כיון שגש, מחוסר קליטה" כיון שאינו מחוסר קליטה מגד הכונתו ועלמיתו, אלא רק מגד מקרה הסכם האדם להעלות עליו הכותב. ולכן, אף בשקלנו קודם הנתינה, לא אלוס מקרה ההסכם כל כך, עד שנפסול הגש, מגד שניתם אלו ענין מחוסר קליטה, מה שאינו מחוסר כלל מגד עצמו ותולדו.

עפ"י הגענו הוזה יאורו משה לעיניו דברי העיטור, הבטלי ברורים, לכאורה, שככתב: "ובהטבות: טיה פרה ממגילתא (ר"ל: דלא הירח, כהובא מקדש, שהוא יליף מפה, להיותה ג"כ מירי דהלזם, למגילתא, דגבה גמי תהי טיבה סברת, מחוסר קליטה); דלוי פייש ממגילתא, אזורין אירא דמגילתא מה פניו בטיש (בלומר: אירא דמגילתא, דהיינו הקקן העורף על הגש, הרי אינו פניו ואינו סותר לתכלית הגש, מדאיתו עומד ביותר מגד הכונתו לתכלית אחרת, המטונה לגמרי מענין הכתיבה); דפה ודלוי אי קביב גט אבנה, הוה ליה דבר טש בו רוח חיים (שתכליתו היא הנידול, אבל הגש שעל הקקן אין ענינו להיות כסוג רוח חיים ולהשתלם בנידול, דהכליתו היא אחרת לגמרי מהנידול; לפיכך הרי הוא ענין נגדד בעשם, וראוי ועומד לקליטה מגד תפקידו והכונתו); ולוי נמי כתיב לה, הוה ליה אובלין, ובי כתיב על הקקן דלזו אובל, מחוסר קליטה (ר"ל: מגד התפקוד הטעמי, בהיות שהשחף הויה תכלית גוף הפרה רק להרביה, וקדמה עם הגש שעליה איננו כסוג אובלין כלל; ממילא הוין גמי ענינים נפרדים לגמרי בתכונתם, שהם תחייב הקליטה); אבל מגילתא, אי כתב על אחתא דמגילתא, מאי מחסר? (מאי מחוסר" יוש' כאן, עד

שלאחר, דמחמת שהמגילה מיוחדת בעצמה לתכלית המטונה מתכלית הגש שנכתב עליה, ממילא הרי מוכרחת כזה הקליטה, שהגש מחוסר ממנה?). וכן הלכתא".

וביין

שזכינו לזה, יתורן מעשה שפיר הוה הסקשה הרין, בדי' כהבו על ההרסי, על רש"י, שמדבריו בריש דכ"ב, בדי' שחא יקטו"ו, משמע דקאי בשעה והרשב"א (וכמו שהביאו בשמו להדיא הא"ו ח"ב, סי' תשי"ח, והר"א"ח והטור; ע"י ב"ח סי' קכ"ד, בדי' וכתב הרשב"א"ו) ומכאן ש"ה ח"ב, בדי' ינ"א, וקרי"ג, אוח נ"ג), ולא בכסף הדף הקודם נגי ככתב על חרבו של ענין נקוב החלטי להדיא כפי העולה לשפת בדי' — דלפי הג"ל נייח: דגבי חרבו של ענין נקוב, כיון שהוא עומד מגד עלמיתו והכנתו מתולדה רק להיות כלי להדעים הגדלים בהוה, והשחף, כשנכתב גט על אחד מחלקיו, הרי הגש אינו עומד כלל מגד עלמיתו ומתקדו להיות כלי להזרעים; ממילא, מגד התפרדות התכליות, הרי מוכרחת כזה הקליטה; לפיכך יוקרי שפיר בכ"ג, מחוסר קליטה" אף שחלק הגש לא קא גדול פקדן חלקו הענין. ומכאן הוה דבענין חוקא, שיתן לה כל הענין, דלזו אינו קולן הגש לאחר הכתיבה, אלא שמשבט לא כל חרבו של הענין לתכליתו של הגש, ולא לתכליתם של הזרעים (וכזה נלגלו מהדחוקים, שהכניסו בשוב שחף רש"י הכ"ח והג"פ, סי' ע"ז, והחייג בחדושו למס' גיטין. ע"י קרי"ג שם ומכא"מ ש"ף, ריש דכ"ב, והנהיח בעל מלא הרושים על החוסי' ד"ה ינ"א). לפי"ז, הרוח לן ששעתחא עובא, דנימא אף אן, דכן כדרי בדין חרבו של ענין נקוב גם הרשב"א ורבו שמעיה (שהביאו הסיסוסות הג"ל, שהם תלמידיו של רש"י) וכל הקמים בשעתם; וגמלא, דלא תיקשי כלל לדידה הוה דקאחר הגמרא, דגבי כותב על חרבו של ענין נקוב בענין גמי, שיתן לה את כל הענין, אשר הרשב"א בחושו וחוסי' ר"ד נדחקו מאד לכב אליבייהו דך מלתא.

יוצא

לן ממילא מכל זה לענין גט, הנכתב על הגד החתון של ס"ח, אי נייח, שנפסל הסיח בכך, דלזו הרי הוא מחויב מדאורייתא להחיות להשכרו; דלפיכך אם רק יש חקנה ע"י קליפת הגש ממנו, הרי מחויב הכעל מדגע התחלת הכתיבה לקלצו בכל רגע ורגע ע"י הקליפה; ונוסף לזה, דהרי גם מגד עלמיתו ובעצם הענין מיוחדים הסיח והגט לתכליות שונות ומשונות מאד זו מזו, וא"כ, ביותם שני ענינים נפרדים בעצם, הרי הם מיוחדים ועומדים רק לקליטה, — גמלא, דבדין כזה הוה הגש מחוסר קליטה מגד הכתיבה שג מכותב תולדתו, ולא מגד המקרה שג רטון הכענ. לפיכך ודאי, דככה"ג מורים גם רש"י והרשב"א וכל טעמם, דמחוסר קליטה כזה מצטל הגש מן החורה; לא מייבש היכא שקולפו מהסיח קודם הנתינה; אלא אפילו אם נותן לה כל הספר, כעובדא דרב יוסף, ע"י

נמי ודאי, דלא היה מהני מידי; דזה לא מהני, אלא היכא שע"י עשה כוונתו מוסלק ההכרח העלמתי להקצין, כמו גבי נטות, וטות לא את הפרה, דמשם הרי הוא מוציא את כל גוף הפרה לאת המלות הקצין שעל קרנה, והאשה אינה מוכרחת עולמית אגב את הגט לאחר קבלתה; אבל כאן הרי אר"י דאביירא תמירא היא דרביע עלי' והבעל, שלא לבטל את הסי' אל הגט, ועם זה הוא מחויב ומחויב המיד לקלוך הגט ממנו; ולכשעבר על זה ונתן לה הגט ביחד עם הסי', הרי חל עליה ג"כ האי חיובא דקלי'ה, דמרגע החלטה קבלתה היא מחויבת תמיד בלי הפסק לקלוף הגט מהפסק, — וא"כ כש"כ הוא זה מזה שהול"ה הג"ס (סוף ס"ק ט"ז) מדברי הסופות, דהך דרשה, דורשינן, וכדת ונתן, שלא יהא מחוסר קלי'ה, אפילו שלא יקצין אותו בין כתיבה לנתינה, כיון דבעתו לקוץ אותו אחר הנתינה; כיון דלקלי'ה קאי, כקלוץ דמי, ומחוסר קלי'ה קרינן ליה; שכן העלה מזה במסקנתו להלכה, לענין קלוף, ששאר בו דבר מועט חוץ לגט, דהא מתחלה היה דעתו לגזו אותו אחר כך, לא מיבעי אס קלו', אלא אפילו לא קלו' בין כתיבה לנתינה, כיון דעומד ליקצין, כקלוץ דמי, ומחוסר קלי'ה חשיב למיד, דאפילו בדבר מועט חשיב קלי'ה, כיון שהיה בדעתו לקלו'ו אחר כך. והכי פסקו התור' צביאוריו, ס"ק ד', והטועם בשערים בחדושו להלכות גטין, דגיה 'ומוסר לה', והיד אליהו בכלליו (אות מ', סוף סי' י"ד). ואף שהגט מקושר השיג בזה על הג"פ, — הנה כבר הוכיח היטב הטועם בשערים שם דלא כותי' וכתב עליו: בד מייס ושיבי אחר (הג"מ) להאי שמעתתא כו'; ודברי הג"מ, בחמ"כ, המת בעטות, "עושי. והנה, הריע"ב"א בחדושו נעת עתה מדרך העיטור והכנה. ובזה הסבר עטס שנת הרשב"ם: "יד של עבד וקצין של פרה וכו"ל בו חשבו מחוסר קלי'ה, כיון שמה שמשייר אללו הוא העיקר שיש לו חיות; וכיון שמה שנשאר, נשאר בחיותו, זהו העיקר, ומשוי"ב חשוב מחוסר קלי'ה; אבל במאי דמשייר בקלוף או בטבולא לא, כ"י. אבל כל דבר שנשאר בחיותו חשוב קלי'ה, משום שנשתנה שמו עליו, שמעיקרא חי והשתא מת, ומעיקרא מחובר והוי בחיותו, והשתא כשנתלש מת כ"י. וכיון שכן, אמרינן, שאינו מחוסר קלי'ה, אלא בדבר, שמה שנשאר הוא עיקר הנשאר בחיותו, אבל בדבר אחר לא, כגון אם מתה הפרה או העבד כשר, אעפ"י שאינו נתון לה הפרה או העבד, משום דהא לא חשיב מחוסר קלי'ה (והיינו הדין דמעת העיטור בזה, שכפי הנראה לא ה"י לפני הריע"ב"א), שהרי מה שמשייר אללו אינו עיקר, והרי זה כמשייר בטבולא או בנייר,

דאמרינן, דלא חשיב מחוסר קלי'ה כו". זקן גם להריע"ב"א שפיר יש לומר, דלרד"י נמי מודים כ"ע גבי ס"ח, שנכתב עליו גט, דהוא מחוסר קלי'ה, בשקולפו מהס"ח לאחר הכתיבה; כיון שהס"ח שנשאר אללו הוא עיקר גדול בזמן ערוך לגבי הגט, ומשיבותו ודאי דעיקר טובא ומחייבות לדבר שנשאר בחיותו, שחשבו לעיקר לגבי החלק שנחתך ממנו. וכו', הרי גם נשתנה שמו של הקלוף המקולף, דמעיקרא היה קרוש בקדושת ס"ח (ע"י חוס' "ערכין" ד"ז, ע"א, דגיה "גוד"), והשתא נעשה גט, שהוא חול. ואפילו כשנתן לה כל הסי', לא דמי לנתון לה הפרה עם הקצין, משום שם ליכא שום חיוב על האשה התקבלת לקלוץ באיזה זמן מן הזמנים את הקצין, שנכתב עליה הגט, ממקום חבורה; ממילא, הרי נסתלקה בזה לתא דמחוסר קלי'ה, כיון שמעולם לא נעשה וגם לא נ"שה מעשה הקלי'ה; משא"כ ס"ח, שנכתב עליו גט, בחס שה"י דינו לפסול הסי', הרי יכריח הכשר הסי' לקלו' ממנו ע"י הקליפה; וגמלא, שעומד המיד לקלי'ה עפ"י מה שחיבה התורה; והחיוב הזה קא הדר בודאי גם על האשה, בבוא הסי' לידה בחורג גט, — וא"כ, כיון דעומד לקלו', כקלוץ דמי, והרי הוא מחוסר קלי'ה; וכמו שפסקו הג"פ וביעמו הג"ל.

הבזרם

מזה, דאס איחא שהיה הדין בעובדא דרב יוסף, שהסי' נכסל מזר הגט, שנכתב עליו מבחון, לא היה שם בכל אופן חשש גט כלל, אי מטעם דעומד למחוק, אי מטעם דעומד לקלוץ; וכיון דבנמרא שם מוכח ומבורר להדיא, שהיה שפיר גט בעובדא הג"ל, בחס שהיה נכתב בדיו כראוי, — ש"מ, דכתיבה ענין חול, הבאה על חילוניות ס"ח, אינה פוסלתו כלל.

מעתה

יובן מה שדקדק רש"י לפרש בחזרה העובדא: שחא נכתב גט מבחון, בעת שלכאורה, כיון דלא נראה לעינים היכא נכתב הגט על אותו הסי', ורק מטעם חשש אחינו עלה להחזיר, ממילא הרי אין גבול להחשש, דהא אפשר לחשוש ג"כ לשמא נכתב על גליונות הסי' מצפנים; אי"כ הלא יותר היה נאות לרש"י לומר: שחא נכתב גט על ה"ק"ק, דממילא היה כולל בזה כל מקומות החלקים שבהם, שאפשר לכתוב שם גט, אם מצפנים או מבחון. אלא ודאי, דדבר גדול בא להשמיענו בזה, דהחשש לא יזייר אלא באופן זה האחד לבדו, אבל לשמא נכתב אותו הגט על הגליונות מצפנים אין לחוש כלל; דכתיבות ס"ח, בלאו הכי אינו גט בכל אופן, מזר שהוא עומד למחוק, כיון שנפסל הסי' בהוספה כואת, וכמו שפסק להדיא הרש"ל בתשובתו סי' ע"ג*.) וגראה דהך היא גם

דעת
 * י"י בספר החדש "דבר הלכה" שמחברו, וידר"י הרה"צ כ"י, ראה תשובתי זאת בעודה כבתיבות והעתיקה בקלרה בסי' א', בקש לסתור ראייתי מעובדא ד"גיינ"ן", ולכן העמים דברתי רש"י הג"ל (שלא העתיקום כולתם) טונה מזורה מזר, ככתבו:

דעת הרמב"ם, בפסקו בה"ג מוזהר, פ"ה, ה"ג, :
 חותמותו כו', לא די להם שבטלו המלות, אלא כו';
 כוננו, דכיון דמחוס הוסיפות כלאו, פסולות מוזהרות,
 ממילא בעלמא, איהם הטהנים קד, ממזרוה וז ל'מיהם.
 והמקור לזה, כתב הגר"א בביאוריו ל"יד (סו' רפ"ח,
 אות י"ח), שנובע ממא"י דקאמרינן ב"מנחות (דל"ב,
 ע"ב): . כתבם אגרת פסילה, דמפרש לזה הרמב"ם :
 שלא דקדק בחסודים ויתרות או שהוסף מזהנים הפלו
 אות

"אל"כ מ"ם ה"י", ב"ג ד ה"י"ן", לא דוק בג"ד הדין, אלא ר"ל חון לבתב ה"ת" (היינו על הגיון מכפנים, שאינו
 סתם בזה לדעתו יעו"ט). והנה, כן לוחתר להביע על פירוש בזה, אהרי היותו בעל מאליו, כהתנגדו לפירוש המלות,
 המצטרות היטב בנשי, והמתבלות כן גם מתוך דברי מהר"ם ש"ף, המגוין לעיל. —

כונ ה"ה"ם עם קויות הש"ר-קובן א"ז דעת הרמב"ם בה"ג מוזהר, פ"ה, ש"ס, א"ל דקדק במלא וחסר או שהוסף
 מכפנים אפילו אות אחת, הרי זו פסולה": לזה לא קתיי הכז הקת"ה דגרידה, דכתיב לעיל בפ"ב, ה"ג, לענין תפלין?
 ועל זה התניא תירומ' דהרמב"ם, בכתבו: . וא"ו שהוסף מכפנים אפילו אות אחת, נתיקון לאם שהוסף האות לשמירה,
 שמדבר מזה א"כ"ב. כגלבה הסמכה: . לכן, כיון דמוזיה בזה מד עומת לשמירת הכות (עו' בזה ככ"מ, שם סוף ד"ה, על
 מה"י), והוא הוסף עוד איזו אות לשמירה, א"כ קעבר בהא על כל חוסף ומכנה בזה המזיה, ולפיכך לא מהני כאן
 תקון דגרידה, מחוס דלא תפסל המזויה מחד. תעשה ולא מן העשוי' כמו שלא מהני מעשה זה, ל'הרמב"ם (פ"א)
 מה"ל יצית, הע"ז תקון ה"כא שהוסף בעלית על יצייתיה הקודמות עוד ד' יצייות בכונת הוספה על המזיה. עכ"ל. ד.
 ועל ה"כ לומר על זה המגוין בדרך סתם וחסוס כזה, דא"ז לא שערוה חו"ל ולא שם פוסק מהפסוקים עד ש"ך ה"ב בעל "דבר
 הלכה" ג' (ה) הרי קאטיין בל"א, דהרי שם לפרש דא"ז ולא פירש, הוא מירוי כולו, כה"ס ד"ב"ה, דלע"ל, א"כ,
 כיון ג"כ פרע הרמב"ם להדיא רק את שהוספה לשמירה, הלא הכריח לומר, דמירוי ח"ף בכות בלא הוספה לכונת זו. וכן
 משעו מלבוש בגלבה הסמכה, שגד עתה לא מירוי כלל מדקן הוספה לשמירה, דלולא זת היה לו לעבר איהת הלכה עם
 הקודמת ליתני: . וא"ו שהוסף מכפנים אפילו אות אחת, כיון א"ל, שכונת ב"ו מכפנים שמות הולאכוס כו' פסולה. וא"ו
 העפסוס אין להם הר"ק הע"ב, כפי די כו'. אבל מנהג פשוט, שכותבין על המזויה מתקון כו'; ואין בזה הפסד: (ד' אס
 באתת ים בזה דר"א "דכל חוסף", ח"ך ה"יר הרמב"ם לכתוב שם "שדי" אפילו מתקון, ה"א מנהג זה הוא מחוס שמירה,
 כמחבר בו"ה"ך, פ' "החתי"ן": . אס כן, לשבת ה"כר הלכה, אחתי לא נללו מחיבור "כל חוסף", ומאי אולמא ד"ז
 הדין? ודף ל'הרמב"ם (פ"א ה"ה) כתב אחת המזויה, ה"ה המזויה מקום הכה"כ בדוכוספוס: . מ"מ, כיון דכל עיקר תקון
 שמירה, זו להיות דוקא על א"תו הגד, עפ"י מה שנתבלר ב"ז"ר, שם, שח"כ בעל"ל עשירה עירוחת מכפנים ומבחי:
 לפי", ה"א נכתבה גם שמירה זו כראוי במקומה המוכרר לה, ומינלל הרי הוסף כאן שמירה על שמירה, דאס"ר
 כאין תקנה, לדגידה. ה) בעקרא דה"א מלח"א נ"ע"ד, דכ"ה הוסף פרשה כמזויה, כיון אחרת וזין שכלל הקודמות לא קעבר
 בזה על "כל חוסף", ואינה נפסלת או איזו פס"ה מחוס "הרמב"ם אגרת", כ"מ"ס הגר"א. ו"ל דמי לתפלין, מחוס דהתם קרא ח"ף
 גלי "למספת", ד"ל ל'הוסף בזה יותר מ'ארבע פרשות כד' בתים (מנחות"ל ד"ל, ע"ב), אבל כמזויה ידעינן רק מ"וכתבת",
 שאפילו בפיחת אות אחת משתי פרשיות, מתעכב; אכן לא מהני שום דעה, מ"ל חוסף על מספר פרשיותיה (על דרך,
 כתב הרשב"א ב"דושו"ו ל"סוכה"ל, ד"ל"א, כ"ד"ה "המניח"ל, בעשם ד"ל קעבר, לדעמו, על "כל חוסף", כנ"טל עלי לוח"ס).

ובן מובת מזה דקאמרינן, ב"מסכת דין" (ד"ה ע"ב), דדבר שיהיה עיקרו מדברי תורה, ויפירוש מדברי סופרים, ויש בו
 להוסף. ואם הוסף יגיע. — אין לנו מילתא באת אלא בתפלין, ופריך ס"ס: . והאיכא לול"ב, והאיכא יצית, ומנני. ואם אית,
 דגם כמזויה הוסף, ב"ל הוסף". לזה לא פריך עוד פירכה עומה: . והאיכא שתי פרשות שמוזוה"ו, כגון א' לאחר שכתבה
 כדבשר, ה"ה שיהיה על ירשת המזויה עוד איזו פס"ה או כפסל להראשנות, ו"לוחות האוספה לעפם המזויה ונס היתה ככתבה
 מתלתיה והפסלה עיי החוספת, דהיינו מוסף שהוא גורע (יעו' פמ"ג לאו כ"א ס' לוד, ס'ק"ג, וגם שבילי דוד ס',
 דווקא) ונבאת בירושלמי פריך הכי ומנני שינוא דיקף, דמזויה כגללה בכלל תפלין. א"כ, מונמשה פירכא בואת חמ"ס
 דיוקן, הוא מחוס דלעני על הירושלמי וטובר, דדון, ב"ל חוסף" לא שיה כלל כמזויה (וע' במראה הפנים ס'; לכן, מדקטיקין
 ככנ"ל, פ"ק הרמב"ם פ"ד מ"הל מ"הל דמ"ס, ה"ג, דדון ה"ל דמ"ס: . סנהדרין", לענין חובב וק"ו מר"א, לא יזיר אלא כמלות
 תפלין בלבד, ולא זכר גם למזויה עפ"י שיטת הירושלמי. —

אומם מהמח"י, עשין כ"ז, ע"ך, לכאורה, שיוע ק"ת לשבת ה"ה"ך, דכתיב בשמוסף א"ז אות דבר, כי ע"ו אדון הכל. לא
 שמות כמזויה, כתב: . אבל מכפנים אסור להוסף אפילו אות אחת כו', ולא שם דבר, כי ע"ו אדון הכל. לא
 תוסף ולא תנני. אבל, כן ה"י ב"ל יתנגד לה"ס"ד, ד"מסכת דין" ה"ל ולעשת הרמב"ם גופי בה"ל ממנין,
 ההכרה לומר, דכיון דבדבריו לשבת המזו"ן (בה"ה ה"ב, סוס"י רע"ד) בעשם פסול ס"ת הממוקד, ד"אין לנו אלא
 כמניינו מוטי". ורק דאפקי לשבת או בליבתי דקרא; דלולא זת, היה שמעיעו מדוב כזה מפורש בלשון: . עקעבר בזה
 על כל חוסף. —

ובנועו לתוך קויות הקובן, גי"א, דהרמב"ם סמך על מה שהמעיו ככ"ר. בהלכות תפלין, סס, שמוחר לגרוה תיקרר
 במילתיה החר, מד"ין כאן תשם ג"ל"א כסדרין: . דממילא נעט מעמיטו. דכ"ס"כ בשמוסף א"ז אות כפני עשמה, שאינה שיהיה
 ליכות אותה הפרשה, ודאי אין גנדרידה שם סרך ה"ל"א כסדרין. לכן הדיעות כאן ר"ז ע"ס דיון, דפסולה ח"ה, ומזבן
 מאליו, דמנו שמוכרות אלו לומר לענין החר שככות מל"א, "ק"ב"ב ככנ"ל ודאי, מפולה"ל דק"י: . גם עליו, הוא רק עד
 תקיף גרידה, כן הוא הדין מני לענין הוספת אות ורה, דמחה"ה כאן בה"א מחי"ה, אחרי שעטס אה"ל לשיטה. וז"ל
 ש"שחרר המל"א, שז"א כאן מזה הלל, מחוס דא"ר"י דא"יור, שלא כסדרין, הוא דרביע עלי, כמו שנתבלר כבר בה"ל תפלין. —

אות אחת' (ועי' בס' העמק שאלה, פי' עקב', אות
 ד). והנה ברור, דלאו דוקא מוזהר, אלא הוא דרין
 גם לס', דהא עיקר פסוק 'אגרת' גבי ס'ה נקטין
 ל', כדפשוט בעמק (שם ד"ל, ע"ה), ורק מס'ס
 יפסין למוזהר בגו"ס דכתיבה--כתיבה, כפירוש הטני
 ברש"י (דלי"ב שם, גד"ה, כתיבה), ומצואר בחוס'
 (שם, גד"ה, הא מורידין) וברא"ש (הל' ס"ה, סו"י
 ז), ומחדושי הרשב"א. ולכן, צבוא הרמב"ם צפ"י
 לחשבון פסולי ס"ה, שנמצארו בהתקן דבריו הקודמים,
 מנה: ש.הוסיף אות אחת', כדי לכלול בזה בין
 יתיר אות בנזק הכתיבה ובין הוספת אות נפרדם מהתיבה;
 דאלו כיון רק לרין החסר שכתבו מלא, ודלו היה
 מזהר, כדרכו, מלהעשות התנמידים, והיה מונה:
 ש.הוסיף אות', כלשון במקור ההלכה (צפ"י, ה"ט
 וה"א). מעשה, הרי לפנינו יסוד ברזל לטון עליו
 דעת הרש"ל, שזו היא דעת רש"י, לפי הוכחתו.

אמונם הטובי' (חיו"ד, סע"ד) חולק על הרש"ל בזה
 וסובר, דאם היסוד אינו כתיבה עלמה, רק
 שכתוספה כתיבה אחת בלתי מוכנה לכתיבה, עמון בגליון
 או בריוח שבין הפשוט, אומה פוסל; ועמון להעתיק
 לזה גם דעת הרמב"ם, יעו"ש. אולם דבריו אלה
 מרפסין איגרי, דעלמנו ממנו, במצדד, שתי ההלכות
 דמוזהר ה"ל, המפורשות בהרמב"ם במהרש"ל. גם כמה
 שנחתייש מהראב"ד, המצטרר בשכפולו חיבות בפסלין,
 השיב עליו שפיר צ"ל שצרי אפרים פתחי שפירס
 (שער ה', ס"ה), דהראב"ד לא הכסיר אלא אחרי
 גרידת הכתיבה הכפולה (כמו שפסק בזה גם הרדב"ז
 בתשובתו ח"ד, ספ"ב), ולא נחמתיין לתוב בכה"ב
 לשלא כסדרן; אבל להקל אף בשלא ענדה הכתיבה
 הכפולה, כואת לא עלתה על דעת הראב"ד להכסיר
 פרשה המשוה ממה שכתובה בתורה, יעו"ש (***) שוב
 יפלו בעיני, אך יפרנס הטובי' אליבא דהראב"ד להא
 דמצדד

(***) אמנם מהנה"א (סלי"ב, סק"ג) בשם כה"ב, משמש, דמפרש להראב"ד, כמו שפרשו הטובי'. והנה לדודו יפלו,
 אך יתנגד הראב"ד להא דמשום כמס' שפירס"ס ס"ה, ה"א (אליבא ההלכה בס' השטלע להחמו ודכו של הראב"ד, ס"ב
 וכו' ובארו ה"ל פסילין, סו"י הקדו' וכו' נ"ס ס' ל"ז ובשילת יעבן, ח"א, ס"ה ק"ג, ובח"ס חיו"ד, ס"י ע"ב),
 לגנין העושה לכתיב שני שמות תוקפן במקום כתיב רק אחד, דלו, מקיים את האשטין ומחשב את האחרון.
 ר' יהודה אומר: אם הראשון כסוף הדף, מחשב את הראשון ומקיים את האחרון. שני שמות של חול (ר"ל: שתי חיבות של
 חולי, כהלת יעבן). ומקיים את הראשון ומוחק את האחרון. ר' יהודה אומר: אם היה הראשון כסוף הדף (כנוסחת הר"ה),
 חוקר את הראשון ומקיים את האחרון, הרי, דכלל אופן ההיכה לעשות תוקפן, בכדי לפרש מ"ש מכ"ל החיבות.
 אך, בלחור, אפשר ליישב אליבניהו, דהראב"ד סובר כ"ח וביעזו, דריחו שלם אחרות ווי שימור פסלה (עי' דרישה ר"ב
 ס"י פ"ה); ומחילה, לא תתכן גרידה גבי חיבה כפולה בפסילין, דהא לאחד ענדה, אפילו כריותה רק בת שתי
 אחרות, מ"מ, כיון דעפי דין הא י"ס בלח"כ עוד מקום פנוי משני דודים כמלא אות קטנה מכל ד', הרי בהצטרפות
 להנגרות, יהיה כוף תקק- כדי שימור פסלה כמס' שפירס"ס, דפסול ככה"ב (במש"ד צ"ע ז"ל וכן, שם סק"ה). לפיכך, כיון דלך
 לאלה הפרשות שתי תקפן, הכשרן הראב"ד כמו שכן, משום דפליגי בהא על הרמב"ם וביעזו, דכ"ל הוספת אות נפרדם
 בפשוט. אבל היא דמס' שפירס"ס תחוקם להראב"ד וכן ל' גם ליעזו ר"ח ה"ל' על כ"ס' לגד, דשם עי' ש"ך שם
 האחרון את תקפן לעלות מעלת--מקום הקדירה, וכדי שלא יהא מוכרח להתיב כתיבת החיבה ועל הניול (ע"י ש"ך שם
 ר"ב, סק"ו), יגוד שתי חיבות מחברת, משתי יתכונ אה"כ אחת על המעלות, והשני יתכונ אחרותה למלות
 על מקום הפתיס הנגרות, ואם מהגם עד סוף השיטה לא נבארה רק חיבה אחת, או יקדמה ג"כ עם השם ויכתבה אה"כ
 על כל שתי המעלות שיעלה, ואם אותו השם הוא כבוד השיטה, או יגוד שתי חיבות מחברת השיטה השניה ויתכונ אחת
 מקן על המעלות, הבלה במקום השם הקודר בעשה הקודמת, והשניה יתכונ משונה במקום השתיס הנגרות. ובן לרי יהודה,
 בקדמו השם הראשון, נכסיותו כבוד הדף, גודל באופן כנה שתי חיבות משלישין ויתכונ במקומן אחת משובה והשניה על
 המעלות. ובגודן כבא השניה, דאפשר נגרידת הכפולה, יתקן ג"כ באופן כנה, אך, מדלא צעיין שם מעלות, פניו רק
 נגרידת שד חיבה אחת, וולת הכפולה, בכדי שיכול למלות במשכיתה את מקום התקן על הכפולה (אם לא היבא ששכפולה
 הוא כבוד השיטה, דא צעיין גם כזן לגרוד עוד שתי חיבות משיטה שלאחריה, כמו שנבאר לעיל). באופן, דכס"ה י"ס
 על הכוב ענה, שלא יבאר במקום פנוי, ומהש"כ הוא דמחריבין תקין גבי'; ניה שאינו כן כפסילין ומחוות, דכ"ס לא
 סיבה ענה כואת, משום דנביניהו פסולה כתיבה שלא כסדרן; לכן, אף דאותו התקין מעכב, היבא דאפשר נו, מיהו היבא
 דלא אפשר, הכסיר הראב"ד בלא שום ת' וכן הדק לדודי' לכעמים גם כ"ס', היבא שזי אפשר כענת גרידת עוד חיבה
 דאו שתיס הסוככות הכפולה, מהותן שמות הקדש). וכפיין הא לדעיינן בפרה"י ס"ז, מ"ה (לפי גרסת הרמב"ם והר"ם)
 דהא פנויט גופי', דפסולו כמי תעלת היבא הכפולה, כשר היבא דלא אפשר נה.
 או אפשר ליבב, דנבארת מייירי במס'. שפירס"ס גם בפסילין ומחוות, רק דהראב"ד (ובן הר"ח וביעזו) לא גרים שם
 כדני שניה, כמו ש"ל גרים להו כס' אגודה; וכבבא להאשונה מייירי, דמקום הקדירה ישאר נקוב בלא תעלה מעלות, מחילה,
 גרי אין כזן מעשה הלך כדי פרשה (כעשה הגרשק"א ברהמ"ס וכו' כ"ה ע"ה). וזה דלא הורה הראב"ד ענה כ"ו
 בעובלת דודי', היינו משום דמס' דמחמתו הלשון היו שם כמה חיבות פסולות, ולכן בעצמותיהם יקב"ס כקב"ף, אביר
 מעטס דמחוי כמותמר (כמ"ס בשילת יעבן, שם); מה שאינו שייך כסיות רק נקב אהד כדירישה, כגודן דאיותה כדירישה.

אולם, אחרי כל ההתאמתות ליבב, ויול מיהא מזה, דהראב"ד גליג על הרמב"ם בתפ"א: כדיון הוספת אות נפרדת;
 כדיון שימור פרשה, להרמב"ם הוא דוקא כדי תע' אחרות; וזה קשה, דהא להרמב"ם ליבא שום תוקפן בהשפסקין הגויה פנוי במקום
 שאין בו פרשה" (כמס' פ"ה בל' ס"ה פ"ה ה"ל). לפי' קשה, דהא הכה"כ ככלליו הפוסקים, אף לא, היא ככלל
 מוכבס ומנהג נרבות, דהראב"ד סובר תמיד כהרמב"ם בכל המקומות ולא השינו (ועי' בזה באריות כ"ס ש"ד תמד, ככלל
 הראב"ד); וא"כ הלא הא לא השינו הראב"ד בכל אותם שלשת הדינים, ואף' נראה א"ן פלוגעות ביניהו, כעת שנקבל
 אפשר להחלט מזה, אם במחלת שערי אפרים (הי"ל) ועלה לפרש דעת הראב"ד כותי'!

השער, איך הרי אין דרך קיום מלותן בכהאי גוונא, לכן אין כאן מקום לחוש לגב חוסיק"ף אף מדרבנן. ידמיא ממש להא דכתבו החוס' ב"סוכה" (ד"א, ד"א) ע"כ, בדי' הו"ל"י) בעטם רבנן דר' יהודה, שלידו חונדיו הלובב אף לכתחלה שלא במינו, דהוא משום דכיון דכי כרדך למין האחר סביב הלובב ומינוי, לא הוה זה כדרך גדילת אותו המין, לכן אין דינו כמוסוף, מחמת שבמינים שגולבב אין יולדו אלא כשניטלן כדרך גדילתן, ישו"י שם ובחז"ר, ובב"מ ס' חרניא, בדי' יומ"ש ולא יוסיף".

זולת זאת, כיון דאם באנו לפסול בגדו משום גב' חוסיק"ף, הוא מלך כפל הפשוטה—, א"כ, חלה הפשוטה המינויות פסולות מדינא, מטעמים דלעיל, ומילא הרי אין כאן שום כפילה המורה, דכאזן דליתנהו דמין. והדברים מובארים במ"מ (פ"ז מהל' לובב, ה"ז) שבהשגתו על הראב"ד, הסובר, דנטייל שני לזבים אינו עובר על גב' חוסיק"ף כתב: "והרא"י, שהביא מסיב ומשיקרא דדיקלא (שבוה אף ר' יהודה מורה, דכי אנדו בבו את הלובב, ליכא מויקף, א"ע"ג דאיכא כאן עפי מלובב אחד, ואף דלא אמרינן לדידי' שברם דהאי לחודי' קאי והאי לחודי' קאי"), אינה כלום, דהא ודאי הניטלן בלבד לא יא' די מויקף; וכיון שכן, האך יעבור מילין משום שני לולבין, והרי אינן לולבין; ומשום הכי, כיון שכן ממיינו, אינן כשאר מינים ואנודים בהם את הלובב לדעת ר' יהודה". כונתו, דגב' חוסיק"ף, יצויר רק באחד משני הדרכים: א) בשהוסיק על המורה מאותו המין גופי', דהו אף דאין כאן הוספה על מספר ארבעת המינים, מיהו י'ש כאן מין כפול; לכן אם הניסף אינו ראוי למורה, לא קעבר אז על גב' חוסיק"ף, דהא לא הכפיל כלום בהמורה (וכן מוכח להדיא בס' השיעור ח"ב, בסוף דין ע"ן עבות"י, יש"ש); ב) בשהוסיק באנודים הלובב מין אחר, דהו אף דאין מין זה ראוי לעילה, מ"מ, כיון דיש כאן הוספה על מספר די מינים, הרי זה פסול לר' יהודה אף בדיעבד; ולרבנן אסור, הרי זה לכתחלה אכל לעיין דיעבד אמרינן, דכל מד לחודיה קאי, יש"ש.

ועוד, דבגדו הא קא מכוין ללאת רק בפשוטה הכשרות ולא בחלו הפסולות, שנקוספו שלא מדעתו מעבר החיפין; וכמו שכתב הרא"ש (פ' לולב הנוטיל, ס' כ"ד), דא"ע"ג דשובר על גב' חוסיק"ף אף שלא בטובה, בעשייתו המורה בזמנה הראוי, מ"מ היכא שהוא מכוין מפורש, שלא ללאת בהוספה, שהוסיק רשע לגוי בעלמא, אינו עובר כלל בכהאי גוונא, יעו"ש ובי"ב הרא"מ (דברים"ד, ד' ב').

ואף דכתב הג"ח (סוסי' תרל"א), דאף באינו מכוין להוסיק על המורה, דבאמת לא קעבר אז, מ"מ יוסר גם בזה, משום דכראה כמאוסיק; ומזה

דמוצא ב"מנילה" (דל"ג, ע"א), דגורין לר"מ גורה דחוקה, כדי שלא יבואו לעשות לכבוד צורה ברכותיה, דנשמע ע"י להדיא, דזה פסול לגבי אף בדיעבד (ישו"י ב"י א"ח ס' הר"ף, בדי' כתב הרשב"א); ואי בהיב"י, הא אין כאן שום פסול, דמאי שנא היבה אחת נוספת על הגליון או כמה היבות? ולהלך בין היבה אחת נפדרת לעיין שלם, — קשה מאד, אחרי שאין מי שתן דברים כאלה לשיעורין; ועוד, דה' סימח הרי, איך הרי גם היבה אחת כוללת לפעמים בחובה עיין שלם (כמו היבה יתקשרת, שכוללת בחובה המלוח; ואתה תקשור את התפילין, ודומה); והיה לו, לפי"ז, להטביי לתקן איכא דהראב"ד בין התיבות גופיהו, כדי להסיר מכשול, אלא, מרלא נחית להבי, ש"מ, דכל אינפן שוין לו בדין זה; אי"כ הרי אכתי מתנגד לו ההוכחה ד"מנילה". ה"ל.

הגם, שלחורה, נמאליס גואליס להטביי, שלא העלה זכרונו, והס' הרא"מ ורבנו שמהה ז"ל (שהובאו בהגמ"י, בהל' מורה שם), שהזירו להוסיק בפנים המורה עיני שמירה, משום שהרא"מ מפרש לדין, בהנה הנה"ל דלא כהרמב"ם, כמ"ש בס' יראים שלו (ס' י"ח), ומסתמא קאי גם רבנו שמהה בשיטה זו. אולם באמת לא יושבו אלה מאומה, כי כדי שלא יתנגדו להגמרא ד"מנילה", ההכרח לער, דגם אינהו לא הקילו אלא בהוספה שמירה במוצאה לזבד, משום דסברי, דכלות כונתה היא לשמירה, כהא ד"מנחות" (דל"ג, ע"ב), אבל אין הי' דידו, דזולת זאת, פיסלת כל הוספה בין במוצה ובין בס"ח והתפילין. ובפרט, דכבר דחוסי מהלכה הרמב"ם והרא"י, והסמ"ק, והרא"ש, והמרדכי, והטור, ורבנו ירוחם, והש"ע. —

כן אין לפקפק בגדו מהא דקאמר רב הסוד ב"שבת" (דק"ד, ע"א): "כתב שבלוחות נקרא מצפנים ונקרא מנחות (החומות הפכות והתיבה השוכה בו, שהיה התקן נוקב את כל הלוח"י רש"י) כגון: גבו"י—גבו"י, כסר"—רשב", סדו"—ורס"; (ר"ל: אחרי שהאות נקבה את כל הלוח ועברה על כל הכתי, ממילא, כיון דהקדושה היא מימין לשמאל, הרי היו נקראות מנחות: "הצפה", "הצפה", "הצפה"). והנה, מדקאמר על זה התורה: כ"תובים מ"שני עבדיהם, מזה ומזה הם כ"תובים", הרי חו"מ, דגם הכתב המהופך שובחין קראתו התורה בשם "כתב" (ע"י חוס' גיטין ד"ב, ע"א, בדי' ה"ל, למימרא"). לפי"ז, בגדו נמי החשבה הפרשיות ההפכות לפרשיות נמורה, ממילא, הרי יש כאן פשוט פסולות, ויעברו בזה על גב' חוסיק"ף.

אנשים, גם לזה אין לחוש כלל, דאף דכתב הפך חשב כתב, מ"מ, כיון דפרשיות ככתב כזה אינן כפי תקון כתיבתן המקובל וגם אינן במקומן המוכשר, דהא נעתיקו על הקלף במקום

העם סברי אדמיר ז'ל בשו"ע (סי' ל"ד, סק"ד) והגרי"א ז'ל בביאוריו, שם סק"ב, דמה שמכין, שהתפילין הפסולין יחשבו רק כרלושה בעלמא, לא מהני, אלא היכא שהפסולין עומדים בפני עלמא, אבל לא בהיותם מחוברים להגשרים (דלא כהב"ח) — הנה, כל זה לא נאמר, אלא היכא שמתחמם בהטסק כדרך הראוי לקיום המצוה, דאז נוטל החשש, פן יהא נראה לאחריה כמוסף, ומדינים יודעים כונת לבו וחסו למיטבך. אבל כנר"ד, שהיפך השיטות ושינוי מקומן מעידים לכל, שלא זו הדרך יבטל זה אור המצוה, עד שאין כלל אף כסוג פרשיות כפילות; מהיכא חייב, שהיא נראה כזו סוף, בעת שהענין מלד עלמו מגלה שפיר על כונה הלב? וכן מתבאר מתוך דברי הגרי"א בביאוריו (סי' תרס"ד, סק"ז) —

הבורם

מכל האמור בזה, שהפרשיות כשרות למזון כמו שהן, מבלי שגלענדך למחוק את הנוספות מבחון, מה שיש לאסור, מטעם האזכרות שבהן. והף דהשם הכתוב באתון המהופכות **רזרז** נקרא מימין לשמאל (כפי הקריאה הראויה בעברית): דרד"י, שאין מלה זאת מהשמות שאינם נמחקים (כמו שטען עלי בם' דבר הלכה) — מיהו, כיון דזאתם השמות נכתבו במקומם בקדושה יראת, ממילא יחיד השכל, דגם הנאלצים מהם, אף שאותיותיהם הפכות וגם היתבות נקראות בהם, מי"מ לא פקעה קדושתם. ודאי לא מלמות, עפי' הנמרח ד"בנת" לדיעבד, לפי פירש"י, דקאמר רחמנא מפרש: מצוה ומזה הם כתובים"ס, היינו שהענין היה כפול משני זרי הלוחות, משום דגם כהן מהופך חשוב כהן; איכ הרי כולל בזה גם השם "יוד"ר", שנקרא בעבר השני "דוד" (כדברי המהרש"א, שם), וכן יתר השמות הקדושים שהיו שם, דגולס נחשבו לכפולים. ואי ס"ד, דהין אלו בכלל אזכרות, איכ אף קראה התורה לזה בשם כפילות ענין, אחרי שאזכרתיו ילאו מקודש אל החול ונתהפכו בזד האחר למלות אחרות לגמרי? **ר"ז** ראייה מהא דפסק הרמב"ם (פ"א מהל' בית הבחירה, ה"ט"ז): אבני היכל ועזרות, שנפגמו או שנגממו, פסולין ואין להן פדיון, אלא נגזרים. והטעם כזה הרמב"ן בנתיבות (ספ"ד דע"ז), שהוא פסול שאותן האבנים קדושה הנוף ניהו, נכל לא שייך פדיון גבייהו (ע"י במל"מ, שגפי הנראה, עלמו ממנו. במהר"ר, דברי הרמב"ן האלו). והנה, ברור, דבאם נתן מטע מאותה האבן התלושה דרך השחתה, דלוקה, מלד הלאו ד"ל תשעון כן לה' אליקים", כדאיחא ב"מכות" (דכ"ב, ע"א) לענין השוקף עלי הקדש התלושים, ומשפ"ס הרמב"ם (פ"ז מהל' יב"ה, ה"ז), וכן מובאר לענין אבן תלושה בפמ"ג אר"ח (מש"ו סי' קי"א, סק"ג), שהשיג שם על המג"א סוסי' קי"ב, שנמשך אחרי המהרמ"פ, וכן השיג עליו בחשו'

חמ"ס (תאריך סי' ל"ב). לפי"ז, כיון דאיסור מחיקת השם נפקא לן מחד קרא עם איסור נתינת אופן האבנים הקדושות, ממילא דינן שוה לגמרי, דכמו דקאי בלאו על השחתה האבן התלושה מן הקדוש, אף דאין לזו תמונת היכל או מונח ועורה, הוא דיון נמי למחיקת האותיות, שנתלשו מהאזכרות ונקלטו בתמונה הפוכה במקום אחר.

וגדרלה

מזו אפשר לומר, דאסור גם ליעול דיו לה משש, כל זמן שאין זה לתקונו, אף באופן שלא יפסיד מאומה להאזיות, עד שאין בזה שום חשש מחיקה — מהאסור דאסור לאסור. על ש דיו כזה, אפילו בהיותו תלוש מהאזכרה, כמו שנתבאר. וזוהי סייעתא להבני יונה, דפסק כן מטעם אחר ופליג בזה על הפ"ד (סי' רע"ד, ס"ק ה'), יעו"ש.

שוב

מלאכי בם' עקרי הד"ע (הס"ט, סכ"א) בשם ב"ריות המים, שאסור בעובדא כנר"ד ממש למחוק האזכרות, שבכנת ההתלחות ס"ס בזים, נעסקו לאחרי הרפים (בהיפוך אחוון, כמובן); אף טעם ההוראה לא נתבאר שם.

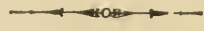
יורר

מזה מובאר בחשו' מו"י (סי' ע"ז), שהורה בחותם, שחקק עליו נכרי השם "יוד", דאסור להתיבו, מטעם מחיקת השם, וגם אסור לחתום בו, מהיותו אסור מלד קדושה ובהא, ומשום שמקבל האגרת התחומה בו ימחוק את השם, שבזרו מבלי משים את חומר-החותם; וגם לפעמים שאין התחומה עלה יפה בפעם הראשונה, אשפי' שכבר נגמר בְּקָרְפָם ד' אותיות הקדושות, וחוזר ומתיף וחותם, ועובר בלאו ד"ל תשעון כן לה' אליקים". ואח"כ, דישראל המקבל הכתב יודע ומיזהר וזהר, שלא לשבר החותם, מי"מ לא זיזר לגונו, וזדואי, לדרך נתינה, כו". הרי ממ"ז: או, שבהחתום היו חיצת השם ואותיותיה הפכות, כדרך כל החותמות, או, אם היה החותם היה משונה מכולם, במה שבו נחקק השם כתקונו, הרי ממילא היה לריך להיות בהנחתם השם הפוך, — ואעפ"כ הרי פשיטא לי' להחוי' לאסור המחיקה בחותם והנחתם גם יחד (וע"י בפמ"ג סי' רע"ז, ס"ק י"ז, שכתב שבס' בני יונה שנתקפצו בזין שם הפוך).

ולענין

תיבות החול, שנגדו דיון, אף דשרי לגרנן, מי"מ אין הגרידה מעכבת, אחרי שהפרשיות כשרות בכל אופן. אמנם, תיבות חול כאלה, המכוונות מבחון כנגד השמות הקדושים שמתפנים, אפשר; שנטון לגרנן, דכיון דמקון כזה הוא נקל מאד, חשובה מניעתו כעובדא דלכתחלה; דכ"ה ג' יש לוהר, שלא לכתוב תיבת חול של סמ"מ על המקום, שעליו יהיה כתובה אזכרה, משום שקדושת השם קתנה מקומה מעבר לעבר, כמו שכתבו התוספות ב"ערכין" (ו', א', גר"ה גי'ר"י);

ובפרט, הינה שהאזכרה עדיין כתיבה ועומדת עליו, כשנזכרה דין, דוראו חזיר עפי. ועי' בנוגע לזה בתשו' חו"י (סס) ובשאלת יעבץ (ח"ב, סי' קמ), ובתשו' חת"ס (מורד, ריש סי' רס"ד).

סימן ב.

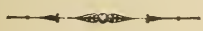
נשאלתי על אודות המנגו, שבשעה שבתפליין על החולה, טובירם אותו רק על שם אמו: מאין גובע מקורו ומה הוא טעמו?

הנה, איתא בשבת (ס"ו, ב'): אמר רבי: אמרה לי אב: כל מיניו שבת (כל למסות. רש"י) בשמא ד"מא". והיינו שנתסחת כל הלחשים שם ובגיטין (ס"ט) נקבע רק: פלגיא בר פלגיא. לפי, נראה, כי אחרי שהלחשים ברובם כוללים בתוכם מובן הפלגיא, דרכו אפי' בדרך זו גם מתקני התפלות בעד החולה. **ובטעם** הדבר אפשר לומר, שהוא מחמת, דבשלמא עפי' החורה, שלא נקצה למלאכי הסרת, דעין דין יחוס האב על סוף ההליכה אחר הרוב, כדקאמרין ב"חולין" (יא, ב'), אבל קמי שמיא הרי לא יתכן ענין זה כלל, כיון שהאמת גלויה גם כמו שהיא (דהרי אפילו אן גופא לא קא חוליין כתר רובא היבא דאפשר לבדדווי בקל, כמו שהעלה גם שפנת העמקס, סוף כלל ט"ו), — אב כן, אחרי שלא ימלט, שלא יהיה בין החולים גם מי שמוחק בשקר לבנו של פלוגי, יהיה אפוא המזכירו כך בהפלה בכלל חובר שקרים לפני הבורא; לכן, בכדי להתרחק מזה, מוטב להזכיר את כולם רק על שם האב.

בר זה לענין התפלה ביחוד, אבל לענין התפלה, שמתפללים בעד החולה בלעזר, אפשר להוסיף עוד טעם, והיינו משום שעל ידי הזכרה על שם האב ביהיה יולאת לפעמים תקלת זיוס ברבים; דהא ביהיה החולה שחוקי או בן נכרי וכדומה, הרי לא יתכן או להזכירו על שם אבי אמו, עפי' עלת המ"א (אורח סי' קל"ט, סיג) לענין הקריאה לתורה; דהתם שאני, משום דלקריאה כוו אין סוס שייכות אל סוג הפלה, ומלך עלמותה הרי גינא בלמת אפילו ברמותה בעלמא (עי' ד"מ אורח סי' קל"ה, סיח); אבל בשכנתו שיה לפני הקב"ה, שאו יש לפרוט גם החולה, ביהיה התפלה שלא בפניו (כמש"כ

המ"א ריש סי' קי"ט בשם מהר"ל). אם נכנה את שם אבי החולה בשם בדוי כזה (אחרי שאין בידנו לשנות שם האב, כדברי הרא"ש בתשובותיו, סוף כלל י"ז), הלא נהיה בלתי נרעם בכלל דוברי שקרים, שלא יכינו, חלילה, לנגד עיניו, יח"ש (וכמו דלא מהניא אותה הענה גם לענין גיטין, מדבעינן נמי התם עלמות השם לאמתתה דוקא: עי' ט"ז אורח ריש סי' קל"ט ובשו"ע א"ה סי' קכ"ט, סעיפי ט' וי"ד, ובג"פ שם, סי' מ"ח, ובתשו' חת"ס א"ה, ח"ב, סי' כ"ה, ב"ד"ה וע"ד שאלתו) ובפתחי שערים שער א', סעיף כ"ו). ממילא, באין ברירה, הלא נהיה מוכרחים להכדיל חולה כזה מאחריים, בשעה שיתפלל בעדו ברבים, ולהזכירו על שם אמו, כמו שז"ל בדברי רז"ל: רב מרי בר רחל" (ע"י רש"י ב"מ" דע"ג, ריש ע"ב), — אם קן הלא היה לתפלתו כמות הכדור ברבים על חרפתו הנדולה, ואין זו הלא התקלסית פומבית. לכן, כדי שלא לבייש חולה כזה, חקנו דקמומנו, ז"ל, להזכיר את כולם רק על שם האב; כדרך רז"ל בקדש לתקן תקנות שונות למשפחה נקלה ונכבד, בכדי „שלא לבייש“; כהא ד"תענית" (כ"ו, ב') וד"פסחים" (פ"ב, א').

שוב מלאחי, שהמנהג מפורש בוה"ק (פ' ל"ג ל"ד, סו"ה ו"לך למשע"ו) ושמשמע שם להדיח כעין העטם הראשון הגל.

סימן ג.

בברכות (ל"ט, א') לענין פלוגתת האמוראים בדין ברבך הירקית השלוקין: אם היא בפה"א, או שהג"ב, קאמר הנכרא: נימא כתנאי: דהנהו תרי תלמידי, דהוו יהבי קביה דבר קפרא, הביאו לפניו רוב ודורמסקין ופרניות. נתן בר קפ"א רשות לאחד מהן לברך, קפין ובירך על הפרניות; לנגל עליו הברו כו'. מאי לאו ברא קא מיפלגי, דמברך סבר שלקות ופרניות; שהג"ב, הלכך הובי עדיף; ומלגל סבר שלקות; בפה"א, ופרניות: שהג"ב, הלכך פירא עדיף, כו". ופירש"י: „דורמסקין אף הן שלקות מעשב, שקרוין אקדלשיטא בלע"ז“. כך ראוהו בפירוש. בבא קמ"א של רבנו יצחק בר יהודה; אבל כאן פירש פרוגש

(*) ט"ס, דל"ג: „אדרופייטי“, כמו שחרס עלמו ב"מ"ק (קמ"ו, ב'); וגם המלה הזאת, לפי היראה, נכתבה קצת, כגל: „אנדרוזאס“ (Androsace), שהוא בלתי חתית העשב הנקרא גיב: „Crèsson de Fontaine“, ששמו ברומית: „Nastirtium Aquaticum“, שפרותו: „ברונקורטסטי“ (כריטי-באר, דהיינו מין שלים, ע"י משרד, עיר, תהלים). וקרוי בעיני, נחטס הרי, נקראים הדורמסקין-גלגין היובלתי כגן: „אחויא“, מפני שזוהי-ענע גדולת, שהיא על יב"ל ו"ה, קטריה נאל, הנקראים, „האזנ"ה“ (שבת, כ"י, א').

לר כזה, — אפשר לומר, הדין קשה לו, שגאס דורמסקין הם ג'כ מן ירק עשב, אי"כ למה פרט למותר בהעובדא מיני הירק שהזכור? הלא היה די באמרו: הביאו לפניו ירקות ופריניות! אבל בפראו, שזורסקין הם פרי העץ, אחי שפיר, ללמד מה שלא יתכן לכולל בשם ירקות, הנה גם בא להשמיענו, דהמבכך (ולפי הדימויא — גם המלנגל) סיבר, דין השלקות, שזכרתה, "שהכל", וטוב אפילו בפירות האילן, החשובים יותר מירקות. אולם לרש"י לא היה נראה לתפוס בשביל דקדוק זה באוקומחא דחוקה, ולכן עפי ערף ל"י ליחס דורמסקין אל סוג הכרוב, כי היכי דתרווח לן שמעתא.

„פרוש" בו; ואי אפשר להעמידה, דא"כ הרי ברכתו „ב"פ העין", והאיך קדם וברך על הפריניות, שכרכתן „שהכל" בו. על זה העיר בגליון הש"ס: „רש"י בו. הרי ברכתו „בפה"ע". ק"ל: הא גם „בפה"א ערף מ„שהכל", אלא דהמבכך סבר, דשלקות מבכך „שהכל", וא"כ גם „בפה"ע אין ברכתו „בפה"ע", אלא „שהכל", כמבואר בסוגיא דזית מליה; וצ"ע.

הנה, לעג"ד, דברי מאור פנינו רש"י, ז"ל, בזרזים ונטעים, דנטעו כך היל: בש"מא, אס נפרש, דדורמסקין הם כרוב-באר, אי"כ, כיון דאף הם (כמו הכרוב והפריניות) אינם ראויים לאכילה בהיותם חיים, כמפורש ברש"י „ב"ק" סס, שכתב: ועשב הוא הנאכל בשלקות קדימה, ממיילא סתמו כפירותו, שהעובדא דבר קשה היתה בשלקות, מדעלו על השלקות לאכילה; ולכן שפיר מביא הגמרא, דהפלוטא בזכרת השלקות אחיו כתנאי, שהם המבכך והמלנגל, — אבל אס נפרש, שדורמסקין הם „פרוש" (Prunes), דהיינו פנעין (פלאומען), אי"כ, כיון דבשמן העובדא אינו מפורש „דורמסקין שלוקין", מהיכל סליק ארעמי דהגמרא, שהזכור שלוקין ולהמילא משום הכי פלוגתא בין התנאים? אדרבה, הרי דרך הפנעין להאכל חיים, ממילא, סתמו כפירותו, שהזכור לפני בר קפרא כדרכס; ולפ"ז, לנד שאין אותה הפלוטא שייכה כלל לגדון הפלוטא דקמן, הנה, יותר מזה יפלא על עלם העובדא: איך עלה על דעה המבכך להקדים חזיב כזה, שזכרתו רק „שהכל", למין, שזכרתו „בפה"ע", שהיא הברכה הזוהר מזכרתא!

סימן ד.

הרמב"ן פ' אמור' (ב', כ"ג, ב') כתב: ... כי לא פירש קרבנות המוספים בפרשה הזאת; אבל הזכיר המועדים כאן בתורת כהנים, בעבור שהם ימי הקרבנות וירמוזו אליהם, כמו שאמר: והקרכתם אשה לה"; בו; אבל לא האריך לבאר המוספים, שלא רצה, שיהגו להם במדבר. ואהרי שכתב בני הארץ בחושש הפקודים וצוה לאלה תחלק הארץ, ביאר המוספים כולם בפרשת „פינחס", שיעשו אותם בארץ מיד ולדורות! ועל כן אמר כיום הכפודים: „ועש כאשר צוה ה' את משה" (אח"מ) מ"ז, ל"ד), שעשה כן במדבר בו".

וכן משמע מהרא"ש בחוספתו, שפירש כך בפשטות קושיה רש"י הג"ל, שאחרי העתיק אותה, כתב: „ומיך הדב יוסף, דמייירי בשלקו, ולר' בנימין בר יפה בשם ר' יוחנן ברכתו „שהכל". וכן חזן הרשב"א בחידושו (ל"ח, ע"ב, סו"ה) אמר רב נתן בר ינאי. אכן מהפנ"י משמע, לאחר הדקדוק העובד בכל דבריו, שפירשה באופן אחר; אבל הוא דחיק מאד.

והנה, לפירוש רבנו ינאי הג"ל, עפי"י מה שחזרוהו הנך רבנא, יש לומר, דמאה נופיה הכריח הגמרא, שגם הדורמסקין הובאו שלוקין, אף שלא נתפשם בלשון העובדא, משום דל"י לאה"כ, הלא אין שום מקום ועשב כלל למה שהקדים התלמוד לברך על הפריניות, בעת שפצצם בר קפרא על המלנגל יורח, כי המבכך לא עשה מעשה בורות, רק שכן הורכו חות מביטו עפי"י ש"טה יודטה. והא דגר רבנו ינאי, ז"ל, מפירושו „ב"ק" ונטעם כאן במשעול

על זה הקשה אחד הרבנים, שליט"א, בתורה מליין (ש"נ חו"ב, ס' ז'), דהרי „הוא סותר משנה מפורשת ב„מנחות" (מ"ה, ב'), שהקרבנות דפ' „פינחס" לכ"ע קרבו במדבר; והקרבנות דחו"כ פליגי סס ר' שמעון בן ננס ור' שמעון; יש"ש, אלא דבלא"כ קשה לי, דברש, מנייה (ו', ב'), משמע, לבלא"כ, דשאר קרבנות, חזן מקרבן תמיד, לכ"ע לא קרבו במדבר כלל! ולע"ז.

הנה, בהפליטו מעט אור על הענין בכללו, ונטו לללוי, תסתכלנה אז אותן הקוסיות מחליהן. **ב„הגיגה"** סס קאמר: ... דתיא עולה תמיד העשייה בהר סיני: ר' אלעזר אומר: משעיה גאמרו בס"י, והיא עולמה לא קרבה. ר' עקיבא אומר: קרבה, ושוב לא פסקה; אלא מה אני מקיים: הזכמים ומוטה, הגשחת לי במדבר ארבעים שנה, בית ישראל? („מוס' ה', כ"ה) — שבטו של לוי, שלא עברו עוה"ם, כן הקריבו אותה".

ראשונה ללאתם ממלרים וסניה עד שזכס בתשעה
 אבז מחיר הארץ (כ"העמית" כ"ט, א'); ולפי"ו,
 הוי ארבעים שנה" דקאלוז עמוס, הוי לזו דוקא,
 אלז קרוב לכן (ועפין זה מוצר בההספ"א מהדורא
 בתרא שס על תורה "משום") (*). אמנס, מדר'
 אלעזר, הסובר, דלז התחילו כלל הקרבי, מוכח
 כרש"י. ולהתוספות, ההכרז לומר, דלר' אלעזר לא
 הקריבו במדבר, מלז איוז מעשה אחרת, ולא מעש
 הנושך; ובעת מקוים אותה המלה (כמו שפירש'
 גר"ה, ומה אני מקיים" ולפי"ו, יסבור ר' אלעזר,
 דמורה אסור בהבאת קרבנותיו; כמו שנתבארר כונת
 רש"י בצורי אבן בסוגיא זאת).

וּבְצִיָנוּ עוד פלוגתא כוז בספרי, בהעלוהך" (ס'
 יח); ויעשו את הפסח כדאשון כו', —
 צמות ישראל הכבוד מדבר, שלא עשו אלא פסח זה
 לבד; וכן הוא אומר: "הזבחים ומונח הנשחט לי
 במדבר?". רש"י אומר: ישראל לא היו מקריבים,
 ומי היו מקריבים? שצטו של לוי כו': ישראל עבדו
 כו"ס, ולוי לא עבדו; וישראל לא היו מוליס, ומי
 היה מל? שצטו של לוי כו". נמלא, דהת"ק סיבר
 כר' אלעזר, ורש"י — כר' עקיבא רבו.

וְהִנֵּה, פשטות סתי בהריוותם הנין מוכח ברור,
 דלאו דוקא תמידין ומוספין לא קרבו במדבר,
 להסבירם כך, אלא הוא-הדין כל מוני קרבנות, דהא
 עמוס קא לוח, שלא הקריבו שום זבח ומונח. וכן
 הובא לדריא מהספרי וזע"א. ב"לקוט שמעוני", בסוף
 מדרש הפסוק של יעשו את הפסח"; וכן מוצר בר"מ.
 כבוד לעיל.

וּבְמוֹיָק (ט"ו ז') איכא עוד דעה בלשית, החולקת
 על כל הקך תנאי, דאיכא שם: אמר
 רב יוסף: ה"ס: כל אותן השנים, שהיו ישראל במדבר,
 מנדוין היו ושלחו קרבנותיהן" (יעו"ו בצורי אבן הל"ל,
 שהוכיח, שזו היא דעת ר' יאמעאל — חולין' דמ"ו,
 ע"ב —, הסובר, שבמדבר היו מוכרחים לאכל רק
 שלמים, מדנהכר להם בשר תאווה).

וְהִגֵּד, בענין הגויפה סיבר רש"י ב"בבמות" (ע"ב,
 א'), שהיה מחמת מעשה העגל; הולס
 הוסי' שס סברי, שהיה מחמת המרגלים. ממילא,
 איכא בינייהו, דלרש"י, כיון דקודם שיד משה מהסר
 עשו את העגל ונהגדו, איכ' לא הקריבו עוד מאז
 קרבנות במדבר; ואל ללהוסי' הקריבו שפיר כל שנה

וְהִנֵּה (ה"א מורתי) (סס) יקשה על הרמב"ן, שכתב. דכל מי שהציא שתי ערות היה מחויב במדבר מחמת התקן
 לנודק קרבנות א"כ, הרי "קדשה מדבדו, שהיו ישראל מביאין קרבנות לצור כלל יום" — והא זה יתנגד בתפלות
 לה"ספרי" הגי'! יעו"ו ש' צריכות; ואלס לפי מה שנתבאר כאן, אין צוה טוב קויס', לעגד, דהא הרמב"ן סיבר בהתוספות, שהגדו מעשה מרגלים
 (כדבריו ב'פ', בהעלוהך" ט', א'); ממילא, עד הגדו הלא היו מקריבים קרבנות כסדרם בכל השנה הראשונה ומקת
 הבנין — לפיכך, ולת מהותית התקלים למלאת המבחן, המוגלות על בן עשרים ומעלה, היו נזרות במשך זה עוד
 מהותית התקלים לקרבנות מצור; מה שאז מועל אף על מי שגביע רק לבלל בר מצוה; במצור צירולמו ד"שקלים" (ס"א. ה"ג).

וְהִנֵּה, מדר' עין בעינ' דר' אלעזר: דקרא ד'עמוס',
 השולל לגמרי הקרבה קרבנות במדבר (דמשמעויהו,
 שאף הלויים בכלל), הוא שהכריחו לר' אלעזר להוליס
 מלה, העשויה" משפוטו (ולגירסתו הראז"ח, משא"ל,
 סוף פסוק ט"ו, מסתייע ר' אלעזר מפורש מהאי
 קרא). ואף שגלעו בהדיא להקריב ההמיד גם במדבר,
 כדכתיב: "ועלת המיד כו" פסח אהל מועד" (שמות)
 כ"ט, ב'). — מיהו הקויפה, שרצה עליהם בכל אורו
 הנושך, ובעת מקוים אותה המלה (כמו שפירש'
 גר"ה, ומה אני מקיים" ולפי"ו, יסבור ר' אלעזר,
 דמורה אסור בהבאת קרבנותיו; כמו שנתבארר כונת
 רש"י בצורי אבן בסוגיא זאת).

וּבְצִיָנוּ עוד פלוגתא כוז בספרי, בהעלוהך" (ס'
 יח); ויעשו את הפסח כדאשון כו', —
 צמות ישראל הכבוד מדבר, שלא עשו אלא פסח זה
 לבד; וכן הוא אומר: "הזבחים ומונח הנשחט לי
 במדבר?". רש"י אומר: ישראל לא היו מקריבים,
 ומי היו מקריבים? שצטו של לוי כו': ישראל עבדו
 כו"ס, ולוי לא עבדו; וישראל לא היו מוליס, ומי
 היה מל? שצטו של לוי כו". נמלא, דהת"ק סיבר
 כר' אלעזר, ורש"י — כר' עקיבא רבו.

וְהִנֵּה, פשטות סתי בהריוותם הנין מוכח ברור,
 דלאו דוקא תמידין ומוספין לא קרבו במדבר,
 להסבירם כך, אלא הוא-הדין כל מוני קרבנות, דהא
 עמוס קא לוח, שלא הקריבו שום זבח ומונח. וכן
 הובא לדריא מהספרי וזע"א. ב"לקוט שמעוני", בסוף
 מדרש הפסוק של יעשו את הפסח"; וכן מוצר בר"מ.
 כבוד לעיל.

וּבְמוֹיָק (ט"ו ז') איכא עוד דעה בלשית, החולקת
 על כל הקך תנאי, דאיכא שם: אמר
 רב יוסף: ה"ס: כל אותן השנים, שהיו ישראל במדבר,
 מנדוין היו ושלחו קרבנותיהן" (יעו"ו בצורי אבן הל"ל,
 שהוכיח, שזו היא דעת ר' יאמעאל — חולין' דמ"ו,
 ע"ב —, הסובר, שבמדבר היו מוכרחים לאכל רק
 שלמים, מדנהכר להם בשר תאווה).

וְהִגֵּד, בענין הגויפה סיבר רש"י ב"בבמות" (ע"ב,
 א'), שהיה מחמת מעשה העגל; הולס
 הוסי' שס סברי, שהיה מחמת המרגלים. ממילא,
 איכא בינייהו, דלרש"י, כיון דקודם שיד משה מהסר
 עשו את העגל ונהגדו, איכ' לא הקריבו עוד מאז
 קרבנות במדבר; ואל ללהוסי' הקריבו שפיר כל שנה

אכן זה עברו כבר בשלש שנים או יותר, מעת שנתיחדו רק לצורך רבש לבדו, ובכן, אדרי שהרבש היה בהביות באלה כמה ימים, מה דינו של המשקה הנעשה ממנו לצורך הפסח?

הנה, הע"ז (ס' תמ"ז, סק"ד) פסק לענין מעד, שנחשבל בורה, שמקודם בשלו בה י"ט, לחסור לפסח, אפילו בשלא יהיה או הורה בת יומה ומבלעיהה וגם הריקוה מהמעד קודם הפסח; משם דהיי"ט, משני הדימוס, אין עצמו נפנס, אפילו לאחר הרבה ימים. והנה המנ"ח הביא דין זה משמו בס' תמ"ז, סק"ה; אך שגלן הסתפק לדינא, אילם לקמן (ס' תנ"ח, סוס"ק מ') פשיטא לי' גופי' כך מהתרומה-הדשן. אכן בעצמא דמלחא העיר המנ"ח (בס' תמ"ז, ע"ג) לקשות מהא דקטנין ביוד' (ס' ק"ב, ס"ג), דלא שני לן לנבי בלוע בין הוחו חרף או לא, דבכל אופן הרי הוא נפנס לאחר מעל"ט. ודרך כהן ולקמן, דיי"ט דומה בעצמו ליי"ט, שהבלוע שלו אינו נפנס לאחר מעל"ט, כדקיל' ביוד' (ס' קל"ז, ס"ח); מטעם דלגו מקרים ומרגשים, שהחבית, שהיה בה יין מוכח לפני כמה ימים, כשנוהגין לחובה יין אחד, מבטית הוא מחמת עשם הראשון (גסון ההעד' הגל', ס' ר"ח). וכיון דבגוון פנס הבלוע אנו דנין לפי העדלת השם והגסון, אי"כ היה נמי נבי י"ט, דנס בו, אף שצבר על בליעמו יותר ממעל"ט, ענינו רואים שנהגן עשם לשבח הוא' (גסון המנ"ח בס' תנ"ח), הרי הוא ג"כ יולא מהכלל בזה, שבענין הבלוע שלו אין לחלק בין בן-יומו לשאינו בן-יומו (א').

אכור

מעשה, כיון דכל עשם איכור מי הרבש, שנחשבלו או נכבשו בכלי הבלוע מיי"ט אפילו שאינו ב"י, הוא רק משום דמדמיין לי' לדין היין האכור מזד' נכ'; אי"כ ודאי, דלכל מיילי מדמיין לי'. לכן, כמו דלנבי בלוע י"ט מהני להכלי יסון יב"ח, מחמת שלאחר יב"ח כלה כל לחלוטת יין שבהם' (בלשון הטוש"ע, יס"ו קל"ה, שנוגח, דנכלה ונתעבלי' לגמרי העשם הבלוע בחוך הכלי; כדברי הר"ן בפרק שני דע"ז, גר"ה, והלכתא קקניס', וכמו שכתב בתשו' חב"ל (ס' ע"ה), וכמו שהסביר בטוב"י (מגד"ח, ס' י"ח), ש"היטין יב"ח הוא כמו הנעלה ולבון, שלא נשאר מעשם היין מאוה"ט). — מומילא, היה נמי לענין י"ט, הרי ודאי, דדיו לבא מן

יהודה, מהיום שהרמב"ן קאי בשעה החוספות בענין הנויפה, ל"ל, דבכונה דקדק בלשונו לכתוב: שלא ר"ה, שינהגו להם במדבר, תחת יכלו לכתוב: שהיו אסורין להקריב במדבר, כדי להשמיענו בזה, דבאמת עד חטא המרגלים היו מקריבים כל מיני קרבנות; דהא אף המוספים לא יתכן לשלול לגמרי, אחרי שנס ב"חורת-כהנים" הוזהרו להקריבם עפ"י מלות, והקריבתם אשה לה", וממילא מובן, שנס המדבר לא ילא מהכלל (**); רק, כיון שלפני האוקר הכל, יח"ט, היה גלוי וידוע, שכניו יתקד בזה הרה, לכן לא ר"ה מראש, שינהגו להם עד שהנהגו חמידות בכל השנים הבאות מהסודי והאלה. לפיכך, כדי לרמוז זאת, נאמרו המוספים כאן בסתם ובקלרה ונתגלו אח"כ באריכות לבאי הארץ. ואף שיתר הקרבנות הא' לא נהגו ג"כ לאחר הגדוי, ואעפ"י נפרטו באריכות גם ב"חורת-כהנים", — שאני אלו, דעלם דיני עולה, חטאת, אשם, שלמים ומנחות הלא ההכרח לפדש, דהא לא יתכן אף להסתחיל עשייתם מימי המלואים, שהם התקד הכללי והגמלי מלוצח ולכהנים, והאלה עד הגדוי, כל זמן שלא מודשו מה ה"ה, ומה פרטיות דיניהם; ועבודות החמיד ויוה"כס ג"כ ההכרח לפדש, מודש בזה הרבה דינים המעבבים אף בדיעבד; לא כן המוספים, שהם פדים ואלים וכבשים כולם עולות ושעיר לחטאת, הרי נתבאר כבר דין העולה והחטאת, אלא שלא נתבאר מחמתו מן יהיו המוספים, וכמה, ומה (עולה או חטאת, או שתיהן), על זה נאמר: והקריבתם אשה לה", דרדשינן ב"ספ"ח" (אמור', ס' ק"ב). שסני בזהוה אשה שיהיה אפילו בחדד מכל המינים ואפילו אם בזאת המין עלמו אין המספר מכונן (ע' בפירוש התורה והמורה"ט שם ובטוב"ס הל' תול"ט פ"ח, ה"כ; לכן נאה בזה האזוה סתומה (מזד' הרמז הגל'), ואך ששעום עד הגדוי, ילא וישראל אז ידי מוכתם.

סימן ה'

ע"ד שאלתו, באחד שעשה רבבש משקה פער לצורך הפסח; אך אח"כ גודע לו, כי בשעת רדיית הרבש בהבורת, מלאי סמנו על כל נדותיהן הכיות ישנות, אשר לפנים התבירו להחזיק בהן יין-שרף של המין;

(**) ולכן בלאת לענין עבודת יוה"כ"ס, כיון דהיה מקום לעשות, שלא נתיקומה במדבר אפילו פנס אחת, מדיהי"כ"פ הראשון מעת כנענוו כסדרה הראוי תל אחרי היותם כבר כגדוי, — לכן גלי בה קרא מפור"ט. ונראה, דלזה כיון הרמב"ן דכבדיו הקריבים: "ועל כן אמר ב"ו ה"כ"ס: "ייעם כו", בשעה כן במדבר". ודו"ק.
(א) זו היא כונת המנ"ח בזה, המדוקדקת מלשנו כדבריו מהה"ד; לכן אף ליהם כתב עליו תתשו' טוב"י (ה"ג, ז' ע"ג), "שאין שום משמעות דקברי הת"ד", יעו"ט.

מן הדין להיות כגדול, לכה"פ לענין דיעבד כ', דכלי
הכלוב מבישת הי"ש אינו אוסר לאחר יב"ח מה
שנשתמש בו או לנידך הפסח והנידך קודם הפסח.
וצפ"ט, אחרי שהכ"ל הפליג להקל בתשיבתו הנ"ל
גבי כל קדמת חמץ, שנתייבש יב"ח, אפילו כשכשלו
בה בתיך הפסח ואפילו כשהיה המחנבל דבר חריף
(עי' בשפ"ד, יו"ד סי' ק"ג, ס"ק י"ז, בסוף אות
ב'). הו' אפטר לנרף לזה לא דתבב בש"י פתח
מטה אהרן סי' נ"ז, דהוא דין אמרינו, דנו"ט
לשבת אחר מעליט, משא"כ יצאק"י, שהוא יין שרף,
דומה לשאר חמקה ונ"כ נו"ט לפנס אחר מעליט";
וכן פסק הבבז"י (הכל בהצטרף א').

נבזיא, בנד"ד, ששברו יותר משלש שנים מעת
שהחייקו י"ש בתוך החביות, ודל"ו, דאפשר
לחזור לפסח א"ח ה"מז"ד, שיעשה קודם הפסח
מהדבש, שהיה בחביות כאלה.

אכנים, בר מן כל דן, ללע"ד, דאפילו אם יפון הדבש
לתיוך החביות, צהיחן עדיין בטוה"י ומן
מזליטת הי"ש, מ"מ שפיר אפשר להקל, כשהדחו
מזה קודם הפסח, ומע"ט, דסני בס' רק כנגד
כדי קליפות החביות, שודלו איכ"כ כשעור זה בהדבש,
שהן מלאות ממנו (יעו"י ס"ד סי' ס"ט, ס"ק סי' א').

והירא דילי מהא דמוכח להדיא בתוס' ד"ע"ו"
(דע"ד, ע"ב, ב"ה, דר"ס), דמלו ועירו
אינו מפליט מהגלו אלא כדי קליפה, מדקאמרי
גבי "חביות של עכו"ם" (דפשוט דהוין כלים שמכניסין
לקיום, וכמ"ס התה"ד, סי' ר"א, והב"ח, ריש סי'
קל"ז, והס"ד, שם, ס"ק"ט), שהשכן במלוי ועירו,
דסני להו נמי בשירוי רוחחן ממלי ראשון, אף
הוא אינו מפליט אלא כדי קליפה; וה"ה, דסני
בשקלף ברהיטני את כד"הקליפה של גר היין, יעו"ש.
והכי פסק מפורש לענין כלים שמכניסין לקיום הסה"ח,
שהצואותו הרבב"ז בתי"א (צית ה', שער ו') וה"ן
(בפסק שני ד"ע"ו, סוף ד"ה, חתי רב וצד"ד, וע"ש
בתדו"ש הנ"י שם). ולכן פסק שם הרשב"א, דאם
הסתמוסו היתר בכלים כאלו, לא צענין ב"י אלא שיעור
כבדי לבטל כד"הקליפה, יעו"ש. והכי הכריע הלכה
מין בשורע סי' קל"ה, סי"ג, ודו"ס סי' קל"ז (וע'
זוה ב"ב"ח סי' קל"ה, שם, ויצארו הנרי"א שם,
אות מ"ג).

נבזיך מזה, דכיון דגבי חמץ, שנבלע בכלי ע"י
כבישה, ק"ל בשורע (ט"י הנ"א, סכ"ה),
דמהני להכלי מלוי ועירו (עי' בש"ך יו"ד, סי' קל"ה,
סו"ס"ק ל"ג); ממילא, הכי נקטינן נמי גם גבי חמץ,

הדבשישה אינה מזליטה יותר מכדי קליפה; דלולא
ואת, הא לא היה מושגל הכשר קל כזה, שאין
בכחו להפליט יותר מכדי קליפה, לפי העולה מהצטרף
מין צו"ד, שם. לכן דינא הוא בצד"ד, דסני בס' רק
כנגד כדי קליפות החביות של הי"ש.

ואף שהש"ך שרא ב"י דג"א, בבהליתו בפשיטות
(בס"ק ל"ג, שם), דעד כאן לא קאמרינן,
אפילו גבי י"ש, דהכלי לא בלע יותר מכדי קליפה,
אלא היכא שאינו ידוע בודאי, שממד בו היין מעליט;
אבל בידוע, הוה ל"י כבוס, וכבישה אוסרת בכל
הכלי, — מ"מ י"ל, דלא כתב כך אלא לפי מה
שעלה על דעתו שם לומר נמי, דגם מלוי ועירו
לא מהני בכב"ז; אבל לפי מה שנתפסה דעתו
במשקמו, דבכל גוויי מהני (כח"א דהוה פשיטא ל"י
נו"ט"י ק"ל לעיל ס"ק י"ג), עד שהנינו הדין ב"ל"ע";
ודל"ו, דגד הכא גם מהחלטתו הראשונה ענין כמות
הזליטה וכנגס ג"כ לז"ת הספק; אם כבישה מעליט
מזליטה בכלי הכלי, או רק כבדי קליפתו; כיון
ששני הדינים האלו תלוים זה בזה, לכל הק'
ברוח"א, דנקטינן כאן כוחייהו. וזוה הסולק שפיר
הסתירה להחלטתו הקדמס, מהא דלקמן (סי' קל"ז,
סק"ט) נסתפק אינו נו"ט"י בדין כמות הזליטה מהיין,
שידוע, שנכבש בהכלי מעליט; ואדרבה, נלה שם
דעתו להדיא, דמדברי הפוסקים משמע, שאפילו
בכב"ז אינו נבלע היין יותר מכדי קליפה. הלכך
ודל"ו, דאין לדחות מפני ספק כזה של הש"ך את
ודלו של הט"ז (סי' ק"ה, ס"ק"א), שפשיט אללו,
דסני בקליפה, אפילו כשידוע ברור, שנתפסה
היין מעליט בתיוך הכלי (ועי' בהגהותיו, צו"ד דפוס
ר"ח, ובמשב"ז, ס"ק"א). וכן השיג על הש"ך החב"ל
בתשיבתו הנ"ל; וכך היא דעת הבית מאיר
בחדשויו ליו"ד.

נראה, דכן מוכח להדיא מהירושלמי (פסחים"
סוף פ"ג, ע"ב), דקאמר: "הורי ר' אימי
באלין גרביא דכותחא: ממלא אותן מים ג' ימים
מעליט". והנה הכותח, דלאו בר מיקלא הוא בשני'
אלא שטטיו רק לטבל בו (כ"פסחים", דמ"ד, ע"א);
ממילא, צהיחן הולאתו מעטה, ודאי לא יתכן,
שדרכי להחזיקן מהצדית בתיוך כל מעליט ומעליט;
איכ' הכי ידוע ברור, דבהך גרביא מוחייקן את
הכותח זמן מרובה (וכמו שפירש הקה"ע שם).
ואשפ"כ קא פסיק הירושלמי, דמהני להו מלוי ועירו,
אף בלגיו מפליט יותר, מכדי קליפה, לפי טעמתי.
וכן מוכח מהירושלמי הרוקח סי' רס"ב (דמה שכתוב
שם: "ולא" הוא ט"ס, דל"ל: "או") וכבנו יואל
השביאו

(ב) וקרוי לומר, שנגזנו כזה יורה גם הרשב"א, שהניא הפת"ג בשפ"ד ליו"ד (סי' ק"ג, סק"ו), ב"ה (והב"ח),
יעו"ש, ודו"ק.

שטיבאו המדברי ב"פסחים" סי' תקס"ו (והיינו, דפשיטא הכי להט"ו בס"י תנ"א, סק"ב, ולאדמו"ר בשו"ע, שס סעיף ס').

אך דא עקא, שהטוב"ת (חידו', סי' ס"ז) המליץ בפשיטות, דדוקא גבי י"ן סברי הפוסקים, דנלגיטומו אינו מבליע בכלי יומר מדוי קליפה, אבל י"ג, שהוא חוק חרף מלך, בודאי נבלע בכל הכלי". אולם בדמחא יפלא מאד על המלחח חומרא כוו בלי שום תנאי, בפרט בעת שלכאורה מוכח ההיפך, דהא כל י"ן חשוב נמי חרף, לדעת רביס מגדולי הפוסקים, וכמו שכתבו להדיא הרמב"ם והר"ן בפ' ג' של שעה, בסוגיות הכר כלים, ובעקבותיהם דרכו הרא"ם בתרדשויו על הגמ"י (לאזין ע"ז—ע"ח) והפרי"ח ביו"ד (סי' י"א, סק"ג) ועוד כמה פוסקים (ע"י בוצליא ת"א, חו"ד, אות ח', בדי"ה י"ק, ובג"ל החדש האחר, סי' נ"ג); וכו הא סהם י"ן, שהיה בימי חו"ל, "היה חזק מאד", עד שלא היה ראוי כלל לשפיה בלא מויגח מים, כדאמרין ב"בבב"ח" (יעו"ש בפרי"ש" ד"ג, ע"ב, בדי"ה א"ן מברכין), ואעפ"כ הרי שריווה חו"ל להכלי, ש"קנבו לקיום, ע"י הכשר מלוי ועירוי, אף דנקטינן, שאינו מפליט יותר מדוי קליפה, — ומיכיו הו"י לומר, שהי"ש יהיה יותר חרף גם מהי"ן שלהם? ואח על כרחו נבוא לדי מדה זו, מי נתן לנו דבריהם אלא לשעורין, באופן שטבל לחק בין חריפות זו או לאחרת? ואדרבה, הרי איהא ב"ע"ז" (ד"ל, ע"א), שהיו צניייהם, ט"ל חריפ"א (שהוא מין י"ן החזק מאד, עד היותו מברק הנודרות מרוב חריפותו) וגם י"ן, שהיה חרף אחד מאד, מחמת רבוי השלפין, שהיו מוערבין לחבו (דהיינו קוגרטיין" המוזכר בירושלמי ד"ע"ז" שס, וכמ"ס הרמב"ן והרשב"א, שהובאו בב"י סי' קכ"ג, בדי"ה אלונית"א); ואפ"כ הא קא סתמו אמוראי לקמן (ד"ל"ג, ע"א), דבכל י"ן מהני מלוי ועירוי, ולא פשו דבריהם, דאותם היטות הכיפיש מאד, יולאים מכללו, מה שהם נבלעים בכל הכלי, מה שאין בכח הכשר כזה להפליט!

אנינם אפשר לישב, ולהטוב"י פשיטא לי' דיו מהא דק"ל בשו"ע (סי' תנ"א, סק"ב) לענין בית שאור וחרושה, דאם אינם של חרס, מהניא להו הגעלה (דלא כרש"י וסיעתו), אבל בשל חרס לא מהניא. והטעם בזה, דאף שנבליעתם בזה להם רק ע"י טונן, דבכה"ל קנטינן בסטיק הקודם, דגם לכלי חרס מהני מלוי ועירוי, דמינה ירעינן אן, דכש"כ הגעלה, דמהניא (ע"י בזה בב"י, שס, ובתנ"א, בית ה', שער ו'); ומאם דהא דאינו יולא

מדוי דופיו של חרס לעולם, היינו רק כשנבלע בחמין, אבל כשנבלע חמץ ע"י הכבישה בלוגן, שהבלוע כזה אינו אלא משהו, דהיינו כדי קליפה (כמ"ס בבבארי הנר"א סי' קל"ה, אות מ"ג), שפיר מהני אחד מהשכרים האלו (ע"י במש"ו, סי' תנ"א, ס"ק י"א, בדי"ה כלי חרס"), — מי"מ ביום שאור וחרושה שאני, מהטעם שהסביר הרמב"ן במלחמות (ב"פסחים", שס), דאף דמדמינן לוי חמץ לכלי י"ג בין לענין איסורן ובין לענין הכשרן; מיהו בהא הוא דממירי, דאלו בכלי הי"ן של חרס שמניסין לקיום מהני להו איתו ההכשר, אבל גבי חמץ לא מהני, אלא דוקא בכלים שאינם של חרס או של חרס שאינו מניסין לקיום, ורק שמתחזק נבלע בזה מחמת שמתלת שמיסין היום ממנו; אולם כלי חרס שמניסין לקיום, כמו בית שאור, שמישוו קשה, הודע כמו בזה מיי"ג ומחזיות של כותח (דקאמר בירושלמי הג"ל, דמהני גבייהו מלוי ועירוי), מפני שמישם ומחקה שס" (ר"ל, דלכן יהיה הדין, כמו כשנבלע בו ע"י חמין, דגבי כלי חרס אינו יולא מדוי דופיו ובני שאר הכלים אינה מכרסת אלא הגעלה, אבל לא מלוי ועירוי). וזה המהבאר מתוך דברי הרמב"ן בשו"ע הרי"ק, שממנה נובע דיעא דהשריע הג"ל (י' וע"י בזה בפרי"ח הג"ל). ובין דנקטינן, דכלי שהתמידו להחזיק בו י"ג נהן כבית חרושה (ועוד גרוע ממנו, מאד המנהג, כמ"ס הג"ז א"ח הלבוש), דלפי"כ אף הוא של חרס, לא מהניא לו הגעלה גם מדריגא (דאלו בשאר הכלים נחמירין רק מונגהא, להמניא ס"ק מ"ב, יעו"ש), כמו גבי כל כלי חרס שבלעו בחמין. מנילא, אחרי דריעינן לבלוע כזה דין בלוע דחמין, הרי דתפסינן, שנבלע בכל הכלי, ולא רק משהו, דהיינו כדי קליפה. לכן, עפ"י סברא זו, החמיר הגיב"י גם לענין י"ג של י"ג, דדון דיד"י (ועל דרך התפאר במש"ז סי' תנ"א, ס"ק כ"ו); ומכ"ן הוא דהוכרח לסבור, דקאמו רבנן בתרתי אעיקרא דהא מלחא והתלוטו, דכח חריפות הי"ג הוא יותר עלום מחריפות סתם היינות שהיו בימי חו"ל. ולענין כלי טיילא חריפא וקוגרטיין, יש לומר, דבמחא אינם נכשרים אלא חוקא בהגעלה, אבל מלוי ועירוי לא מהני גבייהו. וכבר מפורסת סברא זו בתש"ו הראב"ד (שהביאה הוה"ל בפ"ג ד"ע"ז", בסוגיות כלי הי"ן), שכתב: "ואשר שלחם על החתום שג"ל בו י"ג כ"ו": אם נשתהה סתם דכח בקערה כדי לקלוט ממנו ממנו טעם, לר"ך הגעלה ברוחמין, וכן כלי של ענ"ס, שנכנס בו קוגרטיין?

ג) אף נשנו מניתי הדלה מה שאמר עיינו הנר"א, ו"ל, בבבארינו (סי' תנ"א, אות כ"ב) לא שס לנו, במה"ד, למסקנת הרמב"ן חולף; ומלך שמתך אחרי פשטות תחלת דברי הרמב"ן, י"א לו, שהוא סוכר, דגם לבית שאור של חרס מהני מלוי ועירוי, כמו גבי י"ג ממנו, — אולם, לפי קולן השנתי, הרי זה היפך בתחלת מדעת הרמב"ן והמוכח כל המשך ענינו; יעו"ש.

לפיכך

כלי עץ ומתכות וכו' ויחיו, שיש להם תקנת הכשר, אפילו כשצנעו ע"י חמין, וגם שצליעהם איננה בשפע כצליעת כלי חרס, משה"כ שפיר דמי להשתמש בהם בצונן, בלי שום הכשר.

ורנה, כל דברי הרמב"ן הללו לא נאמרו אלא לפי גרסת הר"ף והרמב"ם (פ"ה מהל' חומ"ל, ה"כ"א), אבל אין להם מקום לדעת הרוב הגדול מאד מרבוותא קדמאי, שהם: בר"ג, בעל המאור, הרוקח (ס"ד"ו), סמ"ק (ס"ו רכ"ב), א"ז (ס"ו רנ"ו), הר"מ"ז (בש"ס), שם והר"ם, דגרוס טולס: כל הכלים, שנשתמש בהן חמין בצונן, נשתמש בהן מזה, חוץ מבית שאור. והבי גרס הר"ד (י"ה, ח"ג) ובהב, דגרסא זו עיקר וישן הסתימו רוב הפוסקים. וכן היא גרסת הר"ם (לפי הניסחא של פנינו ז'), שהיא היתה גם לפני בעל היעור, דמשמע שם צנוף הלבנה, בדוקה לב"ס) והר"מ"ז, רק בהם נרמס: כל כלי חרס (ולדבריו יש לומר, ולרבותא דיוסף גרמ, דאפילו גבי כלי חרס מקילינן להשתמש בהם מזה קף בחמין, וכמו שמבואר בצעהש"ע אליבא דהר"ם. ועי' בזה בחדושי הרא"ם שעל הבב"ז).

נמצא

לפי גרסא כזו, יולוצו לן דתרי קולות (שפרטון) הר"ם והר"ד, והר"ן, וכל הנאים אחריהם: מאד, דבכל הכלים, איזה שיהיו, נשתמש בהם חמין בצונן, מזה להשתמש בהם מזה אפילו בחמין; ועוד, דאפילו צבית שאור (אף על חרס) קא אכרינן להשתמש בו רק בחמין; אבל צינן שרי (ולא, דלבוש אסור בכל מיני כלי שאור, מדא חזר לגמרי: משום דהיהו שנקלט בהבלי גורס אה"כ לעיסת המזה הנהגת הלוכו, שחמהר להחמין).

לפיכך

אין אנו צריכים משהו לכל הדיוקים, שנכנס בהם הרמב"ן והר"ן, שצביל המלאת החלוק בין שאר כלים לכלי חרס, היוצאים מכללם, במה שאסור להשתמש צבית שאור וחרוס דידהו, אפילו ע"י חמין ואפילו בדרך ארעי (ע"י צמי' כלל י"א, ס"ק ו'). ממילא, הכי הרוחני צוה, וכמו דק"ל, דמהני מלי ויערו או הגעלה לבית שאור וחרוסת שאינם שלחמס, ה"ס, דטהמי נמי לשל חרס, כדן כלי חרס: כל י"ג; דהא דקטנין צירושלמי ד"פסחים" ה"ל, וכמו שבאמה נעטה גם דעת הרמב"ן להשוותם, לולא הכרחיהו גרסת הר"ף להפריד בין הדבקים. דאי ס"ד, שאין תקנה לאלו, הכי היה לנו לאסור להשתמש בהם גם בצונן, משום גורם חשו חמין (דגורם אלימותא היא, שנקטיו לעיקר לעומת יתר שני עממי הרמב"ן דלעיל, דמוכח מהמדרבי ד"פסחים" ס"ו תקס"ה, ומיהו, פ"ה מהל' חומ"ל, ה"כ"א, ומיהו, פ' כל הכשר, כטובות דף ק"א, ע"ב); אלא

אמר אני: לריך כמה הגעלות, עד שלא ילא ממנו הטעם והריח כו'; שאין זה דומה לין אחר, שפוסק לו במלוי ועירו ששה ימים. לפ"ז, ל"ל, דהא דלא פירש הנמרח לתמן להיולא ימות כאלו מכלל הכשר מלי ויערו, הוא משום דכיון דקאמר שם "חמה" ס"ה, הכי סתמו כפירשו דמי, שאלו המינים מילאום ממילא מכלל, אחריו ששה נקראים בשמות מסויים לגמרי, וילאו חבליה מנדד שם "חמה" (וכמש"כ ה"ל ס"ו ע"ד). וכש"כ הוא מהא דקאמר צירוש" (פ"ו ד"גדריס" ה"ט), דהגודר מן הי"ן מותר בקידושו"ן ל"י יוסי (ועי' בזה במה"פ שם ובצ"י חו"ד, ס"ו ר"י).

אכן

אם נמנה עומק הדין של הרמב"ן אליבא דהר"ף, יחברר לן, דאף שהכריע בזה מין כווס"י, מ"מ אין לחוש ל"י אלא לבהמה, אבל בדעבד שפיר י"ל, דגם לבית שאור וחרוסת של חרס יועיל מלי ויערו או הגעלה, דמילא היפוך לן מהא, דאם השתמשו בו חמין בלא הכשר כזה, יסגי רק בס' נגד קליפת הכלי.

דהנה

באומה הסוגיא (ד"ל, ע"ב) גרסי הר"ף והרמב"ם במימרח דשוחל: כל כלי חרס, שנשתמש בהן חמין בצונן, מותר להשתמש בהן מזה בצונן; חוץ מבית שאור, הוילא וחימוטו קשה. ממוט מהך, דאפילו לוגן אסור להשתמש צבית שאור של חרס. וכדי להסיר חומרא בלתי מובנת כזו, המניא הרמב"ן סברתו, דאף דקין כלי חמין דומה לין כלי י"ג, דממילא גבי בית שאור, דהוה כלי שחיטתו לקיום, דינא הוא, דועיל לו גמי הכשר מלי ויערו, כמו גבי כלי יין כאלו — מ"ו, כיון דחמוטו קשה, כיון דלומר, ש"משיבש ומתקשה" במוך סללי, הורע כמו צוה מיי"ד, לענין שמשוין דמי' דקין כלי חרס שצביל בחמין, שאינם יולאום מידי דופו לעולם. משה"כ הוא דיולא לן מהא, דאפילו בצונן אסור להשתמש בו, מהלחא עממי: א) כיון דצבית צוה חשוב כצבית דחמין, ולכן אין להכליל תקנה לעולם, גורנין שאינם נהור להשתמש בו צונן, יבוא בהמ"כ הזמן לדי הקלה, להשתמש בו גם בחמין; ב) משום דצליעת החרס היא מרובה כל כך, עד שא"י אפשר שלא יפלט משהו, אפילו בהשתמש בו לוג; ג) משום דצליעה מרובה כזו חשובה ל"י להח"ס באלו הוא גוף האיסור בעיני' , לריך או להדיח את היתר הטובע בו (ולכן אסור להשתמש בו מזה אפיה לענה, משום דאין דרכה בהוצא, דממילא חיישינן לרילחא מחתלי מלהדיח. ועי' בחפ"ש, שצנעוין האלפסי שם, ובש"ע י"ד, ס"א, ס"ב, ובפרי"ם שם).

ד) דלא לפי נפחת הר"ם, ערם הר"ם בהר"ף.

אלא מדלא גזיקין, ש"מ, דגם להו איכא תקנה בהכשר, כמו לכל הכלים; דגמילת ליכא גבייהו נמי מקום לחוס לתקלה.

וראייה ליה מצוהרת בירושמי הגל, שמקיל להכשיר גדיבא דכותחא ע"י מלוי ועריו. והנה הכלי, שמחוקין בו תמיד כותח, דאית ב"י קוהא וזית ב"י נמי מלחא (ע"י חולין דקייב, ע"א), ודאי, דהיינו בית תרוסה' (שפירושו רש"י: כלי, שטמנין בו חומץ וכל דבר, שיש לו קיבור). וכן מצוהר להדיא בהגות הר"ף של הסד"ק (סו"ס ר"ג, גליון א' לד"ה, ודגים שעליו). וז"ל, אם איתא כהר"ף וסיעתי, חוקי: הרי כלי כזה בעי דוקא הגעלה גמורה, בהיותו ראוי לזה, ולא סגי לו כלל במלוי ועריו! ומשה"כ הוא דנחקר הרמב"ן לחלק אליב"י בין כלי כותח לבית תרוסה, כמו שמדוקקת ממסקנת דבריו. אבל לגרסת בה"ג וכל הקך ככותח ינחא שפיר, משום לדריהו משובה גם בליעת בית שאור ותרוסה רק כבליעה הבאה מהלוגין, שנוסין אותו לקיום; לכן מהני להו נמי אותו ההכשר ממש, שמהני גבי כלים כאלה של יין.

ורנה, סבא או עפ"י גרסת בה"ג מתבארת להדיא מדבריו בן חבורה, הרוקח (ס' רנ"ז), שכתב: כפ"י רש"י אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל: כל הכלים, שנשתמש בהן חמץ בזוגין כו'. לכן אגנית של עץ או נחושת, שלשן בהם בכל יום, לריכים להגעיל בכלי ראשון. אמר אביי: בית תרוסה כנית שאור דמי, שהימיו קשה. וקבלתי מאימו הריב"ק, ז"ל, דמותר בהגעלה בכלי ראשון, כשלאי דע"ז (דע"ז, ע"ב): דרש רבא: געוה ארתחוה. וכן פירש בערוך: בית שאור, כיון דתריך הוא, הוי כרותא ובלע, ואין משתמשין בו, אלא בהגעלה". ולכאורה, אין דבריו מובנים כלל כזה, שמהחלה, גבי אגנות של עץ או נחושת", כתב: לריכים להגעיל בכ"ר", הרי, דהשמיטתו רכותא, דגם כה"ג, אף שבעל רק בזוגין, אשפ"י לריכים דוקא הגעלה, שפשוט אללו, דמהני; ואלו, כהבילו דין בית תרוסה, כתב עליו, דמותר בהגעלה", משמע להיפך, דהרבותא היא, דהגעלה מתרת מיהא, מה שאינו פשע אללו, עד שהוכרח להסתייע מקבלת הריב"ק וגם להסוף עוד ראייה בלתי מובנת כלל מהך דע"ז ומפירושו הערוך!

אלא ודאי, דכוננו כך: גבי אגנות, אם הם של עץ ונחושת" וכדומה, ודאי, דאין זה לריך לפנים, דהגעלה מהניא (לאסוף) מדעת רבותיו, ז"ל, שהביא אח"כ, ודאסרו להגעיל בית שאור, משום שהעיסה, שילוטו בו גם לאחר ההגעלה, ההיה להחמץ. וא"ז נח השאור, שנקלט בבכלי מכבד); ר"ך הרבותא היא, דאף שנשתמש בהם רק בזוגין, אשפ"י, לריכים הגעלה' דוקא. אולם אח"כ גבי העתקת דין סהם

בית תרוסה", דקאמר בגמרא, שסתם כלים כאלו הם של חרס (דמה"ט י"ל, שפירש גם הר"ח הכי בסוגיותיו, לפי דבריו בצה"ט), שם הוא דקא משמיטתו הרבותא, דמותר בהגעלה, אשפ"י שאלו בלעו בתמין לא היתה זו מועלת כלל. והדוש כזה הנה קבל מהריב"ק, וחו בא לחזקו מהא דקאמר רבא: געוה ארתחוה", ולפי פשטות הגמרא שם, משזע כבוד, דמיירי געוה של חרס (וכמו שפירשו נמי: הרמב"ם בפ"א מהמ"א, הכ"ב, כפי המלון בהגמ"י אות ק', והראב"ד בס' האשכול סי' ג"ח, והסמ"ג, לאוין קמ"ח, והרא"ש במשנה שם, ורבנו ירוחם בני"ג, ח"ג, והטור סי' תנ"א בד"ה רגילין"), ואשפ"י הרי הורה רבא, דמהניא הגעלה (ורא'י) כוונתו מהניא הביא מהכא הר"ד שמר"י תלמידו של רש"י, שהביאו הרשב"א בתה"א, שם, לענין שהגעלה מועלת גבי י"ג אפילו לכלי חרס). חו הסתייע מהערוך, דקאמר, לבית שאור בענין הגעלה; ומדסתם דבריו, משמע, דמיירי אפילו בשל חרס, כדרך סתם בית שאור; דלוליכ הוה ל"י לפרט, כדי שלא יטעו התלמידים.

דא קמן, שהרוקח גלה דעתו להחיר בהגעלה אפילו בית שאור ותרוסה של חרס, דגמילת ידעין מהא, דמלוי ועריו נמי מהני להו ליריד; וכמו שהשו"ת איהו להכשירם אלו לקמן בס' רס"ב (ע"י) ב"ח ס' תנ"א, בסוף ד"ה, רגילין באשכנז".

וכן מצוהר בהרי"א הגל, ככתבו בנזון בית שאור ותרוסה: וגררה בעיני, שדרך להגעילו בכ"ר, אם הכלי ראוי להגעלה, כמצוהר בקוץ הראיות. וכן נראה בעיני לומר בכלים שיש בהן חומץ של איסור (דהיינו, בית תרוסה", לשון רש"י בפירושו) והקנינים שיש בהן כותח מומלץ מים ומעין מעליע, כדרך שאמרו בי"ד, כמצוהר בתלמוד של אי"י. הנה, "קנקינים" סתם הם של חרס (כמו שפירשי בדכ"ט, ע"ב, וד"ג ע"א), ומדמייטינהו הכא וגם מדכללינהו כהדי' כלים, שיש בהן חומץ", מוכח להדיא, דגם קנקי חרס של כותח קא חשיב בסוג בית תרוסה, ואשפ"י הרי שפתו כבוד מללו, דמהני להו מלוי ועריו. אמנם, מדהנהגה ברוס דבריו: אם הכלי ראוי להגעלה", משמע, דבא להוליא כזה כלי חרס. לכן ז"ל, דאיהו קאי בפרט זה בשטה הרמב"ן הסובר, דגם בכלי י"ג מועיל גבי של חרס רק מלוי ועריו, ולא הגעלה (כי הרי ללא למיטעי להחיר כלי חרס ע"י הגעלה, אפילו בהיותו בלוע מתמין. כמש"כ בס"ח הג"ל).

וכן מוכח מהטור, שהוכרח לעיל לומר, דרב האי, דקאמר דינו בעריבת חרס, שלשן בה כל השנה (דהיינו, אגני דמחוח", שמשיה הגמרא דינייהו לדין בית שאור), לית ל"י להא דרבנו יואל, שמתיר להכשיר

להכשיר כלי חרס, שהחוקין בו שטר (דאינו כלל בנדר בית שאור), ע"י הגעלה או מלוי ועירוי, — בעת שקבל היה יכול הטור להזות דעמס, באם שהיה מחלק בין בית שאור, דמירי מינ' רב האי, לבין שאר כל הכלים, דמירי מונייהו רבנו יואל (ובמו שחילקו באמת הב"ח והמהר"ח, סס). אלא לאו ש"מ, דהטור בחדא מחיהו מחוייבו, דאם מועלת הגעלה לכלי חרס דעלמא, לרבנו יואל, היה יסבור בודאי, דהושיל נמי אפילו לבית שאור ומרוסת של חרס, כמו דנקטינן להשוות דונייהו גבי כלים שאינם של חרס; ולרב האי, דס"ל בבית שאור של חרס, שאין הגעלה מועלת גבי', יסבור נמי הכי בכל כלי חרס דעלמא (וקדו לומר, שזו היא גם דעת בהש"ט, יע"ש). כמלא, כיון דאין קי"ל להקל בהכשר כ"ח כרבנו יואל וסיעתו, שפיר יבבור הטור, דלרדון נכללו גם בית שאר ומרוסת בכלל קולא זו. אולם איהו נופי', דלא ניחא לי' כאן בקולת ר' יואל, קאייל בש"טה זו נמי לקמן, בזה שהחמיר לשלל הקנה הכשר מביט שאור ומרוסת של חרס; ובמש' הגר"א (סס, ארכ"ב).

כזו הייתה בהטור לפני הכ"י, ויבן שפיר הא דכתב מרן, שגרבו כחב קו, כדי לחוס לנרסת הרי"ף (דהיינו על דרך שפירש הרב המזיד בדעת הרי"ף והרמב"ם; יעו"י בזמן האלף, סוף סכ"ב). וממילא ינלל בזה מהשגה הב"ח והפרי"ח (בא"ח, שס). וכן הוכיח הגר"א (בבאוריו, סוף ארכ"ב) אמת נוסחא זו בעור, יע"ש.

אם קן, קיימו הטור והב"י בזה בשיטת הרי"ף והרמב"ם (י), שהיא באמת נגד דעת רוב גדולי מגדולי הראשונים, וז"ל, לפי מה שנבחר זה. לכן, אף דחלילה לנו להקל במילי דפסחא נגד הכרעת הטור והש"ט, מיהו לעינן דיט בר, ודאי, דיש לסמוך על כל הנך רבננא, דאפילו גבי בית שאור ומרוסת של חרס מועלת נמי הגעלה או מלוי ועירוי. ובפ"ט, אחרי שאפשר לומר, דגם הטור והב"י והב"אם אחריהם לא החמירו לשלל הקנה הכשר מביט שאור ומרוסת של חרס, אלא לעינן לכחולה, דמייכ"י הוא דקא מיירי שס; אבל בזה יודו, שדאיס כל גדולי הפוסקים ההם, המקילים בכל גווי, לסמוך עלייהו, לה"ש, לעינן דיט בר. לפיכך נשמע מזה, דבאם נבשחמס דיעבד בלא הכשר כלל, סגי ב"ס רק כנגד כדי קליפה למד, אפילו גבי בית שאור ומרוסת; דממילא נכללין בהו שפיר גם כלי הי"ש. ולכן אין מקום כלל לחוס בכה"ג לחומרת הנוכ"י.

מפתחה, כיון דלכל הנך רבננא, דנקטי גרסת בה"ג, מהני, לפי הנחת הרמב"ן וסיעתו, גם גבי בית שאור ומרוסת של חרס הכשר הגעלה או מלוי ועירוי (או רק מלוי ועירוי, לדעת הרמב"ן עמו ולהיר"א). — התייחס (לפי הכלל, דנקטינן, דמלוי ועירוי אין בכחו להשיל אלא בכדי קליפה י), דאפילו בית שאור ומרוסת אין בכל הגעלה שלהם אלא כדי שטור כדי קליפה, ולא יורר.

הבנה דאיכא, דאחרי הלשון הנ"ל כל דברי ההכרז, שנבחרו, פשיטא שה"ע"ד מותר לפסח, בלי פ"ק. —

מפתחה, כיון דלכל הנך רבננא, דנקטי גרסת בה"ג, מהני, לפי הנחת הרמב"ן וסיעתו, גם גבי בית שאור ומרוסת של חרס הכשר הגעלה או מלוי ועירוי (או רק מלוי ועירוי, לדעת הרמב"ן עמו ולהיר"א). — התייחס (לפי הכלל, דנקטינן, דמלוי ועירוי אין בכחו להשיל אלא בכדי קליפה י), דאפילו בית שאור ומרוסת אין בכל הגעלה שלהם אלא כדי שטור כדי קליפה, ולא יורר.

אכן במה שכתב הטור לעינן בית שאור: אבל אם הם של חרס לא מהני להו הגעלה, ואפילו לא נשתמש בהם חמץ אלא בזמן, לא ישתמש בהן מזה אלא בזמן; וכן נשתק גם בב"י וגם בשו"ע (במקלה דפוסים), הרי יהנגד בזה להזות הרמב"ן וסיעתו, דס"ל, דלמאן דפשיק, דאין הקנה לבית שאור של חרס, אסור לרדו' להשתמש בו אפילו בזמן. והנה מהה"ג ומחמ"ר בשו"ע (ס"ק מג' וס"א) מוסר, שנמשכו אחרי הטיטה הלזו המתנגת; וגם אמנם יש לה יסוד בדברי הש"ט, דגריס ככה"ג, ואש"פ"ג כתב שס, דאין הקנה לשל חרס. אולם האמת תורה דרבה שנוסחא האמתית בטור ובב"י היא "אפילו בזמן" (ולא "אלא בזמן"), וכמו שנשתק בשו"ע ברוב הדפוסים. וכיון שנוסחא

סימן ו

אם מותר לטחון קמה לפסח ברתום-נגלולים (וואלעצן-סיהילע, העובדים בבה הקיטור?)

בגדון זה נסבצנו גדולי רבני דורנו: הללו אוסדין, והללו ממירין, ככתוב על ספר שדי חמד (מערכת חומ"ל, ס"ו יוד, אור"ד). — על כן הגי' לבררו בזה, בהארכי במקום שקצרו המתחים, כפדו להסיר כל פקוק, כס"ד.

הנה (ה) ואף דרמב"ן נופי' לא סריחא לי' להאי כללא (יעו"י ב"ח ס"ו קל"ט, ובתב' הרשב"א ים מגדולי המורים), — מיהו דאך מלחא הרי יאדתי כבר מהלכה; ולכן, אש"ג דבזה קיימינן בשיטת החולקים עליו, ע"י הכרעת הש"ט יוד" (סס סעיף י"ג) אש"כ"ב לא יבצר מאתנו לסמוך על סדרתו האחרת אליבא דהרי"ף כדון בית שאור ומרוסת, כיון שאין העניינים הללו תלויים זה בזה כלל. (ו) אמנם, לפי מה שכתב הרמב"ן (במלחמות סס) אליבא דהרי"ף, דכלכלי חרס דעלמא, שכלע ממה שחלתו תשמיטו הייתה בזמן, מהני לי' הכשר מלוי ועירוי. הבגרה לומר, דכפ"ט זה חולק הטור על הרי"ף וסיעתו, דלרדו' לביט הקנה גם לכלי חרס כאלו, כמש"ל, אך מרן, וז"ל, יסבור ממש שהרי"ף גם בזה, כמו שפסק בשו"ע, כפ"ט כ"א —

הנה, כל המחבון לבנין הרחם ההם, יבא כנקל, שהקטור בעצמו לא ישיע על הקמח הנטחן לא שום חוס ולא שום לחלוחית; יען שמוכנה הקטור עומדת באולם מיוחד, חוץ לבית-הרחם, ומיניה אופני הרחם האונים באמצעות מוצ בנזל, היואל מחור שצחצחית הכולל העב, המפסיק בין אולם המכונה ובין בית-הרחם; וע"י החבור, אשר להאופנים התחומים עם העלונים, נשלמת כל פעולת העיניה המכונית. ממילא, יחזב השכל, כי אל חוץ בית-הרחם עצמו לא יגיע שום דבר קטורי; כאשר הוא כן באמת.

צעי הנמאל: אי תנן ברישא: "וסר צסיד", או: "או סר צסיד", וזלע לפשוט, כי "וסר" תנן, דלי "או סר", ככסופא (דהיינו מליעטא), "אש כן ליערבינו ולתמינו"; וזמ: דילמא באמת תרוויבו דיקן שוה, ויקן להטי לא ערבינו, משום דלא דמי האי היוקא להאי היוקא: רישא היוקא דמחנא, ורישא היוקא דהכלא"; מעתה, אי נימא כהירושלמי דטעם הרחיק הסלעים, דמיניהו צסופא, הוא משום שמחלידין הקרקע, "דהיינו מחנא", הכי חויקן דאשפי"כ ערבינו לסלעים צהדי הנך דמשום הכלא אש כן הא פשיט פיר, דאש איתא, דגס ברישא "או סר" תנן, הא אכתי היה יכול לערבה נמי צהדי סיפא, כדערב להו לסלעים; ומדלא ערבינו, ש"ו, דברישא צעינן דוקא לשתי ההגות (הרחיק וסיוד), וכסופא בני צדא מייניהו, — ומאי קא דמי? אלא ודאי, דכדור לתמונו, דהיוקא דסלעים הוא נמי משום הכלא. עתה:

והנה, מה שחם היוקא דהחלת הקרקע, המחבנת מהסלעים, להיוקא דמחנא, הוא שעות גדולה, במכר; דהא מחנא היא היוקא דלחלוח (אפילו להתורה חיים דיע, צדיה, התס"), וכמו שפירש"י בריש ד"ח, ואף דהנמאל קאמר שם לעמאל דמחנא גס על זרעים ומחרישה, דמסקינן לקמן (דיע, סוף ע"א), דעממיהו מוכס כמרפין אש הקרקע, — נראה צדור, דרש"י מפי"ס כרצו הרגומה כאן, דגס גבי זרעים ומחרישה (דפקיה נמי לנורך זרעים) הטעם משום, לחלוחית המים, שמסקין הזרעים כנגד, והיינו כדאסיק אדעמי דהמקנן לקמן: "ומיפוק לי" משום זרעים? ומיפוק לי" משום מיה"? משום דכאן לא הוכרחו עדיין להוילא המנהה ממעמעה ולאוקמה בחרס לחיליות וצארין ישראל, ולהמילא הטעם דמחלידין, כדמוסקין. נמאל, כיון דהיוקא דסלעים אינו משום מחנא, הכי אודא ממילא הוכחת המחא דירושלים. ואף אי ייבנא לי" ראינו, הכי כלה אינה אלא אי נימא כהר"ש ודעמי", דלא נפשטה האובשיא; אבל לא להרמב"ם וסיעתו, הסיברים שנפשטה, דהרתי צעינן צרישא; דהא לידהו יס לומר, דבאמת נפקא להו הכי, מחמת דנקעינן, דעיס הרחיק הסלעים הוא משום החלדת הקרקע (דהיינו מחנא, להמחא דירושלים); ולכן, כיון דערבינו צדי הנך דמשום הכלא, נסתרה ממילא דחיס הנמאל וגסתיים כדאסיק אדעמי דהפסן.

כן, מלך עמס פעולה הגלולים, המשמשים ברחים כאלו במקום האבנים שברחים הפשוטים, נראה. שחוס עמינתם יפחה הרבה מחוס עמינת אבנים, באש שיהיה להם כח-מניע שזה. כי אבני הרחם, לפי מה שהרגו חז"ל, מולידות מעטפן חוס, אפילו בלא שום פעולת השחיקה החלוטית, כמבואר ב"ב" (י"ט, א'), לפי שעות הרגומה ורש"י ור"ח (בבב"ש ד"ה "משום דמחכי"), שמפרשים כולם ש"ס דילן כפשוטו, דטעם הרחיק הסלעים מחמת חבדו הוא לטוע, משום שמקלקלן את הכולל, ומחמת ההבל, שמוציאין.

אמנם, הר"ח (בבב"ש, טס) מפרש, דלרבה, אין הסלעים מעלים הכל, ועטם הרחקה מהכול הוא, כדמחך ר' יוסי בירושלמי, משום שמחלידין את הקרקע ומעלין עפר תיחיה; והיינו משום דמחכי", דקאמר רבא, — אולם פירשו דחוק מאד כסוגיא, וגס הוא נגד גירסתו, דאיתא מפורש: משום דמחכי לה לקדרה" (דלפי המתבאר מחוך ההוס', ההכרח לומר, דהר"ח אינו גורס את התיבות "לה לקדרה"; דלפיך אפשר לו לפרש, שברחם משום דמחכי" חוזרת על מההייקן דהכא, ושמהרש"ב טעם אחר להרחיק הסלעים). משו"כ הוא דסתמו שפיר הגמי' והרע"ב, והיה (ריש פ"ט מהל' בכנים), והבי' (חומ', ס"י ק"ה) לפרש כרוב הגלולים הנ"ל, דלא כהר"ח, והיינו, דאכתרייהו דכל הנך רבנותא נגדו גס הרמ"א (אורח, ס"י ר"ז), ס"ג) הסהוס הכי הבלכה; משום, דכיון דהבבלי מחפרש לידהו דלא כהירושלמי בזה, הכי ידוע, דנקטינן כבבלי. הלכך אין מקום כלל לתיחיה השירי קרבן בשנת" (ריש פ"ד צדיה, לא") על הרמ"א, בדבר מה שחפס בפשיטות בבב"ש הגלולים הנו' נגד המפורש בירושלמי.

דאין הסלעים מרחימין", אף שיש מזה נפקותא לדינא, יעו"ש. אכן ה"ס מחא דירושלים (על הירושלמי ד"שנת", טס), בחתרו לתרן קוסיס השירי קרבן, לתב, דהא דפשיטא לי' להרמ"א, דתלמודא דידן פליג על הירושלמי, הוא משום, דללא זאת, כי קא

אמנם, בעמס הענין נראה, דנוסדרא דמתימין מוכס להדיא, דהיוקא דסלעים הוא משום הכלא דהנה ממתימין מסתעפת לתלחא צבי: רישא, דשיש היוקא (כמש"כ שם החוספות צדיה, וסד"), אי להתוספת (דריש ממתימין), הוא משום דבכל הנך פטרי דקחשיב

איכא תרתי לגרעותא (א) : התרופות הקרקע הדרים, ע"י פעולת החפירה, והקלקול, הכא מזד לתלומית המים שבהן החפירות; ואי להרמזין בתרופו ולהגמ"י, גבי בור, שיה ומוערה, הוא משום דגרעותא של החפירה העמוקה לברא הו"א גרעותא השקלה בשמים, ורק גבי אמת המים ונכרת כובסין, דלא עמיקי כולי האי (כמש"כ הרז"ס ד"ה, לא שיה), שם הוא משום תרתי לגרעותא (ב), וכין דנפש היוקא, לכן איבעי לן בנמרא: אי בעינן נכח גם לשתי פעולות ההגנה: להרחיק ג' עפרים מכותל בור חברו או מכותל בעינו (ע"י טור ס' קניה, סוף ס"ב) וגם לסוד כבוד; או, דאעפ"י בני באתח מהבחים. ולהרמזים והרמיה וסעסעם, נפסעה באתח האיבעיא, דבעינן גבה דוקא תרתי (ע"י בזה בשמ"ק ובלח"מ ריש פ"ט, סג). אולם מלעילא איירי בהיזק היותר פחות, כבואו רק מההנהגה הנולד מאליו מנפת, ובל, סיד, מלח או שלטים; ודאיכא רק חרף לגרעותא קניה. לכן פשיטא להגמרא, דכתיב באתח מוחות הגמנה (ובמש"כ הרז"ס ה"ל), וסיפא איירי בהיזק ממוע גין שני ההיזוקים הקטנים דבכבות הקדומות, דהיינו היבא כהוא רק חרף לגרעותא, אבל הגרעותא היא מסוימת (רק שאינה שקולה כשרים, כהגרעותא דבור, שיה ומוערה, להרמזין והגמ"י); לכן, אף דכתיב בהגנה אחת לעומת הגרעותא האחת; מיהו ההגנה לריבא שתייה היותר מעולה, שהיא התקת ג' עפרים דוקא, אבל לא הגנה גרועה כהסוד (וכמש"כ הב"י והפרישה, שם ס"ח; וכן מסיק שם הג"ח אף לענין הטלת מי רגלים, יע"ש); רחא לא יתכן, שיעל סד עומ על כותל הבנין, בשעה שזרעו או האחרים או הכחים מתקלקל אף קרקעית יסוד הכותל; או או תרי מי רגלים—בשעה שיעלס חדר על עמם הכותל (יש"י לח"מ, שם, ה"ב, ד"ה, ואת הנומ"א, ובש"ק, ד"ה, התם בשופטים השני), שאומילא, בהיותם מטבעים חדים ומלומים (על דרך שכתב החו"מ, לפי שטרן, ד"ה, "התם בשופטים"; וע"י רמ"א בחו"מ, שם הע"ף ו"ד), יתבאר גם אחר הסוד וגם אחר הלכנים שחתיו; או גבי הכל, בשעת בואו מהסקת הסוד, שמהיותו ממשי ואליס טיבא מההכל הקלוס, הנולד מעלמו מפרטי המלעותא, הרי לא יגן מפניו הסוד מאומה, משום שדאי יתדור גם דרך הסוד לזיק לזיק לזיק לזיק הטובל.

כיעתה, אי נומא, דהיוקא דשלטים הוא במה שמחלידין הקרקע, — אם כן הרי היא

לו למסדר המענה לקבוע דינם כסיפא דמחתימן, היכא דדוקא הרחקה לברא מהניח, אבל לא סוד לבדו, כמו: גבי זרעים ומחתימה, הדומים להם בטעמים; ואיך כללם במלעותא וקאמר, דגם גבייהו מהני סוד לחוד, מה שהוא היפך דינם בתכלית? אלא ודאי, דגבי שלטים נמי משום הולדת הכל הוא דנגעו בה, כמו גבי אינך, שנלצפו להם במלעותא; והלך בניא שפיר גם להו באתח משתי ההגנות.

לפ"י, ההכרח לומר, דכונת הירושלמי כך היא: להמקטן, שהקשה בפשיטות: הכא (במחתימן) אחר: מפני שהשלטים מרחימן כו", פשיטא ל"י הכי, משום דמחתימן כללה לשלטים כהיי הך דמלעותא, שדנה מכונה מדווי יתר הכבות, שעל זה לא יחלוק ארס. אך ר' יוסי, בת"י, דהרחקת השלטים היא מאפי טעמא גופ', דנקטין גבי דעיס, הרי זה כמחזין: מני לשלטים גבי כבא דזרעים; כדדך האמוראים לפעמים להשתמש בחוקק בתרוך כוס (יש"י) בש' החלה האמה, בכללי הגמרא, פ"ב, ס' ק"א), וכן ומבדחים אט לישב גב דעם הרי"ח (דלחוק הר"ש, שהיה השמ"ק, הרי לפי מה שנבאר בזה, הקושיא עדין במקומה עומדת, יע"ש), דרבא, בת"י: משום דמשהכ"י, בותר לתקן משנתנו, דמתיני לשלטים כבבא דזרעים, כמו ל"י יוסי ירושלמי.

ואתרי ההבאר כל זאת, הרי נראה בעליל, דאין לך דוקא יותר גדול מלש בשם המענה אליבא דרבא, בעת שיש כר נרחב לפניו לפרש דבריו באופן, שיפאיומו לדעות רב יוסף רבו ואב"י חברו, המיבנים משנתנו כלורה, ולומר, דתלמודו פליג על הירושלמי.

אמנם, לענין הלכה אשכח שפיר לומר, דגם הרי"ח יסבור, שהשלטים מרחימן, כיון דאפילו לד"י, הרי כבוד, דהכי נקטו רב יוסף ואב"י, כדמובאר בוינהו בפשיטות, ורק רבא הוא דפליג עלייהו, בזה שהמליא עעם חרס לשלטים; אם כן, הגם שהרי"ח בפירוכו לשבת" (סוף דקמ"ח) כובר, דאף אי נומא, דהכלל, שהלכה כבשראי, אפילו כחלמוד במקום הרי"ח, מתחיל מאב"י ורבא ואילך (ע"י חו"מ, קדושין דמ"א, ע"ב, ד"ה, "הוא", ורא"ש, מועד קטן" פ"ג, ס"ב, ומהרי"ק שרש פ"א, ותשו' חו"י סל"ד, ד"ה, א"ן הלכה", ויד מלאכי בכללי הדין, ס' קס"ו); מ"מ איגרו גופייהו וכללו בכלל זה, דגם כוונתייהו נקטין במקום שאחד מהם חולק על רבו (דלא כמש"כ הרי"ף בפ"א דב"מ, בענין הא דסובר אב"י, עדין

(א) כמש"כ אליבניהו הנתיבות בגאוריו (ס' קניה, ס"ק ד'). ובהני מוליקת נמי מהחפשות התמיחא הראשונה של הת"ח (קמ"ן ריש ד"ט).
 (ב) ובל, דגם רש"י (סג, ד"ה, "אח"כ"), דנקוט רק לפעם דהיזק פעולת החפירה בלבד, קאי ג"כ רק על הקדומים, אבל לא גם על אמת המים ונכרת כובסין; דלולא זאת, הא לא יתכן לד"י מה דקאמר בנמרא: "ריבא היוקא דמחתימ", שמוכרחים אט לפרש, דקאי לכה"פ על הך תרתי. וע"י בסיסת מקובלת ריש פירקן.

א', בד"ה „מן העפר“; והיה נמו לכל מיני הסלעים הקשים, שצבעם נ"כ להזיח א"ש באמצעות הכבאה, הרי הם מעלים נמו הכל מעלמם וזרכים הרקקה; לאפוקי אלה הרכים צבעם, שהם אינם ככלל דין הסלעים דמשהו.

נמצא, הרי נחבר מכל האמור, שצבע אבני הרחם להוליד מעלמן חום, אפילו בלי שום סבה חיונית הנורמת, — ממילא, יולא לנו מזה, דש"כ, בהוצרך לתנותן זו גם עולם שחיקת השחינה, שדאי יחייב או יחומן להפגבר ביותר ולהגיע למדרגה נבונה.

לא כן הגללים, שהמליץ מחדש בצביל עמינת הקחם המחבר והסולא, הרי הם נעשים לצעמים ממין חסם הלכן „אַרְבְּאָר“ (הקרא: „בִּיקְוִיטִי“); להיוזם בלתי מופזה וזכיות; ועל הרוב — ממין כרול-הסינים „טשטין“, שנתקשה היעב בולקו „האַרְטִיגִי“. **והנה**, כבור, דלדעת חול' אין צבע שני המינים האלה להעלות הכל; כלשון רבנו ברוך ז"ל, היום „שבח“ (ריש דמ"ח) והמדרכי (שס) לענין גוף הכורה, שהיא בדרך כלל של חרס או של מתכות; וכ"כ הדין (ריש במה עומים, ד"ה „ומקו הבא“) בשם רבנו יונה על מיהם של נחושת; „שהוא מולד עלמו אינו מוסף הכל“; וכ"כ הביי (פור') ריח) והב"ח (שס) לענין קדרה של חרס. ולכן ודאי דאין לרדך להרחיק מזהל חדרו בלי חרס ומתכות ודאי להשמין בצחוס קדרה לשבת; דלולא זאת, היה לה למשתע להשיעעו עוד כפיאת גדולה, דאש"כ כלים כאלו, המלוויים מחד בחר, לגביים נ"כ הרקקה; וגם היה מונה אותם „בשבח“ בין הפרטים שאסור להעמיץ בהם, דהא אפילו לענין סלעים וחול, הקרובים בעלם זל"ו מולד הולדתם, דהה נמו רבא לשכרת אבני (ב"ב"ב" שס) וסובר דכרד יוסף, דלא קאמרינן: „גיוד עליו ריעו“; ולכן, כי קחשיב במתמין סלעים, אינו כלול חול כדמיינו, וכי קחשיב במשנה „שבח“ חול, אינם כלולים סלעים כהיי. וכוותי דרבא הרי קיי"ל כנגד אבני, כידוע. ומשי"כ שריא באמת לדין העמנה בסלעים (כיון דרב יוסף ירבו אחותב במאי דמשמע מהירונו לאסור; ע"ש כבוד"ה „מוסו“, ובשמ"ק, בד"ה „לפי“), וגם אין לרדך הרקקה גבי חול יבש ז'.) וה"כ כש"כ פברטים, המוררים לנמרי לרדך.

עדיו בחמתו וכן לר', והר"ם ב„עירובין“ פ"ב ס"ד; ויעו' בקר"י על הר"ם ד„שבת“, שם אור"ד; — ככל זאת יש לומר, דהיינו דוקא היכא שהתלמיד לא התראה ע"ב רבו בשעת פלוגתהם, אבל אם חלק עליו בפניו, ביטבו קמ' דרב' (דהיינו היכא שדברי התלמיד נעחקו כלשון: „אמר לר'“), בזה יסגור בודאי גם הר"ם, כהא דסברי ט"ע איתו הכלל, המסור צידו מהריף תלמידו (ב"ב"ב" ריש פ"ג, גבי „נכסי דבר סיפון“), דכסה"ג אין הלכה כתלמיד במקום הרב, אף ככתבאי דמאבי ורבא ואיך (יעו' בנמ"י שם ובר"ן ספ"כ ד„שבת“), ובמ"ם פ"ג מהל' שבת, ה"ג, וכי מלאך, שם ס"ו קס"ז, ובש"ס שיבת יפון סכ"א). ומילא, כיון דלפי סוגיתו, הווי יבטי אביו ורבא קמ"י דרב יוסף בשעת פלוגתתם או (דלכן הוא שנעמקו דבריהם כלשון: „אמר לר'“), הרי ליח הלכא כרבא במקום רבו, החולק עליו וסובר, דהסלעים מרתיחין, ש"ס מזה נפקותא רבא לדנוא; ובפ"ט, הכא, דלרבו אין אנו מוקקין לשבש השנה, והיכא, דגם אביו משיע לרבו. וכיון דנקטינן מו כלל, דהלכה כבבלי במקום שהוא חולק על הירושלמי, הרי זכיו, דלר"נא פוסק גם הר"ם, ככל הנך רבוהא לעיל.

והנה רש"י במשנה שם בפירושו „סלעים“ דקדק לכחוב: „אבנים, שהאור יולא מהן, שקרין קויליי"ם. נראה שבמלה הארפתית נדפסה בטעות ק"חח ס", דל"ל: „סויליי"ם“, דהיינו: „סילים (Silice)“, שהוראתו בלשוננו „קרעמטן“ (קאסועלשטיין). לפ"ז, הרי נכסות תחת סוג זה גם אבני-חייב, עומות החטים, הנשעות בדרך כלל רק ממין האבן קווארץ הארפתי (להיוזם חלמים היותר קשה והמלא שריעות שעוקלין מדים ביותר, כפי הנזון לעמינת הסולא); מפני שהקווארץ הוא ג"כ מין קרעמטן (לפי הרבנכו הכעמית, כידוע בכתמם הפניעי-ארגאני.

אך בנוף הענין לא יתכן, שש"י, ז"ל, ימלא מסבא דפשי' להעמיד דין הסלעים רק על מין הסילים האחד לבדו, מה שהוא הפך משנתנו, שכללה תחת שם-העלם-הכללי את כל מיני הסלעים השונים. משום הכי ז"ל, דאיהו נקיט מין הסילים רק לדוגמא, להיוזם טלע קשה, המולא אש, כשכנה עליו ככרול, שהוא לסבה קשיותו (וכמו שדקדק רש"י להשמען בפירושו ל„בילה“ ז"ל,

ג) ע"י עניוץ (ערך „כר“ השני) ובתוי"ם (ריש ס' „כירה“).
ד) אמנם, הטי"ו בס"י קיה, ס"ד, חידש, בדקוים שגילם השמש אלל הטול, לרדך להחיק גם את החול היבש, אולם דבריו מתוהים מאוד, במכה"ר: ראיתי לא לירדן רבא מירי במאי דקאר"מ; הבא לא קתיי חול, משום דמתמיני חיים, ומקריוי קריב", ה"א אבתי תיקבו; לרש"י ז"ל לחול ולקומי, בבשמס שולע אלל הטול, מה שהא משוי מחד, דהא לרדך הרקקה; כמו שהקשה כולא לקמן; „תנא דידן נמי ליחתי ולו, מי במתוה"א!"; וכאן הרי הקושיא איתמא עפי, דהא לרדך אפשר לתרנה כדמהלעיני לקמן; והש"ס, למח דעת הנורמא לתכן הא דתני ר' אבשיח „חול“, דמייירי בתול לת ומשום מתוה"א, הגם דהא תני לר' בתוספתא (ריש ס"ח) גבי היוקא מלד ההבל שמוצי'! אלל ודאי, דלרבא אין לרדך החול היבש להרחקה ככל גווי, כיון דלא נערט עממתינו. ו

להקך דקא חסיד בהמשעות ד'ב'ב" וד'שכח", דודאי לא מהניא להו סברה, ויגיד עליו רישו', לענין שנכללם בכלל הנחשבים (').

דרי לפניו, דמיני החרם והמחיות און בעבעס להילד חוס מעלמס.

יתר על כן חרם לבן (שנסג רחיס, המשמשים בהגליים הנעשים ממנו, כמשל), שלבד מה שאינו מוליד הבל, הרי יס גבי' עוד מעלה, שעבדו קר, עד היוסו מלנן גס אס זולתו; כמו שסובר רש"י ב'חולין' (כ"ה, ב', ג' דב"ה, "משיכילי חורבי"); מה שאין בעבע החרם הסחור והמוחט, כמוכר שס בד"ה "שחימו" (וע' בפד"ח סי' ה"ה, סי"ח ב' ז', ובחי' ס"ק יוד, דברדו על' המניא; וכ"כ הפמ"ג בא"ח ס"ק ע"ו).

ה"ם כי מ'כ'ת החיסם הוא, שמהרס סבוב האבנים על לידן פחותה הרבה ייסבוב הגלילים; וא"כ הרי יחוב השכל, שאף שבעלם יפחת חוס עמינת הגלילים מחוס האבנים, מ"מ מהירת העומס הרי עלולה למלא החסרון ולהילד חיס, העולה עוד על חוס עמינת האבנים, — אף משום הא לא אריא, ש"ל כנגד זה ידוע, שכל עיקר חוס המילת הגלילים היא, כבדי להמעיט בכל מה שאפשר חוס העמינת מה שישיל הרבה לבגעינת הקמח וליב"ב איכותו. וכנה וו יולת א"ל הפועל, לבד מלד עלמות חומר הגלילים, גם מלד שהס עומדים א"ל החטים בלדד"ה ס העגולים, שהקופס מועט, משום שמהר קיערס די'אספעטרה היא על הרוב בת 220 עד 290 מינעמטער (דהיינו: מן $7^{17}/100$ אלבנות, שהן $47/100$ פערשקיס, עד $30^{11}/800$ אלבנות, שהן $5^{73}/200$ פערשקיס). ולפעמים הדיה יותר מעט על היוו אלבנות. והנהי בהשתקן הגרעניס לבין לודי אונ הגלילים-הפתרעניס, בלחות הושיקונדע ממש מרקוס משם בחר גריסין; וכן, כבוא א"ח"כ אלה הגריסין, כפי סדר המלאכה, לבין לודי הגלילים-החלקים, מרקוס משס כהרף עין בחר גריסי גריסין ובחר קמח לתוך כלי הקבול. וכל ההנהגה האלה היא בסנה, שכלל זוגות הגלילים און שום שטח, שעבד בכל-ההוא א"ל הענין. טנה מזה עמינת האבנים, שהיא תעשה בעזרת כל שטח פני הדבד והשכב (שמהר קיערס הדיה על הרוב מן $1\frac{1}{2}$ עד $1\frac{3}{4}$ ארשין), המונחים זה על זה בטטחיותס; לבן משהיה אשוא הגרעניס

סס, בעועס ומוסס הרבה פעמים, אף אחרי ההתפסס כבר לקמח, על פני כל השטח הגדול של השכב, עד הגרס הקמח לבסוף לתוך כלי הקבול. ממילא מוכן, שהאבנים, שמסרות גביהס א"ל הענין הרבה יותר ממגלילים, רב כהן לחמו, בסנה וו, חוס היותר גדול, אשילו בהיות מעומסן פחותה במהירותה ממנועת הגלילים.

נוסף לזה, שבהיות הגלילים המכותיים ממורטים ומתגוללים בפארעקש, הרי סס בעבעס בולעס ופולעס חס השחיקה במדה פחותה הרבה (') מאבני החיס, שאין דרך למורטן (מלד שבהיותן מורעות, לא תלחנה למלאכתן כלל). נמשך מזה, שס לכנה וו, מעט צוט עמינת הגלילים, עס כל מהירות מעטת, לעומת חוס האבנים.

ואחר התבאר כל זה, אמור מעלה, שאס לא רפקך ארס משולס על מה שנהגו מעינס קדמוניות לפתון ללורך הפסח ע"י רחיס של אבנים, העומות בכח גדול, ככה המיס, המסבבים מעומסן (ע' בשו"ת הדב"ז ח"א, סי' ת"ז), — כש"כ, שאין לפקך על עמינת רחיס-גלילים, שמדרגת חומס פחותה הרבה מכמה טעמים.

אך אשילו הדיה המליוות בזה ומשפסס על פניו, שאחרי כל אלה, יולא מיהא הקמח מעמינת רחיס-גלילים הרבה יותר ממוחס מאשר מרחיס של אבנים, העובדים בכח הסוביס או אשילו המיס, — לא איכפ"ז לן בלחמ מדי, כיון דבלא"כ אין לאפות לפסח רק אחרי עבד "יוס או יומיס" מעת העמינה, כמוכר בש"ע (סי' ה"ג, סי"ב), דהא ממילא הרי יפוג החיס במשך ארוך כזה. דהא פשיטא, שבסנה"ג אין מקוס לגבב חומרות ולחוס, לשמ"א אס החוס הקמח הרבה, וילךך אזי לשהת יותר מהעמינה עד הלישה, — משום דפיון שקבעו הפוסקים עמך להפנת חוס העמינה, גודלי שערו במשך כזה, שישפיק אף לאחר החמוס היותר גדול; לולא זלח, ברור, שלא היו סוסמיס דבריהס. וכן יעיד גם החוש, שבמשך כזה יפלוט הקמח גם א"ל החוס היותר גדול, שבלע מסכה חלונית, שכבר עברה.

אמנם, לולא דברי המניא (שס, ס"ק י"ג) והחי' (ס"ק כ"ו), היס מלעד' לישב כזה לשון הפוסקים, שכתבו כאן: "יוס או יומיס" דכוחס הוא

ומדברי החוסיות (בדיס "דמהימיו"), שכתביע הט"ו, אין הכרח כלל, שהול, שאין בו חוס עמי, אלא שהוס רק מקוי הסנה, יפלוט א"כ חוס בידה האוקף להטול, עד שנתקך להחזיק, אף דלא נוד' כמשתנו, יוש"ש. והיינו, שסתמו כל הפוסקים) ולא אשתמיס הד מינייהו להניח האוקף לחוסיות דיוט של הט"ו.
(ה' כ"ד), מוכה להדא מ"ס דלין, דאף ככלעיס של כסף שרי להטוין, כיון דלא, נאמר איכורס מפורש; ומלא, דפליג ב"א על הירושלמי ד'שבת' (פ"ד, סוף ה"א), שהיול לכסף כזה מכלל שארי מיני החכות; ומדקדיל כבבלי, ממילא מיובנת ב"א עמית הטיק סס על מה שלא הניא אהר מהפוסקים דין הירושלמי, שאמר להטוין ככלעני כסף.
(ו) כידוע, ככל עוף גבי בעל ברך הינוי הנוו ממשע לבלוט ולפלוט חוס; וממו שנתבאר בס' "שערי הדיוק" להגהות א. גאמ"א (ח"א, נדי 444-445).

הוא: לא פחות מיום בשבת חמוס, ומשך יומים
 סגי אף בקלה האחרון— היכא שהרבה העמיה
 לחמס הקמה במדרגה היותר גבוהה, ובכן, שנו
 כאן הפוסקים בלאן חז"ל גבי סגול המסומר („שבת”
 דס, ע"ב), דתניא שם: „ארבע או חמש, מותר”,
 ומתלה רב חסדא: „ארבע מסגדל קטן, וחמש
 מסגדל גדול”; (וע"ש בחו"ס, ד"ה „השאה”).

והנה, לכאורה, יש לפקפק, דכיון דלאו בא"ס
 להחיר את החמס בקביעת מנהג העמיה
 לבתולה ברחים כאלה, אפילו באופן אס דייניי תופסים
 שהם מחממים את הקמה חוס היותר גדול; אם
 כן הא, מלד חומר החמך, היה לנו לחוש באופן
 כזה לכך דמשמע מירושלמי „פסחים” (פ"ג, סוף ה"א),
 דרזיחה מלד עלמה מחממת את הקמה אף
 בעודו ביבשותו; דהא קאמר שם: „ר' אבהו
 מפקד לעמיוויא, דלא מיתן קופיא אילין על אילין
 דלא ירחתן ויחמטן” (ובן היתה הנרסא נס
 לפני המדרכי והבי' בסו"ס ת"ג).— הרי משמע,
 שעלם החוס, הגולד מהנחת השקים זה על גבי זה,
 הוא לבדו פועל, שיחממן הקמה אף קודם בואו
 למי הלישה. ועפי' משמעות זו הנה חששו באת
 ליה „לענין לבתולה, היכא דאשרה” ההה"ד בבי'
 ק"ה, בעעמו הראשון (מדלא חילק כדנודו בין אס
 החמוס הוא סמוך להלישה ובין היותו מופגז ממנה,
 וסתייע מפורש מלשון הירושלמי לאסור את החמוס
 מלד עלמו), והבי' „והמ"א (סו"ס ת"ג); עפי'
 מה שפירשו המחמ"ם, והפמ"ג בא"א.

אננס, בס' מגן האלף (ס"ק ח') תמה על
 מילואת החימוץ ביו"ש; ולכן נדחק
 מאד בפירוש דברי המ"א הג"ל, אולם; לפי ענין,
 אפשר לקרב הדבר אל השל, עפי' הידוע בעצב
 הקמת, שהוא עולר בהוכיחו אותה הרביבות,
 הנימוקה, פחות או יותר, לכל מיני הגרעינים,
 שהוא בא מהם (ובדאמר בבבלי „פסחים” ריש ד"ו
 לענין חריכת שבלים); ולכן, בשעת החמומו הרבה,
 יפעל עליו החוס, שיפלוט ללוהה הרביבות בתור אד
 קלוס, אשר, בהתקררו כרעג מחוזה אויר קר,
 חוזרת הכרחה לרעג לתוך הקמת, ויהפך או
 לכוזלי כפרד, שאינו בנע עוד בתוך חלקי
 הקמת הדקים (כמפורסם הכל בתחמת העצב).
 ממילא, הרי יתכן לחיש, שכוזלי כזה הוא
 יחמין את הקמת; דאף דלא הוא אלא מי פירות,

דקאחרינן בבבלי (שם, גבי פלוגתא אביי ורבא),—
 יש לומר, דר' אבהו סובר, דמי פירות מחמין
 כדסבר אביי וגם כל הך אמוראי, דמייתי בירושלמי
 שלהי פ"ב (לפי מה שפירשו החוכמים ב„מנחות” ד"ד,
 ע"א, סוד"ה „אין מחמין”, והרא"ש ב„פסחים”
 פ"ב, ס"ג). הגם שאותו הנוזלי, למיעוט כמוהו,
 אין בכחו להחמין אלא פורתא, השפוחה הרבה
 מחלק השעים, לעומת הקמה הרב, הגשאר
 בתוך השק,—קרוב מאוד לומר, דר' אבהו חשש רק
 לענין האפיה בתוך הפסח, דמייירי מניה,
 מלד שקר היה דרך קדמוני, ז"ל (כדמוכח להדיא
 ב„פסחים” ז', א'. ועי' בהנחה סמ"ק להר"ף ס"י
 רכ"ב, ד"ה „ועל הדנין”); והוה מפקד לעמיוויא,
 העומטים בחול המועד לזורך המועד י', לבלתי
 ישימו השקים זה על גב זה: אם מטעם שאסור,
 דחמין אוסר אז במשהו, ונמלא, שיאסר כל הקמה
 מהפירתא שמתחמין; או אפילו יסבור כר' יוחנן
 („פסחים” כ"ט, ב'), דגם חמין אינו אוסר אלא
 בנטי' דוקא, אעפי"כ הרי אסור לעשות החמוס בידיס,
 מלד לתא דמבעל איסור לבתולה. ואף דאין כוננו
 לבטל,—מיהו בכה"ג, כיון דאפשר בנקל, שלא לנרוס
 החמוס, הוא אסור מטעם צבול איסור לבתולה:
 אליבא דרביע (עי' ב"ה סי' ת"ג, ד"ה „כתב הר"פ”);
 ולא מהניא איכות כוננו בזה, כמש"כ הע"ז ביו"ד
 (ס' קל"ז, ס"ק ד'). ומו, דהא כיון דעושה כאן
 העדרבות בידיס, הרי בזה ג"כ לא מהניא
 סברת, אין כוננו לבטל, כמש"כ הטוב"י (מהד"ס,
 חירד, סנ"ז). אי נמי אפשר לומר, דהנוזי היה
 גם לאלה העומטים קודם הפסח, אבל סמוך לו
 מאד, באופן שקרוב לחוש, לשמא יהחיל החמוס
 לפעול פעולתו הג"ל עם כניסת הפסח, דאסור
 אז מפני כל אחד משני אותם העעמים *). והיינו
 דקאמר ר' אבהו: „ויחמטן”, שמשמע, דהרי הוא חמין
 לפנינו, דממילא, היכא שידענו, דבאתת נחמס הקמה
 במדרגה המביאה לחימוץ, מלד החהוות הנוזלי, אסור
 אף צדיעוד (לכל העולם, לפי הסברא הראשונה;
 או להעומטים ולכל מי שנתקן בשבילו, לפי הסברא
 השניה. וישנו' בהנחות רעיקא ליו"ד ס"ט, ס"ה,
 בשם הר"ב"ש). ולכן דקדק שפיר ר' אבהו להזהיר
 בענין הנחת השקים, ככדי להגלל מחקלה, היכא
 שיחממן הקמה מסנה זו, ולא נשים לב לבדוק קודם
 האפיה. ופשוט הוא, דה"ה נמי, שיש לזהר הרבה
 בעת העמיה לעומן דוקא באופן שלא יתחמס הקמת.

(ז) דכתיב הרי שרי אליבא דרביע, אפילו בשכיון מלאכתו במועד, כמבאר בשו"ע (סי' קל"ג).
 ח) אולם, אם הייתה שהית לנוזלי להתוות קודם פסח, וכשי"כ, בשנס היה הקמה נלפה אז, חרוק מאד לומר,
 דגם בכה"ג היה חושש ר' אבהו; אהרי שערמח החמין, שכל החתווחה אינה אלא ספק, נתעולה ויה בשעת ההירור, ומחורף
 ליה מה דהוי מיהא בעול שלא במחכוין. ועפי' ע"ז (סי' ת"ג, ס"ק ב') וכמש"ז שם, וע"ז (סי' תמ"ז, ס"ק ה'), ובתי'
 וקויא לשו' אדמור' הוקן, ז"ל (סי' תמ"ז, א"ר).

ולפי"ז

רפ"ז. לידון, דק"ל, דמי פירות אין מחמילין, און לחוש להא דר' אבהו לענין דיעבד, אפילו בשנודע לנו בודאי מהפסוק אורו הנוזלי בדרך הפסח; דהא אף דכבוד אח"כ הקמח במים בשעת הלישה, סבירא לן, דמחמילין או מחמילין אף להחמין; מיהו כאלו, הרי אבהו אבהו לעיניהם; אהא, דמי הפירות הנשלטים בזה מועטים מאד, עד שכל חופן היומר מזור הם בודאי פחות מס', דמחילא הרי אין בכה"ג דין מי פירות עם מים, כדומה מהרמ"א (סי' תס"ב, ס"ד; ויעו' במג"א שם, סק"ב וסק"ד, ובפמ"ג ב"א סק"א); וכן פסקו הקה"ק (שגל הרא"ש שם, אות ע"ה), והש"ע לאדמו"ר הוקן (סק"ד ד'), והנ"ל בפסק"ד, והמגן האלף (סק"ה); ותושינא, כיון דאורו הנוזלי, לעולם קליטושו, דרכו להתחדד עם משע הקמח ולהתבטח מ"כף כשמתהווה, שפ"ט אין בו הכח להמיר להחמין, בהחמירו אח"כ עם מים; כמו שהוכיח הפ"ח (סק"ד) מהשבות הרמב"ן והרשב"א, וכן משמע דעת הדרישה, סי' תס"ו (ולכן אף לחנם תמה בזה בביתורי מקור ס"ק ג'); וזה נראה דעת הפמ"ג (רא"ל, ס"ק ב'); וכן פסקו בפשיטות בשו"ע הנו' (סי' תס"ו, ס"א) ובש"ס רמ"ן (סי' ל"ה).

מיהו לענין לכתחלה, הגם שמד מנהגו להחמיר בכה"ג גם מבוס להא דמי פירות לחוד לא יתכן בכל זאת, שנחמיר אפילו היבא שמהווים מחמילא, כעבודת ר' אבהו, כמ"כ העו' (סי' תס"ג, ס"ק ב'). — מ"מ עלינו לחוש בזה, מזה שמהר"פ בהנהותיו למח"ק סי' רי"ט (שהובא בב"י ריש סה"ג) מוכח להדיא, דדעתו להחמיר אף ביעבד, אפילו בפורתא מי פירות (כפי ערך לחלוותי פי העכברים המפטה, כנזכרים פירחא מחמטים), ואפילו נכלשו כבר בתור החטים ונתיבשו, לענין שיהא להם אח"כ כמות הלישה חומר מי פירות עם מים, יט"ש; וכן משמע דעת המהר"ל בהנהותיו לעור (ריש סי' תס"ו), וכן פסק הח"י (סי' תס"ב, ס"ק ג'); אש כן הרי ודאי, דלא שייך, שהגחנו נפריז להקל כנגדם אפילו לענין לכתחלה.

רפ"ח אסור לידון לגוש עיסה לכתחלה מקמח קלי (לכה"פ, היבא על טהרו לקלות השבלים באופן שיוצו ממימיה לחון, על דרך דקאמר בפסחים, ריש ד"מ, גבי חבא דאבישנא. וע' פתי"ג ב"א סי' תס"ג, סיסק"א), מזה החשש, דשאל לא נקלו קליותיו ויפה (כדחשש להא מר זוטרא לפיל. שם, גנדון דידו'; ויעו' רמב"ם פ"ה מהל' חומ"ל, ה"ג ו"ה), ומה שכתב עליו בב"י סי' תס"א; ומחילא, לא יאלו עדיין מגדל האפשרות להחמין;

וא"כ, כיון דנחמתי חוס הטהור, פלטו הקליות אש מימיו, שחורו ונלעוס אח"כ, הרי כבוד קמחן לכסוף במי הלישה, ימחר או להחמין, מחמת ערוב מי הקליות (דהיינו מי פירות) עם מים גמורים.

אבנים, לענין דיעבד שפיר יש להחיר עיסה כו'. משני העצמים, שנהבאלרו בסמוך, דלא כנטיית דעת הפמ"ג הנו'.

עפ"ז, תבאר היטב כונת המג"א (סס"י תנ"ג) בדבריו הקלרים האלו: "ומחמת מים — משמע, דברתיחה לבה לא מחמין בלא מים (ר"ל: מדקאמר המחבר: "הקמח בשעת עמינה רוח", ואעפ"י לא חש לעלם הרתיחה, וזלת להא דחמס דרין אח"כ את מים; דלולא זאת, הרי היה סתם דרין שלרף להשתדל בתבולתו למטע הקמח מהתממות בשעת העמינה, כמו ע"י ההלכה לענין בריחם שליד דוקא, כפי שהביא כ"ן הב"ה"ע בשם הל"ק"ע, וכדומה. והיבא שנתחמם, הו לא היתה מועלת שהיה, אחרי שכבר נתחמין בשבת הרתיחה). וכן משמע בנמ"א, שהיו רגילין לעשות קמחא דאבישנא (דמדיו, רגילין בזה, הרי ודאי, דרק לערב אורו הקמח בקרה אחר מר זוטרא, משום דילמא לא יקלה מחלה יפה, ואח"כ ימחר להחמין בקרה ע"י מים השבל, המחמיל את המים מעט, מעט, ולכן אינו בכלל חליטה, כמו שדקוק רש"י בסוף ד"ט, ב"ה "דילמא"; אבל לעשות ממנו שפ"חא—כפי רגילות קדמונית, כמ"כ רש"י ב"שבת" סוף דק"ה—אפילו כשמערבין בה מים, או פשוט לגוש אותו הקמח במים, ודאי, דש"י, וכן הו טהוין. דאי לאח"כ היה משמיעו מר זוטרא רבותא יותר גדולה, דאסור אפילו בכה"ג, משום מי הקליות, שפלט החוס ושוב נכלשו אח"כ בתו, שגורמים לקמחן למחר להחמין, בהזרפם עם מים, דליכא למימר, דמר זוטרא מיידי רק, מקמח, ששבלו נקלו באופן שמימיהן ובו לחון ולא חורו ונכלשו בתו,—דהרי הוא, להיותו חבד רב חשי, היה בסוף הוראה, דמחילא נתפשטה או כבר הוראה כרבא לגבי אביי בכל מה שהיא לבר מיע"ל קג"ס, ולפיכך ודאי, שהיו נוהגין בימיו בהכנת הקמחא דאבישנא, כרבא בסמוך, דש"י, אפילו זקופ"א, אף דככה"ג נכלשו מי השבלים בתוך הגרעינים על מים) וכן"ש בס"י תס"ג (דגם המחבר, כקבשו שם הלכתא לדידן, ואעפ"י לא חש להשמיעו בכשיקף ג' הרבואה, דאפילו לשיחא וללישה ע"י מים אסור קמח כזה: ש"מ, דאורו גמי סובר, דאין שום חשש מזה פעולת הרתיחה); ואש כן כו'. ול"ע דבירושלמי לא משמע כן (דהא מדקאמר ר' אבהו: דלא ירתחן רחמנין, מוכח, דיש בכח הרתיחה להחמין

פירות: אם ישים קופות של קמח ו של גב זו, יתחמו, ובשעת לישה יתמום את המים, ויהיו נוחין להחמיץ. ומאן הוא שהולא שם הא לדרך לעמון יום או יומים" קודם הלישה. ובכן, הרי מוכח ממנו להדיא, דרק בבואנו לגוש תיכף לקחתו את השק מצין השקים, או יש שם בית מיוחד לר' אבה; אבל לא, באם שנסתהה את השק יום או יומים, אחרי הפרדו משם; כמו גבי דין הטמינה, שלמדו מדין השקים.

והא דנוקק ר' אבה לאסור הנחת הקופות זו על גבי זו, ולא להסתפק בהיראת תקנת השהיה, — אפשר לומר פשוט, דהוא משום תקלה: שאי ישמחו מלהפירד הקופות זו מזו קודם שילךך הקמח ללישה; כדתייסינן ל"דילמא מוטלי מלהדיא" (עי' בירד סו' ז"א, ס"ב, ובטו' שם, ס"ק א', ובשפ"ד סו' יו"ד, סק"א).

ונראה, דכוות' דהשכלי הלקט גרסי בהירושלמי גס דהמבצ"ס וסמ"ג. דלויא תו בירושלמי (שם, פ"ב, ה"ד): תמן טעין: תפוח שריסקו ונתנו לתוך עיסה וחמלה, הרי זו אסורה, כו'. תו: ר' יוסי ואמר: מותר (דמי פירות אין מחמיצין. ק"ע). ר' אחא ר' אבה גס ר' יוסה ב"ר חנינה: מה פליגין במחצין בזמיו (של הפסח, ובכרי רבנן, דכמיס הן ומחמיצין. ק"ע), אבל במחצין בנוס, דכמיס הכל מותר. והנה, אף דבעשם ר' יוסי, דמחיר לבטי ביה בשעת ע"י הפקעה בסודרין ומחיר כאן גבי תפוח, קאמר שם: כמה דו אמר תמן: אין תבשילו תבשיל ברור, כך הוא אמר הכא: אין תמלו תמן ברור; מי"מ לא יתכן לפרש כונתו, דתמן ברור לא הוה, הא קלת תמן, דהיינו נוקשה, מיהא הוה, כמ שעלה, לכאורה, על דעת הר"ש בריש פ"י דהרומות, — דאם כן, הא בבב"ג הרי אבתי אסורה השיטה לזרים גס מלך חיתון כזה, וכדפשיטא להגמרא ב"מנחות" (ריש ד"ד) לאיקמא לתתיתין ד"תפוח", דעשם איסורה לרבנן דר' יוסי, הוא מלך תמן נוקשה; ועוד, אי תמא הכי, הרי פלגו לפרש כך גס גבי דין הבשיל, דמדמי ליה, דהא דקאמר: אין תבשילו תבשיל ברור, נמי אינו תבשיל גמור אלא קלת תבשיל מיהא הו, — אס כן יפלא מאד, איך יתיר ר' יוסי לכתחלה הפקעה בסודרין, הא כיון דחיי שיעור אסור מן ההורס, הרי ודאי, דהבשיל בשבת אסור אפילו מק"ל, שהוא פחות במנחות" ריש ד"ז. וע"י מ"מ ריש פ"ח מהל' שבת ובפתיחת הפמ"ג להל' שבת בדיה, וכל השעורין ובלדיה שוד אשיב"י? וזולת זאת, הא, לפי האוקימנא ד"שבת" (ל"ט, א'), מחלוקת רבנן ור' יוסי היא בשבתות אותו הסודר בחמה, ובכרי כו"ע, דבשיל בחמה שרי, משום דאין זה בשיל כלל; ורק, כיון דחוס הסודר הוא

להחמין באמנועה הפלטה מי פירות, כמש"ל; ולכן, אף דבבבלי לא תש, לכאורה, להא גבי קמחא דאבישנא, הרי יש לומר, דלא אחר, אלא לענין עלמות הקמח, שאינו אסור, משום דק"ל, דמי פירות אין מחמיצין, ולא כר' אבה; אבל בנוף הסברה, שהשיעור ר' אבה, כמה שידוע בחוס מחכונה פעולת רחיצת הקמח, ודאי, דלא פליג תלמודי במלתא תולא בהמלי' אה; והלכך, להקך רבננא, דכמי, דמי פירות עם מים מותרין להחמין, ודאי, דאסור לגבל קמחא דאבישנא במים. ואי משום דממיר וזערא מוכח, דלנוקך שתיחא או לישה שרי? הרי אפשר לומר, דזה היה ידוע אללם, שאין להשתמש בקמח כזה ללרכים אלו, אלא ע"י הניבול במי פירות לברם, בלא הערובת מים; ולכשנלרכו לגבלו לפעמים במים, היו נוהגין רק ע"י חליטה, אבל לגבלו במים שאינם רוחמים היה פשוט לאיסור; ולכן בא מר. וזערא להשיעור, דלא מיבטי, שאין לגבלו במים לוגים, כדרך כל הקמחים, אלא אפילו לערבו לתוך קררה שא"ל האש, העומדת להרחיח בעוד רבעים אחדים, דקרו, שפעולת החליטה תהיה לבוא קודם החיתון, — אעפ"כ אסור, כל זמן שלא התייבשו להדיא לתוך הרוחץ מעיקרא, וכמו שסיים הר"ש ב"שלוטו ולפ"ק ודאי, דבמותרא דתמן לא היה לנו לעבור מכלי משים על סברה ר' אבה; ע"י ב"י (דבאמ"א מבוחר בו לחוש לכתחלה לסברה ר' אבה הכי דאפשר; נמלא ל"ע, דהא כאן משמע מלשנו ההי"ק!).

בירדו, הא בירא לן מהב"י והמ"א, דלולא הירושלמי, לא היה מקום כלל להחמיר מעלמנו ולהמלי' חשבת ר' אבה, אפילו לענין ההירות לכתחלה, משום דכל זמן שלא ראינו בעינינו, שהחמוס הוליא מין מי פירות, אין לנו להחזיק ריעותא ולחוש ליה, בעת, שאפילו בהודמן כך, לא יהיו אלא מי פירות מועטים מאד, שגס יתיבשו כבר בתוך הקמח, דכשר בדיעבד מיהא לאפית מקמח פוה לפשת. ובש"כ הוא מדין החטים הבאות בששינה, שעלולות להתחלת במים, ואפ"כ לא מחייקין בהו איסור, כל זמן שלא אהפיעא חוקתן לעינינו, דק"ל ב"י, ס"ז, ס"ג, ובשפ"ט, שם, שגס הההות הגוללי מחמוס הקמח ושפסל גס פעולה להרטיב הקמח, הוא דבר שאינו מלוי כל כך, כידוע, וכמו שכח כבר בכעין זה המ"א (ס' חס"ג, ס"ק ג') בשם ההוספת ד"מנחות", דהוה מלתא דלא שתיחא; ולכן אין לחוש לה, אפילו לענין ההירות בעלמא, יע"ש.

והנה, בימיו זכינו, ח"ל, לאורו של ס' שכלי הלקט השלם (שהיה עמון עד כה בכהובים), וראה זה חדש מלחיינו בו בסדר פסח (סו' ר"י), שגורס בירושלמי: דלא לירחמין וליחמין, במקום יו"מ מע"י שנטוהא שלפנינו, ואיהו הוא דקא מפריס;

חולדת החמה, גזר רבנן אטו חולדת האור, ור' יוסי לא גזר, — הרי דלין זה כלל וכלל בגדר הבשול. אלא ודאי, שמזבחתינו אטו לפסח, דמאי דקאמר, שאינו הבשיל ברור, כוונתי, שאינו הבשיל אפסאי, אלא מדומה (ובזו בפסחים" ד, ע"א: ע"א: ע"א: ע"א: ברור ראית: ירוש' בפירוט הר"ח); הרינו, שגאח לעין כמו הבשיל, אף שבאמת לא היחה כאן החלה בשול, ממילא, היה נמי להך דמדומה לי וקאמר: „שאין חמלו חזק ברור“, פירושו ג"כ הני, דאף שגאח לעין הפחה העיסה ע"י התפוח, אפסאי אין זה חיומן אמתי, אלא חיומן מדומה, דהיינו סתיון בעלמא, וממילא אינו בגדר חזק נוקשה (וב"ב צבירי רבין „שבת" פ"ג, ריש ה"ג, אלא שנתק שס פירוט הלשון הנו, ירוש'). וזוהו נדווח. דלא ימנעו הירושלמי הממשותף הך דלא במקורו, כבוספחא (פ"ח דהרומות, ה"ח), דקאמרי: „הפוח, שרסקו ונתנו חזק העיסה וחמלה, ר' יוסי אומר: אין חיומלו חיומן“; דהיינו שאינו כלל אפילו בגדר חזק כל-הו (דלא כמו שפירש במנחת בטרובס).

הנה, לפי גרסא זו, ההכרח לומר, דמתניתין איירי בשנתחמלה העיסה רק ע"י התפוח לבדו, בלא שום תערובת מים; דאלו נהפירנו שם גם מים, הו' ליהא לניד, שישבור, דמי פירות עם מים לא ליהו אפילו חזק נוקשה (ע"י הנוס' „פסחים" ד"ה, ריש ע"ב, ובקרי' על הראש' פ"ב, ס"ג, א"ר, ובפ"ח, ובבבאורי מקור' ריש ס"י תס"ב, ובגבוי א"ח, סכ"ב); ומדהוי מיהא חזק נוקשה, הרי אוסר מזל דנוע דהרומה ואוסר לגבי פסח; וא"כ ח"ך יתיבו רבנן במתקן בנזק התפוח ור' יוסי ח"ך יוסף להחיר גם במתקן במימי (פ"ח מה שפירש הירושלמי בפלוגתא זו גם כן בפסחים" משמע, דשייכה נמי לעין פסח; וע"י צ"ח ה"ג)? אלא ודאי, דתרוקס מתניתין רק במתקן במי פירות לבד, וקא' מיפליגי בע"ש הדיון; אי מי פירות מתמילין (כמו שפירש הק"ט); וזולת גבי מתקן בעלמא נזק התפוח, דכזה יודו רבנן נמי, דלין בו כח להתקין כלל, וכיון דלמי אבהו, בעל המימחה דהבא, יסברו רבנן, דמי פירות מתמילין, כוונתייהו קיס לי; משום דליהו קאי בשעת ר' יוחנן רבי, דלין הלכה כר' יוסי מחברירי או כנגד סתם (ע"י „בעירובין" דמ"ו, ע"ב, בפוס' ד"ה „כר' יוסי"). ולשטתו זו הוא דקא' אול נמי, יצווחו להטותנים בענין הנחת השקס, כבדו שלא יתחזקו בבב"ב הקמח ממי הפירות שיהוו.

אולם הסמוי (לאוין, ע"ט) גרים בירושלמי ומפרש לה בחזקן אחר, בכתבו: „הוא דלא אמרה במתקן נעושי של תפוח; כלומר, שכבר גילשה במים

ומסיס נזק התפוח בתוכה לחמלה; אבל במתקן במימי; כלומר, שכל העיסה גילשה במי התפוח — מותר". והענין מתבאר שם, דממי פירות לבדס כ"ע לא פליגי, דלין מתמילין, ומא"כ יודו גם רבנן, דבמתקן כל העיסה רק במי התפוח לבדס, מותר; כי פליגי, במתקן במי פירות דהרומה בליחוק המים, דלרבנן אסורה או העיסה לזרים, ולר' יוסי שריא. והנה, לבאורה, אפשר לומר, דקא' מיפליגי בסברת „זה וזה גורס", דרבנן סברי: זה וזה גורס אסור, ולר' יוסי — מותר (כפ"ל בנ"ח ס"ח ב"ה ב"ע"ז" דמ"ט, ע"א); ולכן, כיון דמתניתין איירי בשאין בהתפוח בנותק-עם בכל העיסה, דממילא לא היה מדמע, לולא היות בו הכח לחמך, דפעולה כזו אוסרת בכל-הטוה, מא"כ סוכר ר' יוסי, דכיון דגם המים דהיתר גורמים כאן להעיסה, שמתקן, אינו מדמע בכהאי גוונא, לפיכך לר"ך לומר, דלא החיר ר' יוסי, אלא גבי דמיע דהרומה, אבל לא לגבי פסח; דשם, כיון דסוף סוף באה העיסה לידי חיומן, הרי אין נפקא-מינה מ"יכות הגורמים. והא דהכיל הירושלמי להביא פלוגתתא זו גם בפסחים" — הוא רק כדי להשיעמו הסברות המתבארות ממנה: חדא, דמי פירות אין מתמילין לכו"ט, דקולא עס מים מתמילין, דנפקא מהא ועוד, דמי פירות עם מים מתמילין, דנפקא מהא לכו"ט חומרא לעין פסח; דהא רק גבי הרומה לבדה פליגי ר' יוסי, משום דגבה מללס, לרד"י, סברת „זה וזה גורס".

אבר באמת לא יתכן לומר דרבנן דהפוח יסברו לאסור זה וזה גורס, — דאם כן, כיון דסמיס כאן רבי מתניתין כוונתייהו, הרי על כרחך, דליהו סבירא לי' הני להלכה; והא בפסחים" (כ"ז, א') מסיק הגמרא, לאחר השקלא-והפריא, להפך, דרבי סובר, דזה וזה גורס מותר; אלא על כרחך לומר, דגם רבנן דהפוח סברי, דזו"ג מותר (ולכן פסק שפיר הרמב"ם בפ"ז מה"ל תרומות, ה"ד, כוונתייהו בפלוגתא הפוח, אף דנקטינן להחיר זו"ג; כמ"ש איהו בפ"ז מהמ"א, ה"ב, ועוד בכמה מקומות). הלכך עמא בעי, במאי קא מיפליגי רבנן ור' יוסי?.

ער כן גליג'ד, דפלוגתתא אחת ע"י מה שפסק הרמב"ם (פ"ז מהמ"א, ה"ד) לענין קדרה שנתבשלה מקודם בעני איסור הנאה, ואח"כ נגמר בשולה בעני היתר, אסור התבשיל, משום דכתיב לא שיינן מעטס זה וזה גורס; דלא אמרין הכי, אלא היבא שני הגורמים באים בבת אחת, אבל לא היבא, ששכחה שנתבשלה מחמה עני איסור, עדיין לא באו עני היתר, וגמלא מקא' הבשול בעני היתר ומקלחו באיסור". ועשמו, משום שפסק כלישנא בתרא בפסחים" — (שם), דקאמר: „איבא דאמרי: אפילו למ"ד

פעל לבדו "מקלת הבשול"; אבל בלאה"כ שריון מטעם "זו"ג", אף שהקדים אחד מהגורמים לבוא, וכדעה התכמים הנ"ל.

אך, לכאורה, התנגדה לשיטה זו הנך שלש חלוקות, דאיתא בש"ע יו"ד (סי' רל"ד, סי' כ"ב—כ"ג), שמקורן ברמב"ם (פי' מה"ל מע"ש): א' אם הרכיב ענף אילן וקן עם פירותיו בתוך גניעה ילדה, האסורה משום ערלה, מותרים הפירות, כל זמן שלא הסיפו מאתים; דאם הוסיפו עד שאין בההיתר מאתים חלקים יותר מהחוספת, אסורים; ב' הרכיב ענף ערלה עם פירותיו בתוך אילן זקן, אסורים הפירות, אפילו בשחסיפו הרבה יותר ממאתים חלקים כנגד האיסור; ג' נעץ אילן, אפילו אדעתא, שיא תחתיו למאלל ועליונו לגדר או לקורה, מ"מ אין לעלונו דין ערלה. על זה כתב הס"ך (סי' ל"ד): "ואצ"ג, דהעליון נול מתוך האיסור של תחתיו, אמרינן גידולי היתר מעלין את האיסור. ולא קשה מידי מהך דלעיל סכ"ב: ענף מלא פירות של ערלה כו", שאין גידולי היתר מעלין את האיסור, — דשאני הכס, דפירות ערלה היו ניכרים קודם שגדל היתר, אבל הכא, שהפירות גדלים בבת אחת מתוך ההיתר ומתוך האיסור, הוה ל"י כמו זו"ג. ב"י והאחרונים". והנה, עפי' שטחיות הדברים, יש לפרשם, לכאורה, דבחלוקה בחרייתא, שהפעולה באה בה בבת אחת, שם שייכה סברת "זו"ג"; אבל במציאות, הגם שיש בגידול היתר לבטל האיסור במאתים, והפירות שלפינו נתגדלו משני גורמים, אפיה"כ, כיוון דפעולת האיסור היתה ניכרת מקודם לבדה, דהא הפירות כבר גדלו מקהם בענף דערלה, לא אמרינן ככה"ג זו"ג; ולכן, אחי' שכאן גרס האיסור מתחלה במקלת לעלם ההוות וקיום הפרי, דממילא קא מוהני בזה מאיסור הגאה (כסברת החוספת ב"ע"ז מ"ט, א', בדה"ש ש"ס השני), הרי הוא דומה למתוך ומחבל (דפ"ב ד"ע"לה"ה, מד), דלא מהני גביהו בטעול כלל; ואחרי' שלפ' סברא זו, הוה לן למיבר נס בחלוקה קמייחא, אפילו היכא שהסיפו הפירות באיסור פחות הרבה מתלק המאתים דהיתר; משום דכיון דפעולת האיסור באה בפני עלמה, אחרי' הוה כבר ניכרת פעולת היתר, הא לא אמרינן ככה"ג זו"ג; וממילא בנדון זה, שהכ"י החוספת שלטת בעלמות ההוות גוף הפרי, היתה לריבה לאסור אפילו במשהו; והמדל מורין הכי בקמייחא, כל זמן שאין בהחוספת דאיסור כלל המאתים: — ש"מ, דמוברחין אנו לחלק, דרק היכא שפעולת האיסור קדמה, כהך דמצימחא, או דוקא לא אמרינן זו"ג; אבל בקמייחא, דגבה קדמה פעולת היתר

למד' זו"ג מותר, קדרה אסורה, דהא קבלה ביטולא מקמי דיתקן ע"ש דהיתורא"; ומפרש, דכ"י קאמר: אם ביטל תבשיל בקדרה ונתן תחתיה עלי' איסור תחלה, ואחר שתבשיל קלה בעלי' איסור נתן תחתיה עלי' היתר, ועמר הבשול, התבשיל אסור" (לשון הר"מ שם בפירושו הראשון, שנומתי' הכריעו הט"ז והס"ך ב"וד סי' קמ"ב, סי' ע' וס"ק י"ג). ואף שהתכמים, שהביאו בסוגיה "פסחים", בחלקם על ר' אליעזר, קאמרי' מפורש: "בין שנפל איסור בתחלה, בין בסוף, לעולם אינו אסור, עד שיחא בו כדי לתזק", — לריך לומר, לפי המסקנא, דכונתם רק לעיני' היכא, ששני הגורמים התחילו הפעולה בבת אחת, דהיינו בשנפלו תיכף זה אחר זה, או אין חילוק בהקדימה; אבל בשנפל אחד מהם בתחלה, והיתה לו שעות להתחיל לפעול פעולתו במקלת, לא שייכה ככה"ג סברת "זו"ג", כיון דיש ריוח בין הדברים בהיכר פעולת כל גורם לבדו (י). ולפי סברא זו, נראה, דלאו דוקא נקט הרמב"ם, שהתחלה הבשול היתה בעלי' איסור והגמר בעלי' היתר, דה"ה להיפך, משום דחד עעם וחדא סברא לפני האופנים האלה. וכן מוכח להדיא בשלטי הגבורים בסוגיה "פסחים" הנ"ל (אות ב'), דבחדו לחי' הא דאסר הרמב"ם את הפת, שנאפתה בתער יסן, שהוסק בעלי' איסור, אף דהוה כאן זה וזה גורם (תער דהיתר) ועלם דאיסורא; יעו"ש ברין ב"ה"ה, ולענין אפיה"ה, סכ"ב: "בדוקא יל', דמיימוני ס"ל, דזו"ג מותר. והוא שיבואו שני הגורמים כאחד, דמשמע מלשון פרק י"ו מהמ"א גבי קדרה שבטל אותה בקליפי ערלה"; כלומר, דלכן נאסרה הפת בתער יסן, משום שתופלת התער להחזיק הפת (דהיינו הגורם דהיתר) באה לבדה תיכף כשהדביקה בה, קודם האפיה דאיסור, המתחלת לאחר איזה משך; — הרי, דה"ה היכא, שפעולת היתר מתחלת מקודם, נמי לא שרינן אז מטעם זו"ג. וכן פסק בפשיטות הט"ז בארוח (סי' ש"ח, סקט"ו).

ובזה יתישב שפיר הא דלא העתיק הרמב"ם בשם מקום את דברי התכמים דר' אליעזר, שלכאורה היה ראוי, שכללם בפט"ו מהמ"א, הי"ג, גבי הא דקאמר: "ומותרת לכהנים", שהוא מטעם זה וזה גורם, שם היה לו לסיים: "בין שתקן האיסור בתחלה או לבסוף". אולם, לפי מה שנתבארה שטחו בזה, ככללה שפיר דעת התכמים בהלכה כ"ד הנ"ל, דהרי מיידי שם בין בשקדים האיסור ובין בשקדים היתר לבוא, ואעפ"כ הרי מבוחר מדבריו להדיא, דאינו אסור אלא דוקא כנגון שאחד מהם

(ט) ועפ"י הסבר זה בדעת התכמים, מוסלקת שפיר מעל (י"ש ח"ג, ב"ה"ה, ופשיטתא לה"ה), יעו"ש.

הייתה, אמרין לי שפיר, בכדי לשלם בזה איסור הנחם ההווה הפרי. והיינו טעמא דלא אסרינן בה, אלא אם כן אין בההיתר בכדי לבטל את האיסור במחיים, דאזין אז ענה, מזה עמם האיסור, שלא נהבטל בשעורו, דבכה"ז גוונא אינה מלגה סברה "וויג".

אולם, לאחר הדקדוק היטב, תורה האמת דרבה, דלאו משום דררר דגורס אנו

דין כאן, דאי לא הימא הכי—הא הוה נמי דרדין בקמייתא, גדלגל הוסיפו הפירות באיסור חלק המחיים, יש לישב, דהוא משום דכיון דמירדין בבא לתלוש הפירות ולהגריבם כמו שהם לאטילה אי להגאה, ממילא הרי עמם התוספת נחבטלה במחיים כדון, ומזה הנחם התהווה וקיום הפירות, הרי על התהוותם הוא כמעט רק מן ההיתר, כיון שכבר נהגלו בתחלתן מחיים פפמים כנגד היוספה הנידול דאיסור; וגמלא, דמיי שפיר לשגור של מולין ופאור של תרומה, שנתחמלה בהם עיבה, דברור, שבאם יש בהיתר לבדו כדי לחזק, ואין בהאיסור, שנתבטל בק"א, כדי לחזק, דשרי אז אפילו למאן דאוסר זה וזה גורס, מדאינו חשוב בכה"ג אלא גורס אחד דהיתר; הכי נמי כאן הרי נהוו הפירות כמעט בשלמותם מההיתר, ונתוסף רק מקלת דמקלת איסורא, שאין בו כלל כדי להוות הפירות; ומוסרי"ב הרי הוא כאלו אינו כלל (וכבר כתב ספרא זו הפיר' ב"ר ס' ס', ס"ק ר'), ד"ה "אלא דחית"י"; ופדפס, דגם מהשו חוספת זו, שנתוסף מהילכה, הרי הוה בא מומילא, גם אלו נשאר הענף מחובר לגופו, וגמלא, דאין כאן שום הגאה מהמשהו איסור, שנתבטל כדון; משה"ב הוא דלא אסרינן אלא בהגיעה התוספת לחלק המחיים, דאז הרי לא נחבטל האיסור בשעורו;—הכל מ"עמא חקיש: אמאי אסור מזה גרם הפעולה הראשונה, אפילו בשחוספו אח"כ הפירות ר' חלקים דהיתר, לעינות פמותר שקורס ההרכבה? הא כל עיקר התהוות הפירות הוא עתה רק מהזינן חוקן התהווה; ונותיק ליה מזה שהיה בכחו לפעול גם התחלת מקלת הפעולה, שפעל הענף דערלה קודם ההרכבה; ואם כן אמאי לא שרינן בכה"ג מטעם שיש בההיתר לבדו כדי לפעול הפעולה, בעת שפעולת האיסור הרי היא כאלו אינה ממש, מזה מיעוט ערכה, וגם מזה שעמם הולדת הפירות לא היתה משבחה, אלו נשאר

הענף מחובר לגופו הראשון, דהא כל עיקרה שג מלכת ההרכבה לא בא אלא בשביל הוספת השלמות ושבה בתכונה הפירות; ולכן יחשב שפיר, שבאיסור לבדו אין בכדי לפעול אותה הפעולה, ממילא, הרי אין כאן אלא גורס אחד דהיתר. ולפי"ז, איך נאסור מחמת שקדמה פעולת האיסור לבוא בפני עצמה, היבא שנייה אלא משהו, לעינות הפעולה הגדולה של היתר הניגרת והמפטרות בכל הכנות התהוות הפירות הללו, וגם שהיה בכחה להשלים בעצמה בנשך גידולה אף את המשהו של האיסור?

לכן,

כדי לתקן זה, ההכרח לומר, דלאו מטעם דגורס אנו דין באותן שמי החלוקים, אלא שנגעו בהן מזה עמם דין בטול האיסורין (עי' בהוס' "ע"ז" ריש דמ"ט). והיינו, כמו שדקדק בק"א, בביאוריו (שס, ס"ק כ"ז) לייין ולבאר בק"ר, דמקורן טבע מהא דכתיב ריש בן פוי ב"מנוח" (ס"ט, ב'): אי אזינן בתר עיקר בין לקולא, בין לחומרא, ולא בתר חוספת, לעינן, שאפילו היבא שחוספו הנידולין בשעיר, שיש בהן בכדי להעלות את העיקר, אטפי"כ אינו מתבטל: אם מטעם, דכיון שמתכין ויולאין מהעיקר, שאינו כלה, ומיניה הוה דקא רבו, הרי הם כמחוי, כמו שפירש הר"ן ב"גדרים" דכ"ז, ע"ב (ולוה טון גס רש"י ב"מנוח" שס, ב"ה "ילדה" ובריש ד"ע, ב"ה, כי קמיצעי"א, וסרשב"א שם); או משום דהעיקר, כיון דמיניה קא רבו, הרי הוא, מזה מעלה כו, ככל דבר חשוב, שאינו מתבטל אפילו באלף, כמו שפירשו החוס' שס. וכיון דהאיצט"א נשאר בתיקו, אזינן לחומרא בין בתר עיקר ובין בתר חוספת, לפי הענין, הלכך בקמייתא, בשנתוסף על העיקר, דהיינו פירות ענף חוקנה, חלק המחיים מגידול הילדה, אזינן לחומרא בתר התוספת דאיסורא, לעינן שמתבטלת את העיקר ואוסרמיה, וכדקאמר הטור בעצמא שם, "שנידולי איסור מבטלין את ההיתר". דלאו קיינו הולטס בכה"ג בתר העיקר, או אפילו בשחוספו הפירות חלק המחיים דאיסור, מ"ז קיינו נמי מתירים גבי ערלה, מטעם דכנופו דעיקר דמיין. והכי מוכח מהחוס' ד"מנוח" (שס, ב"ה "בל"א), שהקשו להנך דסברי, דאזינן בתר עיקר

(1) מחמת דגבי פירות נאחר אפילו העיקר דהיתר אפילו כגון שהו ניכר דוקא, כהא דפסק הרמב"ם בפ"ד מה"ל שמיטה ויובל, ה"ב (ע"י) בתוספת ריק"א פ"ו ד"שע"ה"י. מ"ג, אבל לא כגווא אחריתא, ומטעם זה פסקו הרמב"ם גופי' בפ"י מהמ"א, ה"ה, וישע"י (ס' ר"ג, ס"ה) את השבול"ז, משום דבנה נמי הרי אי אפשר לתייר ולהכדול מחוק התוספת משהו הנתכלל בכל השריף, את העיקר, שהו שלם הנריעיס, שהצי"ח מקודם השמילה, והיינו כסברה התוספת ב"גדרים" (נ"ט, פ' ד"ה "אמר לי" וד"ה "ה"ה). ושע"י הוא.

היו נכריים קודם שגדל היתר (ר"ל, דמילא היו יש כאן עיקר דאיסור, דלולין בתנאי); אבל כהא, שהפירות גדלים בבת אחת מתוך היתר ומתוך האיסור (דלפיק ליכא גבי עגס גוף הפירות עיקר ותוספת), הוה לי כמו זה וזה גורם (כלומר, ד"ח"ו"ג" אפ"י לא היה מיהא, מעטם שכתב הר"ן בסוטה ע"ז ה"ג, דכיון דהגורם היתר, שהוא העליון לבטי, אפשר לו לחזור להיות איסור, באם עומך עליו למאכל, לא חשיב ככה"ג לגורם היתר; וגם מלך העיקר מהקרקע, פסטי, דצ"ח אי אפשר להצטנן לגורם היתר, כדחשיבין לה גבי נטות אנו דלעיל, להשי' ולהרמזים; משום דכאן, שלא נשלמו שנים הערלה ליתחית האילן, הרי אסותה היתרם ליעקב הקרקע בכל ימיו התוך; וכמו בכל אילן ערלה, דלא חשיב אלא רמזא את הקרקע לגורם היתר לגבי הפירות הולדים, והיינו דכולם: הב"י והכ"ח והש"ך, דקדקו הכא בלשונם לכתוב: כמו ח"ו"ג, בכ"ף הדמיון—לחמו, דבעלם ח"ט ח"ו"ג אחתי, אלא שרק דומה לו בזה, שכמו ח"ו"ג אין יתרון להגורם דאיסור על הגורם היתר, כך בני כיון אין יתרון להעיקר האסור על הגידולין היתר, היינו לתחתית האילן על עליונו; משום דלגבי הולדת הפירות פועלים העיקר והגידולין האלו בבת אחת, משום"כ הוא דבטלה תחתית האילן לגבי עליונו. והיינו דקאמר הש"ך בריס דבריו: ואפ"י דהעליון גדל מתוך האיסור של תחתיו, אמרינן גידולי היתר מעלין את האיסור: הרי, שדעו, דמעטם בטול קאזקן עלה".

ואחרי התבאר עמך גזת הדברים, פתח"כ שפר דעת הרמב"ם והב"י, בזה דלגבי אילן, שחתיתו למאכל ועליונו לטי, פסקו להקל; והיינו דלא כר' וצירא בירושלמי דערלה" (פ"ק, ה"א), דאוסר בזה, משום דמדמי לי' להא דקאמר ר' יוחנן: "בגל של כנאי הכרם, שקרו ושתלו, אפילו מוסף כמה, אסור; שאין גידולי איסור (כלומר: האין תחתית האיסור: תנינא) מעלין את האיסור;—ואלו מהרמב"ם בפ"ע מה"ל כלאים, ה"א, ומהב"י בשיעור סי' רל"ו, סס"ז, מוכח להדיא, בפסקו כר' וצירא בירושלמי דכלאים", סוף פ"ה, (וכמש"כ בביאורי הגר"א סוף פ"ד), שזכירם בזהו

עיקר, מהא דאמרינן בהעביר עליון נקוב בכרם והוסף מאתים, דנמשע לכו מהכא, דלולין בחר החוספת, ולא בחר העיקר, — ולא מלאו על זה תיקון אחר, וולת הא, דקרא קא גלי הכי גבי כנאי הכרם: הרי להדיא, דלא שאני להתוספות היכא שהוסף מאתים, שהוא השיעור האוסר; דלולא זאת, הרי אין מקום כלל לקושטא.

ביותר, אפילו לפי חומרא זו, לא מחזירין אלא בשהיטפו גידולי האיסור חלק המאתים, אבל בפחות מהם נחשבין עדיין הגידולין למיטעו חשיבותם וערכם, כאלו אינם לממיר, ולכן לא יתכן להו לבטל את העיקר היתר (ולת בדבר שיש לו מחזירין, דשם החשיבו רבנן אפילו למשהו דידעו. ועי' רש"י ב"מנחות" שם, ב"ד"ה ושתלה", ובמוס' "גדרים" נ"ח, א', ב"ד"ה "אמר להם", ובר"ן שם).

ולדפיך, היכא שהעיקר הוא של איסור, דהיינו דין דמילתא, אולין או לחומרא בחר העיקר, לענין, שאפילו כשהוסיפו גידולי היתר מאתים תלוקס כנגד העיקר, שהוא פירות הילדה, הרי הן חשוינן ג"כ כעיקר (י'). ולא מהני ככה"ג בטול העיקר (אף שאינו רק משהו לעומת הגידולים), מעטם רכושו דמיון או מעטם חשיבותו, כמש"ל. והיינו דמפרש בזה העור: "שאין גידולי היתר מצטלין האיסור".

אורם בבתרייתא, דבעלם הפירות ליכא שם עיקר דאיסור ותוספת היתר, אלא שגילדים בבת אחת מתחתית הפך האסורה ומעליונו היתר; ממילא אינו טפל לזון גבה: אי אולין בחר העיקר, או בחר החוספת; אלא דנחשבין ככה"ג לדינא דהוה וזה גורם; מהיות שהעיקר האסור (דהיינו תחתית האילן) והגידולין היתר (דהיינו עליונו) נרמו להם היות הפירות. ועל דרך זה פירש רש"י ב"ע"ז (ריש דמ"ט) בעטם בטול הילדה, שסבכה בזקנה, יעוש"י".

מעתה תפטרם שפיר כונת הש"ך ה"ג, בזה שכתב בשם הב"י: "דשאני תס, דפירות הערלה

(א) דלפילו להראש וישיעו. דלדידכו הגידולין עמם מותרים, הרי אין זה אלא הוה שם נכריים כפני ע"מ"ס, כמו בגלל וכדומה, שהגידולין משויים וחלוקים עם העיקר; אבל בפירות האילן, שהיוספת התוספות בזה, דהיינו הגידולין, נבגלת ככל גוף הפירות ואינה ניתנת כלל כפני ע"מ"ס. ודאי, דהגידולין כאלה נאפרים ממילא איבד דמ"ט, וזהו סתם סתירת הגר"א בס' רל"ו, את לי', מהאן ומכ"ה ר"ג, ס"ה; יעוש"י ודוק.

(ב) וכ"כ הרמב"ם (ס"א) מה"ל תע"ג (ע"ג) בדין הרבבת כפניות של ערלה דקלאים, דבעידבר מותר, מעטם זה וזה גורם; משום דהכפניות, לפי מה שפירשן הוא, ו"ל, בתבנה שפ"ק ד"ערלה", הן לולגי התמרים (ולא הסמדר, כפי שפרשו הרי"ם וביעטו), וממילא נורמות ביה חד עם הדקל הון, שהרכיבו בו, להתשוות הפירות, וכן להתלהל אסורה היתה הרבבת הכפניות, מהני שהן ק"ק ר"י, יעוש"י. וזהו מליקת מעל הרמב"ם תחתית התפ"י ב"הלבנה גביה"א; איכ מה ח"ו"ג איבד הכא? האי עקב עומא מהערלה לא נאפר משום! יעוש"י. הנה בולת, היה אפשר לו להקשות גם על רש"י ד"ע"ז" ה"ג; אבל האמת היא, דאפ"י שזן העקב דערלה היתה כהנאה מלך ע"מ"ס, מ"ח הפירות הגולדים ממתו הרי אסורים תחת ערלה, כשהורכב בזילן המור, לא הוה מתבטל אסור, לולא שכתב ח"ו"ג" (וכמו שאינו מתקבל בשהורכב בזקנה הגוטה לפני לקורות, כדברי הר"ן ב"פ"ק ד"ה"ה", ב"ד"ה "ואיכא למידק אשתתין").

הסגנון ממש ד'עלה" מוקד דר' ונתן, דרך בשורת
הבואה בהיאר, ואח"כ סיפק בגנן את הנלחח, אז
מוחרים הקשים שגדלו בהיאר, והדגן אסור; אבל
בשורת החת סובך הנפן, ואח"כ העציר הסייך,
אסור גם הדגן, אשפי" שגדל כולו בהיאר, משום
שיזק מהקשים האסורים שנתחיתו! אכן מתיא"ו
יחא, אחרי שחלק עפי' ההקדמה ה"ל, דבאופן הראשון
השפירות גדלים מהאיסור ומההיאר בש"ס, לכן אין צו
דין עיקר וגידולין; אולם באופן השני, הרי גדל
עלם הדגן, שהוא הפרי, מן הקס האסור, הלכך
מחזיקין גבי' שפיר, דלולין בחר העיקר האסור,
ולא בחר הגידולין, כדקטיין ב'מנחות' ע"ס.

בזיהו גראה, דבהא יודה נכס הרמ"א, דהיכא
שפעולת ה"א יסור זכרה לבדה ומוקדמת
לפעולת ההיאר, לא שריין א"ו מטעם זוז"ג.
וצוה אחי שפיר, הא דלא פליג על כלל ז"א,
שפסקו המחבר בסי' קמ"ב, ס"ז, וגם הא דקתם
לאסיר בנחשמה מאיסור כל ימיה, ולא השמיטו
החוקן לנשוחה ולהאכילה היאר, — דכל זה הוא,
משום שגם הוא סובר, דגורס דהיאר אינו מושל
כלל, אחרי פעולת האיסור המוקדמת. ממילא, כיון
דאין לבסמה אלא התקנה להריוסה, דקאמר הגמרא
ב'ע"ז", ע"ס, גם לחאן דלוסר זוז"ג, הלכך הוא
דלא היה ל"י להרמ"א להוכיח לו, אחרי שכל זמן
היותה מיהא במל"ב פי'זומה, דמשמתי מיהא,
אין לה שום תקנה; וכמש"כ בזה הפמ"ג בפס"ד
ש"ס (דלא הכלב"ש בחדושי, אורח פ"א).

והנה ח' מנינו להרמ"א, שפסק צ"וד (רי"ס ס"ו
ס'), דרך בהמה, שהיתה גידולה
מתחלתה מדברים המותרים, כמו היטקה
בעורה עגל וכדומה (ע"ו) בפר"ת כחן,
גד"ה "ואשפר", בזה שכתב אליבא דרש"י, אז
שריא, אפילו בנחשמה אח"כ רק בדברים האסורים,
משום דהוי זוז"ג; להפיק היא שמתחלתה נחשמה כל
ימיה רק בדברים האסורים, דלחורה, משום שמכר
כחן גורס דהיאר. אלא, דאף בשהקדים היאר
לפעול מקל"ז הפעולה בפני עינו, ואח"כ בא
האיסור לפעול לבדו, אפיה"כ שזינן מטעם זוז"ג!
גראה, דהרמ"א קאולו בזה לשטתו ב"אח" (ס'
ס"ח), שפסק שם כשגלי הלקט, ה"ס"ז הכי
(שכבר דחה שם הע"ז הג"ל לסברה); אבל
להרמ"ב, בחמת לא מיקרי בכה"ז גינא זה זוז
גורס. הנ"ס. שלפי זה תלא מותרא לרד"י, דאיסור
בהמה שנתחמה מאיסור, אפילו היכא שנתחמה
מקודם מותר; מה שהוא נגד פסקו גופי' בספ"ג
מה"ל איסור מוצח ובפ"ז מה"ל ע"ס, הי"ד, —
לדיך לישב בהפר"ח (דלא כספר"ת, שהשינו),
להרמ"ב שכי כחן מטעם אחר לגמרי, דהיינו
מטעם שכתב איהו בספ"י מהמ"ע להחיר אילן
שלחם מאזניו ערלה, משום, דמלבד האגוז האסור,
גרמה לנחיתתה גם הרקקע המותרת; והכי נמי
כאן בא גידול הבהמה מלד ככשיי האיסור ומלד
עלם כח הגידול שכנופה מחמת עלמו, שהוא
היאר; ומזה"כ הוא דחשוב זוז"ג. מומילא, גורס
כזה, דכח הגידול ש בגוף, הרי הוא בא בבת
אחת עם הפעול דאיסור, אפילו שנתחמה צו
משעת אלהה לאיר העולם. לכן נדיך לומר,
להרמ"ב שרי בכל גיוי, אפילו שנתחמה כל

והנה ח' משנה ראשונה ב'עלה" (פ"ב, מ"ט)
ובתפ"א (ש"ס, אורח ל"א) מתבארם דעהם
בהיפק ממש מהרמ"א, דלדידהו אמריין סברת, זוז"ג
היכא שפעולת האיסור מוקדמת, ולא אמריין לה
היכא שפעולת ההיאר מוקדמת. אכן בשלחם הדרך
היאר ישר ויהוטר מכתמה היא, השוללת סדרך
זוז"ג" בכל אופן שקדמה מקל"ט פעולת
גורס אחד למשנהו, יהיה אי"ז שיהיה;
כמשמעות שעת הרמ"ב וכמו שכתב אליב"י להרי"א
בשלטי הגבורים דלעיל.

בועתה, אחרי ההפזר כל זאת, הכי שפיר
אפשר לומר, דבהכי הוא דפליגי רבנן
ור' יוסי גבי תפוח דתרומה—דרבנן סברי: כיון
דנתן את התפוח המרוסק, לאחר היות כבר
העיסה מגולגלת בזים, שחמילא ההחילה מקל"ט
עסק החמוץ קודם לנחיתת התפוח, לכן
לא מהניא בזה סברת זוז"ג", והעיסה חשובה
למדומעת, מלד פעולת מקל"ט החמוץ, שפעל אח"כ
התפוח לחדי; ור' יוסי סובר, דאפילו היכא
שפעולת בני הגורמים אינן באות ביחד, אשפי"כ
שריין מטעם זוז"ג.

ובזה אחיא שפיר שיטת הסמ"ג, לפי גרסתו
הכ"ל בירושלמי.

והנה לומר, דגם הרמ"ב גורס בירושלמי
ומפרש לוה כוונת' דהסמ"ג. דאי נימא,
דגרים כפי הנוסחא שלפנינו, דרבנן ור' יוסי
פליגי דוקא במחמץ בזמי התפוח, אבל במחמץ
בגופו, דברי הכל שרי, א"כ כן, איך העתיק
לשון התפוח בלחורה: א"כ רקק תפוח של תרומה
וגתנו לחדך העיסה והחמילה, כל העיסה מדומעת"

דנמילא נחמלה קלת מוקדם, או דוקא חסובה
 העיסה מדומעת, כמה שנגמר חימולה באסור ע"י
 התפוח בתיכר פעולתו לבדה, ולא מיקרי בכ"ג
 זוז"ג, כשיטתו לעיל. מובן מאליו, דבאם לא הייתה
 עיסה מהחלה, רק שכל ההשוותה באה ע"י
 התפוח וע"י מים צבת אחת, שריקן שפיר נבי הרומה
 מטעם זוז"ג, בשלא היה צבת כל גורם לחמלה לבדו.
 וכ"כ, בשנתגלגלה ונתפחה ע"י מי התפוח בלבד,
 דודאי שריא, כל זמן שאין בהם בטותן טעם, משום
 דבכ"ג אין כאן דין מחמת אליבא דר"ע.

והנה, הרא"ש אליבא דר"מ (פ"ב דפסחים,
 ס"ג) כתב: והא דקאמרינן הוה (במנחה):
 תפוח, שריקין ונחמו לטוך העיסה וחימולה, דחמת
 נוקשה הו"י? הוה כבר נלושה במים". על זה תמה
 הפת"ג בא"ח (רי"ש ס' תס"ב), דהא כיון נלושה במים
 תחלה, הרי הוה כאן זוז"ג, מדאין צבת התפוח
 לחמת לבדו, וא"כ איך יאסור התפוח הרומה? והניח
 ב"ש"ע, לעולם הקושיא. אולם, לפי הדרך הנ"ל,
 יח"כ שכ"ר, דגם הרא"ש (אף דלא גלה דעתו מפורש
 בסוגיות זוז"ג) סובר כהרמב"ם, דסברת זוז"ג אינה
 שיכיה היכא ששני הגורמים אינם פועלים פעולתם צבת
 אחת.

במילא, הרינו מוכרחים לומר, שגם הרא"ש גורם
 בירושלמי כהרמב"ם והסמ"ג, עפ"י מה
 שנתבאר בזה.

נמשך אפוא מזה, לכלל הפוסקים, הראשונים
 והאחרונים, דקמו בשיטת ר"מ,
 שמי פירות אין מתשוין כלל, דממילא מוכרחים כולם
 ליטב משנת. תפוח" כמו שיטתה הרא"ש, דאיירי בעיסה
 שנלושה כבר במים, — אם כן הרי מתעקף מזה
 ההכרח לגרום נמי ביירושלמי כגורסת הרמב"ם
 והסמ"ג.

ובין דוכיני לעמוד על אחת גרסת היירושלמי
 דתפוח" לכל הקד רבואה, הרי יוצא לן מהא,
 דר' אבהו, דליבו הוא דקאמר שם בשם ריב"ח להך
 חילוקא אליבייכו דרבנן ור' יוסי, יסבור, דפליגי רק
 בענין מי פירות עם מים, אבל בני פירות לבדם
 כו"ע מודי, דאין מתשוין כלל, — אם כן הא דקאמן,
 שם, דר' אבהו גופ"י הוה מפקד לעמויאל, לא יתכן
 שוב לומר, דהיינו מחמת חשש החימוץ, שיפיעל הגזלי,
 שיהיה מהממום; דהא איבו הוא דסובר לעיל,
 דגזלי כזה, מהותו מי פירות, אינו מחמת כלל.
 ולומר, להרמב"ם ולהסמ"ג, דר' אבהו סובר, דעם מים
 ממהרין מי הפירות להחמין, והיינו ויחמין, דקאמר, כלומר,
 שאין תהנה לקדר הקמת אחר רתיחתו, כיון דבכל אופן
 הרי הוא עומד בודאי להתחמץ בשיטת הלישה, בסבת
 טבעו השני למהר חימומו (כמו שאפשר לפרש לר"ת
 והרא"ש וביעוט, הסבורים דמי פירות עם מים ממהרין
 להחמין

פ"ט) מה"ל הרומה, ה"ד), דתפשות הלשון משמע,
 שנתן לתוכה את גוף ההפוח המרוסק? הא
 לפי אוקמתה הירושלמי ליכא מאן דאסיר בכ"ג! והרי
 היה לו להרמב"ם להעמיק הדיון כפי שנתפזר
 במקורו הירושלמי, דהיינו שבמקום „וכתנו" היה
 לו לכתוב: „ונקן ממי"ו! ועוד, הא לפי גרסת
 זו כבר נתבאר, דהפגותחא היא רק: אי מי פירות
 מתשוין; וכיון דאין נקטינן, דאין מתשוין, וכמו
 שפסק גם בעלמו בהלכות חומ"ל (פ"ה, ה"ב),
 ממילא, ההכרח לומר, דכאן הלכה כר' יוסי,
 דסבר הכי; ואם כן, איך יאסור עלמן הרמב"ם,
 דפסקו בזה בהלכות תרומות שם כרצונן, שטעם
 יאסורו הוא, משום דמי פירות מתשוין?!
 ולגורסה, אפשר להמליץ בדעתו, שהוא סובר, דלרבנן
 דתפוח" נמי אין מי פירות מתשוין, אלא דשאני
 תרומה, כיון דלאו מדיון חמת נעשו בה, רק מלד
 דמוע; לכן, אחרי שמי פירות מתפחין מיהא
 אח העיסה, משו"כ היא חסובה מדומעת ע"י
 התפוחה, אף דאין זו בנ"ט בצולה; משום דכיון
 דפעולת התפוחה כיכרה ומפורסת בכל אזהה
 העיסה, הרי זו דמיא בהאי מלחא לפעולה מחמת,
 לענין שהדמוע בכל שהוא. איך ר' יוסי סובר,
 דתפוחה אין לה חשיבות דמחמת, לכן אינה מדמעת
 בפחות מנ"ט, ככל מין בשאינו מינו. וכיון דהרמב"ם
 נקיט כללא, דאין הלכה כר' יוסי מחבריו או
 כנגד סהם משנה (כמו שהוכיח שפיר ביד מלאכי
 בכללי הה"א, סי' ר"ל), לכן אף פסיק בהא כרובא —
 אבל בהמה לא יתכן, שהרמב"ם יחדש רבואה כו,
 מבלי שיפרש דבריו כלל; ואדרבה, הא איבו הוא
 דקאמר כאן לענין פעולת התפוח: „והחמילה",
 תחת שלפ"ז הוה ל"י למימר: „והתפוחה"; וכו',
 הרי מוכח להדיא חסוגית. מנחות" (רי"ש דכ"ד),
 אם לא היה צבת התפוח להחמין מעט אח העיסה.
 בהור חמת נוקשה, לכה"פ, אף שהרי הוא עושה
 בודאי את פעולתו הנבעיה להתפוחה בשלמות, מ"מ
 לא היתה מדומעת, היכא שלא היה כרגש טעמו,
 יעו"ש; והיינו, משום דהתפוחה, שמי הפירות גורמים,
 אין לה מעלת דבר המתקן (ע"י רש"י, חולין" ו',
 א', „ועמאל"), דלדבריה, דממזיבין אח העיסה
 לבטורף לדיה כרחון (וכמש"כ הרמב"ם בפ"ה מה"ל חומ"ל,
 ה"ב), הרי הם מתקל"בין אותה; לכן אין שום
 מעלה להתפוחה, דלא היבטל בשבילה אפילו באף,
 וכמש"כ הפ"ח בס"י ל"ח, ס"ק ו', ג"ה, ומעשה
 אסורה נא"; יעו"ש וד"ק.

א"ל על כרחך, אין דרך אחרת, חוץ מלישב,
 דגם הרמב"ם גורם בירושלמי ומפרשו
 כהסמ"ג; ולכן פסק שפיר כרבנן דר' יוסי, דרק
 צמתן גוף התפוח למתך מה שהוא כבר, עיסה,

להחיות) — נמי לא יתכן: ראשית, דהא אינהו
 הוא דפקי בהרי"ף, שפסק כריב"ל, דשיטה, שגלושה
 בני פירות עם מים, אינה מזהרת להחיות
 יותר משגלושה במים לבדם ("); ו; ואחד מעצמי
 הרי"ף הוא: "משום דלא אשכחן אמורא, דפליג
 טלי"; וחס איחא לאוחה הסברה אליבא דר'
 אבהו, הא איכא מאן דפליג, דהיינו ר'
 אבהו; והשני, הא ר' אבהו הוא תלמיד ר'
 יוחנן, וריב"ל הוה קבש עובא גס מר' יוחנן
 (כמו שהשילב הוביח הוד מלאכי בכללי הרי"ש,
 סי' תקע"ב); אס כן, איך דמורין תמיד כריב"ל,
 מיהו, הויכא דבהראי פליגי עלי, הרי הרי"ף
 והרמב"ם ורבים מן הראשונים, ז"ל, סוברים,
 דהכלל ש"הלכה כבהראי" יסתרע גם על התקפה,
 שקדמה לאבי ורבא (וכמש"כ בשם הוד מלאכי
 בכללי הרי"א, סי' קס"ו); ואי ס"ד, דר' אבהו
 יסבור, דמי פירות עם מים ממסרין להחיות,
 הרי ברור, דהך דרבני הוו אזלי לשע"ס,
 לאוחה הלכה כר' אבהו, דפליג על ריב"ל,
 כיון דבהראיה הוה; ונדקאמרי החוס ב"ר"ה"
 (ל"ד, ב' ד"ה "לרי"ב") על ר' אבהו אשילו
 כנגד ר' יוחנן, ואס, אחרי כל אלה, פסקו מהא
 כריב"ל, הרי גראה בעל"ז, דסברי, דגם ר' אבהו
 לא פליג עליו בהך דהוה מפקד לפשוטיא.

נביא

להבטח, ויחמטין", דקאמר בעובדה כ'
 אבהו, דהא מי פירות לבד אין מחמטין כלל,
 ובהזדעזע עם מים בשעה הלשה, הרי נמי לא
 היה צדק שום גריעותא לעומת הלשה במים
 לבדם: ממילא, הרי אין מקום כלל להוהרר ר'
 אבהו להעמינם, — אלא לזו ש"מ, דגם אינהו הוו
 דגריס באוחה העובדה: "דלא לירחקן וליחמטין",
 כהשגלי הלקט וכפי פירושו שם; ואחי שפיר הכל.

דיוצא

לן מהא לדינא, וכיון דלהרמב"ם ולהס"ג
 ולשגלי הלקט ליכא שום רמז בירושלמי
 לחש חמוץ, מזה רתיחת הקמח, שכלל הופן
 אינו אלא חומרא בעלמא, — אס כן הרי נהרם
 לגמרי החשם של ההר"ד והב"י, והמג"א, והס"ג.
 ובפרט, שאשילו להרמב"ם: "ויחמטין", קרוב מאד
 לומר, דר' אבהו היה מזהר דך רק להעמינם
 סמוך מאד לפסח או בחול המועד פסח בשביל
 האפיה בתוך הפסח, כפי שיטה רגילות קדמונית
 התמידית; אבל לענין האפיה שקודם הפסח, לא
 חש ר' אבהו כלל, מהעמינם, שבהאלרו לעיל.

ואדרבה, לנרסה שבלי הלקט וסיעמו חסייע
 עוד עובדה ר' אבהו לנרד; דכמו
 דשם לא חשש ר' אבהו כלל להחוס הטלך
 מהנחת השקים זע"ז, שבסנה זו, יתהוה בנקל
 בלך בהקמח (כמו שאנו רואים בחוש באולרות
 הקמח, במקום שהרבה שקים לבורים זע"ז),
 כך אין לחוש להחוס הטלך מהעמינה ברחים.
 ואין לחלק, דדינא הוי רק גבי לבור השקים,
 שחומר אינו מרובה, לכן הוא דאין להחיות ריעותא
 בצדק ולחוש למלחא דלא שיחא, אהתוות הבלך;
 משא"כ בעמינה, שחומר גדול ושהבלך המתהוה
 נראה לעינינו, — דבאמת גם לגבי נרד, אף
 דודאי מזהרה מעט בלך בכלי הרחים השונים,
 מ"מ מלחא דלא שיחא היא, שיחא כל-שהוא
 ממנו לתוך הקמח, המוכן לנזק האפיה; דהרי
 חלק גדול מבלך כזה מהדבק בעיניו לפני
 לנורי העץ מובילי הקמח, באופן, שלדקוף שטחו,
 הוא מתקשה היטב בהדבקתו סביב להדפנות
 ההס, עד שצריך דוקא לנרדו ביד, בכדי להסירו
 משם; ומה שנפקד משם ובה במקרה לתוך עגם
 הקמח; וכן אותו חלק הבלך, שנשאר מתחתיו כחיות
 הקמח ואינו מתדבק כלל בכלי הרחים השונים,
 לא יצטרפו בכל אופן אלא לכמות מועטה דמועטה;
 וכיון דקודם שיובק הקמח הנטמן אל תוך
 השקים, יוסיפו לנהלו בצנף משי דק מאד, בעלת
 נקבים דקים מן הרקים, בכדי שרק אבק-קמחי
 יוכל לתדור בעדם, כידוע; ממילא, הרי זה מן
 הזמנעות לשום פירור בלך יבש או לח (שאשילו
 יהוה קטן בכמותו מדובק מלאכי אבק-קמח)
 לתדור החילה דרך נקבים כאלה, בעת שעגם
 הנהול ישובב; ויחוי, דבאמנעות מועטה כזו לבדה, שלא
 חלו בה ידים, יתפקד פרוז כזה לאבק, כמו
 שאפשר לו להספך מההרקה הביטית, שממטין
 בה לבסיף ביד את שוירי הקמח, הנעזר בתוך
 הנפה, בכדי שיוכח ללאח דרך נקבים, כפי
 האפשרות; וכיון שדרך הלטות, הבלגיים משולי
 היננות, שבתוכן הפעלנה נפוח הרחים הם פעולתן,
 יורק מיד הקמח הדק ע"ב לתוך השקים המקושרים
 סביבם; הרי יחוי השכל, שהפירורים, לשבת נפוח, מה
 יאשרו בפנימיות הנפה, בעת שהקמח יזל נקי
 מחלוטותה אל תוך השקים ההס. נמלא, דאס,
 לאחר כל אלה, תלא מיהא, בדרך הודמונת רחוקה,
 עם הקמח איזו כמות מאותם הפירורים, בהותם

ב) דהא הסמג העתיק צ"ח ס' לטו הרמב"ם נדון מי בירות, דעם "כל-שהוא מים ממימין", ולא כתב: "ממריין
 להחיות"; והרי ידוע דרבו, דכלל מקום שעתיק לזון הרמב"ם
 ביד מלאכי, בכללי הרמב"ם, סי' מ"ח, והכו מפורש כשמו
 ד"ל: "מימיו וס"ג כתבו, דמי פירות עם מים מהמיי"י",
 כפי שהז' לעין כל המדקדק בדבריו.

אחרי האפיה (בסדרת הסמ"ק, שהביא הט"ז המו'); הלך פשיטא ופשיטא, דבאופטין כאלו לא יתכן כלל וכלל להחמיר מלר סדרת, מחור ושיעור. בעת שכל עצמה של סדרת זו אינה אלא חומרא בעלמא, אפילו לענין היבש; וכמו שהוכיח המגן האלקי בס' תמוז, ס"ק ט'.

והנה, אם אמרינן הרי אפילו בשהיה אותו הבגד, המתארה מחוס העמידה ודאי חמץ גמור, — כש"כ היכא, שאליבא דאמת אינו בגדר חמץ כלל וכלל, כבגד"ד. אמנם הקר"י בפ"סמ"ח (פ"ב, ס"א קב"ו) נסתפק בתכונת הבגד הזה, אם הטהור הוא מנהלתיים, הבאה מנוף הנרעוים, או מחלו סבה אחרת; והנשמת אדם (הלכות פסח, ס"א כ"א) וכל הבאים אחריו נמשכו אחרי אמירת הטוהטים, שאיור הבגד מטהור מועת כלי הרמים (שלבן הוכרחו אלה הפוסקים להכניס ראשם בלוגתה הרוקח והרא"ש: אי חשבה זעה כו' מי פירות), — אולם בימינו נשתלמה הדיבה מלכת הטמיה בדרך כלל, והנה, ידוע ומפורסם לכל אומניה וכן כתוב על הקה"ה, כי ברור הדבר, שהבגד הזה הוא ממש ממין הבגד, העולד מטוס השקיס הנכזרים זע"ל, וכמוהו, יתהיה גם-כן רק מהלכותיות הטבעית, העלורה, פחות או יותר, בכל מין חבואה, שבסבה החוס העולד, יפלוטו הנרעוים כחור אר, אשר, בהתקררו כרעע מהאיר החיטוי, ישבו להתהפך לועה, דהויא מי"ה פירות גמורים; ואיזה הועה, שבכל אופן אינה אלא כמות מועטה, ההקך פורתא אדורתא מהקמת לבגד.

ואהרי, שמד עלמות הבגד אין שום בית מיוחד ופקוק כלל, נמצא, דלא נשאר רק החשב, דשמא לאחר בוא קמת כזה במים בשעת הליטה, תמהר העיסה להחמץ, בסבה משהי מי הפירות, הבלוע בפריהא אבק הבגד, שאולי גמעה-בתוך הקמת, — אין גם חשב כזה ודאי, דלא יתכן להעלותו על הדעת כלל, שפורחא כו', שגם כבר נתיבשו בה מי הפירות, תפעל פעולה נמרצה עד כדי לתמן אה כללות העיסה, בעת שאינה אפילו אחת מאלף לעומת העיסה. וכש"כ הוא מהא שהכריעו האחרונים, שהובאו לעיל, להקל בזה לכהתלה, אם רק פחותים מי הפירות מששים בהתערובת.

הרי יולא לן, דגדון דידן דומה בכל פרטיו לגדון עובדה ר' אבהו ביבשלמי; ועוד קול ממנו, אחרי דלגרתה הסבלי הלקט וסיעמו, הרי מוכח שם להקל אפילו לענין האפיה בתוך הפסח.

תבנא לדינא, דאם באמת אין סוס מקום להחמיר אפילו גבי רחיים-שלה-כנים, העובדים בכת הקיעור, — ק"ו ב"ב של ק"ו גרמים-גליליים כאלה,

במזכר הגם, אל תוך השקיס, הרי זה ודאי בגדר מלחא דלא שכיחא כלל וכלל; ולכן שייכה שפיר נמי כאן הסדרה, דלא מחויקין ריעוהא לגזור בכהאי גוגא.

אמנם, כידוע, הרי פרוים כאלה ביחד עם יתר הלקי הקמת, שלא גדקו עדיין לאבק וממלאים כחור גריסין או גריסי גריסין, שלפיכך נשארו בפנימיות הנפה, שזים אח"כ ללכת בכה מטוני ונדחיס מהנפה ומויבאים אל הגלילים החלקים, עד שלבסוף יודקו שם יחדיו לאבק-קמת; באופן, שנחמורם עניה אל הנפה, שוב יחדו בתקל דרך נקביה היותר דקים, בגלוי עם שם שחר הקמת, אל תוך אותם השקיס; וכמו כן יוכלו לחזור אח"כ גם דרך נקבי הנפה הביתית (לפי מה שנהגו כל ישראל להוסיף לרקד הקמת גם קודם אפיה: ע"י ח"י ס"א תרא, ס"ק י"ח). אולם, גבי פרוים כאלה, שנדקו לאבק ביחד עם גריסי הקמת, המעלים אותם באפיה אלפיס, אפילו אם היו חמץ גמור, דבכה"ג הרי עומדת לפנינו חומרת הרי מויבא (לפי מה שפרסוהו המג"א בס"י תס"ו, ס"קט, והח"י ס"ק י"ג, דגבי פרוים, שנפרכו מבגד יבש ונתערבו עם הקמת, לא חשבינן זה לתערובת לח בלח, מטוס דהפזור עומד בעינו ואינו נכלל שפיר, וממילא: הרי הוא חורר ועור בתוך הפסח), — מ"מ ברור, דנבייהו אין לחוש לחומרא כו' כלל: לא מייבעי לה"ל החדש (ח"וד, ס"ים ע') ולתמן הלקי (ס"י תס"ו, ס"ק ה'), שהקילו בפשיטות לחשוב בכה"ג אה תערובת הפזור עם הקמת לתערובת לח בלח, כמו דנקיטין בכל התרובת קמת בקמת; מטעם, דכיון דהפזור גדוק לאבק, עד יכלו לעבור ביחד עם הקמת דרך נקבי הנפה הביתית, ונס אח"כ הרי הוא מתגבל עם כל הקמת ומתערב בשעת הליטה, בודאי מתערב ומתגבל יפה, יפה, עם כל הקמת, עד שחורר דינו להחשב לתערובת לח בלח, — הלא אפילו לאלה האחרונים, המפרזים להחמיר גם באופן כזה; מ"מ בגד"ד, דפרורי הבגד היבש נתיבטים בין הגלילים ביחד עם הגריסים ההם, עד היומה כולם לאבק-קמתי, שממילא בללחת הטחנה בעלמא היבש, עד שאין לך בלילת קמת בקמת ערפא מו' (ע') בש"ע אדמור' הוק, ז"ל, ס"י תמוז, סוס"א), ודאי, דבכה"ג כ"ע מודים, דאין מקום כלל לחומרת הרי מויבא; וכדמוכח מדברי הט"ז בס' תנינ, ס"ק ב'. ובפ"ט, לפי מנהגנו לאפיה הכל קודם הפסח דוקא (כמבאר בש"ע אדמור' סתנינ, ס"ט), פרי גם תעשה אותה התערובת גוף אחד

שבעים יפתח חומס אפילו לעומת עמינת רחמי-של- מוס וקל-בעלי-חיים, דפשיטא וכפשיטא, שקחתם ראו לספסא, אפילו להומר מהדרין .

סימן ז.

עיד שאלתו בנרון ס"ח, שנשפטו סיד הנוראו ונפל על האצטבא, שעולים בה עד לפני ארון הקודש. והנה, קודם שהפסיקו להגבורו, נכנס אחד וראתו בעורו טיפל על האצטבא: אם צריך גם הוא להתענות מצד המנהג, ככל אלה, שראו הגפילה ?

הנה, יסוד וטעם המנהג להתענות לשבת נפילה ס"ח או הפילין מוזכר לראשונה בתשובות משפטי שמואל סי"ב (שהביאו המג"א סי"ס מ"ד), שכתב: "... תשובה: דע, שהפילין יש בהם קדושה גדולה, וראוי להזכר בהם; וכל זמן שהם עליו, לריך, שלא יסיה דעתו מזה, וכשנפלים מידו, שייך בהם זלוול. והוא שאמרו חז"ל, שהפילין, שנשרפו בזרוע, לריך הרה"ה לקרוע שרי קריעות, כמו ס"ח, שנשרף, כדאיתא בפי"ק "וא"ח"; ואחרי שהם כמו ס"ח, וכי יכתק אדם, שנפלו מידו, שלא יקנה ראייה יש מזה שאמרו, שהרה"ה ס"ח, שנשרף בחלוס, חייב להתענות אפילו בשבת. וזה יספיק לתת סמך למנהג שהג"ו. כוננו מצד הרה"ה דמתלה אחר מעלת קדושת הפילין והוכיח מזה, שהנפילה תשובה לגזול גבייה. שוב הוכיח לחוק דבריו מהא דריוס סוה לס"ח, בהפ"ק בנדרים; וכיון דחויין, שמעלתם קרובה*" למעלה ס"ח, יחייב איפוא השל, שיש להתענות, בכדי לקר עון זלוול קדושה כון. ממילא, טיבה התענית אחר שהחלו לבדו, שפעם כמה שסדיח דעתו מהתפילין, ולא להרוג כלל. מו המליח סמך, בכתבו: "וקנה ראייה כו", ר"ל, דאם אמרו קדמוינו, ז"ל, שבאם ראה אפילו רק בחלוס, שזולול ס"ח בשרפה, הגם שלא קראת נמי, שצורוע נשרף, אשפי"כ יקשה הדבר לסימן רע, עד שאפילו בשבת יחייב להתענית, בכדי לבטל גיר הדין (יעו"ב ב"ברכות" ד"ל"א, סוף ע"א, ובתוס ס"ט), אף דעל הרוב התלונות שוא ידכרו; אי"כ כשה"ה כואת צעינו בפי"ק, ודואת היא ח"ח קשה, לענין שריק להתענות אפילו בשנתק באונס. הגם: דלהריך קריעה לא מחמירין

בכהאי גוונא, כדנקטין בשו"ע (סי' ש"ח, ס"ל"ו. וע"י בתי"ב שבו"י ח"א, ספ"ד). — ההם היו טענה: משום דחומרא כוז קולא היא, בנשנו ע"י הקדושה שלא לזורך בלאו ד"בל תשחית" (כמבואר ב"ב"ק" ד"ל"א, ע"ב, וכמו שפסק להלכה ב"בב"ב יוסף" ר"ש סי' ש"ח; וכן מוכח בספר האשכול ח"ב, סי' ג"א, בענין "מקדשין לקטן"); אבל גבי תענית, לדיכא משום "בל תשחית" דגופא, הוכח דמ"ל לעצור נפשי", (כשהכונה הגמרא ב"תענית" ד"ל"א, ע"ב, וכדנקטין בשו"ע סי' תשע"א), ודאי דמתחייבם בה אפילו רק מגד הקלקלה, הבהא לספר התורה באונס. ומסופ"כ יוסף נמי חד דרגא: דאלו בשרואה בחלוס שפילת ס"ח, אין להתענות, כמש"כ המג"א (סי' רפ"ח, סק"ו); אולם בשרואה בפקן, אף שאינרעט מלחא בפעול מומס, יש להתענות אפילו לטבת הצעיה לנדה. לפ"ו, יש לומר, דהתענית הלה גם על רואי הנפילה מיד ווליה; והיינו, ד"ל"א מלחין לבטל שדה הארץ (שהובא בעקרי הד"ע ח"א"ח סי' ב', אות ע"ו), דאפילו גבי הפילין שנפלו לריבים נמי כל הרה"ה להתענות.

נכונא, דיועס השני של המשפטי שמואל עולה בקנה אחד עם הטעם המפורש, שהביא השואל בשם ספר סדר הלאמוד (להרבי"ב בעל "יוסף אומן", ז"ל), דהיינו משום דסימנא מלחא היא. **לפיכך** דיינו, אס מעטס כוז נבוא להתחיר בהלכות תענית גם למי שרק ר"ח ננפילת ס"ח, ולא שהנפילה היתה מידו; מה שגם חומרא זו היא נגד דעת תשו' חיים שאל (ח"א, סי' י"ב) ושור"י לקט בהנהרותיו לארית (סי' מ"ד) ותשו' רמ"ן (ח"א"ח, סי' ח'). מגד שהפסו רק בעטס הראשון של המשפטי שמואל, (כמבואר ברמ"ן ס"ט); אבל להפירו עוד כל כך על המרה, עד שגריך תענית גם למי שלא היה כלל בשעת הנפילה, רק שבא קודם שהפסיקו להגבורו מעל הארץ, למושג כוז אין חוקס כלל וכלל! דמירי הוא טעמא, אלא משום סימן רע, הרי ממילא חינו שייך רק להעומדים ברגע עטס הקלקלה וגרמוס ממרוס, שגור דין מתוח עליהם; אבל מי שלא היה בשעת הרמויה, רק שבא אחריה, ודאי, שלא נכלל בה. כמו שלא נכללו כל באי עולם. **הג"ע** עומך, הרי אפילו בשנתק ס"ח (וה"ה בשנתק; דאף שהגרסא הנכונה בדר' חלבו משמ"י דרב הונא — מור"ק כ"ו, א" — היא כדגרסי ה"ח והר"ף, והרמב"ם, והרא"ש: "שנתק", ולא "שנתקע", כהגרסא שבש"ס שלפנינו, — אשפי"כ השני שפיר ב"ח וה"ו. סי' ש"ח, על הב"י ופסקו, דלענין ד"ל"א לא שאל; והכי איתא להדיא בספר האשכול סוף הלכות ס"ח בשס

* ע"י במג"א (ריב סי' מ') וכשפ"ח (סי' ל"ב, סקי"ב) ובנו"ב (מהד"ת מ' קע"ד, כ"ד"ה "ואמנם"). אשר עש"י פאורס מהס דקדקתי למכונ טוה: "שמעלתם קרובה".

נמנינו למדים מזה, דאם אפילו המולד רק את כל
 תשמיכו של ס"ח, ואפילו זול כל-הוא, ואפילו רק
 ע"י עקימת שפתיים בלבד, בלי שום כוונת מרד; מ"מ
 הוא מעשה, להענין כך, — המולד בצדד ספר החורה
 עלמו זולו גדול באמצעות פעולה ממשית, כשנגד
 ההכלה לאין, שהתקלה בזה רק מולד חסרון טובד
 ראש ושמד ואחרות, הנמוצת בעת החזקת ס"ח
 (במש"כ מהמבורה בש"ע יוד, ר"ס כ" רפ"ב), דהיי
 קרוב לפשיעה: ע"אב"כ:

לפיכך

אפשר שפיר לחיש, דעונש שנגה כוון, העולה
 וזוון, יחול גם על כל הנמלאים באתו
 מעמוד, משום דעליהם נמי היה מוטל לעבד, שלא
 יפ"ד נטול ספר החורה לחיש העלול לחיוביק בקלות
 ראש (ע"י דבריו ספר החינוך סוף פ' גש"א). יגם
 שהיה להם לשום לב ולהשגיח, לבלתי יארע שום
 מכשול בשעת הטלפול. לכן מוטלת התענית על כל
 הגורמים, אש מעט ואש הרבה, לאותה התקלה;
 בכדי לבעל גור עונשם הקשה, ר"ל:

נמשך

מזה, דממילא הרי יולאים מכללם מי שבאו
 בעת היות כבר ספר החורה מוטל על
 הקרקע, שאין עליהם שותן עונש, אחרי היותם חמוקים
 גם מנגד כל-שהוא:

נוסף

לזה, שבגד"ד נמלא ספר החורה מוטל
 על האלמנא בשלטי ארון הקודש; איכ
 יש לומר, דזיננה דומה כלל לקרקע, ודעת
 הרמ"ז, שהביא בעקרי הד"ע (חיו"ד, סכ"ז, אות
 כ"ה). ובעש"א דמלחא נראה, דאף שדרך ללכת
 עליה כמו על הקרקע (דמ"ט אסרו המהר"ל
 ב"שף לקוטיו). ואחריו הרמ"א ב"ש" רפ"ב, ס"ז,
 להניח עליה ס"ח לכחלה), מ"מ נעלה ערכה
 הרבה מקרקע ביה"ב או ביהמ"ד, משום דהקרקע
 עשויה להליכה אפילו כוון, שאינה לזורך גוף
 החלה, כמו לחבול ולשאת ולישון שם, בהיות
 הדבר לזורך ביה"ב או לזורך ארוז מזהו אחרת;
 ואפילו גם להליכה של חול לגמרי, כגון ללכת
 לביה"ב לקדוה לחברו (ע"י מה שיקרא מקדום
 אזהה פסוק או ששהה מעט קודם לאתו), כדשריין
 לכל זה בשו"ע א"ח (סי' קנ"א, ס"א וס"ד);
 לא כן אותה האלמנא אינה עשויה לשום הליכות
 חול ולשום לורך אחר, בלתי אש לחשמש קדושה,
 דהיינו לעלות עליה בשביל הולאת והכנסת ספרי
 החורה. לכן, כיון דכל ההליכה שעליה היא
 רק בשביל כבוד ספר החורה, והיא,
 ולא תחשב למקום צווי, לסנת הליכה כוון:

ונראה

להביא ראיה לסברא זו מהא דא"ח
 בירושלמי ד"סוטה" (פ"ג, ה"ג), דבאם
 שקודם שנחמקה המגילה אחרת הסוטה: "איני שוטה",
 הרי

בשם רבנו שמואל הנגיד, ז"ל), דמחויבים הרואים
 לקרוע, מ"מ פשוט, דלא יתכן לחייב בקריעה גם
 אח הא"ח, שלא היה ברנעי ענש האסון, ורק שבבאו
 אח"כ, מזהו את ספר החורה חרוך וחומו נחר
 מהאש ששלטו בו אף קרוע לקרעים, וספרו לו,
 שחלו בזה ירו זרים לחלל קודש בזרוע רמה,
 והכי מוכח להדיא מלשון הא"ח (מ"א, ס"ח ת"ח),
 שנמקום שהיה אפשר לקר, האריך לכחוב: לא
 אמרו לקרוע על ס"ח, אלא בשרפת ס"ח בזרוע,
 שרואה בעיניו, ששורפין אותו ואינו יכול
 להלי"ל; וכן כחוב גם ברש"י שבר"ף (פ' וא"מ,
 ד"ה לא אמרו) וגם בעור, שם. ויהר מזה
 פירש בתשו' תנ"י (סי' י"ו), בכתבו: דכל עיקר
 חיוב קריעה זו אינו אלא לעמוד ורואה, שהס"ח
 נשרף, באתו פרק, באתו מקום,
 כמעשה שהיה במלך יהודה כו'. אבל
 שמיצה או ידיעה בלא ראיה לא, כו';
 דמעשה שהיה בעיני, דעל אותם שראו השפ"ח
 הכחוב מחרש"ם. וכן לחייב השכל, דהא על סתם
 ראיה ס"ח שרוף ברנעי או קרוע לקרעים, לא
 שייך לקרוע, כיון שיכול להיות, שהתקלה בזה
 באונס; ואי מלד המספרים, שבאה בזרוע, הרי
 ודאי, דעל השמיצה לבדה אין חיוב קריעה כלל;
 כמו שפסקו בפשיטות הסמ"ק (ס"ח ל"ו) וה"גורה
 (שהביא השב"י הג"ל).

תו

נראה ראיה מפורשת לזה, מהא דנקטינן
 בשבת" (ק"ה, ב'), דהא דמלריבין לקרוע
 על מיתת ישראל אף שאינו כשר, מעטע דמי
 לס"ח שנשרף, הוא דוקא למי שעמד בשעת
 יולאת הנשמה, אבל היכא שלא עמד בשעת
 יולאת נשמה, אף דהא מוטל עתה לפניו,
 אין לקרוע כלל. ואם היה, דעל ס"ח חיוב
 לקרוע אפילו מי שלא היה בשעת ענש התקלה,
 רק שראה א"ח את חולאותיה על ספר החורה, —
 איכ היה נמי לכל הרואה מת מישראל, אפילו
 שאינו כשר, היה לנו לחייבו בקריעה, אף שלא עמד
 בשעת ענש המיתה; דהא כיון דמדמינן לס"ח, הרי
 ברור, דלכל מילי מדמינן ל"י. אלא מדלא ק"ל כן
 גבי מת, ש"מ, דבאופן כזה אין חיוב קריעה גם גבי
 ס"ח. ואם הדין כך לענין שרפה בזרוע, ק"ו ב"ב
 של ק"ו לענין אונס נפילת ס"ח; והיא, דלא יתכן
 להעלות על הדעת, שיהחייב בתענית גם מי שראה
 את ספר החורה, בהיותו כבר מוטל על הארץ,
 ומקרה האסון נודע לו רק מפי השמועה בלבד. —

זולת

זוהי, נראה לחדש טעם להמנהג, מהא דמדינין
 ב"בבב" (ל"ב, א'), דעמי-הארלות יענשים
 בעונש מיתה, ר"ל, על שקרין לארון הקודש: ארנ"א.
 6

הרי מנילה ננות תחת זירו (** של היכלי, ר"ל: של אחת מדלתות ההיכל (וכמו שפרשו הקה"ע והפנימ). ופשוט הוא, דהיינו תחת ליר התחתון (כמו "תחת היר" דא"ח במ"ג בל"ס פ"א, מ"ב; י"ע"ש בפירושי הר"מ והר"ב), שהוא יסודו בחוק החקק שנמסרין (ע"י בפרש"י מל"מ: ח"א" ו', ל"ד, ובמ"א סי' ש"ג, ס"ק ע"ו). והנה, תמוה מאד, אך היתרו לננו על המפתח, שדורכין עליו, וגם שהוא שטח אחד עם הרזפה, העשויה להליכה על פני כולה מסביב? הא לכו"ע אסור להניח כה"ק על הקרקע, כדפשיטא להגמרא "במנחת" (ל"ב, ב'), וכמו שפסקו בספר האשכול (ריש סי' י"ח) ובמ"א הג"ל, ואך נבוא אן לננות כל כך אח המנילה, באמלעות הנניזה גופא, שגולה אינה באה אלא בשביל השמירה מצוין (ע"י ברש"י ריש מנחתין ד"טו"ה" ד"ב, ע"א)?! ואפילו אי נעמא כהרמב"ם, והר"ב (בפירוש המשנה ד"בל"ס הג"ל), והרלב"ג, והמגדול (ב"מל"מ: ח"א" ו', ל'), שאותו היר היה מסבב בחוך פותה (דהיינו כמו כוס קטנה של מכות, הקבוצה בקרקע כגופא); ולכן, כיון דהמנילה ננות תחת היר בחוך הפותה שלו, הרי הוא כאלו נתנה בחוך כלי, המפסיק בינה לקרקע,

דכנ"ג הא שריא ההנחה על גבי קרקע, וכמ"ש התשב"ץ, שהביאו הג"ל החדש בפס"ד לא"ח (ס' מ"ג) ובמ"א (ש"ס, ס"ק י"ג) אליבא דרש"י (ע"י בספר משנה ברורה ב"באור הלכה" סוף הסיומן הג"ל), — מ"מ אחתי הקושיא במקומה עומדת: הא נקטין במשנה ד"בל"ס הג"ל לענין הפותה, דכיון שנעשה רק להשתמש בקרקע, אן לה תורה כלי כלל, משום דבעלה להקרקע; וא"כ הרי משונה המנילה כמנחת על הרזפה ממ"א.

אלא על כדך ל"ך לומר, דע"ס היתר הוא, משום, דכיון שבהניס מחזירים שלא לכנס להיכל שלא בשעת עבודה או שלא לזורך השתחויה (ע"י ברמב"ם פ"ב מהל' ביאת המקדש, ה"ב וה"ד, ובכ"מ ובמ"א, ש"ס), לכן הליכה בקודש כו', שאין הכהן מציג רגלו על מפתח הבית בשביל שום ענין אחר, זולתי לזורך קדושת העבודה והשתחויה, ודאי, דלא יתכן, שהיא תמעיט מעלת הרזפה, עד שההנחה עליה תפשיב בזיון לכתיבי הקודש. —

יוצא לן מכל מה שנבאר, דבגד"ד אין מקום כלל להחזיר בהצרכת הענית למי שלא ראה ע"ס הנפילה.

חלק יורה דעה.

סימן ח.

שנשחט הרוב, מ"מ אסור העוף, משע"ט שהייה במיעוט בתרא':

הנה, ע"ס דין זה במתוקן שמו בין עמודי ההוראה: רש"י וסיעתו סוברים, דכל חשך ההלכות, דנמידי לן לפסול גבי שחיטה, שייכות גם במיעוט בשרא דמימינס; והרמב"ם וסיעתו שוללים לנמדי שייכות כו'; אולם הריב"ם סובר גבי שהייה, דרבה ותלדה כרש"י וגבי הגרמה ועיקר כהרמב"ם (ע"י ברא"ש פ"ק ד"מולין", ס"ם כ"ד, ופ"ב סי' ו', ובפסקיו בפ"ב, ש"ס).

והנה, לדינא הכריע מן, ז"ל, בש"ע (ס' כ"ג, ס"ה וס"ו כ"ד, סעיף ו', י"ב, ט"ז) כהרמב"ם; אך לענין לכתחלה החמיר, שיש לחוש לדעת הריב"ם, אכן הרמ"א הכריע בכל אותם המקומות כרש"י; ואחריו נמשכו כל האחרונים, דק"ל

ע"ד שאלתכם בגדון עוף, שנשחט בו חלק מהושט לבדו, ומהיות השוחט מסופק, אם שחט רוב הגראה לעינים, הגיש את העוף לפני המורה, שנמצא באותו מעמד בבית המטבחים. והנה, כבוא המורה להודות את התך השחובה, לא חשש להא שדעוף היה חי עדיין היות מרובה לפניו ויהתוך את הושט למעלה ממקום התך הראשון התך שלם וגם לסטה סבינו התך שלם, בכדי שיקח את הושט על אצבעו לברוק; אם שחט השוחט רוב הגראה לעינים. אולם השוחט הרעיש על מעשה המורה ועשה כסידתה את כל שכונת התרדים, אשר כפרבו וויליאםבערג בברוקלין, כטענתו, שאף שאהרי אותה הברדיקה נמצא,

(*) ע"י כשרי קרנן ע"ס ובמסופה ד"טו"ה" ריש ד"כ.

המבואר ברמ"א (סי' י"ח, ס' י"ח); אולם הש"י טוען, שהוא אינו קונה בשום פעם בעצמו בהמות לשיטתו על אחריותו, רק שאצלכם ישנם הרבה קצבים נכרים, ואת בהמתיהם הוא ששוחט, על אופן, שהנרפות שייכות להם, והבשרות—לו.

נדק"ל בכל כה"ג לפסוק תמיד כותי' (ע' בהקדמות השמ"ג ליו"ד, בכללים ס' ו'). וזאת זאת, נהוג אללנו, בני אשכנז, איסור זה מימים עתיקים מאד, עוד בערם הושיעה הכרעת הרמ"א; כמש"כ הרא"ש (סג), דבאשכנז ולרפת נהגו להחמיר בזה כרש"י: **לפי"ז**, צנ"ד, אפילו היה אותו הרב מורה לפנת הספרדים, שנהגו לפסוק בכל מילי כהנהגת מן הדי', הא ג"כ צה"ג, בעשותו בידים שהיה במושע בתרא, הרי עשה בזה איסור ללכתלה גם לפי הכרעת הדי'. וכש"כ עשה, היותו בלחם אשכנז וכבודו יחד בקבל אשכנזים, שלחם אכור העוף אף בדיעבד, עפי' חומרת רש"י, שקבלו עליהם מכבד, — דודאי העביר את הדרך, בצואו להאכילם במיוד דבר האסור להם, מלד שתי הרעות בעשה, שהן שהיה וגם עיקור דסקין פגום במושע בתרא; וכמו שפסקו הדי' בקר"א (סי' כ"ג) והס"ך (גס, ס"ק י"ג), והפמ"ג במש"ז (ס"ק ה'), והש"מ"ח (כעוף ה'), ודמור' הוק, ז"ל, בשו"ע שלו (ס"ק י"ח), והח"ס בתשובותיו (סי' מ"ב).

הצדק עם הש"י. דעם המנהג: תבאר מלבן הרמ"א, שהוא כדי שלא יבוא העבד להקל ולהכשיר צבולי תמורת המזון, — ממילא, הרי מיזבן מחלו, דכל המנהג לא נתיחד אלל על האופן, היכא שהוא שוחט ובודק בהמה שלו, דכנה"ג הוא שיש לו מניעת הריוח וגם הפסד, בהעפ"י; משא"כ באופן צנ"ד, שבהעפ"י, לא יהיה לו שום הפסד וגם יש בידו לשחוט עוד אלל יחד הקצבים הנכרים, עד השינו בשד כשר, בזה פשיעא, דאין מקום ללל להמנהג. דהרי ודאי, דלא חסדין לי', שמשום שיחשולל לשב ולערום עוד הפעם בשחיטה ובידיקה יתיר את האיסור לבנה כו'; ובמבואר בתוספות ב"טורח" (רי"ט ד"ע'). ובכר מנינו להפ"ח והש"מ"ח (סוף העוף כ"א), שבאופן כזה סמכו על האי סבדא להחיר אפילו לעול שגר רק מהכשרות לבדן, מה שבע"ש שייך בזה איסור מדינא, — וכש"כ צנ"ד, שכל עיקרו אינו אלל מזד מהנהגא בעלמא.

ובענין מה שכתב כח"י, דלפי לשון הרמ"א, אכור מזד המנהג אפילו רק לשחוט ולבודק לעצמו לבד, על אופן שלא למכור לאחרים, — באמת מבואר כך להדיא בהגהות יד אברהם; אולם, לאחר הדקדוק בתוכיות הענין, נראה, שזאת לא עלה על דעת הרמ"א מעולם.

ואין להמליץ צנ"ד, מלד שבע"ש השנית שחט אכור, ולא השוחט הראשון, — דהרי כבר הכריעו הש"ך (סי' ב', ס"ק כ"ז) והח"ב"ש (סי' כ"ג, ס"ק י"א), ודמור', ז"ל, והח"ס (סג), דאין לחלק בזה כלל. ואף להדרישה המקול בזה (לפי מה שפירשוהו הדי' בקר"א והב"ש: ע' בש"ך הדי'), — הרי ודאי, דאינו מקול אלל לענין דיעבד, אבל קולח לכתלה לא עלתה על דעתו כלל, ובמבואר בתש" ר' חיים קהן ראשפרט, ז"ל (ס"ח ז').

כן לא יתכן להחיר העוף בדיעבד מיהא על סמך התמלאת השבוי' (ח"ב, ס' כ"ד), השולל ענין השחיטה במושע בתרא, היכא שלא התכוין גבי' לשחיטה, כצנ"ד, — דהרי הוא נגד כל אוחס גדולי האחרונים, שפירשו בסמוך; וכבר השיג עליו הטוב"י (מהד"ת, ס' ב'). ואף דמור', ז"ל, בשו"ע ז"ל החדש (סי' י"ז), שעשה סמוכין לסבדה השבוי', אפיה"כ קא פסוק גמ', דלמעשה אין להקל (היינו אפילו בהפס"מ וכלו כבוד בנה, כדמשמע מביום התשובה), דתש" ורצנו ז"ל והפמ"ג וכל האחרונים מחמירים בזה. ובפרט צנ"ד, שכפי הנראה הלמעת האלה, לא היה בדבר הפס"מ כלל. ובכן יפה הורה השוחט לאסור העוף.

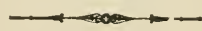
דהנהג ברמ"א מבואר, דמחמת דנקיטין, שאכור לטבח לעול שגר בעד הכשרות לבדן, שלא יבוא להקל ולהכשיר, כדי לקבל שגרו, לכן נהגו בקלח מקומות, שאין אדם שוחט ובודק לעצמו". הרי, מדרישא מיירי בעבד השוחט בשגר לא חרי"ס, ממילא, הסיפא, דעלה קא הדרא בלשון, ולכן נהגו, סתמה כפירושה, דאירי נמי בעבד כזה, שהוא מוכר עניוחו לאחרים (וכמו שפירשהו צה"י ובשמ"ח, ובקר"א לשו"ע דמור', ז"ל, ובס' הורה אור ודך חיים. והיינו באופן המבואר במקור הענין, שהוא בתשובת הרי"ב"ש ס' ט"ק). דאי ס"ד, שהסיפא באה לחדש חומרא נכפזה, שלא נזכרה מקודם אפילו ברמזיה בעלמא, הוה לי' להרמ"א לפרש דביו, ולכפ"פ הוה לי' לכתיב בלשון כו': ולכן נהגו כו', שאין אדם שוחט ובודק אפילו לעצמו בלבד'. אלל ודאי, דלא כוון מעולם הרמ"א להשמיענו דבר כזה, שהוא נגד סגנון ענינו, וביותר הוא נגד השכל בתכלית, שיחמד בלחיה מקום מנהג מוזר כזה, אחרי שאין לנו מושגים שום אדם מישראל, הבלתי ידוע

סימן ט.

ע"ד פקפוק כת"ר על מה שהש"י שכתבנו, שמתעב בעצמו בקצבות, נגד הסנהג,

ידוע לזאת מגדרו, שיאכל בעלמו טרפות, וכמש"כ
הש"ך בס"ק ל"א והמהרמ"ל ב"חילין' (סוף דמד');
וגם בכלל לא יתכן למועט את האיש השורר בניהו
מהנאמנות לעלמו, כמו שסביר שפיר בתאו' ח"י
(כ"ג ס"י ק"א) ובק"א לשיע' אדמו"ר; וזהו, הרי
בכל מקום ובכל זמן באים ומעמיס על פנינו מעשי
כל יום, כשר"ב חסידים ואנשי מעשה שומעים בזה
או עוף ללדי ביחס לבדם, ומשולם לא רפקף אדם
על זה. לפיך דברי ה"ד אברהם, שפירס דעת
הרמ"א עפ"י האופן המורר הזה, מרפסין אגרי,
במסע"ד. ואף שהוא הכריח כואם, מלך דאם
איתא, דהרמ"א מיירי ממכירה לאחרים, אם כן
איך תלה האיסור במכירה בעלמא, בזה
דנקטין להדיא לקמן בשו"ע (ס"ח ס"ה) כהרמב"ם,
דמדינא חסור לקטת בשב' ממי שלא נתחזק
אלוהו בכשרותו, — אולם הרי כבר פירשו במש"ז
ובשמ"ח ובק"א לשיע' הג"ל את הרמ"א כששטו,
דמיירי כהן ממי שהוא מוחזק בכשרות, דגבי'
הוא דליתו אלא מעט מנהגא. והכי מוכח
להדיא מרייתא לשון הרמ"א: דהרי הוא קאי
על דין הריב"ש והמחבר, שהטבח לריך לעול
שכרו בשיה מן הטרפות כמו מן הכשרות, שהוא
טובע ממחי' דאיתא הכי ב"בכורות' (כ"ט, א')
גבי אילא ציבנה, אף שהיה חסיד מפורסם;
ועל זה הוא דקאמר: "ולכן נהגו כו", — ממילא,
הרי מלוג כפציו צדור, שהמנהג ישתדע אפילו
על האיש המוחזק בכשרותו בדרך השלגה.
נזא, הא דסיים ה"ד אברהם, דגבי מוחזק
בכשרות "אפילו מנהגא (הג"ל) לוכא", אין אלו
אלא דברי נבואות, המתנגדים לעדותו של מאורנו
הרמ"א ז"ל.

סימן י

ע"ד שאלתו בנדון כן, האובל ארוחתו
לאחר ההתנהג אצל אביו השי"ב
והתחיל להתעסק בקצבות: אם רשאי
אביו לשחוט ולבדוק אצלו?

הנה הנס ולפי המנהג, המצואר ברמ"א
(ס' י"ח, ס' י"ח) אין חרס רשאי
לשחוט ולבדוק לעלמו כבדי למסור לאחרים; מ"מ
לשחוט ולבדוק לקרוביו הקרובים, ודא, דבזה אין
שום חשש, אפילו מלך המנהג. דהרי גדולה מזה
מלינו בשו"ע ח"י (ס' ק"א), שפסק להדיא
(עפ"י הא דנקטין כספ"ב ד'בימות': "וכלן

מוותרות לבניהם או לאחיהם"), דאפילו צדור,
שמדינא חסור לחכם מומחה לראויה לעלמו,
מ"מ קא שרי ל" לראויה לקרוביו. אולם כח"ד
שדא נרנא צד"ד, דשאי כן הסמוך על שולחן
אביו, מטעם, דהרי מצואר במוה"מ (ס' ע"ד,
ס"ב), דכל הריחו שיריחו הרי הוא לאב; ח"כ,
אע"ג שבאמת לוקח צד"ד הבן את הריחו
מהקצבות לעלמו, מיהו, כיון שעפ"י ד"ח הרי
הוא שייך להאב, שכול לזכות בו בכל עת
שירצה, הוה ממילא האי שחט כמרווח בעלמו
מקצבות. לפיך לא מלא כח"ד ענה אחרם,
וזהו, שהאב יסתלק לנמרי מכל הריחו, כמחלו
אורו מפורש להבן.

אך

לפנינו, אין הני זקוקים כלל לחיפוש
ענות. דנראה, שיש לתקן בין כן הסמוך
על שולחן אביו קודם חגונתו לבין הסמוך
על שולחן אביו לאחריה. והיינו, עפ"י מש"כ
הסמ"ע (שס, ס"ק ב'), דהשטט דמילא וריחו
בני וצחו הגדולים הסמוכים על שולחן הס שלו,
הוא משום "שך ה" נראה ישר לחכמים לשלם
הטוב לעושה עמו טוב, שמזין אותו, אעפ"י
שאינו חייב לכרכו כי אם עד ו' שנים.
מש"כ אחרים, המפניסין אחריותהן אחר מיחס
אביהם, דמתו"ב צ"ס לפינאן (מלך הנאי' כמובט
אביהם), מסוה"כ מילאן לעלמן, וכמש"כ הטור
והמחבר בזה"ע ס' ק"ב, ס"ב"ב. לפי זה, כיון
דק"ל, דאדם, המקבל עליו לזון את חברו,
הרי הוא מחויב עפ"י דין לקיים הדבר,
דנקטין בשו"ע מוה"מ (ס' ס', ס"ב) — אם
כן, אחרי שהמנהג אלנו, שקודם החסונה מחייב
האב בשטר ה"מל"ס, "להחיות את הווג על
בולתנו" איזה משך, הו הדרי נמי להבן כל
המילואות והריחו המודמנים לו; דהא כל עיקר
מקנת הויכוי להאב הרי לא נתחקה אלא היבא
שאין האב מחויב בזהו במוותו הבן, אבל לא
במקום שהוא מחויב בזהו מדין, דיל בזה
טעמא; ובדנקטין להדיא בנדון המקבל עליו
לזון את בת אשתו (א"ה"ע ס' ק"ד, ס"ב).
ועי' נכ"י א"ה"ע (ס"ח פ') בשם חסובת הריב"ש.
ובכן צד"ד, שכפי הידוע לי, סמוך כעט
הבן על שולחן אביו בשנים הראשונות
שאחרי חגונתו, עפ"י החסירות אביו בשטר
התנאים; וגם הבן יועל לעלמו את כל מה
שמרווח בעסקיו, — שפיר דמי להאב לשחוט ולבדוק
אלו, בהתעסקו בקצבות.
בכ"ל זאת, למעשה אינו מקיל בזה, אם לא
באופן, שכל ריאה, שסוקה בזה איזו ריעותא
הזריכה בדקא, הן מלך סרכות או שארי פרשים
לא

לענין יו"ט לחוד, הנה גם עלם יסוד הסבירא הוא רשע מאד, דהא כיון דהיה בידו להשיזיו את הסכין כדבעי קודם יו"ט, הרי שפיר מיקרי נמי י"ט בידו לתקן; כדמוכח להדיא מהא דקאמר שם ב"בכורות", דרואה את מעשרותיו, משום דלא בעי שדי ב"י מומא בטול' עזרי'". קודם שייעשר" (כמו שפירש"י); דאף דהשחא קא אסיר ל"י להטיל מוש בבהמת המעשר, דממילא הרי אין בידו לתקן השחא, מ"מ כיון דמעיקרא מיהא היה בידו לתקן, לא שני לן בכה"ל. וכן מפורש בתוספות ב"בכורות". הג"ל לענין שמיטה.

וברבר פלטו, ההכרח להאריך, כדי שיבחר ויתלבן הענין.

בגדון כאמנית עד אחד באיסורין מבוארות לן שתי שיטות: שעת המוספות ב"גישין" (ד"ב, ע"ב, ג"ד, ה"ד) הראשון והראש"ם כס (פ"ה, ס"ח, א"ד), דכל עד שאינו חסוד נאמן באיסורין על שלו, אפילו היכא דאיתחוק איסורא, כל זמן שיש בידו לתקן; ושעת הרש"ב'א כדודו' ובימות" (פ"ח, א'), דע"א נאמן אפילו בדאיכא תרתי לגריעותא: איתחוק איסורא וגם אין ביד העד לתקנו. וכמו שהעתיק נמו בשמו הג"י ברש"י פ' האשה רבה", סו"ה י"ו ה"א", יעו"ש.

לכן נראה דהר"ש קאי בשעת הרמזים והסמ"ג והכלבו (שהביא שה"ך בסו"י"ח, ס"ק כ"ח), דכבדי, דהא דלר"ך להראות הסכין לחכם, הוא לא רק מפני הכבוד לבדו, כרש"י וסיעתו, אלא שהוא נמי מטעם חשש איסורא: שמה לא ירגיש הבדוק יפה בפנימה, והחכם לרוחב דעתו ירגיש; וכמו שהסביר טעמם הפלמי (ס"ק ו'), דהוא משום דכיון שמתלל כבוד החכם, באם שלא יוצא לפטו הסכין לבדיקה, חיישינן, שמה לא מסתייעא ל"י מלתא להבדוק להרגיש כראוי, כהא דחיישינן בכה"ג גבי מורה הלכה בפני רבו. ממילא, הרי אין ביד הבדוק, אפילו בהיותו אומן נפלא בהעמדת הסכין, לתקנו מהפנימה, הבלתי מורגשה אלא; ולתקן הרי יכול רק מי שהוא מנחין בין טוב לרע, אבל מי שאינו מרגיש צביו. חלקת הסכין, קן לא תשיג ידו לעולם לתקנו, אם לא על דרך ההודמנות בעלמא, כסומא בארובה. והנה, גבי אורבא מרבנן, נהי דלאחרים לא מלי חוי סכין של שמיטה (כדאיחא ב"עירובין", ע"ס), מדהוי חלול כבוד החכם, הגדול ממנו באותה העיר, מיהו לנפש' מלי חוי, משום דכיון שבעלמו הרי הוא ג"כ בר אררין, לא מתחיל כבוד החכם, באם שאיש כמיהו יסאוך על עלמו לזרעו, דממילא מוטלך כאן חאליו גם התשם דלא סתהייעא מלתא. אכן כל זה אינו אלא בדליכא חוקא איסורא בהאי סבינא, דבכה"ג אין כאן בעלם שום הוראה; אבל בשנתחוק בפגום, ובא האי אורבא מרבנן להולילו מחוקק וו, הרי' דומה שפיר להוראה, המוליא בה מאיסור ליתר, לכן אינו דמאי דמביעי ל"י להראש"ם (ב"עירובין", פ"ו, ס" ב') מופשט פשיטא ל"י להראש"ם, דדוקא ר"י' הסכין, שאין בה שום הוראה, שבו רז"ל לזרובא מרבנן בשביל עלמו, אבל להורות ודאי אסור לו אפילו לעלמו במקום רבו; וכמו שנוטה לזה גם דעת הראש"ם גופי', והכי החליטו

לא יסמוך אז השו"ב על עלמו לבד, אלא שעליו להביאה לפני כה"ר; כי בעתים הללו, שרבו וגם נשאו ראש דוברי עמק ומלפני בסתר, מחויב השו"ב להאמץ ביותר להרחק בתכלית הריחוק מלוגם שפתיים, שלובב עם חלול השם, וד"ל.—

אור"ט דעת הר"ם (ספ"ב ד"נגעים" משמעה, לכאורה, דאפילו היכא שיש בידו של אדם לתקן, אינו נאמן על שלו גבי איתחוק איסורא; מדחוקי שם, דהא דקאמר ב"עירובין" (ס"ג, א'), דאורבא מרבנן חוי סכין של שמיטה לנפש', אפילו במקום דאיכא חכם העיר, היינו רק בדלא איתחוק איסורא, אבל לא היכא דאיתחוק.— הרי דאף שהסכין הוא בידו של האורבא מרבנן לתקנו, אפ"כ לא מהני מדי גבי איתחוק איסורא. והכי נקטי באמה דעת הר"ם הדברי חמודות (ס"פ, ע"ד כה"ס) והבה"י (שהביא הת"כ"ס י"ח, ס"ק ל"ט).

אכן כואת לא יתכן להעלות על הדעת כלל, שהר"ם יסבור כך, בהיות שבוה הרי יתנגד בתכלית להא ד"בימות" (דפ"ח, א') ולהא, דאיחוי גופי' קא שקיל וטרי ב"י הכא מ"בכורות" (ל"א, א'). לפיכך הטיב ההב"ם (שם) לכתוב, דגם הר"ם לא מייני אלא היכא שאין ביד העד לתקן, אבל בדבד שיש בידו לתקנו שפיר נאמן גם להראש"ם, כמו לכל הקך רבותא דלעיל. והא דהווקק הר"ם גבי סכין להשעם, דאין לו חוקא איסור, — מהבאר מהוך דברי ההב"ם בבכ"ם (על "בכורות"), דהוא מושם דסכין של שמיטה לא הוה לפעמים בידו של אדם לתקן, כיון ביו"ט, דאסור להשחיו, ואפ"כ קא שרי לזרובא מרבנן לבדקו גם אז בשביל עלמו; לכן בכה"ג הוא דלנו נוקקין לעמא דלא איתחוק איסורא, ובהכי הוא דמייני הר"ם (*).

איברא, נוף הירונו של הבכ"ם אינו מחזור כלל, דמלבד מה שהוא דחוק מאד לפרש, דהראש"ם שסתם דבריו בגדון הסכין, מייני רק

לפסוק
 (* עי' ב"בינת אדם" (שער א"ה, ס"ב), שהשיג בחכם על התניש, בעשיתו כמאמרו, במכה"ר, משום שלא ראה דבריו שג"כ"ס,)

הבכורה באמצעות מכירת המכירת לנכרי או שהיה בידו להטיל מום בהכבוד קודם יליחמו לאור העולם (שמואל לעשות כך בזה"ו, כדבר יהודה שם, דליה, ע"א). נאמא, דבספק בכור מהבען בבהמת כהן או בשטול ממנה במומו, דבכה"ג היו לא איתחוק איסורא וגם יש בידו לתקן, אפיה"כ משמע מסתימת המשנה, שרז"ל תקנו דאפילו בכורות עלמו כאלו אין הכהן נאמן לראות. ואם איתא, דנרמא כל האיסורין לבכורות הרי עדיין לא תיזק הע"ז כלום, ולחכי קשה: מדוע נאמן אדם על השמיטה ועל הבדיקה כשהן לעלמו — מאי שנא מצבור, דגם חרתי למעלימות לא מהניין מידי גזי? אש"כ לומר, דשאי בכור מכל האיסורין, וכמש"כ ארומ"ר ז"ל (בקי"א להש"ע שלו, סק"י), דהוא משום דמעלה עשו בקדשים; והוכיח כזאת מהא דלענין החרת בכורות בעינן דוקא רשות מנשא שבא", דהיינו על כרחק משום דמעלה עשו בקדשים, א"כ ישירע הכעס הבה גם על עק, דאין אדם נאמן לראות בכור לעלמו.

אך

מה שחרדו את כל החרדה לעשות מעלה כזו גזי בכור — י"ל, דהוא משום שיש טורח גדול לעפל בו, כמש"כ הטור טעם זה בס' ש"ד לענין מה שהכתיב חסוים על הטלת מומים; לפיכך היבא דלא שיכה סברת "שפילו מרובה", ומסתלקת שם נמי סברת "מעלה עשו בקדשים"; והיינו שישאלים, שאין עטול הבכור עליהם, לא חשידי אמוני (***) . ולהיפך, גזי חולין, נאמן כל אדם על שלו אפילו במקום ששייך עטול וטורח מרובה ואפילו באיתחוק איסורא, כל היבא שיש בידו לתקן; וכמש"כ הר"ן בריש "חולין", דתיקור החוטין והחלב נקרא "טרחא מרובה", ואשפי"כ נאמנות גם נשים על זה. הגם דטורח עטול הבכור הוא יותר גדול מטורח יקור החוטין והחלב, — מ"מ, אם היה שייך לתקן, שבמקום טורח גדול מאד לא יהא אדם נאמן אפילו גזי חולין, לא היו חכמים טהנים דבריהם בשיעורין, והיו מביינים כלל, השולל את הנאמנות מכל אדם בכל מקום ששייך שם טרחא מרובה לעשות כבודה, אף שבאיננה דופה בהכלית לטרחת עטול הבכור. אלא לאו ש"מ, דתיקור סברת "טרחא מרובה" הוא רק משום דמעלה עשו בקדשים. ובהכי יוחא שפיר

לפסוק העו"ט (ס' רמ"ב, ס' י"ב). נאמא, דגזי סתין, שנתחוק באיסור, הדר דינא דלורבא מרבנן לדינא דסתם כל אדם, דהיבא דליבא חסם העיר חייטינן, שמא לא תסתייעא לי' מלחא להרניש בפנימוח, דממילא מיקרי זה "אין בידו לתקן", והיין כאן חרתי לגריעותא.

אך

שהיה, זה בכור, שהר"ש אינו מחולק עם החוספות והרא"ש, דגם לדידי' ודאי, דאדם נאמן בשלו, אפילו היבא דאיתחוק איסורא, כל זמן שיש בידו לתקן.

והנה

הוא דמשמע מהרמ"א (ס' י"ח, ס' י"ח), דמדינא מותר לאדם להיות שחט וזרק לעלמו, הקשה הע"ז, דהרי זה יתנגד לתמתינן דגנעיס", דנקטינן התם, שכל הבכורות אדם רואה חון מבכורות עלמו". והשולא מתירולו הוא, דבבדיקה הריאה, הגם דהכא אין בידו לתקן, נאמן מיהת, מטעם דבה לא איתחוק איסורא; ובשמיטה, אף דגבה איתחוק איסורא, נאמן, מטעם דיש בידו לתקן בשעת השמיטה, דהרי רוב מניין אלא שמיטה מומחים הם (ע"י במשכ"ז ס"ק ע"ז).

אולם

דברי הע"ז תמוהים, דהא מ"בכורות" אין כאן ההחלת קושיא: ראשית, דפרדקסיה המשנה רק ננעיס וגורים ובכורות, משמע מום, רזולת אלה הפרטים, אדם נאמן להורות לעלמו, וכמו שדקדקו החוספות ב"דה" (ד"כ, ט"ב, ד"ה "כל יומא"*) ; ועוד, א"י לבכור מומינן כל מידי דאיסורא, א"כ לא יהא אדם נאמן על שלו, אפילו בחרתי למעלימות; בלא איתחוק איסורא וגם בשיש בידו לתקן; דהא המשנה כללה "כל הבכורות", דממילא, הרי נכנס בזה גם הבכור, שטול מהבען במומו או שהוא ספק מהבען, דבכה"ג לא איתחוק גזי איסורא (ויפה נסתייע לזה כתיב מהא דרב קטינא ורב נתמן ב"בכורות" דליה, ע"ב, דאילפגי רבי בספק בכור צי ישראל, אבל צי כהן על מוס פשיטא לריש, דאין הכהן נאמן אפילו על מוס כזה, אף דלא איתחוק כאן איסורא); וגם הרי נכנס בזה בכור הטול מבהמת כהן, דלא הרי יש בידו לתקן, דענין אין בידו לתקן שייך רק גזי בכור, שהישראל טהמו לכהן, אבל מבהמת עלמו הרי היה בידו לתקן ע"י הפקעת

(** ע"י בחליהו רבא על משנה זו .

(***) לפי"ז ז"ל, דדין "כל הבכורות אדם רואה, חון משל עלמו" אחרת רק לגזי כהן (וכמו שדקדק רש"י לפרש הני בטוניה "בכורות", ב"ה" "הו"ן" ו"ג"ה אלא בתלפ"א); אבל ישראל, שיש לו ספק בכור, דשפור או מלחמו לכהן, אלא שאז אובלי כתיובם, מותר לו לראות פעלמו המום, היבא סתין מחויב לקבלו, כמראה לתנו לו, דביין דאין עטולו עליו לא חשיד מידי. אם לא באותו האופן, המבאר ברמ"א (ס' ע"ז, ס"ד), שהכהן אינו מחויב או לקבלו, שם, כיון דשפילו על ישראל, הדר דינו ככהן, לענין שליחת הנאמנות, דבדברי הע"ז וסו"ס ש"ד).

הא

הא דקא פתח הנרייתא כסוגית „בכורות“ הנ"ל קדשים ומעשרות וטהרות, דעלייהו האמינו לארס, ולא כללה בקלטה: „ובכל האיובין ארס רואה לעלמו“ — משום דבאיוביו חולין הוה האי דינא מלתא דפשיטא, אלא דבא לשמעין, דרק גבי צטר לחוד עשו מעלה זו, משום דגבי מזורפת נמי סברת „טפולו מרובה“; אבל לא בשאר קדשים ומעשרות וטהרות, אף שבהם נמי איכא מעלה קדושה, מ"מ כיון דגבייהו ליכא ענין טפול מהבה, ה"ו דומים לחולין, שארס נאמן בהו על שלו, באס שצדו לתקן.

הרי יולא מזה, שאך לחגס ערה כתר להוכיח, דהטעם שהצטרפו בצבור הוא משום דטפולו מרובה, ודלא כמש"כ ארמור, דהוא משום דמעלה עשו בקדשים, — דבאמת שני הטעמים הללו תלויים זה בזה, עד כי היו לאחדים בידי ארמור, ז"ל; אך כתר הוא שהפירד בין הדברים, ובהפליגו בדרכו לשלול המעלה מהקדשים, רכש לעלמו מצלי משום המעלה להשיג על הגאון הקדוש ארמור, נ"ע (שאנסיס כמוטו דחוקים ממנה בתכלית, כדברי הג"ל המדע, חו"ד, סי' ק"צ).

בהקדם כל הג"ל הננו רואים בעליל, דשפיר השיג ארמור על הס"ז, אשר קשיחותו כאן ובסי' ט"ז היא רק מההיא דכלל הבכורות כו"ל, — כי אין הגדון דבטר דומה לראיה. ותו קא פליגי (בדבריו שם) במאמר היוסטר, המתחיל „ואע"פ) גם על עגס הענין, שחדש הע"ז, דאין השוחט לעלמו נאמן לטורות בגדן השחיטה, מגד דהוי איחזקו איסורא וגם אין צידו לתקן; כי ארמור סובר, דאפילו גבי שחיטה, כיון דהרי שחיטה לפיך ויש ספק, אם היא מותרת או אסורה, ממילא, הרי היא דופקא צוה לתכונה רוב שארי הוראות א"י, ולפיכך הינה נכנסת ג"כ לסוג איחזקו איסורא. וכן מפורשת סברא זו בבב"ש (שם) לענין טהרות.

מבוא הטובה להבנת כתר על ארמור, ז"ל — כי ארמור לא על החום ד„בכורות“ (ל"א), א' גריה (הד"ל) ולא על ה"ש דגנעים" (ה"גל) הלוגו, דהס הקפו ספיר מתרומה טמאה, דלא חויא ל"י בימי עומלתו, ולא מבטור; אבל על הע"ז, שכל קשיחותו היא רק מבטור, היטיב ארמור לפרוך, דהרי צטר שאני מכל האיובין. ולפיכך האריך להסביר החילוק בין ענין הוראה בשלו, דלא ילפינן מבטור, ובין ענין קבלת שטר מכשרות לחודייהו, דילפינן ממנו, אף שבאמת אינו דומה כלל בתכונהו לשארי איסורים; כמבואר כל זה להמשיך שם, אחרי הדקדוק כדבריו הקדושים. —

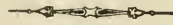
ומה שהקשה כתר על הס"ך ס"ק ל"א (שכהה לענין יהיה קבלה הכשרות מהכשרות לחוק, דלא תשריין את הטבח, שאכל בעלמו טרפות) מהא דרבנ"ה (חולין דמ"ד, ע"ב), דובן בשרא לאבילה מההיא פסוקת הגרנות, שהוא הורה בה בעלמו, דלפי משקנת הש"ס הי' אסור לו לעשות קר, לולא היה מוכח הפסוקא, מפני שחשדוהו, שחמתם התועלת המגיעה לו, לא הורה כדן ואוכל טרפות!

ונה, יעיין נא כתר ברש"י (שם, גריה משום תשרא), שכתב מפורש, דהקטר הוא, משום „שנראה כנוטל שטר על הוראתו“, שזה אסור מגד עלמו, כדיליף לה ב„בכורות“ (כ"ט, א') מקרא (ע"י ברש"י שם, גריה מנה"מ). אדרבה, מבאן הרי מוכח להדיא כהס"ך, דלשמה יאכל בעלמו טרפות לא תשריין ל"י לארס כשר, וכמש"כ גם המהרמ"ל בחושיו אליבא דרש"י. והיינו דמיא ל"י להס"ך מה שנהניס בקלת מקומות, שהשוחטים לוקחים הכשרא מהכשרות, מחמת דגבייהו הוה עיקר החשב רק משום שמה אף אם יארע להבנת קלקול בשחיטה, לא יודיע מזה, כדי שלא יפסיד כשרו; וכיון דצוה אינו חסוד ארס כשר, שיאכל בעלמו טרפות, מותר לו לקבל שטר, משום דכיון שהוא מקבל שטר בעד ערמתו ואומנתו, ולא בעד הוראות, לא שייך דלא ענין „מה איני תכנס כו"ל. לא כן גבי מורה הוראות, כההיא דרבנ"ה, אף דאינו חסוד, חלילה, בתכלית טרפות בשביל תועלתו הפרטי, מיהו הרי עגס קבלת שטר הוראה אסורה, אפילו ביהותא קצובה. מכשרות ומעשרות צוה.

ובן מאלקת גם קשיות כתר מעל השמי"ח סעיף כ"א. דהנה כתר חובב, כסוגית השמי"ח היא לתקן בין הוראה המפורשת להוראה הכאה משקול הדעת; ולכן הוא דקשה לכת"ר מהא דרבנ"ה לא הורה נמי עפ"י שקול הדעת, אלא ד„סמך אבמרי“, ואע"פ, אי לאו דמתקלא מוכח, לא הוה כרי ל"י למוזן כשרא מהוראתו. אולם באמת אין השמי"ח מחלק כלל בין הכונס הכוראות, אלא שמתקן בין מורי הוראות לשוחטים, שאינם מורים שום הוראה, אשר עליהם אין שום חסוד אחר, זולתי, שאף אם יגבולו, או יעשו בהשחיטה איזה קלקול אחר, שהוא פשוט לאיסור, עד שאינו כלל בגדר שאלה, אע"פ, יאכילו איסור בודן, מגד חסוד שטר; ובכנון דא לא חסדי גבי הגאה מועטת. משא"כ מורי הוראות, שעליהם יבוא כל דבר ספק, שממילא לריך המורה לשקול את הדין

במאזניו שלו; שם חייסין, שאז יעור השכר עיני החכם, עד שיטעה בהוראתו. לפיכך יקנם כבוד זה אפילו רבבית, דאף אי סמך אנמרי', הרי אכתי נכללת הכרעה או בכלל הוראה. והיינו דקאמר החכם בלשון: 'וכן היא ד'חולין' (הא דרבבית) אירי צבורה הוראות'.

אונם. בנותן הדין נטה החכם מדברי רש"י הנ"ל, שהביא בריש הענין: 'להתבטח' חסדין את המורה, שבסבת חמור השכר, בקחתו רק מהשכרות, וטעה בהכרעה שכלו להחיר איכורא בדבר שיצטרך בעלמנו לאכלו; ולפי דברי רש"י, לא חסד בהא המורה, רק שהדבר אסור מזה עלמנו—מזה נטילת שכר בעד הוראה, ולא יותר. ומאל, דלענין מורי הוראות איכא צנייהו בנייהו לריבא: 'דלש"י, אסור להם לקבל שכר אפילו משכרות ומטרפות בשיה, מזה הדרשה ד'מה אני בתים כו'; ובהבטח, כל האיכור הוא רק כשהם מקבלים משכרות לבדן, אבל—משכרות ומטרפות בשיה לית לן בה. וכמו שהבאר להדיא מסוף דבריו שבסמ"ח. ודעתו זו לריכה שוין.

סימן י"א.

ע"ד שדרות אוון, שנתעקמה הרבה בשטח שבין חבור האנפיים לנוף למטה שהתחלתן.

מהאחרות, בעת שזאמות אינה מסוגלת לממ"ח הריעותא דשוקין לקרות כללו, שהן אינן חרות כלל, ושנוסף לזה הן מחופות כבשר (ש"ו לב"ש שם, סי' י"ג, אות ב'). ובפרט שהתעקמותו הוא מזה עמיה היא דבר המזוי מזה נקישות ונכרת כמעט תמיד שהיא מחולדה, כמו שזכרתי פעמים רבות מזה מזה הנסיין, וכמו שנתבאר תוכחה וסבתה בתשובה מזה יוסף (שהביא היר אפרים בס' ג"ד).

ובגוף הדין נראה, דחשש נקיבה הריאה, אפילו היכא שזאמת בולטים עוקים משכרות השדרה, הוא חומרא נפרה, אפילו גבי עוף. דעד כאן לא התמירו הלבוש והכסוי אחריו בנשברה ללע בעוף, אלא משום 'שהריאה נחבאת' בין לנשותיו, בזמן שמדיקין שקושים בין חתוי אונתיה, דלפיכך מחייב השכל, ששכרות הללע חנקב אה הריאה הדבוקה ומהדוקה בה, — אבל גבי שדרה, שבה אין הריאה דבוקה כלל, בודאי אין לנו חוששין גם בעוף לשום נקיבה הריאה מהשקוים, הצולטים משכרות שדרתו. וכמו שלא התמירו הפוסקים לחשש לנקיבת הריאה בכל מקום שנשברה לטע הנהמה, אף שהלעות שבשטח הריאה הן סמוכות אליה, או בנשברה בעוף העולם התחונה של החזה והבטן (בייליג), אף שהיא נמו סמוכה להריאה ולהדקין, מ"מ, כיון דאין אלו הלעות והעלם דבוקות לאוהס האברים הפנימיים, אין מקום לחשש זה (עי' פמ"ג בשפ"ד סי' ג"ד, סק"ג, ובלב"ש שם סי' י"ב, ס"ב, וכו' י"ג, אות ב'). — כן הוא הדין והוא והטעם נמי לנשברה השדרה בעוף, והיינו שסתמו כל הסיקים, האלוניים והאחרונים, להשכיר בנשברה השדרה, אם רק לא נפסק החוט, ולא העירו לחתות, שבאם בולטים עוקים מהשכר, יש לחוש לנקיבת הריאה, לכה"פ, גבי עוף. ואפילו אלה האחרונים שפרטו בדבריהם מפורש גבי עוף הדין הנשברה שדרתו, הכשירו בפשיטות רק ע"י דיוקת החוט, בלא שום פקפוק יותר (עי' בשו"ע אדמו"ר, ז"ל, סי' לב', סק"ג, ובפמ"ג, שפ"ד סק"ג, ובלב"ש שם, ס"ס ט"ו, ובפסקי— דינים ל"ג, ס"ק ד'). אלא ודאי, דלא חייסין ליה כלל. וכמו שפסק להדיא בס' וסור לאברהם (ח"ב, יו"ד סי' ג"ד), בכתבו: "... דזה דוקא אם נשברו הלעות, אבל אם נשברה השדרה אין לחוש לנקיבת הריאה. וה"ע, דהריאה אינה שוכנת על השדרה, רק על הלעות, תיהם מבאן ומתיה מבאן, וכן נראה, דלא כהבו הפוסקים הנו' אלא אם נשבר הללע, שהוא מקום רביע הריאה בעוף, שהיא דחוקה שם כו' — עי' בלשון מהריק"ש בס' ג"ן, — מה שאין זה שייך בשדרה".

בתוצאות

בדיוקת השדרה הנו', ששלה לי כת"ר בצירוף—מכנהו, מחברר היטב, שלא היה זה טוב שבר משלים, רק—עקמומיות בלבד, וגם החוט היה שלם ויפה. והנה, מזה חשש העור בקיאות הפגועה שלמות החוט, פשוט הוא להחיר בשרה אליבא דר"ע, והרי אפילו הלב"ש (ה' עריפות העלמות, ס"ס ט"ו), המחמיר לשלול מאחת גם בקיאות כו, הכריע מיהא לסמוך עליה היכא, שלא היחה השכרה כחם ובנטייה גדולה". וכש"כ אפי"א במקום שלא היחה אלא עקמומיות בעלמא בלא שכרה כלל, וגם התקמומיות הוו היחה למטה ממקום שריפת החוט, לפי הכרעה הב"י בשו"ע ס' ל"ב (עי' בהשגת הנקד"ב על הע"ז ס"ק ג').

ומה שהמליא כת"ר לחוש בנדר לנקיבת הריאה, מחמת שגורלו לו עוקים בולטים מהשדרה, —

הנה באמת מבוראת דבר חומרא זה בס' דעת קדושים (ס' ג"ד, ס"ה); אולם לפי דיוקתי, הרי ברור הדבר, שלא היחה שם מליאות שכר, רק שבסבת התעקמות השדרה, חשב כת"ר לעוקים את קרנות אופן שמי החוליות, שבלעו לפנים יותר

סימן יב.

המחט מעליע, דשפיר אפשר, שחצוה רק מעקילת המחט במקומה מצפנים, שעלוה להוליד דלקת, אשר גם נהייתה קלה, גוררת אחריה נבצעה הפשטה ליחה על הגד המיון, שחשקה אח"כ בחיאר סכא, וכמש"כ הפלתי (סי' מ"א, ס"ק ט"ו); תחת שהקמיצה, הקולטת בחובה את כל טעם עובי הקרום, שנגד המחט צפנימיותו וחילוניותו, מראה בעליל, שהקוחה שלטה בשלמות בכל עלמות השטח הזה. וזולת זאת, כיון דמחט כזה הרי יקשב בגדר ריעותא ציטונית (ע"י בל"ש סי' ל"ו, ס"ק קמ"ב, ובפ"ת"ב בדיוני הר"ל, סי' מ"ו), אי"כ, בהלטרפו עם הריעותא דמחט, שלכה"פ אינה פחותה נמי מריעותא ציטונית (כיון דמשום לתא דהמחמרים, אנו דנין בריאה, שהמחט נמלטה בחובה, דין שלמה רק' בהפ"ס"מ), הרי בללה"כ יש להטריף כלן מטעם הר"ל, כלשן הגה"ג (שהביא הרא"פ בס"י ל"ו, ס"ק רל"ו) לענין סכא על חילוניות הריאה כנגד המחט שצפנים, שצב, דטרפה, משום דדינה כקו"ד או כסכא היואלת מתוך הצוה"ה (דהיינו מטעם הר"ל, דהרי רק גבי מליחות זו אחת דינה דה"ל במקורו, הטוב מהראב"ד). והרי זה כש"כ מאס יש מראה כשר כנגד המחט שצריאה, שהגה"ג והפ"ת"ב בסו"ס ל"ו העריפו, אף דיש פוסקים, שאינם מחשבים מראה כזה לריעותא כלל (ע"י ברא"פ שם ובדיוני הר"ל ס"ק ס"ה).

נראה,

שההנחה אסורה, אפילו בהפ"ס"מ מבלי הבט על מה שלא נכללה הריאה לאחר שנחפתה, מטעמים אלו: א) כיון דלא הוכיר כה"ר, שלפי בקיאותו, היה הקמט מחולדה, משמע, דכוחא לא היה צרור לו, — אי"כ הרי כבר מובאר ברא"פ וסי' ל"ו, ס"ס"ק קכ"ב), דריינין, שנעשה כך מחמת איזו לקוחא, וכך מסתבר, מטעם, דהא הולין במלוי, והרי ודאי, דמלוי יותר, שריעותא כזו תצוה בסבת חולי, ולא מחולדה, אחרי שאנו רואים בעינינו את רובא דרובא של הריאות הכריחות, שאין עליהן קמטים במקום כזה. והרי זה כש"כ מה"ך, דאפילו לענין קולא נקטינן ב"חולין" (כ"א, א'), דלפיכך תלינן בשגרווא, משום שהוא שכיח יותר מפסיקת החוט, ובפרט, אחרי שעלמות הכונת קמיטת הקרום (שהיא משונה מענין חסרון מבחין, דהחסרון מלטייר בחיאר גומא שיה ותלקה, אבל, קמט הוי מה דחזין, דהעור מקמיט ומהטובן, כדברי הש"י עשו"ד, מהד"ה, סי' פ"ב) הרי היא מעידה שהיא ללקת ממכה שנתרפאה, כידוע מהמליחות וכמובאר ברש"י (ב"חובות" דע"ה, ע"א, ב"ה, ל"קת"; שפ"רה: "פינדרורא" — ל"ל: "פינדא", דהיינו: "Fente", — שהוראת מלה דרפחית זו היא: בקיט, ח"ן, קמט) וברע"ב (שם פ"ז, סוף מ"ז) ובש"ע יו"ד (סי' מ"ד, ס"ה), מוילא, לא עדיפה הכונת ללקת כזו מאלו אס נמלא קורט דס כנגד המחט (דבכה"ג הרי אסורה בכל אופן אף בריאה שלמה ובפסד גדול); דכמו דאמרינן גבי קו"ד, כך יתכן נמי לומר שפיר הכא; "אס אין שם מכה, תכונת ללקת מיין?"; וכפי שמוצאתי בברא"ה או בחש"י ל"ו (סי' מ"ט) לענין סכא של ביה"כ מבחון כנגד המחט ההחובה בו מצפנים, — אף דבאמת אין סכא בשאר אברים מעידה כלל על נקיבת

המחט מעליע, דשפיר אפשר, שחצוה רק מעקילת המחט במקומה מצפנים, שעלוה להוליד דלקת, אשר גם נהייתה קלה, גוררת אחריה נבצעה הפשטה ליחה על הגד המיון, שחשקה אח"כ בחיאר סכא, וכמש"כ הפלתי (סי' מ"א, ס"ק ט"ו); תחת שהקמיצה, הקולטת בחובה את כל טעם עובי הקרום, שנגד המחט צפנימיותו וחילוניותו, מראה בעליל, שהקוחה שלטה בשלמות בכל עלמות השטח הזה. וזולת זאת, כיון דמחט כזה הרי יקשב בגדר ריעותא ציטונית (ע"י בל"ש סי' ל"ו, ס"ק קמ"ב, ובפ"ת"ב בדיוני הר"ל, סי' מ"ו), אי"כ, בהלטרפו עם הריעותא דמחט, שלכה"פ אינה פחותה נמי מריעותא ציטונית (כיון דמשום לתא דהמחמרים, אנו דנין בריאה, שהמחט נמלטה בחובה, דין שלמה רק' בהפ"ס"מ), הרי בללה"כ יש להטריף כלן מטעם הר"ל, כלשן הגה"ג (שהביא הרא"פ בס"י ל"ו, ס"ק רל"ו) לענין סכא על חילוניות הריאה כנגד המחט שצפנים, שצב, דטרפה, משום דדינה כקו"ד או כסכא היואלת מתוך הצוה"ה (דהיינו מטעם הר"ל, דהרי רק גבי מליחות זו אחת דינה דה"ל במקורו, הטוב מהראב"ד). והרי זה כש"כ מאס יש מראה כשר כנגד המחט שצריאה, שהגה"ג והפ"ת"ב בסו"ס ל"ו העריפו, אף דיש פוסקים, שאינם מחשבים מראה כזה לריעותא כלל (ע"י ברא"פ שם ובדיוני הר"ל ס"ק ס"ה).

אפילו

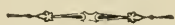
אם לא הייתה שום ריעותא על הקרום העליון, מ"מ, כיון שהעלם היטה מהודקת בחוק להקרום התחתון, באופן ששהוליאוס, נקלף גם הוא עמה, — הרי זה גופא משיד שפיר, שהעלם נקבה את הקרום הזה, ומלד לתלומות המכה נתלדה עמו, דממילא הו חיישינן בכה"ג גם לנקיבת הקרום העליון, בשעה שאנו מושלים מהבקיאות צדיקה חיובית כזו. וכמו שפסקו בדומה לזה (לנבי יודוק העלם לחילוניות הקרום העליון) המשב"ז (סי' ל"ט, ס"ק ק"ג) והפ"ת"ב (שם, שעיף קס"ג, וברא"פ ס"ק קכ"ב) ובס"י מליחת עינים (ב"ש ד', ע"ג, ס"ק כ' וב"א); וע"י בחש"י צית אפרים (סו"ס י"ח) בשם דודו הגאון מהרא"ס, ז"ל. —

ואין

להקל בגד"ד מלד שהעלם היטה רכה כסחים, דלפיכך י"ל, דבכונה כזו אין בכה לנקוב, כסברה הדעת קדושים (סי' ל"ט, ס"ק פ"ד), — דהכא שאני, דכיון דאנו רואים בעינינו ללקת מבחין והידוק העלם להקרום התחתון מצפנים, שאלו הייעשות מעשות על פעולת הנקיבה, ממילא תשתרע כדואי העדאה זו גם על עלם שהיא רכה; דאף דערוכ הפעמים אין דרכה

המחט מעליע, דשפיר אפשר, שחצוה רק מעקילת המחט במקומה מצפנים, שעלוה להוליד דלקת, אשר גם נהייתה קלה, גוררת אחריה נבצעה הפשטה ליחה על הגד המיון, שחשקה אח"כ בחיאר סכא, וכמש"כ הפלתי (סי' מ"א, ס"ק ט"ו); תחת שהקמיצה, הקולטת בחובה את כל טעם עובי הקרום, שנגד המחט צפנימיותו וחילוניותו, מראה בעליל, שהקוחה שלטה בשלמות בכל עלמות השטח הזה. וזולת זאת, כיון דמחט כזה הרי יקשב בגדר ריעותא ציטונית (ע"י בל"ש סי' ל"ו, ס"ק קמ"ב, ובפ"ת"ב בדיוני הר"ל, סי' מ"ו), אי"כ, בהלטרפו עם הריעותא דמחט, שלכה"פ אינה פחותה נמי מריעותא ציטונית (כיון דמשום לתא דהמחמרים, אנו דנין בריאה, שהמחט נמלטה בחובה, דין שלמה רק' בהפ"ס"מ), הרי בללה"כ יש להטריף כלן מטעם הר"ל, כלשן הגה"ג (שהביא הרא"פ בס"י ל"ו, ס"ק רל"ו) לענין סכא על חילוניות הריאה כנגד המחט שצפנים, שצב, דטרפה, משום דדינה כקו"ד או כסכא היואלת מתוך הצוה"ה (דהיינו מטעם הר"ל, דהרי רק גבי מליחות זו אחת דינה דה"ל במקורו, הטוב מהראב"ד). והרי זה כש"כ מאס יש מראה כשר כנגד המחט שצריאה, שהגה"ג והפ"ת"ב בסו"ס ל"ו העריפו, אף דיש פוסקים, שאינם מחשבים מראה כזה לריעותא כלל (ע"י ברא"פ שם ובדיוני הר"ל ס"ק ס"ה).

לנפול, מ"מ, כיון דקא חזיק, שעלם זו יראה מהכלל, כמה שהיה לה הנח לנרוס לקיטות משימות כאלו, וכו' חייטין שפיר, דלמא גס צוה מהכלל, שנקבה נמי את שני הקדומים לנמרי. וענין סבא זו מוצאת בתש' ב"א (הג"ל, שס); וכן מצינו, דחייטין גבי טויות, הנמלות בתוך עופות בשמן הסמוך למעינים, למאז בלע העוף אותן ונקבו את מעיו, כמוכר בתש' פמ"א (שהביא הפת"ש בס"י ל"א, ס"ק ז'), אף דבאמת מהנגד גבי טויות כאלו החוש לחשם כזה, דהרי נראה לכל המתעסק בהדלות, שאותן הטויות שבתוך השמן, להיותן רכות מאד ודקות, אין צמקן כלל לנקבו עוד הדקין, — מ"מ, כיון דאיכא טעם לשינוי היריעות של עצמות מציאותן בתלל הגוף, שהיא פעולה המחננדה לתפוקתן, אלימא שפיר היריעות הגלויה הוה לרמות כל תליה בשום סבה נסתרת; אלא שמוכרחים אנו להחליט הסבה עם מראה עינינו, דעינינו, שהטויות האלו ילאו מגדר תפוקתן ונקבו את הדקין, הגם שהדבר מוצר מאד, לחוב רכותן ודקותן. ואף המקילים בדיון זה, לא הקילו, אלא מאוס שנתכרר מהנסיון, שהטויות נקחו ותגדלו גם גיפא בכסת רוב השמות, אבל להקל מנד רכות הטויות לבדה — לדין מדה זו לא צאו גם הם מעולם. וה"ה נמי בנרד. ועי' בלכ"ש (ס"י ל"ט, ס"ק ר"ה).

סימן יג.

ע"ד ריאה, שבדקה בת"ד ולא היו בה סודות ושארי ריעותות, ואעפ"כ נפתח ג"כ, בדרכו הטיד, עפ"י מנהג המקום. ובכן נמכר הבשר בעש"ק, והנה, ביום א' לעת ערב הביאו לפני בת"ד התיבת ריאה מבושלת באותה שהבשיר, והראוהו שבתוך בשר התיבה נמצאים שני הצאי כהט דקה, אשר האחד מהם היה סתודק בתוך הבשר, וגם היתה שם הלורה על הלקי המרט ובתוך הבשר. לזאת מסתפק בת"ד ושואל נדון הבלים, שלא היו בני-יומם בעת השאלה.

ד"ה, הסמ"ח (ס"י ל"ז, סל"ז) החמיר אפילו בהפס"מ, בלש שנדקה הריאה בנפיתה קודם הידועה ממעלת המחט. ואחריו נמשכו מחברי פסקי שו"ב, אולם הסמ"ח כתב כך רק מסביר דנפש, מבלי שהביא בתב"ש דעות הראשונים בזה, אשר בלחמ מגזר בגריהם. ההיפך. דהנה. בעל העיטור

(ח"ב, בסוף דין מחט, שנמלאת בריאה) כתב: "היה מחט דאשתנה בחתיכה דריאה, ואסיקנא: מי איכא לריאה קתן דיעיני, דלמא, אי הוה לריאה קתן, היה מיקבץ כו' — שמע מינה, שלא היו מושפין להיטא הריאה מן הכמה ולא היו נופחין אותה, דאמרינן (ר"ל: שנאמר): אם היה בו נקב, יודע היה". וכן דעת המרדכי (פ' א"ט, ס"י תרי"ט), שכתב: "הנה כבר פירשתי בילדותי, דהם לא היו מנרירין לבדוק הריאה, כמו שאנחנו עושים, אלא ריאה, שגולא בה ריעותא; וכן מוכח לקמן גבי מחט דאשתנה בתיחובא דריאה: "דלמא אי הוה ריאה קתן, הוה נקובה", ואם איכא שבו צורקין כל הריאה בנפחה, מתי קאמר? הרי נפחו הריאה!". הרי מוצר להדיא בדברייהם, דאם היה המנהג לנפוח מקודם את הריאה, או, אם נמלאת אח"כ מחט בחתיכת ריאה, היה מותר מלד בדיקה הנפשה הקודמת, אף שלא ידעו בשעת מעשה כלל ממציאת המחט. והבי מפורש בשערי דורא (ס"י ל"ב), שבדבריו מדין מחט בריאה שלמה, כתב: "ולכך טהגין נקיי הדעת שנקבלות מקודם לנפוח כל הריאות, ואח"כ לתוכה, ואם אז מלא בו מחט, כשרה". וכן סיים בסיגות שם בשם מהר"א ז"ל: "וסתמא דגולתא, כשנפחין ריאה וצורקין ומשמעין אתה שאר טרפופת, ואם איכא דבזה נקב, הוה מוא" וכן משמע מא"ה הארוך (ס"י ל"ד), דלולא שהיה סובר, שאין אנו בקיין האידגא בבדיקה הנפשה החיובית, היה פשיטא ל"י, שאפשר להסתפק שפיר צוה שנתנפחה רק מלד ינהג הק"ק קודם הידועה מהמחט, יעו"ש. וכן מובא להדיא מדברי הרב רבנו פקד ז"ל בשם הר"י (שבוצא בפנים הסמ"ח ס"י ר"א), שכתב: "מחט, שנמלאת בתוך הריאה כו': שאם הובאה הריאה שלמה לפנינו, כגון שבדקה בנפשה, ואין שום רוח יולא, ואחר כך נמלאת מחט בתוך הריאה, כשרה". ובסיגות כזה משמע נמי מלשונות הראב"ד בנפשות (פ"ז מהל' שחיטה, ה"ד) והג"מ, שם, (אשר בדעו זה החזיק גם בספרו ב"י, כפי המחבר מהשתקחו לשון הר"ם שבסמ"ח הג"ל), וביאורו מהר"א שטיין על הסמ"ח (הל' טריפות הריאה). ונעשה הרי הוא מוכן מלפני, בדיון דמנהג הנפשה הוא בכוונה, כדי לברר, שאין נקב בריאה, מניולא לא יתכן לחשוב טוית למלואה ולא רמיא עלי' דאיגש (עי' ברא"פ ס"ק רכ"ז ובביאורו שפת אמת על יוד, ס"ק כ"ח, וז"ל פסק"ד, סוף סעיף ו').

אמנם, משני הרמ"א (סעיף ע"ז), שכתב, דבמקוט הפס"מ, יש להקל ולבדוק ע"י נפשה, מוכח, לכאורה, שהתיר רק בנפשה שאחרי מציאת המחט בתוך הריאה, וכמו שפירשו בתב"ש

פירוש עומק כוונת הש"ך (ע"י בשפת אמת הנ"ל ס"ק כ"ח); וכך פירשו הב"י ס"ק מ"ג. וכן היעזיב להוכיח ולפרש גם אדמו"ר, ז"ל, ב"ל"פ פסק"ד, בכתבו: "ו"י"א, ובהפס"מ יש לסמוך אנפיה, אפילו לא ידעו מעיקרא, שמחט צמורה; ואם ידעו מעיקרא, שמחט צמורה ופמחה כו', יש להקל אפילו שלא במקום הפס"מ. וכן נראה שיקר כו'". הנה ה"י"א ש' הביא הוא הש"ך, כמו של"ן לפני זה במוסרי (כדרכו בפס"ד הלכותיו שבחבורו זה, שהרמב"ם במוסרי באותיות רש"י קאי על שלאחרי:), משמעות הש"ך סק"ד, וי"א ב"ל"י ס"ק מ"ג, דלא כהפס"מ (ר"ל, שפי' הגרסה מפרש, שהש"ך מקיל בהפס"מ רק היכא שגמחה לאחר הידועה ממילאם המחט, אבל באם שהנפחה הייתה קודם הידועה, אסור אפילו בהפס"מ, משום ד"כל מלאה דלא רמיא עלי' דאינש לאו ארעמי"), ואם לא כן (כלומר, אם נפרש דברי הש"ך כהפס"מ), לא אחי שפיר לש"ן ונראה להכריע" (ר"ל: שהש"ך כתבו ס"ס), דאדרבה מתמיר יותר מהרמ"א (דהיינו שהמור"ר סובר, כמו שהוכחתי לעיל, דהרמ"א מקיל גבי הפס"מ אפילו היכא שגמחה קודם הידועה מהמחט, וא"כ הרי אין זה הכרעה בין המחבר, המקיל אפילו שלא במקום הפס"מ, ובין הרמ"א, המחמיר [בכהאי גוונא, דהא לא הכריע בהמקילים במחמה, ואדרבה עוד שם נוספה על הרמ"א, בהתמירו אפילו במקום הפס"מ גבי נפחה שקודם הידועה, במה שהרמ"א אין מילוק כלל]).

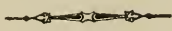
מעתה,

כיון שכל דעות הנ"ל רבוחא קדמאי, המקילים בפשיטות בנפחה שקודם ידיעה אפילו בלא הפס"מ, שנעסקו בזה, לא הביאם השמ"ח כלל; וכיון שגם מהרמ"א והש"ך מוכח נמי להדיא, שלכ"פ לענין הפס"מ יש להקל ולסמוך אפילו אנפיה כו'; וכיון שנוסף לכל זה יש לנו עמוד ברזל להטעם עליו גם בין גדולי פוסקי זמננו, אדמו"ר, ז"ל, ב"ל"פ פסק"ד, שהביא בתחלת ענינו הנ"ל דברי השמ"ח ופסק להדיא כהדעה המחנגת לו, שהיא הכרעה הש"ך והב"י, — שפיר יש לסמוך עליהו להקל בנרד', דאיכא גבי' הפס"מ, ולהתיר בפשיטות גם הכלים, שהיו בני-יוזם בשעת השאלה.

(סוף ס"ק ל'). אולם האמת תורה דרכה, דהרמ"א כתב כך רק משום דקאי על המחבר, שז"ר הרין באופן שהרגישו מקודם את המחט במשמוש היד; אבל לדינא ודאי, וגם להרמ"א אין כל חלוק לענין הפס"מ בין שנפחו הריאה קודם הידועה ממילאם המחט לשנפחה אחר כך; דהא הרמ"א ל"ן במוסרי, שד"י זה נובע מש"ד בהגותו וב"י, והם הלא גלו דע"ס להדיא, שמועלת גם הנפחה שקודם הידועה; לפיכך הוא דסמך עלמנו בזה, מלד פשיטות הענין, על המעיין בהמז"ן.

והנה,

כיון דלהמחבר, המוסרי, ד"ס לסמוך על בדיקתו אפילו בלא הפס"מ, לא שני ל"י נמי בין בדיקת הנפחה שקודם הידועה מהמחט להבדיקה שלאחריה, כמבוארת דעתו בכ"מ וב"י (ד"א שבש"ע ז"ר הרין בשהרגיש מילאית המחט במשמוש היד, הוא רק כדרי שיהי הרין יותר כולל, דהיינו שיתכן גם במקום שאין מנהג לנפוח הריאה כשאין בה רישותא; וגם—מלד לרד"י אין לר"ך לנפחה כלל מקודם, כדמשמע מסתימה לשונו לקמן ר"ש ס"י ל"ט; אבל אם נפחה מקודם מלד המנהג, ודאי דסגי, משום דבש"מ" כדקאי קאי. ע"י ביד מלאכי בכללי השו"ע אות ד' בשם מנחה כהן), — לפיכך בא הש"ך בס"ק ל"ד, להכריע" בין המחבר וביטעו ובין הרמ"א וטעמו, ופסק בחדא כהמחבר: להקל אפילו שלא במקום הפס"מ, היכא שהנפחה הייתה אחרי הרגשת מילאית המחט; ובחדא כהרמ"א: שלא להקל אם לא בדאיכא הפס"מ דוקא, היכא שנפחה קודם הידועה מהמחט. ומה שכתב על זה הש"ך: "אז יש לנהוג כדברי הר"ף (השולל בהכרעתו דין "שלמה" מאתנו, נעדרי הבקיות)" — כוונתו: להטריף היכא דליכא הפס"מ; דאף דהר"ף עלמו מעריף בכל גווני, מיהו הש"ך הדי אהרמ"א הוא דקא הדר, והרמ"א, בהביאו בל"ונו ב"י בשם סמ"ק" (שהוא הר"ף בהנהגה הבאה כאן בפנים הסמ"ק, דבסמ"ק עלמו אין זכר לתומראו זו), הרי הביא אף לענין היכא דליכא הפס"מ; וא"כ, כיון שלא גלה הר"ך דעתו להדיא, שחולק בזה על הרמ"א, ודאי, דאין לנו להעמיס חומרא כזו על דברי הש"ך, במקום שכל גדולי הפוסקים מקילים בפשיטות בכל גווני. כן מה שכתב הש"ך אח"כ: "אבל היכא שהרגישו המחט במשמוש היד, אז נראה, דמהני בדיקה, וכמ"ש כל הפוסקים", היינו אפילו שלא במקום הפס"מ, שהיה, היא דעת כל הפוסקים הראשונים. נמלא, ששני האופנים, שהמילא הש"ך, הרי הוא מיידי רק בדליכא הפס"מ; אלא ששזב למותר לפרש כותא, אחרי של"ן באורו על אורו "הדבור" של הרמ"א, שהוא מפורש כבר, דמיידי רק בכהאי גוונא. וזה

סימן יד.

ע"ד

העצם, ששלח אלי כת"ר, שנמצאה בתתיבת כשר הלב בשעת אביה, אשר השואל, שמצאה בהיחס הדעת, לא היה יכול להנביל לכת"ר מקום מצאתה;

אם בתוך עובי דופן הלב, או על שטחו
 החיצונית או הפנימית; יען שלא שם
 לבו לזה כלל ברנע הודמנות העצם בשעת
 אבולתו. תבונת העצם היתה: לבנה, בעלת
 תואר ושיעור אצבע ה"רת, שטוהה ודקה
 ככתיב, בלא שום עוקשים; גם שני
 קצותיה (הראש והסוף) היו קרקסים ועגולים,
 ולא מתקצרים כעוקן; הקצוות ההם וכן
 כל צדדיה מסובב היתה להם שפה עגולה,
 בדרך בריאה סיוודה טבעית, ולא הודרה,
 כפי הראוי להיות, אלו נחלקה בעגם אחרת.

דהיינו כשהעגם סבוכה בתוך עובי בשר הלב,
 דבכ"ג אחריה, דך נבדלה לנורך חיווק; דמה
 הוא דמיירי בסוף הס"ק ה"ז), יש להקל בכל
 ענין (ר"ל: אף כשהעגם לבנה וגם יש לה
 הדנה עוקלים ומדורים); ואם לאו (ר"ל: אם
 אינו ניכר, שךך היא מהחלת ברייתה, דהיינו
 בהקצצה בתוך חלל הלב, דשם אין דרך הבחיאה
 לנדל עגם), אין להקל, אלא איכ טעה לשחור
 או לאודם, שימקן שנתהוה מדם, או (אף בעגם
 לבנה ובתוך החלל, רק שהקצ) עגם, שכל נדדיו
 גסים ואין בו חמוד כלל (דאז אפשר להקל אפילו
 אם באמת בלעה עגם כזו, כמ"פ התב"ש
 בשם הפר"ח).

הנה, דעת התב"ש (ב" מ', ס"ק ד') לחלק
 בין עגם הנמלאת בחלל הלב לעגם
 הנמלאת סבוכה בחוכיות עובי דופן הלב: העגם
 שבתוך חלל הלב הוא תתהו מקרישת הדם
 שנתוכו, והיינו עובדא דב"ח, לכן יתכן להקל
 בה רק בהיות מראיתה טעה לשחור או לאודם,
 דאז מעיד מראה כזה על ההתהוות מדם שנקדם;
 אבל לא — כשהמראה לבן, שאז ניכר שהיא עגם
 ממש, דאחיה מעלמא, משום שהחלל הלב,
 המחויב מלד תגלית פעולתו להיות ריקן בטבע,
 אין דרכו בשום אופן לנדל עגם, שבהכרח תפריט
 כל שינת מהלכו הדם; לזה ק' העגם הסבוכה
 בחוכיות עובי דופן הלב, דגם אפשר שפיר להקל
 אפילו בהיותה לבנה, מחמת שידוע עפ"י בקיאים,
 שךך יקרה בחולדה חלל השורים הגסים, להיות
 עגם כזו נחיה להם לחיווק הלב, לבנה גדלו.
 וזו היא המציאות המפורשת בפ"ח בשם ס' שער
 השמים ובתה"פ ובס"ח שב"י (ח"ג, ס"ו ס"ד).
 והנה, בעגם כזו שריקן בכל גווי, אפילו בהיות
 לה עוקלים ומדורים הרבה, מטעם, דכיון דידעין,
 שטבע דופן הלב לנדל לפעמים עגם דבוכו וגם
 למראה עינינו אין שם איוו לקוחא או ריעווא,
 שתעיד על ביאח העגם מעלמא, תלין שפיר,
 שהעוקלים והמדורים האלה הם טעיי העגם,
 אשר השלחם לזויות שונות, בכדי לחוק אה הלב
 מתנה לנדדו; דממילא, כיון שהיא מציאות
 מולדתית, אין סופה של עגם כזו לנקוב, התייה
 באיוה תואר שהתייה.

והנה, הגם שצ"ש בשם הגדולים הבקיאים
 מביאר, שהמציאות של גידול עגם בתוך
 דופן הלב בכדי לחקוק ידעוה רק בשורים הגסים,
 אצ"כ כתב כבר על זה החת"ס, שם: דכל מיני
 שורים ופרוה ילפינן ממין שורים הגסים כו', והכי
 עדיף עפי משוף בימי שיש במינו מודברי לענין
 ירקוח הכבד, וילפינן בימי ממדברי שיש במינו:
 כש"כ שור משור, וה"ה פרה; וזה פשוט". ויותר
 מזה מביאר בס' פרי הארץ (שהביאו בעקרי הד"ע
 הל' ערופות ס"ו ד', ס"ט), שידוע, שגם בלב בהמה
 דקה נמלאת לפעמים עגם כזו.

עומק כוונת התב"ש המדוקדק היטב בכל
 התךך דבריו; ועל דרך זה ביארו החת"ס
 (ס"ו ח"ג), שלפיכך כתב על הפמ"ג (במשב"ו
 ס"ק ד'), המחמיר אפילו בעגם הסבוכה בתוך
 דופן הלב, בהיות לה עוקלים, שדבריו מנומנים".
 וכן מוכחא להדיא דעת הג"פ פסק"ד, בכהבו:
 דין עגם בלב, כתב הג"פ להקל. ועיין חב"ש
 סוף סק"ד: ה"ש ניכר שהחלטה בריוותי — (כלומר,

והנה, כנ"ד ברור הדבר, שהעגם הוא היה מקומה
 בחוכיות עובי דופן הלב, ולא בתוך חללו
 וגם לא על שחיות לזו החיון (דבכ"ג היה אסור
 לכו"ע, מדיון קון בחלל גנוף): בתוך החלל לא;
 כיון דמדינא הרי לריך לקרוב הלב קודם מליחה,
 שלכן נוהגים אז לפתוח אה כל שלח חללי הלב
 ולעשותו מין חתוכה שיחיה, שמעליה מנקין את
 הדם שנקבש שם וגם מחתקין ומחטטין בה, כדוע, —
 אם כן, אם איחא, שהעגם היתה מונחת בתוך
 החלל הריקן, הלא בהכרח היתה נופלה משם. או
 שהמתעסק בתקון הלב למליחה היה מולאה, אחרי
 הפתח סגור הלב והעשותו לחתיכה חלקה; ממילא,
 הרי זה מעיד שפיר, שאין לא היתה העגם כלל;
 ועל שחיות הגד החיון לא, דאם איחא, שהעגם
 היתה דבוקה כאן, אם ע"י סרכא ומכה, או ע"י
 החיבה בלבד, בודאי היו מרנשין בזה בשפת
 ההתעסקות לתקן הלב ולמליחה ובשפת המליחה וההדחה
 שאחריה ובשפת ההקון וההכנה לבשול; באופן,
 שכיון שלא הרגישו במציאות העגם בכל אופן שעות
 הנוטר, היה ג"כ ככדי, שהיא היתה חתוכה ועמומה
 בתוך עובי הכשר בלי שום היכר לקוחא או שאר
 ריעווא כנגדה מנתון ומתפנים, כמו שמוצאת סברא
 סגנא. כעין זו כתב הרדב"ז (ח"ד, ס"ו י"ח) ובפ"ח
 ס"י

(כ"י מ"ט, סוף ס"ק ב') ובת"י טו"ט (מהדורא
תיניא, ס' קל"ט).

מעתה, אחרי שזכינו לדון, שהעגל קתה בודאי
מקומה בחובות עובי הדופן, אם כן
אפילו היו זה עוקים ותודוים הרבה, הרי היה לנו
ספיר כד נחשב להקל עפ"י עמודי הוראה הכנאונים
חת"ס ו"ל בפסק"ד א"בא דהב"ש, שראו דברי
הפמ"ג ותקנו עליו, דבכה"ג הרי הלכה כבבב"א —
עליוכ' בנד"ד, שהעגל היתה מושללת מכל שוקן
ותודו ושטטנתה היתה בתכונה אוקן העלמות
הגדלות לפעמים בחובות דופן הל"ב, לפי מה שחילקן
בעל לח"פ.

איברא, ד"ל, דעיקר קולא זו שייך דוקא רק
אלו היה הל"ב בא לפנינו עם העגל
שבוטו, וְהָיָה רואים בעינינו, שאיכות מ"א ס' העגל
היא כפי שראוי להיות גבי זו שנתגלה עם בחולדה,
דהיינו שהיא סבוכה ודבוקה היטב, כדרך העלמות
הגדלות בעצבן בבשר האברים, שישוּבן אל הבשר הוא
משונה בתכלית מאשר אלל אוקן הנהחבות בסכת
אזיה מקרה; ומש"כ בנד"ד, שנמלחה בעטת אכילה,
אף בדברי לן, שמקום הנחתה היה בתוך עובי הדופן
בלי רושם ריעותא כנדה ממוחן ומכפנים, מ"מ, הרי
אכתי לא ידעין איכות הנחתה; אם בדרך גידול
טבעי, או בדרך חסינה מקרים, דממילא נפל הימירא
בב"א. אכן באמת יש להקל כאן מטעם ספק
ספיקא: שמה נתגלה העגל בחובות העובי; ואח"ל,
דמעלמא באה, שמה באה לאחר השמיטה, הַהִתְקַבְּה
בל"ב ע"י איוו הנהחבות בעטת ההתעסקות ללורך
בשול; כסדרת ה"ל הקודם (ס' ק"ו), שעליה תמך
החת"ס (ש"ס) יסודותיו ופסק להקל אפילו בעובדא
יד"ד, שהיו שהעגל עוקים הרבה מדיס מחודרים;
וכש"כ אפוא בנד"ד, שהעגל מושללת מכל זה, ואיכה
כאן נמי הפס"מ, כמו בעובדא דהחת"ס.

(כלל י"ו, ס"ל) והטומ"ד (מהדורא תיניא, ס"ס
ק"ב, וק"א, ס"י ל"ו), המכניסים גם הפחית לבית
הספק של בשר שהרופא גוררו; אולם החלטתם
תמוהה מאד, שבמציאם חומרך כוו בפשיטות,
מבלי ליסרה על איזה יסוד או רחיה כל-שהיא,
בעת שאין להמלחמם כל שרש בדברי מי שקדמם
מהפוסקים עמודי ההוראה. ואדרבה, מדברי אלה
מתבאר להדיא ההפך. דהנה ב"חולין" (ל"ג, ב')
נקטינן, דכל שנתמסמם, רואין אותו כאלו אינו.
ושעור נתמסמם (דהיינו: נרקב; כמו שפירש"י שם,
בד"ה "המסמסה", והרמב"ם בפ"ה מה"ש, ה"ע)
הגביל שם רב הונא ברב"ה, דהיינו, כל שהרופא
גוררו ומעמידו על בשר מ"י; דכיון שהרקבון הגיע
כבר למדרגה כזו, שהבשר מת ונשלל מפעולתו
הטבעית, עד שאינו עומד אלא לנרידה, ממילא
הרי הוא חסוד כנטול מכאן לנמרי, ולפיכך פוסל,
באם הוא באופן, שבהעגל, היתה נשאר בחותו
התקום נקב שחמ"ר, כמו שמתבאר מדברי רש"י
שם, בד"ה "רואין", ובמש"כ ה"ג (ס"ס מ"ג) שם
עוד כמה רבותא ("ע"י בחדושי הרשב"א שם, בד"ה
"המסמסה"). ועל פי זה הוא דקא פסיק הב"י
(ש"ס) בשם הגמ"י, דהשתא אין אגן בקיאות בבשר
שהרופא גוררו. מובן אפוא מאליו, דחשש העדר
בקיאותו פשיטא, דאינו נופל, אלא דוקא היכה
שהוא בנד"ד קתה רבון ונטיה להמסמסה, דא"ו
אף דלפי ראות עינינו יכול עדיין בשר כזה לחזור
לבדירותו, אעפ"י חיישין, שאנו טועים בדמיונו
הקלוש, משום דבאמת הגיע כבר גם הרקבון הזה
לאותה המדרגה, שאין לה תקנה אלא איזמל; והיינו
שהחליט הב"י: "הילכך בל"ב שהוא שיהיה בבשר
רע יש לפסול"; והכי נקטי כל הפוסקים הנאים
אחריו, וכדא"פסקא נמי הלכתא ברמ"א (ס' מ"ג),
ס"ב; ע"י שם בש"ך סק"ד, ובש"ו סק"ה, ובמש"ו,
ובנוב"י חו"ד, ס' י"ג); — אבל היכה שהדר, ברור,
שאין שם ריעותא דרקבובית כלל, אלא שהוא רק
נפוח בלבד, דלהכרה כזו פשיטא, דאין לריך שום
בקיאות (וכמו שמתבאר נמי להדיא מדברי הרש"ל
בא"ו שלו והב"ב, והט"ו ס"ס ל"ו, והש"ך שם,
ס"ק י"א), לא נכנס מומילא בשר כזה לבית הספק
דגרידה כלל; דהרי לא יתכן לרופא, שיגורו בשר
מי, בהיותו רק נפוח בעלמא, בלי שום רקבובית,
כיון דודאי הדר בריא בכה"ג; כמו שאנו
רואים בחדירות מעשים בכל יום, שכל
אבר עלול לחפוח תפוח קלה, ואיך שתיה
התפוחה מרובה, כל זמן שלא נתהפכה לרקבון,
המסומן באותותיו המיוחדים והידועים לכל, חוזר
בכלל האבר לאיתנו, לאחר איזה משך בלתי
ארוך. אם כן, כיון שהבשר הנפוח לא בא

סימן טו.

ע"ד שאלתו גרונ פרה, שרחה יצא
במקצתו לחוץ, עד שהיה בולט
ככובע; והנה, אחרי שנשחטה, נמצא,
שרסבה לזה היתה תפוחה מרובה בכל
כיס השתן. ובכן השריף כת"ר, אף שלא
היה שם שום רקבון, מטעם שדן את
התפוחה כריון לקותא בבשר, דממילא הרי
אין אנו בקיאות בבשר שהרופא גוררו.

הנה, כת"ר, במכ"ר, הפריז להחמיר הפעם.
ישם, אמנם, גואלים לכמ"ר, שהם החכ"א

מעולם לדי אהה המרה, שנסתפק על אודותיו רגע; אם הוא עומד להטעל; הרי לא כגלל, ממילא, בכלל העדר בקיאותו בגרידה, במקום שאין אנו נזקקים אליה כלל.

אננים. היות אפרים בקוה"ר (ס"ו ל"ה, אות ס"א) שז"ה בה וינגל מזד אחר, דהיינו מטעם דכיון דמטינו להרמב"ם וסיעתו, שמחמירם מטעם גבי ריאה הפיחה, מחמת דהחלק התפוח חשוב כנטול, מצי"א יש לרין כך גם בשאר אפרים, יע"ש. לפי"ז, באם שבאמת נתפס כך להלכה, יולא לן דין חדש, ודכוותם הבשר נפוח במקום שהנבק פוסל, קא חזינון אז עלי' לאו מנד העדר בקיאות שלנו בשעור גרידה, אלא מנד מזד היותו דינא דגמרא, דהיינו הא דנקיטין ב"חולין" (מ"ז, ב') לאסור ריאה תפוחה, למאן דמפרשי, ד"דמיא לאופתא" היינו: "דנפחא". ואם כן חמירא טובא הפיחה מהמחמסה, דאלו גבי המחמסה בעינן דוקא, שנתקלקלה כל כך עד שמה הבשר יעומד רק לגרידה, ואלו גבי תפוחה לא בעינן שום שינוא, אלא דאסורה, אפילו בשאינה עומדת כלל לגרידה; דהרי בזמן הגמרא היו בקיאות שפיר בבשר שהרופא גורדו, ולא שייך, ממילא, לחומר, דמטעם חשש מדרגה כזו הוא דאסרינן להפיחה; אלא דהיא אסורה מנד עלמיה, וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ח מה"ש, ה"ח.

אילם. לנד שהמלה כזו היא ענר הסבא בתכלית, שהתפוחה היתה חמורה מהמחמסה עפ"י דין הגמרא, הנה מהנהגה ליה גם נגס סוגייתו, דהא כיון דרב יהודה משמי' דרב היריך דוקא האמססה גבי שאר אפרים (דמינייהו הוא דמירי, כפי פשטיה הענין, וכמו שפירשוהו רש"י ורבונו אפרים והיעטור בשף ערך "דריס"י), דהיינו רקבון השומד לגרידה, הרי שלל בזה להדיא הפיחה, שהיא אינה עומדת כלל וכלל לגרידה; דלפי"ד, שרב יסבור, דגם שנתפח הבשר חשוב כמו כאלו אינו, הרי הוה ליה להבטיטו דינו גבי תפוחה, דהויא כרופא יומר גדולה, דהגם שהבשר ח', אפיה"כ חשוב כנטול; ואנן ידעינן ממילא, דכש"כ המחמסה, שבשר כזה מה, והוא מושלל בתכלית מכל פעולה גופנית, דודאי אין לך נשול גדול מזה. וא"כ, כיון דלא רפיק אדם לחלוק על האי דינא דרב, דאסרינן לן תלמודא כותי', והכי סתמו כל השוקים ראשונים ואחרונים, — הרי שמכרד כל שפיר מזה, דנקיטין להדיא, דגבי שאר אפרים תפוחה רק המחמסה לנד רק כנטולה, אבל לא תפוחה. נמכך מזה, דמוכרחים אנו לומר, דגם לענין טרפות דתפוחה,

שהיא מטעם אופתא, לא מדמינן שאר אפרים לריאה, כמו שאר מדמינן אוחס לענין טרפות וכדומה.

ועל לר זה הנה סיבב גם דינא דהבה"ג, שספק להדיא להתיר כנד נפוח, באם שלא בשמיה מראה הריאה של איזה הבהמה לתראה נמר גפן (או באם שהכנד בעלמנו לא נשתנה למראה כזה), למאן דמפרשי הרי כוונת בה"ג, שהביאוס הנב"ל "ס"ק ה' והרא"פ ס"ו ל"ח, ס"ק כ"ג: דלדידהו יש לומר, שבעלמנו תפוחה עם מראה כזה, הרי"ו העודה שפירחא על המחמסה גמורה). וכן דעם הר"ן והרי"ו והב"י, שהוסיפו להקל בזה אפילו גם בהשתנות המראה למזד גפן (עפ"י מה שביאר הרא"פ הנו' את דעתם התמוהה, לגמרה). ואפילו ה"א, שהסתפק בקוה"ר לענין תפוחה הכנד, כדלעיל, מ"מ בפנים חבורו (ס"ו ל"ח, ס"ו) החליט להלכה בפשיטות כהפ"ג. והיינו העובדא, שקילו בה בפשיטות בתש" שאלה יעבדן (ח"ב, ס"ו) ובתש" מים מיים (חומר, ס"ו י"ד). וכן ספק להדיא בתש" שבוי' (ח"ב, ס"ו ס"ד) להקל לענין נפוח מחסין, שנגד החוט, התחובה בבית הטוטים מפנינס. וגדולה מזה הקיל הנוב"י (ס"ו י"ד), על יסוד דעת הרש"ל והב"י והש"ך, אפילו הינא שבתפוחה, שנתוך האבר נקיבותו פוסלת, יש ג"כ שנוי מראה (בלעזת התב"ש ס"ו מ"ג, סק"ד, חשוב שנוי המראה גם מנד עלמנו לנד ללקוחא).

הפתיים. דנגד"ד, שלא היתה כאן רק הפיחה לנד בלא שום רקבוביות, וזו שהשפוח היתה בנים השקן, דהראב"ן והרא"ם וביעזם מתירים גבי', אפילו הינא שבאמת טעל לגמרי, — פשיטא ופשיטא, שאין כאן מקום כלל להחמיר. כן אין שום בית מיוחס להא שילא חלק מהרמס לתון, כמבואר בתש" נתלה דוד (ס"ו י"ב); ופשוט הוא.

סימן טו.

ע"ד שאלת הת"ד בנרון שור, שבהלכו במקום שוה על פני הקרח, פערדו רגליו ונפלו. והנה, לאחד נפילתו, לא היה יכול לעמוד, ונשחט בעידו בתוך טעליע מהאסון; האם אפשר להכשירו במקום חס"ם, אדרי שפירם לארר שוחטתו, מדין?

הנה, בגד"ד, שגבל הסוד מעלמו על פני המיסוד, הרי, כיון דמכניסו עד ארעא ליכא יו"ד עשמים

טפחים, ממילא אינו בסוג „נפילה“; ולפיכך אין לנו לחשוב כלל להרשותא דשליטת העמידה וההליכה, — אם כן הרי הדון פשוט, לכאורה.

אך

באמת לריבים אינו צוה לפני ולפנים, אחרי שגבול האחרונים, החב"ש (ס"ו ס"ב), המציא דין חדש על יסוד דברי הרשב"א בתוה"ק, שהביא הש"ע (שם), ואפילו כשנפלה הנהמה מגובה הפחות ימירד טפחים, מ"מ היכא דאיכא לפנינו ריעיפת דגוררת. רגליה, והוא-הדין—ראינה עומדת (כדמשמע מהפסוק, שהביא להמלתו מה"ר"ה), וזו, וכו' דאין אנו מוששים בבחי' לריסוק האברים בכלל, מוששים מיהא לפסיקת חוט השדרה; ואחריו נמשך החב"א (כלל ט"ז, ס"י כ'). אכן הנובי" (ס"י כ"ב) פסק כוה"י במדא, דהיינו ברשותא דגוררת רגליה, זפליג עלי' בחדא—ברשותא דאינה עומדת; דגבה הוא סובר, שיש לתלות רק בכחא בעלמא; והש"ע כשהוא לענא, נהוו מושש לעשות מעשה כנגד החב"ש (ע"י ביד אפרים, ריש ס"י ג"ח).

אולם

כיון דכל עיקרו דהאי דינא מיוסד על דברי הרשב"א, אי"ב הרי יפלא מאד, דהא הרשב"א גופי' קא פסיק להדיא לעיל בתוה"ק, דאם „אחדה נפשה, אפילו נפלה מגג גבוה כמה מרדעות, אין חוששין לה; אפילו לא הלכה ולא עמדה, אין חוששין לה, דכאז הוא שאלוה“—אלמא, דאיכא דנקטינן, דאין בהמה בסוג „נפולה“, חו אין מקום לחוש לשום ריעותא שלפנינו; דהרי ודאי לא יתכן לחלק בין זו, שאינה בסוג „נפולה“ מטעם סברת „אחדה נפשה“, לזו, שאינה בסוג הזה מטעם סברת „אין חוששין בפחות מועדה“; דבכל גווני הרי תללו רז"ל חב"א נפילה כואת שום אפשות הפסד באיברים או בחוש; ואם כן, בהולד לפנינו ריעותא, המתנגדת לקבלת רז"ל, ודאי, דתולין אותה במה שהוא מונו מאד, דהיינו בכאב החייתי, שגרמה הנפילה הקלה בתוכנה. והיינו, כפי האי כלל, דכיויל הרשב"א בחדושו ל„חולקין“ (נ"א, א'), צדיה „אמר רב הו"א“, בכתבו: „דכל מקום, שאמרו: „אין חוששין“—כלל וכלל לא, ואפילו שחטה תוך מעלי' ולא עמדה, כשרה“.

לשון „שאינה יכולה לילך“ היא סוללת בין הסדר ההליכה לגמרי, ובין ההליכה המקולקלת (*); ממילא, הא שמשעין מכאן להדיא, דכל היכא שאינה בסוג „נפולה“, אין אנו מוששים לשום ריעותא, שנולדה לפנינו מהנפילה, לא של שליטת העמידה ולא של ההליכה המקולקלת, כגון גריחת הרגלים וכדומה. הרי לן הוכחה אלימתא, המתנגדת גם לפסדת הניבי" הג"ל.

זולת זאת

הרי גם אופס דברי הרשב"א, שרק עליהם לבדם מיוסדה כל המלאת החב"ש והנובי", הכלולה בהשגתם על הסך (ס"ו ס"ב), שפירש, דהרשב"א מיירי בגפילה מתקום גבוה יורד דוקא, — הם בעלמא מוכיחים להדיא כה"ך. וז"ל הרשב"א בתוה"א: „היה"א אמרנא, דהוה בי רב חביבא משרדה כרעא בתרייתא. ה"ג בספרי דוקא; אבל בה"ג גרים בה: „דנפלה מאיגרא“; ולפי גירסא זו, אפילו נפלה ומשרדה כרעא, לא חיישינן לה. ואינו מחזור, דהא טעמא קא מפרש בגמרא, משום דשינונא שכיח, חוט השדרה לא שכיח; ואי בנפולה, חוט השדרה ודאי שכיח“. הכה, המציין בבחי' יראה, שמרדיות לשונו מוכח להדיא, דהאיגרא, דקא מיירי מינה כאן ובכאן לעיל גבי „קפסה מאיגרא לארעא“, היינו שיש בה לא פחות מגובה עשרה טפחים, כפי שהוא בדרך כלל וכפי שפירש בריש הענין, לנפלה מן הגג" דמתניתין. והנה הוא שפירשו הרשב"א, כדמוכח להדיא מהא דקאמור בהשגתו: „ואי בנפולה, חוט השדרה ודאי שכיח“, דודאי כותבו על „נפולה“ גמורה: ראשית, מדכ"י: בלשון „נפולה“ (ולא כתב: „ואי בנפולה“, שהיא לשון הטולת אינו נפולה שחפיה), משמע, דמיירי מזהו דין ה„נפולה“, דגמרי מהללמ"מ, דמיירי היא דקא מפתחי בכל הענין; וכאז דכיויל בתחלתו, דנפולה זו, שאמרו, דקא בנפולה מגובה יורד, אבל פחות מכאן, לא (כלומר: לא יפול עליה השם „נפולה“); והשנית, דבשלא, אי „נפולה“ גמורה קא מיירי, שפיר הוא דקא פריך בפשיטות: „חוט השדרה ודאי שכיח“, אבל אי אמרת, דמיירי בנפילה בפחות מירד, הרי יפלא מאד, דהא, אדרבה, כיון דנקטינן, דלא חיישינן למיורי בנפילה כזו ולא מצריכינן גבה שום בדיקה, הרי על כרחך, דחפשינן ברור, דנפילה כזו אינה

(*) וכאז דאימת, בראשונים ובש"ע אר"ח (ש"א, י"ז): „חיגר, שאינו יכול לילך בלא מקל, מותר לילך בו“; דאין הכונה דוקא, שכל מקל אינו יכול לזוז ממקומו, אלא שכל מקל אינו יכול ללכת כפי הדרוש לו, הוא בכלל שמתבאר מה"ש (ס"ק י"ב); וכן מוכח נמי מתירון הר"י שכתוב „שכתוב“ (ס"ה, כ'), כד"ה „היקשע“), דפשיטא ל"י, לאת במקל, אף דגם בלא המקל הרי הוא יכול לפסוק

זמה ובמה פשיעות באמנות הקב, כידוע.

וכמו שכתבו בשם התו"ח לקמן בסוגיא זו והי"ש
 ס"ח ס"ה). וכיון שהבבא לומר, שהתוס' שללו
 מה"י עובדא רק ענין גפולה, גפולה גמורה
 מגובה עשרה (וכמו שפירשם נמי הש"ס יוסף),
 ואפ"כ מחמת הב"י והב"ח את דברי התוספתא
 נחלח ממילא עם דברי הרשב"א בתו"ח הג"ל —
 הרי לך להדיא, שהם מפרשים, דגם הרשב"א
 מייכו שם רק בגפולה מגובה י"ד דוקא. והכי
 פירשוהו הפ"ח והרא"ש יוסף (בדבריו על התוס'
 הג"ל), והג"ח בב"אוריו.

אור"ח

דא ע"ה, שחיי הקיסות העלומות,
 שהבב"א את הש"ס לפירוש הג"ל, הרי
 עדיין הן נכזות כגד לפנינו, מלא, מאי קמ"ל?
 הרשב"א בתו"ח והס"ע הב"א, דגרידת הרגלים אינה
 מולאה מידי גפולה? הא האי כלל מהבב"א
 אלל לקמן במקומו הראוי (דהיינו הכא שמדברים
 מענין הכונת ההלכה המתרה גפולה), ד"ה
 ה"ב והיא זלועה", אינה משונה הלכה! ועוד,
 אי ס"ד, דאינה מיידין הכא בגפולה גמורה מעשה
 י"ד, — אם כן מאי איריא דקמ"ל רק מש"א
 דפסיקת החוט, הא בבב"א הוא שחש"ן נמי
 לריסוק כל האברים!

אבן

בתיורא דה"י מלחא נראה, דכונה עמוקה
 לטעם בדברי הרשב"א. דהנה, כיון דלש"ן
 העובדא בנמרא ובפסיקס היא: יהוא אימראתא,
 דהו שר"ן כרעיה בתריית"א, הרי ידעינן
 ממילא מזה שני ענינים:

א) דהאימרתא

לא שיהיה רק זלועת
 על רגליה, דבאופן כזה
 ישנו כח התנועה בהרגלים, ורק שהליכתן גרועה
 ומקלקלת, — אלא שבגילה היו נכדירות, שהיא
 ענין העדר כח התנועה לגמרי, דהיינו מחלת
 השב"ן, הנקראת בלש"ן ח"ל: שגרו"ח" (כמו שפירש
 רש"י: קרנפ"א, שהור"ח: קראב"פ; פארא"י),
 והנה, מחלה כזו, אם אינה מקומית (מלד)
 קלקול, שנתהיה צעום וראשונה בתוך הרגלים עצמן),
 אלא שהיא נשתבבה מאיזו מחלה ר"א ש"ת, שמקומה
 בלחד מחלקי העוף האחרים, — תבוא על הדוב
 רק בשב"ה קלקול והפסד חוט השדרה, פיועו
 בתבנת הרפואה, שסבב כזו תשלול לגמרי את
 כח התנועה מצבליה,ו, אפילו בשעה שאז שובב,
 מש"א בבהב"א האברים הפנימיים לבדם, אז
 אינה נפסקת יכולת התנועה מהרגלים, באופן שיב"א
 מצבליהו להיטען גם בשעת שכיבתו, אלא
 שמזד עלמות החושא הנפרזה, מתקלקלת רק
 ההליכה או שנעדרת לגמרי, וזוה אחי שפיר
 מה שחשם רבינא באותה העובדא רק לפסיקת
 החוט לבדו, ולא חשם גם לריסוק אברים.

אינה מלויה כלל פסיקת החוט; ואם כן, איך
 יאמר הרשב"א בהפך מזה, מה שגריך לגרור
 אחריו מלחא דתמיחא טובא, שאפילו בגפילה בשפות
 מ"ד, ואפילו שחטוה הובא, באופן שלא הספקנו
 להיות זה שם ריעותא, נלמדך לבדוק מפסיקת
 החוט, ככל מ"ז, שחש"ן לו, — מה שהוא נגד
 דעת כל גדולי הפוסקים ונגד דעתו בעלמו!

אל"א

ודאי, דהרשב"א מיידי בגפילה מגובה י"ד
 דוקא; וא"כ נכללת ממילא כל הגמרה על
 סה"ג רק בזה, שבה"ג סב"ר, דאפילו ההלכה
 דגרידת הרגלים מולאה שפיר מידי חשם גפולה,
 והרשב"א סב"ר, דדוקא הלכה יפה בענין.

ובזה

יובנו היטב דבריו בתו"ח, דקאמר בענין
 זה: "... בד"א, שלא ידע שגפלה, אכל
 נודע שגפלה, חוש"ן, שח"ש נפילתה נפסק חוט
 השדרה ועורת רגליה, שפסיקת חוט השדרה מ"ז
 עם כח גפולה". והנה, אם איתא שגפרש, דמיידי
 האין בגפילה מגובה הפחות מ"ד, יתכן, שיוסף
 הרשב"א ב"ק"ר דין כזה, שלא בא דמזנו כלל
 ב"הר"ן", מה שהוא נגד דברו המזד ונגד הגליה
 מצדו, המבוארת בהקדמתו! ועוד, איך החליט
 בפשיטות, שפסיקת חוט השדרה מ"ז עם כח
 גפולה", נגד מה שהביא בעלמו ב"הר"ן" הא
 דקמ"ן כמסקינה הש"ס ב"ב"ק", דאין חבטה בשפות
 מעשה, דלפיכך הוא דאין חוש"ן להר"ן שם
 בדוקה בבב"א גונא, דהיינו משום שמזד כח
 גפולה" כזו אינה מלויה כלל וכלל פסיקת החוט!

אל"א

לאו ש"מ, דהרשב"א מיידי גם בתו"ח
 רק בגפילה גמורה מגובה י"ד,
 וקמ"ל, דגרידת הרגלים אינה בכלל היתר "הלכה";
 דהיינו, כפי הו"א לפסק ההלכה מהשנתו ב"הר"ן"
 על הנה"ג.

וכן

משמע, שפורבוהו הב"י והב"ח, בבב"א,
 שדבריו כלולים בדברי החוספות, דקאמרי:
 דהו שר"ן כרעיה בתריית"א. לא בגפילה מיידי,
 והנה, מהחוספות נראה להדיא, שבאו להקן, דלא
 נטעה לפרש, דמדבב"א הנמרא את העובדא הו
 בסוגי"ה גפולה" (שפטיטא להחוס' בסמוך בד"ה
 גמ"ל, דנכח בעיני דוקא גובה י"ד), בעת
 שבאמת טפי הוה עדיף ל"י להנמרא להביאה
 במקומה, ללעל (מ"ה ב') בדיון פסיקת
 חוט השדרה, — לפיכך נימא, דגם עובדא זו קא
 מיידי בגפולה מאיגרא, כנרסח בה"ג; על כן
 השמיטנו החוספות, דלאחר כל אלה (ע"י שי"ש
 ה"י ס"ב), לא יתכן לפרש בבב"א גונא, משום
 דאינה סב"ר, דבעיני דוקא הילוך יפה (כפי
 הו"א מנרסחם דלקמן, עמוד ב', בד"ה והלכתא";

ואם כן הכי קיינו מוסבין עפ"י זה הדיון, דבגרידת הרגלים האחרונות, היבא שהיא הולכת על ידי ב' כראוי, כשרי טיט ככה"ג, דלפילו בג' גפולה"ה גמורה אין לחוש כלל, מטעם הש"ס הג"ל (עי' פ"ח בבבלי ס"ס, ס"ק ב'); דלפיכך הוא דלא דמי האי דינא כלל להא דפסק הרשב"א לקמן בזה"ש, דהא הלכה והיא לולעת, לריכה בדיקה, דבאי "ל"י ע"ה", שלשון כוז אינה מוכחמת העדר עלמות חנופה הרגלים, המסתבבת רק מהפסד החוט, אלא שהיא נופלת על חילוף כללית ומגיעת ההליכה, היכולה להסתעף מלד ריבוק אחד האברים, בעת שעלמות התנועה משמרת בתוך הרגלים בשלמותה.

עד כן הוא דקא אחי הרשב"א להשיעטו שפיר כהא, דבאמת לא שגא, אלא, דלפילו הולכת כראוי על ידה וזאת רגליה האחרונות גוררה— העפ"י"כ אין להחיר מטעם הספק-ספיקא הג"ל; והיינו מהטעם שכתב כאן: "שפסקיה חוט השדרה מלוי עס כח נפלה"; ודין דכיח עפי לאיסור מלהימר, הרי אין הספק דשגא לא נפסק החוט" מלמסק בכה"ג לפסק כלל; וכמו שפירש הפד"ה (שם ס"ק י"ג) את מירון הרשב"א בזה"ש על קושיות מדרוסה הג"ל; וכן הביא המנחת כהן (סוף ספר העדויות) להדיא בשם הרשב"א בתשובותיו (סי' ח"א); והיינו כמו בפסק הש"ך בדיני ספק-ספיקא (סי' ל"ג).

מערתה, סדו מילול קוסיות הפד"ש מעל הרשב"א, דבפיר השמיענו הלכה בזה"ש האי דינא בשעת גבורת רק הרגלים האחרונות, דאף דכה"ג ליבא אלא תשגא דפסיקת החוט לבדו, אפיה"כ אין להקל בזה מטעם ספק-ספיקא; ומו הודיענו על"ס הדיון לקמן במקומו, בשעת "עקרה רגלה", דבעינן דוקא הילוך יפה, אבל ב"לולעת" תייסבין לריבוק אברים ולפסיקת החוט

ועל לר זה הנה סובבת גם דעת מין, ז"ל, בשו"ע, שהעתיק דברי התוס' הללו כל אחד במקומו— בסו"ס ל"ב וכו' י"ח, ס"ו; ואם כן מה שאפשר לפרש בגוף התוס', הלא מהפירש מילול גם בזההזקה.

ובכן, אחרי שנהרס היסוד האחד של תומרת הפד"ש והנוב"י, הלא אין מקום ממתה לחוש לה כלל נגד כל הפוסקים שקדמו; וכמו שפסקו בשו"ע ארמיר הזקן, ז"ל, ובג"ע-פסק"ד, ועוד

ב' ד"ק, כרעיה בחרייט"א" היו נגדרות, אבל הרגלים הראשונות, דהיינו הידים, היו הלכות כראוי, — הרי מזה נמי מוכח, דלא נהרסק גבה אבר מארביה הפנימיים, דלילה זאת, הרי יהיה החולש מתפשטת בכל הגוף בשוה, באופן שהיה מונעת ההליכה הנאותה גם מהידיים; אלא שהכה"ג היא רק פסיקת החוט, דכה"ג ידוע בשעת, שזאם נפסק החוט בחלקו שלטעם מטעם החוס, או חתלה מחתלה פעולת ההפסד רק בחלקו החתומ של הגוף, דהיינו הסתעפות שכן הרגלים האחרונות; ורק לאחרי תקופה ידועה, אחרי הולד דלקת עור החוט או מוחו או גם שניהם (דהיינו החתלה, הנקראת בשפת הרפואה: "פּוּלְטַנְטְוּנְגִּיס") ואחרי התפשטותה גם על יתר חלקי החוט שבשפת העליון, או או יסבב ההפסד גם שכן הידיים.

נבוצא, כיון שהיא הולכת על ידיה כראוי, בשעה שמהרגלים נפסקה כל תנועה, הרי חויבין מזה שפיר, דהנפילה לא גרעה ריבוק אברים, אלא שגרמה רק הפסד החוט בשטחו שלטעם מהחיה; אכן, שכתחו זה לא יתכן להגביל מקום ההפסד, משום שבין א"ס הוא בהחלת השטח ובין א"ס הוא בסופו, הנקרא בלשון הרופאים: "קאבא עָוּנְוּא", דהיינו למטה מפי פ"שה שלשה, — בכל אופן הרי תהיה החולדה המחייבת מזה שכן הרגלים.

לפיז, הרי יולא לן, דבהאי עינדא איבא, לכאורה, ספק-ספיקא להחיר, אפילו בשנפלה האימרתא מקום גבוה הרבה של לדעתה, שגא לא נפסק החוט כלל, וגרירת הרגלים האחרונות היא רק מזד דנקטת שגרונא בזור מלה מקומית בתוך הרגלים עלמן; ואח"ל, שגפ"ז— שגא נפסק למטה מפי פרשה שלשה, דהיינו במקום שאין איסור כלל מזד הפסד החוט, וכבר עלה ס"ס כזה על דעת הרשב"א, בכתבו לעיל; ואחי תמה: על ויחיב ושתק, ואינה מקרקין, למה אנו חושבין להס? דהא כל חדא וחדא בספק-ספיקא עומדת: שגא לא דרס לנו; ואפילו המנא לומר, שזו היא שדרס, שגא במקום שאינה נטרפת בכך דרסה וכו'". וגדולה מזו השמיענו בהרוק (סי' שפ"ז) בני "נפולה" גופא, שיחבן לבחוק בה אשילו על ספק-ספיקא הגרוע מהג"ל, בכתבו: "אבל אם נפלה ולא נודע? אם על מתניה או על ללעותיה, מותרת בלא בדיקה, דספק-ספיקא הוא, ושרי (**).

(**) ז"ל, דהרוק סובר, דלא נחשב זה ל"ס"ס משם אחד", מחמת דכה"ג מוקרי נמי, שהספק הראשון מתיר יותר מן האחרון; כיון דלהראשון אינה כסוג "נפולה" כלל (עי' בינת ארס, ב"שער הקבוע", סי' י"ג).

ועוד כמה אחרונים בתשובותיהם, שהביאם בס' דרכי תשובה (סי' ס"ב).

ואין

לפטון, ולדמי, כיון שהביא מיהא, דנרית רגלים, והיה השבן, הויה מלך עלמה הוכחה על הפסד מוט השדרה, אי, בהיות הוכחה כוונת לנגד עיניו, הרי עליו להתמיר אפילו בפילה מגובה הפחות מיו"ד, —דיש לומר, דשאיני ושאיני נפילה כוונ, דגבה הוא שיש לסמוך על הספק-ספיקא דלעיל; דהרי כיון שמזהר אינה מזויה כלל פסיקת המוט, מו ליכא סכנה. שיהי שפי לאיסור מלהיתר, שפכילה לא קא שמטיק אהוי ספק-ספיקא גבי נפילה גמורה. וא"כ הוי הכא ספק-ספיקא מעולה, דאף דליתו מתהפך, הרי כנדרון כוה לא מזריבין להאי תנאה כלל, כיון דמתחלה יש לנו לחון על ענין תלות המקרה: אם ישנה כאן המליחות דפסיקת המוט; ובמס' הש"ך דדיני ס"ס (סי' ט"ז) לענין מליחות החולע.

אמנם

כיון דהכא גבי הריעותא דשבן רגלים אנו מוקקים להמיר מטעם ספק-ספיקא, לפיכך יש להתמיר גבה לבדוק לכתלה בחוט, כהדרשת הש"ך דדיני ס"ס (סי' ל"ב); אך דיעבד פשוט, בלתי בדוקה כוונ מעבכת כלל.

וזרת

ואח, נראה בנפח המלאה התב"ט והטב"ט ה"ל בכללותה, ללאחר כל אלה, הואיל שהיא יראה שפומייהו דרבוהא כותייהו, ראוי שלא להקל למעשה, אלא אם כן בהיות איוזה הפסד דבר.

נהזור

לנ"ד, דגבי, כיון דאיכא נמי הפס"מ, פשיטא, דאין להתמיר כלל וכלל.

כן

אין לחוש כנ"ד דהא שהתמיר בס' דעת קדושים (רי"ס ס' י"ח) אפילו בפילה מגובה הפחות מיו"ד, הויה שנתלקה בהמה על הקרח, שאם שלא הסתכלו בתכונת הנפילה, מטעם דחייבין, שאפשר נפלה בבת אחת ושלא מדעתה, דבאמת אין בוס מקום לחומר כוונ; דהא החומרא דנפילה בבת אחת לא נאמרה בכל הפסיקים שקדמוהו אלא רק גבי הפילוח אחרים, אבל כשנפלה מעלמה בפחות מיו"ד, הרי לא אישתמיט חד מינייהו לחלק בתכונת הנפילה: אם היה בהדרגה או בבת אחת. והדברים הרי ממסקנת הגמרא ב"ב"ק (ג"א, ב') שמעינן להדיא, דאף שגל השור להריחא דלמחי, סנדרך כלל מסתבבת נפילה כוונ מאונס, מלך העלמת שין, שאין לך נפילה פתאומית ובבת אחת יותר מוונ, אפיה"כ לא היה רב נתמן אוסרו, לולא היתה הנפילה מגובה עשרה דוקא; וא"כ כשי, שאין שום חשש גבי הנפילה מלך חלקיקות הקרח, אחרי שהתמה, בלכתה עליה, רוחה היעב אה הסכנה

הכונה בעקבה, שלפיכך היא עושה בודאי כל תחבולות ההגנה החושיות, לבלתי חזק מהנפילה הנפיה לה לרגשים. והכי מפורש בש"ז"ק (סי' ר"א), שכתב: ואל אם החליקה ונפלה מאליה, כשרה; אעפ"י שאינה מועלת לפניה בארץ, כיון שלא הפילוה בחזק (דלא איכא תלתא לגרועהא: הפלת אחרים, בחזק וגם הערר נעילת הפרגים); וכיון שאין גבוה עשרה פעמים מכריסה לארץ, כשרה."

נמצא

דכחה שלקין וכהא נחטין, דננ"ד כשר השור בלי פקפוק.

סימן י"ז.

ע"ד

שאלתו, כנדרון מה שנהגו בעירו קאליצין, כבבל יתר ערו סיביר, לשרות הבשר חצי שעה בתוך הפירת הקרה (פאלאנקא), שעל הגהר; ואח"כ מורחין אותו שם על מהצלת של גמי (ראגאנא) השמורה על פני הקרח; ואחרי השהיה בכליתה כשעור, מרחין אותו ב' או ג' פעמים בתוך אותה החפירה.

והנה

דעת כח"ד להתמיר אפילו דיעבד, ולאסור גם הכלים, שמתבטל בהם בשר כוה, מלך אלה הטעמים: א) כיון שמדויקן דחה ראשונה במים הקרים מלך שהתם הקרח, הרי כתב הב"י (רי"ס ס' ט"ט), שהמים הקרים צומח מפרש' ל"י להבשר, ולפי"ו, הדחה הראשונה דנ"ד אינה כלום; ב) שקרוב לשער, שהבשר מתקרב, בהיותו מוח בתלותו על הקרח, דמוילא אין המליחה מועלת בו; ג) כיון שהבשר מתקרב ומתקשה, הרי יש לומר, דגם הדחה האחרונה אינה מועלת כלל.

אולם

לענין, אף דהאי מנהגא הוא ברוב בתבלות, מ"מ הפיוו כתי"ר על המדה, בהתמירו אפילו לענין דיעבד. דהנה, כנדרון החשש הראשון, נראה פשוט, שבה"י לא קאמר דבריו הם אלא לשיטת ה"א שצמדתי והר"ן, דלדידהו טעם הדחה ראשונה הוא כדי לרך הבשר (עי' ש"מ' בפתיחתו לה"י מליחה בדיה, ועשה אבוא"); אבל להסמ"ק ולהמרדכי, ולהרא"ה, וסיעתם, דסבירי דלאו מטעם ריכוך נעשו כהא, ודאי, דלא שני להו צין אם היה הדחה במים כאלו שמרשין להבשר או לא; וכיון דלוינהו מלריבוס, כל מר כדאית ל"י, רק העברת לבלוך הדם מעל פני הבשר, מוילא, הרי פעולה כזו שפיר יבוליס לפעול אפילו

יום היותר קרים שבעולם. לפיכך, נהי' דלענין מנהגא דלכתחלה יש לחוש לכל אופן היטות, מיהו אם עברו והדיחו במים קרים ביותר, בודאי מותר הכשר אחרי המליחה, עפי' הטעם שהעצרת הלכלוך, שלא מפי הרבים, בדעיקר הדין כושיי'ו נקטינן; וכמו שפסק הרמ"א (ס"ב) לענין אם לא סודח רק מעט קורס המליחה (דהדחה כו' מעצרת רק ללבוך הדם, אבל אינה מרככת הכשר כלל), דמותר בדיעבד; באופן שאפילו היכא דלא נתבטל עדיין והיכא דליכא הפש"מ, אין לרוך כלל לחזור ולהדיחו ולחלוט שנית, כמו שפסקו הט"ז (ס"ק י') והש"ך, והשארית יהודה, והעני' בצוה, והשבילי דוד (אות ג'), והיד יהודה; ובהני מודים גם הפמ"ג והח"ד (ע"י בלכ"ש, במדושי דניס אות ק"ט, ובשבילי דוד, שם, וביד יהודה בפירוש הארוך סו"ס"ק ע"ו), — דלא כהגרעק"א, ז"ל, במדושו (ס"ק"א ובק"ד), שהעמים כונה אחרת בדברי הרמ"א.

אחרי שכבר נטשה מעשה המליחה על הקרח, ואין אהנו יודע צרור, אם נקדש הבשר כאבן קודם שעבר שיפור המליחה, דלפי הגר"א מלשון השאלה, לא ראה כח"ר צעניו את הבשר בהתקדשו במקום מליחתו, ונס לא הנידו לו כך בלחת מן העבודות, מוד שהבשר היה מתבטל תמיד בלי שימת לב כלל לתולדות מליחה כו', אלא שרק כח"ר משער כך וחושש לזה בחור חששא קרובה, — ממילא, הרי אינו יולא מיהא מגדר ספק; וא"כ הרי שפיר אפשר להקל בכה"ג, מטעם היותו ספק בדם שבטלו, דאינו אלא מדרבנן; דהא הכא לא שייך למימר, דהחתיכה עומדת בחוקת איסורא דדם, דלכד מה דלדעת גדולי האחרונים (הש"ו, ס"ו קכ"ו, סק"ו, והח"ד, סי' ס"ט, ס"ק י"ד, והיד אברהם, שם, והשב שמתחלה, ש"ג, פ"ו) מושללת החתיכה לגמרי מהאי חוקה בכל גווי, מחמת דהאיסור, שאנו דנין, שהאור ע"י מליחה, אינו בכל עלמות החתיכה, שבעצמותה הרי היא מותרת, אלא שהאיסור הוא רק מעורב בה, — לכד מזה, הנה בגמ"ד ליכא לחוקה זו אפילו להנ"ק"ב, (בסי' קכ"ו, שם), דפליג על הך סברא, דכיון דנטשה מיהא מעשה המליחה, שעל ידה היה מוכרח הדם ללאת, אי"כ הרי אימצעא כאן חוקת הדם שבחתיכה, והוא כאלו אינה כלל, כהא דפשיטא להמני' (סי' ל"ב, סק"א) ולהשפ"ד (סי' ס"ט, ס"ק י"א).

והנה, כל זה, הוא יחיצא לכח"ר, שהמים שהתח הקרח הם קרים כל-כך עד שמטרישי להבשר; אולם באמת נראה, דכל חששת "מטרישי" לא התכן אלא דוקא במים המכוונים בכלי ש בח"ר בזמן הקור הגדול, אבל לא במים שבהר החת הקרח; דהרי ידוע בחוש, שאין הקור, שממעל למכסה הקרח, שולט כלל לקרר את המים שחתת המכסה. ומו, הא לפי עדות חז"ל הנאמנה הרי ארובה, עוד ישנה קלה חמימות במים כאלו, כדקאמרי ב"פסחים" (ל"ד, ז'): "במות הגשמים חמה מהלכת בשיפולי רקיע, לפיכך כל העולם כולו זוכן ומעיינות רוחצין (היינו חמימות כל דהיא, וכמו שנתבאר מדברי הא"ו, ת"א, סי' ר"מ, וכ"כ אדמו"ר בשו"ע סי' תנ"ה, ס"ב); דהרי פשיטא, דלגבי תקופת עלם ימות הגשמים לית מאן דפליג על הבה"ג והתניא, והכלבו (הל' פסח), והטור, והשו"ע (רי"ט סי' תנ"ה), דסבירי, דגם הנהרות, אף שהם מתפשטים רחוק מנביעת המעינות, אשפי"כ כלולים נמי בכלל "מעיינות" לענין טבע החמימות; וכמו שמהפ"א מתוך הדברים המדוקדקים, שכח צוה המשב"ז (שם, סק"א, בדי"ה ע"י ברא"ש לרש"י").

איברא, דלקוטא דמלתא אין אנו נוקטין כלל לכנס לבית הספק בזה, דבאמת אין לנו להחזיק רישותא, כיון דודאי מלי' יותר לתלות, שבמקד השיעור המלומ"ס של מליחה, דהיינו חי' מינוטות (דלגבי דיעבד פשיטא, דאין להחמיר בהלכת כ"ד מנוטות דוקא: ע"י ביד אפרים סניף ו'), לא נתקדשה החתיכה בשלמות, עד שתייה קשה כאבן, באופן שהמלח לא יוכל עוד לפעול בה את פעולתו; דהתקדשות כו' במשך קצר בזה ודאי פ"תצ"ר אפילו מתקור היותר גדול, באם שהוא קור בזה, שבמקום השחררותו אפשר עדיין להתקיים ישוב בני אדם, ומו, הרי בלא"כ יחייב השכל, שהחתיכה, בצורתה בתוך שיפור מליחתה, היא מושללת או מהתקדשות הנמורה; דכיון שטבע המלח להויו ולשאוב הדם ממקומו, אי"כ הרי מנועת ההויה הוא, המתעוררות בכל גידי הדם הגסים והדקים כשערה, הממלאים בלי מספר את כל שטחי החתיכה, מעצבת את פעולת ההתקדשות, מחמת שהטעפה מולידה בטבעה חוס (כידוע וכמו שמואר נמי ברי"ף ור"ן ס"פ "כל שעה"), דלפיכך התנגד ממילא, להתקדשות; וכעין הא דקאמרינן נמי ברש"י מתניתין ד"יומא" (מ"ג, ז').

ובבני, הלא אין מקום להחמיר בגמ"ד, אפילו ליה"א שבמרדכי והר"ן והב"י.

וברבר החשש השני: הנה, אם היינו, יודעים בודאי, שהבשר נקדש שם על הקרח, באופן שנתקשה כאבן בתוך שיפור המליחה ושאר במלכ כזה עד ההדחה האחרונה, — בודאי אסור אז הכשר אפילו בדיעבד, באם שנתבטל, כמש"פ הש"ך (שם, ס"ק י"א) בשם הרש"ל; אך בגמ"ד,

ואפילו

אם היה המילוח נגדו, שראו את הכשר, שהיה קרום כאבן לאחר שיצור המליחה, נראה נמי, דיש להקל ולומר, דהשתא הוא דנקרש, משעם דחוקמין לי על חוקתו הנכונה הקדומה, שלא היה קרום מתחתו; דכיון דליכא כאן חוקה המנגדה, דלחר משעם המליחה הרי נהפולה חוקת הדם שבתחילה, ממילא, הרי אפשר שפיר לשמוך עליה, אף הדיא חוקה העושה להשתנות צופן הקרום, וכמו שהשיב להובית הכב משעתא (ס"ג, פקדן מ'—י"ג). ואף דההקדשות אינה באה בבה אהת, אלא—מעט מעט; מ"מ אין זה מנגד חוקת הכשר הקדומה, כל זמן דליכא חוקה המנגדה, הדיא אין צורך הישיבה דהרי קרום לפניך' תרתי לריעותא; כמו שמתבאר להדיא מחובות דים "גדה", דלולא המילוח תרתי לריעותא, לא היה המקלקל סבבה "חסר וחסר" או "חמוץ וחרץ" את חוקת הקדמת של המקור של של ה"ן (ע"י ביהובי הדיא ליד ס"י ד"א ס"ק ק"ד). ואף, דלכאורה, הא נחיתין ההם רק מרא דנבא הדיא לייבא תרתי לריעותא, דנחויכא תר"ל אוליגן בודאי בתר חוקה דהשתא, ואלו בליכא הר"ל אוליגן מיהא בדרה לבי"פ מספק,—הרי נקטינן לקמן (ו' ב'), דאין זה אלא משום חומר דקדשים ותדומה, אבל נבי חילין לא חייבינן להא עכ"ל; כלל (ע"י בתיב' דים "גדה", "מעליש", ובש"ס, שם, ע"ה, ובצננות אהם שער רוב חוקה, ס"י ל"א ול"ג).

יורה

מזה אפשר לומר, דאפילו אם היו נגדו תרתי לריעותא (כגון אלו היה חוקת הדם שבתחילה חוקה מעליחא), העפ"כ, כיון דליכא סבבה להלוט, שההקדשות באה לאחר שכבר פסק כח המלח המעכבה, דהיינו לאחר שיצור המליחה (ע"י ה"ו ס"ג, ס"ק מ"ז), שפיר תלין, דהשתא הוא דנקרש, ובהו דנקטינן ברחוב'ס (פ"ה מה"ל הרומות, ה"ד) לענין הדוקה את החבות והגיטה להפריש תדומה על אחיבו כו', ולאחר זמן בדקה ומלאה חומץ, — מעט שבדקה החלה עד ג' ימים ודאי יין כו', מכאן ואלך ספק': אלא, דאף דכתב ג' ימים לא סחיטין על חוקה ה"ן הקדומה, משעם ההתנגדות דתר"ל (חוקה עבל ו"הרי חומץ לפניך", דקדאמרינן "גדה", סס), — אפיה"כ כל משך שיש עדיין סבבה להעמיד היין על חוקתו (כפי שנתבאר, ב"ב"כ ל"ו, א'), שפיר מעמדינן אותו עליה בכל נויני. וכשיטת ה"ה.

ואין

לשטון, דאף שבתחילה לא התקדש בתוך שיצור המליחה, מ"מ לחלוטת המים שעל

פניה הרי ודאי, לרוב קליפותה, יתגבר הקור על ההתנגדות המלח, להגלית גס בתוך השיעור; — דבאמת אין זו סתירה כלל לפשילת המלח הנדבק בכבשר, משום של זמן שבתחילה בעלמה לא נקדשה, שפיר כמו חדם עמוד להמשיך פעולתו באין מפריע. ואפילו ניח, שבמזב כזה יפסיק גלית המלוחות בין המלח להחזיקה, הנה בודאי, דלא יגרע הפסק גלית כזה מהפסיק העלמות בין המלח בעליהן להחיות שבקרבתן (ואעפ"כ הרי מהניא מליחה כזו להחיות; ודאי אין לחקך בפרט זה בין מוח לכבד, כמבואר בתוס'א להרשב"א בנדון מליחת הפלסים; וכן מוכח נמי להדיא מהש"ך (ס"י ע"א, ס"ק ג' ו"ע' בשפ"ד שם, ס"ק ג' ו"ע', ובשבילי דוד אמת א').

כן

אין לחיט, לשלח יתקדש, לרוב קליפותו, ה"ה, הנפלט קמעה, קמעה, באמצעות המלח, וישרך כך על החתיכה בתוך שיעור המליחה, — דהרי כג"כ הוא מרא דמבואר בש"ע (ד"ס ס"י ע"ב), דאפילו יור למתקבן בנזחא שבין החתיכות הנמלחות אינו אוסר; והדברים מבוארים בצעמם בא"ה הארוך (כלל יורד, ס"י כ"א וכ"ג).

בעתה

אם בלתי לחשוף לחשכת כח"ר השלישית, היא רק מזד שפני המנהג בודאי נשתנה שם הכשר במלחו לרא פחות משעה שלמה, וא"כ הרי זה קרוב ודאי, שבצבור שיצור המליחה המלוחות, הספיק להתקדש בשלמות קודם ההדחה האחרונה בתוך של ת"כ מינועות. אולם נראה, דאפילו בזהות הכשר במזב כזה, נמי מועלת לו לזאת ההדחה; דכיון שהיא אינה באה אלא להעביר המלח ולכלוך הדם, אפשר להלוט שפיר דבהדחת ג"פ בניי הנהר המצויים בודאי יתקפה הכשר הישב, אף בהיותו קרום כאבן. והרי גדולה מן הקיל הפנאי (בשפ"ד, ס"ק י"א) אף לענין הדחה כ"א סיג"ה, שהדחה הכשר, בהיותו קרום, ומלחוקי אחרי שנפטר, ושפתיו אין צרוו מללו שם, דרק לעצם דריוך יש להדיחו לבתלה פעם שנית לאחר ההפסק שקודם המליחה; א"כ מבואר מזה להדיא, דליחר עממי ההדחה הראשונה, שהם משום לכלוך הדם שעל פני הכשר, שובר הכלוך שפיר גם בהיות הכשר קרום בשעת ההדחה. אמנם, החו"ד (ביאורים, ס"ק ה') החזיר בזה, שבכבוד, דלכל העצמים לא מהניא הדחה ראשונה כזו אפילו בדיעבד, מזה שאין ביכולתה להעביר הכלוך, ונשתניע מחו"ה הארוך (כלל א', דין ג'). והנה, באמת דבריו תמוהים, דבא"ה מוכח להדיא, דלא הקפיד בזה אלא לבתלה, אבל לא לענין דיעבד כלל; אך, אפילו לפי חומרא זו, הלא כתב בס' יד יהודה (ס"ק ע"ז), דלש מסור ופה בידיו את הקרם

בקביה, וזה לא הוה רק מדרבנן, כתב שם רש"י, דנאמר ע"י מליחה, וע"ש. ומפורש בהדיא, דאף כבשר בחלב שחוטת נאמר ע"י מליחה (ועיין בבאה"ט י"ד סי' צ', ס"ק ה"ב!) וצ"ע".

על

יסוד זה בנה הרב הג"ל בנינו כמו רמזים באותיות א', ב', ונ', שם.

והנה,

הוא נמשך בזה אחרי הבאה"ט, שהביא המחשב גם חלב הקבה לחלב שחטה; אולם הדברים האלה מרפסן איגרי, דלרש"י (שם), האוסר אף בקרש, מטעם דדינו כחלב גמור, ולא כפירש"א, ולר"ם, האוסר רק בלול, הרי בודאי חלב כזה לדיהו אסור בבשר נדחורייתא! משום דחלב שחטה לא מיקרי אלא חלב הונא מוכחל בהמה לאחר שחטתה; אבל חלב הקבה אף שנמלא בכוכה לאחר שחטת הונק, מ"מ הא הוא ינק בחיי האם, איכ הרי היה כבר חלב-אם גמור, ולא יתכן אשוי, שיתהפך לחלב שחטה; וכמש"כ הר"ן (ס"פ כה"ב): דחלב הכתום בבמה לאו כבמה שנמלא בה דייטין ליה, אלא הרי הוא כמנוח בקערס; ודינו כמקום שבה משם. ודין חלב גמור יש לו לכל דבר". והדברים מוזכרים בגמ' (ק"ט, ב'). וכמו שפירש"י (שם, צ"ה, "זה כוס במעיו"). והיינו דקאמר בתוספתא (פ"ח): "קבה ששלה בחלבה חייב"; משום, דכיון דחלב כזה אסור בבשר מדחורייתא, ממילא, חייבים שפיר מלקות על בשולו בעור הקבה. ועי' בש"ך (ס' פ"ז, ס"ק ל"ב). ופשוט הוא.

הקרה מעל פני החתיכה בשעת ההדחה היא, בזה יורה גס החו"ד, דמהניא בכב"ג. לפ"ז הרי יש לסקל בגד"ד חליבא דכ"רע, לדחריקן, דבדולאי, אם ראה המתעסק בהדחה האחרונה, שלא עבר הלכלוך מעל פני הכשר, השתדל לשפשו ככה הרבה עד שהסירו עם הקיד; דכיון דטעם הדחה זו ידוע לכל ע"ה, תלינן שפיר, לדידאי עשה המדיח כהונן, בהיותו עומד בחוקת הכשרות דכל ישראל.

כן אין לפקפק מלד עלם מקום המליחה על המחללה, השעומה על פני הקרח, — דפשיטא, דמחללה, שהיא מלאה נקבים מלד תכונה אריגתה, חשובה שפיר ככלי מטוק; ואינה נדושה אשויא מליחה כזו ממליחה על נבי קטין, דשריף לכחלה; וכ"כ המגרי בסולת למנה (כלל י"ב, ד"ב), שאם הכנוד ארוב קרעיה הנקבים", ומחר למלוח עליו. **הבנא** לדינא, דישאלו קדושים הא, ולא נכשלו, תליה, באכילה אסור במלוא רוחב סיביר; ופשיטא, שאין לאסור כליהם.

אמנם, במקומו ושעתו בודאי מושל על כפיר להחמיר בכל עזו לבעל את המנהג הרע הוא, באם יש לא ליד; וזהו או זכות הרבים תליה בו. אולם, קה"ק צ"ח דבר כזה, נחון מחר, שכת"ר יזהיר, לכה"פ, את המולחם, שמעשה ישיחו היטב על חולאות מליחתם: והיה אם יראו בחזו פש, שיחקש הכשר כאבן קודם כלות חיי מיטות מההנה שגמל, ידעו, שהוא אסור או לביטול ע"י מליחה זו (עי' ביר אפירי ריש סי' ס"ט, צ"ה, בש"ך שאל"ה); ובאם שיחקש לאחר אותו השיעור, אזי ישתדלו בשעת ההדחה האחרונה להדיחו שלש פעמים דוקא ולשפשו בידיהם היטב, היטב, עד שיעבירו מעליו לגמרי את הלכלוך וגלד הקרח. זאת היא מוצת כפיר ועשנה; ותפוא עליו ועל שומעיו ברכת טוב!

סימן י"ט.

נדון

מאי דולפינן, דיבש ביבש מב"ט מתבטל ברוב היתר, מהא דקאמר רחמנא נבי כנהדרין: "אחרי רבים להטות". כתב על זה הפ"מ בראש פתיחתו להלכות תערובות: "יש לעיין, ולא דמי לסנהדרין, דב' מובים, וא' מוזיב, כמלה דעתו; משא"כ לאכול שלשתן יחד, להרא"ש, אוכל אהת איסור בו". ר"ל, דבענין התערבות הג"ל קא סיפלגי הרא"ש והרשב"א, דהרא"ש סובר, שהאיסור נתהפך לגמרי להיות, בהתערבו עמו חד בתרי, ולפיכך הוא שמותר לאדם אחד לאכול שלש התחיתות יחד; והרשב"א סובר, שהאיסור עומד באיסורו בכל נוגי

סימן י"ח.

בתורה מציון (שנה ב', חו"ד, ס' י"ג) כתב אחר הרבנים, גי' כדברים האלה: "... במ"ו סי' צ', סק"ב, העלה, ולא נאמר כבשר בחלב שחטה ע"י מליחה, משום דהוה נורה לנורה, דבשר בחלב דאורייתא לא נאמר ע"י מליחה רק מדרבנן בו. ולא באתי רק להקשות עוד מה שדעתי קצרה בה: הנה, מרש"י (הולין" דקמ"ז, ע"ב) נבי חלב הנמצא

רק שבשאיכין החיבות כאלו בזה אחר זו, אברגין או על כל אחת בפני עצמה, שוו הוא של היתר, מנחת דאולין בחר הרוב (וכמו שנתבאר פלוגתתם לקמן בב"י סי' ק"ט); א"כ, בשלמא להרשב"א, שפיר מבייגן לבנהדרין, דבמו דבני סנהדרין מוכינין את הגדול, משום דאולין בחר הרוב המוכיב, ואין אני נוקקם שם כלל לומר, דגם המיעוט המחייב מתהפך למובה, — כן מרדין אנו במדה כזו טעם גם נבי העדויות, באוכל החתיכות כזו אחר זו; אבל להרא"ש, הרי לא דמי כלל הבא בן הדין, דהוינן תערובת החתיכות, להגדן; דהבא אברגין, שהחתיכה האסורה נתהפכה להיות, ואלו נבי סנהדרין הרי אברגין רק, דבטלה דעת המיעוט המחייב, באולי שהיא כאלו אינה לגמרי לגבי הרוב, אבל הא הרי לא יתכן לומר, שהמחייב נתהפך למובה, אחרי היותו איש העומד בפני עצמו עם דעה נפרדה ומסוימה, שהוא כמעט בה וסגה לא יוע.

הדין צריך של שלשה, כפי מה שהוא ראוי להיות ממדרגת הפסיקים, — ואיסוד בסברת כח"ר, הרי אין שום החלטה טעם צדדיו רבי, דהא אפילו אם גם יתחילו לדון רק בשלשה, ויהיו שנים מוכיב, והשלישי מחייב, הרי נמי ינאל אז, דגורם הכתוב הוא, שגם היחיד המחייב נתהפך למוכה נגד דעתו, וא"כ הרי בכל גווני יחיס גמך הדין חמד בשלשה! אלא לאו שמע מינה, דהמיעוט הוא רק מהצד, אבל לא שמתהפך, באופן שוכלל במספר אחד עם הרוב. וכן מתבאר נמי מהא דמסקי ר' אבהי שם בסוזה דברי רבי: „אלא חספה לי שנשים אים, אמר דחמנא, משעת אשיפה שנשים כו, — הכי נמי ונקרב בעל הבית אל האלקים: משעה קריבה שלשה“, היינו, דבגמר דין מתשקיין בפחות המספר הקבוע, אחרי שהמיעוט, המתנגד בדעתו הנפרד, אינו מן המנין כלל. וזהו נסתר גם' עלם היסוד, שהנח כח"ר, דגם בשעת גמר דין בעיני דוקא, שהמספר הקבוע של הדיינים יעמוד בעינו; דהרי אליבא דהלכתא, לפי מאי דקיי"ל כח"ק דרבי, קאמר ר' אבהו הכא מפורש, דכל המספר נקבע רק בשביל התחלת הדין, אבל בשעת הגמר דינו רק כהרוב ממנו במושב המיעוט (ע' נה"מ צביאורים, ריש סי' י"ח, ובמאונים למשפט שם, סי' ז').

ער

כיון נראה לתקן קושית הפמ"ג כפשוטו: דבמחמת ישנה מילואו להסביר דהאיסור נתהפך להיות" גם בסנהדרין, למשל: אם הנחבט, שהדיינים מחולקים על אדוותיו, ולא עפי שנים מהם זכאי, ולדעת השלישי החולק הרי הוא גולן מדלווייתא ופסול לעדות; ולמחר יזקק אותו הדיין הנהיב לחדת הוא בעלמו לדון עם חברו, ואותו הנחבט, שהחמול התעלם הדין הזה להוכיח רשעתו, יודע לו הפסע עדות, — הרי אז הרי דינא גופי', המחזיק עדיין בסברתו, שאותו הנחבט פסול מירגא לכל עדות, כפיר רשאי הוא בעלמו לחזונו להעיד לו; וגם הדיינים, אפילו כשדועה להם סברת הדיין הגדול לפניהם לכל פרטיה, רשאים בפשיטות לדון עפי עדות כזו: הרי קמן, דאותה הדעה השלישית הפוסלת נתהפכה להיות היתר ממש, מזה גוה"כ דאחרי רבים להטות; ולפיכך הוא דליפיין מסנהדרין גם לכל דבר איסור, שנתערב ברוב היתר.

אמנם

ה'דעתי', דרך היא, צביונה של המיעוט, מהפסכה לתכונת דעת הרוב ממש, כפי הדוגמא הנזכרת; אבל בנוגע למספר גוף הדיינים — הוא לא ישנה כלל בשביל ההפכות סאת; ולפיכך, צביות שלשה דיינים, והמיעוט מחולק עם הרוב, הרי יקציב מספר האישים כמו

אמנם, עלם דברי הפמ"ג בתי מוכיבים, דהלא פשיטא, שגם הכפ"א לא החמיר אלא מדרבנן, אבל בזה הרי יורה גם הוא, דמדלווייתא מותר לאדם אחד לחטול כל התערובות צבת אחת; וכמא"כ להדיא גם הפמ"ג עצמו לקמן בשתיחה (פיג, צד"ה, והנה צ"כ ק"ט) ובמס"ז (ריש סי' ק"ט); ממילא, לענין דלווייתא מוכרחים אנו לזימור בעטמא דמלתא נמי לדידי', כמו להרא"ש: משום שהאיסור נתהפך לגמרי להיות, — א"כ, מאי שנא דתלה הפמ"ג קושיותו רק בדעת הרא"ש, הא לגבי דלווייתא לית מאן דפליג עליי; ולפי"ז, הרי הרמיון לסנהדרין אינו עולה יפה אליבא דכו"ט! וי"ע —

והנה

במחוק קושית הפמ"ג כתב כח"ר דנסנהדרין נמי, אם יש, למשל, י"ב מוכיב ו"א מחייבים, מוכרחים אנו לומר דהמחייבים מתהפכים להחשב למוכיב; דאם איחא, דאחריין רק, דבעלה דעת המיעוט עד שהוא כאלו אינו, הרי בכזה לא נשאר כחן רק צ"ד של י"ב; והרי הוכח דבעיני צ"ד של י"ב, הוא לעיובא, שאין לפתו ממספר כזה.

אולם, סברה זו לא מתקן כלל, דב"סנהדרין" (ג', ב') איחא להדיא היהפך, דהא רבי קאמר שם, דעממי', שהוא מלריך חמשה דוקא צבי דיני ממונות, הוא צדדי שאפילו אם יתחלקו הדיינים בדעותיהם, ונכריע כהרוב, אחרי יחיס גמך

לעיניו, דהיינו, שגמרה-הדין הוא רק בשנים, ולא ששָׁנָשְׁבו, שהוא בשלשה, מלד התכלותו של נוף הדין השלישי המחולק בתוך השוב. והיינו, כפי שמתבאר מדברי רבי ור' אבדו דלעיל.

סימן כ.

בדבר מה שנהגו בקהלתו זה שנים אחדות, שהשו"ב שהוטב אצל גבירי את הזאן, שהגביר קונה בשביל קצבות, וגם השו"ב מנקה את כשר השחיטה; והבשר יקבץ בתנות הנכרי ע"י שכירו יהודי, אשר הכשר שמור אצל האחרון בתבה מיוחדת שבתוך החנות ע"י הפקעתו על כל התיבה את חותמו, ששם השו"ב הקוק עליו, וְסִקְנָתָהּ את התבה במפתחו, שהוא לוקחו עמו, כצאתו מהחנות. והנה, כסרוצת הימים לעזו על אותו המשנה, שהוציא להד"ר בשבת; לסבה זו, מצא כת"ר לנהוין להעבירו ממשטרותו, אף שלא היה כאן יותר מרגו בעלמא. אכן, אחרי ההעברה, עשה המשנה זר מעשרו בפני הרבה עדים כשרים, כמכרו דלועים בשבת בפרהסיא. בכל זאת הבשר כת"ר את הבשר, שקנו מתהלה אצל הנכרי באמצעות המשניה. אולם הרב רס"ט ג"י נתעורר לאסור הבשר וגם הכלים, שנתבשל בהם, משני טעמים: א) מצד דעיקרא דהאי מנהגא נתיסד מתהלתו נגד הדין, והסבא נותנת, דכאן אינם מועילים כלל חותם וכתפה או שני חותמות, טחמת דביון דהבשר העומד למכירה הוא של הנכרי, לא מירתת ככה"ג לזיוף אפילו שני חותמות, כהא דנקטינן בשו"ע (סי' קל"א) לענין המטהר יינו של עב"ם ברשות העב"ם; וא"כ יש לחוש, לשמא השיג עוד מפתח למגעול התבה וגם השיג אצל אחר הזויפנים הותם כחותם השו"ב, ובאופן כזה היה מויה עם החותם התיבות של איסור ומוסיפן בהתבה, בכדי להרבות כסודרה, העולה כוול מהבשרה; ב) מצד שהמשנה עשה סוכר לחלל שבתות.

עליו. מוה"ם (כלומר, שהאחריות מוה"ם" כחובות על הבשר) או "כשר", אעפ"י שאינו ידוע מי כחבו, כשר; והוא, שלא יהיו מזיזים שם עכו"ם, היודעים לכחוב; והטעם, דבין שהעכו"ם אינם יכולים לכחוב חזיות עבריות, דלפיך הוא דמכשירין כשר כזה, אף שלא ראינו, שישראל כחבו, הו לא חייסין נמי לשמא, אחרי שגאה כבר לידו חתיכה כשרה עם חזיות עבריות מכתובת ישראל, הסתכל אז בהחזיות שלפניו וזיף לכחוב כחומותן על עוד הרבה חתיכות אחרות, דעד כאן לא יתכן לחוש לזה, אלא דוקא רק גבי אות אחת בלבד, אבל לא גבי יותר מזה; וכדברי הרשב"א בחידושו ל"מלוין" (סוף ד"ג), שכתב: ומ"מ בסימן כתב הקידש, אעפ"י שאין דרכן של נכרים לכחוב ככתבן של ישראל, וללמד נמי לא חייסין, אפיה"כ בסימן אות אחת לבד לא שמטינן עליה כשר, דבני שני חותמות; משום דאע"פ הוא אף דרכו ככתב זה ולא למד, חייסין לזופא, וכדלמדין ב"ע"ז" (ל"ט, ב'): מיחס אחד טרח ומוזיק; כו'. ומיחא בשתי חזיות שמטינן, דשתי חזיות כשני חותמות הן, ולא טרח ומוזיק".

הרי קמן, דאף דהאי הלכתא קא מיירי להדיא שבהבשר הוא של הנכרי המוכרו, אפיה"כ לא אמדין, דכשר"ג הוא עלול לזיף אפילו שני חותמות, כדך תשס"ג דנבי י"ן.

ועל ליר זה הנה סובבים גם דברי הרמ"א (שם) בענין היתר הניביות, הנקחות מהעכו"ם, צהיותן מחותמות בתוס' ישראל.

והנה מההר"ק (שם לג'), מלד דאישתמיט' טעם, ס"ק כ"ט, והנ"ל צביאורו, ס"ק ל"ה ו"ח), מפליג להחמיר גם, אפילו דיינו יודעים, שיש לו שם (אלל הנכרי, שהישראל מנגן אללו בהכשר, כשכיל שימכור הנכרי ליהודים) גבינות (המחזיות בתוס' המנגן). ולא היינו יודעים חשבונם, איכא לחוש, דלמא טרח ומוזיק, כדי למכרם ביוקר לישראל; דהא לא אשכחן היסורא כי אם בשולח לחבירו, ולא לישתמיט תלמוד דידן, דלמא כמד דוכתין, דהמולא צבית עכו"ם, שהוא מותר בחותם אחד או בחותם חוץ מוה"ם". הרי, מדטוק מההר"ק לרואי קלושה שלילי'ס, ולא כשר כרואי אלימתא חיוצית ממחיתין דמטסר יינו של עכו"ם (ע"ז ס"א, א) אליבא דר"ם, דנקטינן טוחי, — משמע להדיא, דהמיון לין היה מוקף אפילו מדעת מההר"ק המחמיר.

וכן מוכח נמי מת' הריב"ש (ס' פ"ג) בנדון פ"ר"ט, שכתב נשואי בנו שחט ישראל אללו את העגל שלו בהכשר, כדי לשלוח מנות ממנו לישראלים.

הנה, הערער הראשון מסתלק מאליו לאור דברי הרשב"א בתשובה, שנקבעו להלכה בשו"ע (ק"ח, ט'), דבשר הנמלא ביד עכו"ם וכחוב

ליהודים מיוחדים, ושלכן ע"י נעשו הנהגות בלי שומר; דמסקי הדינים, ש"מ הפנים ההוא או אחר עשה כמה עגלים למטה בנז, חתיכות אלו המורות, אלא אם כן יש בן סימן או טענת עינא". והנה, הסימן, שהזכיר, ודאי דלא מיירי בחיזה סימן טבעי, שבמקרה נמצא על החתיכות, דמילתא דחוקה היא, שיודמן על כל מנה ומנה סימן כזה, וכגון דא ודאי, דהוה ל"י להדיבש לפנים, —אלא על כרחיך, דמיירי מסימן מלאכותי, שנעשה בטובה ע"י אוחזי השותף, כמו רוסח אוחזיה או כהא ד"ב"מ" (כ"ג, ב'): "סימנא בפסקא" (ע"י שם ברכ"י ד"ה, כ"י הא דרבה" ובראש סוף סי' ג'): אלא, דאף דהש"ס היה הבכר של הפרס הנכרי, אעפ"כ לא חשק להדיבש כלל להבשרא, דבשלו לא קא מירתת לוי"ף אוחזי הסימן גם על החתיכות האחרות.

אחד היה המהרי"ט בתשובותיו (ת"ב, ס' ג'), שהשמיענו האי חידושא, דיתכן לדמות גזון דגבינות, שהנכרים מוכרים בחומס ישראל, לדון משנה י"טו של עב"ם ברשותו; אולם המוקדק במוסקתו יודת, דגם איהו לא כתב כך אלא לפיפולא בעלמא בהשגתו על מהריב"ל, אבל לא שהלטי כך לדינא (וכמו שלא חשש בעלזו לסיבא זו כלל בתשובתו שפתי"א סי' י"ב); דהרי מסיק, שבאם יש ביד הנכרי המוכר תעודת-הבכר הנכרת בחתימה וגם סימן על גוף הגבינות, ה"ר א"י לסמוך עליה" (לאפוקי סימן של רפ"ס-החתימות, שהיה ידוע אז, שהנכרים גונבים אותם מישראל), מוכר אז לקנותן ממנו. ואם איתא, דגם לדינא נקיט, דבאמת דמי למטהר י"טו של עב"ם, הרי אכתי גווי היה מועיל מידי גם אופן זה; דהא בכל גווי אמרינן, דטרח לפרך ומזי"ף הסימן, כיון דבשלו לא מירתת כלל, שפיר הוא דליבא בוס עשה אחרת בני הבכר ה"ן, וזלתי שניירה שומר מיוחד. ואין לומר, דהאי היתרה הוא מטעם דכיון דהנכרי הוליא הולאות על הבאה גבינות ממרחקים, נקיט בזה המהרי"ט כר"ס (בחוס' ד"א ע"א, סוד"ה "המטהר"), שמקיל ברה"ג אפילו גבי יין, — דאם כן, הרי העיקר חסר אאלו מן הספר, דליכא צ"י שום רמו לדעת ר"ח; ואדרבה, לפי דעה זו, הרי אין מקום כלל לקוואתי על מהריב"ל דמטהר י"טו של נכרי, אחרי שמהריב"ל הרי מיירי ג"כ בגבינות כאלו, שהביאו ממרחקים: ת"ל ודאי, דמהרי"ט ומהריב"ל עסוקין באופן שהגבינות, שהביא הנכרי, נעשו צביהו מצהמותיו, כמשמעותה הו"טת הענין, ולא בגבינות, שקנה הוא מאחרים: ממצל, לא חסכן כ"ן כלל קולה ר"ח, דהוא לא סקיל אלא דוקא בדאיבא מלחא לטיבותא:

שהעב"ם קנה את היין, ולא שהוליאו מכרמו; שהוליא עליו גם הולאות הובלס, וגם שיש בזה טורח גדול (כמו שדקדקי הרא"ש והעור והבא"ס אחריהם) לפנים דעתה ר"ח. —

אבנים, לכאורה, יש להקשות על כל הך רבוחא מהאיא עובדא, דלוחא ע"ז"ו (ל"ד, ב'): "ההוא ארבא דמורי"סא, דאחי לנמילא דעבו; אוחיב ר' אבא דמן עכו נטורי בדה"א: "אם כן, כיון דהלר"ך דוקא שומרים, ולא הסתפק' לחוס' בחוס' אח כל אחד מוקנטי המורים (ע"י ב"ב"ס" פ"י, מ"ה), ש"מ, דהוא מטעם שהמורים היה של הנכרי בעלזמו, ולפיכך הוא דלא מהני חוס' בכהאי גוונא.

אך באמת לא קשה מידי, דילי פשוט, שהמורים לא היה עובד ל'קפ"ר שם על הנמל בקנקיט שלמים לחינים, אלא שהיה עומד להמכר בחמות קטנה לבעלי-בתיים, דממילא הרי לא יתכן לחוס' את פיות הקנקיט, כיון דהטבת המכירה דורשא, שהיו פתחים דוקא; ומשוי"ב הוא דהוכיח ר' אבא להשיב שומרים. הו נראה, דגם הכתה איבא לפנים העיבדא כך, דלולא זאת, הרי אין מקום כלל לחומרה ר' אבא, אפילו היבגא, דרין מטרה י"טו של עב"ם" — משתרבב גם על כל האיטרים; דכיון שהשפיע, שהיה או פתוחה כולה, כדרך הספיעות שלהם (כחא דלקמן דס"ט, ר"ס ע"ב), או לכה"פ, פתוחה אל הנמל, כדרך הספיעות שלנו, עמדה אלא הנמל, שהוא מקום, שהרבים מלויים שם, — א"כ ודאי, דלוינה גרועה מצינו של עב"ם הפתוח לרה"ר, במקום שגם ישראל דרוס באוהה העיר; דבכה"ג הרי שפיר מועיל ההיחר דמותות אפילו גבי האי דינא גופי" ד"מטהר י"טו", לפי שעה ר"ה (בחוס' הנ"ל), שכוח"י קיימי רובא דרובא של השפיקים; דמשמעט פשטות הענין, דר דלדידי' שרי באופן כזה אפילו כשהעב"ם דר באוחזי הבית, כמו שהוא דר בהאי ארבא (ע"י ש"ך סי' קל"א, ס"ק ה').

ואפ"ר לשטת רש"י, המלר"ך דוקא תרהי לטיבותא — שכתב לו, "ההקבלתי" וגם איהה המעלה דפתוח לרה"ר (ע"י בחוס' הנ"ל ובר"ן ס"ט); דבהכי שרי אפילו בלא חוס' ומפתח; אבל דללא כתב לו, "ההקבלתי" לא מהניא או משעת פתוח לרה"ר; — הרי משמע מהות' הנ"ל, שפירשהו דלא כפירוש ה"ך (ס"ט), אלא, דהיינן דוקא בלא חוס' ומפתח, אבל בחוס' ומפתח שרי לרש"י בכל גווי, כאותה הדעה המפורשה בהגהת אש"י על מתניתין ד"מטהר י"טו"; דהרי, לאחר שהביאו השנה ר"ח על רש"י, סימו: "וממוך שהעמיד ר"ח כולה שמעתינן במפתח וחוס' ו

מרוצה של זיוף שני חתמות איכא נמי המעלה דמירמח, שלא יודע לישאל; אבל היכא דליכא מעלה מירמח, דהיינו גבי מטער יינו של עבדים ברשות העבדים, במקום שלא תשלטו עין ישראל, לא סמכו בכה"ג (לפי שעת ר"ח וסעימו בסוגיות מטער יינו) על מעלת דלא קרח לבדה, משום דלחביבת הניסוך יטרח ויערר לזיוף אפילו הרבה חתמות. לא כן בשאר היסודים, אפילו דאורייתא, כיון שסם מושלים מאותה הגרועותא הנוספת דחבת ניסוך, סני גביהו שפיר במעלת דלא קרח לבדה, אף במקום דליכא הלערפות דמעלת רחמייהו.

איברא. דלקח כלל דכילין בזה, דגבי יין בעינן דוקא ההלערפות דמעלת רחמייהו, יתגודו, לכאורה, החוספיה (לא, א', ב"ה דאמר). שכתבו, דענין מירמח שייך רק גבי נפקד משום דהמפקד עמיד לראות חותמו ולהכירו, אבל לא גבי שליח, שהשולח לחבירו אינו חוזר ורואה חותמו להכירו; דלפ"ך גבי מפקד הוא דיסבור ר' אליעזר, דסני רק בחותם אחד, אבל בשולח יודה גם הוא, דבעינן דוקא שני חתמות. לפיז, כיון דשני חתמות מהינין מיהא אפילו בשולח יין, אף דככה"ג נפלה ההלערפות דמעלת רחמייהו בבירא, — אם כן הרי עומד יחד יסול ממולא גם הוא כלל.

אולם האמת מורה דרבה, דלא יתכן כלל לתפוס, שהתוס' שוללים מהשליח לגמרי חכמת רחמייהו, — דאיכ, כיון שריח, שהביאורו שם, מוכיך גבי ישאל תשוד חותם בסיך חותם דוקא, מזה דהוא לא מירמח כל כך (ד"ל), שרמייתו היא קלושה בעלמם), וגבי עבדים מקיל בחותם אחד, אפילו בהיותו שליח; על כרחק, דהוא סיבר, דגם גבי שליח איכא חכמת רחמייהו, כוונת דעדיפא מירמח ישראל תשוד: ממילא, הרי יולאח מזה פלוגתא במליחות בין ר"ח והחוספות, מה שהיה רחוק מן הדעת.

לבן נראה, דטעות התוס' היא רק, דהשליח לא מירמח כל כך כמו הנפקד, דלפיכך לעומת הנפקד תשוב כלל מירמח כלל, לענין דלא סיניא לי' באותה השמירה, דסניא גבי נפקד; אבל לא ששללו לגמרי מהשליח חכמת רחמייהו; דודאי לא עלה על דעתם להכחיש השכל. המחייב, שכיון שהשליח רואה שהמשלח טרח לתחום את הדבר הנשלח, ודאי דיוסיא אדעתו להסתפק, שמא לא קרח אינש כבדי והקדים כבר להודיע להנזקל לורת החותם, אלא שרמייהו זו היא קלושה טובא מירמח הנפקד, דהלא אינו מסופק כלל בזה, שבוזיפו יריגש

(דלא כרש"י) כו', מהחלה היה ר"ח רוצה לאסור היינו, שקונו העבדים מישאל ומוליכין אותם כו', ואשפי' שמתחייבים אותם חותם בתוך חותם ט"ו — אלמא, דכברו. החוספות, דאם היה קאים ר"ח בשעת רש"י, היה מתיר אז אותם היינו, אף דאיכא גבייהו תלחא לגרועותא: א) שהעבדים בהיותו בדרך בספינתו, שמוליך בה היין, הוא הספינה כביתו שבעיר שכולה עבדים; ב) שהעבדים דר באותו הבית; ג) שאין הכא שום שייכות לענין חביבת הרקבלתו.

נבוצא, דבין לר"ח וביעמו ובין לרש"י וביעמו, היה מועיל גבי עובדת מוריים היתר דחותם, — ואם בכל זאת נוקק ר' אבא לשומרים, על כרחק, דההכרח בא לא מזה דרר' דריגא, אלא מזה דרר' דעלם המליחות.

וטעם השתנות דין היין בזה מכל האיסורים, נראה, שהוא משום דכיון דגבי איכא תשטח נוספת לעומת כל האיסורין, דהיינו שבשכיל חבת ניסוך טרח ומויף, לפיכך הוא דלריבה להיות גם שוירתו יותר מעולה. וראי' לזה מהא דאיתא בג"ע" (לא, א') בפלוגתא ר' אלעזר ור' יוחנן, דלשהי הלשונות טובר ר' אלעזר, לזיון אלא סיניא אותה השמירה, דמהניא אלל כל שאר האיסורים, אפילו גבי הקך שהם דאורייתא; והכי סבדי עוד אמוראי טובא בירושלמי (פ"ב, סוף ה"ג); ואפילו ר' יוחנן, דפליג בהא על ר' אלעזר, קאמר נמי בלשונו בדרך רבותא: אפילו יין משחמר בחותם אחד" (וללישנא אחרינא: "בחותם בתוך חותם"); ועל כרחק, דהטעם הוא משום דגם קרחה מרוצה יטרח העבדים בשכיל חבת ניסוך, מה שלא יטרח בשכיל שום הגאה אחרת. וכמו שפירשו רש"י והרשב"א, והר"ן, וכל הפוסקים הבאים אחריהם, דהיינו טעמא דרב, שהחמיר (שם ל"ט, א') לכלול את היין בחב"מ, לענין הנזכר שני חתמות דוקא, ולא כללוהו במקומו הראוי, דהיינו בין איסורי דרבנן, שהם חמפיג' (ע"י ריש ס' ק"ח וש"ך שם, ס"ק ט'). והיינו, דקאמר רב אבי (שם, סוף דכ"ט), דהיכא דלא שייכה גזרת ניסוך, כגון גבי חומץ או יין מבושל, הדר אז דיני' דין לדין שאר איסורי דרבנן, דגבי' סני נמי שפיר רק בחותם אחד (ע"י ה"ח' לא, א', ב"ה דאמר), ורמב"ם פ"ג מהמ"א, ה"י, ושו"ע ריש ס' ק"ח, וש"ך שם, ס"ק ז'). לפיכך, אף דלמך לא קיימינן כו' אלעזר אליבא דלשנא בתרא, ונקטינן, דאפילו גבי יין מועלת מיהא אותה השמירה, המועלת באיסורי דאורייתא, דהיינו חותם בתוך חותם, אין זה אלא, לכה"פ, היכא דנוסף למעלת דלא קרח קרחה

שזעין ממילא מהא, דהב"ח מיקל לדין בכל נווי, אפילו בדליכא הפסד, מטעם הלשכות דעת סה"ח, הסובר, דגם מעיקר דין התלמוד סגי הכא בשמירת חומס בתוך חומס.

נמשך

מוה, דכיון דהב"ז, נישט, דהרמ"א מיירי כאן שלא במקום הפסד ובדמותו במחוצת לשונו דעת הב"ח, המשיג על הרמ"א בענין השמירה, מסיק אר"כ להלכה: „על כן אין להקל בזה כלל לגמרי, וכמו שכתב רמ"א—, על דרך, דכונן הוא רק באותו האופן שכתב רמ"א, דאילו הוא דקא מערש לי כאן, דהיינו היכא דליכא הפסד; אבל היכא דליכא הפסד, שפיר אפשר לומר, דגם הע"ז סיגר להקל בשמירה, כדאמרינן אליבא דהרמ"א, דפסק כותי"ל. ומה שקצר הע"ז כאן בלשונו, הוא משום שמדך על ההקדמה היסודית הנ"ל של הרמ"א, שבריש הלכות י"ג, שהיא לשינוס בכל פדעמי דיוי היין בזה"ז.

והנה

אם צנתי להאמת צבואור תופיות כונת הרמ"א והב"ח והב"ז — לגדולי התורה פתרונו; על כל פנים, זה מתברר מהערש הביאור, דלשחתייע מהרמ"א והב"ז נגד האי חילוקא דחבת ניסוך, צור"ל, דאין לזה כל יסוד. —

בר

מן כל דין, הנה, כיון שהנכרי פורח לקנות את האין בשביל הקצבות, מה שדורש לזה ערחה מרובה, הכלולה בנשיעות על ירידיש שונים וכוונתה, וגם מוליא האלות מרובות על השחיטה והניקור, והחכם ושאב"ש ושבר האבניות, — הרי נקטינן בזה"ל ונא"ל בש"ש (סי' קל"א, ס"ב) כהמלחה ר"ח להקל אפילו גבי יין גופי", מטעם דכמאז כזה ודאי, דמירתה הנכרי, שלא יפסיד פתאום ערחתו והולאותיו, ברעע שירגש וזשו"פ (ע"י צנו"ש) מהר"ה חו"ד, סי' ע"א, ובתפארת לחשה בנשנתו על השך, ס"ק י"ח). וכבר מביארת סבא"ל זו בתש"י שבז"י הנ"ל, המורה הדיוא להסיר האי מנהגא דעובדא דידן.

תו

ליכך השבז"י את הסבא"ל, השייכה גם צנדי", דכיון שהנכרי קבע בזה עסק מסתרו, אמרינן, דחוקה, שחגר לבז מרע נפשיה לייקי, כדנקטינן בש"ש (סי' קי"ד, ס"ה) וכמו שנתבאר אללו ברחיכות במנ"י (כלל ל"ב, ס"ק מ"ה) בשם הבאר שבע.

ובכן

מכל הלין עשמי לגע"ד, דמותר להתלהב להמשך המנהג בקלותו בענין השחיטה אלל הקצב הנכרי, בהיות קבוע אללו ישראל כשר לחשניה, רק מהגננון, שהוא חסר על אללו ישראל כשר לחשניה, והלאה יבאוס דוקא על הבשר גופי" חבת, כשר"ל וגם אוח המליינת מספר יום השבוע. לזה עזיב

כזאת צור"ל המפקד, בחרו על פקונו; מה שאין כן גבי שלמות, הרי יש נמי נטיה גדולה לאורך גיטא, שהשלוח, בהספקו, יתבדך בלכנו, דיכול להיות, שלא הקדים כלל המשלח להודיע להקבל מורה החומס.

ובהכי

הוא דקא מילגני החוס' על ר"ח, דר"ח סובר, שגם רחיה קלושה (כל זמן שאיננה קלושה בתכלית, כדתיבה ישראל שחד) מנערפת למשל ד"ל, אפילו בכוות הערחה קלה, כיוון דחומס אחד, אולם החוספוס סברי, דהיכא דהעירחה קלה, לא מהיגא או מידי ההערפות דרחיה קלושה, אך היכא שהערחה היא מרובה, כגון זיוק דשני חותמות, צנדי"ג הוא דמנערפת אפילו רחיה קלושה דגבי שלוח. לאפיני היכא דליכא רחיה כלל וכלל, דהיינו גבי מטער ייט של עבוס' ברשותו, במקום שלא שלטי עין ישראל, שס אינס מועילים, צין להחוס' ובין לר"ח, אפילו שני חותמות, מולד דגבי יין, המשוכל בגריעותא הנוספת דחבת ניסוך, לא יתכן לסמוך רק על המעלה היחידה ד"ל, ערחה מרובה". —

שוב

ראיתי, שכבר מנכנזת ועולה תמ"ת האי חילוקא דחבת ניסוך" מהוך דברי השבז"י (חי'ג, סי' ע"ב) והשבז"י דור (סי' קצ"ו, ס"ק"א, וס' ק"ח, ס"ק"ו). אמנס, מהשך (סי' קל"א, ס"ס"ק ט"ז) משמע, דליה ל"י האי חילוקא, אולם כבר השינו צטוב עטס בשבז"י דור (שס ובס"ס קל"א).

והנה

הרמ"א (קל"א, א') פסק, דרק לגבי היתר הנאה יש לסוך על סה"ח, הנקול אפילו גבי מטער ייט"ו בשמירת בני חותמות, אבל לא לגבי שחיה. נראה הפוש צעליל, דהיינו דוקא שלא במקום הפסד (כמו שפירשוהו הע"ז ס"ק ה' והשך בתחלת ס"ק ע"ז); דאי במקום הפסד, האי שרינן בזה"ל אפילו בתס יינס בהנאה, כפי היסוד, שהינס הרמ"א בריוס הלכות י"ג, דכנדי"ג סומכי"ג על הגאונים הראשונים, זיל, המקילים מטעם דהאידנא לא שכיח כלל ענין ניסוך. ויאל לנו מניול, דבמקום הפסד, כיון דאי מסולקת מהיין לרדן הגריעותא. דחבת ניסוך, הדר דינו לדין כל האיסורים, דאפילו בשווכער צרשות צעליו הנכרי, סגי ל"י בהיתר דחותמות; וכפיר יסבור בזה הרמ"א, דמותר אפילו בשמירה (וכמו דפשיטא להשך בסוף הס"ק הנ"ל, לפי שטחו המיוחדת).

והנה

מדהשיג הב"ח על הרמ"א, שכתב לאסיר בשמירה; על דרך, דההנהגה קיימת על האופן דמיוני מני"ה הרמ"א. דהיינו בגלגל הפסד.

ענין השטונות הוא ברזל מעורב עם חרס
אדמה; ואם כן, הרי, ממילא, צריך להיות
דין כלים כאלה כדין כלי חרס?

הנה, השטונות, לפי המבואר בהשפרות הדימיות,

היא החולצה הראשונה מעל רגבי-
המחפרות (ירוא) הברזלים. הברזל, הקין בתבליט
מכל סיגים, וכן יתר מיני הברזל השונים אינם
נמלאים בדרך כלל בטבע בלזיונם, אלא שהם
נעשים מהטטטוגון ע"י הגריפה והזקוק. בתוך
רגבי-המחפרות הניל מעורבים גם המינים העפרוריים:
טיט, סד, ג'פיש (הוא העפר, שאמנו נעשים
הגריפטיילים) וגפרית (שועפעל). נוסף לזה,
מעורבים עוד בידים טיט וסיד בתוך רגבי-המחפרות,
בהיותם בתוך כור הכבשן לתבליט עשת השטונות,
כי כך דורשה שלמות המלאכה; אולם אין זה אלא
רק לפי שעה, עד כמות מלאכת ההכנה, כי
לכסוף נפרדים כל הטיט והסיד מהשטונות, וזבים
מהכבשן בתור סיגים מהותמים. לא כן הג'פיש
והגפרית—הם יתלכדו עם השטונות ולא יתפרדו.
בהשטונות ממראה הכהה, שאמנו עושים כלים וכל
מיני יליקה, נמלאים החלקים העפרוריים האלה
בכמות יותר מצובה מאשר בהשטונות ממינים אחרים
היותר מוזקקים והיותר בדידים; באופן, שבשטונות
הכהה עולה כמות הגריפטיט לכך 2%, 3, והגפרית
לכך 0.011%.

והנה הגריפטיט והגפרית הנם מוגבלים אצל

תנמי הדימיות החת סיג המינעראליים
ונכללים בכלל מיני אדמה; ואם כן, כיון
שבתערובתם עם השטונות, הרי הם נלפשים בכבשן,
ממילא, הרי נכנסים ע"י זה לסוג ה"חרס", ככל
כלי אדמה (מאזיה מין שהיה), שהלריפה
בכבשן היא המכניסתם לסוג כלי חרס
(ע"י בחיית "כלים" פ"ב, מ"א, סודיה "כלי נחר",
בשם הרמזים, ובמשב"ז פ"ט ה"א, ג"ה, כ"י
גל"כ). לפי זה, הרי לשנינו כלי ברזל בתערובת
חלקי חרס.

זולת זאת, הנה הגריפטיט הוא כך מאד בטבעו

ועם זה הוא מחילחל ובוזע הרבה,
וכן הגפרית היא גם כן רכה ובוזעת הרבה;
באופן, שהמינים דוברים בתבליט בענין הפלגת
הבליעה להגריף (אלוין); שמשוה"כ נקטעין בע"ז"
(ל"ג, ב'), דגרת טובא אפילו מהחרס, עד שגם
גבי תשמיש הטונן דייני, שלא הונס לקיום, אין
שום תקנת הכשר להכלים הנעשים ממחפרות של
לריף. ואם כן, הרי יש לדמות את מהכת השטונות,
שבתוכה מעורבים הגריפטיט והגפרית, לכלי הקוביא
היזוקה (שקניא כו, לרשי ורשעו, היא לפי
עופרת

מלחוס בחומס-לפוס, כמבואר בכל"י (ס"א ס"ג).
וגם, לרוחא דמלתא, ילוי, שממד, כבוא המשנית
בצוקר אל החנות, יסתכל היטב ברשמו של
הכשר להכרו בטבעות עין, דבכה"ג העלה החת"ס
(חיד"י ס' קט"ז), דאפילו גבי המספר יין מהני,
דלא ליבעי שומר. —

ועד

הערעור השני—הנה, מלד מה שלטנו על
המשיג, שהוליא להריר בשבת, פשיטא,
בעלמא, אפילו בהיותו קאל דלא פסוק,
מדינא לא מפיקין אינש מחוקת כשרות; וכמו
שפסקו ברמ"א ח"מ (ס' ל"ד, סכ"ה) ובסמ"ע
(שם). באופן, שצדור בעיני, דמה שהעבירו כח"ר
בשבת הרנון, היה זה רק למגור מלחא בעלמא,
מפני שהערה לריבה לכך.

ובמה

שזכר לאחר ההעברה דלועים בשבת
בפרהסיא—הנה, אפילו אם היו קונים
מאתו בשר לאחר חללו כבר את השבת במכירת
הדלועים, אכתי אין לאסור בשר כזה; דכיון דנקטינן,
דאיסור מחא וממכר בשבת הוא דרבנן, כמבואר
ברמז"ס (פכ"ג מהל' שבת, ה"ב, וע"י ביג"א
ס' ט"ז, ס"ק ט"ז, ובס' עפרא דארעא מערכת
מ', ס"ק ג"ב), ממילא, הרי לא נעשה המשנית
בתלוי שבת כזה מומר לכל התורה כולה; כמו
שפסקו הפר"ח (ס' ב' בק"א) והב"ש (שם,
ס"ק כ"ח), והב"י (ס"ק ו'), והפמ"ג בשפ"ד
(ס"ק י"ז), וארמו"ר, ז"ל, שצו"ע שלו (ק"א ס"ק
י'), והב"ח (כלל א', ס"ח)—אם כן כש"כ
בגד"ד, שבשעת חללו השבת בעדים, ה" מרוחק
כבר מההתעסקות במכירת בשר כשר, ואנו באים
רק לנעוק על העבר, הרי לפי"ז, אפילו אם היה
מחלל עמה באיסור דאורייתא, הא שער יש לסמוך
על המבואר בש"ך (ס' א', ס"ק ח'), דמי שהמיר
לא נעשה חסוד למפיע, שכוותי הכריעו נגד הט"ז
והחב"ש כל גדולי האחרונים כמעט, ומהם: הפר"ח
(שם, ס"ק ט"ו) והכרתי (ס"ק ט"ו), וכמה תשובות,
שביא הפת"ש (שם, ס"ק ה', ובסו"ס ס"ד),
תשו' חמדה גמיה (ס' ד'), וס' ערונות הבושט
(סו"ס ה'), והב"ח" (ריש כלל ב').

ובכן, אין מקום כלל וכלל לפקפק על

הוראת כח"ר.

סימן כא.

ע"ד שאלת כח"ר בנדון כלי המחבת,
הנקראת: שטונות, איך נתרים מאיסורם
ע"י הנעלה ולבון, בעת, שלפי הגראה,

החלק המרסיי שבו לפעול פעולתו הטבעית, שלח להפליג מתוכו את האיסור, הנבלע בו בשפע, לפיכך הוא דלא יהיני לו השאף הביטול ברוב. נושא"כ גבי עומאה, דשם הרי לא שייכה חששא זו כלל.

אמנם, י"ל, דלהא לית לן למימש מיד. דכיון שבוטב הבלוע, שבחוק החלקים המתמזגים של הכלי, הרי הוא מיוחד ומחובר עם מיעוט הבלוע, שבחוק החלקים המרסיים, אם כן, כיון שההגלה תשאוב ותפליט את רוב הבלוע, מחייב טעם הדבר, שבמלכ כזה יגרום הרוב אחריו וישטוף עמו במרווחו ובכחו היותר גדול גם את המיעוט המחובר אליו. דעד כאן לא העידה התורה על כלל חרס, שאינו יולא מידי דופיו לעולם, אלא היכא שפועל עליו רק כח הגעלה גרידה; אבל לא היכא שפועל עליו עוד כח אחד, שהוא כח המשיכה והגרירה של הרוב הבלוע; ולשומת שני כחות כאלה, ודאי יתאפש כח העולר שבחוק החרס; ולפיכך הרי היה מושיל לבון לב"ס, לולא הנזרה ד"מיי"ס" (דהרי נקטינן כה, ואוביעית אימא"ד: ד"פכחיס" ד"ל, ריש ע"ב, שגד מהתיורן הראשון, השולל אפילו מיהאש את כח שאיבה הבלוע מתוך החרס; כדמשמע ברש"י שם, בד"ה "אמר לי רב כו".) וכבר מבוזרת סברא זו להדיא ברומק ס"ס תפ"ד, שאחרי כתבו מקודם את הסברא המתנגדת לזה, המבוזרת במוס' ד"פכחיס" שם, בד"ה "החורה", החליט בחיורו השני, דרב כח האש להפליט אפילו מידי דופיו של החרס; שרק מההגעה לבדה הוא דשללה התורה את הכח הזה. (יש"ש).

ודגומא לסברא זו מלינו גבי מליחה: הנה, חמיכת צמר, שפליטה כל דמה וזירה, אם בלעה דם מבשר, שהוא בחיך שיעור מליחהו, הרי תו אין מושיל לה, להרבה פוסקים, לא מליחה ולא לזיה, מלך שאין בכה המלח ואפילו האש להוליא הדם, שנבלע בחובה ממקום אחר (עי' רמ"א סי' ע"ו, ס"ז, ובש"ך שם, ס"ק ל'). — ואעפ"כ היכא שבהחמירה כטסים עדין דמה וזירה העלמיים, מהיותה חפלה, שגוד לא מלחא חריק: א"ידי שחפליט דם דירה, תפלוט ג"כ מה שבלעה ממקום אחר" (כסברת רבנו יונה, ששביחה ה"בן פ' כה"ב", בד"ה "דגים ועופות", דנקטינן כוונה להלכה; וכך היא דעת רמ"א גם לענין פליטה ז"ר — ע"י ש"ך שם, ס"ק ל"ז) — וגם לענין דג חפל ובשר מלוח, כפי המבואר בדבריו סוף סעיף (ב'). אלמא, דמה שלא יוכל לפעול כח המלח או האש לבדו, שפיר יכולים לפעול שני כחות

ואין לעטין, דמעטס אחר לא דמי כד"ל למחמיתין, דכל"ס", דשם מיירי מתערובת יבש ביבש מין בשאינו מינו, דשפיר מתבטל ההס ברובא אפילו מדרבנן, דהרי שם אין מקום להכרת, שזא יבשלם ויתן טעם", שיסנה גבי איסורין, שמשוה"כ הולירו רבנן גביהו ששים דוקא (עי' בש"ך סי' ל"ח, סס"ק ו', ובט"ו סי' ק"ט, ס"ק ב', ובש"ך שם, ס"ק י'). ועי' עוד בת"ח, סוף כלל פ"ה, ובש"ך ובשפ"ד סי' ק"ג, ס"ק ב', ובמ"א שם, סס"ק ב'); אבל בגדון הטענון, שמתחיל'ס אותו ביתר עם מיינס אחרים, שהם הנקפיע והנפריז, אי"כ הא הויא תערובת לח בלח מבש"מ, דאפילו מדאורייתא אין המיעוט מתבטל גבה, אלא דבאיכא דוקא ששים כנגדו, — דבאמת אין זו טענה כלל, דהחורה לא שללה גבי תערובת כזו את ענין הבטול ברוב, אלא דוקא גבי מידי דאיסורא, משום דשם איכא דהכח דהבלעה טעם (דהשק"ר הרי בטעמא תליא מליחא: ע"י ש"ך סי' ל"ח, ס"ק ו'); אולם בתערובת דנד"ד, דהכח ליכא שום שייכות לדרכא דהבלעת טעם, הרי ודאי, דאפילו מדרבנן הדר דיתו לסיני, ד"אחרי רבים להטות", כמו שהוא מדאורייתא אפילו גבי איסורין גופייהו, כשהתערובת הלחה היא מין במינו (דהרי כאן לית להו לרבנן למיגור מיד, כהא דגורו בציסורין גבי תערובת לח מין במינו); או כמו שגלינו ברש"י, שכיון שבזכר כרבא, דמדאורייתא לא היה טעם כשק"ר, וכיון שבזכר גמי, דהיכא דנמחה האיסור ונבלל עם ההיתר (דהיינו התערובת לח בלח) מוקרי בכה"ג: "טעמו ולא ממשו" (עי' רש"י "חולין" ד"ח, סוף ע"ב, וע"ז"ו דס"ז, ריש ע"ב, ובגמחה כהן בספר התערובות ח"א, במוסקת פרק ד', בד"ה "הסברא האחת"), — הו יולא לדריי', דאפילו גבי איסורין מתבטל לה בלח מין בשאינו מינו ברובא מדאורייתא, ממתת לפני שיטרו פתחה מדאורייתא לגמרי דרכא דהבלעה טעם. וכש"כ באופן כנד"ד, שבעל"ס וראשונה אין תערובתו נכנסת בסוג דהבלעת טעם כלל וכלל.

אכן יש לדחות, לכאורה, דמעטס אחר לא דמי לגדון דעומאה. דכמו דגבי איסורין בתערובת יבש ביבש מין בשאינו מינו אמרינן, דמשוה"כ אין האיסור מתבטל ברוב מדרבנן, מלך פעולתו העתידה לבוא, דהיינו שיתן טעם לכשהתבטל התערובת כזו, דממילא יתאר או מדאורייתא (עי' שפ"ד סי' ק"ב, ס"ק ח', בד"ה "ימש"כ מהריב"ל"). — כן היה גמי כנד"ד, כיון דביות כלי כזה בלוע מאיסור, ונצול להכשירו ע"י ההגעה, הרי עתיד

בהלטרפותם, דהיינו כח השאיבה שממלה וכת המושבה הנטועה בדם החתיכה השלמי, בהתעוררו ללאה בשעה שהוא מיוחד עם הדם הנלווה מאחריו; שכתב כזה הוא הוה גורר וממשיך אחריו גם את הדם הנלווה.

ר"ז גראה, דהוא דריח, דגם לענין גישולו כלום דיינין, שאם נכללו יפה מלקי דומם שונים ונטעו גוש אחד, שנקרק היטב באור, ישנהה או טבע הכליפה והפליטה, או, לכה"פ, טבע הפליטה לבדה, לטבע אותו החלק, העולה עליו בחובו, אחרת להדיא בני מדכא דגדולו הראשונים, ז"ל. דהנה, מדברי ר"ת בתוס' בכתובות (ק"ז, ב', דב"ה, ה"ט) וי"ז" (ל"ג, ב', דב"ה, ק"י"א) מתבאר, דקויתא היינו הדין, שעל כלי הדם, הנטעם מהתבטח וזכויות. ולפיכך, באם שהקויתא יורקה, אסורים כלום כאלה אפילו גבי י"ג (דמיוני) הוא דקא מיימי החיים), משום שהקויתא לא תפשיה מזכויות גמורה ע"י מה שהיכוה מחדש לתכלית הנפיי, אלא שהיא תפשיה מחלתה ג"כ מחול, שטובים ממנו זכויות גמורה; רק שבה משונה מהגמורה, דהוהה אין דרך לנשל היטב בשעת הכנהה, כך דורשת אומנות הל"י; ובאם שהיא יורקה, היא הוכחה, שזו נעשתה מחול כזה, שם בתוכו לריף. והאם כן, כיון דנקטינן גבי כלי נתר, שהוא הלריף, דבכל גוויי אין להם שום הקנה הכשר, דיינין נמי כלי מליפה כזה כאלו הוא כולו מלריף (כסברה הרמב"ן, שנקטוה הרשב"א בהדיא, שטר ו' והר"ן בנזירות, ע"ז, שם, והגוש"ע כ"י קל"ה, ס"ה). מיהו, אין הדברים אמורים, אלא דוקא בלפיו של זכויות, שריף מעורב בחובו, מטעם דגבוי' את הזכויות מתפשת כדבש עשייתה; אבל לא גבי כלי, שהוא כולו מזכויות כו, שריף מעורב בחובה במיטעו, דכיון דבכה"ג מתפשלת הזכויות היטב, הו ליכא למחש למיודי; ומתוה"כ הוא דקא מסיים על זה ר"ת (בתוס' ד'כתובות', שם): דאפילו כו"ן של זכויות, אינו נאמר (דכתיב ל"י בשכרן: ע"י בחודשי אנשי שם, ששל המדרסי צ"י, ר"ס"י ה' הקעד, אות א', ובג"ח ס"ס הג"א, ובשו"ע יו"ד ס' קל"ה, ס"ח) לפי שנהכלל היטב ואינו נכלע".

לריף? דמה בכך אם נתפשלה היטב, הא ריף שהיה הבשול, הכתי הכרי הלריף נאשר מעורב בתוך הזכויות, והאם כן מאן יימר, שהריף אינו פועל פעולתו לפי טבעו, המשוה מהזכויות בענין הכליפה? אלא על כדרך לריף לומר, דכיון דחלק הלריף הוא מיטעו לגבי הזכויות, שהיא הרוב והעיקר בהכלי, לפיכך פשיטא לרי"ת, שהוא מתפשלת ברוב, וממילא נגורר גם טבעו בענין הכליפה והפליטה אחרי טבע הרוב. וכן מוכח נמי להדיא מלשון הא"ז (ס"ו ר"ז), דמעשה בטול ברוב הוא דקא אחינן עלה; יע"ש.

וה"א דהלריף אינו מתפשלת נמי גבי קויתא, אף דגם שם ודאי, דרק מיטעו ממנו מתקרב בתוך הזכויות, כדמבמע פשטות דברי ר"ת, — יש לומר, דהקויתא, כיון באינה מתפשלת היטב, אם כן הכי עומד בחובה הלריף בעינו, והדי הוא כיכר בזהרודיו המיוחדים; לפיכך דין הוא, שלא יתפשלת בכה"ג, כה"ל דנקטינן גבי אסורין, דהכיח שהאסור כיכר, הו אינו מתפשלת ברוב. ודמי האי דריח להא דמבאר בספר, משנה אחרונה" (כל"ס" פ"ז, סוף משנה י"ג), שפשיטא שפיקוה דהל"מ (פ"א מהל' כל"ס, ס"ף ה"ג), לענין שאם טרף נאמר הגדל בים (שאינו מקבל טומאה) עם נאמר הגדל בריף, דלא אולין כהא בחד רובא, משום שאפשר להבחין בין שני המינים האלו, והוי ממילא כניכר האסור; יע"ש.

נב"ב, הכי יולא מפורש מרי"ת לענין הטבובין, דכיון שהוא מתפשלת היטב עם תפוצות הנפיש והנפישות שבתוכו בחום גדול מאד של 1300 מעלות, ודאי, דהתלקים התרסיים האלו מתפשלים שפיר צ"י הגדול.

והנה, הוה דלשונות רש"י בכתובות" הועילו להשתחוח הפקיק בהצעת השאלה, אין זה אלא לפי ההשקפה השטחית, אבל לאחר העיון הנכון בדבריו המדוקקים, גראה להדיא, דגם הוא כוונר בפשיטות כד"ת בפרט זה, בכתבו שם: "מחורי שרו. לפי שהעופרת מתליק את התרס ואינו מניחו לבלוע (ד"ל): ולפיכך דיינין את הכלי כאלו הוא טולו אל שופרת"; אבל היודקים מעורב לריף, שקרין אל"ס, בתוך העופרה, והוא עו ומתחלת את התרס ובלוע (היינו שהתרס בולע, כהיפוך מחיורי) כ"ו. והנה דבריו האחרונים בלתי מובנים כלל, דלאיזה לורך האריך לבאר, שהלריף פועל על התרס, שהוא יבלע? הלא מה שהלריף בעצמו בולע גרע טובא ממה שהוא פועל, שהעופרת לא תולע על התרס; דהא מאד פשוטת בליעתו המרובה העלמית, אין לכלי הנעשה ממנו שום הכשר אפילו גבי י"ג, היכא

הוא הוין כוונת ר"ת המדוקק בדבריו היטב, והיינו על דרך שבארנו יפה בשו"ת בית אפרים (הנשפוח לספרו פרת"ב, ס"י י"ט) ובמב"ז (ס"י הג"א, ס"ק, ל"א, בסוף סוג כלי הרס").

והנה טעמא צ"י: למה באמת הוסיף ר"ת בשהכלי טולו מזכויות, שנעשה מחול, שיש בו

שמועלים מיני הכשר שונים אפילו לכלי חרס! **והנה**, אחרי שרש"י לא ימנע בודאי להעלות החוש, בנוגע לתכונה העופרת, ששמתכין אותה ומבטלין אותה ביחד עם הלרץ, אין שם חילוק במדרגת השול בין אם מכוינים לעשות מההכנה כלי שלם, או — רק לפי, רב כל אופן שמתבטלת היטב ומתאחדת בתכלית עם הלרץ, — אם כן, הלא נלכת כמו נד לנגדו השנה ר"ת השלשית הנ"ל: דמאי שנא פה ככלי נעשה כולו מעופרת, המעורבת עם מיעוט לרץ, שיש לו תקנת ההכשר, מאילו אם נעשה מעופרת כזו לפי על כלי אחר, שאז ישלול הלרץ כל תקנת הכשר מכלי כזה? בשעה שהדין נותן והשכל מחייב, שהלרץ, המתבטל ברוב העופרת והנעשה עמה לנוף אחד, לא יתכן כלל, שיפגע לענין הכליעה והפליטה שום פעולה, המתנגדת לפעולת עצמות העופרת!

הלכך, בכדי לתקן זאת, השמיענו רש"י, דבאמת בענין הכליעה והפליטה אין הלרץ פועל פעולה הפוכה משל אותו הנוס הממכרתי, שהוא נתכלל ונתבטל ברובו; מיהו כל זה הוא דוקא רק אחרי שהלרץ נעשה לאחר השול חסיה וזהו משם עם העופרת, דהיינו לאחר ההתקשרות והתקשות (עי' ע"ז סי' תנ"ג, ס"ק ב', אליבא דהגהת סמ"ק); אבל בשעה בלרץ לנפות אהיה כלי עם הערובת כזו, דלחלוט וזו הרי לרבינו העופרת והלרץ, שנתערבו זה עתה, להיות עדיין במצב הרמיחה וההתכה עד השותח את כל דופני הכלי, אי"כ, כיון שההאחדות הלרץ עם העופרת היא עודנה רפויה לנמרי, משהי"כ הוא דיש עדיין בכחו לפעול הפעולה המסוגלת לחסינותו העזה (כמו שיש לדבר העומד הכח לפעול פעולתו, אפילו בהיותו מעורב בחלק חלקים הבלתי חסדיים), דהיינו לחלול בשעה הלפוי את החרס. וכיון שהחרס מתחלל ואינו נעשה ח"ל"ק ע"י העופרת, ממילא, בסור מעלה העופרת מכלי כזה, תו הדר דתו לרין כלי חרס, החמור מדין כלי עופרת בכמה פרטים, אפילו גבי יי"ג, דמהני לי" שם ההכשר.

נבוצא, דסדרו של פירש"י יהיה כך: "ירוקי אסירי. לענין חמץ בפסח וגיטוי עבדים ויי"ג (ר"ל: כיון דדינים כהני' ככלי חרס, לפיכך גבי חמץ וגיטוי עבדים אסורים, באין להם שום תקנת הכשר; וגבי יי"ג, אם היתה תחלת השמימן ביד עבדים, אסור בלא מלוי ועיורו, אפילו בשהכניסוהו בהם שלא לקיום). — חיורי שרו. לפי שהעופרת מתליק את החרס ואינו מניחו לבלוע (ר"ל: ולפיכך דינם גבי כל הנך שלשה פרטים ככלי מחכת, דכיון דרוב זבד סתם דכריו, משמע לי' לרש"י, דהיה

על כן נראה, דרש"י, ז"ל, תקן כן בדבריו הקלרים והמדויקים את קושית ר"ת היותה עולמה. דהנה, רש"י פירש, ד"קוי"א" היינו לפי עופרת על כלי חרס; ועל זה יקשה ר"ת שתי קושיות קלוטות עולמה (וכמו שמובאר במגניי שלמה), אך קושייתו האחרונה היא הכבירה, בהיותה באמת אלימאח טובא, כהכ: ועוד מדקדק ר"ת: אף אם היה כולו מעופרת, לא היה נאשר (ר"ל: אף הו ימא כרש"י, דגם בלפוי עופרת מערבין לרץ, באם שהלפוי ירוק—ע"י בזהר"א—, מ"מ ודאי, דאם היה כולו מעופרת וז, ששורב בתוכה לרץ, לא היה נאשר, אלא שהיו מושלים בו מיני הכשר שונים, לפי ענין השמימו— כמו שהוכיח שפיר אמתה הגהה וז בתש"י בית אפדים הנ"ל, לפי פירושו והשגתו על פירוש המהרמ"ל ב"ע"ז, התשובה מאד—), ועכשיו, שאין בו אלא עופרת מעט, יאָפֶר (ר"ל: דלפי פירש"י, הרי יחויב, שככה"ג ישלול מהכלי הלרץ, המעורב בתוך לפוי, את כל תקנת הכשר; בשעה שגבי עופרת, לפי הגהתו ומתיה, לא יתכן כלל לתקן בין לפוי לכלי, שהוא כולו מזהר"א! אבל גבי זכוכית נימא, דהלפוי כולן של זכוכית, אינו נאשר, לפי שנתבטל היטב ואינו נבלע; אבל קוי"א לא נחשב כל כך ובלע טפי (ר"ל: דהזכוכית, כיון שהיא איננה בריחה טבעית, אלא שהיא מלאכהיה ודורשת בשול רב עד התהוותה מהחול, לפיכך אין דרך לטרוח ולהוילח הולאות לבשלה מתחלתה הבה, כדבשי, אלא רק בזמן היות פעולה כזו מוכרחת, דהיינו כשזכוכית לעשות ממנה כלי שלם; אבל כשזכוכית לעשות ממנה רק לפוי בעלמא לכלי חרס, דאז אין המלאכה הקלה הו דורשת, שיבטלו את הזכוכית מתחלת ברייתה היטב, משאירין אותה במצב נא, ואז היא שנקרחת: "קוי"א". ממילא, בהשערה לנורך לפוי מאותו החול, שגמלא בתוכו לרץ, שבאופן כזה היא מתבלט נצט הירוק, הרי עומד הלרץ בעיניו ובלע טיבא. משאי"כ העופרת, כיון שהיא הִנֵּה עלם יסודי— עלמעטעט—, המוכן ועומד מתחלת ברייתו הטבעית, באופן שלנורך התהוות עלמותה אינה לריכה לשום בשול (ולתי ענין זיקוק רבני-המעופרת שלה מהממינים הורים המדויקים בהם); ורק כשזכוכית לעשות ממנה לפוי ירוק גללים, אז מבטלים אותה ביחד עם הלרץ (לרש"י, דאלו לר"ת בעצמו, הרי הוא, שולל לנמרי מפני כזה מליאות הערובת לרץ, כמו שמתבאר מדבריו כאן וב"ע"ז); בכה"ג ודאי דבנקל תַּעֲשֶׂה המלאכה בשלמותה, דהיינו שמתבטלת היטב עם הלרץ, עד השעושה לנוף אחד ממש".

לית ל' לבגדה חוייא להו, דמדייסי, דקאמר מרימר בסוגיא (פסחים); אבל הירוקים מעורב לייף כו', והוא עו ומחלחל את החרס ובלע".

לפי"ז, הלא שמעין להדיא מרש"י, דאף שבהך הירוקים מעורב בולע ודיט ככלי נתר, אחר, מטעם שהלריף בולע ודיט ככלי נתר, דחזירי טובא, אלא שהוכרח להמליץ טעם אחר לגמרי להאיסור, דהיינו מלך היותו מחלחל את החרס, והחרס הוא שבולע; — הסתיים דרש"י סיכר בפשטות, שכן הלריף המושט הרי הוא מחבטל ברוב העופרת ומסנל לו עם זה גם טבע הדוב לעיין הנלעה והפליטה גם יחד, או, לכה"פ, לענין הפליטה לבדה.

מעשה

יתפרשו היצב דברי פסקי האוספות ב"ע"ז" (סי' ס"ד), הסחוי"ט והחחומים, לכאורה, שכתבו: כלי חרס הניחך באבר ויש בו יין (ר"ל: שיש בו רק במקרה, ולא שחחוי"קין בו יין לקיום), ונגע בו עכרס (ר"ל: דהיינו שחלחל שמי"ט היחה ע"י עכרס), טו בששקין (היינו לרית, אפילו בירוקי, מחס שנהך האבר אין בו צלם הערובת לריף כלל; ואפילו אם היה מהערב בחוטו כחיוו פצס לריף, הרי הוא מחבטל עמו היצב ובטל להאבר, דממילא דיו ככלי מחכת אפילו בכ"הג). ובהכחה זכוכית אסור (בירוקי, דהיינו או ככלי נתר, שכלל גוויי אין להס שום הכשר). ולרש"י, הניחך באבר בעי הגעלה או שריו (היינו בירוקי) — וכמו שפרש הב"ח בתשובתו הג"ל —. משום דהדר או דהו לרין כלי חרס, ועל שפתי. ולפיכך, כיוון שחלחל השמוי"ט ביד עכרס, אף שאין מניסין לקיום ס", לא סגי בששקין, אלא דכשי הכשר יותר משולה".

וכך

מומס הס דכרי הספר לדה לדרך (מאמר ב', כלל ג', פ"ו), דמייורי סס מדין כלים שונים, שאין מניסין בהם יין לקיום ושחלה השמוי"ט ביד עכרס, ועל זה קאמר: כלי חרס המליפין באבר: ירוקין אסורין בלא עירוי (היינו כדון כלי חרס); לבניס או שחוי"ס ובאינס מביקעין די להס בהדה (היינו דמטעם הלח האבר, דיינס ככלי מבט). הרי מללו שפתי ברוב, שפפרשו מלס "קניא" כרש"י, הפס נמו בשפתיו לדניא, דגס בירוקי מותר ע"י עירוי (וכן פירס בשפ"ט רש"י הרף, שהביאו הכלבו בה"י י"ג, ס"ס ז"ו).

לפי"ז

הרי מסולקות לגמרי מעל פסקי החוספות והגדה לדרך תמיהת חסובת ביה אפריס

הג"ל, שנסחבבה ממה דלדינא יחס לרש"י שפ"ט ר"ס, השוללת מהקניא הירוקה כל תקנת הכשר; יער"ש.

אכן

כרש"י "פסחים" (ל', ב') הנה מלינו סתירה לפירושו כאן ב"כתובות", דהסס פירס: "קניא. פלומיר בלע"ז, וסל חרס הוא וטוט באבר. — יורקי. עשיין מקרקע, בחופין ממנה לריף, אל"ס בלע"ז, והוא עו ובלע לעולם". הרי שינה בפירושו זה לעומת פירושו ב"כתובות" בשלשה פ"טים: א) הלא, ב"כתובות", עכב להדיא, שהקניא הירוקה היא מהלריף המעורב בתוך העופרת; והסס, ב"פסחים", כהב, דהירוקי עשיין; מהלריף: הרי, מדלח הזכיר עיין מערובת, משמע, שהפיהה "קניא ירוקה" עשויה היא בעלמותה ושלמותה מלריף גרידא; ב) הלא כהב: "שהלריף עו ומחלחל את החרס, ובלע" (הרי ודאי, דקאי אחאי דסליק מיני', דהיינו על היצב "החרס", שהחרס הוא שבולע; וגמלא, דלדינא לא גרע כלי נתר, לכה"פ, מכלי חרס); וסס, ב"פסחים", כהב על שיבת לריף, דסליק מינה: "והוא עו ובלע לעולם" (דהיינו, שהלריף העוט הוא שבולע בעלמו; ואס כן, הרי גרע טובא מכלי חרס, אלא שרינו ככלי נתר, דאין לו הכשר כלל); ג) כאן כהב ססס: "ובלע", וסס הוסף שיבת "לעולם".

ע"ז

כן גראה, דמלך שהאמת היא, שהקניא תפ"שה בשני חופי"ס: אס שמערבין לריף בעופרת, ובהערובת כוו מחפין את כלי החרס, או שמחפין במחצותה של לריף גרידא, — משה"כ בא רש"י להשמענו הפירוש והדון דהרי גוויי "ירוקי": כאן, ב"כתובות" (וכן משמע בפירושו ב"ע"ז"), פירס "ירוקי" של המין הראשון הג"ל; וסס, ב"פסחים" — של המין הבני, דהיינו לפי דלריף גרידא. וממילא, לפי השמות סכונת הקניא, ישנהה גס דינס: בני מערובת משיע לריף בתוך העופרת, סס לא יחבן, שיהיה להלריף הפליטה של הרוז, שהוא העופרת, אלא, סלל הגריעיותא, המבטפת מהלריף, היא, שהוא "מחלחל את החרס", והחרס הוא שבולע (אבל לא באופן שיוקלט בחוטו הבלוע "לעולם", דהרי גבי י"ג יולא ממנו ספיר הבלוע ע"י הגעלה או מלינו ועירוי); אולס, גבי שיחת לריף גרידא, ככר מתרחקים אנו מחוזה המדה הדנה על אודות פעולת הלריף על החרס, כיון

" דכחופן כוה מייורי הגמרא הלא ב"ע"ז", כפי שמשמע מרהיבת הסוגיא וכפי שפירשו הרשב"א בתר"א, סס, י"ג, והר"י (היינו ח"ג) כסס הרמב"ם.

ממחפורת לריף גרירא בלא חכר, דכנה"ג הרי הריף בעלמו בולע, ולפיכך הוא מובלל ממילא מכל תקנת הכשר, כדון כלי שלם ממחפורת לריף, והיינו כאותו האופן, שפרש רש"י ב"פסחים".

נבצ"א זיבין לדינא, דרש"י ור"ת, ופסקי התוספות, והרשב"א, והלדס לדרך סברי כוליה, דכ"י מיני דומס אונים, בהתערבם יחד ובהעשותם גוש אחד ע"י הלויפה באש, מחבטל המיעוט באותו המין, שעולה עליו ברובו, ומסגל לו ממילא גם טבע הבלעפה והפליטה הנעוטה בהרוב.

אננס

מדברי השור והס"ע (סי' קל"ה, ס"ו), שכתבו: "כלי חרס, המזליפין באבר או ב"תוכי זכוכית, אם הם ירוקים, דינס ככלי נחר, מפני שיש בו קרקע מחפרת לריף", הרי משמע, לכאורה, דהיו לאחרינס זידס פירוש רש"י ור"ת, ואעפ"כ הרי קח סברי, דגם לפי אבר, כהיותו ירוק, יש לו דין כלי נחר, הריקף מומה שנתבאר לעיל בשיעת רש"י; ואם כן הרי יולא נמי ממילא לדידו, דאף כהיות הריף רק מיעוט לעומת האבר (שמשוה"כ נקרא אלס: לפי אבר", דהיינו על שם הרוב), אפיה"כ אלס כמו לפעול פשולו ולסגל להכלי הנכות כלי לריף, מה שהוא היפך מרעה כל הנך רבוחא, לפי מה שנתבאר בזה.

אולם

באמת לא יתכן לומר, שהשור והס"ע כוונו לצדד אחד השיעוטה המחולקות של רש"י ור"ת, המסתעפות מפירוניהם במלת "קוינא"; דאם כן יפלא מאד: הרי לר"ת מילא לפי האבר, אפילו כהיותו ירוק, דבכל אופן הוא נותן לכלי החרס דין כלי מתבט, ואף יבואו הם לכחוד אליב"י מה שהוא היפך בתכלית מרעהו לדינא!

על

כן ההבנה ליכב, דהשור והס"ע קיימו הבא רק כשיטת ר"ת לחודא, אלא דאיתו סברי, דעד כאן לא קח פליג ר"ת על רש"י לשלול מכלי חרס המזליפין אבר דין כלי קוינא, אלא רק כסתם לפי ירוק של אבר, שלפי מה שהיה ידוע לר"ת, אין מערבין בו לריף, ואפילו כשמערבין בו במקרה, מבטלין אותו היטב (כמו שמתבאר מתוך דבריו בחוספות דסיוות "ע"ז ו"כתיבות" הג"ל); אבל היכא שידוע לן, שבאמת נחערב בתוכו לריף וגם, שלא נתבטל יפה, דממילא סרו כהג"ג טענותיו של ר"ת, פשיטא, דגם איכו סובר, דבמגז כזה שפיר דומה לפי האבר דכלי מילי ללפיו זכוכית לפי שיעוטה (וכמו שכתב נמי אליב"י בסוף תשו' ב"א הג"ל), דהיינו שלר"ת עולים ככהג"ג דיני שני מיני הלפייס

דין שהלריף מלד עלמו הוא גרוע הרבה יותר מהחרס, כמה שבעלמו הרי הוא "בולע לעולם", (דהיינו שבולע באופן ש"לעולם" לא יפלוט מה שבלע אפילו ע"י אופן דיי"ג, כדון כלי לריף הנמוריס, הגרועים כפרט זה אפילו מכלי חרס).

מעתה

יחפרשו היטב דברי הרשב"א בתוה"א שס, התמוהים מלד, לכאורה, שכתב: "דין זה של כלי חרס, שאמרו בשתלת השנינו ע"י ש"ג, דאפילו כלי שאין מכניסו לקיום לריף הכשר גדול, — הני מילי בכלים של חרס, שאין שיעין באבר, אבל שיעין באבר אין בולעין יותר משאר כלים, אלא, אדרבה, ככלי מחפות קו"ב, והני מילי כלים שמורים או לבגים, שהאבר מיל, ובהדחה בעלמא סגי להו; דנרטיין התס: אמר רב זבד: האי קוינא כו". ואם ירוקין, אם היה תחלת השמיטין בנכרי, אסורין, וכדאמר רב זבד: ירוקא אסור, מאי עמא, משום דמנריף כו"ב. ואלא לדעת הגאונים, ז"ל, שהחמירו בשתלת השנינו ע"י ש"ג, וכן שבהבתי, ומסתברא, דירוקא בשמיטין מכניסו לקיום, לא גרע מכלי חרס דעלמא, שאינו שוע, ואם תחלת השמיטין ביד נכרי, אף הוא לריף מילי ועירוי" (ובסוף הענין מסיק: "ולענין הכשירן של כלים נמלא קלגין של דברים כו": כלים העשויין ממחפורת של לריף אסורין לעולם כו". ויראה, שאפילו בשאין מכניסין לקיום כו", אסורין, דלעולם הן בולעין הרבה כו". וכן הדין לכלי חרס השעין, בזמן שהן ירוקין, והיה תחלה השמיטין ביד נכרי, שהירוקין במחפורת של לריף הן שועין (ובתוה"א הלשון מזכרת עוד יותר, שכתב: "כלי חרס השועין בלריף, והיו הן ירוקין כו"); ולפיכך הרי הן בכלים של מחפורת לריף ("ואין להם עברה עולמית", כמו שהסוף לסיים בזה בתוה"א").

והנה

כאורה, הרי ישמור הרשב"א את עלמו מיני" ובי, דמתחלה קח פסקי להדיא, שהירוקין מועיל הקשר מילי ועירוי, ולבסוף פסק להיפך, בשללו מהם לגמרי תקנת ההכשר! אלא לאו נראה, בעליל, שהרשב"א בנקטו כרש"י בפרגוש קוינא, פירש ג"כ את שיעת רש"י, כפי שנתבארה בזה, דהרי גווי ירוקין יש; ולפיכך מקודם הוא דקא מיירי הרשב"א בירוקין ממין הראשון, דהיינו כשהלריף מעורב במיעוטו בתוך האבר של הלפוי, דאז אין הריף בולע בעלמו, אלא שהוא פועל על החרס; ומשוה"כ דינו ככלי חרס, דשקשך הוא דלא מהני, הא מילי ועירוי שפיר מהני, וכפי שמתבאר מרש"י ד"בכתיבות". ולבסוף, הרי קאמר הרשב"א בהדיא, שהוא מיירי מירוקין כאלה, שהם שועין בלריף", דהיינו שהתמה היא

האלה בקנה אחד, לענין דרייטן להו ככלי מחפור לרף הגמורים; ועל ליר זה הוא שסוכים דברי העור והארע, באופן, שאין מהם שום סתירה לכל מה שכתבאר בזה. —

כ"ה סלקין ובהא מחטין, דלגבי כלי השטיון מועילים שפיר בין לבין ובין הנעלה, כלי שום פסקין.

מסעור מ' סאה ושיחוקיהו שם אל דופן המקור במסמרות דוקא, דממילא יושלל ממנו הכח לשאוב מלמטה משיעור זה; כי, לולא זאת, אף שיקבל הבלין על עצמו להוציא בשעת ההרקה, שפיה שאר רק מ' סאה, יחולל מלהריק ע"י אותה המנונה, אפי"כ אסור לסמוך על זה, משום שמאד עלולה בזה התקלה הודוניה או השגגות.

לזאת

מוטל על כה"ר לתקן ח"כ את המעוה בדבר המקום ואופן הקביעות של הפלומפ, כפי העלה, שכתבארה בזה.

א"ב

חליה לו לתקוע עצמו לדבר הלכה על סמך הקולות, שנבד בנרון איסור כרת החמור ובעובדא, שבכל יום ויום הוא עובדא דלכתלה.

א"ג

לענין דיעבד, פשיטא, דלכל הנשים, שטבלו במקוה זו עד היום, עלתה שפיר העבילה, ואין ללבו עליהן כלל וכלל; מטעם, דלדד מה שהרבה פסיקים, שהביאם בס' נחל אשכול (סי' ג'ג), שוללים לגמרי מהפלומפ דין כלי, הנה, כיון דהמקוה שלגם היא בשר, שהמים נובעים מקרקעיתה, — אם כן הרי גבי דיעבד ודאי, דאין להתמיר לפסול גם את המעיין מלד חשש שאינה, וכדנקטין ברמ"א (סי' ר"א, סי' מ').

ו"א

שמקוהכס סמוכה לנהר, דכנה"ג שלל כבר הגאון בעל משכנות יעקב דין מעין. — הנה בזה העלה שפיר להלכה בזה' עין יחאק (סי' כ'), דבאם רחוקה המקוה מהנהר רק ארבע אמות, ותו אין מקום להתמיר אפילו להמשכני; וכש"כ אפוא בנד"ד, שרחוקה הרבה יותר מזה. וכן פסק להקל בזה הרמ"ן בתשובותיו (סי' ס"א), יעו"ש.

סימן כ"ב.

ע"ד הפלומפ, שנעשה אצלכם בשביל הרקת מי המקוה, באופן שכח פעולתו מגיע עד למטה משיעור מ' סאה. והנה דעת כ"ת'ר נוטה להתיר מקוה כזו, אולם איזה מהלומדים מערערים עליו בטענתם, כי, כהיות שטובע הפלומפ, אשר, בהדול המנוענע לנענעו, ויפקר תמיד כמנו מוט מים כחורה לתוך המקוה, — ממילא הרי יש במקוה בזה חשש נפילת ג' לוגין מים שאובים.

הנה, מעשה הפלומפ הוא קנה חלול, שכתבו מוחל וישאמפעל, הכולט למעלה בתוך בית-יד לצורך נעוטה. בחתמים הקנה הקבועה בתוך המים יש בפנימיותה שולים (קלאצאן), הסותמים הדק היטב את חלל הקנה בשעת הפקדן. אלה השולים נפתחים ברגעי הנעוטה כשרמת המוחל ונסגרים בהשפלתו. על אותה חתמית הקנה מלומד כסוי (קלאצאן), המלא נקבים בשוליו (מעשה רש"י): תעודת הכסוי היא השמירה, שלא ישאף הקנה, פקדן שוליו, לרוכות ועפר, המתקלטים את המנוכה.

והנה שאלה כזו ממש בזה כבר לפני הגאון בעל שואל ומשיב, ז"ל, והחליט להלכה בזהדורא רביעאה (ח"ג, סי' ק"ב) לאסור, מטעם הפלומפ, אף שהוא מוקב יותר משופרת העור, בשעת הפקדן שוליו, מיהו, כיוון שיש לו לענין קבול בשעת הפקדן, הרי הוא חשוב כלי, לענין שהמים הנופלים ממנו בחורה לתוך המקוה יפסלוה בשאובין; אחרי שתחלה עשית השוליים ההם היתה על אופן שיהיו עולים ויורדים תמיד, וכך הוא דרך תשמישם. וכתייב לזה מהא דנקטין בל"ח (סי' ק"ט, סי'), דכלי שהוא מלא נקבים מתמחו כו', אעפ"י שאינו מחויק כלום, כיון שעשוי לקבלה ענין זה, וזה עיקר תשמישו, נקרא כלי". על כן הוא משיב שם שבפ"ק דה"א דינא, דאין היתר, אלא באופן שיטבע הפלומפ למעלה

סימן כ"ג.

ע"ד המקוה, שנעשתה בעיר כ"ת'ר עפ"י השיטה הרושה, דריינו, שנבנתה מלבנים בשטח העליון של הקרקע, ומימיה באים אליה מבאר מים חיים שבצומק תחתיתה ע"י הדיתת קלוח שפע מים שאובים, היוורד בכח עצום אל תוך אותה הבאר דרך סילון, הנמשך אליה מגינית גדולה, העומדת על תקרה בית המרחץ; שלסבת הדחיפה העצומה מתרוממים מים מהבאר ונופלים לתוך המקוה דרך סילון פני של סתבת. הכבוע בתוך הכסוי שזל פני מי

הבאר וחודר דרך שטח הקרקע, המפסיק בינה להפקה, ודרך כותל הפקה עד סוף החור, שנעשה ככותל בשביל נפילת המים להפקה. ולצורך הרקת הפקה, נקבע בקביעות גבורה בתחתית כותלה דר של סתבת, הנקרא "קראן".

ורנה כחזר חושב בזה שלש חששות: (א) כיון שפסק הש"ך (סי' ר"א, סי' מ"א וק"ב), ש"טוב להמיר לכתלה" לחוש להא דמשערו ברי"ו, שיש אוסרים לעבול במים שאובים, שנתעורר ע"י ההשקה למים כשרים ושבו נפסקו מחבורם זה, — אי"כ הכי יש לחוש בגד"ד, שאותם מי הגיעה בעצמם, שהשקו למי הבאר, מופסקים כנגע מחבורם וחוזים לעלות אל המקוה; (ב) כיון שהסילון, המביא מים לתוך המקוה, הוא של מחסם, הרי תסבוב ע"י דבר, שהיא מקבל עומאה, אף באין לו בית-קבול; (ג) כיון שהדד המריק הוא של מתכת, הרי גם עיטוב החמילה היו כאן ע"י דבר המקבל עומאה.

אולם באמת אין כאן מקום לכל חששות כחז"ר, כאשר יתבאר בזה לפי סדרן:

(א) **הנה**, אף ולענין תקון המקוה ממחירין לחוש לכתלה אפילו לעת היחיד (ע"י בנש"ל ז"ל החדש סי' קע"ו, ח"ב, אות י"ג), מ"מ בזמננו, שהדור נתלש מאד בחומר וברוח, באופן שרבות בנות, מאד מיוזק לעבול במקואות של השיטה הישנה (שלהיותן בתוך חפירה עמוקה בקרקע, המגיעה עד נביעת המעיין, אי אפשר לנקותן לעמים קרובות וגם שנקותן לא יוכל להיות בשלמות הראויה, וכדומה מהחשדנות הידועים), ואלוהם בזה מגדר לגמרי, ר"ל, — ממילא, כיון שלעשות מקוה בשטח העליון של הקרקע, שתהיה משוכללת בגובה והדרה ואלחאה, ושהיה נקבל להריקה בתדירות, לא יתכן אם לא באמצעות אופן ההשקה הנ"ל; הרי אין לך שעת הדחק גדולה מזה, ובכזה"י גונג ודאי, דיש להעמיד אפילו תקון המקוה לכתלה על עטם שורת הדיון, לענין שלא לחוש הכל להדעה המרומזת ברי"ו, התמוהה מאד עומה (כדברי הטוב"י, מהד"ס, סי' קמ"א); וכמו שפסק להדיא החת"ס (סי' ר"ב) בַּתְּחִילָה להמנהג הקבוע בקבלתו, עפ"י חכמי הדורות; וכן פסק בהשוכה שבסוף סי' ג'יות גלויות (אות א').

ורנה, כל זה הוא אפילו היה ברור לנו, שלתוך המקוה חזרו מהבאר אותם שאובים בעצמם, שידרו אליה מהגיעה הנ"ל, — אבל באמת שמענו מהראב"ד בבבב"ג (פ"ג), דגני כפילה ג'

לוגי שאובים, כיון דאין כאן אלא חומרא דרבנן, אמרינן, ד"המים היוזדים באחרונה הם דוחפים את הראשונים ומליפים אותם לחוד", אף דלא אמרינן קך גבי בור שהוא כולו שאובים, שהלמה נכנסת לו ויוצאת ממנו; וכך הם דברי האשכול (סי' ג'); והכי נקבע להלכה בשו"ע (סעיף כ"ג); ועי' בש"ך (סוסי' ק"ו) ובתפארת ישראל בפ"ג ד"מקואות" (כין אות ח' ו"ל). הלכך, אפילו ייבא להש"ך חומרתו לענין החששא להדעה שביר"ו, הרי ודאי, דבמקום חומרא גדולה כזו נמי אמרינן שפר, דהמים היוזדים מהגיעות אל סוף הבאר דוחים את המים, שהבאר מלאה מהם מקדמת דנא, שרק הם לבדם יעלו אל המקוה. והכי פשיטא להנאון בעל שאל ומשיב (מהדור"י, ח"א, סי' כ"ה).

וזלת זאת, הנה ידוע אצל האומנים עפ"י הנסיון הגלות, דהמים הנזרקים בנה ממקום גבוה, בתור קלות המעטמטם, בסילון, אל באר המלאה מים על כל גדותיה, מברית הכח הדוחף העלום, הניער ע"י הוריקה מאיגרא רמא לניבא עמיקתא, שרק מי הבאר העליונים לבדם הם שמתפזרים ללאת החולה, ולא הנזרקים, המדים בעבעס רק על קרקעים הבאר. ובוה יחדש לנו עוד עטם עיקרי הוא דאמרינן גבי אחת המים העוברת על פני מי בור, שמי האמה גופייהו שוטפים לחוד ביתר עם מי הבור, אף שמי האמה בלא באחרונה, — דהיינו, מש"ש דגבי מילוחו כזו חבד כח הוריקה, המלומלס כפי האופן המזויר בזה.

אכן נראה, דיש לתקן, שהסילון, היוזר לתוך הבאר מהגיעה, יעבור כל שטח המים עד הגיעו להטפת הסמוך לקרקעים הבאר (דלא כפי הצעת תקון המקוה שבסוף סי' לתם ושמלה), שממילא, בַּתְּחִילָה מי הגיעה בחזק לתוך שטח מי הבאר התחתון שבהתמונים, פשיטא וששיטא, שוריקה עומה ומתירה כזו, שגבול חבטתה היא רק קרקעים הבאר, פגרוס, שרק שטח המים היותר עליון של הבאר, שלא לו המקום סתם מתגרת הכבוי המשקיף עליו, יתפק כנגע אל המקוה דרך המולא האחד שיש לפתו, דהיינו חלל הסילון שבתוך הכבוי. וכן, בשוכנו אחרי ימים אחדים להתלוק מי המקוה במים חדשים מהבאר, יעלו עוד הפעם רק מי הבאר עלמה, כי אותם השאובים, שנפל לתוכה בפעם הראשונה, לא נשארז בחוכה במקום חלק מים, שהורקו ממנה אל המקוה, אלא שנבלעו במהרה בקרקעיתה (יודוע בעבע: ע"י בגלות עליות, שם אות ב'); ועמידת הבאר על מלוהה היא שכאה אפוא רק מנביעת מעינה.

על ש שנות בשביל הרחקה הארטובה, הן ביהוש
הבאר תחת המקוה, והן ביהושא בגדה.

זולת זאת, יש להרר לרומח דומלח לתקן, שהמים
לא יקלחו להדיח מאחור הסילון לתוך
המקוה, רק שהסילון יהיה עמום בתוך סוף
הלבנים של המקוה, ויבטי לאור המקוה ישיק
חור עקום של לבנים, שדרבו יפלו המים לתוכה;
באופן, שבהגיע הקלות לנדרים קשה הסילון, לא
יראה עדיין את פני אור המקוה; דבכה"ג שפיר
דמי, אפילו לא היה כלל להסילון המתעורר מידת
הביטול אגב קרקע. והיינו כעצת הרא"ש (כלל
ל"א, ס"ז), שכבש בגוון זה: והנה לאח מירי
ספיא, שלא יחא נדנדו אסור, יעשה אורה
בענין שלא יעש פי הסילון של מחכה על
אורה של מקוה, אלא שיפאר פי הסילון מן המקוה
או ישיב בפי הסילון של מחכה סילון של ימ"ס א'
של עץ, שיפלו המים לאור המקוה (ועי' עוד בשם'
חמ"ס ס"ס ר"ד).

ג) בענין הוד, כיון שקשה להשיג, שביט-
החושפת יעשהו מחמה בשביל המקוה
שלם, אפשר להסתפק כמה שיטתו מ"ד
מהמנוה; דכיון דחלת עשית חפלים כאלה
היא לא לשם תשמיש מיוחד, אלא לשם העולה
על רוח הקונה, אם בשביל הקביעה בחלוש, או
בשביל הקביעה בקרקע. — ממילא, הרי מנבלו
בכהאי גוונא שפיר הקביעה הנאותה בקרקע מחורה
קבלת עומאה, חף להערת הדגמ"ר הניל; כמו
שביאר אורה גופי' דעשו בניב"י (מהד"ס, סי'
קל"ו, גד"ס ו"מחז"ל) לענין יהודות חדשים. הלכך,
כיון שהוד יחבר להמירות בתוך כותל
המקוה, שהוא מחובר לקרקע, הרי בטל נמי הוד
אגב קרקע; כמו שנתבאר בבי' בשם חש' הרשב"א
ובדרישה (אות י"ח) בשם חש' הרמב"ן; והכי העלו
להלכה אדמו"ר, ז"ל, בגל"ל הדג"ס (סי' ק"ט) והלחם
(אות קפ"ח):

ואף שלפי שטחיות דברי הפוסק, שהביא ב"מחז"ל
הלכה, שבסוף ספר לחם ושמלה (אות ג'),
לא דיניקן מחובר לכותל כמחבר להקרקע
על מ"ה, — הנה, לבד מה שהספר הניל מרן דברי
החשב"ך עיבד טעם, באופן שלא יתנגדו להלכה
הרווחת, ששינוי בביט מדרסם של הרמב"ן והרשב"א
ושיעם הניל, לבד מזה יש להכריע להקל לכתחלה
נגד חשש קלושה מזה על סוף ספרם הגלות
עליות, שכבש, דעד כאן לא פסליקן גבי מניעת
החילה ע"י דבר המקבל עומאה. אלא, רק
באם המים היו זמלין מעלמן, ודבר המקבל
עומאה מחזיק, שבוה גורו, פן יזחיל כל
המים ע"י דבר המקבל עומאה; אבל הכי
התחנע

ב) בענין הסילון של מחכה — הנה, כיון שהסילון
הזה יקבע קביעות גמורה והגדירה
בתוך טעם הקרקע המפסיק בין הבאר להמקוה,
הרי ליכא תו דררא דהויה ע"י דבר המקבל
עומאה, כדנקיטין בשו"ע (סעיף מ"ח). אמנם,
את הסילון לא לשעומו מחילה אדמתא קביעה
בקרקע, כהערת הדגמ"ר (ע"ס); והדברים מפורשים
בס' השבוע (סי' ל"ז).

והנה, להרבה פוסקים, שפיר דמי בכהאי
גוונא, שהסילון יהיה אפילו בטל
הרטובה, דאף דמקום כפיפת הארטובה יש שם
קצת ביט-קבול, מ"מ, כיון דלא נעשה לקבלה,
אינו בגדר כלי, כדאיתא להדיא לענין סילוניות
כפופים במתניתין ד"כלים" (פ"ג, מ"ג, ע"י בחפ"י
ס"ס, יבין, אות ל"ח, במסג"ר), וכמפורש בגמ' בגמ' (ס"ס ל"ז), דהוי דינא דמתניתין ד"כלים" איהי'
נמי גבי מקואות; וכ"כ הרמב"ם להדיא בפירושו
ל"מקואות" (פ"ד, מ"ג); וכך — הוא גם דעת הג"מ
(פ"ח מהל' מקואות, סוף ה"ז) והמנשה אחרונה
ב"מקואות" ס"ס (גד"ס, שהוא לר"). והיינו, לדבריה
דון הכסף אחד ע"ס דין סילון הרחב באמצע,
דמכסירין במתניתין ד"מקואות" (ע"ס), חף שיש
לו ביט-קבול (ע"י גזיר הר"ש"ס ו"השפ"י, יבין
אות כ"ג).

אולם דעת הרוקח (סי' ש"ג) והראב"ד בשנינו
(פ"ח מהל' מקואות, ה"ז) והגרא בביאוריו
לשו"ע הלכות מקואות (אות פ"ח) לפסוק-התוספתא:
דשתי מקוה, דמלד דררא דש"א ב"ס פוסל גבה
סילון הכסף כג-ש"א. ועם זה פסקו נמי כדך
מהנינו ד"מקואות", המכשרת סילון הרחב באמצע,
חף שהראב"ד גופי' בבעה"י (פ"ד) כתב עליו:
ש"ס זו ביט-קבול במקום חבוי, שהוא כמו קרן
עגולה". באופן שבכדי לטק המורה בולטת זו,
זקוקים אט לבשרת ההלכות רבא ד"מקואות" (ע"ס)
דוש לחלק בין אם ביט-קבול הוא בלדו של הסילון,
דאז אינו בגדר ביט-קבול כלל, לבין אם הוא
בשולי הסילון, ביהושו כסף; יעו"ס.

נמצא, כיון דאף עסקינן בגוון תקון מקוה
לכתחלה, ודאי, דיש לחוש לדעת הך
דכוותא המתמירים לחם לסילון הכסף דין כלי;
דמילא לא תושיל לו תו כאן לא הקביעה העולמית
בקרקע ולא ההלכות של העשיה להכלית זו (ע"י
בשו"ע סעיף ל"ז ובס' מנהג אחרונה "מקואות"
פ"ו, מ"י, גד"ס "זמון", ובהפ"י, ס"ס, יבין אות
ע"ז, ובשמלה אות ס"ו, ובהש' חמ"ס סי' ק"ח,
אות י"ג). ובכן, יש לתקן בגד"ד, שהסילון לא
היה בטל הרטובה. וכבר ישן אלא האומים

לו האחרון את הת"כ; ועפ"ז הוא נהג
היתר בלי התרת נ' הדייטות. אולם הש"ב
עמד באיסורו עד העת, שגזרמה לו התונה
כוז, שהיה כבוד עליו סאר לקיים שבועתו;
או אז הורה כת"ד להתיר להש"ב את הת"כ
בכ"ד בלי דעת האזוף.

ד'ה'. לכאורה, אף שש"ב לא קבל טובה
מהאזוף בעד השבועה, כמש"כ כת"ד, מ"מ
היה אסור להתיר לו לכתחלה את הת"כ בלי
דעת האזוף, כיון שזיחה לתועלת מצדו, דייטו,
שלא יקפו לבו של האזוף מחשש לקול, ר"ל,
בהודמן שיהיה ש"ב שחיי בשעת השמיעה;
דכפ"ג הרי א"ן מתירן להנשבע בלי דעתו ודל"טו
של המשביע, כדנקטין בדמ"א (ס' רכ"ח, ס"ב,
כ"ה, מ"אח"כ); וע"י ש"ך (שם, ס"ק נ"א ונ"ב);
וכ"פ בח"ש שב"י (ת"כ, ס' פ').

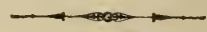
ד'ו'. צדיעבד, כשהתירו לו בלא דעת המשביע,
בודאי הוצרכו הת"כ אליבא דכו"ע; דעד
כאן לא פליגי הראב"ד ויטעונו על ר"מ המקיל
בדויעבד, אלא נבי קבלת טובה, אבל במקום
דליבא קבלת טובה, אף שזיחה השבועה לתועלת
המשביע, ודאי יודו גם א"נאו; דהרי כל ראיית
הראב"ד היא מהא שמננה הכתוב את השיבדא
דהתרת שבועת לדקיו, מהיזתה בלא דעת נכודנלר,
ממילא, הרי לא שמענו להחמיר אלא בכונן
שבועת לדקיו לנכודנלר, דננה קבל הנשבע
טובה מהמשביע (ע"י ברא"ש, גר"ם"י פ"ט, ס"ב,
ובב"י ס' רכ"ח), אבל לא היכא דלא קבל
טובה. והדברים מפורשים בח"ש מהר"ק (שם נ"ב),
בכתבו: "דפשיטא, דלדברי הראב"ד והרשב"א, שיש
לשם חלוקים צענין הנשבע או הנודר לחברו צפניו;
האחד הוא כו'; והשני הוא היכא שצדו נהנה צדו
ומסכים בו ואף גם משביעו כו', ומ"מ זה הנשבע
או הנודר לא קבל שום טובה שנגללה נשבע; וזהו
שאומו עליו, דבדויעבד א"ן, לכתחלה לא כו'; ועוד
יש חילוק שלישי, והוא היכא שצדו נהנה ב"אמו נדר
או שבועה ומסכים בה ונס עישה טובה עם הנודר
או הנשבע על כך. ובזה הוא שהשמימו עליו הראב"ד
והרשב"א, דאפילו צדיעבד לא הותר". והכי מהבאר
נמי להדיא מדברי הרמ"א (שם).

י"ד. על זה נודר, דבאמת יש לומר, דאפילו
התרה לא היה לריך הש"ב, מלד דכיון
דעפ"י הת"כ הם תלויים זה בזה, אם כן
בשלמא אם היו שניהם מקיימים אותה, אז
היה אפשר לשניהם לשאתו י"ש, בדיבור נחוק,
כנ"ן

הקראנט נעשה להכריק, לא לעכב, דהכותל היה
סתום מחתלה, ונעשה בו נקב להכריק ע"י הקראנט;
וא"ן כאן מניעת החילה; ולא גזרו בזה. וכמומה,
שכן עמ"א דבר".

הגם. דהקנה האזוף של הדד יש לו עיקוס כסופו,
הקראל: "חיע"ס"; והעיקוס הזה מעכב מיס
בחומו, כשהספין אותו צפוי למעלה, — מ"מ בזה א"ן
לחוש למחמת בית-קבול, אפילו לדעת הרוק והראב"ד
בהסגות הנ"ל; דכיון שהא, משתמש כו"ע, אינו
חשוב לפוע דידר בית-קבול, כדנקטין במתנין
ד"גלו"ס" (כ"ט) גבי "ככב"ס".

אמנם. יש לדקוק, שהדד יהיה דוקא מזהם שהכרח
(שליספעל) הרובנת על גב הקנה המקלח
מיס, מהיה מחויבת בחוק הקנה חבור גמור ע"י טענת
הקבועה עולמית בהתמיהה, באופן שיכל מההדיט
לפרקה; (*) דלולא זאת, הרי הכרח, שזינו מחויבת
אשוי לקרע, לא נתבעלה כלל מהורת קבלת עומאה,
כמבואר בח"ש גידולי טהרה, שהביא השמלה (ס"ס"ק ל').
עוד זאת נראה, שיש להדר לתקן, שאותו החלל
שככותל המקוה, הנעשה בשביל הרקת מימיה,
יפתם בלדו הפנימי שכחויבות המקוה בכרח על עץ,
דכיון דננה ליכא לכי"ע שום חשש קבלת עומאה,
הרי היא עדיפא מהדר של מחת, המחויבת בקביעות
לכתי המקוה, דעל"י הוא דרבוטא מהיה החשש לדברי
החשב"ן הנ"ל. אכן, מחמת שאת הכרח של עץ קשה
להדק בשעת הסתימה בשלמות כוז, שחיל לתי"ע
לגמרי מהמקוה את העיטוף, הנורח אחריו חשש
פסול זמילה (ע"י בלח"ס ס"ק ק"ח), — יעשו ליתר
שאת, בלדו החילין של אותו החלל גם דד של מחת,
הממוקן באופן שנתבאר בזה. ועודים אשוי הפנים
לזאת כבו אליבא דכו"ע.

סימן כד.

ע"ד הש"ב בעירו, שלפעמים דחוקות היה
צפניו בשתי"ת י"ש; והנה, בבדי
להנצל ממבשול, ר"ל, בשעת השחיטה,
היתה עצת אלוף העדה, שהוא והש"ב
יתנו ת"כ זה לזה, כי חלילה לאחד מהם
לשתות י"ש שלא בסככת רעהו. וכה נהגו
איסור איזה משך. אך באחת השבחות,
מצד שוולת י"ש אין להשיג בעיר משקה
אחר לצורך קידוש, ולהאלוף היתה קשה
מאד הזמנת הש"ב לשעת הקידוש, מהל

(*) ואף שסכסוכמת הכרח את הנה נדרך בטובה, מתחיק אז הקנה מיס, — מ"מ אינו נכנס הקראן מזהם זה
לביני בית-קבול, כיון שכל עיקרו נעשה רק בשביל ההורקה, ולא נעשה לקבלה כלל; וכמש"כ הביי (ח"ס, ס' קניק
ב"ה, כלי שחלת חיקו"ט) לענין גמולת הנית (ע"ש בניה).

כגון בשעת קידוש והכדלה וסעודה מזה, מחמת שכל אחד בשביל עצמו היה מוכרח להשתלח בהזמנת חברו; אבל כשהאחד התיר לו את ה"כ"כ, דמילא הסלקות אגידתו גבי חברו גיררה אחריה גם הסתלקות הכרחו להזמין את חברו או להזמין אליו בשביל אותם הענינים, נמצא, הרי עלול מאד, שכרוב הפעמים לא יוכל הלה לא לקדש ולא להכדיל ולא להשתקף בשערת מנוה, מה שהוא קשה מאד לאיש כהש"כ לקיים, ובמש"כ כח"ד; באופן, שכרוב מאד, דלדעתא דהכי לא נדר. ובכן, הרי דומה דין זה להא דנקטינן בש"ע (שם, סמ"ד וסו"ס ר"ז) כהר"א"ש בחשיבה (כלל ח', סי' י"ג), שכתב: "ואם ח"ו לא היה אחד מכם (מהשנים שגדלו ללכת ביחד לא"י במדך זמן קצוב) רוצה לשלם את נדרו, השובר יעבור, והשני פטור מליקח, כי אין עליו נדר, כי לא נדר אחד מכם כי אם על דעת החברה". ועי' ט"ז סו"ס ר"לא.

ורענין

אי מהני להאלוף מה שהש"כ מחל לו את ה"כ"כ בלי התרה ב"ד, נראה ודאי, דהמחילה בעלמה אינה כלום, והרי הוא זקוק ועומד עדיין להתרה ב"ד, כמבואר בש"ע (שם, סעיף ל"ז). ועי' גם ע"י לבונה בסוף דבריו על ההמ"א סעיף כ', גדיה "ואם מת".

ובזה שהביא כח"ד הך דסעיף ל"ח (שם), ד"אם נשבע, שלא לעשות דבר פלוני שלא רשות פלוני, כיון שהנן לו אותו פלוני רשות, הותר, ואינו לריך התרה" — אין זה ש"ך כלל לגד"ד, דשם הרי הגדר קיים, דהא אם לא היה נותן לו רשות, הרי היה נמנע מלעשות הדבר, מלד נדרו, ואם נתן לו רשות, הא בכח"ז לא נדר כלל מהחלה; אבל כאן הרי לא חלו הנשבעים את הדבר בהרשות, שיהא האחד לחשבוה על השתיה, רק שבכל ענין אסרוה על עצמם, כל זמן שלא יהיו בחסבה אחת. וכבר מבואר הוא חילוקא גם מדברי הב"י (קרוז לסו"ס רכ"ח) בשוב טוירת תשובת הרשב"א אהרני. בנדון מי שנשבע לחמיו.

אגנים

לכאורה, יש להעיר על זה מהך דעה, שהביאו הב"י והרמ"א (סו"ס ר"כ"ב) ושהדמור, ז"ל, ב"ז הח"ש (ס' ק"יא) העלה, דהעיקר כוונה, דבנשבע לחושלת חברו לזרוך ביעול מעשה, כגון, שלא ילך למקום פלוני (או כמו בגד"ד, שלא ישתה האלוף י"ש חוץ למסבת הש"כ), יכול הנשבע לומר, דהרי הוא כאלו התקבל החושלת ממעלת ההליכה, מטעם כ"אורה הנאי עצמו לא אמר מהחלה אלא לשהלים ר"ז"ו, שהיה רוצה, שלא ילך; ועכשיו, כיון

שאינו חושש אם ילך, אם לאו, כבר נשלם ר"ז"ו". לפי זה, נמצא נמי בגד"ד, דכיון דשבעות האלוף היא להו"ע הש"כ, שבחיות האלוף מוכרח מד שבעות להזמין בשעת שתיחו, ויכל אז הש"כ ב"ד לקדש ולהכדיל ולהשתקף כשעודה מזה, — אם כן, כשחמל לו הש"כ את הה"כ, הוה ל"י כאלו אמר: "הריני כאלו היית מוזמני בכל פעם שתיקח".

אולם

באמת לא תזקן כאלו סברא זו כלל, כיון דליכא הכא חושלת גם להאלוף משבעות, דהרי זולת זה שמחמתה נשבע גם הש"כ בשבעה, המולאה את האלוף מידי נקיפת הל"ב בענין הכבר השח"ש, הנה חושלתה מדובה גם מלד עלם הגדר בענין השח"ש, ד"הרבה יין עושה" — אם כן, בדאיכא חושלת גם להנשבע, ודאי, דהו אינה מושלת אחרת המשביע ד"הריני כאלו הירקבלתי חושלת", דהרי איחא בירושלמי (פ"ח, ה"ז) בענין הנידר לחזור לתן לו את מתנה; אם נשוא (הטותן) אמר: מפני כבודי; וזה (המקבל) אמר: מפני כבודי — הכל איסור (ר"ל) אף שבעתם הרי שניהם אומרים אמת, אחריו שהענין מחיב כך, שהכבוד משותף באמת כאן לשניהם (ביחד) (ועי' בש"ך ס' ר"כ"ב, ס"ק מ"ו, ובש"ע ק"רב בירושלמי פ"ג, ה"ג, גדיה "אם בשה"). מעתה, אם בענין רגש הכבוד, שאינו תלוי אלא בכונת הל"ב, אחריתו כך, כש"כ היחא שג"ו לכל, דאיכא חושלת גם להנשבע, וכן כתב להדיא הג"ז הכל בשם ה' מהר"א"ש.

בבל

זאת נראה, דיש להחיר להאלוף שבעותו מיד, ולא קנטינן ל"י לנהוג איסור כיומים שנהג בהם היתר; מטעם, דכיון דהנהגת היתר באה לו מלד טעוהו בדין, להיותו סיכר, ששני בחמילת חברו לבדה, הרי יחשב בכח"ז לשונג, כמו שפסקו הט"ז והמש"ג (יו"ד סי' ל"ט, ס"ק ט') (ועי' בשפ"ד, שם, סו"ס ק"ב, ובציאורי חו"ד ס"ק ו' ובתש" חת"ס חו"ד ספ"ח) וכיון דשונג הוא, לא קנטינן ל"י, כדעת הרמ"א (ס' ר"ח, ס"ב) והפרישה (שם, ס"ק ו'), וכן פסק להדיא בתש" מהרי"ט (ח"א, ס' א') לענין מי שנהג היתר בגדרו, מחמת שפ"י טעוהו בדין חשבו בגדר נדרי אונסין. ונראה לעניד, דהכי מבואר להדיא בירושלמי ד"גזיר" (פ"ה, ה"ב), דעל הא דקתני מחתינתן: "מי שגדר בנייר ונשאל להכס ואסרו", קאמר: "תני ביח שמאי אומרים: משעה שגשאל (כלומר, שגזירך לנהוג איסור כיומים שנהג בהם היתר; כמו שפירשו הפל"מ כאן והמנחת צבורים בחוספתא פ"ג, ה"ו; וזו"ע כפי הטענות המבואר היטב מדברי הרמב"ם בפירוט המשניות); ונית הלא אומרים: משעה שגזר (דהימים שנהג היתר עליו

עלין לו). מה נ קיימין: אם בשגלגל בנורו (כלומר, שהזייד; כדמשמעא פשטא הסיניא)? כל עמא מודיי משעה ששאל! אם בשלא גילגל בנורו (אלא ששגג)? כל עמא מודיי משעה שגור! כו".

אבן. לכאורה, קשה, הדרי קטיין כר' יהודה ג'טיין" (כ"ד, ב'), דכדאורייתא קטיין שוגג אטו מויד (עי' פריה סי' ל"ט, ס"ק י"ב), וא"כ למה לא נקטינן נמי כאן, גבי נדרים דאורייתא!?

אולם נראה לתרץ עפ"י מה שהעלה הפרי חמד (סס, ס"ק ח', ב"ה, ונראה ליהו"ט) בטוב טעם, דעד כאן לא קא קטיין ר' יהודה, אלא שלא יהנו מעשיו, ולא מטי ליה אלא ערמא דוקא, כההיא דטוטע, או המתנס, כההיא דמשבל, וסוף סוף לא מפסיד, דהא לתו"ש מתהני ממה שבגל בשבת כו'; וכן, הגם דאשריין ליה, אמינא ליה: המון עד הערב, ואין לך שום פסידא; וגבי טוטע אשריין ליה: עוקר והדר נטע, וליח לך פסידא אלא ערמא; וכה"ג דוקא הוא דגור ר' יהודה, ולא בשום אופן דמפסיד; — לפי זה, גבי נדרים, אם נכוח לקטנו לנהוג איסור בכל הימים שנגב בהם היתר, הרי עלול מאל, שבהיות הימים מרובים, יפסיד הסוף לגופו הפסד מרובה שאינו מוזר, לדבר עלש ההפסד, הרי איסורא נמי איכא כאן מלך, כל תשומת דגופא" (עי' "שבת" דק"מ, ע"ב, ו"העניי" ד"א, סוף ע"א); הלכך לא קטיין שפיר גביהו בכל גוונכי שוגג אטו מויד.

כאן לא קאמרי הכי רבנן, אלא דמזייד דוקא דמוה איירי הברייתא, מדקאמריה לון, ועבר" על נזירותו, דהיינו לון הורה, אבל בשוגג, דאיירי מזה מתניתין, שפיר מודי רבנן, דעולים! וכבר הרגיש הלח"מ בקושא זו ונדחק מאד בישובה. הלכך נראה לפרש, דמתניתין איירי באופן, שאחד נדר במויד ונסתפק בטיב קבלת הנזירות: אם יש בה ממשות; ולפיכך הוא שנהג היתר; דמילא הרי דינו כמויד, מלך שלא שאל לחכם על ספיקותו (והא דהווקקה מתניתין לזייד מויד כזה, ולא כפשטו, שעבר בזון לכו, מלבי שנסתפק כלל, — י"ל, דהוא מלך דערכה לדבר בהוה, דמי שגח כבר כלל בעבירות כזו, רחוק הוא מליכך לתכס לשאל על נדרו; וכדאמר בירושלמי: ובית הלל אומרים: אלו גילגל, לא היה נשאל — כלומר: אלו זולל בזירותו לעבור עליה במזיד, מו לא היה נשאל בכהאי גוונא לתכס —). והכי משמע להדריק בלשון רש"י, שכתב: "מי שנדר במויד, וסבור, שטעה בזירותו והסתחל להתחייב בו, והלך ועבר על נזירותו, ושחזר ויין ונטעא לתמים"; ואח"כ הלך ונשאל לתמים להחיר נזירותו; הנה, מדקאמר: והסתחל להתחרט", מוכן, במקורם נהג איסור, ומזה הוא שהסתחל להתחרט", משום שסבור, שטעה בזירותו; דעל עלם הנזירות הוא חסול כאן לשון חרטה", כיון שסבור, שאין בה ממשות כלל. ומילא, הרי מהבאר מזה, שהנדר היה פסח על שתי השעיפס: מקודם נהג איסור, ואח"כ חזר לנהוג היתר מעלמו; והיינו על כרחך בסבת ספיקותו; דאם היה ניטול הנזירות ברור לו, הרי לא יחן, שיהנו איסור כלל. וזו היא נמי כונת הרמב"ם (פ"ד מהל' נזירות, ה"ג), בפרשו הא שכתב בהלכה הקודמת: ודמה, שאינו נדר": "כ"ד? שנדר שלשים יום ונהג היתר בנדרו עשרה ימים, ונהג איסור עשרים יום; ולאחר השלשים, שאל חכם, ואמר ליה — הרי שמעינן גס מהרמב"ם, דמיירי מנדר כזה, שהיה מסופק ובדוך בענינו, וכן מפורש להדיא בפירוש הרע"ב, שכתב: "ולא קטיין ליה על שעבר כו'; — אע"ב, דמסתפק איסור היה לו לפרוש עד ששאל לתכס".

מערתה, כיון דזיבין להא, דמתניתין נמי במזיד איירי, דהיינו הך דברייתא, שפיר מקשה הגמרא: "מני מתניתין?!"

אולם נראה, ג"כ בצננין כזה. כל הך דבוחא. דלפירוש המל"מ במתניתין קשה עובא: מאי מקשה הגמרא, דמתניתין, הסוכרת, שהימים שזלזל עולין לו, לא אחיא כרבנן דברייתא, הסוכרים, שאינם עולים? דילמא, עד

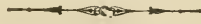
(*) ה"י "ונטעא לתמים", דקאמר רש"י כאן ובסוף דמרא (ב"ה, א"ח"ס נוה"ג"), הוא בלתי מוכן כלל וכלל דהרי גבי טומאה לית מאן דלפני, דכ"כ גוונכי "בחרת את הכל", כדלקמן במשנה (מד', א') ובתוספתא (פ"ד, ד'); והנדרים מפורשים כאן בירושלמי, דמתניתין לא איירי, אלא בשמה ויין למוד! וכן דקדקי לפרש הרמב"ם (פס' והרע"ב, ו"אע"ב.

גבורה יורה דעה, סימן כ"ד, כ"ה, כ"ו, כ"ז **יהודה.**

כי מסו, כ"ו; אלא על כסוף, דלורסה קא חתי.

ובכן לבד מה שפול היסוד של המל"מ, הנה לפי מה שנתבאר, הרי שפיר אפשר לומר, דגם רש"י והרמב"ם והרע"ב יסבירו להקל גני שונג; וכהא דמוכח מהירושלמי.

נמצא, בגדר, שזולת זאת, ט"ס לסמוך על קולת כל עמודי ההוראה ההס, הנה, אפשר לזקף גם דעת יוחס הסוקים, שהביא הל"ז החדש (שס), הסוכרים, דבסה"י גוונא די במחילה לבדה, וגם דעת המכ"ל (סי' מ"א), הסוכר, שבכלל יש להקל גני ס"כ, כיון, דאיכא מ"ד, דהפילו הסרה אינה לריכה; ואין בה, אלא משום: שארית ישראל לא יעשו עולה" — ודאי, דאפי' דמי להחזיר להאלוף את הח"כ במושב כ"ד מ"ד, בלי פקפוק.

סימן כו.

סימן כה.

עד מה שהקשה כת"ר על הראיה, שהובאה ברא"ש (גדרים) פ"ט, ס"ב), לענין דהיבא דליבא קבלת טובה יבולין להתיר שלא בפני המושביע, טהא דקאמר לי' פרעה ליוסף: ויל איתשיל אישבעתך (סוטה"י, ל"ז, ב'), — דאי לאו הלכתא, לא הוה קבע לי' בהש"ס: הרי יוסף קבל גם כן טובה בעד אותה השבועה, שנתן לו יעקב שכס אחד על האחים; שהוא בעד קיום השבועה של טרחה ההתעסקות בקבורה; כמו שפירש רש"י בהומש!

עד מה שהקשה כת"ר, דלפי מה שהדשו וז' בגדרים" (ס"ה, א'): ויאמר ד' אל טשה במדין לך שוב מצרים כו' — במדין נדרת, לך והתר נדרך במדין (כפני יתרו); אם כן, הרי צריך להיות פסוק זה קודם פסוק, וישב אל ית' הוהנו כו'; ויאמר יתרו לטשה לך לשלום!

הנה, קושית זו כבר תרלו בקרבן נתנאל (שס, אום ז') ונתשו' חת"ס (מיו"ד, סי' רכ"ו, כד"ה, אך כל זה), נוסף לזה, יש לתקן עפי' מה שכתב הרמב"ן (בראשית"י, מ"ז, ל"א), שאותה השבועה היתה רק כבדו לחוק הענין בעיני פרעה; אבל יעקב אע"פ, לא היה חושד בנו הדיק, האהוב לו, שימרה על מלאת אצ"ו ועל הדבר אשר הבטיחו; ממילא, כיון שהיה יעקב מאמין לו בלא השבועה, טו לא שיטה כ"ן קבלה טובה בעדה, דהרי גם זולתה היה יוסף מקבל אותה הטובה, מלד נאמנותו לבדה.

הנה, כבר תרן כאן הראב"ע מלד קושית אחרת, שאין מוקדם ומאוחר בתורה. אך גם בפרשנו אוחס כסדר"ס, אהי שפיר, דהמשכס כך; וישב כו'; ויאמר יתרו למשה לך לשלום (מחל לו השבועה); ובל אפוא הפסוק השני לפדש טעם ההלכותית במחילת יתרו, כי ד' אמר לו כך; במדין לך — במדין נרה לדעת יתרו, לריך אתה מקודם לגנת לשם לבקש מחילתו, ואח"כ אמר נדרך לשוב מגרימה; דהרי יש לך פתח מרעה, מזה שמחו כל האנשים, המבקשים את נפשך. —

סימן כז.

עד דבר אשר דרשתי לבאר לך ענין, דרשי' המדות' ודרושי' רשומות' שבתלמוד.

ימה שחקר כח"ר אחרי הכתובות רז"ל להולאת הפסוק היל משפטו, דהיינו, שבמדין לזהו הקב"ה על ההליכה למרים. — הנה, המקרא הוא תומר: "דרשתי!" דהרי כבר ליהו הקב"ה צטיע על הליכה זו, ולא היה לורך אפוא הנפלה המורה במדין? ואם כבדי להוינו מיתת כל מבקשי נפשו? הרי יורר נלוסה היתה הודעה פ"ו צטיע בשעה שהקב"ה העתיר, כביכול, עליו דברים על אודות אותה ההליכה. וזולת זאת, הנה, המלות, במדין לך' הן מיותרות לגמרי, דהרי היה די באומר: שוב מרים,

הנה, רש"י (ברכות"י, כ"ד, א') והר"ן (באלפסי, שס) פירשו, דתמורות" הוא מלשון, חומרמח"א בחרמים, שהוראתו: קשר (שי' בשעה"י, כ"ז, ב'), וב"במות" ק"ב, א'), והיינו, המקראות המקושרים והמתותמים" (כלשון הר"ן הני'), לסבת היותם בלתי מובנים. ועל דרך זה פירש נמי רש"י ענין, "כמון חומר", דהיינו כמין קשר ולרור חכשיטי. כן הוראת רשומות', לדעתו

(ב' ברכות' ס"ט) ענינה אחר עם 'תמורות';
 כי על דרך ההשאלה נקראות בשלשן התלמוד
 'קשריה ותחיתה' בשם: 'רושם', כדאיתא ב'ב"מ'
 (כ"ג, א') לענין מליאת כדי יין; וכמו שפירש גם
 הערוך (ערך 'רשם').

אך, לאחר כל אלה, לא נתבאר עדיין
 אותם השמות כל לרכס, בעת שלפי
 המובן לריכס הם להבליע כראוי תבנות
 וסגנוני הדקשות; כי, לולא זאת, לא היו רז"ל,
 שסגנונם, ב'קני וקצרי', משתמשים בהם כלל,
 אלא שהיו משתפקים בשם 'דרשנים' סתם, שהוא שם
 היותר טלל והיותר קלר. ולבד מזה, דחוק מאד
 לפרש, שאין חלוק בין 'דורשי תמורות' ל'דורשי רשומות',
 בעת שלפי הגרסה בעליל היו בתולדות שתי כתות
 דרשנים, השונות זו מזו בתבנות ובריש. באופן שקרבו
 מאד לשער, שהדוחק הזה הביאו לרש"י לחזור בו
 ב'סנהדרין' (ק"ד, ב') ולפרש: 'דורשי רשומות':
 דורשי פסוקים, כדכתוב: את הרשום כתב אמת';
 אולם גם הפירוש הזה אחתי אינו מספיק כלל,
 כמובן.

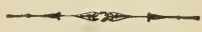
ע"כ, לולא דברי רש"י, ז"ל, היה נראה לעיני,
 דסגנון הדורש, כמין חומר" או 'דורש' תמורות'
 היה לקשר בקשר הגיוני או בשינון מדה הגיונית את
 הבא מן הדיון עם הגדון; דהיינו, שהגמול או העונש,
 המסתפק עפ"י הדרכה, יהיה בלכותו האופן או המדה,
 שאנו מולאים בהגדון; כמו דאיתא ב'קדושין' (כ"ב,
 ב'): 'ריב"ז היה דורש את המקרא הוא כמין חומר':
 מה נשתנה און מכל אברים שבגוף? אחר הקב"ה:
 און, ששמה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי: ...
 ולא עבדים לעבדים', והלך זה וקנה אדון לעלמו
 (דנמלא) שלפי הגדון, תמא באזוני, לפיכך ילקח נמי
 באזוני; דהיינו: 'ירלש'; ור' שמעון בר רבי
 דורש את המקרא הזה כמין חומר: מה נשתנה
 דלת ומזוזה כו'? אחר הקב"ה: דלת ומזוזה,
 שהיו עדים במזרים בשעה כו' ואמרתי: ...
 ולא עבדים לעבדים', והלך זה וקנה אדון לעלמו
 (דנמלא) שהכחיש את אותם העדים, לפיכך
 מושטים אותו אל העדים ללקותו; דהיינו: ירלש
 בפניהם; וכן ב'סוטה' (ט"ו, א'—ב) גבי רבן
 גמליאל, שאמר: 'הניחו לי ואלדענה כמין חומר'
 כו': כשם שמעשה מעשה בהמה, כך קרבנה
 מאכל בהמה;— הרי, שכלל הדרכות האלה,
 הנכנסות לסוג 'כמין חומר', יקצא קשר ושינון
 המדה בין הגדון והדרכה. כן לענין 'דורשי תמורות'
 איתא: ב'ברכות'.. (ס"ט): 'דורשי תמורות אמרו:
 והיו חייך תלואים לך מנגד'— זה התולה תפיליו
 (פרש"י): שהתורה חיינו של אדם, ורמז לך הכתוב,
 שיתלו חיינו' (הקשור והשינון בזה, שעונש התלואים

שבהגדון יוחסו למי שחשף בתלוי); ב'פסחים' (כ"ד, א'):
 'דורשי תמורות היו אומרים: ענה פסול היה,
 לפיכך הביא פסול לעולם' (השינון: המסבב פסול
 וגם המסובב פסול), וב'חולין' (קל"ד, ב'):
 'דורשי תמורות היו אומרים: הורע, כנגד
 היר (של פינחס), וכן הוא אומר: 'ויקח זומא
 בידו', ולחיים כנגד הפלה (של פינחס, היולדת
 דרך הלחיים) כו'; קבה— כמשמעה, וכן הוא
 אומר: 'ואת האשה אל קבתה' (לפי שפינחס
 דקרה בקבה, לפיכך זכו לאלאיו במתנת הקבה)
 (השינון: המזוה, כיון שנמנהגה באמצעות היר,
 הלחיים והקבה, לפיכך בא גם הגמול בדומה
 לזה, דהיינו שמתנת הקבה תהייה: זרוע,
 לחיים וקבה).

לפי"ז, תהייה הוראות' המלכות חומר' תמורות'
 בלחך משני פנים: או מלשון 'חומרתי',
 דהיינו: קשר, קשרים; או מלשון 'חזר ששורים'
 (שהוא בעברית מרת היבש גדולה), דהיינו: מדה,
 מדוה (כלומר: חו קשור וחבור המושגים, שאנו
 מולאים בין הגדון והבא מן הגדון, או שינון
 המדות שביניהם, כעין 'מדה כנגד מדה').

ובנוגע לפתרון 'דורשי רשומות': הנה, כבר
 כתבו חוקרי הלשון, כי 'רשם' הוא
 אחי, 'רזם', ב'ארמית': 'רמז'. לפיכך ההוראה
 המקורית של מלה 'רושם' היא: אות או מלה,
 שלא נכתבו בשלמותן כראוי, אלא שהכתוב הסתפק
 רק בהסמן המרמז עליהן; כמו: המשפתח
 עמיהן לריך שירשום' (חולין' קל"ב, א'; ע"י בפרש"י);
 רק בדרך ההשאלה בא גם על כתב גמור. לפי"ז,
 יהיה פתרון 'דורשי רשומות': דורשי רמזים; דהיינו
 שהפסוק הנדרש אינה גלויה איוו שיפות אל הדרכה,
 רק שסם היו מולאים בו איזה רושם ורמז עליה;
 כמו ב'סנהדרין' (סוף דק"ד): 'דורשי רשומות היו
 אומרים: כולן באים לעוה"ב, שנאמר: לי נלמד כו';
 וכן ב'מילתא' (בשלת', פרשה 'ויסע', א'): 'וילכו
 שלש ימים במדבר, ולא מלאו מים— ר' יהושע
 אומר: כשמשע; ר' אליעזר אומר: כו', כדי לנטע;
 אחרים אומרים: מים, שנעלו ישראל בין הנהרם (של
 הים), שלמו מהם בלכותה שעה כו'; דורשי רשומות
 אמרו: לא מלאו דברי תורה, שנמשלו למים כו'—
 הרי, שכל אותם ההנאים, שדרשו כאן מלה 'מים'
 כפשוטה, לא נקראו בשם 'דורשי רשומות',
 והם הוה הוא שניתנים רק לאותם שדרשו, כי מלת
 'מים' מרמזה על התורה. וכן היה גם כוונת
 ה'מילתא' (ס"ט, לקמן פ' ג'): 'ויראו בני ישראל
 ויאמרו איש אל אחיו מן ה'א' כו'— כהרם, שאמרו
 לחביריו: מה היא?'. כך אמרו זה לזה (דהיינו
 שהפסוק נדרש כפי פשוטו המפורש, כי בעלם

וראשונה לא נקרא שמו, מן, אלא שבחלתם הההומו פנו. איש אל אחיו בשאלה. מן (מה) הוא? ועל שם המקרה הזה נשתרשב אח"כ שמו: מן. דורשי רשומות אמרו: ישראל קראוהו: מן. שנאמר: ויאמרו: מן הוא! (בגמרות הירושלית נקרא והר"ח, ולא כהנחמח המוטעה שבפנים, שחן לה כל שיכות אל הענין, בהצגה הפסוק של ויאמר משה אליהם מן? — הרי, שדרשה כזאת איננה מפורשת כלל בפשט הפסוק, אלא שהורשים האלה אמנו, כדרכם, על הרמז, שרמזות המלות ויאמרו מן הוא, בדלוג המלות שביניהם: איש אל אחיו, הנופלות על סגנון השאלה; לפיכך הוא שנכללו גם הדורשים האלה בכלל, דורשי רשומות. והיינו דקאמר לקמן (פרשה ה'): ויקראו בית ישראל את שמו מן — דורשי רשומות אמרו: בית ישראל קראו את שמו מן? כלומר, דלפי המפורשים את הפסוק ד' ויאמרו המוקדם, שהוא בחלתם פירש המן, כפשוטו, בלשון שאלה, יתפשט ממילא הפסוק הזה המאומר (שהוא כסף אותה הפרשה גופא *), כי לומר השאלה, שבה עס ראשית הודת המן, נשתרשב לבסוף, שנקרא שמו בישראל: מן?; אבל אותם דורשי רשומות, שהולילו את הפסוק הראשון מפשוטו ודרשוהו בהטעת סגנון השאלה, רק שבעל וראשונה הונח שמו: מן. הם יפרשו גם את הפסוק הזה המאומר, שגם הוא חוזר על חלתם הההומו המן, שאז קראוהו סיכף בשם מן? בלי כל שאלה קודמת והשתרשבות הלשון. אמאל, דאף דלפי עמם לישן הפסוק במקומו כאן מפורש הם אותו כפשוטו; מיהו, כיון דפירשו של זה תלוי בפירוש הפסוק המוקדם בהענין, שאותו הוא שהוליוהו מפשוטו, לפיכך נכנסה ממילא גם דרשה זו לשיג, דרשה רשומות."

סימן כה.

עיד שאלתו בעינת סובין-הדקין (הנגלטים בנפה), שאופים בטנה כרות לצורך משקה קוואס — אי שפיר הורה בה אהר המורים, שהיובת בחלה, בה שיעת בת"ד מתנגדת לזה?

הנה, האי דינא מפורש ברמב"ם (פ"ו מהל' תמן ומלה, ה"ה) ובטוש"ע א"ח (ד"ט)

ואין לומר, דכל אלה הפוסקים מירין רק בסיבין, שאין בהובס קמח כלל, אבל לא בשאלה, שיש בהם מיעוט קמח, העולה לאונו כמות מסוימת כגון סיבי חטים חדשות וכוונה, כדמחלקין הכי לענין תרומה צפי"א דתרומה, מ"ה, — דתרומה שאני, משום הנזה לא תליא מלתא כלל בלחם, אלא באם הדבר ראוי למאכל אדם, לכן, כיון דהמיעוט קמח תרומה המעורב בהסיבין עומד ככר באיסורו לזר וגם מלד עלמנו הוא ראוי עדיין למאכל, שוב אינו חוזר ליתר מטעם בלתי היותו ראוי ללחם, מתמת הקלוקל הבא לו מלד עמם הפסולת, שלא ת"ה עליה קדושת תרומה; אבל כאן, דראויה כמות הקמח איננה ת"ה עדיין וגם היעשה אינה מסתייבת אלא בששים בה הרמי למעלותא: ראויה למאכל אדם, וראויה להאפיס לחם, כדרכיב: באכלבס מלחם הארץ; לפיכך, אף שצטורה הקמח שנתוך הסיבין ראויה מלד עלמה למאכל אדם, מיהו, כיון דמתנגלה ביחד עם פסולת הסיבין, שהיא העיקר והרוב היותר גדול, הרי לא תבוא אותה בפסוה לכלל לחם לעולם, ממילא בעלה לחשיבותה העלמית; דכ"כ היא מהסופגנין והדובענין, דראויים שפיר לאכילה, ואפ"כ פטורים מתלה, מתמת שאינם קדוים לחם. ודברים מפורשים בקצרה בר"ח ובמש"ז להפמ"ג, שם.

וראיה לזה, נראה, מהא דקאמריין בפ"ב דחלה, מ"ו, דגם הסיבין והמורסן, המעורבין מתחלהם, מלטרפין לחמשת רבעים. ואם אינא, דעיסת סובי חטים חדשות חייבת בחלה, הלא היה למשנתה לחלק, כמו שחלקה בתרומה, ולהשיענו בסיבין כאלו רבואה גדולה, דלא זו שהם מלטרפים לקמחם, שהוא העיקר והרוב הגדול, אלא אף לאחר שנשארנו בנפה בתוך סובין לבדם, מ"מ אל"ס כח המיעוט קמח שבתוכם לחייבם בחלה. אלא ודאי, דכל מניי סיבין שוין דרין זה; ולכן לא חלקו ג"כ בהכי לא בירושלמי ולא אחר מגדולי הפוסקים, כמו: השאליתוס (ד"ש פ', ל"ו) והרמב"ם, והרמב"ן, והרא"ש, והסו"ר, והשו"ע,

תו ראייה מירושלמי (פ"א, ה"ה), דמפריש שם ר' שמעון בן לקיש, דעיטת הכלבים היינו "שעירב בה מורסן", ולכן, בזמן שמלך רבוי מורסנה, אינה ראויה לאכילת הרוצים, הרי היא פטורה ממלה. והנה, ברור, דבכה"ג פטורה, אף שהקמח הוא הרוב וגם יש בו שיעור חלה וזולת המורסן, כיון דהמורסן מקלקלו מאכילת אדם ומבעלו מתורת לחם; וכדשמעין מהרשב"א (שהביאו בס' מלאכת שלמה על משנת "חלה" לעיל), שכתב: "מיהו דוקא להעדרק הוא שאין מורסן וסובין מלשפרין אחר שניטלו חסן, אבל אם יש בלח הן חמשה רבעים, מיביין, ובלבד שיבא רחוי כל שניטל כה אובלין ואפילו הרועים". כן ברור, דלאו דוקא קאמר רשב"ל: "שעירב בה מורסן", אלא ה"ה נמי, דשהיה המורסן מעורב מהחלה הטמנה (כלשון הרע"ב בפ"א, מ"ח), וכדנוכח מפירוש הראשון של הרשב"א, שהביא הב"י בירד (סוסי' ט"ז). דאי"ד, דמיירי דוקא בשאין בהקמח שיעור חלה בלא המורסן, ושניטל המורסן מהקמח וחזר לחובו (כפירוש השני של הרשב"א, שם), אי"כ היינו הך דינא דבשניק פ"ב, מ"ו, ולאזהר לירך כפלו התנא? ומו, מאי שנא דתלי טעמא בשאין הרועים אובלים? הא בכה"ג פטורה, אפילו בהיותה ראויה לאכילה, מחמת שאין זה דרך עיסה, כדמפרש הטעם בירושלמי פ"ב, ה"ג!

אלה ודאי, דאף היכא שיש הרבה קמח, עד שעולה בעגמו לשיעור חלה, מי"מ כל שנתלמו נתרבה בו כל כך המורסן, עד שמקלקלו מתורת לחם, פטור חלה, אפילו בהיות הקמח הרוב והעיקר בהעיסה. ממילא, ידעינן מהא, דכש"כ, אם באה העיסה רק ממה שקלטו הגפה והוקלה לסובין לבדן, דפטורה ופטורה, אף בשם בהסובין מיעוט קמח, והמיעוט יהיה איוו כמות מסיימת; כיון דעכ"פ לא יתכן, שיחול עליה שם "לחם", בסנת הסובין, שהם עיקרה ורובה הגדול.

אינים, ראייה זו אינה אלא עפ"י פירוש רש"י (בספ"ו דשבת) וביעוהו, דסובין היא הקליפה הגסה, הנושרת מהחטים בעת הכתישה, ומורסן היא הפסולת הדקה, הנשארת בגפה מההרקקה; אבל להרמב"ם (שם)

ולרע"ב (ב"תרומו' וב"חלה", שם), שפירשו בהם הרי אין להסתייע כלל מהירושלמי, דמיירי במורסן לסובין התעולין ממנו. ואדרבה, מכאן הוא די לו להרמב"ם צדק, כל שעה לחלק באמת פ"ז סובין לשל מורסן, יעו"ש.

אולם מהירושלמי נזכר ב"סוטה" (פ"ט, ה"ה) משמע בפירוש רש"י, דקאמר שם: "ס"י ארבלית היחה מויעאה סאה בלח, סאה קמח, ס"י קיבד, סאה מורסן, סאה סובין"; הרי, מדקמח מדרגת הקמח זו למטה מהקדמה והקדים מורסן בלחא, דסובין הם הגרושים ממנו. ולכן בש"י דלין (ב"תרומו' דק"י, ע"א), בהקדמו במלחא כזה למין הגרוש, הקדים קמח לסלת, סו"ש למורסן, ומורסן לקיבורא (קמח שאינו יפה רש"י). ואף, דלאו רשב"ל הוא בעל אותה המזמרה מי"מ למסדר הירושלמי לא היה לשתוק כאן, והי"ו לו לפרש, דמורסן, דקאמר רשב"ל, היא פסולי הגסה, כדי שלא נעשה, במקום שיש לפינוי כ' נרחב לזה. ומורא פירש, ש"מ, דמפ"ש נס למירי דרשב"ל, כמו שמהבאר מתוך הדין מירמא.

ובמה שדמה כתיר נר"ד לדין לחם העשוי לכתוב דפטור היכא שנעשה כלמדין, כדקמייב ב"ברכות" (ד"ו, ע"ב), וסבר כתיר, דהשעם הוא משום דלא נעשה לאכילה כדרך פת, רק להשתפר לתוך הנוטה, — הנה, סברא זו במחלוקת שניה ב"אזיב"י הסוראה: רש"י, ז"ל, פירש שם טעם הפטור, משום דלורך טמח "אין אופין אור בתור אלא בחמה", ולכן אינו בכלל לחם (ובמה פסק. העור באורח ס"י קס"ח וביורד ס"י ש"ע) וצריך לומר, דבפירושו היא, דאף דלענין הל' עיסה, אפילו שבלילה עבה, כל דעת בשול במשק או אפיה בתמה ללורך סופינין, מועלת לרש"י מחשב"ז או נגד מעשה הל"ש, כשיא כדרך ל"שה ללור לחם, כמו שמהבאר דעתו מתוך דברי ר' החולק עליו בחוספות, ד"ה "לחם" (יעו"ש ברבנו יונ' ובמהרש"א שם ובדור ריש ס"י ש"כ"ט), — הי"ו משום דכס מסיימת להתחבבה שחי פעולות; דה עריכת הסופנין משהנה (*), ונס חקוין לאכילת הוא דרך בשול ועגון או דרך אפיה בתמה; אבל באם לש עיסה עבה וגם אפאה באור כלחם, ר' שמש

(*) כמו שפירשם הרמב"ם במטה פ"ק ד"חלה" והר"ם (שם) בפירושו השני. והראש בה"ל חלה, והעור ריש ס"י ש"כ"ט נירסת הפרישה, שגמיה מזאתי מפרש ברור ניסן, הגדפס בלא ב"י, ור"י (שהובא לעיל). וז"ל, דעל דר זה יפסד נס רש"י, דכתב בפ"ח"ס" (ד"ו, ע"א): "הסופנין, עשוין כספון. — והסופנין, עשוין כדגש; וטולן מ"מ לחם, — והאיסקריטיון, עשוין כפפירות כו', שטנין עישתן רכה מאד", הנה, מדמהסוף לחבוב על שני מיניס הקודמים, שהם "מין לחם", ועל איסקריטיון סייס: "שבלילתן רכה מאד", שבלילתן מיותרת, לפאורה, לגמרי כל איוון החלות, — השמיעת כוה, דהקודמים שימש עבה כלחם (ואפ"ה) אינם בכלל לחם, משום דקאי כוה כשימתי" (ד"ברכות"), וזולת האיסקריטיון שהם בלילתן רכה. הרי מוכיח מהא, דמה שפירש "עשוין כספון", אין ענינו כוה, דבלילתן רכה כספון (שפירוש הרע"ב שם), אלא שם ערובים בת"ר ספון (שהוא ענין הרקיקס, דמזמנה מר"ו. שם: שכתב: "סופניס" כמו ספון, דתרגום "ורקיקי מלח" — "וסופנין" <.)

לפי"ז, הגם שגוף דין שיטת הכלבים אפסר, למד הדרכה ה"ל יסבור רש"י דלא כרשב"ל, מיהו בעלם הסביר שגונו לנדון אחר, כהא סובר כותבי; משום דשפיר אפסר לומר, דרק גבי שיטת חיה, דפטרחה החורה להדיא במחשבה לזדה, סובר ר' יוחנן, דכדי שלא נזוח לעשות במקום אחר, דינו להחמיר רק בהלכה היכר אחר, אבל בכל מילי יורה בפשיטות לרשב"ל.

אולם מסתמחם לטון הרמב"ם בפ"ו מהל' כבודים, ה"ד, משמש, דלחם העשוי ללמודין לטוח פפור בכל גווני, אף שנאפה בחור, וכמו ששנבארות להדיא דעות הרמב"ם בפסקיו למס' ברכות" ורבו ירוחם נעטו", ח"ה, דל' תימא, דמאי דאפסר לפרש במימרא זו בגמרא, אפסר לפרש נמי בלשוננו (ע"י יד מלאכי בכללי הרמב"ם, אות כ"ד), וממילא, שהיה כוונה ג"כ דוקא בשנאפה בחמה, אבל המחשבה דלכותה אינה מועלת, — אי"כ, היינו ממש דין "העושה עינה לבישה בחמה", דקאמר בהלכה י"ב: "ולפ"ו, לתם פזרה שם מחלה בכל גווני, ולא פירש כמו כאן, דזו דוקא בשערכוה כללמודין, וכמו שכתב באמת רבנו יונה, ז"ל. (בסוגית "ברכות", שם, ג"ה "לחם") אליבא דרש"י! וכו', לאיזה לורך הכפיל בחנם לשתי הלכות אלו, בעת שהיה שפיר די באחת מהן? אלא ודאי, דהרמב"ם, אף דבגוף הדין דשיטת הכלבים פסק בהלכה ח' כמד', דלא צעיק שום היכרא, כמש"כ בה"מ שם, היינו מלד הדרכה, אבל היכא דלא גלי קרא וצ"ח אנו להלריך היכרא, סובר בהא כד' יוחנן, דבחדא בני; משום דהלכתא כותי' לנבי רשב"ל, כדנקטין סגי' ב"במות" (דל"ו, ע"א), ועוד, דהכי סבר ר' יהודה במוספא (פ"א, ה"ה). ולדידך, לא שני להו, לר' יהודה ולר' יוחנן, בין סך דינא לשארי דינים, דבכל דוכחא לא צעיק יוחר מפעולה אחת משייטה להחשבה, אף בהיות שם גם איזו פעולה המתנגדת לה, כמו בלילה טבה וכדומה.

והנה, רשב"ל, החולק שם בירושלמי, דשיטת הכלבים אינה נפטרת, אלא בשאינה ראויה, מלד רבו מורסנה, לאכילת הרושים, יסבור, דמשום גזרה ר' יוחנן לאו סני בביכר אחר, וצעיק דוקא שני היכרים, להיינו תערובת הדבה מורסן, היכר בפעולות הלישה וגם האפיה. וזהו על דרך דנקיט הרמב"ן (שם), דטעמא דרשב"ל הוא ג"כ משום גזרה. נמלא, ידעינן מזה, דכש"כ היכא דקא אחינן ענה מלד ענה הדין, דוראי צעיק שתי פעולות משייטות להמחשבה הפוערת מחלה, נגד פעולת בלילה טבה המתנגדת לה. או אפסר, דלרש"י לא סביר כלל רשב"ל לאותה דרשה, קרא קא אחי, לרירי, דרשטווי, דרש"י צפסרי פ' "שלח", ולפיכך לאו מטעם גזרה כד רשב"ל, רק דרינא הכי, דעישה כזו אינה נפטרת, אלא דוקא בלחמה מכלל לחם לגמרי באחולשות קיבירי שתי פעולות, שהן הלישה והאפיה (השייכות כאן צדקון ההיכרים דמוסרן, או העריכה והאפיה צדקון שיטת כותה והדומה לה).

וורת זאת, לא ניחא לי' ציטרוש רש"י, משום דלרירי' תיסקי' אף קאמר הגמרא: "לחם העשוי לביטוח? הא כשנאפה בחמה נקטינן בפסחים" שם, דלרוע אינו קרוי "לחם", וא"כ עפי היה עדיף לומר: "עישה כותח", כלישנא דרב, המחמיר בזה בירושלמי (שם, ה"ד)!

מעתה ליל להרמב"ם, דעטס הפפור בזה הוא משום דלא חשב עליו לאכילה, רק — לפרו

שחשב עליה מחמת הלישה לפורה לכוח, שלכן צ"קא כלמודין, בטלה או מחשבתי עם הפעולה האחת, לעומת שתי פעולות מתנגדות לכן כאלה; כמו צד"ן הקניבקות, דחייבות מאחי טעמא, אף דלבושות וגאפות רק על דעת כתישה לאחר האפיה בשביל החורה לטבון, כדקאמר ריב"ל בירושלמי (פ"א, ה"ד), וגם שעורכין אותן בחור מוטנה מלחם, כמו משעוד שפין המיוחד להן, וכמש"כ בערך ערך "קניבך" ובמוסף שם. משום הכי הי"ח רש"י לפרש, דגם כאן ישנן שתי פעולות משייטות לחשבת טוחה: עריכת העישה כללמודין והפיהה בחמה. ואף דגבי עישה הכלבים סוברים שמואל ור' חייה רובא ושייטת בירושלמי (שם, ה"ה), דפוערה אפילו כשעשה גלוסקאות יפות, מלד שחשב עליה מחמתה לאכילת כלבים, הגם שגלושה וגאפתה כלה גמור (וכמ"ס הרמב"ן בה"ל חלה שלו, יעו"ט); ואפילו ר' יוחנן דפלגי, לא מלריך שם מיהא להיכרא אלא פעולה אחת דעריכה כללמודין (*); — הנה שאני דקרא קא גלי הכי: "מחלשתי עריסותיכם, — שלכם חייבת, ולא של חיה" (לקוט פ' "שלח" בשם ספרי ווע"א); ולפיכך סבדי הנך אמוראי, דגבה פוערת מחשבה לזדה; וגם ר' יוחנן דמלריך היכרא, הוא רק מטעם גזרה, דלא ליתי לאחולשות בלחם דעלמא (כמש"כ הרמב"ן, שם). וממילא, לא מצינן למילף מהאי חדושה לענין אחר.

והנה, רשב"ל, החולק שם בירושלמי, דשיטת הכלבים אינה נפטרת, אלא בשאינה ראויה, מלד רבו מורסנה, לאכילת הרושים, יסבור, דמשום גזרה ר' יוחנן לאו סני בביכר אחר, וצעיק דוקא שני היכרים, להיינו תערובת הדבה מורסן, היכר בפעולות הלישה וגם האפיה. וזהו על דרך דנקיט הרמב"ן (שם), דטעמא דרשב"ל הוא ג"כ משום גזרה. נמלא, ידעינן מזה, דכש"כ היכא דקא אחינן ענה מלד ענה הדין, דוראי צעיק שתי פעולות משייטות להמחשבה הפוערת מחלה, נגד פעולת בלילה טבה המתנגדת לה. או אפסר, דלרש"י לא סביר כלל רשב"ל לאותה דרשה, קרא קא אחי, לרירי, דרשטווי, דרש"י צפסרי פ' "שלח", ולפיכך לאו מטעם גזרה כד רשב"ל, רק דרינא הכי, דעישה כזו אינה נפטרת, אלא דוקא בלחמה מכלל לחם לגמרי באחולשות קיבירי שתי פעולות, שהן הלישה והאפיה (השייכות כאן צדקון ההיכרים דמוסרן, או העריכה והאפיה צדקון שיטת כותה והדומה לה).

(*) ע"י צ"י (סוף הל' חלה). שכתב אליבא דהרמב"ן, דהנך אמוראי לא פליגי על ר' יוחנן, — ולפלא, כי דכדרי הרמב"ן שם מפורש ההפך! וכבר ספר הגראי צביארוי את דברי הכי נכ מטעם אחר, יעו"ט.

לכדור לטוח, כעש השלם מדברי הרא"ח (הג"ל),
 ובדברי רמב"ם ומה (שם) אליבא דר"ח, ע"פ מה
 שפירשם הרא"ח אלמני צבוארו על הל' חלה להחביץ
 (ה"ס חות ד') וכן' שבוילי דוד חות' (ס"ט)
 קס"ח).

ואחריו החבאר בזה שיטת הרמב"ם, ויבן שפיר
 מה שהשיע' דין הקטובאות, אם היוהו
 מפרש בחטא, ממש דקטובאות, אבל עיקר עיניו
 היה רק לזכר כזוהם למה לאחד השני, הרי
 סך דומות בזה ממש לחם העשי להחביר לתוך
 הטובה; לכן סובר הרמב"ם, דעד כאן לא חיבדן
 מחמתו בחלה, אלא בהעשותו ענין, כדעת התמודי
 להעשותו בחלה לחם (דלא כר"ם ודע"ק), אבל
 לא בשעשו בלמודין, ממילא, הרי נכללו שפיר
 דין לחם לטוח לכל פדעיו, משה"ס לא כפולן
 הרמב"ם מלא לזכר.

אבן הרא"ח, שם ב"חלה", מ"ה, הביא פירוש
 רש"י והדיוע אליבא, דעפאה ענין
 גמי לא מחיבה, אלא היבא דקיל מיה חרז
 קענה ואפי' לה, דאמר, דלמא מומך אבולה
 טיבס; אבל היבא דעשה לטוחה (ר"ל שלא נאפה
 חף מקא מהשיע' בטרם), פטורס'. וסבילו הב"י
 צ"ח ס"ט קס"ח (וע"י) קרבן נתחל על הרא"ח
 בשו"ט, פסחים' הג"ל, א"ח ז"ע). נמלא, דסברו
 היה ענין פדה בין רש"י והרמב"ם, ללדוע סו
 בעשה בית גס לח"ש בפעלה היבא אחד לח"ש
 בחמה, אפילו בהעשות הפת ענין; דהא היבא
 הש"י דלמודין ענין רק היבא שאפה מחנה
 פורסא צ"ח, דבזה קרוב מאד, שיהו גס הרמב"ם
 משי' דק בנאפה טולה בחמה לא חילק צ"ח
 הצרכה (כס"ל י"ב), אבל לא כר"ם; ומש"כ
 הב"י (ס"י ס"ט, ג"ס, גכ"ג הרמב"ם). אך
 הרמב"ם עסקו חלה היבא בזה חילקס על הרא"ח,
 כי בחמה קנה מאד להעמיס טוחה בדברי רש"י,
 שפספסוהו ד"ה, כענין' מוכח להדוא הספק, וכמ"ס
 כס"ט דוד (ס"ס ס"ק י"ד).

והנה, הב"י בשו"ע ח"ח (ס"י קס"ח, ס"ז)
 במקום שלה חילק בין ענין
 בלמודין (***) שיש סס דין לחם לטוחה כר"ם;
 וב"ד (ס"י ס"ט, ס"ז), במקום שחילק בזה
 צ"חיו הלחם, ס"ס וכן' בפירושו טע"א אליבא
 דרמב"ם, בהעתיקו לשונו סתם, מה שהוא הפך
 דברי שלמו צ"ח!

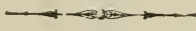
אמנם, מחמה הפסחא לפטנו דקך סלולה
 בשעתו זאת המוכסכת: דמין ז"ל,

בנחתו לעומק שמעתיח דא, ובקטנו, כדרכו, שיטת
 הרמב"ם, דקך היבא אחד בעינין, השמיטנו בזה,
 דין לחם לטוחה יפדד לשני ראשונים (א) אם
 אפילו בחמה, או חף בהעשותו ענין, לא חשיב
 לחם בין לענין חלה ובין לענין ברכה, המו"ח;
 דכ"ס' הוא משיע' שעשהה לטוחה בחמה לזכר
 חלה, דעשה הרמב"ם בכל גווי (וישנו דהשמיטנו
 צ"ח, שם); (ב) אם אפילו צ"ח, או ענין
 דוקא היבא דלמודין לטוחה להחטבה המבטלה
 מחמה לחם (וישנו דהשמיטנו ב"ד, שם). נמלא,
 דשני הדיועס פוליס בקנה אחד ע"פ הרמב"ם,
 אסר, לטעם הרא"ח, יודה בזה גס רש"י.

ומה שצדקף מפנה הענין לפירוש רש"י על
 דין לחם לטוחה שכתב הרמב"ם, חף
 ששעמיסם חלוקות, — ל"ך לטעם, דקך ס"ב
 דעס זו, אבל אינו מפרש קך גס דעת הרמב"ם,
 אי נמי, שאמנם טלה קך על דעתו כאן, אבל
 בשו"ע ח"ד ב"ו מ"ה, אי נמי, דהוא סובר בעשה
 רש"י כהרבעת הרא"ח דלעיל, דממילא ליבא
 פלוגתא צייטו.

ויצי מל זה הלכה, דהעשה אפילו עיטת
 סלה לזכר פכור לתוך הטוחה או הקוח"ח
 חס ערכה בלמודין, פטורה ממלה, חף שאפאה
 בתכור לחם נמור; כמו שהבדע מן בשו"ע
 אליבא דרמב"ם והקך רבוחת הקמס בשע"ט
 חמס, למעשה ללע"ד, דיש להפריש בזה בלא
 ברכה, כדי לחוש למחלה לפעוה דעת רש"י
 והסו"ר.

אבל בטעם לנדון שזילתנו, פשיטא, דל"ן
 להפריש כלל, אפילו קך לטוחה דמלתא.

סימן כ"ט.

בקובץ בנחת הכפי ישראל" (קונטרס
 ח', ס"י קנ"א) הוציע קושיא
 בזה: יעו"י בנ"ס, חלה" פ"ג, ס"ב: נולד
 לה ספק טובאה עד שלא נלגה תעשה
 בטובאה, ומשנלגה תעשה בטרהה. ויעו"י
 בר"ש שם, דחקר הרבה: אם לא נולד
 לה ספק טובאה, אם יכול לעשותה נ"ס
 בטובאה. וע"י בתוס' הרא"ש, נדה" ד"ו,
 ד"ה, תנ"ן, חקך נ"ס בזה. והדברים המדויב:
 והרי משנה מפורשת שם פ"ב, ס"ג: סי'
 שאינו

(***) מהשיע' מחוה ע"י רבי'ס, והמלא והצ"ח דחקו לתקן, באופן שאין כלן יתנגד לזכור הטור ולדברי שמו
 כ"ט; ו"כ' בדברי המודות "קריעות" (שם, א"ח ל"ה).

שיאנו יבול לעשות עיבתו בטהרה, יעשנה קבין, ואל יעשנה בטומאה; ר' עקיבא אומר: יעשנה בטומאה, ואל יעשנה קבין. והנה, ידוע, שאסור לעשות עיסה קבין, כסבואר ברסב"ם פ"ו מהל' בכורים, ה"ט, ואפ"ה ס"ל להתק', שיעשנה קבין משיעשנה בטומאה; ויודע ס"ל, דאיסור קבין יותר חמור; ובודאי מיירי, שאי אפשר לו לעשות בטהרה, כגון שהוא רחוק ד' מילין בנהר או יותר (?) — דוקא יותר! — המעתיק). ובספורש שם בר"ש בשם הירושלמי נו'. והא ע"ב מיירי קודם לגליל; תדע, דהא התק' ס"ל, דמוטב לעשות קבין, וע"ב, שלא נתגלגל עריין; ובסבואר מזה, דע"כ פ' לכתחלה בודאי אסור לעשות עיבתו בטומאה אף קודם הגלגול.

דרכי שלום, אלא בדברים דקא חשיב ב"גוטיין", שם, כמש"כ התוספות ב"אזהר הסוגיא ד"גוטיין". ב"ד"ה "משאלת", וכן מצבאר בירושלמי "שגיפית" (פ"ה, ה"ד); לכן יסבור שם גם רבא ד"אין בולרין", משום דכב"ג אוקמוהו אריא, שלא לגרום עומאה לכהלה. אלא, מדלא שמו הוסי' לחילוק כזה לב, כלל, ש"מ, דסבירא שרבא הקיל בכל גווי, — אס כן, הרי מתנגד לזה המשנה ד"תלה" הג"ל א'!

והנה, כדי לתקן כל זה, יש להקדים ה"א ד"תאח ב"ע"ז" (ד"ה, ע"ב), דלמשנה ראשונה אסור לגרום עומאה לחולין שבאין ישראל, ולמשנה אחרונה מותר. ולע"ד נעטם פליחתן: דמשנה ראשונה סיבת, דלעבור אסור מן הדין לאטול חולין עמאי, כמו שהביאו זה הוסי' "בחולין" (ד"ב, ע"ב, ב"ד"ה "עמא בחולין") מקרא: "והתקדשתם והייסם קדושים ומאן אזהרה לבני ישראל, שיאכלו חולין בטהרה". והוא מה"תב"א (ח"א, ר"ש פט"ו). וממילא, לדידה אין לריך קרא לתרומה, שאסורה לטבור בטומאת עמא, משום דתאח בק"ו מחולין; או דאפ"כ טרם וכתב לה קרא: "ואחר יאכל מן הקדושים", כדריש ר' בא בר ממל בירושלמי "בכורים" (פ"ב, ה"א); אבל דרשם ה"ספרי" דלקמן לא סבירא לה למשנה ראשונה. לכן מדדומין חולין ב"הא לתרומה עמאה, מדמיין אף אכן אותם גם לענין זה, שאסור לגרום להם עומאה, כמו לתרומה, דגלי בה קרא ד"משמרת תרומות", כדליף לה ב"בכורות" (ל"ד, ע"א); דכיון דגם חולין אינם נאכלים לטבור, אלא בהיותם טהורים דוקא, כתרומה, אי"כ דינם שיה בפרט זה לכל מילי, דלדידי נמי שמור בטהרה. אבל למשנה אחרונה, אלתרוך ההוא קרא ד"התקדשתם" לדרשותיו האחרות; ולענין חולין ותרומה עמאים לטהורים קאמר רחמנא:

האח
 (א) הרב המגיד רוקיח הג"ל חור ודחה בקובץ "תורה חינוך" (ג"ה, חוב"ב, ס"ו) את דברי אלה (שג"ו לחומה הקובץ ש"ד, חו"ב, ס"ב) כעשניו, דהא דקאמרי החוסי', ד"לרבא שרי לגרום עומאה קודם גלגול", היינו לזו קודם גלגול ממש, אלא "קודם התהלה הגלגול. דהיינו העלת מים לקח"; אבל במתניתין הג"ל י"ל, דהיא מיירי קודם גלגול ממש, דהיינו לאחר התלה מים לקח, כדב"ג' ל"א ק"ל שרי גם רבא. אולם, עם כל הרוח העזים הכלול בדבריו, לא הויעיל בהם מאומה, בהיותם מרפסין איגרי, במספר; דהרי התוספות בעמאם כתבו להדיא הרוך מזה שדעמאם כבנותם, אחרי שפתיחם מללו בבור כהלת הך ענינא, דרק לאביי הוא דחפשי' דהא דקאמר רבא "גוטיין", שם, ד"מתעיל למוס לא תעב בהם" היינו "אף קודם לילה"; אבל לרבא יריף לפת, ד"מתעיל למוס היינו ל"שה ונגלגול" (וכן מצבאר בפירוט הראשון, שהביאו הרסב"א בהובטו ל"גוטיין", שם, ב"ד"ה "ירוש"א", והריש"א, שם, סוטה, פ"ג). והכי משעב להדיא מירש"י, שם, ב"ד"ה "ירוש"א וספ"י"; אכן, קודם הגלגול, אף שכבר היעילו מים לקח, סוכר רבא, דברי לגרום עומאה. משום "דלא מיקריא טבל לתה, כיון דאם הפירם תלת קמח, לא עשה ולא כליש" (ר"ל: דבל שהוא "קודם הגלגול" אף כבנותם כבר מערב במים — היינו כ"ו דאם הפירם תלת קמח", לטבין הוסי' ב"הך תירואה ב"מ קומו, לעיל בסוף ד"ו). וכשתת הוסי' בפרט זה, כך היא גם דעת הרי"ם הג"ל והרי"ם בפירוטו לדברי הרי"ם, שם ב"ד"ה "ירוש"א, חו"ב, ס"א; והא כבר תמה על זה הרי"ם עליו בפירוטו להלכות ה"ה להרמב"ן, א"ת ס', מתניתין פ"ג ר"ש ד"תלה" ד"ה "בין שהיא טהרת את החיטב מנבחה הלח"ה"; ויעו"ם ב"בכורות"; אף המהר"ם ש"ך בסוגיא "גוטיין", הג"ל, דכדריש על הוסי' ד"ה "ירוש"א". דרקק לישב זה, כמה שסיים: "ומתניתין משנתות החיטב מנבחה הלח"ה, אין הכרח, שיה בר"ש — ר"ל: שכתב עמא, דענין מנבחה הלח"ה קודם הגלגול הוא אינו אלא תקינא דרענן רק בעשיה טהורה לבדה, ממשם גלדי: "מן תחית טימאה בשביעה, ותעמא הלח"ה"; דממילא מוכן, שכחמת אינה טהורה לתה כלל אפילו מדרענן. והא דמועלת בבה"ה הפרשת חלה? י"ל שפר כסברת הרי"ם אלגו ב"חמש האות הג"ל, ב"ד"ה "באופן דמחזינו למדין"; יעו"ם.)

הנה, עדיפא מהא היה יכול אהוה המקשה להקשות ממשנה זו על הוסי' ד"גדה" (ד"ו, ע"א, בדבור המהחיל — בעמוד הקודם — נו"ל לה"י), דקאמרי להדיא: "ועוד, דאפילו לא נו"ל לה ספק, שרי למחומה (קודם הגלגול), וליכא הפסד כן, כו". והכי קאמרי נמי בסוף דבב"ה ב"בכורות" בפירוטם הראשון, דלרבא שרי לגרום עומאה קודם הגלגול, אף היכא שלא נו"ל לה ספק עומאה ואפילו דקאריב הפסד כן. ואין לתקן הכא, דרבא הקיל בזה רק מפני דרכי שלום, ובמש"כ רש"י ב"גוטיין" (דס"א, ע"א, ב"ד"ה "ירוש"א וספ"י"), — דהא משמע כאן, דלהוסי' אינו מחלק בזה רבא; דלולא זאת, הלא אין מקום כלל לקיטתם עליו מההוא ד"ע"ז", ד"אין בולרין עם ישראל, העושה פירותיו בטומאה"; דהכי אפשר לומר כפשוטו, דהתם אין חשש איבה, מזה שייך ענין

הטמא והטהור יחדו יאכלנו — מגיד, שקטתה אובלים בקברה החם (אף שהטמא מטמא להחאכל בניעוטו). יכול אף תרומה הוא נאכלת מהך קצרה אחת? ה"ל: יחדו יאכלנו — זה נאכל כו', ואין תרומה נאכלת מחך קצרה אחת (לשון הספרי, פ' ראה); וכן דרש לה ר' יסא בירושלמי, שם, דלא תימא ל' בדרשת ר' בא, הג'ל, ועל דרך זה הוא בש"ס דינן (במזבח דע"ג, ע"ב). הרי, דחולין טמאים מותרים מן הדין, לטהור, דלא כתרומה (יעו' מל"ח סוף הל' טומאת אובלין, אוח יו"ד). וזה, שהוא מתגאי החצר לאכול חליו בטהרה, כמ"ג, פ"ב דדמאי' — אין זה אלא מדרבי השריטה, כדמוכח מהא דר' חייה רובא בירושלמי "שנה" (פ"א, ה"ג), וכמוכח בדרמ"ס (סוף הל' טומאת אובלין). לפיכך מותר לגרום טומאה לחולין, מדלא דמו לתרומה. לכן דקדק הרמב"ם (שם, ה"ט) לכרוב שזריכות: כשם שמוחר לאכול חולין טמאים ולשתות, כך מותר לגרום טומאה לחולין שבאי". כדי להשיענו בזה מלתא בטעמא, דהיתיר לטמא חולין טמאים תלוי בתייר אכילת הטמאים. ואפשר, שלענין זה כוון גם רש"י ב"ב, ג' ע"ג, (ג"כ, א' ב"ד, דאסור לגרום); יעו"ט, ודו"ק.

והנה, הא דקאמר בירושלמי ד, שבת, שם, דסברי בש"ס, דלא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה, דמשום שהוא מתרגל עמו בימי טומאתו, הוא מתרגל עמו בימי טהרתו, ויאכלו הע"ה גם אז דברים טמאים; וז"ה מותרים, — נראה, דהיינו קך פלוגתא דע"ל, שב"ש חשבי אכילה חולין טמאים לאיסור מדיכ"ה, לכן קא גזרי ספרד ימי טומאה אטו ימי טהרה; וז"ה חשבי זה רק לפרישות בעלמא, לכן לא יתכן לגזור גזרות בזה. ועפ"י שטתם זאת סברי בש"ס ב"דמאי' (פ"ו, מ"ו) — להרמב"ם בירושלמי, שאסור לגרום טומאה לחולין; וז"ה סברי, שמוחר.

והנה, אופן המשניות דלעיל קמפלגי רק בחולין, שלא נגמרה מלאכתה לתרומה או לתלה; אבל בגממרה מלאכתה, קא פסיק הגמרא ב"ב, ד' (ב'), דלענין זה קי"ל, דחולין הטבולין לתלה כחלה דמו'; ולכן גם למשנה אחרונה אסור לגרום להם אז טומאה, כל זמן שלא הפרישו הלתם או תרומתם, מלד הילפוטא דמשמרת תרומותיה, כמו שפירשו רש"י ותוס' שם. וז"ה הא גופא, שמוחר לגרום טומאה לשלא נגמרה מלאכתה, הוא רק היכא שאין שם הפסד קהן, כמו בתולד בזה אז ספק טומאה, כהא ד, ב"ד, שם, או בחולין של עכו"ם, כהא ד, ע"ז, שם: בוצרין עם העכו"ם בנת'; דלולא זאת, הגם שמלד דררא דטומאה אין כאן איסור, אסור מיהא

לרע לגרום להם טומאה לפתלה, ממשם הפסד, שיולא מזה לכהן, אחרי ה"פ מלאכתה, וכמוש"כ החוס ב"ב, (שם, ב"ד, ג' ע"ג, וז"ל ר"ה). ובשטה זאת קאי גם הרמב"ם, אשר ה"מ נספך בה; עפ"י מה שהסביר בדברים נכונים תהו"ט, ב"ש, שפ"ט (פ"ה, מ"ט, ב"ד, א"ל). ועל ל"ד זה, שובבים גם דברי הר"ש ד, תלה"ג, הג"ל, הבא לחוק בראיות הא דמוכח מרש"י, דגם קודם שהוטבלו החולין לתלה, אסור אף למשנה אחרונה לגרום להם טומאה, כל היכא דאיכא הפסד קהן.

בועתה, בדבר הקושיא הג"ל על הר"ש, שהוקף לראיות אחרות לאותו הדין, ולא שם לבו להביאו ממנה מפורשת בפלוגתא ח"ק ורע, לענין מי שאינו יכול לעשות עשמו בטהרה, אשר לכאורה, תתנגד בחלית גם להחוס ד, ב"ד, — לל"ד לתרין, דמשנה זו אחיא רק לפי משנה ראשונה הג"ל, אבל למשנה אחרונה, הנה יודה גם הפ"ק לרע; דלדידה, אין שום סברא לדעת ח"ק, שהטמא יעשה עשמו ממשעור, כדי לפטרה מחלה; כיון דבדיון זה, הבא לעשות עשה מקמחו ומטמא להקמח, או בניעוטו, או חס הכשר מקודם, או ברגע תחו המים לתוכו קודם הגלגול, הלא אין כאן שום איסור אחי, וז"ה הא דמפסיד לכהן (יעו"ט חוס' גיטין' רס"א, ע"ב, סו"ה, רישא', ובר"ש כאן); חס כן, מה יתקן יותר בעשמו עשמו קבין, וההפסד לכהן יולא מלד שלא הגיעה לחיוב-תלה, משיבאה ליד חיוב, וההפסד יולא מלד הטומאה, שטימאה קודם שהוטבלה לתלה? הא סוף, סוף, שם הפסד חד הוא. ואררבה, תקנת ח"ק מרבה עוד הפסד, מפני שבסתה לא יהיה לכהן בעטסה כלום, ואלו בהשגחה כשעור, הרי, לכה"פ, יהיה מהפסדו תלה הטומאה, הגנתה לכהן לזוך זה. ולפ"ו, הלא גם להחיק מוטב לעוסה כשעור, כדי שיהיה בה חלק לשם אף בטומאתה, דקראמר רע בטעמו. חלום, לפי משנה ראשונה פלגי במלתא דתליא, בסברא: ח"ק סובר, כיון שמחתה ע"ס דררא דטומאה אסור להאי בברא לטמא גם אחי הקמח של חולין, אף הוא מוכחה לעבור על זה, מהיותו רעב ללחם, בעת רחוקו ממי טבילה יותר מד' מילין; חס כן, כיון דקעביד מיהא איסורא ברגע החללת ההתעסקות, ממילא, חשבינן למעשה האיסור, שגמחך מחללת הגיעה בקמח (כפי שנת"ל) ועד סוף הלישה והעריכה והאפיס; דיון שהסחיל בע"ה, הרי הוא כאלו עובר ועומד ומטמא את הטהור בכל רגע ורגע עד גמר כל המלאכה, שהחיל בה. ולכן, גם בהביאו העסה לכלל חיוב תלה וז"ה

בהפרישו מלחה, אף שכבר היא עמאה ועומדה, מ"מ נחשב גם עתה לעושה איסור מחדש, שמשתנגלה, מטמא חולין הטבולין מלחה, ונקראו שם, מטמא או להחלה עמאה; וגמלא, עובר וחוזר ועובר על „משמרת הרומותי“, נופף על „הקדשקדש“, שעבר על זה מתחלה, בעמאותו החילין עמאן, קודם שהטבולו מלחה. וכן אמרינן ב"ע"ז, שם, דלן דורכין עם ישראל העושה בעומאה, והיינו שאסור לסייע אף ב"סוף הדריכה; ובתנ"כ הוסי' גד"ה „דורכין“ וק"ה „אין צולרין“. וכתב שם הר"ן על זה: „ואעפ"י שהלך ישראל כבר שהי וערב, אפ"ה אין דורכין עמו, לפי שאסור לסייע ידי עובדי עברה בכל אותו מעשה, שהן עוברים בו יו". ונס שם לענין „נחוס העושה בעומאה: לא לשן ולא עירכין עמו, אבל מוליכין עמו פת לפטרה“ פירש רש"י: „שכל מעשה העריכה זו בעברה“ (ר"ל: אף שכבר נעמאה העסה מתחלת ליפסה, ולבאורה הלושה והעריכה הן שני מלאכות חלוקות, בכל זאת נמשכת עברה עושה בעומאה“ עד סוף כל מלאכת הכנת הפת, לכן אסור להחיל בסיוע גם ב"סוף העריכה; ובתנ"כ הרמב"ם בפירושו: „ובשדרכו הענינים וכל אפ"ה הפת, נשלמה העברה; ולפיכך מותר לשאת עמו אח"כ“. ועי' הוסי' שם, גד"ה „אבל מוליכין“. הרי לך, שאף שהעבר עמא עניבו או קמחו, משהוכשרו, כרגע נגיטתו הראשונה, וממילא, נעשה העברה בשלמותה אז; אבל בכל מן התעסקותו שאח"כ, הלא איננו מחדש דבר בענין השומאה, אעפ"כ חשיבין אותו לעומד ומטמא מחדש בכל רגע ורגע; וגמלא עובר מתחלה ועד סוף, שלכן אסור לסייעו אפילו כרגע סוף מלאכתו. ועל דרך זה היא נמי סבת ה"זק דיון; לכן הגר"ן, שיעשה העסה פתוח מכשעור, לכל יעבור גם על „משמרת הרומותי“. אבל ר"ע פליג עליו, בספרו „מלות הפדשה חלה מכרעת, אף שעובר במה עומד ומטמא חלה העכל.

ובזה יובן גם טעם פלוגתאם. דבתיבתא **דחלה** (פ"א, ה"ח) מסיים בפלוגתא זו: „אמרו לפני ר"ע: אין אומנים לו לאדם עומד ומטא, בשביל שמוכה“ — הרי לפנינו טעם ה"זק.

ממילא, נשמע, דר"ע סובר, דבמלתא הא, כהא, אמרינן לאדם: „מטא בזלה (שיעבור על „משמרת הרומותי“), בשביל שמוכה בהפדשה חלה“. והנה, בסברא זו איפ"ל אמוראי ב„מחיות“ (דמ"ח, ע"א) לענין הא דהני ר' חנינא טירחא: „שחזר ארבעה כעשים (החזר שני כעשי עגרת) על שני חלות, מושך שנים וזרק רמן שלא לשמן, שאם אי אהה אומר כן, הפדשה חלה האחרונים“; ועממו מתבאר שם, משום דבחרא מלחא אחרין; ועמוד וחסא (דגלא לשמן עומא הוא, דאסור לשנות וחסא). רש"י (בשביל שמוכה (לאכול זה השנים. רש"י). ור' יוחנן פליג עליו, דלא אמרינן הכי לאדם. והיינו הך פלוגתא דח"ק ור"ע דיון. לכן ב„גמיר“ (דכ"ח, ע"ב) לענין אשה שזרה צניור, ובהשלימה הניירות וגשטע עליה אחד משלש קרבנותיה, דסיבר או ר' עקיבא, דאף שלא נזקק דמו דעיון, אינו יכול שוב בעלה להפיר לה, משום הפסד קדשים, — קאמי על זה תלמודי דיון וירושלמי, שזור רק בזה שגשטה מלחה מקודם, דפסול בה שלא לשמן; אבל אם נכתבו או עולתה ושלמה, בהא סובר ר"ע, דיכול להפיר, ויזקק רמן שלא לשמן, כדי שיישר הכשר באכילה (והיינו: עמוד ומטא בשלא לשמן, בשביל שמוכה באכילת הקדשים); משום דר"ע אייל לשעתו בסברא זו.

אך כל זה הוא לפי משנה ראשונה, אבל למשנה אחרונה, שמתרת לנרום עומאה לחולין, ממילא, הא לא קביד האי עמא כרגע עמאותו חלה הקמה שם איסורא מנד דררא דעימאה, וולת את לחד, שפסיד לאכילת כהן, שיחא משם אחר לגמרי; יגם אינו איסור כלל במקום הפסד עממו (בזה שזכרית אוכל מפיו, מסבה שאינו יכול לעשות עסתו בעהרה). משיב דכנה"ג שייך ספיר לומר: „שך קודם לשל כל אדם“, כדורשנין ב„ב"מ“ (ד"ל, ע"ב) מן „לא יהיה כך אבינו“. לכן, בבבבאור העסה ליוי חיוב חלה, הרי היא עמאה ועומדת כבר משעת היתיר, ולא קעבר כלל על „משמרת הרומותי“. בעת שבאמת אינו מוסיף על שום עומאה (י). לפיכך יעבור על כרחק גם ה"זק כר"ע; משום דבדוילי אסור לאדם אליבא דר"ע להפקיע עממו בכדי ממונת חלה.

ובזה יהושע ספיר מה שהרמב"ם בפירושו המשנה כתב, דאין להכה בהא כר"ע, וב"ד

החוקקה
 (ב) צדדו הרביעי'א בסוגיה „גיטין“ ה"ל, גד"ה „אבל משהלילו“, הוסי' כעס „שם מי שפירש“, „שאסור למטא צדדים חלה או הרומה שכבר נעמאה, דכתיב „את משמרת הרומותי“, בכתי הרומות הכתוב מדבר: חלה עבירה וזאת משנה“ ועל יסוד זה נחיסד שם בנין, בעת שהדברים תמוהים מחד, דהא דרבינן הכי ב„בבב“ (דכ"ח, ע"א) רן לענין שהמטא שריא לכתן בהא: „אבל לענין שימור, הרי דרשינן ב„בבב“, שם: „חלה תרומה טירחה וזאת תלויה“ (עי' תוס' כאן גד"ה „חלה תרומה“). ומהת ברק גם את חלליה לרין לשמור בערה, אבל תרומה טמאה שפעה, שמתרת לעמאלת, ואפילו לרובי' שומאה שריי נכח בעת שרפתה (מה שאסור בתלויה) מנד „משמרת הרומותי“, כמשנה ד„פסחים“ (ד"ד, ע"א) ! וישו"י ב"המ"ס פ"ט מה"ל פסולי המוקדשין, ה"ו. ועי' צדדו הרביעי'א ד„הנה“, כפגיא ה"ל, גד"ה „תני“, ככתב בעממו הסיפק מדבריו חלה. ועי'.

החוקה" (פי' מהל' בכורים, ה"א) פסק להדיא כותיה: דכפרוש משנה זו כתב לפי עיניה, עפי' הגלגל, דת"ק לרבים יתקבב נגד היחיד החולק עליו, וממילא, הרי אין הלכה כד"ע מחבריו (ע' במל"ר ח"ב, אות שי"ג, ב"ד' הלכה כרבים". וביד מלאכי, סי' קע"ב). והיינו, אלו היה נקבע הדין כמשנה ראשונה. אבל למסקנא דמלמא, דנקטינן אפ"ן, שהלכה כמשנה אחרונה, שמעשה הרי אין מקום כלל לומר, שהת"ק יתלוק על ר"ע, פסק שפיר להלכה ב"ד החוקה".

שם, כ"רע (מהיזתה גם דעת הת"ק). בכתבו: לא יעשה אדם עיסו ב'טומאה' לכתחלה (היינו מזד הפסד כהן). היה צינו ובין המים יתר על ד' מילין, יעשה ב'טומאה' ויפריש תלה עמאה". —

ונלעיד. דגם מהירושלמי דתלה" (פי"ג, ה"ב) מוכח, שמשע"כ למשנת הת"ק ור"ע ה"ט, דקא"ר: אמר רב שמת: דר"ע היא; דר"ע אמר: יעשה ב'טומאה' ולא יעשה קבין (ארישא דסיפא קאי, דקתני: עד שלא יגללה תעשה ב'טומאה'; וצ"ע רב שמת לאוקמה כ"רע ב'; וה"ג, מכוין לומר דה"ל ספק טומאה, יעשה ב'טומאה'; דאלו להת"ק דה"ל, הא קאמר: מוטב שיעשה קבין". פ"מ). אמר ר' זעירא: דברי הכל היא — יעשה קבין בספיקן (בלומר: אף להת"ק אחי'; דאיכא לומר לדודי, דמאי יעשה ב'טומאה, דקאמר הכא — יעשה קבין בספיקן; כלומר: לא יעשה ב'טומאה' ממש ויפריש התלה עמאה, אלא ישאיר אותה בספק טומאה כמות שהיא ויעשה קבין, קבין, פחות משעור". פ"מ).

רב זביד אמר טו' [כדברין] ר' יוסי בשם ר' ה"ל: בדין היה, שיטמא אדם טבלו דבר הורה, דכתוב: ואני הנה נפתי לך את משמרת תרומתי — הורמה לריבה שימור, אין הטבל לריך שימור; ומה אני מקיים, ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן? עשה, שיתן לו לאהרן בכהונתו; ואלו (בשם ה') הוי"ל ואין אלה יכול לתנו לכהן בכהונתו (מ"ד שגולד אה ספק טומאה קודם הגלגול), ראשי א"ת לטמאותו (ב'טומאה' ודאית, ומשה"כ ברישא תעשה ב'טומאה'; ומגלגלה, דהו חולין טבולין לחלה, רבנן גזור בה, שעתה בטהרה טו'. והשתא מתניתין ככ"ע אחי'.

פ"מ). הנה, דברי הירושלמי קשים להולמס: למה הלריך ר' זעירא, שיעשה קבין בספיקן דוקא, ולא סגי לו אליבא דהת"ק, שיעשה קבין אפילו ב'טומאה' ודאית, כפשטות המשנה (וכמו שחידלה באמת אליבא דהת"ק הירושלמי בחדושו ל"גדה" שם), וכדקאמר תלמודא דין ב"גדה" בעעס משנה זו, שמותר לגרוס טומאה לחולין,

תהיה אילו טומאה שהיה; ובפ"ט, שהת"ק ור"ע לא קא מפלגי כלל בענין: אם לעשותה ב'טומאה' ודאית או בספק טומאה (וה"פ"מ" עשה, כפי הגרסה, מתלווקת חדשה ביניהם, בעת שאין הכרח לזה כלל)!

לכ"ן

ג"כ בשנת משנה ראשונה, רק שצ"ח לחדש, דבהא קילי חולין, שאינם טבולין עדיין לחלה, מהטבולין, דאלו בטולד ספק טומאה לחולין קודם הגלגול, מותר לשוב ולעשות בכלים הטמאים מספק (אף ש'טומאה' ודאית אסור לגרוס להם, מ"ד אסור גרס טומאה לחולין שצ"ח); ואלו בטולד ספק הטומאה לאחר הגלגול, אסור או לשוב ולגרוס להם אפילו רק עוד ספק טומאה (מחמת, דאולי אמתת הספק הקודם, הנעלמה מחמתו, היא, שאותם החולין לא נעמאו כלל; ולכן, בעשרות אותם הפעם בכלים הטמאים מספק, שאפשר שמתת הספק ה"זם היא, שהכלים טמאים בע"ס, — ממילא, הרי גרוס עשה לחולין טומאה בדים, בעת שקאי שמיא גליא, שצ"ח הם טהורים); משו"כ לריך או לעשותם בכלים טהורים דוקא (ע"ו" רש"י ב"גדה" שם, ב"ד' "תעשה בטהרה"). לפיכך שייכה בזה פלוגתת הת"ק ור"ע; ולכן קאמר רב שמת, דמדרס תורה המשנה דבריה, אחי' רק כ"רע, שמוטב לעשות העסה כשעור ובאופן, שהתעסקותו בה תוכל להיות גם בספק טומאה, רק לא ב'טומאה' ודאית. ור' זעירא קאמר, דגם כתי"ק אחי', ומסדר המשנה סתם דבריו, משום דהא פשיטא לי' כבר, שאין להביאה ליד חיוב תלה ופסיה או חלתה תלויה; מטעם, דאם יעברו עליה אח"כ עידן ועידנין, שלא ה"א"ל ולא חשק, סוף, סוף אפשר להגלגל בה לעמאה מבלי מסיס טומאה ודאית (כמו בכל מידי דחיישינן לתלה בכה"ג, כדאמרין ב"שבת" ד"ז, ע"א, וב"ב"ה" ד"ח, ע"א), ויעבור או על משמרת תרומתי. — רק ב"א להשמיעם הכא, שמותר לעשות את הקבין אף בספק טומאה, אעפי' שאסור לגרוס טומאה לחולין שצ"ח. אולם רב זביד פליגי עלייהו, בכבדו, דמשנתו זו קיימא רק אליבא דמשנה אחרונה, כאוקיותת תלמודא דין; ומאי יעשה ב'טומאה", דקאמר — שיוכל לעשותה אפילו ב'טומאה' ודאית. והולך ומבאר טעמו כר' יוסי בשם ר' ה"ל, דאף לטבל הטבול לחלה מותר ג"כ מן התורה לגרוס טומאה, רק דרבנן גזור, דדמי לחלה, לענין שייך ט נמי, משמרת תרומתי"; ממילא, כשאינו טבול עדיין, מותר לטמאו אף מדרבנן. והיינו, מ"ד דר"א דטומאה

לחדא; מיהו היכא דליכא ביה הפסד כהן, אסור לגרום טומאה אפילו לשמינו טבול, כדדרשין: ונתת ממנו כו', — עשה, שינתן לו לאהרן הכהן בכהונתו, כלומר: השתדל מתחלה ועד סוף, שלא להפסיד לכהן; אך כהן, במשמעותו, הואיל דבלתי הוי נפסדה התלה מאליה כהן, לכן מותר לעמא אותם החליין קודם הגלגול אפילו טומאה ודאית, ולפיכך משנתנו כשלי' עמא אריא, דהא לתשנה אתגוה, הלא יסבור כו' החזק כר"ע. **וכן** משמע למדקדק בדברי הר"ם ד"תלה", ה"ל, שהוא מפרש, דר' הילא מפיך מקרא ד"ונתת" אסור הפסד כהן אפילו בחולין, שלא נגמרה מלאכתם עדין. והדברים מופרשים בחוספי' הראש' ל"גדה", שם שבחתיקו דברי ר"ם האלה (כידוע, שחוספי' הראש' בנייט על דברי הר"ם: עי' "שה"א" מע"ס אות ט', סכ"ב), הוילא מדרשת ר' הילא מה שסיים: אלא, דאסור לטוואת החליין (שאניט עבוליס עדין, למיירין משה), כרי להפסיד התרומה לכהן".

והפנימי' כאן סוים דבריו, אולט' בירושלמי ד"ע"ז' (פד, ה"ב) פירשם, דר' הילא יליף מאוהו הכתוב, שאסור לגרום טומאה רק להטבול לתרומה (וכן הוא בהרישב"א, שהובא לעיל בעטרה צ'). אך כל דבריו שם דחוקים מחד, וגם לפי פירושם חסר העיקר מן הספ"ר, במקצת, ועוד (כאשר הרגיש בעלמו ב"מאה"פ"), שסיתרים לדברי רש"י, שפירש ב"ע"ז' וב"גדה", שם (וכן פירשו ה"ר"ם), דטבול לתלה או לתרומה אסור לעמאווה מחד, משמרת הרומות; עפי' פטעות הגמרא ד"גדה", דקאמר: חולין הטבולין לתלה כהלה דמו', והיינו, דעמא אחד לאיסורם.

לכן נראה, דכניה בירושלמי ב"ע"ז' קך הוא: ר' יונה סובר, דבתחלת דריכה אסור, לפי משנה ראשונה, לדרוך עם העכו"ם. ואף שכבר נטוואו העבנים משעת הכשר בלידה, — הנה, טומאה

זו לא הוילא רק מגזרת י"ח דבר, דהבולג לנת הוכשר, לכן אין לדרוך ולגרום או להס טומאה, בעת שוכשרו לזה מדאורייתא. אבל ר' יוסי פליג וסובר, דאף בתחלת דריכה מותר לדרוך עם העכו"ם, משום דכיון דהעבנים טוואוס מיהא כבר מדרבנן, לכן מותר להוסיף ולגרום להם אפילו טומאה דאורייתא; ומחוק דעתו מדר' הילא, דרש: עשה שינתנו לאהרן הכהן בכהונתו, וכאן (בגדיון דריכת עבני העכו"ם. אולט' פירוש הפ"מ" הנס הדברים מ"כאן" וליך מיותרים לגמרי, ולכן הוכרח להשיאם לענין אחר; יעו"ס), הואיל ואין את יטל ליתנו כו' (מהיות העבנים טוואוס משעת הבליה, אף שהוא רק מדרבנן, אבל איך שיהיה, אינט' רלווייס עכ"פ לבטן), רשאי את לעמאווה (אפילו טומאה דאורייתא)'; ולפי', מדמיירין כאן אליבא דמנשה ראשונה, ז"ל, שר' יוסי יסבור, דעמאה הוא ג"כ רק שמוך הפסד כהן אסור לגרום טומאה לחולין שבאי' אלא, ולדידה גזרו חכמים לאסור אפילו היכא שבאמת אין שם הפסד כהן (כגון בחילין דעכו"ם או של ישראל, ביהוסם מוקטנס ככר), אטו היכא דליכא הפסד כהן (זולת היכא שחז"י העכו"ם עוד נעמאו מקודם אפילו בטומאה דרבנן, אז לא גזרין בהו גזרה לגזרה); אבל לפי משנה אחרונה לא גזרו בבתי שום גזרה. אולט' ר' יונה סובר, דעמא משנה הראשונה הוא מזד עמא דרר"א דטומאה, מפני שאם חולין גירדי דומים לתרומה מדרשת, והתקדשתה; ואף בודאי אין לדרוך עם העכו"ם בתחלת דריכה, בעת התדוש להם טומאה דאורייתא.

ועתה, אחרי התבאר, ת"ל, דפלונת הח"ק ור"ע היא רק לפי משנה ראשונה, אזו מוילא הקשות מעל הר"ם והחוספית דלעיל, כיון דהס שקלי ועטרי רק לפי משנה אחרונה, שדריכה הרי סובר גם הח"ק כר"ע ז'.

שוב (ג) והא דאסור לדרוך עם ישראל, אף דנעמאו ג"כ משעת בלידה. — הסבור ספיר כו' — "מותר חיים", שהו' מחמת דבליהר הטובה מלאכה אחת עם הדריכה, ולכן אסור לסייע להטובר בכל תשך התאליה. וכ"כ ב"תוי"ט" דב"י, אלא דריכין". ולפי מה שד"ר צוה, אפשר לומר עוד עמא, דבפירא גזרין, אטו היכא דליכא הפסד כהן, מליין צוה, אלא דהא דהא גזרה. (ה) הרב הקדוש ה"ל הניט שם על תוי"טו וזו משני טעמים: א) דהתרומה: כה"ל הלה ומרשב"א, שהביא הכ"י (י"ד ס"ו"ם סכ"ד), מוכח, דפלונת הח"ק ור"ע שיהיה אפילו אליבא דמנשה אחרונה; (ב) מזד דליכא בירושלמי ד"תלה" (פ"ב, ה"ב): "מי אמר הווי ככפר שמי לעשות עושה גדולה בטומאה כו'. ומיחא דר"ע, דר"ע אמר ועשנה בטומאה, ולא יעשנה קצין. עושה גדולה היתה, וזה היה לו להך כמה, ולא לעשות קצין"; ועפי' זה הרי הוא עשין: "והשתא, מי נימא, דלמנשה אחרונה גם הח"ק מודה לר"ע, דעשנה בטומאה, איכ, מה קשה ל"י להימנעא כר"ע? הא הוראת ר' אמר ניתא שפיר אפילו לחת"ק, דהא חזן קי"ל במשנה אחרונה, ולדידה הא גם הח"ק מודה לר"ע! אלא ודאי, דהכר כרוך, דגם אליבא דמנשה אחרונה שיהיה הפלונת של ר' ות"ק".

הנה, הבנתו הראשונה אינה עולה בשם הגנה כלל, דלאו גם נחליט כך בשעת הרמזין והרשב"א, אכתי אינט' זקוקים הריט' והחוספית והרמז'ם (לפי מה שזכרתי בדע"ז). כלא לזו מטעמה כזו; בעת שהקצוות העולמות, החסככות ממנה עליהם, טומאות ומכריות, מדרך אחרת להם באוקומת הפלונת של הח"ק ור"ע, ואף הבנתו הבנית מהירושלמי אפשר ליטב שפיר כחזר משני אופנים: א) כל ידיעתנו מענין השמות הדיון דגם טומאה (חולין דע"ז ע"ר משנה אחרונה נעמא ר' מ' החוספית ("ע"ז" פ"ה), — לפיכך י"ל, דהכא אף ידע אכתי בירושלמי להאי ברייתא

שוב הקשה באוהו הענין בהקבץ הנ"ל: ומאי טעמיהון לי דברי רש"י, וז"ל, ב"סוטה" (ד"ל, ע"ב, ד"ה, מאי לאו?) וז"ל: הדין דברי סבר: אין שני עושה שלישי בחולין, ואימא לה חלה לפני קריאת השם, ואיני דחולין הוא; ואסתמח, דספיין לכהן חלה טמאה בחוקת שהיא טהורה כו", עכ"ל. ואינו מובן, דכיון דס"ל לרבנן, דשני עושה שלישי בחולין, וממלא, דחלה בחוקת טמאה, ומאיכא חתי נפשי להכהן בחוקת טהורה. ולפי הגרסה, דהוכיח רש"י למלאו טעם; משום דהשאל קיימין, דחולין הטבולין חלה לאו כחלה דמו, ומהוה לגרוס טומאה לחולין שבאי (?), איכא חיוב חשש יש בזה? איכל קשה, דאף אם ניחא, דתרווייהו סבירי להו, דמותר לגרוס טומאה כו', היינו ע"כ רק משום תקנת התורה, וכפירש"י בעלמו הלן בדין "ואיב"א"; איכל מי איכא למיד, דמותר לגרוס טומאה לחולין הטבולין כבדי (השעין) ברש"י באותו הדבור גופי', דחתיק עלי', יראה, שאך גבוב דברים מיותרים נקט"ה להרב המקץ, במה"ר. — המעתיק). ואם כן, יש לפרש בפשיטות, ולהכי אכרי רבנן, כיון שכני עושה שלישי בחולין, וטמאה כל העיסה, וממלא החולין כבדי, דהא גם חלה הנפרשת ג"כ תהיה טמאה, ולפיכך אכרי רבנן. ולמה הוה"ק רש"י לחפש טעם אחר וקלוש אליבייהו דרבנן?"

הנה, בגמרא שם מיירי כדון מי שיש לו שתי עסות, טהורה וטמאה, סובר ר' אליעזר, דיפרש מן הטהורה גם על הטמאה כשעור שתי חלות, לטובת הכהן; ומחמת דבעינן מן המוקף, יליף אותן שתי העסות ע"י כביילן טהורה, וליק הטהורה (לרש"י) וישמה באחלשין, ואז יפרש חלה מהטהורה על שתיקן, בסלקו אותה מן העסה עם קריאת השם (ע"י רש"י ריש העמוד ותוס' שאנן). איכל רבנן סבירי, דיפרש מן הטמאה לעלמה, וסליק אדעתיה דהגמרא בעעם פלוגתתה, שריא סובר: אין שני עושה שלישי בחולין; ולכן העסה, שהיא ראשונה לטומאה, מממאה להאמנעיה המלרפת; ומדנעשה האמנעיה שניה, לפיכך לא תוכל לטמא

את הטהורה הטבולה לחלה, ורבנן סבירי, דהאמנעיה מממאה גם להעסה הטהורה, מדשני עושה שלישי אפילו בחולין; ממילא, נפלה חקתה ר' אליעזר בבירא, דהרי אין חולק בזה, שאסור לטמא חולין הטבולין לחלה.

ע"ז

זה מסביר רש"י טעם החכמים, שאסורים לעשות חקתה ר' אליעזר, שהוא משום דכיון דשני עושה שלישי בחולין, איכא, כבוד הסומך לסומך על ר' אליעזר בחקתו, אז: אימא לה חלה לפני קריאת השם, ואיני דחולין הוא (ומובן מניילא, שפיגע מתחלה בעלמו באיסור המוסבס מכ"ע, בעמאותו חולין דפתיבא בכו חלה); ואסתמח, דספיין לכהן חלה טמאה; ר"ל: לבד שיחא בעלמו, בעמאותו כבדי חולין הטבולין לחלה, הרי גם יחסיא באיסור דאורייתא את הכהן, בהאכילו אותו חלה בחוקת טהורה אליבא דר' אליעזר, בעת שעשי' אמתה הדין היא טמאה גמורה; לכן אכרי רבנן להשתמש באותה החקקה, שהיא קלקלה לדידו.

נמצא

דלפיכך לא הוכיח רש"י איסור קל דגרס טומאה לחולין הטבולין לחלה, הרוכז על הנעלים לבדם, — מלד שחפש, עפי' מה שחייב הגיון, באיסור היותר חמור, העומד לנגדו, דהיינו הא שהנעלים יחטאו גם את אחרים באיסור דאורייתא. וא"כ מיושבים דברי רש"י, וז"ל, כשעטס.

סימן ל.

ע"ד

שאלתו, בגדון מי שהררר בלילה קודם ענתו טענין גדוי והרב, שהיו נהגיין לפנים בישראל; והנה, אח"כ ראה בחלוטו על איש פלוני, שנהגה בפלוני ופלוני, — האם יש להודיע להנתנה?

הנה

לפי המבואר בחשו' הרדב"ו (ח"ד, סי' ק'), הא דנקטיין בגדרים" (ח', א'), דמי

ברייחא, דהא דלא ידע לה המקשה על רב הוה כבונת "ע"ז" (ג"ה, ב'); וכמו שתירצו בכה"צ החוספת ב"ומא" (כ"ז, ב'), סודיה "ההוא" (ב) אפילו נימא, בכבר ידע הירובלמי כאן לגרייתא וו, מ"מ י"ל, דתלמודא דהך רב כעעס הוראת, ר' אמי: אם הוא מלך דנקטיין כ"ר"ע (וכנס דגם הת"ק מודה לו לפי משנה אחרונה), או—מלך איוו סכרא אחרת? ומסקי, דבעובדא כו', שהעיסה הייתה גדולה, לא כחלק מכולם הת"ק על ר"ע, ממלא, דלפי"ו יתפרש הירובלמי כך: "מתניתא דריע" — כלומר: האם טעם הוראת ר' אמי הוא מסיב דמתניתא, דמי שאלו יכול לעשות עיבתו בטרה"ה, היא של ר"ע, דהיינו, שכלכא בה עותי, ממתת שלפי מאי דנקטיין כחמנה אחרונה, הרי גם הת"ק מודה ל' לדינא ז על זה הוא דקא מטיק, ולכני הוראת ר' אמי איכא עוד עעם יסורי, דעדיף טובא, דהיינו, שמהיות העיסה גדולה, הרי לא נכנס כלל מעולם גדון כזה לבנו פלוגתא בין הת"ק ור"ע אפילו לפי משנה ראשונה. וכבתי ניחא שפיר הלשון "מתניתא דריע", דקאמר, שלפי פירוש הפלג' הרי מותרת לגמרי חיבת "מתניתא", יעו"ש; וגם לא תיקיף מהירובלמי דהא על הרמב"ם, שספק כ"ר"ע; וכמו שגיריה מהק"ר (א"ר, ע"ה ת"ל).

מחד, שמד הרבירי לבו הוא רחוק מאד מזה, ואין זה כי אם מן השמים, ועל כן ידאג; אבל מי שיכל להיות, שמלדו בא לו, אינו בכלל זה כלל כו".

נמצא דאין לשם לב כלל להגדו דגדד; ובכן מושב, שהחילם לא יודיע תלומדו לבו למי שחלם עליו, ולא לשום אחר.

סימן לא

אחד מסתחבמי דורנו יצא ב"המליץ" (גליון א', שנת תרמ"ד) להורות היתר לכהני זמנו לטמא לשתים על סמך המקילים ברבר, ובנראשם הראב"ד בהשגתו על דרסב"ם (פ"ה מהל' גזירות, ה"טו'), שהחליט, כי "הכהנים בזמן הזה טמאי שמים הן, ועוד אין עליהן חיוב טומאה".

הנה בחמת ארנ האיש הזה אך קודי עכביש באויר; אולם גם האריגה ההכלית הולח עלולה מאד להיות לאכן ננף על דרך הרבים, — על כן ההכרח לכוונת פתומו, אף שקשה מאד לעפל בדברים, העומדים למטה, מטה, מכל בקורת.

הן לוא גם היו סיבכים כך הראב"ד ועוד חיזה "מקילים", עדיין אינם בערך הכרעת קף הסוראה צענין, שהם מתנגדים בו לכל הפוסקים הראשונים והאחרונים הרבים מאד, הסוברים, ד"ין ההורה עומד בזה במקומו (עי' במל"מ פ"ג מהל' אבל, סוף ה"א), וכמו שהיא הלכה רווחת בישראל עד היום. במל"מ כזה, הרי יתשבו דברי היסודים, כאלו אינם נמצאים, ואם נצוא אפילו להרים בכל דין על גם אם לא דעת היחיד, בכדי להודות כמותו נגד הרבים, הלא נקעקע בזה בשלטו נפש את כל צורת תוה"ק, כדוע!

אך צעט, הנה תלה צוקי סריקי גם בהראב"ד ובסיעתו גופייהו, דכוחם לא עלתה מעולם על דעתם; דהרי הראב"ד דקדק לכחבו: "אין עליהן חיוב שומאה", ממילא, הרי מובאר, דבא לשלול מכהני זמננו רק דין חיוב מלקוה, אבל לא את האיסור דלבסתלה. וכן מוכח נמי מדבריו דסליק מניייהו, דקאמר: "וטוין דק"ל רבה וכו' יוסף. הלכתא

דמי שנתמה צמלימו, לריך עשרה להזרו, הוא לאו דוקא, שראש כוחם בעלמו, אלא, דהיה, בשדהה עליו אחר, דכיון דעמא משום דהרחיקוהו מן השמים, כדכחו כל הפוסקים — זה לי שהרחיקוהו בזה עמו, מה לי שהרחיקוהו ע"י שליח" (ועי' ע"ה צדוק' וברין "דגריים", ע"ס). ממילא, כיון דעטש הדון מיוסד על חשש הרחקה מן השמים, העולה לסכב לו פירעניות, ר"ל (ולא רק מחמת "הולח עלה" מחד תו"ל, בשביל השקפת הטיח רוחו של ארסו החילם, המתחד בעצבו מחלומות דעים, כמו שג"ה על דעת כח"ר *), — ודאי, שמיטל על החילם להודיע למי שנתמה, כמו שמיטל בכלל לשקר על יתר הענינים, המחזימים במאומה להלל חכרו, על דרך המובאר בש"ע חוה"מ סי' תכ"ו (דלא כמו שצ"ב כח"ר). וקר הוא צלי ספק גם דעת המשפ"ן, שהביא הפת"ש (סי' של"ד, סי' י").

והנה דין זה יסודו בהררי קדש — בשלילתו (ריש פ' מק"ז), ומפורש שם, דהיינו אפילו בשאחר החילם הוא אשה או עבד או קטן (עי' ברדב"ז שם ובהעמק שאלה, שם סי' ג', ובכאל אברהם סי' רפ"ח, סי' ק"ב). נמלא, שאין מקום כלל לכל מה שהעפיל כח"ר להעלות, אחרי שתקנתו היא דרחת הוראת השלילתו והרדב"ז והמשפ"ן וכל סיעתם בניליחא דהיטחא, בשביל הסתירה, שבין המאחרים צע"ן התלומות דגריים" (ע"ס) וד"סנהדרין" (ד"ל, ע"א); שגמחא כצר השכיל צתש' שיבח ליון (סי' כ"ב) לישב זאת בטוב טעם, יעו"ש.

אמנם, צעטס הדין יפה הורה כח"ר על סמך דברי הע"ז בל"ח (סי' רפ"ח, סי' ק"ג), שבמוקם הקדמת ההכרח אין לחיש להגדו החלומי.

ואף שצתש' חיוך צות יהודה (סי' ג') העלה, דדברי הע"ז לא נלמדו אלא לענין איסור הענינים בשבת בלבד, אבל בחיל יש להפעמות על החלומות המבוארים צ"ש"ע א"ח שם, אפילו בהיותם תולאת ההרהור, — הנה כבר הסיג עליו צתש' שג"ו (ח"ב, סי' ל"ד) והוכיח בדברי טעם, שאין לחוש לחלוט כזה אפילו בחול. יתר על זה מובאר בכתבי אדמו"ר בעל ה"ל, ז"ל, בשם קטו אדמו"ר בעל הש"ע והנתיא, ז"ל, דהא דליחא צ"ומא" (פ"ח, א'), שההולח קרי ציוה"כ"פ, ידאג כל השנס כולה", היינו דוקא לאיש גדול

(* לנד שפנת כתיב הולח מתנגדת בחלית לדברי החו"מ ובר"ן "גריים" שם ויחר כל עמודי הסוראה ככאלו אחרים הנה, לא היה לריך, לדידה, להחיר הגדו החלומי בעשר: דוקא, אלא שהיה די רק כבלשה מתירים, כמכ"כ מהמטרה הנגזר בבק"ן; כיון דהפסד היה גדולי מועג שפיר, גם ככה"ג, אחר ראות החולם, שהחיר נדווי בל"ח בל"ח הסדר מ"ש שפיר"ס אפילו את הגדו הנגזר,

הלכתא כרכה, מעתה טומאה וטומאה אפילו פירש
 חזור ונגע, פטור" — הנה, מדלא שמעינן
 רבנא ויתר גדולה, דאפילו פירש, מותר לחזור
 ולנגע: ש"מ, דקא מיירי רב מדין פטור,
 בשנגע בדיעבד, אבל לא ולא מענין היתר
 דלכתחלה.

זו"ל זאת, איבא נמי הכרח לפרש כך דעת
 הראב"ד, באם שנתקה על שרשי הדין, כראוי.
הנה, אחא במא' ש"מחית" (הע"ז, ט"ז): "היה
 עימד וקובר את מתו, עד שהוא עומד
 בתוך הקבר, מקבל מאחרים וקובר; פירש, הרי
 זה לא יעמא. נעמא בו ביום: ר' טרפון מחייב
 ר' עקיבא שטר, טו". והנה, מענין הלשון
 מתבאר להדיא, ורק בסיפא, כשנעמא (בדיעבד)
 בו ביום", בהא הוא דקא פליג ר"ע לפירו
 ממלקות אבל ברישא שפיר קא מוודי נמי איירי,
 דאיסורא מיהא איבא. וכמו שפירשנו בספר האשכול
 ח"ב, ס"ס י"ב) ובהת' האדם הרמזין ובהלכות
 טומאה והראש"ם (ס' ו' א').

ויש להביא ראיה לזה מצברייטא הקודמת (י"ג),
 דקאמרה: כהן הדיוט, שהוא מעמא לקרובו,
 אל יעמא לאחרים אפילו בו ביום. כמה דברים
 אזורים, בזמן שיש בו כדי נושאי המטה וקבריה,
 אבל אין שם כדי נישאי המטה וקבריה, הרי זה
 יעמא, טו". והנה, הק' ברייתא כר' טרפון לא
 אחיא, דאי לדיד', דכובר, דאפילו היכא שאין הכהן
 מוסיף ימי טומאה על עצמו, כשחזר ונעמא אחי
 בפירש ממנו, העי"פ רביע עלי' איסורא דאורייתא
 עס חובא דמלקות, — ח"כ אמאי יעמא כהן, אפילו
 בראין כס כדי נושאי המטה וקבריה? ולומר,
 דככה"ג קא חתינ עליה מיעטס, מת מלוה", כפירוש
 הנחלת יעקב, — זה לא יתכן כלל: חדא, דהברייתא
 הא לא איירי כלל ממת שגמאל בדרך, דרק
 ככה"ג הוא דחבוב מת מלוה, כמבואר לקמן
 בצברייטא (כ"ט, ל') וכמו שפירשו הרמב"ם (פ"ג
 מהל' אבל, ה"ח) והרמב"ן (בחוה"א בריש, ענין
 ההנטיס"), והראש"ם (שם, ס' ב'), ויהר כל הפוסקים
 הבאים אחריהם; ועוד, אי יהיבנא להנחלת יעקב
 סברתו, הרי יוקפי טובא על ר"ע: מאי חיריא,
 דנקיע: כהן הדיוט, שהוא מעמא לקרובו",

הא אפילו כהן גדול ואפילו כהיומו טהור, הרי
 היא נמי מתווב לעמא למת מלוה! וכיון דכר"ע
 לא אחיא, אי"כ, א"כ אחא, דר"ע מתיר גם
 לכתחלה לעמא לאחרים כדכונן כזה בכל נווטי, —
 הרי הברייתא אחיא דלא כמאן. אלא לאו ש"מ.
 דהא מיהא סובר ר"ע, דאיסור מדברייתא ישנו
 כאן, ולפיכך חתוקס שפיר האי מהניחא כוונת'
 וממילא רוחא שמעתיא דדעה, דהיא לא איירי כלל
 מדין מת מלוה, אלא דאחיא לאשמעינן, דכיון
 דהכהן עמא כהן, דמו ליכא איסורא דאורייתא,
 כל זמן שאינו מוסיף טמאה על עצמו, שפיר
 מותר לעמא לכתחלה משום כבוד הכרית, דככה"ג
 הוא דנקיעין לדמות לית דצברייטא. והיינו דאימא
 דיבא ככהן הדיוט וקא, משום דמיידין מדין
 המעמא עצמו בהיתר, דקתני: שהוא מעמא
 לקרובו". וכן מתבאר להדיא מדברי הספר יראים
 (ס' ט"א), שהוא מפרש ברייתא זו רק אליבא דר"ע.
לפי' ז, יש לומר עוד, דזו היא נכ שיעת
 הברייתא הבאומה (י"ד), דקאמרה: הרי
 שם שני דברים: החת קרובה וטומאה, והחת
 רחוקה וטהורה — אם היו העם הולך לי ברחוקה,
 ילך עמהם; ואם לאו, ילך בעמאה, מפני כבוד
 העם". הנה, מהמשך הענין נראה בעליל, דהיא
 קא הורא על הברייתא הקודמת לה, דאיירי
 בכהן אבל, שעימא עצמו לקרובו; אם כן,
 אפילו יעמא, דקא עסקין בדרך העמאה רק
 מעטס בית הפרס, דאינו אלא מדרכן, ולפיכך
 הוא דשרינן הכא מפני כבוד הכרית, — אכתי
 לא יתכן לאוקמא להאי ברייתא כר"ע, דהרי
 תוקסי: מאי חיריא דקתני בכהן הדיוט ושנגמא
 כבוד, הא ככה"ג גוונא שרי אפילו לכהן גדול
 טהור (דפשיטא, דבזה לא שני כהן גדול כהן
 הנוטע)! אלא ודאי, דגם ברייתא זו ר"ע היא:
 ממילא, חתוקס שפיר אפילו בדרך כוונ, שהוא
 עומא מדאורייתא, ואעפ"כ שרינן לכת בה מפני
 כבוד הכרית, מלד, דכיון שהכהן טימא עצמו
 כהן לקרובו (מה שלא יתכן נבי כהן גדול),
 אי"כ הרי לא נשאר כאן אלא איסור דרכן,
 שהוא נדהא ככה"ג גוונא (שי' בנחלת יעקב
 כאן ובנחל אשכול ח"ב ס' י"ב סוף א"ד); ק'.

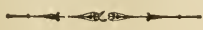
(א) והא שהתוספות כ"ג"ר (י"ז, א', ב"ה, נזיר ב"ב"ר) כתבו אליבא דר"ע. דהוא קא שרי התם ליטא כלאונו יום
 עצמו" — ההכרח לומר, דכוונתם רק דברי מדאורייתא, ולפיכך הוא דפרח כאן מובן מלקות; אבל לא סברי נמי
 אינוה, דמדדכונן איסור גם לר"ע; וימא שכתבו גם האשכול וזאת האדם וכיעתס, דהאיסור לר"ע אינו אלא מדברייטא
 ורש"א, שאלה להם כך מהא דאחיא ב"מחמת" (שם, ה"ד), שאיבור זה נדהא משום כבוד הכרית, ופירש
 אפילו נבי וטע"ה", מה שלא יזכיר אלא ר' נבי לית דצברייטא, דנקיעין כ"ב"ר"ט (ריש ד"ב), וכמו שחוק
 כאן בתוה"א. שבו מלאחי, שם החת"ם (תו"ד, ס' ט"ט) מפרש כך דברי התוס'. ובכן, אך לחנם השיג עליהם בגליון הש"ס
 (ב) איבא, דהוא רק למאי דנקיעין כשיעט שרי כ"ב"ר"ט (ריש ד"ב); אבל לשיעט התוס' (שם, ד"ה, ש"כ'), דלדידהו
 נדמין כל לאוי דטומאה אפילו דאורייתא חייב כבוד הכרית, ובפי המופרז הישג ב"מחמת האדם" — ההכרח לומר, דהאי
 ברייתא לא קא הורא כלל הענין, וממילא, חתוקס שפיר אפילו ככהן טהור הנחלק את המת; ולפי' אחיא בין לר"ע ובין לר"ע. ורק.

בעתה, להראב"ד, דמפרש ב"גויר" (מ"ב, א'), דאפילו בשלח בחיבורין קאמר רבה, ד"גימאה וטומאה לא", — איכ' בשלמא אי נימא, דרק ממלקות קא פטר רבה בכהאי גוונא, אבל אה האיסור אינו שלל (כדמשמעא נמי פשוט אוחה הסניא), שפיר קאי הוא בזיעת ר' עקיבא (י); אבל אי נעמים על רבה שלילת האיסור מכל וכל גבי טומאה וטומאה, הרי אחי רבה דלא כמאן, דהיינו שהשליג לחלוק גם על ר"ע ויט' על ר"ע, מה שלא יתכן כלל וכלל. ממילא, כיון דהראב"ד פוסק כרבה, דאיסור נקיט בודאי כר"ע, הרי ממלאת בזה שפתי הראב"ד ברור, שבא רק לפטור ממלקות, אבל שלילת האיסור מוקפה מדעתו לגמרי; וכמו שפירסוהו בתש' ח"ס (ת"א"ח, ס' כ"ג, וחידוד, ס' של"ח) ובהגהות חדשות שעל הסמ"ק (ס' פ"ט, אות כ"ח), ובמציא ל"ט האשכול (הערה ו'); דלא כהמ"ל (ה"ל), שדבריו בזה מרפשו איגרי; וייטו, דגם הדגמור (ס"ט ס' ש"ג) חזר בו ממה ששמשך אחרי המל"מ.

כן מה שהלך הרורז הזה אלל העורב, המהכנה בשם "י"ר" בהמאסף, "כרס חמד", שהביא עוד "מקיל"ם" בזה, — הנה, כפי שנעתקו דברי האחרון בהמבוא להאשכול (ס), ה"מקיל"ם" האלה הם ר"ח בשם בה"ג, שהביא הסמ"ג (עשין, סוף ס' רל"א), אשר זולתם וולת הראב"ד, אין גם אחד מהראשונים, שיטנה במאומה דין כהני זמננו מכפי שנאמר בסני; אס כן, הרי יודקס הסמ"ג לכחוב בשמם מפורש: "אינו לוק"ה" וגם הרי מבאר בו עומס: משום שפוסקים כר"ע (דהיינו כ"ר"ט", לפי גירסתם, שהיא גירסת הירושלמי), שכבר נתבאר, דאיסור רק פוטר, אבל אה האיסור אינו שולל כלל.

ררי נתברר, דגבי מו' שנעמא במת ופירש, ליכא לשום פוסק, שיתיר לו מפורש לחזור ולעמא לכהתלה במת; ישנם רק ר"ח בשם בה"ג והראב"ד והסמ"ג, שפסקו כקולת ר"ע, — ואלה הלא נמלים במיעוט לעומת כל חכמי ישראל מההאשונים והאחרונים וברלשם כרמב"ם (פ"ג מהל' אבל, ה"ד) והרמב"ן בתה"א, שפוסקים כר"ע (מהעטס, שנתבאר היטב בפורס הארס ובכ"מ ספ"ב

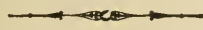
מהל' אבל), דמחייב מלקות גם בכהאי גוונא. ובכן ישא רוח אח' כל דברי המתכנסים להרוס בהכל פיהם אה חומת דתנו הקדושה; ודבר אלקינו יקום לעולם.

סימן לב.

ע"ד מה שהקשה כת"ר: איך נטמא שמואל למת, בשכפו את אנג, הרי היה גויר עולם?! וכן איך נטמא בניהו בן יהודיע, בהרגו את אדניהו יואב ושמועי, הרי היה כהן (ברכתוב ב"דה"א"א" כ"ז, ה')?!

הנה, יש לתקן, דשמואל ובניהו לא הדגוס לגמרי, אלא ששאיס רק גוססיס או קרוב לגוססיס, כסברת הגמרא ב"גויר" (ד', ב') גבי שששן (ע"י ב"הלות" פ"א, מ"ו, וב"גויר" דמ"ג, סוף ע"א, ובתוס' שם, ובש"ע יוד' סו"ס ש"ע, ובתוס' "גויר" ד"ד, ע"ב, ב"ה" ד"למא"). ואף דלפי מ"א דקאמרינן במד"ר ("ארכ"ה" פ"ג, אות ד'), שסך שמואל אה אנג לארבע חתיכות, — אכתי יש לומר, ששמואל הנביא נזר, שלא לפסוק אה שדרתו, בלופן שברגעי השיסוף לא יאה עדין נכפו; בדכהאי גוונא איה לי' דין המגוייד, דאינו מעמא כל עורו בחיים, כמתניסין ד"הלות" (ס).

סימן לג.

ע"ד בן יחיד, שבהתאבלו על אמו האלמנה, שגם בחייה היה הוא הנושא והנותן בנכסיה, באה אליו ביום ההימשי לאבלותו אחותו, הדרה בתוך עשר פרסאות, מבלי שידעה מקודם בלל מהאסון. והנה, בת"ר דן אה האבל ל"גדול הבית", ולפיכך הורה, שהאחות משלמת עמו; אולם יצאו עליו עוררין,

כצד דעמא דרבה הוא משום ש, "זה מחולל ועומד", שזו עמ"י דר"ע, כמו שמוה ב"שמחות" סס וכמו שפירש בירושלמי (פ"ג דגויר ה"ה) בעמ"י דר"ע (לפי הירוסף המהפכת פלוגתאס), לט"ו, פטיף, דכהא מודה גם רבה, שאס טימא עמו בזיכור לאהר' אחוה היום, שנעמא כיתיר או כשינג, דככה"ג חייב מלקות, כדקאמי ר"ע (ב"שמחות", סס); ומד' דליכא בלן הוספת טומאה ע"י סתירת יוס' אהר', ממלא, דהא דקאמר הראב"ד כפסקו כרבה, ד"ההגה"ם ביה' עמ"י מתים הן, ועוד אין עליהן חיוב טומאה", שטעמ' פשוט: משום דהוא כאלו בכל יום ויום נעמ"ס כהניו בלבוש (כמו שנתבאר היטב ע"ד שג"י דוד בקונטרס "טומאה כהניס ביה"א", א"רד), דממילא, ליכא כבוש פשט הוספת טומאה. ובכן, אף להגם עשה הח"ס (חידוד, ס' של"ט) פלוגתא דרמקא בין ר"ח ויטעמו ובין הראב"ד, נה' ש"ך אחריו תמיה' על הראב"ד והגם על הל"מ, יעו"ט. והכי פטיףא גם להגהות המדשות, שעל הסמ"ק (ס' פ"ט, א"ת כ"ח), דהראב"ד קאי בעיקר אהת עס ר"ח.

דמשמעות כל אחס הפוסקים מהנחת להדיא לפירוט כזה בדברי הר"י.

דהנה, הרשב"א נחשבה (שהביאור הד"מ והדרישה והש"ך סו"ק י"ב) הורה, דכבעל המאכל על אשמו, כיון שעליו מוטל חיוב קבורה, חשוב הוא גדול הבית לגבי אחי האשה ויתר קרובים. והנה, ודאי, דרק משום שהשיבדא היתה כבעל, שמתה אשמו, דכפ"ג לא שיכה לגבי קרובי האשה, הבאים ממקום קרוב, גרידה אחרי עלות האכל בעסק עובן המתה, שאין להם שום השתתפות בו ושם שיבות אליו. — הכא הוא דמוקק הרשב"א להמליץ הכרעת חיוב קבורה; אבל היכא דליכא הכרעת הגרידה בהעובן המשותף אחרי עלת אחד האכלים, כגון בחאים לגבי אחי שם פשיטא, דגם להרשב"א אוליין שפיר דבר הכרעה כזו, אף לגבי אחים מוטל חיוב הקבורה על כולם בשום דודאי לא יחלוק הרשב"א בזה על הר"י וכל עמודי ההלכה דקיימי כוותי; ותו, דהרי מלינו הכי להדיא צירושלמי "מו"ק" (פ"ג, ה"ה), שגמליאל-זוגא והילל התאבלו על אחותם, שקבורתה הרי אינה מוטלת על אחד מהאחים ויתר ממנהבו (עי' בשמו' מנחת יעקב סי' ח'), ואש"י"ב דן ר' מאג גביהו דין "גדול הבית". וכיון דזכין ליה, שהרשב"א לא קאי בהא בפלוגתא עם הר"י (*). גלעד עיר הלאה לומר, דהא דפשיטא להרשב"א, דהיכא דליכא מיהא הכרעת גרידה, קא שמיטין שם על הכרעת חיוב הקבורה, על כרחק, דליהו נקיט' הרי גם אליבא דהר"י: דעד כאן לא מלך הר"י הכרעת גרידה, אלא רק היכא דליכא בין האכלים מי שעליו מוטל חיוב הקבורה, כגון בהאיפנים, דקא מיירי, דהיינו בזה לגבי אחים או בקטן שבבנים לגבי אמו האלמנה; דדאיכא שם עוד בניס החייבים בקבורה הנפטר; אבל היכא דליכא הכרעת התחייבות האחד בקבורה, שם לא בעינן נמי להר"י הכרעת גרידה כלל וכלל. מעשה, כיון דשמעינן מהרשב"א, דאף דקאי בביטת הר"י, אפ"י"כ פשיטא ל"י מליאות דין "גדול הבית" כבעל לגבי גישו ויתר קרובי אשמו, אף דלא שייך אללם ענין סמוכה על שולחן אחד של הפיסת הבית, — ש"מ, דסבירא ל"י, דגם הר"י גיאה וכל סיעתו אינם מלרובים כלל גבי אחים

בצד דברי תשובת שמש צדקה (שהובאה בהנהות הנרעק"א סי' שע"ה, ס"ח), שכתב: דקא אם הבא נגדו אחר הגדול, כגון בניו ובני בניו הסרים למשמעתו או סמוכים על שולחנו ויושבים ודרים בביתו, דאז נקרא הוא גדול הבית לרבר הזה. והוגד לי פני מנידי אמת, שוקני העיר הזאת, בעלי הוראה, לא דנו דין גדול הבית אלא בבנים לגבי אב או אחים קטנים לגבי גדולים, בשהיו אוכלים מהפיסת הבית, דאז גרידי אבתייהו; אבל באחים הדרים בבית לבדם ומופרדים איש מעל אחיו, לא דנו דין זה". סמילא, כיון ההאחות אינה סמוכה כלל על שולחן אחיה האבל, אין לזה דין גדול הבית.

הנה, לכאורה, אפשר למלוא מקום להוראת השמש לזקה בדברי הר"י גיאה, דנקטין כוותי' בשו"ע (שע"ה, ב'), שכתב, דגדול הבית יכונה. מאלן דביחא סמוך עליה, וגרידי כולהו בתריי; ל"ש אח, ולי"ש בן קטן (*), ר"ל, שבני הבית (היינו "ביתא" דקאמר; עי' בס' א"ה לדרך לר"מ בן זרח מאמר ה', כלל ב', פ"א) סומכים על עלתו וכמשיכים אחריו בענין ההתעסקות בעובן המת; וכמו שפירשו בסדורי "שב"כ" ו"דרך החיים". והנה, באמרו בחלוקה השנייה: "ול"ש בן קטן", על כרחק, לרא קא מיירי בשמתה האם, דינרור האב, שהיא ארון הבית בדרך כלל, אחרי אחד מבניו; אלא פשיטא, דמיירי באופן שמת האב, דלא סמוכה האלמנה על שולחן היורשים, דמומילא, הוא הקא נגדרת בענין תפיסה הבית אחרי מנהיגו, אפילו בהיותו הקטן שבבנים; — אם כן אפשר לומר, דבמחילא כזו מחית גם לחלוקה הראשונה, דקאמר: "ל"ש אח", דהיינו, שמירי נמי רק באופן שהאחים סמוכים על שולחן אחד של הפיסת הבית.

אולם בלחמת לא יתכן כלל להעמיס כזאת דעת הר"י גיאה: חדא, מלד דמתי' עיקרי כזה הוה ל"י או לאחד, לכה"פ, מכל הפוסקים הראשונים והאחרונים מעתיקי דבריו לפרש, ולא לסמוך על רמיוה כל-דהיא בעלמא; ועוד,

(*) היינו, כשהוא בר אכלות, מהיותו למעלה מן י"ג שנה. אלא שהוא קטן לעומת אחיו הגדולים ממנו בשנים; כמו שמתבאר מדברי הדרישה (אות ב'). ואף דהאי הערה כתובה בשו"ע בלבן "ויש מי שאומר" — הנה כך דרך מרן ז"ל להביא לפעמים כגון כזו דבר שלא נתפטר בהרבה פוסקים, אף שבלחמת אין חולק בזה (עי' בס' שרי המד, בגללי הפוסקים סי' י"ג, אות כ"ג); או אפשר, דמרן סובר, דלהר"י ל"י אפילו קטן נהיגו כל דיני אכלות, באם שהגיע לחיות, כמו שכתבו אליבאי הדרישה והעו' לבעל (סי' ע"ג, ס"ק ע"ו).

(**) והיינו כפי שמתבאר מסגנון הש"ך (סו"ק י"ב) וכל הבאים אחריו. וז"ל, דמה שכתבו הד"מ והדרישה אליבאי הרשב"א לטון: "זהו מקרי גדול הבית", לא פאו לאסוקי בזה דעת הר"י גיאה, שהביא העור, אלא דרועית ליפא בעלמא היא,

י' אשרות דמעלה דירה כללית של תפיסת הבית.
 דהרי ודאי לא יתכן לרלק בין הכרעת חוב קבורה
 להכרעת גרידה, בזה, שגבי הראשונה לא בעינן הגטרפת
 דמעלה דירה כללית ונבי האחרונה בעינן הגטרפת כו' —
 אחרי שלחוק בזה אין שום יסוד וזרע בש"ס
 ופוסקים, ואחרי שבכלל הויא סכרא כזו רחוקה
 בעלם מהדעת.

בביטחן

מזה עוד, דכיון שהש"ך וכל הפוסקים
 שאחריו הביאו לפסק הלכה הנך שני
 דינים של הר"ג והרמב"א כאחד, ולא אישתימיז
 חד מינייהו להעיר, שיש איוו פלוגתא ביניהם,
 מה שהיה גורר אחריו חילוק רבה ביתם
 ההוראה, — הסתים, דגם לכל הפוסקים הלאה
 פשוטא, דאף אליב"ו דהר"ג לא בעינן כלל
 וכלל הגטרפות דמעלה דירה כללית של תפיסת
 הבית.

וכן

מונה ברור גם מפשטות דברי המרדכי
 (הל' אונן, ס' תתק"א; שש"ך ס"ק
 י"ב ק"א מוקים אליב"ו דברי כמה רבנן
 מהראשונים), דנבי דין התחלת האבלות, כשחולטין
 המת לקברו בעיר אחרת כהב: ... אבל אם
 גדול הבית דר עס במוקס שיקבר המת,
 או אלו ואלו (מוליכי המת והסארים בביתם,
 שהוא מקום המיתה) מוינן מביטחם הגולל; הרי
 להדיא, דדין דין גדול הבית, אפילו היכא
 שהגדול דר בעיר אחרת לנמרי מדירת יתר
 האבלים. —

המורם

מזה, דדברי השו"ע נדקה התיין ללא
 כמאן; וכן, אין לחוש להו כלל.

נוכח

לזה, הנה מבורח בסמ"ק (ס' ל"ז)
 קולא יותר גדולה, שכתב: דין אבל הבא
 כ' ומלא אבלים, אם בא תוך שבעת ימי
 אבלות, הוא מונה עמם כו'. והני מילי,

כשהוא קטן מהם בשנים כו'; אבל אם היה
 גדול הבית, אינו מונה עם הצעירים. הרי
 לפינוי מסתימת לשונו, דהעיקר תליא מלהא
 רק בגדלות דשנים, אף היכא דליכא כלל
 לא ההכרעה דקבורה ולא דגרידה, ולא דירה
 כללית. וכן מוכחא להדיא דעת רש"י ב"מ"ק'
 (ס"ף דכ"א) והא"ו (ס' חכ"ד) הנמשך אחריו,
 וכמו שפירשה בשבלי הלקט (ס' י"ז) ובס'
 הזניא (ס' ס"ז), שפסקו נמי כותבי. יעו"ש.

וכבר

יאה הוראה מפורשת למעשה מבית
 מדרשו של "סס חיי" (שהיבא בעיקרי
 הד"ע ס' ל"ז, אות י"ח) להקל אפילו בחובן
 דליכא שום אחת מאותן שלש ההכרעות; שפסק
 "בדין מי שמה ויש לו בן מאשה אחרת,
 שמהה בחייו, ולא היה דר עם אביו;
 ואשת אביו הייתה נוטאת וטוהגת בבית כו'; ונא
 לעירו תוך ז'. והורה כו', שימנה עם אשת
 אביו, היא גדולה הבית כו'; אף דאין הבן גרור
 אחר אשת אביו, מונה עמה כו'; אף שאינו
 אובל ושותה עמה, כיון דזאת האשה הנוטאת
 בתוך הבית. ובה הכל תלוי כו'; ואינו
 ענין לכאן חייב הקבורה על מי מוטל,
 דאף אם אינן מוטלות עליו הולאות
 הקבורה, מ"מ הטשא ונתן בנכסי המת,
 יקרא בזה גבי"ב. והני פסק גם בס' צית
 דוד, שהביאו בנזכר לאברהם (ערך, אב"י,
 אות ג'). —

בביתני

מכל זה, דכ"כ בגד"ד, דליכא חרמי
 לציבותא, שלרבי קבורת האלמנה מוטלים
 רק על בנה היחיד לבדו וגם, שהוא היה הטשא
 והגטון בנכסיה בחיה ויורשם אחריו במוטל —,
 ברור הדבר, דלחומי אלו טפלה לו בענין
 האבלות, אף שאינה סמוכה על שולחנו.

חלק אבן העזר.

סימן לד.

ע"ד

עובדא בישא באשה, שיצא עליה
 קלא דלא פסיק, שנמשך כמה ימים,
 איך שהיא סונה תחת בעלה; ולא נודע
 לא הסקור, שבמנו יצא הקול, ולא שיהיו
 להוגו אויבים העלולים להוציאו. לסבה זו,
 נקראו לפני ב"ד הבעל והאשה והגטוען
 וגם הוונן בתור עד האיש, שהגטוען דר

עמדו בדירה אחת. והנה, העיר האיש
 בתו"ע, עפ"י דרישה וחקיה כד"ת,
 איך שבמשך כל הקיין תרמ"ב הרניש
 התקרבות נפרוח בין הגטוען והגהשדת,
 שהיתה מצויה בביתו וגם ראה אותה
 לפעמים, שהיא הולכת אליו גם בלילה
 וקודם אור הבוקר, אף שהיה שרוי לבדו
 בלא אשה; אח"כ, בשוכו בליל ה' חשון
 שהשיק הביתה, מצא את הגהשדת עומדת

בהצרו; או הסתיר בארת הפנות הקרובות
 מבלי שהרנישה בו כלל. והנה, אחרי איוה
 רנעים, יצא אליה הנשען מביתו ואמר
 לה, שתחבה מעט, ומיד שב הביתה ויצא
 עם צרור כפתרות בידו, ובפתחו בהם את
 הרפת, נכנס שמה; ותיקף ככבה הנחשדת
 בדרך עקלתון ונכנסה נ"ב אל הרפת, והדלת
 נסגרה אחריה מכפנים, ושהו שם יותר
 מרבע שעה. כן באו לפני ה'ב"ד גם
 נשים אחרות שהשכנות והעירו, שהנחשדת
 היתה רגילה תדיר בבית הנשען וגם היתה
 מתיהרת עמו. והנה, הבעל אמר בפני
 ב"ד, שהעד הנזכר נאמן לו כשנים,
 והוביף, כי גם לו ידוע, שאשתו היתה
 מתמדת ללכת ביום וגם בלילה לבית
 הנשען וכי, בשיבו ממלאכתו באחד מלילות
 החורף לערך בשעה השמינית, לא היה
 עי דולק בביתו והדלת היתה ססוגרת
 מכפנים, וכאשר פתחה לו, אחרי הפקו,
 מצא שם, לתרתו הגדולה, את אשתו
 עם הנשען, אשר נהפו ללכת משם,
 אחרי התנצלו, כי, בהביאו קנה כבר
 להם (להיותו מושבר בחברת, להם אבינוים'
 לחק להם לעניים). מצא את שני
 הילדים (בן שתיים וכן שלש שנה) לברם
 בבית, לכן הוכרח להתעבב שם, עד
 שוב אטם לפני רנעים אחרים הביתה,
 והיא סגרה מבלי ששים את הדלת בבואה;
 וכך התנצלה גם הנחשדת.

הבעל, שמאזינה בלב שלם ושהוא מוכן לגרסה,
 בלא ששורה הדין ונהגה כן.
הנה, הנואפת הזאת נגלה נבלותה לעיני
 הסמש, באופן שלפי ענין אין לה כל
 מרופת התרה לבעלה, כאשר יבאר.
כבר נקבעה ההלכה ברמ"א (קצ"ו, ו) שס'
 מהר"א (ס"ו רכ"ב), דהיבא דהיבא
 רגלי' גלמנת האשה בהודאת טומאה, מלד
 דבעה"ג תו ליבא מקום להחדש דעיניה נאפה
 באחר, תשדיקן לה עפ"י "משנה אחרונה"
 לשל"י "גרוס". והנה, היבוא הרגלים לדבר מהבארת
 מהמקורים, שהעיר המהר"א, שהיא עינוי פיעור.
 יתר על זה פסק ה"ש" (שס, ס"ק כ"ג),
 דאפילו יחוד בעלמא חסוי נמו בגדר רגלי'.
 ואף דהיבא מתן דפליגי עלי' (עי' בפתיש
 ס"ק כ"ו), הנה גראה, דטומאי מוכח להדיא
 מדרבנן רבנו ירוחם (נ"ג, ח"ב), שכתב: "ומוכח
 מכל זה, כי הסויה לחוד, אפילו נסתרה
 בעדים, ואין שם קנוי, דאינה הסויה לבעלה,
 כדלמרינן, דאין אוסרין על היחוד, וכנוו כן
 על הסויה לחוד, חש"ג דהדעתא דריאוף נסתרה.
 ודוקא באמרה טוורה ה"י, אבל אמרה טומאה
 ה"י לוי שוקת, לריבין אנו לנוואה טעם
 לומר, שלא נעמאת; כגון כל חופן מעשיות,
 שהבאחי למעלה, שנסוף מוס' "גרוס" (דהיינו
 שבינינו להרגלי' דאיסורא היה שם גם טעמא
 ליהירא'). — הרי מפורש יולא מדבריו, דהיבא
 דהיבא גמיו טעמא ליהירא, נאכרת או בהודאת
 טומאה אפילו מלד בעלמא, ו"גכ"כ מלד
 היחוד המכוער, שהיא עיני ה"סויה אדעתא
 דריאוף".

את כל הדברים האלה הכחישו הנחשד והנחשדת

לגמרי לפני ה'ב"ד. וזה נפטרו מה'ב"ד
 בהעלמותה בטענתם, שלא פעלו כל און.
והנה, אחרי עכור חיזה ימים, בלא הנחשדת
 מעלמה לב"ד בצניות ויללות ותחורה
 בדרך חרטה והשובה, איך שלל הדברים, שהעודו
 עליה ב"ד, אחת, ושה שנה, שהיא מוגה עם
 הנשען, אשר בא עליה פעמים הרבה במקומות
 סתר חון לביה, שבכלל גם הרפת היגל,
 וגם — כמה פעמים בביתה, בזוגות הפה, שבעלה
 לא היה צבית, לרגל עבודתו לאל אחרים כבוד
 שציר יום; וכן טומאה בנותה הפעם, שהבעל
 מלאם סגורים ביחד צבית; גם אמרה בהמשך
 דבריה, שם להנשען טומא על בעטו ולמלמה
 המקום, כפי שהוא באמת. או נקראו עוד
 הפעם לב"ד הבעל עם הנשען והכפול הודאתה
 גם בפניהם ועם זה חרפה וגדפה את הנשען
 על עמודו בהנחשדו. לשמע הדברים האלה, לעק

איך שהיא, הא מיהא פסיטא, דבמקום דהיבא
 אחד מפרטי הביעור, המבוארים בש"ע
 ריש ס' י"א, אין לך רגלי' עדיפי מחה, וכמו,
 שהוא מוסכם מכל האחרונים כוועט. ובכן,
 הרי אסורה האשה כאן, מלד כמה טעמים:
 (א) **ביצר** שכתברה עם הנשען בלילה ברפת,
 שאז אין רגל אדם מליה שם
 כלל, דהיינו הביעור דמקום אפלי, שהזכר
 בש"ע (ס); ממילא, הרי לפנינו רגלי' לאיסורא.
 ואף דאין על זה אלא העדאת עד אחד, —
 גראה להוכיח, דכאן שפיר בני עד בהדאה
 בז. והנה, בסוף דברי המהר"א, מוכח להדיא
 דבמקום שיש עד אחד שגתה (אפילו בהיותו
 הנשען גופי', היומר כזאת על עלמו), גלמנת
 בהודאתה; וכמו שפירשו בדבריו הגאונים: רעק"א
 בתשובותיו (ס' ל"ט, גריה, ואף דבטרה דהש"א")
 ובעל בית מאיר בתשובתו (שכחה צבית רעק"א

סי' ק', בדיה ומ"ם בדין בתי"י, ובסו"מ ל"ז
 החדש (סי' י"ד, אות ג'); דמילא, כיון הרמז"א
 העתיק דין המהר"א כלורתו, הכי תפיש
 גם דעת טלמו כד; וכן מוכח גם מנד עלמות
 סגנון המ"א, כמו שהוכחו ארמורר הוקן, ז"ל,
 בתשובותיו הנספחות לשו"ע שלו (סי' ל"ב) ובה"ש
 ל"ז החדש (ס"ט); ולא פירוט הח"מ (סי' כ"ז)
 והב"ש (סי' כ"ט) ה', שבאמת אפשר ללדינא
 לא יתלקו גם הם, כמו שהסביר ס"ס ארמורר,
 ז"ל, בטעמא דמלמא. וכן פסק בפשוטות בה"ש
 חכ"ל (סי' קי"ג) ובה"ש המקנה (קידושין) דס"ז,
 בדיה (אמר קי"ג) ובה"ש שאלו ומ"ב (מהוראת
 מלתאה, ח"ב, סי' מ"ז).

והנה, הרמ"ל שביטול הב"ש (סי' קצ"ו, סי' ס"ק
 כ"ג), מוסף להחמיר, דאפילו במקום שהודאה
 אינה מפורשת, אלא שמוכחת מתוך שתיקה
 האשה, בפעה שהעד מעיד עליה, שותפה, נמי
 אסורה.

אולם ארמורר בתשובתו (ס"ס) מפלפל בתחלה
 לדמות הא"י דינא לגמרי, דהיינו שלא תהא
 האשה נאמנת אפילו נבי הטטרפות העדלת עד
 אחד הודאחה המפורשת; אך במסקנתו טועט בעלמו
 להחמיר בזה, ולא הקיל בדין דו"י ללא מוס
 "לירוק ספק שקול דלמלמא שלה"; וכן דעת נכדו,
 ז"ל, בסו"מ ל"ז החדש (סי' ל"ה, אות ר'
 בדיה "אולם").

והנה, כיון שרובי ז"ל, פתח בעלמו במסקנתו
 את הפתח לדמות אחרות מרהיבות הקודמות
 נגד השוללים סברה, עיניה נתנה ב"אחר" במקום
 שיש עד המשיע להודאחה, הכי נתן בזה הרשות
 גם לננס כמוי לענות בזה חלקי, עפי' סדר ראיותיו:

הראיה הראשונה: מהא דנקטינן בעו"ט
 (קע"ט, ע'), דהיכא שלא קינא בזה,
 ובה עד אחד ואמר לו, שותפה, יהיא שותפה,
 אם הוא נאמן בעיניו ודעתו סומכת עליו כשנים,
 יוליא ויקן כחובה, ואם לאו, מותרת; וכך מהבאר
 דין זה במקורו, בעובדא דההוא סו"מ"א (קידושין)
 ס"ז, א'), לפי שיטת הרמב"ן והרשב"א, שהכרת
 לשבחה לדידהו, שהנשואת שפקה (ולמקנה שס,
 ההכרת לישב כך גם אפילו לשיטת ר"מ). אלא,
 דאף ששתיקה כהודאה רמ"א, אפי"כ לא קא
 מהניא היכא שאין העד נאמן עליו כשנים. ומה
 יולא לרבוט, ז"ל, דה"ה, דלא מהניא נמי הודאחה
 המפורשת, אפילו בהערשפות עם העדלת עד אחד.

אולם הראיה הזאת יפה כחה לדמות רק הא
 שבובר הרמ"ל, דמקום עד אחד בוטת
 ונהניא היכא אפילו ההודאה, המוכחת רק מתוך שתיקה
 הנחשדת; דגם בלא"כ תמוהה דעתו בזה גם
 מולד ע"ס הדין: מוא, כמו שהשיג עליו המקנה
 (ס"ט) מטעם דהא קי"ל כדבא, דשתיקה אינה
 כהודאה בדבר שבערוה"; ועוד, דהא כיון שרק
 העד לבדו הוא שפירש דבריו והיא שותפה,
 הכי אנו נוקקין לבחוק בכלל הפנין שיק על
 העדלת עד אחד: דמאן משיי לה לשתיקה הודאה?
 העד; לולא העד, הכי אין כאן כלום; וכן
 הא שמא מייבין להודאחה, הוא נמי רק משנות
 העד, — מומילא, הכי כל מה שנאסרת לבעלה
 הוא רק עפי' עד אחד, שהתירה לא הלונינו
 בדבר שבערוה. והיינו דנקטינן שפיר בעו"ט
 ס"ס, דבדין הודאחה שנויך השתיקה מליכיון
 דוקא, שהעד יהיה נאמן להבעל כשנים דוקא (י').
 לא כן היכא שההודאה בזה מפורשת, במקום
 דלי"א

א) אמנם. בנ"ק דברי המהר"א כתב רבנו, ז"ל, שם, ד"באמת י"ל, דאף מהר"א לא ס"ל בדין שלו, דעדות הנאחד
 מקרי גריד חסוס עדותו לחוד, רק חסוס שריי גיכרים דברי חתא להבע"ב. וסו"מ ויהיה דרך וידוי ובקצת תשובה, כמנ"א:
 ס"ס; וגם היו ס"ס שפרי חומרות והוכחות, כמו שצריך לחוד כן לפי דברי הח"מ והב"ש, שיהו ס"ס גריד כלי אמירת הנשוא: אבל
 אין ללמוד מכאן לעד אחד, הכא להעיד בלא דרך וידוי ותשובה כלל כו"ל. אולם דבריו תקובים בלתי מוכנים כלל: א) הא המהר"א
 טימם בדבריו, דלאם השגד שוית מודה, שותפה עמה, אע"פ דלנבי דו"י לא מהניא. ולחין אדם שמיס עמו רשע, לנבי
 הכרי מהימן כו, — הכי, שרק מנד עדותו הוא דנאמן, אבל מנד הודאחה דרך וידוי ותשובה, מה שמוכח על ר"ש ע"י
 אינו נאמן כלל. ומשנין כל זה כאלו אינו נאמרי: ב) הא מהר"א: הרמ"א הכי דינא להלכת בפ"ס מהר"א י' ופרט דבריו,
 דהנשוא "נאמן עליה כעד אחד. דלנטיק דיבוריה כו"ל, מבלי שהצריך בוס יצרוך הודאחה הנשוא דרך וידוי ותשובה. הכי
 הבעינינו בזה מפורש. דרך מנד נאמנות העד לבדו הוא דקא חתיין עמה, אלא, דהרמ"א מפרש במהר"א להדיא דלא כריכו,
 ז"ל; ג) הכי המשיין בפסקי מהר"א, יראה בעלמא שבגמתי, שדין זה הוא אצלו עיני נפרי לגמרי, הבלתי חתוי עלו כ"ש, אפי'
 ההומדנות והוכחות שריי ס"ס" על עיני יהוד כעלמא (פי' כהשו הגרעקיא ריש סי' פ"א), שלפיכך הוא דלא התנה גם
 הרמ"א בהשתקתו להצריך כהו יצרוך "שפרי חומרות והוכחות"; ובהא דפשיטא גם לרבוט, ז"ל, בעלמו לעיל, ד"המחמת לטון
 הרמ"א לא חמת כלל כפירוש הח"מ והב"ש!
 אכן יש לחוד, דגם רבנו, ז"ל, כתב בזה רק בדרך סניף קלוט כעלמא, ממוס שיעקד סמיכות היא על הקולא,
 שזכר במסקנתו, כסודיה "והיה מקור".
 ב) אמנם, לבורה, מוצר כהר"ל כמסופת ד"מסופת" (ס"ג, כ', בדיה "אבל" ונמדדי (ספ"ב ד"ינמות" בס"ס ר"י,
 ובה"ש (ס"ס) ונצרו (כ"ג, ט"ז). דהנה, דהנה "חוס" כחבו "ועוד י"ל. דהתם (בעובדות דס"ק "מדריס") חייבי ענון שנתחלה
 כשאלוהי תהא, ולחנה שיהא אחרת, דלונה עמאה, ונותנת טעם על שתיקה (ר"ל: ולפיכך הוא דהתירה רבא
 מטעם סברה "ארטובי הוה מירכס". פי' כהפלה"). הכי שיואל להדא מנדריס, שאלא שיהיה וותנת טעם על שתיקה, לא
 קימה מועלת לה היכא סכרא במקום הרגלד לבורה, אלא מהמת דשתיקה כהודאה דמיה (וכבר הרגיש בזה המקנה ב"קידושין" ס"ס,
 ונתר

דאיכא עד המסייע, הכי בלחם סמינין או
 בק אדריה, והעדאה העד היא רק להוכחה
 בעלמא דברך רנ"ד, שאומרה אחת (לפיכך
 הכי מחויב הבעל בכה"ג להוליא גם משום
 לחא דירי, ולא רק משום לחא דידה, שיהי
 שויהא לגפסה חתיכא דאיסורא; כמו שזכרו
 הבית מאיר סי' קע"ו, ס"ז, בד"ה "אבל",
 והגרעקא בתשובותיו סי' פ"ח, בד"ה "אונס
 בלחם" — ברכי הוא דידו שפיר כו"ע, דאין
 מקום לסברה "עיניה נתנה בלחם", וכמו שיבאר
 לקמן. באופן, דלענין הודאה מפורשת ל"כא
 שום סתירה מעובדא דסמיא ומוקד דטו"ש סי'
 קע"ח.

הראיה הענין: "מולא אמר לי שמואל
 לסמיא (ב"קדושין" סס) לשאל מאשמו,
 אס מודה, האמר, גם אי לא מדימן כבי
 מרי; ואס הכחיש, גם אי מדימן חשבי כו';
 אלא ודאי, שדבורה לא מעלה ולא מוריד חף
 בעד אחד, מאחר דעד אחד לאו כלום הוא".
הנה, מה שפירש רש"י סס: "ויל אפקה.
 הואיל ולא הכחישו", על כרחך, ולא
 יתכן לפרש טוונתו בלשן נוכח (כלומר: "הואיל
 ואתה לא הכחשה אותו"), דהיינו שמר שמואל
 אמר כזאת בעוראמו להוא סמיא, — דמנין לי
 לרש"י לטוסף בלשון המורה במעשה שהיה,
 מה שאינו מסופר בגמרא? וכו', דעלם מאמר
 כזה יהיה מיותר לגמרי, דהרי כבר קאמר לי
 מר שמואל: "אי מהימן לך", ממילא, הרי
 נכלל בזה העדר ההכחשה, כמנה בכלל מאמיס.
 אלא ודאי, שטוונתו ברורה בלשון נסתר, דקאי
 על הנשדחת, שהיא "לא הכחישו", מה שהוא
 נחין לתנאי ההוראה; ואין זה אפוא אלא ביאור
 הכרחי להענין, אבל לא שפוסק רש"י מדי
 בעלם מאמר מר שמואל. וכן פירסהו להדיא

הרשב"א בתשובתו, שהביאה לדומ"ר, וז"ל, והמקנה
 (סס). והנה, אחרי המסופר בגמרא, שהשליח,
 ששלח מר שמואל אחרי הסמיא ושלא
 מלאו בציבור, חזר וספר לפני המשלחו
 והסמיא, שהקדמו בציבור, מלחא בישא דאיסורא
 בבית הסמיא, ש"אשמו וינחה"; לפי"ו, הרי אין
 מקום, לנאורה, למה שפירש רש"י: "ולא הכחישו
 (שהאבה לא הכחשה את השליח)", דהא, כפי
 המשך הספור, לא יתנה האשה באותו המעמד
 כלל; אלא לאו שמע מינה, דזה פשיטא לרש"י,
 מזה היותו מוכן מאליו, שבוטא עשה מר שמואל
 כחורה, שלא לקבל עדות שלא בפני בעד, וגם
 שלא לנסור אשה על בעלה בענין, ש"שמשתישאל
 עליו, עלול מאד, שהיא הכחשה את העד, שאו היתה
 מותרת, מעטס דע"א בהכחשה לאו כלום הוא; אלא
 שבוטא שלה אחריה וגבה העדות בפניה דוקא, כדון
 (ע"י ברמ"א חו"מ סי' כ"ח, ריש סט"ו); והיא לא
 הכחשה את השליח, אלא שהטובתה על העדארו
 ועל שללה הבד"ה היתה הסיקה; ואו הוא שורה
 מר שמואל: "אי מהימן לך, ויל אפקה". והכי הוכיח
 המקנה סס בציב טעם, דלכ"ויל עלמא ההכחח
 לפרש, דהעובדא היתה, שבחמת נשאלה האשה על זה
 בבית דינו דמר שמואל, והיא שתקה.

מועדה, הרי אורא כך ראייה ממילא ומאליה.

הראיה השלישית: "מלשון הרמב"ם (ה' אישות,
 פכ"ד, ה"ח)": "אמרה לו אשמו, שנתה
 וכו', אין משניינין לדבריה, שמה עיניה נתנה בלחם
 כו'; ואס היה מאמינה וסייך דעמו על דבריה,
 הרי זה חייב להוליא; ואין ב"ד כופין את האיש
 לנרש את אשתו בדבר מדוכיז אלו, עד שיבוטא
 שני עדים וישרו, שנתה אשתו זאת בפניהם
 בדוניה כו'". וכלשון זה ממש כתב ר' יודמע נכ"ב,
 ח"ג (ע"ס, דל"ל: נכ"ב, ח"ג)". הנה שדמע מזה

והתר לישב בדוחק; כן המרדכי בשם ריי והראש כתבו: "דהתם ועבודות דמוק (נדרים)" מיירי בלחמת טמאה אינו כו' או
 בשותקת ומוטה". וכן הירוש' כתב: "ומוכח מכל זה, כי סתירה לזרד, אפילו נסתרה בעדים ואין שם קו"י. לזניה אברה
 לבעלה, כו'; ודוקא שאמרה טמאה אני, אבל אמרה טמאה אני או שותקת, לריבין אנו למאז טעם לומר, שלא יעבדא כו'".
 אלא; האמת תורה רכס, דעם לחלק בין נשואים: הדיכא שחשקה שותקת לנבי העלחת עד אחד, שם יס"ב ודאי
 תוס' והמרדכי והראש דלא בהרש"ל, הן מזה טענת רכס. וז"ל מעובדא דסמיא, הן מזה דכ"ג טו"א אשה מעבלה רק עפי'
 עד אחד לבד וכן מזה דקטעין כרפ"א, דכ"ג לא אמרינן "שתיקה כהודאה דמיא", משום דכל עיקרה דהיא הודאה בזה רק
 לחוק נלמנות העד (אפילו לשיטת ר"ת ויטעמו בסוגית "קדושין" ה"ל בענין שתיקה כהודאה; וכ"ו כתב המרדכי סס סי' תיק"ט
 בשמו או כמו שהסביר הר"ן סס, סוד"ה, גרסין בגמרא אמר אביו": ועי' בתוס' סס, ד"ה "רכב", ובש"ך יור"ד סי' קכ"ו.
 סי' י'). ועד אחד הרי אינו נאמן בדבר שבערוה. לא כן בעובדות לשליח "נדרים", דלפי פשוט הגמרא ראה הבעל בעלמא
 את קבוטר ורק על פיו הוא טועד לבד. לפיכך, חף שהנשדחת לא הודית מפורש, אלא שנשאלה המבעל או מביד' אולי
 נעמלה מהנשען, והיא שתה, מ"מ, כיון דהסכל מחייב, שריית כיעור בזה ושתכונת שתיקה כ"ו ופעלו על הבעל לרוב לבני
 האמונה, שבוטא נעמלה, ממילא, הרי יתכן, שחשך עליו מטעם דבוטא חתיכה דאיסורא; ולענין זה ה"א לחמתו
 שפיר, שבעיני הבעל דמיא שתיקתה בזה כהודאה וסבא מאמין להודאה כ"ו; והיינו כעין ה"א דלמרינן בסוגית "קדושין" סס,
 הדיכא העד מהימן לי כבי תרי. סבר נכ"ב, שהיא אכורה עליו. כן כרו"י ה"ל — הרי מפורש בלשון, דמיירי, דרנ"ל
 דידו"ד או "סתירה אדעתא דעתיק" ה"ו עפי' "שד"ס" (ולא עפי' "שד"ר"); ממילא, בכ"ג יתא, דלמרינן שפיר, שתיקתה
 על שלח טמאה היא כהודאה במקום דאיכא רנ"ד.

והתר לישב בדוחק; כן המרדכי בשם ריי והראש כתבו: "דהתם ועבודות דמוק (נדרים)" מיירי בלחמת טמאה אינו כו' או
 בשותקת ומוטה". וכן הירוש' כתב: "ומוכח מכל זה, כי סתירה לזרד, אפילו נסתרה בעדים ואין שם קו"י. לזניה אברה
 לבעלה, כו'; ודוקא שאמרה טמאה אני, אבל אמרה טמאה אני או שותקת, לריבין אנו למאז טעם לומר, שלא יעבדא כו'".
 אלא; האמת תורה רכס, דעם לחלק בין נשואים: הדיכא שחשקה שותקת לנבי העלחת עד אחד, שם יס"ב ודאי
 תוס' והמרדכי והראש דלא בהרש"ל, הן מזה טענת רכס. וז"ל מעובדא דסמיא, הן מזה דכ"ג טו"א אשה מעבלה רק עפי'
 עד אחד לבד וכן מזה דקטעין כרפ"א, דכ"ג לא אמרינן "שתיקה כהודאה דמיא", משום דכל עיקרה דהיא הודאה בזה רק
 לחוק נלמנות העד (אפילו לשיטת ר"ת ויטעמו בסוגית "קדושין" ה"ל בענין שתיקה כהודאה; וכ"ו כתב המרדכי סס סי' תיק"ט
 בשמו או כמו שהסביר הר"ן סס, סוד"ה, גרסין בגמרא אמר אביו": ועי' בתוס' סס, ד"ה "רכב", ובש"ך יור"ד סי' קכ"ו.
 סי' י'). ועד אחד הרי אינו נאמן בדבר שבערוה. לא כן בעובדות לשליח "נדרים", דלפי פשוט הגמרא ראה הבעל בעלמא
 את קבוטר ורק על פיו הוא טועד לבד. לפיכך, חף שהנשדחת לא הודית מפורש, אלא שנשאלה המבעל או מביד' אולי
 נעמלה מהנשען, והיא שתה, מ"מ, כיון דהסכל מחייב, שריית כיעור בזה ושתכונת שתיקה כ"ו ופעלו על הבעל לרוב לבני
 האמונה, שבוטא נעמלה, ממילא, הרי יתכן, שחשך עליו מטעם דבוטא חתיכה דאיסורא; ולענין זה ה"א לחמתו
 שפיר, שבעיני הבעל דמיא שתיקתה בזה כהודאה וסבא מאמין להודאה כ"ו; והיינו כעין ה"א דלמרינן בסוגית "קדושין" סס,
 הדיכא העד מהימן לי כבי תרי. סבר נכ"ב, שהיא אכורה עליו. כן כרו"י ה"ל — הרי מפורש בלשון, דמיירי, דרנ"ל
 דידו"ד או "סתירה אדעתא דעתיק" ה"ו עפי' "שד"ס" (ולא עפי' "שד"ר"); ממילא, בכ"ג יתא, דלמרינן שפיר, שתיקתה
 על שלח טמאה היא כהודאה במקום דאיכא רנ"ד.

לרבונו ז"ל, דמדפרט הרמב"ם הנרצח שני עדים דוקא, הרי גלה בזה דעתו, דכעד אחד לא יגור איסורא, אפילו בהנפקא ליה גם הודאחה המפורשת, היכא שאינו מאחמינא.

אור"ם, אחרי שהרמב"ם קאמר להדיא בהלכה זו ובקדומת, שהציר שליבת כפיה בב"ד במקום דאיכא חיוב גירושין על הבעל, — יש לומר בפשיטות, דהנרצח שני עדים דוקא שפירש הוא רק לענין הכפיה בב"ד, דקא מיירי מינה כהאי בבא; אבל שפיר יוכל לסבור, דחיוב מיהא יוכל להיות אפילו עפי' העדאה עד אחד, היכא שהצטרף אליה גם הודאחה מפורשת מלד הנחשת; ובדמסיק בתשו' הגרע"ק"א (סו"ט פ"ח), בכתבו לענין הגזירות הנשעור שפעי' אריות הבעל עם הודאחה זנות, דהא כי אין לעשה מעשה לכופו, בכשר גם באומה, שראה שזינתה, משמע מדברי הרמב"ם, דאין כופין אותו להוציא, דכלללה הוא, דאין כופין אלא בעדי עומאה; ומ"מ ראוי לומר להבעל, דהדין תורה, דאסורה לו"; והבי מפרש ברי"ו (סו"ט סוד"ה, הנשען מא"ח") לענין קטיו וסתיירה והסחה כדי עומאה, דאף שאסורה לבעלה, מ"מ אין כופין להוציא, כי אין עדי דיתו כמו עדי עומאה, אלא דיתו כמו עדי מניער וקלא דלא פסיק; וכי הנאון בעל ב"מ בתשבוהו, שראה בשו"ט הגרע"ק"א (סו"ט ק', ד"ה, נחזור לענינו"); ועי' בפיה"ש (סו"ט קטיו, סו"ט ל"ז).

ומה שהוסף רבנו ז"ל, להביא גם מרבנו ירוחם — הנה, המשנין בריו' ישמוס, לכאורה, שאין זכר שם לענין הרמב"ם. אכן נראה, דכוננו רבנו ז"ל, היא כך: דריו' כתב שם בתחלת עיני הנחשת: "אמר לו עד אחד: אשתך זנתה, ושחקו, אין העד נאמן, ואפילו ראה רגל'ד כדברי העד, דאין אשה נאכרת על בעלה בעד אחד אלא עי' קטיו ובסו"ט או בשני עדים"; והנה, אחרי שכבר הקדים רבנו ז"ל, הנחתו, דהאי דינא במקורו התלמודי מיירי, לפי שיטת הרמב"ן והרשב"א, בשנחשת שותקת בשעם העדאה העד, ושתיקתה דמיא אפילו במקום העדאה כו' להודאחה מפורשת, — מניולא, הרי אותה התשעושת ממש, שהוציא רבנו ז"ל, מלשון הרמב"ם, הרי היא כלולה להדיא גם בלשון רבנו ירוחם, הדיינו, שעד אחד אפילו בהנשעור לשתיקתה, שהיא כהודאחה מפורשת, נמי אינו כלום; ולפיכך הוא דלא יגור איסורא, אם לא היכא דאיכא קטיו וסתיירה או שני עדי עומאה דוקא.

אור"ם הרי כבר נחבדר בזה, דבאפי' ובאפי' הודאחה שפעי' השתיקה בשעת העדאה עד אחד מהודאחה המפורשת; ואיכא קא לא

קאמר גם רבנו ירוחם דבריו אלא גבי הודאחה שמתוך השתיקה בשעת העדאה עד אחד, אבל גבי הודאחה מפורשת, בהנשעושת עם העדאה עד אחד, שם יוכל לסבור רבנו ירוחם, דשני שפיר בלא קטיו וסתיירה ובלא שני עדי עומאה; וכמו דסגי' הודאחה כו' לרד"י, אפילו בהנשעושת רק עם הרגל'ד שפעי' יחוד בעלמא (כדמוכח מלכותו, שהוצאה לעיל). אם לא לענין הכפיה בב"ד, דבזה ודאי יסבור גם הוא, שהיא לא תיגור בלא שני עדי עומאה, כמו שמתבאר מדבריו, שהובאו בסמוך.

הראיה הרביעית: דגן משמע נהדיא גם מלשון הרמב"ם הל' איסורי ביאה פ"ח, ה"ח; ר"ל, דהרמב"ם כתב שם: "אשה כהן, שאמרה לבעלה נאחמיו כו', או שצא עד אחד והעיד לו עליה, שזנה בין באונס, בין בלאונ, הרי זו אינה אסורה עליו, שמה עיניה נתנה באתר כו'". ננואל, מוקדאמר הרמב"ם שעם הדיבור, דשמא עיניה נתנה באתר" באחרונה, הרי נוכח, דקאי נמי על האופן דהעדאה עד אחד, שמניולא, אין להשעם כל שיכות והמשך להאופן הזה, אם לא שאתאר, דגם הכא מיירי הרמב"ם בשתי' סו"טה לרד"י העד, ואפי"כ מותרת מלחיו השעם, — הרי, דגם בהנשעושת דעד אחד אינה פועלת כלום.

אור"ם נראה, דמלדא הביא הרמב"ם כלל אותו הדין, דבמקום רגל'ד מהניא הודאחה עומאה, אף שיש פנים להוציאו משתי העובדות האחרונות דסוף גדרים", כפי שהוציאוהו התוספות והרא"ש ד"במות" שנתבארו בפסקי מהרא"י (סו"ט ר"כ"ב), — ההכרח אפילו לומר, שהרמב"ם לא סבירא ליה האי דינא כלל, מחמת שהוא משעם אותן העובדות כהדין שם, ולא אידין כלל בהודאחה עומאה, אלא דקא אתו רק לאשמעינן, דלבעלי נפש יש לחוש לעצמם להוציא פרושות כאלו מבייתם, מה שכלל אלל הרמב"ם בדין המבואר לקמן בפ"י מהל' גירושין הכ"ב. ובעומאה דנולתא יש לומר, דהרמב"ם קטיו בשעושת ה"אחרים", שהביא הדין בפירושו למשנת סוף גדרים", דסבירי, דמדינא ודאי אין האשה נאמנת לומר: "עמאה אני לך", להפקיע עליה מצולה, שהיא משיבשת לו; אלא שלפי המשנת הראשונה היתה נאמנת רק מטעם תקנה בעלמא, ואתו רבנן בתראי ד"משנה אחרונה" והדר איקמוה אדינא. הלכך, להגך רבנושא, דסבירי, דמדינא נאמנת האשה בהודאחה, ומשנה אחרונה" היא שג"לס ממנה את הנאמנות, ונלד סברה "עיניה נתנה באתר", הוא דמהניין שפיר רגל'ד לסלק סברה

סבא כוז, בכדי להעמיד האשה על חזקת נאמנותה; אבל לה'אחרים', השוללים מדינא את הנאמנות מהאשה בזה, הרי ודאי דלא יתכן כלל וכלל לאסור אשה לבעלה וקו מולד רגליד בעלמא לבין, אחרי שהודאתה חשובה באמת כאלו אינה לנמרי; וכמו שכתבו אליבא דידכו גם מגד סבא אחרת השערי'מ (פ"ט מהל' הישות, ה"טו, ג"ה. עוד כתב הרב"י והטובי' סי' ע') ; ממילא, כיון דבאי שיטה הוא דקאי הרמב"ם, לפיכך יסבור שפיר, דגם בהלכותך להודאתה הסיוע דעד אחד, אינה נאסרת, כמו בהלכות-שפת דכל עניני רגליד, הידועים אפילו עפ"י שני עדים (ע"י בת"ש) עין יחזק סי' ע"ב, אות ח'). וזו הוא אפוא גם שיטת רש"י שם (ל', ב', ג"ה. "מיהו שהכל בתרומה"), לפיכך הוא דלא מלא שום ענה לאסור לבעלה את הכהנת המודית בטימאה, כל כמה דלא אמו סהדי דנאנסה".

הראיה החמישית: "ומה שכתב הרא"ש סיף גיטין", הובא בטו"ע ססי' מ"ח להלכה, דלא מחסרי לבעלה בהודאת פיה ועד אחד המסייע לה (היינו, שאחד אמר על אחת אשתו הנשואה, שקדשה קודם לאשתו וקודם שנתקדשה לבעלה, והיא הודיה בזה; דהויא כאן הודאתה מפורשת עם העדאית גיטה, שהוא היה המקדש); דאף שהוא קרוב, הרי באיסורים עד אחד נאמן אפילו קרוב".

הנה ראיה זו דחה, אמנם, גם רבנו ז"ל, בעלמו במסקנתו (י); אולם כל דמיתו אינה אלא לפירוש ה'אחרים' שבר"ן הג"ל, אבל לא לפי פירשו הרמב"ם. אכן נראה להוסיף, דבאמת אינה ראיה כלל אליבא דכולי עלמא: דהאי דינא לא דמי כלל לדין הודאת עומאה בתקום סיוע דעד אחד; דגבי הודאת עומאה הוה העד המסייע עד גמור, הראוי בעלם להצטרף שפיר עם עוד אחד לעדות שלמה, מואין לעלמותו שום השתתפות בנוף העובדא; לא כן בזה, שאומר על אשת איש, שנתקדשה

לו מוקדם, והיא מוכה לזה; הרי אינו כלל בגדר עד, אלא שהוא בעל דבר, כמו האשה ממש, דהא כל מלאות העובדא היא רק ע"י פעולתם השותפותית דוקא; ואם כן, הרי אין זה בגדר סיוע להודאת האשה. אלא שהוא עם אשה כוונת דגם כשני שותפים בגיון אחד, שמוקלה מן הדעת בתכלית לימא, שאחד מהם יריה עד המסייע למשנהו בענין היוגע לשיניהם. —

הו הוסיף בתשו' ל"ל החדש (סי' י"ד, אות ח') עוד שתי ראיות להקל, אשר את השנים דחה בעלמו והראשונה היא מהא דהקן האומר: "עמאה אינו לך", תביא ראיה לדבריה. וסתם ראיה היא בעדים, כמ"ש המוליא מחזירו עליו הראיה, דהיינו בעדים כו'; והל"ל, דבאומר: "עמאה אינו", אפילו בעד אחד המסייעה סני, הוה ל"י לאתשמיעין רבוחא זו במתניין, ולא לסתום כל כך, תביא ראיה", דמשמע עדים ממש".

אולם מהא נמי לא אירי: דהרי מלינו במתניין ד'בבבב' (י"ח, ב'): "ג' עקיבא אומר: המוליא מחזירו עליו הראיה", שהכונה היא, דעל הכהן להביא ראיה, שהולד הנשאר בחיים הוא הבטור; וזהו, כיון דמלא הספק ליכא חזקת היתר על אומו הולד, הרי נאמן גם עד אחד לאסרו מגד קדושת בטור (ע"י ברמב"ם פט"ז מהל' סנהדרין, ה"ו, וברא"ש פ"ה דגיטין, סי' ח', חילוק א'). וכן מלינו במתניין ד'טורח' (פ"ד, מ"ב): "ספק בבבות (ספק, אם הוא פטר רחם". רע"ב), אחד בכורי אדם ואחד בכורי צמח, בין עמאה בין עטורה (פטור מנתינה לכהן), שהמוליא מחזירו עליו הראיה". והנה, כיון דקיי"ל ב'קידושין' (ע"ד, א'), דהחיה והאם נאמנות על הבטור; אם כן, בביתנו מסופקים לענין פדיון ולד, והכהן מביא עדים או מעשה בית-דין, איך שבשניהם אמרה החיה לאלהר או האם בתוך ז' ללידתה, שהוא פטר רחם, הרי פטור דעפ"י

(ג) ומסגנון הענין בכללותו שם וכן ממה שמחית רבנו, ז"ל, בהל' מתיא עם הדין דס"מ מ"ח (דהיינו, העובדא דית-שברא"ש כוף גיטין"), מוכח, דאף תשוב גם עענת יהודית דביתו דר"י תיחא (קידושין י"ב, ב') להודאה נמורה, הבאה מגד הידועה העמית, כהך דס"מ מ"ח; — אולם, לקולג' השנתי, כלתי מובן כלל, דהרי פשטות הגמרא מוכיחה ברור, שלא היתה גבי יהודית שום הודאה, אלא שספריה ענין הקדושין, שקבל בה אביה בקטנותה, מה שבעלמה לא היתה יודעת כלל וכלל, אלא שרק שמעה מפי אמה; וכדפשיטא להב"י והב"ש בסו"מ מ"ו.

אמנם, תשוב' ר"ד וברע"ב"א (ס' שמשע בזה, לאכורה, רבנו, ז"ל; אבל כבר מתאחר מדברי השערי'מ ושם, ג"ה. ואל"ס מדבריהם), דיסוד דבריהם הוא רק על זה שהודית האמינה לאמה, אף שלא ידעה בעלמה, דבזה יש לדון; אי שיבחה סברת ש"וא נפשה חתומה לדיבורא" (ע"י פניי שם, ג"ה. א"ל ל"א"); אבל אותה הודאה הגמורה על ידיעה, שעל פיה אפשר לחשוב דכריה לאמת בעלם (וכמו שהובא לעיל בשם הרמב"ם והב"מ), — זו לית נושא דכר שמה כהאי עובדא, וכמו שהבביר יפה כ"ס שערי תורה (כלל ה', פרט י').

ואולי יש לחזק ולפרש גם טיובת רבנו, ז"ל, כפי הפירוש הנזכר, שפירם השערי'מ בתוספת ר"ד וברע"ב"א,

דכיעור, מה שהיא נגד חוקת כשרותה (ע'
בב"ש סי' ד', ס"ק י"ח); וכמו שהשיג בזה בחשיבת
ל"ז הנו' (סו"ט ק"מ) על הש' מיימוני (ה' ארשה,
ס' ה').

בן, לפי מה שהעלה בחש' שזאל ומשיב (מהדורא
תליפתא, ח"ב, ס' מ"ז), דעטע תועלת
ההלכות של סיוע דעד אחד להודעת עומאה הוא
משום דשכרת, עיניה נתנה בלח"ה לא לאמרה
אלא במקום שיש להאשם חוקת כשרות; וזיון דמשום
העדא העד בעומאה, איתרעא חוקת כשרותה, הו
פדחה ממנה הודת אותה הסברא, -- אם כן הוא
הדין והוא הטעם גם להלכות דעד אחד בכיעור,
דדרי ע"י איסור הכיעור איתרעא נמי חוקת
כשרותה.

זנראה דאיה ליה מהא דתתים ב"במות" (כ"ז,
ב', גר"ה אמר רבי') והרמ"ם סס
וביעתם סברו, דהנה עיני דשלי' גדרים" (ההוא
גברא, דהוה מהריוק" ו"ההוא נו"ף") איירין בשהודו
הנשים בעומאה, ולולא שזיו סס גם הוכחות
להיתר, דהיינו: "אם איתא דעביד איסורא, ארכ"ס
הוה מירכס" ו"ניחא ל"י, דליכיל ולימות", הו
בבבאי נוגח איסורא, מתנת הימוד המזכיר, השולל
סברת "עיניה נתנה בלח"ה"; שהטעם מובן
ממילא, דהוא מנ"ד דהיוון כאן רגל"ד לאיסורא,
כמזכיר בפסקי מהרא"י (ס', ובק"ג ע"ס), אות
ל"ח; והתוס' ב"במות" (ס"ג, ב', גר"ה "בל"ג) מוסיפין
להתמיר: (לפי מה שפירשם המהרא"י והרמ"א בתשובותיו
ס' י"ב, והב"ש ס' קצ"ו, ס"ק כ"ג, והגר"א אות
כ"ה, והבית מאיר, ע"ס), דגבי אוקן העיבודת,
אלו בלח"ה הודו הנשים בזות היו נאמנות מנ"ד הרגל"ד
דאיסורא, אפילו במקום ההתנגדות של ההוכחות
להיתר; ורק משום דנבייחו לא היתה בוס הודאה,
לפיכך הוא דהתיר רבא. והנה, פשטות הגמרא שם
ברורה, שכיעור העיבודת לא ראה הו', וזלתי
הבעל, דממילא רק מפיו הוא שודע לב"ד (וכמו
שפירשו בפשיטות הב"ח בתשובותיו ס' י"ז והל"ז
הנו' ס' ק"ח) -- אשה"כ הו' חשבוני הודעה-כיעור
כזו לרגל"ד אליבא דכל הקך עמודי הסודאה; ממילא,
שזועין מהא שפיר, דה"ה להודעה כזו, בבאה ע"י
עד אחד בעלמא, וכדפשיטא להב"ח (ע"ס ובתשובה
שאלתיה), דעד אחד עדיף טפי מרליתא הבעל".

ואף לפי מה שכתב הגרעק"א (ע"ס, גר"ה
"האומנ"), מבלי שהביא דברי הב"ח הללו,
דראית

(ד' דודאי לא יתכן לומר, דכל נאמנותו היא רק לענין כבוד
לש, דויל בתי עמא, שכפי התב"ח כמקום הוא מנ"ד דעל הרוב או אפשר בענין אחר" וע"י ע"ז אה"ע
ס' ד', ס"ק כ', ובת"י ובת"י יוסף, היוד ס' י"ט); וכן מוכח להדיא מהלשון הכוללת של הגריימא, שהתחיל
הביא ע"ס בדיק הקודם: "היה נאמנת לומר: זה יאל ראשון, והכי מפרש במדרש דב"ה (ס' "וישב",
ס"ה, י"ג), דבבאי אסתמחא לדון זה מהפסוק המדבר מעיני ולד, שהו רק בכבוד לזמו בלגד.

דע"י ראה כזו מחייב האב בדיון, אף
של ה"ה בניה בעיקרה רק על העדא
אחת מאותן הנשים (ד'; וכן לענין כבוד
בהמה טהורה, הרי נאמן עד אחד נב",
ככלל האיסורין. אלמא, דאפילו על העדא
כאלה נופלת שפיר לשון "ראה".

המורה מכל זה, דבנדון סיוע עד אחד
להודעה מפורשת בזות לא זזה
ההלכה ממקומה, דשפיר נאמנת האשה בכ"ג,
משום, דגם סיוע דהעדא עד אחד חשבוני
בגדר רגלים-לדבר, שהודעתה אמת. ומיכ"ה
הטעם הסביר הי"ט בחש' רעק"א (ס' פ"ה
ו"ט), דהיא מחמת שבמקום עד המסייע לא
היתה משקרא בכלל תקנת מ"ל שלילת נאמנותה,
בשבת השדך דנתינת עיניה בלח"ה, כיון דלאו
ככל פשט יודמן קן, שיהיה עד אחד; וסברא
זו הוטבה מאד בעיני הנאון בעל ז"מ (ע"ס)
ס' ק', גר"ה ו"מ"ס מ"ד בדיון בתי"ד). וכן
היא מבלב"ה ממה שכתב המהרא"י (ע"ס):
ומאן לימא לן (בלומר, כיון דמפי התקנה
לא שמענו כזאת מפורס), דאפילו כהאי
גווגא (דהיינו היבא שזע"ק להודעתה גם
הסיוע דעד אחד) מהני עעמא דהנה עיניה
בלח"ה. וזו היא גם כונת אדמו"ר הקו", ז"ל,
בכתבו במסקנת תשובתו הנ"ל: "והלכך אפשר
לומר, דגם במנהג אחרונה לא היתיר אלא
באומרת היא לבדה, ולא בדאיכא עד המסייע
לה" (ע"י בחש' ל"ל 'החדש ס' י"ד, סוף
אות ד').

וביין דזוכין להא, נמשך ממילא, דה"ה גם
בהלכות להודעה זות עד אחד
ככיעור; דכיון דמשנין מהקך רבנותא,
שהלכות דברי העד להודעת האשה, יש להם
חשיבות, אף בהיותו רק אחד בהעדא, הו
הו לא שני לן בין עד עומאה לעד כיעור, אחרי
שכבר נקבעה ההלכה, דכיעור מנ"ד עלמו חזיב
רגל"ד. וכן שתדע שפיר גם על העדא כזו
הסברא, דמשקרא לא תקנו ר"ל לתקן גבי האי
הלכות, שמה נתנה האשה עיניה בלח"ה; כיון
דלאו ככל פשט יודמן כך, שיהיה עד
כיעור; דאם חשדו, שכתבה עיניה בלח"ה,
תתנול לבדום שקר על עמא, הו ודאי, דלא
הפילו לחסרה, שפעשה גם מעשה האיסור

(ד' דודאי לא יתכן לומר, דכל נאמנותו היא רק לענין כבוד
לש, דויל בתי עמא, שכפי התב"ח כמקום הוא מנ"ד דעל הרוב או אפשר בענין אחר" וע"י ע"ז אה"ע
ס' ד', ס"ק כ', ובת"י ובת"י יוסף, היוד ס' י"ט); וכן מוכח להדיא מהלשון הכוללת של הגריימא, שהתחיל
הביא ע"ס בדיק הקודם: "היה נאמנת לומר: זה יאל ראשון, והכי מפרש במדרש דב"ה (ס' "וישב",
ס"ה, י"ג), דבבאי אסתמחא לדון זה מהפסוק המדבר מעיני ולד, שהו רק בכבוד לזמו בלגד.

דראתו הבעל את הנישואין עדיפה, מטעם ד"בכ"מ ק"ל, דרבייתו הבע"ד כמאה עדים דמי" — אחי עומדת מיהא הראיה בתקפה הוה שהעד נאמן להבעל כשנים; דהרי איהו הוא שכתב שם (ב"ה "יש ליתן חבלין"), דבמקום שיגנה להעד נאמנותו כזו בעיני הבעל, הרי זה כאלו ראה הבעל בעיניו ממש; וכ"כ הבית משה (סי' י"א, סק"ב, אות י'); דבכה"ג הרי שמעינן שפיר מאומן העובדות, לפי פירוש החוס' והרא"ש וביעוט, דכופייהו נקטינן, דהנחמה נאמנת בהודאה טומאה.

אכונם, בניגע לעלמות דעת הגרעיקא, שזמנע שם (ב"ה "מה שאמר הגש"ן"), שהיא עטה, דאפילו היכא שלא שמענו מהבעל, שער הנישואין נאמן עליו כשנים, אפי"כ, בהלשטרו להודאה זמנע, אלא הוא כער טומאה.

ואף שה"ש (סי' קט"ו, סק"ב) הביא בשם ת"ש מהרמ"ל (סי' פ'), דעד אחד בנישואין לא מהני, אפילו בשוה נאמן בעיני הבעל כשנים — הנה, מהרמ"ל מירי שם להדיח רק בדליבא זוט הודאה זמנע מהנשואין; אבל לדון הנישואין הודאה כזו אין שם רמז רמז; בלשון שמהר"ל יפלא: איהו שיכוח מלא הב"ש בדברי מהרמ"ל להך הלכתא, דקא עסקין בה כאן ?!

העובד אפוא נגדנו הוא רק מה שהרמ"א (רי"ט סי' י"א) פסק, ד"עד אחד בדבר מכושר לאו כלום הוא" — אך מהר"ם הא גמ' לא אירא. דהנה, הא פשיטא, דהרש"א הודאה האשה בטומאה היא אלימתא טובא מהרש"א דקלא דלא פסיק; דהרי ה"ו בתוס' ד"בבמות" (שם) סובר להדיח, שמהר"ם הירש"א דקלא דלא פסיק אין הנחמה נאמנת, אפילו גבי ההלשטרו עס עדי כיעור (ע"י ברי"ט השוכה מהרמ"ל ה"ל); ואלו מהר"ם הירש"א הודאה טומאה, הרי הוא סובר שם, דבהלשטרו הרג"ל, שפ"י כיעור העובדות דסוף "גדלים", היו הנחמה נאמנת, אלמלא בזה שם ההנחמה של ההוכחות להיתרא. וכיון שכן, יש לומר, דרק גבי הירש"א דמירי כאן מינה הוא דשלל הרמ"א את חובלת ההלשטרו דעד כיעור, אבל לא גבי הירש"א הגדולה הודאה האשה בגזות. וכבר מהבאר חילוק זה מהשוכה מהרמ"א, שכתבתי מיימוני (לכות אשיות, סי' כ"ה), שמשם הוא השעתיק הכמ"א דינו הו' — דברייתא דאירי מנישואין לבדו (דלמחר"מ י"ט ג"כ) כזו לבד בכדי לאסרה על בעלה, הוא דלא מהני עד אחד כלל; אבל בסיפא דאירי מהרש"א הותר גדולה, דהיינו הלידה ליב"ח, מהני שפיר עד אחד, בהיותו נאמן להבעל כשנים. וכמו שהפסקה השוכה ה"ל בכנה"ג ("טור", סי' קט"ו,

אות כ"ב) בשם הרי"ם אלבירנה, ז"ל, וכתב' הגרעיק"א (שם) ב"ה, גם אם ידוין), וכתב' בית משה (שם). **הגם** שמהר"ם הל"ך בתוכחו הוכחה נאמנות כשנים דוקא, — מ"מ י"ל, שורה שפיר, דגבי כיעור המערקף להודאה זמנע לא בעינן כוונת; דעובא איהא בין הגדולים: גבי לידה ליב"ח, שמדינא מותרת האשה, מטעם סברת "אשתיה", המיוסדת על חוקת הכשרות שיש לה, ואין באים לאסרה, מלך העדאה עד אחד על כיעור. — ודל"י, דבעינן, שיהיה נאמן בעיני הבעל כשנים דוקא, כיון ש"אין דבר שבערה פחות משנים"; אבל גבי הודאה פיה גופיה, לפי מה דק"ל כהפירוש הראשון שברין (במבנת סוף "גדלים"), דמדינא אסורה (דלפיכך הוא דנקטינן, דמהנין בזה הרג"ל; מחמת דבמקום הרג"ל הדר מחזיקין הודאה לאומת בבידור; כמו שכתבתי לעיל), ורק דהקמה רבנן בחראי היא ששללה מהאשה את נאמנותה, מטעם השדר דמיתת עיניה באתר, שפיר מוקינן לה אדינא, אפילו מלך עילה כל-דהיא, כערך הכיעור שפ"י העדאה עד אחד, אחרי שחלתה תקנת רז"ל לא היתה מושלם בלשון זכור. ואם כן, כיון דלאו מלך ערך על"ס העדאה עד אחד אנו דנין בזה, אלא שדנין מלך דגבי מילית כזו לא שללו רז"ל מושלם את נאמנותה, — מילית, לא יתכן בכנה"ג להל"ך להער נאמנות כשנים דוקא, כיון שלא על סמך נאמנותו כלל אנו עושים מעשה, אלא על סמך הודאת האשה בעלמה, כדנין דהמשה הראשונה.

נתברר אפוא, דבגד"ל, שיש כאן ג"כ עד הכיעור, שפיר תחשב העדאות לרג"ל, האוסרות בהלשטרו עס הודאה הנחמה. וכתבתי שנוסף לזה, אמר הבעל מפרש, שהעד הוא נאמן עליו כשנים (ע"י פת"ש סי' קט"ו, סק"ב מ"ב).

ביצר שיש כאן הרג"ל עפ"י הבעל, שאלא את הנשואין בעיניו בהשקה ליל, והדלה היתה סגורה מצפנים; וכתבתי נחשו הנשואין ללא משם, אחרי ההתלללות; וכתבתי חומרת, שמיאמה גם או. דהנה, כיון ששני הילדים, שהיו בבית, להיוסם קטנים מאד (בן שנים וכן לשם), אינם מצליים דכרא דסתירה, ועס זה היתה הדלת סגורה מצפנים, ונר לא היה דולק, הרי זה כודאי בכלל, סתירה ארעתיא דניאוף, — אם כן היינו רק עובדא דסוף "גדלים": ההוא גברא, דהוה מהר"ק בביתא היא ואנתחא. על אחא מריה דביתא, פרטיה גואף להוא וערק".

ואין לחקק, ראשי תיבות, דמוקראו הנמרח

ב"ואף", משמע, שהיה מוחזק בך, ולפיכך חשבו בזה הכישר לומר גדול מבגד"ד, — דמחוק כזה לא יתכן: מרא, אפילו נניח כך, הנה לשומח הערפית מו, איכא כאן הערפית דעוד כישור, מה שהיה בתחלת הלילה ונר לא היה דולק, נגד סדר העולם; אבל תס, מדתס הנמרח, משמע, שהעובדה הייתה ביום; ועוד, מדמתחיל הגזרוא את הספור בשלון, "הוא גברא", ולא — "הוא נוף", כעבודת השניה, דנבי רידה הוא דייקני האי תיבה תסם ב"כתיבות" (יג, א, בדיה, מעלה), מוכח, דמקודם לא היה מוחזק כלל בנוף, אלא ששאלמע הספור נקדח כך על שם מאורע זו נופא. והיינו, שהר"ף השמיט כאן לגמרי תיבה "נוף" (ועי' בשו"ת הגרעקא סי' ק, בדיה, מה דהעלה).

מעתה.

אף דבגד"ד איכא נמי הטעם להימר דאש איתא, דעבר איסורא, ארבוסי הוה מירכס, דלפיכך הוא דמוחזק הנחשדת, להחוס' והראש' ד"בימות" הנ"ל, אף בדיחא טומאה, — מ"מ הרי הבג' (סי' קט"ו, סי' ק"ג) הכריע בהחוס' ד"כתיבות", דהוכחה לומר א"ת מללא במקום רגלי לאיסורא; ורבא לא חזרה בלוחה העובדא, אלא משום דתסם לא הוית כלל בעומאה. ואף דתס' נוב' (סי' ע) נוטה להורות כה"מ, המחולק בזה עם הבג', — מ"מ ודאי יודה גם הנובי', דבמקום שיכנס עוד טעמים לאיסור, יש לררף מיהא לסנוף גם דעת הבג'; וכמו שכתב בתס' נ"ל הקדום (סי' פ"ב, בדיה, ומכל שכן), "דבכהאי גוואכא מלין טובא, דענדוין סנוף לפסח לכה, אפילו ממה דלא קאי אליבא דמסקנא" יע"ש.

ג) מצד

שיש בלא רגלי עפי' עגס תכונה הודת הנחשדת: ראשית, מה שמחלה הנחשה את הכל בפני הבד', מבלי שאיעלו כל השתדלותיו, ורק אחרי איזה ימים בזה מעלמה לפני הבד' יהודה בדרך חרטה ובקשה שבושה, — הודאה כו מרחקת החשד דעינה נהנה בלחך, דהרי חזקן כמה קטין לה הגירוסה, עד שהשייה פניה כמהם כל עיני הכישר ולעורר כח לעמוד בהכשחה נגד כל ההתכמות הבד'; ממילא, יש לומר, דבאופן כזה לא היתה תקנה מעולם, דעד כאן לא שזעטו ב"מטה אחזרה", אלא היכא ש"אומרת: טומאה אני לך", דהיינו, ש"אומרת" מעלמה, דמחיה כזו, הוולת מגדר הרגילות, גוררת אחריה החשד, שמסקנת; אבל לא היכא שבגד"

השתדלו להוליא הודאה מפיה, והיא ההעלמה מהחלה להכחיש, ורק שטוף כל סף הודים; ובפרט — היכא שגם יאלה מהבד' במלכ ההתאפקות, ורק אחרי הפסק איזה ימים עבר עליה רוח חרטה; וכבר מובארת סברא זו בתס' גאוי בתראי (סי' כ"ז, בדיה, ונראה להביא ראיה ברורה); — השנית, מה שאלמה ממזירות שומא על בטן הנשען בלמסו מקומה; אף שזאת אין הענין מלד עממו ראיה עריין על הנות או על ההתקבצות המטוערת, כיון שיכול להיות, שיודעה שומא עפי' אחו הדמנות לדדיית בעלמא, — מ"מ, כיון שבגד"ד לא היתה לרובה כלל, וכלל לחוק דבריה, כדרי להטות לכ הבד' להאמין לה, אחרי שזעה כל העדויות הכישר ואחרי רופא, כי הבד' מהאמן להליל מפיה רק הודאה גרידא, בלי כל הכחות וראיות; אש כן על כדחך, דמה שהוסיפה בהצה' הודאה, הוא מלד דאמתה הענין היה כך, שידועה זו בזה בזמת עי' קירוב-הבשר של הרגל עברה; — הפלישית, דאש בזמת הויא הודאה גם בגד"ד רק הנוכחצ מנתינת עיניה בלחך, למה היה לה לספר, שזעה שנה, שהיא מונה עם הנשען ושעימאה הרבה פעמים בזיחה ומון לביחה? הלא היה די לתכליתה רק ההודאה, שזנה פשט אחת! אלא ודאי, דהנעה כו היא חולדת שפיכת שיחה וקריעה סגור לבה ההומה והכובד על פשעה הגדול. ובסברא זו מובארת בתס' הב"ח (סי' ל"ח) וכתב' שיבת ליון (ריש סי' ע"ד).

ואף

דבטוע להסברא הראשונה הנ"ל מובאר בכתבי מהרא"י (שס), דאפילו בשכחה מוחתה ואח"כ הודים, שייך נמי החשד דעינה נהנה בלחך, מטעם דבמחלה לא היה בדעתה לומר שקר ולקבל בושח ופנס בשביל אחר שנתנה בו עיניה, אח"כ מכבשה יכנה לתת עין בלחך ואמרה: "טומאה אני", אעפי' שאינה עומאה. ותו, דמוחזק בתשובה במייווני כו, דחיישינן, שפערים והעשה דברים משונים כו; ואם כן נדון דידן נמי נמוא הכי', — הנה, בתס' גאוי בתראי (שס) הוכיח דברי המהרא"י ויותר ליבסם בדוחק, והב"ח בתשובתו הנ"ל חלק עליהם להדיא; אכן בגד"ד, דאיכא הערפות דעוד הוכחות, יש לומר, שיודה גם המהרא"י; דאש איתא, ששטה את כל הכשחה ואת ההודאה שאתיה בשביל הערמה, לאיזה לורך היה לה להוסיף ידיעת הסיון וענין השקשקות בתסא? מה שהיא לוותר לגמרי, בשעה שההדלות הבד' להניל הודאה מפיה מראה בעליל, שהחשד נקבע בלבם, והשעיקר

תלוי רק בהמלטה מלכת ה"ן מפיה, כי אותה הם מבקשים!

אמנם, ה"ז הקדום (שם) שהביאו גם אדמו"ר הוקן, ז"ל, בשבועה הג"ל והנז"ב (מהר"ם, סי' י"ב) שדו נרנא בכללות הענין, גלדידה לא קא מהניין רגליד, אלא צבואן מזד אחר, מוך לאמירתה, אבל היכא שכל עיקרן אינו אלא מזד, שדבריה מראים, שהיא אומרת אמת, אין זה מושיל, דערומי מערמה. אולם נראה, דעד כאן לא כיליו האי כללא, אלא כבעין הנדונים ידהו, דשייכה גביהו סברה, ערומי מערמה, שדקדקו לפרוע אותה ולתלות בה, אבל היכא שתכונת הסודאה מזד עצמה מעידה על אמתה, ואין שם מקום לחשש הערמה, כתכונת הסודאה הנ"ל, מודי נמי אינה, דשפיר נכנסת תכונה כזו בנדר רגליד; וכמו שמתבאר להדיא מהנז"ב גופ' בשבועה זו ומשינו פירושו בירושלמי דסוף, גדרים"ו.

והנה, מהורהו של הנז"ב (שם) בפירושו השני בירושלמי למדנו, דהא דקאמר בירושלמי בחילוק דשתי העובדות: תמן באת לוסר עלמה, והמירה (ר' חנניה, אפילו לתרומה); ברם הכא באת להסיר עלמה, והאברה (ר' יחזק בר עבלי, אפילו לבעלה), היינו, דהיכא שטענת האשה מוכיחה, שדעתה לאסור עלמה על בעלה, או הוא דיש מקום לחששת הניחת עיניה באת; אבל לא — היכא שטענתה מוכיחה, שרצה להסיר עלמה לבעלה, דהרי בכ"ג אין סהדי, שלא נתנה עיניה באת. והכי פירשו גם הבני אהובה (שהביא אדמו"ר ז"ל ב"ז החדש סי' מ', אות ה') והגהת ל"ן ירושלמי; וכן משמע מהגהת אדמו"ר הוקן, ז"ל, בתשובתו הג"ל, ב"ה, והארכה". וזהו באת הפירוש היותר מרווח והיותר מחקבל בסוגים הירושלמי, תחת שפירושי הקה"ע והפ"מ הנס דחוקים שם בתכלית. נמצא, דלכל אלה הגאונים איתמר בהדיא בירושלמי, דהיכא שתכונת הסודאה מזד עצמה מעידה על אמתה, נאמנת האשה, במקום דליכא שייכות לחשש הערמה; וכמו שחסיק בס' בני אהובה: „ועוד למדנו: כשאנו רואים האשה אומרת דברים במל"מ, דברים, שלפי דעתה מתרת עצמה לבעלה, ומזהרין באת אסורה, נאמנת אף למשנה אחרונה".

הו נראה, דהכי סבירא ל"י נמי, לבעל הנהה מרדכי (ס"ב ד' בימות), בכתבו: „עוד כתב (הסו"ג במ"ה „לקדש"): גרסינן בירושלמי: האומרת: „עמאה אני לך", אם נתנה אמתלא, נאמנת, ואם לא נתנה אמתלא, אינה נאמנת; אמר ר' אילא: אם היה חבר, ימוש טו". והנה, במקורו בסו"ג נאמרו הדברים בסגנון כזה: „גרסינן בירושלמי דסוף „גרמים" עלה דהיא דהאומרת לבעלה: „עמאה

אני", כלומר, שניתו החתן, הביא ראייה לדבריה, שאל נתנה עיניה באת; אמר ר' אילא: משתכרת, דבעל אה היה חבר, יוליא כו". צבור אפוא מזה, דבעל הנהה מרדכי לא העתיק מהסו"ג דין אחר לגמרי, שאין לו רמז רמזה לא בש"ג ולא בירושלמי; אלא שתחת לשון המשנה, שהביא הסו"ג, הביא הוא ב"חורה; משום דפשיטא ל"י, דמה דקאמרה המשנה: „תביא ראייה לדבריה", לא כוונת צוה על הגרסת עדים דוקא, דאם כן הוה עדיף לה למימר כפשוטו: „האומרת עמאה אני לך, אינה נאמנת בלא עדים"; אלא דכונת „תביא ראייה לדבריה" היינו, שהאשה תקן אמתלא נכונה, המוכיחה היטב על אמתה הודאחה. וצוה מסולק מעל הנהה מרדכי מה שהביאו עליה הנ"ל, ז"ל (סי' קט"ז, אות כ"ט), ואדמו"ר, ז"ל, ב"ז החדש (ס"ח ק"מ), שדבריה אינה נאמנת בסו"ג ובירושלמי שלנו. — דבאת משורשים הדברים באתם שני המקורים, לפי ביאור ההגמ"ר במתנין; ואין כאן אלא שני הסגנון צוה שהוצא ב"חורה תחת גוף המשנה: **נמצינו** למדין מבעל הנהה מרדכי, דאף אם הרגליד הן רק מזד תכונת הסודאה גרידא, נמי מהניין שפיר. וכן פירשוהו וסמחו כות"י להלכה דה"מ (קט"ז, י"א) והביט מאזיר (שם, ס"ו, ב"ה „אבל"); וכן פסקו בש"ח חו"י (סי' ע"ב) ובש"ט חס"ס (א"ה"ע, ח"ב, סי' ל"ה), יעו"ש.

הרי לפנינו חיל כבוד מגדולי הפוסקים, המכריע הכף לאיסור גם על פי ההוכחה הבאה רק מזד איכות עצמה הסודאה. **ד) מוצד** ש"ל מקידס קלא גמור דלא פסיק על הגהתם, שהיא מונה עם הניטען, וליכא איובים דאפיקו לקלא, — דבכ"ג הרי הכריע השע"מ (פ"ו מה"ל אישות, ה"ע, ב"ה „וראיית"), דנאמנת שפיר בהודאחה, בכתבו: „ועיין במוה"ר"ם די בוטון, ז"ל, סי' מ"ג, משם מנה"ש ולייסוד, ז"ל, דהא דאמרינן „עמאה אני לך" אינה נאמנת, משום חשש עיניה נתנה באת, היינו דוקא היכא דליכא ריעון וקול; אבל היכא דליכא קלא, אע"ג דלא אוחזק בב"ד, נאמנת. ומוה"ר"ם די בוטון, ז"ל, חלק עליו, יעו"ש. ולא ידעתי, איך אישתמיט מיני דברי הכב ד"מ הללו, שיחס סברה זו לדעת הרא"ש ופסקו מורים בש"ע סס"י מ"ו, יעו"ש!". והכי פסק בש"ט שואל ומשיב (שם); וכן משמע בש"ט שיבת ל"ן (שם), מהא שכתב: „ובפרט, שיש לנרף הקול, שי"א עליה שינתה מזה נראה, שהודאחה יחאה באת, ולא משום שעיניה נתנה באת".

ה) זולת כל אלה, הנה, כיון שהבעל אמר בפני ב"ד, שמאמינה בלב שלם, הרי מהאי עמאל לחדו"י הוא חייב בפשיטות לגרשה, **בדנקיטין**

בכתיבות" (פ"ה, ס"ו ל'), המתרת את המחוקק בלימוק-דרים, שכפי המשמעות, מיורי אפילו היבא שבלדה והנהיגה למינקת היו לאחר ההתאמתות. אולם, אחרי שהחז"ל קיבל בדבריו, וגוסף לזה, משקפק עליו הגאון מוהרא"ם מרמלוט, ז"ל, בתשובתו (ח"ג, ס"ו ד'), מהרא"ם אפוא דברר דעתו הראשונה, ז"ל, בכדי שהתלבן ההלכה בעומה הזאת. והנה, מראש לורים נשקפות בזה שלש שיטות כגונות:

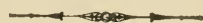
א) שיטת האילנות (ס"ו י"ג), שהעתיק הסניא ד"בכתיבות" (ד"ם, ע"ב) בשנתן כזה: „ברם נריך: היבא דנהנה בנה למינקת, אי נמי קמה וגמלתיה, אי נמי מת בתוך כ"ד חדש, מאי? מי גזרין הני אטו הני, אי לא? ת"ש, דתנו רבנן: רנה בנה למינקת, פ"ו גמלתה או מת, מותרת ליבא מיד. רב פפא אי רב הו"א בריה דרב יובב סברי למיעבד עובדא כי הא מתמיא; אמרה להו היא סבתא: בדידי הוה עובדא, ואמר לי רב נתמן. איני: והא רב נתמן שרא לה לילא! שאני דבי ריש גלותא, כיון דיהבי בנייה למינקת, לא הדרי בבו לאוקי. אמר להו רב פפי: ואמון לא חסידיה מהא דמיא: הרי שתייה דרופה לילך לבית אביה, או כו, והמפתל לאחר מיח בלחה, ועקרה, וחקרה, ואילוני, וקטנה, ושאינה צויה לילד — כולן לריבות להמון שלשה חדשים. דברי ר' מאיר. ר' יוסי ממיר ליהרם וליבא מיד. אלמא גזר ר"מ הני אטו הני; ואמר רב נתמן אמר שמואל: הלכה כר"מ בנו רותו. אמרו ליה: לאו אדעתין. והלכתא: מת, מותרת; גמלתה, אכורה".

הנה, מוסגנון זה משמע, דרב פפי סובר, דמון מינקת דומה בתכלית להבנתה, לענין, שגם גבי מינקת נגזר „הני אטו הני“, דהיינו אשה בעלה ולד בתוך כ"ד חדש ואינה בגדר מינקת כלל אטו המינקת. ממילא, מוכרח, דרב פפי חולק על זה מה שהמיר רב נתמן לדבי ריש גלותא, דהני שבלחני לדי מנהג הנזרות הרחוקות, כדוגמתה גבי הבנתה, מו לא יתכן להו"א מהכלל נשים פרטיות, שהיינה מי שהיינה. אכן רב נתמן, קף שהוא גופ' סיבר, ד"הלכה כר"מ בגזירותיו", מ"מ יסבור שפיר, דשאני מינקת, דלא שמינן בה ד"ו לר' מאיר, דגזיר כמי ג' ב' א'). הלכך מורגין ספק בריחא

כדקיימין בש"ע (קצ"ו, ו'); וכמו שהעלה ב"ח נב"י"ח (ס"ו י"ב), היבא שלא חזרה בה מהודאתה, שיה כל העומה המחולקות, שהגאון הרמ"א (ס"ו קע"ח, ט'), דאין בזה מקום לתרומיה. וכן פסק ב"ח עין יוצק (ס"ו ע"ב); — יתר על זה נד"ר, שלפי הסתעפות הענינים, נוסף בעלם לב כל אדם להמין לה בכחאי גוונא; וכמ"ש החת"ם (ס"ו ע"ב) דקפ"א (ס"ו פ"ח) וכמ"ש מוהרי"א ה"ו (ח"ב, ס"ו ע"ה).

הבנה לדינא, דכנ"ד, שכל אותם העצמים הש"ס-י יחד, נראה בפירוט, שהתקדם אכורה לבעלה.

סימן לה.

עיד אשה, שהרופאים החליטו, שהלכה ארסי, להיות ששלשת ילדיה הראשונים, שהיתה מינקתה בעצמה, מתו כולם במיתה אחת בתוך שנת הולדם, אהרי היותם בחישים מאד וסתנונים הולכים. לכזה זו, נעננה מלהניק את שלשת הילדים, שילד אח"כ, רק היתה נותנת אותם למינקת; ואלה הגם בריאים ושלמים, ה"ל, והנה, בהיותה מעוברת עם ילדה השביעי, נתאלמנה, ואהרי לידתה, נתנה הילך גם את היתום הזה למינקת, כדרכה.

בעת, אהרי המישה הרשים להתאלמנותה, הקרה ה' לפניו שירוך, הטוב לפניו בכל הפרטים; ובכן, בהיות שהיא רבה בשנים, ושנשארה בלי משען לה, ושהמסוך איננו מתרצה בשום אופן להמתין — תתהן אפוא על נפשה, להתיר נשואיה בתוך כ"ד הרש ללידתה.

הנה, כענין נד"ד הכרוע ככר החכם לבי בתשובתו (ס"ו ס"ד, ס"ה, ס"ו) להקל, על יסוד ההודאה, שנתפסה ע"פ דעת הרא"ש

א) וזה דקאמר ר' מאיר בסוגינתו, דגם אירוסין גבי מינקת הכרו, לא סגי בזה לרב נתמן אהו העש, שפירס רמ"י גבי הכנה (עירובין) מ"ז, א', ד"ם ו"א (תלמוד), דהוא משום דגזרינן אירוסין אטו כשאין; וכמו דלא סגי כ"י נמי לרב פפי, דלולא זאת, הרי במקום קטיוו על רב פפא וריה דרבי, שהביא ממרהק, מדין הכנה, הא עפי הוה עדיף ל' להקרות ממעיק גוסא, דהשורש גזר בה ר"מ אירוסין אטו שאין, — אלא ודאי, דאיסור אירוסין מינקת הוא לאו משום גזרה כלל, רק שהוא אירוס מל ע"מ, כמו שאין; וכמו שכתב הג"ח (ריב ס"ו י"ג): „ענין לביא אשה אכורה למעל קודם שנכנסה לחופה, אם כן שפיר איבא למיגור בראשון, דילמא תהייד עמה ודילמא על, וכן כתיב"; והיינו ככבר ר' יהודה במתניתין ד"בכתיבות" (מ"א, א') לענין ההבנתה

בר"הא מפרשת, השוללת ממנה כל תכונת הגזרות
ד'הגי אטו הני".

ורנה

אם נפרש, דרב פפא ורב הונא רב פפא ורב הונא
בדרי' הודו לרב פפי בתשובה:
לאו ארעתי, דממילא קא הדרא הכרעת
ההלכה דהמסקנא על מנה שהעלה רב פפי
מהברייתא דבחנה? אם כן, הרי יפלא מאז:
מנא לין להגמרא לפסוק, ד"מ, מוסרתי?
הא כיון דרב פפי ורב פפא ורב הונא בדרי'
כולהו פליגי על רב נתנן, ממילא, אחרי שהס
בארתי (להיוסם כולם תלמידי רבא, שהוא תלמידו
דרב נתנן ?), הרי ראויה ההלכה להקבע
כמוסם דוקא, דלדידהו ודאי, דיש לגזור אטו
לא מה, כהא דגורנין גבי הבחנה הפילה אטו
לא הפילה, אף דשם שייכה נמי הסברא,
דקברו של הנפל מוכיח 'עליו ?), כמו שהיא
שייכה גבי מה הונק, שהוא עשם היתור, לפי
המבואר ברעב"א, שהביא השמ"ק, וברבי"ט (סי'
חס"ג)! ואפילו ישנה איוו מניאות של סברא
להוליא מה מדרכא דגוריה, אך לא השמיטנו
הגמרא סברא מופלגת כו', וקא פסיק ותני
למלא בלא טעמא כלל, אף שהמסך פירכת
רב פפא לא טעמנו שום רמזה לתקן הפסק
ההנקה, שמגד מימת היונק, מההסבס, שמגד
סברא אחרת? ואדרבה, לפי תקבלת הברייתא
דבחנה לעומת הברייתא דמינקת, משמע, דלפי
הראשונה אסורים כל אופני ההיתר של
האחרונה, אם כן, היתכן, כי, בעוד שלא
נחשורה שום שאלה כלל בנדון הולאת מימת
היונק מכלל הגזרה, הנוא פהאוס ההכרעה
בזה בטענון סתמי, הפוסק בסבינא תריפא!?

ל"ב

שאלתו מהברייתא דמינקת, השוללת
כל דררא גזרה מדין מינקת חברו, סובר,
דקך קאים הגמרא גם במסקנתו; והא שנמנעו

רב פפא ורב הונא בר"ה רב"י מלהקל כוונת,
מחמת חומרת רב נתנן בנדון הסבסא, הוא
מגד הסברא, המבארת מאל"ה מחד טעם
הקלת רב נתנן לדבי ריש גלותא, דאפקי'
הגמרא, לפי גירסת השאליות, בלשון, דלא הרי
בהו לאונקי", דהיינו שְׁפָאָם המינקת, אף שאין
הלכה מוזכר לפסוק (כדברי הר"ן בתשובתו סי'
י"ב), מ"מ לא תשוב, אחרי הנשאה לאיש,
להניק בעלמה את ולדה; אבל למורת המינקת
השבורה לא חיישין, דילי, דהדין נותן כמו
שפסק הרי"ז בבוט"ם "כתובות" (סוף ד"ט),
דבאם מוכר היונק את מינקתו השבורה, וט
כופין אותה להניק, מפני הסכנה. אם כן ממנ"פ
ליכא למיחש למורת המינקת, דאם תחזור בה
קודם הכרת היונק, הרי אפשר למזוא אחרת,
דכמה מינקות איכא בשיקא (דתרתי לא חיישין;
דהיינו, שבין חרות המינקת אינה אלא חששא
בעלמא, וטו לא מפליגינן לחוש עוד התי חששא
שניה, שהביא בחשו' הרא"ש כלל י"ג, סי' ב,
בשם הרמ"א: "שוא לא תבקש האם מינקת
אחרת, משום דלא דחר הנשואין לאו אורח ארעא
הני, ועוד דלא שביק לה בעלה"); ואם תחזור
בה אחרי ההכרה, הרי יבין אומה בית-דין
להניק (ולפ"ז, אין אנו זקוקים כלל להדחוקים,
שהוכרח ההעמק שאלה להכניס בגמרא גיכסת
השאליות). ידשינן ממילא מזה, דהא דאמר רב
נתנן להסבסא, באם שעובדה היתה בתינה
למינקת, היינו מגד דחייש, שבהנשאה קודם
הפסקת חלבה, תשוב, מגד איוו סבה קלה ששהיה,
להניק ולדה בעלמה; ובאם שעובדה היתה
בהגמלה — היינו, מגד דחייש להגמלה קודם זמנה,
או דגם בכפ"ג חייש רב נתנן לשמא תחזור
אחרי נשואיה להניק בנה הגמול, מגד חולשתו
או משום דחייסה עליו, כיון דבמוך כ"ד חדש
אין איסור בדבר, אפילו גמלוהו חמש או שנים,

כמבואר

דגבי ארוסת שביהודה (דלפי טעמא דמלחא, פשיטא, דגביהו אומר ר' יהודה אפילו רק להתארס). ועי' בתירוק הראשון
של החו"ם ב"כתובות" (ד"י, ע"א, ריש ד"ה "לרבי יהודה").
טו נראה, דכיון דסתם מתינתין ר"מ, אם כן אפשר לומר, דאילו לשיטתי' במשניות הסתמיות ד"כתובות"
(מ"ו, ב') (ו"דגדה" (מ"ד, ב'), שהוקף קא פסעו אבין ויבא ב"הקדושין" (י', א'), דההקדש בביאה (אירוסין ששה, ולא
נשואין); ובזווייבו נקטינן להלכה, משום דפ"ש המשניות משמע בפירושם, כמבואר בתוספות ר"י הוקן וברא"ש בשם הרמב"ן
ובחמ"ם (פ"י מהל' אישות, ה"א); הלכך, הוא דקא אביר ר' חזיר למינקת גם להתארס, מחמת דחיישין, שמא יאירסה
בביאה ותתעבר מביאה זו; דממילא, איכא כאן חשש סכנת היונק, משום כמו גבי נשאה. מיהו, לא שייך לאסור
לפי זה רק אירוסין ביאה ולהתיר אירוסין כסף וטער, — דאם נבוא לתקן בענין האירוסין גופייהו, הרי התקלקל גוף
התקנה, דלאו כ"ע דינו נמיירי, ובהחירו אירוסין כסף וטער, יבואו ממילא לארס גם ע"י ביאה, כיון דשם "אירוסין"
חד הוא. אמא, לאיסור כל אופני האירוסין הוא רק בנדר חיווק ע"מ תקנת רז"ל, אבל איוו נכנס כלל בנדר
גזרות, היינו אטו הני".

(ב) עיי' בזה גם' בית ועד לחכמים להגאון בעל מלא' הרושים וכו' יד מלאכי (כללי הדין, סי' קפ"ט).
(ג) דהרי פשיטא, שהברייתא איוירי בכל גוונין, דהיינו אפילו בשינא הנפל מכלל שְׁשֵׁר, מגד שלמות אבריו,
דכפתי גוואה הרינו מחויבים לחבו לוקבר; וכמו שהעלו המנ"א (סי' תקכ"ו, סי' כ') והשאל ומשיב (מהדורא תליתא:
ח"א, סי' ע"ו).

כמפורש ברמב"ם (פ"ג מהמ"א, ה"ה). הלך, כיון דבין נתינה למינקת ובין בהגמלה לא זו אינו חשש סכנת היונק, ששכבילו אסרו נשואי אמו, ממילא, אין באיסורם של איפנים אלו שום דברא דגזרס, אלא דזה הוא בכלל חזוק גוף הקנה רז"ל. נמשך אפוא מזה, דהיבא דליבא מוקם לחששות עיקריות כאלה, כגון בנת היונק וכדומה, פשיטא, שמוחרת להנשא, עפי' מאי דפשיטין מהברייתא דמינקת, דלא גזרין גבה שום גזרה מסוג. ה"ה אטו ה"ה.

יוצא אפוא לדינא להשאילתו ולהחוס' רייד דנתינת הולד למינקת, אף דמחמת עלמות שורת דיין היה ראוי, שלא תועיל, אפילו קודם ההחלמנות ואפילו עפי' השכנת המינקת, כיון דגם ככה'ג שייך נמי חשש הסכנות היונק, בלא ששכבו האם להניקו לאחר נשואיה, — מיהו, מלד אחר י"ל, שהועיל נתינה כזו ואפילו בלא השכנת דהיינו, דכיון שכדוראי לא נפקא אלמנה כיו מידי חיוב הבחנה, אם כן, אחרי שבמשך כזה כבר נפסק חלבה (ע"י ג"ס ס"ק כ"ז), ממילא, ה"ה בטל גבה כל עיקר החשש דחורה להניק, אכן, אם הנתינה למינקת לאחר ההחלמנות בשעה שעברו כבר ימי ההבחנה מקלמן או כולן, אין להסיר על סמך שתהיה עם נשיאיה עד שימלאו לה שלש חודשי פסיקה החלב, — מחמת, דאם נסיר כוחת ע"י השהיה, עלול מחד, שתכוננה להנשא גם קודם השהיה, אחרי שנחתק כבר העיבור דהבחנה, כיון דגם נתינה למינקת' חד הוא; הלך יוצא אפוא חיבור כזה לא בחור גרה, אלא בחור מיוזג עלמות אסורה הקנה, שלא התבטל לגמרי. אמנם, אפילו הנתינה למינקת לאחר ההחלמנות, יש לומר, שמועלת שפיר, היבא שנפסק אז חלבה, בכנת העמקות הדיים או חיבה חולי אחר; דהרי זה כשי' מהא שמועלת, לפי שיטה זו, נבי דבי ריש גלותא. ואין לרדך לומר, שמועלת היבא שלא החלילה כלל בהניקה, מחמת היותה בלתי ראיה לזה ממכבר, מלד ליונק הדיים או ארסיות החלב. וענין אופיו של דין ההגמלה, הרי הוא תלוי בשני עמומי דלעיל: להראשון, שמועלת, בהיותה קודם ההחלמנות, אפילו בלא הצטרפות המעלה דשדית משך ההבחנה שהוא גם משך פסיקה החלב, כיון דאחתי לא נולדה הסבה, ששכבילה נחשש להגמלה מוקדמת; אולם להטעם השני, עיקר היתר ככה'ג הוא מלד השהיה בכדי פסיקה החלב, הכרוכה בעקב ההבחנה; מיהו, גם לפי טעם זה, היבא שנמלתו לאחר החלמנותה, ודאי, דאסורה, אפילו אחרי שתהיה בכדי פסיקה החלב, מחמת דברא דבטול עלמות התקנה, דלפיכך חלבה מועלת ככה'ג גם הנתינה למינקת, כדלעיל. והיינו שמוסם הגמרא, דגמלתה, אסורה, ללמדנו, דבכל גווכי אסורה, אפילו בשתהה אח"כ חיבה משך שיהיה. יוצא מהכלל רק ענין ההגמלה דקודם ההחלמנות, דאכן ודאי, דלא יתכן למוש לעשות חקיקה דהיטר ההגמלה שאחר ההחלמנות; וגם, דככה'ג לא קא מיירי כלל הגמרא, אחרי שכל הסוגיא עסוקה רק בענין מינקת, שמה בעלה".

(ב) **שיותת** רש"י, שפירש (בד"ה, בגזירותיו), דרב פפי סובר, דגבי מינקת אחרית נמי

אולם רב פפי חולק על כל הך האוראי מהברייתא דהבחה, לדרידה קאים האיבור גם בנות היונק, כבכל יתר האופנים, המושללים לגמרי מנכס סנהה להיונק, מטעם שורת ה"ה אטו ה"ה". על זה השיבוהו רב פפא ורב הונא בדרי': "לאו אדעתיך", כלומר: "לא סבירא לך" (היינו, כפי הפירוש, שהביא רש"י בשם רבותיו ב"שנת, ל"ה, א' בד"ה "לאו אדעתיך"); ר"ל: דכיון דלא השמיטנו ר' מאיר מפורש, דגם נבי מינקת שיהיה דברא דגזרות, לא סבירין אכן לדמות גזה מעלמנו עיני מינקת והבחנה להדדי; דהבו דלא להוסיף עלה דתקנתא דרבנן — והיבא דגזר ר"מ, גזר, והיבא דלא גזר, לא גזרין אכן. נמלא, כיון דרב פפי הוא יסוד בהוראתו, לפיכך מטיק בפיר הגמרא, דהלכתא, כפי המחבר מרב נחמן ורב פפא ורב הונא בדרי', דמת, מותרת; גמלתה, אסורה". והיינו שבתא בזה המדעי (ס' ק"פ): "וסיניא דשמינתא דלא כר' מאיר (ר"ל: א"ל) אלוה דרב פפי, הסיבר, דר' מאיר גזר גם מינקת כמו נבי הבחנה". ובהכי ניחא נמי מה דלא מכריע הגמרא את ההלכה גם בענין הנתינה למינקת, אף שלשם האופנים האלו נשנו ביחד בברייתא דמינקת, — דהיינו, מוסם דכפרת זה ידועה כבר הכרעת ההלכה ממעשה רב רב נחמן, דהנתינה למינקת מחרת, כל היבא דליבא החשש דחורה האם להניק; דכוותי' רב נחמן קיימי רב פפא ורב הונא בדרי', וגם לא איתותב רב נחמן במידי, שיכפיל הגמרא להשמיטת הכרעתה בדגון עובדתה.

והנה, מדהשמיט נחמן בעל תוספות רייד קושית רב פפי לגמרי, אף שזולתה העתיק את כל סוגייתו בשלמות, מוכח להדיא, דהוא קאי נמי בשיטת השאילתו, דדברי רב פפי אינם מוגעים כלל לדינא. ומזה"כ הוא דקא גרים נמי בטעם קולת רב נחמן: "שאני דבי ר"ג, דמכ"י יהיבי כנייהו למינקת, תו לא הדרי בהו", דהיינו כסדרת השאילתו, שהאם היא לא תחזור עוד להניק ולה, אחרי הנתינה למינקת.

בן מושגת לרש"י, לכאורה, נתינת היוזק למינקת עפ"י ההשבעה, שלא תחזור בה, כיון דלמסקנא, השוללת כל גזרה מחקנת. מינקת חברו, הרי לא שייך לגזור אטו היכא דלא נשבעה.

אולם נראה, דמטעם אחר אפשר לומר, דנשם לדידי' אין להחרי' ע"י נתינה כו'; דהיינו, עפ"י מה דליתא בתוספתא (פ"ב דגדה"ה) וזכורלמי ד"טוטר" (פ"ד, ה"ג), דליאור מינקת חברו הוא משום, ונשדה ימומי' אל תבוא'; וכמו שביארו הצי"ט מאיר בלשונות הבית (ס' ה') ובתשו' חת"ס (אה"ע, ח"א, ס' ל"ג), דלא גרע החינוק, שוכה בשדי' אמו, ממי, שוכה בפריסת מזונה, — אש כן, כיון דבלא השבעת המינקת, היה החינוק יונק משדי' אמו, ורק ע"י שבעתה הוא שמוציאין מהמינקת את מונותיו אלה, שהוא מוחזק בהם, ממילא, לא קא מהני' שבעה כו'; כמו כל שבעה, דלא מהני' לאפקי' מונות הממוחזק (לכד היכא שחקנו רז"ל מפורש). והא דהסיר רב נחמן לדבי ריש גלותא, — הוא משום דכיון דמלך עלמו, בלא שום שבעה, כבוד הדבר, שהמינקת לא תחזור בה, אש כן, אחרי שכאזת אין להיונק שום הפסד מזה, דלחת היא לו ההנקה של אמו או של אשה אחרת, הלכך סובר רב נחמן, דאין זה בכלל גזל היונק, כיון שאמו הומינה לפניו מונותיו בשלמות, כדלוי'; וכאז שמבאר ב"במות" (מ"ב, ב'), דלפיכך לא אסרינן לאדם את אשתו במשך ההנקה, משום דאפילו תסתבר ויתעבר חלבה, אכתי יהיו להיונק מונות אחרים, דהיינו הנשים והחלב, שתמסמם לו.

ולענין מי שתנה הולד למינקת בחיי הבעל, וכבר עבר אז משך פסיקת החלב, כיון דכשה"ג לא חל עליה בשעת ההתאבלמות שם, מינקת חברו" (כסדרת תשובת הגאונים, שנבאברה בשו"ת הרא"ש כלל כ"ג, ס' ג'), יש לומר, דיסבור שפיר רש"י, דמוחרת להנשא לאחר משך ההבנה; אולם היכא שקודם ההתאבלמות לא עבר עדיין משך פסיקת החלב, תו לא מהני' אותה הנתינה למינקת, אפילו ע"י ההשבעה; מחמת דכיון שבגופה מונותים לפני היונק מונותיו הטבעיים, בלש שתחזור בה המינקת הרי חלחה עליה כבר בשעה ההתאבלמות חקנת, מינקת חברו, השוללת עלת נתינה למינקת. וילא

חמש כמו גבי הבחנה, דלא פלוג רבנן במינקת שמה בעלה, בין שהיא מינקתו, בין שאינה מינקתו" (ע"י במרדכי ס' ק"פ ובשמ"ק ב"ה, הגהה ב"ה"). לפיז, הרי שוללת סכרת, לא פלוג" כל אופני הסיר, שנשנו בבדייתא למינקת. ממילא, ההכרח לומר, דנשם לרש"י תחפרש דעת רב נחמן ותשובה רב פפא ורב הונא בדרי' לרב פפי והכרעת המסקנא כהשאלמות, מלך אותן ההכרחיות, נשייחו, שנבאברו אליבא דהשאלמות ד). לכד מזה, השמיענו כואת רש"י להדיא בהמסקנא (ב"ה, גמלו, אסור), בדקדקו בלשונו: "שגמלתו, מחמת שרולה לינשא", דמוכת מזה בזכר, דכל האיבור הוא רק היכא שגמלתו בשעה שהיא עומדת לכשו"אין, דהיינו לאחר ההתאבלמות, שאז עלול, שרדיפת השוא"אין גרמה לה לגמלו קודם זמנו, דתו איכא כאן לתא דסכנת היונק, שזה היסוד של עלם חקנת, מינקת חברו"; אבל, בהיות ההגמלה בחיי בעלה, בדרכך כלל לא יתכן אז, שרדיפת נשוא"אין יהיה הסבה להגמלה, מותרת שפיר להנשא היזק לאחר כלות משך ההבנה; אף דלרב פפי ודאי, דאניו נופל להוליא גם עובדא כוז מגדר האיבור, דלא פלוג", כמובן. הרי, ששפתי רש"י ממלאת בזכר, דמסקנתו לא קי"ל כרב פפי.

ואף שהר"ז (מ"ב, ס' תר"ל), בהעמיקו בשלמותן כל לשונות רש"י הנ"ל, כתב בזיבואר, לאו אדעתין": כלומר: לא הוזכרו מחמת הברייתא והודו לדבריו, — אפיה"כ לא תשהנה שיטת רש"י גם לפי ביאורו; דמלך ההכרחיות, שנבאברו בזה, ל"ך לומר, דהר"ז סיגר יליבא דרש"י, דף דרב פפא ורב הונא בדרי' סברי נמי כרב פפי, מ"מ קא פסיק הגמרא שפיר דלא כוותיהו, אלא כהברייתא למינקת, מטעם הכרעת מעשה רב דרב נחמן"י, בענין שלא שמענו גבי' מר' מאיר מפורש, שגם עליו תחפרש סכרת, לא פלוג".

אבן בזה הלוקה שיטת רש"י משל השאלמות, ולפי גרסת רש"י בגמרא, הוה עעם איסור הנתינה למינקת, משום דמייזינן לחזרת המינקת (ולא לתשובת האם להניק); מה דלא הוה נמי בגדר גזרה, אלא שהוא חיזוק גוף התקנה, הכלולה בהרחקת סכנה מהיונק; דלפיכך גבי דבי ריש גלותא, כיון דלשבת אלמות, מושלל מיונקיהם חשש סכנה כזו לגמרי, שפיר הוסי' רב נחמן, אחרי דגבי מינקת חברו ליכא לדרכא דגזרה כלל.

(ד) וכוה מסתלקת נמי ממילא מעל רש"י באופן ביותר מרווח קצוות הרמ"א בתשובותיו (ס' קצ"א): ירוש', מדוק. (ה) וז"ך לומר אשא, דהר"ז סובר כרב האי גאון וישעיהו, דלנבי "מעשה רב" בעל הכלל ד"הלכה כבתרא"; מה שהו' עבד דעת הר"ף. והרמב"ם ורוב הפוסקים (ע"י ב"ר מלחני, כללי המ"ס, ס' תכ"ו).

יוצא אפוא לפ"ו, הריכא שאינה בת הנקה כלל, אם מלד לינוק דרייה או הרסיוה חלבה, מותרת להנשא, אפילו כשהלידה והפסד חלבה והנתינה למיקתה היו כולן לאחר מיתה בעלה; דכיון שהיא אשה כו', שמעלמיותה נשלל כח הונק הניוק, אם כן הרי לא נכללה מעולם בכלל „מיקת חברה“, דמחילא אלא חלחה כלל עליה תקנת רז"ל בזה.

ג) שיבת החוספות בדיה „ואמר“ והיא"ם סי' כ' (לפי מה שנתבאר) דגם רב בהביב"א, שהביא השעיה מקובלת, דגם רב פפי אינו סובר, שאופן הגזרות, שנגזרו גבי מיקת, יהיה שזה בשלמותו, אל אופן הגזרות דגבי הבתנה; אלא שמהבדייתא דהבנתה יולא לו רק זה הפרט, דגם בחקת „מיקת חברה“, אף של מיקתה לא באה אלא מלד חסא בעלמא דהעדר מסומם ב"ס וחלב (ע') בתשו' שב"י ח"א, סי' 10

(1) לפי סברא זו, יפלא: למה גזרו לענין הבנתה גבי האשת לאחר מיתת בעלה אפילו לא הפילה? הלא אין לך מעשה המביח"ח גדול מזה. סברך נד' ולד בעלה הרשון, דמחילא נסתק נכה למרי ספק השיבור ממנו. דהא ודאי לא יתכן ליהוש לבא נסאר כבעיה עוד ולד, נסתרו חרדס החשבי, באופן שזיור גם ספק היווה כן-בעיה חקושעו להאחריו (שנתבעה) ממנו לאחר הפלתה; ע"י תום „בדיית“ יב' „שאח תפחה“; דכיון דככל הפיטוס, דקא חפשה הכרייתא דהבנתה מיידין רק מסוג הגזרות „הני אפיו הני“, ולא מסוג גזרת „מינה ובה“, הרי על כרחך אינו נשאל כלל להוציא הפרט „התפלה“ מכלל זה ולהחליט גביי מתענה גוזה משונה למתיר; ועוד, דכיון דבאמת הויה מליצות כו' מלחא דלא שביח"א, הרי נקטינן, דבענין זה לא גזרו חכמי כלל (ובמו סא לא גזרו מהאי עטמא אף מת היונק; שאח תפחה; נדקחתינן בכוונתו „התפלה“; ועי' רמב"ם ס"א „מבית“ (הב'); ואף דב„דהה“ (כ"ו) „ב' שמתין, דלף לית לי' לבי, שיתכן גבי תאומים שאח הנה יתעכב אחר הכרו כן בקיימת, אפיוכ יודה בשפירות התעכבות הולד אחר חברו הנשאל — הבהרה לפרט הטינה, דגבי תאומים, ששניהם בני-קיימת, אז הוי מקרה הכלתי שבו כלל וכלל (עי' בתוס' ע"ג, דה"ה); אלא, כפאה מהו נפל, יבנה אז בשפירות חסומות כו', מתחת שמות הריים, שפירעו בין תאומים, הם גזרינו, שמת דריה לחן בתור נפל, ושהיני נפל בחיקו כן מהיוני עשורה מקורו; אך ע"פ התק' המליצות יותר מלזויה רק ביהרסה למליצות כו' גבי תאומים בני-קיימת; אבל ע"פ"ס הענין הויה אז כן התעכבות ולד אדרי הנפל בעלי כריח (ככל מקרה, שיהא מגדד הטבע הרגיל), כיוודו בתום וכבדיר לבשרי הרפואה *); והלכך רק היבא גמלי רוחים עשוינו את השאלה, הולד אחר הנפל (אשר כלב ימות ואילך, כפי' או אפילו תפחה); לדעת האפ"ת והרמב"ם פ"י מה"פ, היד, דכברי, דאפילו כהני לא תתכן כבעיה לא תתכן כבעיה שיימחה ה' הנפל; עי' בתרוסי הרמב"ם ע"ג, דה"ה „רא דהי“, וביעט"ס (ס), תם הוא דהויכין לולד אחר, אבל לא — בתקום דלויא הוכחה גלויה כו'. יבנה. מלד הניחיה הוי איה נע"ד, לולא דמפסניה, דבאמת כברי תרוב' ורבי' — דתפלת אינה יריבה הבנתה כו'. וכהני יויה מה הרמב"ם (פ' „הולך“, סי' כ"ו), בהעתיק הכרייתא דהבנתה, הוסיף לגמרי הפרט „התפלה“ לאחר מיתת בעלה. ואף שהמטעם כן גם „הנחם בנית החסרין“, — י"ל, דלפי פ"א, המטעם באמת ככלל יבדון „הנחם לה כעם בנית בעלה“, מלבנה זו, הוי נפדיס „ומתקורו זה הוי, דמחילא ענינו איה ע"ס „הנחם בנית החסרין“, לפיכך הולא תקורר בהשקפה ל' דינא *; אבל ס' ד„תפלה“, שהוא באמת מותרת גדולה ויודע מושלם דבין, ל' איה. דכברא ל' ודאי, ולא הויה כמטעם מהלכב עיקר גדול כו'. ויבנו מה עטמא דהרמב"ם ע"ס של הריק והריים, והמטעם, ויטור, והרי"ז (כ"ג), סוף ה"ד). ולפלא, שלא השיירו בזה טובאי כלי ה"פס מאומה!

* עי' בהשאלה „התפלה“ הרמב"ם ללידו הרפואה מהפוסקים אילן-ענב „הפוסקים“ (פ"ק „שיבור תאומים“ (ל' 179). ** ובכ"ז אומר הם ילדה כריחי ולד קיימת, שמת לאחר שעה, דודאי לא שייכה נכה הבנתה מתחת כמה טעמים: א) דלולא זאח, לא היתה הכרייתא, דנתת לרובו את הנחם הטעות, שהבנתו אינה אלא מלד הגורה „לכ"ד המטעם הרבה גדולה כו'; ב) דהמטעם התעכבות הולד אחר חברו בני-קיימת הוא מלחא דלא שכיח למתיר, שבה לא תתכן דריח דגורה; ג) אפילו היתה שפירות התעכבות כו', מיו, כיון דנקטינן ב„גדה“ (כ"ו) (ב' ד"אין אבה מתעבת וימחה ומתעבת“, מחילא, הרי ברור לך, דגם המתעכב הוא של הרשון (ע"י בתרוסי הרמב"ם ע"ג, כ"ו, כ"ו, דה"ה יבא אחר ר"א). ותו דה"ה שייכה שאן הבנתה, הבהא מלד ספק כן ו' להאחרין. יפלא היד על „הני“ כבונות „תפלות“ (בדיה) „הני“ כבונות „התפלה“ והתם (ה"ה) „ה"ב, סי' קכ"ו), דלדריה אינה גם ככה? אהמ, שאח, דעשה הוא לכו מלד תם התעכבות ולד, אלא מלד גזרת „הני אפיו הני“, אלא כזאת תתכן רק לשיטת האפ"ת ורבי', שאינו וקוקת להחליט הכריח, דמטעם מוכיח מנבל הגורה; אבל לבעלי סברא זו, תוס' והיא"ם (שפני המטעמות, אליבניהו הוא דקא שקלי וערו הפני והתוס'), ודאי יבדון, דכיון דאין לך מטעם-מוכח גדול מענין דבין, הרי הוא שולל אפוא מליצות הגזרה שמהל הבנתה, כמו שהוא שולל מליצות הגורה שמהל ציבת הכרו; כיון דלדריה הוי לזויה למתיר הגזרות הגזרה הבנתה להדרי.

דחינו. דגורין במת: שמה ההרגו; ומתה בנה להניק: שמה חמור זה; וגמלתו: אטו שמה גמלתו ועדיין הוא לרוב לניק' (הוס'). ממילא, כיון דבמת אכא סברא המבטלה את הגזירה, דחינו הא, דלא עבדי נשי, דחנקו בנייהו, משקינן להתי מינקת כו'; וכן בניי דבי ריש גלותא, כיון שמפורסם לכל, שמיראה אלמותו, חמוק לבנייהו ענין חורת המינקת השמורה, שרי לכו שפיר רב נחמן. לפי'ו, לא קא פליג כלל רב פפי על רב נחמן; וכן השוכח 'לאו ארעתי' דרב פפא ורב הונא דרבי' שהפסד שפיר בלשון הודאה. ממילא, הא דמסיק הגמרא: 'והלבחא: מת, כו" קאי אפילו אליבא דרב פפי, כיון דאיהו קאים בחדא שיטתא עם כל האמוראים שבסוגיותנו.

לפי

שעה זו, מהבארים היטב בהרא"ש חלקו דיינס האלו: (א) אם נתנה בנה למינקת ע"י השבעה, אף דכנה"ג מוסלק תשם המורה, מ"מ, כיון דעקימת שפתי' דבני שבעה לא הויה לא מעשה-המוכח ולא ענין מפורסם, גוריקן שפיר אטו אשה אחרת, שחנק בנה למינקת אף בלא השבעה; (ב) אם גמלתו בחיי הבעל, מותרת להנשא, כיון דעובדא כו' מוסלקת שפיר הגזירה, דשמה חמור לגמלו מפני רדיפת נשואין, וגם אטו לא גמלתו ליכא למיגור, כיון דאיכא היכרא במלתא; קן לא גוריקן בוו יטו גמלתו לאחר ההתלמטה, משום דקן משמע הלשון: מינקת, שמה בעלה—שהיה מינקתו כשמה בעלה"ו (ר"ל, דחקת רז"ל לא היה מעיקרה אלא על האשה, שהיא בגדר מינקת בשעת ההתלמטה, אבל זו, שבאותה השעה נתפרסם, שאינה בגדר כזה כלל, לא היה לבחולא בכלל התקנה; הלך לא יתכן, שחפול עליה איוו גזרה שתיס, וכמו שהבארנו סברא זו בהסוגיותו כלל ר"ב, סי' ג', ובהשו' הר"ן הג"ל; ג), ומשעס זה (ר"ל: אחרי שאנו שוללים ענין הגזירה במקום דאיכא היכרא, ואחרי שאנו חולים האוסר בההויה בגדר מינקת בשעת ההתלמטה), נמי נראה להחיר אשה, שרדיה למקו ואינה רגילה להניק לעולם, או שפסק חלבה בחיי בעלה, ושכרו לו מינקת בחיי בעלה". הנס, מפשטות המשך הענין משמע, דרק גבי פסיקה מקרית של החלב בתוך משך ההנקה הוא דקא מלריך הרא"ש תתי, דחינו, שמלבד שפסיקה החלב תהיה בחיי בעלה דוקא (בכדי שלא יחול עליה בשעת

ההתלמטה שם מינקת מכרו', וששתתתיר בזה מדררת הגזרה דאטו המינקת השכורה), נחון שם, שהשתכרותו כו' תהיה מפורסמת, בזה, עוד הנתינה למינקת תהיה רק בחיי הבעל, דאם אפילו תהיה פסיקה החלב בחיי, אלא שמתחו היתה תכופה לאותה הפסיקה, עד שלא הספיקה בנתינתה למינקת קודם ההתלמטה, הו' גוריקן כפסק ונתתו למינקת אטו לא נפסק ונתתו, כהא דגוריקן נתתו למינקת שנשבעה אטו נתתו בלא השבעה. לא כן גבי 'אשה, שרדיה למקו ואינה רגילה להניק לעולם', כלומר, שידוע מכבר, שבמשך היחיה עם בעלה, היתה נותנת ילדיה רק למיניקות, בסבת לימורה, ממילא, מדמפורסם הענין מקדמת דנא מלך עלומו, אף שבעה היו הלידה והנתינה למינקת לאחר ההתלמטה, שפיר לא שייך לגזור בה שום גזרה; כיון דגם בלאו היכיר דנתינה למינקת ידוע היטב, שבעת ההתלמטה לא היתה כלל בגדר 'מינקת חכרו', ולא עליה תלחה תקנת רז"ל בפרט זה; ולפיכך לא יתכן לגזור גבה למקו ונתתו למינקת אטו לא למקו ונתתו; וכמו שמוכרת דעתו ליהודא מסתימת לשונו שכתובתו כלל נ"ג, סי' ד', נמלא, דעם ההנאי דושכרו לו מינקת בחיי הבעל" קא הדר הרא"ש רק על הבבא דפסיקה החלב לחודא; והיינו על דרך פירושם של החכ"ל הג"ל והק"ג (אות י"ז).

יתר

על זה הקיל העור, בפרשו האי, ושכרו לו מינקת', דקאמר הרא"ש, כמו 'או שכרו' (דחינו שפסיקה החלב בחיי הבעל לא בזה ע"י חולי, אלא שבזה מלך הנתינה למינקת וההתעבות אלאה במשך ידוע, ולפיכך אין אס כו' ג"כ בגדר ראויה להניק בשעת ההתלמטה, שזהו עיקר יסוד ההיתר; וכמו שפירשוהו המהרמ"פ בתשובותיו, סי' ל', והט"ו, סי' ק"ז). נמלא, דאפילו בבבא דפסיקה החלב שומד חולי אטו מלריך הרא"ש, שגם הנתינה למינקת תהיה בחיי הבעל דוקא לפי'ו, ל"ל, דהעור סבירא ל'י, דגם פסיקה החלב הבבא מלך החולי באמצע ההנקה נמי קלא איס לה, ולפיכך דמיא ברניה לזימקו-דידיס דרישא.

והנה

אף שהב"י פירש, דהאי, ושכרו" קאי גם אבבא ד'זימקו-דידיס', מ"מ ההכרח לומר, דכונתו היא רק, דנתינה למינקת בחיי הבעל לא קא מבייא בלא זימקו הדדיס או פסיקה החלב, שממחת אונס דחולי או שממחת הפסק רלוני

מלתיק (ז) הרא"ש, ז"ל, הוסיף מאמר זה בתוך תירוץ שכי על קביותו, דלמה 'לא גוריקן אטו לא גמלתו בחייו', הויה בוללת הוכחה שתי קביות: למה לא גוריקן גמלתו בחייו אטו לא גמלתו בחייו ולא אחריות? ומה לא גוריקן גמלתו בחייו אטו גמלתו לאחר עתו? והיינו שעל התשובה הראשונה מירך: 'דודאי מיגור כו', ועל השניה מירך: 'וכן משמע הלשון' כו'.

מלהיט במך ג' חדשים (כהסמ'ג, שסחם כומי' נשיט); אכל הא פטיט נס להבי, לזמוק ופסיקת החלב מואנס דחלי קודם ההחלמות מושלים, הפילו בשהנניה למינקת הימה ללחך ההחלמותה. הכוחות אפוא בזה, שאינו חולק במאומה על העור. ובהכי ניחא מה שביחד עם פירושו זה הביא גם פירוש העור הנ"ל בסגנון כולל ובניחותא, אחרי שבאמת אין כל חילוק לדינא בין הפירושים; דלולא זאת, היה לו להביא לשון העור בסגנון הסותר, והיינו: „אכל רבנו כתב: או ששכרו לר', וגם — להעיר בזה השגתו או הסכמתו, אכל לא להשאיר הענין בלי שום הערה מזלו. והנה, אחרי שהכרעה (אות י"ח) והפ' ילאו בזה בעקבות הכי', יש לפרש גם דעתם, כפי שנתפרש כאן אליבא דידו'; באופן שכולל זה יולא רק הכ"ש (ס"ק כ"ז) לבדו, מלך ההתנגדות, המתבארת מחוסר לשון.

בשנה העברה באה הודעה מעיר פאסואל במכ"ע „הצפה“, כי הובא שם איש אחד שומה ומת שם, וצלמו את תמונתו כפֿוטוגרפֿיא, ותבוא קֿפֿצי הענונה בתחנוניה, כי אבקש מהרב הפאסואל את התמונה. והנה, בהניעה התמונה לפה, שלחתי לרווייראווקא, כי שם נר עם אשתו, והזרתה את הרב דשם, כי, בהראותו את התמונה להעדים, לא ישאל: האם זאת תמונת יושיע? (כי חששתי, פן יאמרו בדדמי, שעי' דמיון מועט, שימצאו בהתמונה לצורת יושיע, יהלטו, כי זו היא תמונתו), רק שישאל להם סתמא, שיתבוננו של מי היא התמונה. גם הזרתיו, שיהרר אחר עדים, שלא יהיו קרובים להאשה, כי חששתי, פן בשיטה לא שייך „דיקא“, כיון שאינה יולה לדור עמו, כמו במוסר, שהובא בשו"ע. בקיצור: נמצאו שני עדים, שהכירו תומי' גם בזה האופן, שהוא יושיע, ואמרו „באלינוע“, שזו היא תמונתו ושלא ידעו מתחלה. אולם, אחרי שהרב נלה הדבר, נמצאו אנשים רבים, שהכירו. אח"כ שלחתי את התמונה לסלוצק, וגם שם הכירו שני אנשים בזה האופן. ומפאסואל נתקבלה נבי"ע מראנשים, שהכירו אותה בחייו, כי התמונה היא שזה כמש"ל לצורתה. כמו שהיתה. בחיים (כי התמונה געשתה אחרי מיתתו). גם סבואר באותה הגב"ע, שחוטמו היה בסוף שקוע (איינגיפלאצקעט), והזקן היה התת הסנטר צהוב (געל), וכל הזקן היה שחור-בהיר (א ליבניע שווארצקייט); הכל כמו שאמרו בריויראווקא ובסלוצק וכמו שהיה מצויר על התמונה, כו" —

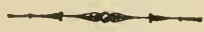
מערה.

אחרי התברר הדין לזמוק-גדיס אליבא דהאי שיטה, ידעינן ממילא, דהוא הדין והוא הטעם גם לרסיות החלב, דעדיפא בעלם מלזמוק; וכמו שהעלו בשרת חכ"ל ושכניו (סס, ס" ל"ז) ומוהרא"ם מרנליות (סס, ס" ל"ז).

המורים

אפוא מכל מה שנתבאר כאן לרוח השיטות השטות, דבהא מיהא בריס כל הנך רבוחא קדמאי לכלל דעה אחת, לזמוק הדדים או ארסיות החלב, שהיו לשה בחי בעלה, מולאין אחרי מגדר, מינקת חבר', הפילו בדות הלידה והנחיה למינקת לא חרך ההחלמותה. ובכן, הרי מיוסדת הוראת החכם לבי על יסודות מולקיס מלך; באופן שיש לסמוך עליה בפשיטות להסיר נשואי האומללה שלפנינו.

סימן לו.

עד הענונה, שְׁעִינָה הדר"ג הרבתי לפנות אלי על אודותיה בשאלתו זו:
איש אחד מעיר דווייראווקא, המבוכה לפה פאריש'ט, ושבו יושיע כהן, עוב אשה צעירה. אח"כ שמעה, כי היה כבלוצק ולמר שם עם נערים; ובנסעה לשם, נוכחה, כי, אחרי שנבנו סמנו המעות, שהרויח, יצא מדעתו, ר"ל, והלך משם. זה המעשה היה לפני שלש שנים.

הנה. כדרי שנתברר הלכתא זו לעומקה, נחזן לברר מקודם טיב הטנת ההלטמות (פאטאגריפֿיא), כהטנת הדר"ג בסיוס מכהנו. ההלטמות הוא, שעי' פעולת קרני האור דרך אספקלריא מיוחדת, הנקראת „אָגֿינְקֿשׁוֿיֿוֿי“, הקבועה בהמנוסה, שהיא תכה-חפלה וְאִקְשֵׁבֵא אָקְקִיבֵא, שמולה יושב המלטלס, הנעזר תמונתו על לוח-זכוכית, המשוח משוחה דקה מלך מספֿר-פֿלֿאָקֿשֵׁרִי (פֿאַרנענטוס יעריקוס), המורכב עם עוד חמרים קימיים אחרים יודעים. המשמה הַקֶּךְ חלקה ויגשה, כעלם הלוח. עיקר הפעולה יתאוו ע"י ההפדנה הכימית, שיעשו בתוך אותה המשמה קוי האור, הכוללים בתוכם דמות המלטלס; אשר על כן יכונה הלוח ההוא בשם: „לוח-מהרגש“, להיות

חפצם כרע מהאור. כשביל כל העלמות פרטים משמים. לוח-המרגש מיוחד בתוך אותה המכונה מאחורי האכפלקריא; ומיפק, בפחות המללם את הדלת הקטנה, המכסה את האכפלקריא מעיני המלגלם שממולה, תלגלם מאליה כהה-פעין על הלוח הנו' לורת האחרון, כמו שהיא בטבעיותה עם כל פרטי רשמיה היותר דקים בלי שום שינוי; כדומת התמונה, הנראה בראי (שפיגעל) הבלתי מקולקל, שלא יתכן בה כלל משהו שינוי לעומת פני העמוד ממולו. אי"כ יוליא המללם בתחולה מיוחדת את הלוח המכונה, ואחרי ההכנות הדרושות לזה, ישים את הלוח בתוך מסגרת-מעיקה, ועל שטחיות התמונה, שלטירה עליו, ישים בתוך המסגרת יריד-פוטוגראפי, המהרגש מהאור (לריותה) ג"כ משות במשיה, שהתגיבסה, שיעיקר שבה הוא הכסף-פפ"פ. ומתקנה זה לזה באמצעות הדף שבתוך המסגרת. והיה כי חולג מסגרת כזו מול האור, יקלט הייר מהלוח במשך איזה רגעים את התמונה בכל שלמותה, בעת שמעלמותה שעל הלוח לא יקבע מאומה. ובה יתנהג המללם עם כל עכשם-מליאר, שאפשר להעתיק בסדר כזה לאין מספר. מוכן אפוא, שכל הדמות חלייר באפס יד, באופן שאינו נופל כלל, שהמללם יתעדך להשלים מאומה לשרטוטי הפנים ע"י ציור מלאכותי. ישנו, אמנם, תקון כזה-שהוא, שהמללם עושה על הלוח הנו' בצורת התקב"ב הפ"ט נרפי (פלאטארפישער גריפפ"על) מה שנקרא "רעטושערצן"; למשל: או כשיש על הפנים בהרות-תקן (אָפּאָמער-שפּריינגלעך) או שומא קטנה, הוא נוגע בתן בקנה התקב"ב, ויבי אינן נכרות; כשיש קומים עמוקים, הוא מתקיים מעט בגניעה כזו, בכדי שלא יקאו עמוקים כלה; כ; כשבוליות מה"אש איזו שערות בודדות ומכוסכות, הוא מוחקן לפעמים באמצעות העברה כזו, ועוד כדומה מהענינים המשויים, השייכים רק להידור בלבד, והינם מעלים ומורידים בתואר הפנים, שלא יקבע בלחמ אפילו משרטוטיהם היותר קלושים. אכן, זהו חוק קבוע אל כל המללמים, שתקון כזה לא יתכן, אלא היבא שהעלמות נעשקה רק לנוי, אבל כשנעשהה בשביל ההשוואה המדויקה, כגון כשמללמים את הנפטר או את הפושע (עפי דריסה הממשלה), אינם משתמשים, אלא ב"ה"ת"ב"ב הפוטוגרפי כלל וכלל.

עפי ההנחה הזאת, נלעדי, שיש לטון היתר העגונה על אלה היסודות:

א) הנה, לא מיבעי, אם היה המללם ישראל, שלא איתרעא חיקה כשרותו, דפשיטא, דאמרינן, שכיון שהיא יודע, שהדבר נוגע לענין התרת א"א לעלמא, ודאי, דעביד כל טעורין לטון פשלתו, בחופן שהעלמות תלא מדויקת בתכלית (מה שעולה בירו בנקל), דהרי אינו תסוד להוליא מתחת ידו דמות מוויפת ולהשגיל בזה באיסור א"א, — והרי זה כש"כ מהא דנקטינן ב"כסובות" (י"ט, א'): "חוקה אינן העדים חותמין על השטר, אלא אם כן נעשה בנדול", דהעעם הוא, משום דלא חסדינן להו, שיוציאו מכסלה מתחת ידם (ע"י ש"ך ח"מ סי' מ"ז, ס"ק ק"ח).

אבן, אפילו היה המללם תסוד לעדות או עבוי. אעפ"כ, כיון שבקלקלו הדמות, תהיה קלקלתו גלויה חיקה להרבים, המכירים את הנפטר המללם, אי"כ יש לסמוך בזה שפיר על החוקה, ד'אומן לא מרע אומנתי", דלפיכך אמרינן, שדוראי החמץ בכל עזו להוליא מתחת ידו דבר מתוק, וטוהר אפוא בכל מיני זריעות, שלא תשתבש התמונה, מזד איזו קלקלה רחוקה בהכתיבה המכונה והאכפלקריא; כמו שאנו רואים בעינינו מעשים רבים בכל יום, שכל ההעלמות תלחנה מיד האומנים מדויקות בתכלית. והרי זה כש"כ

חפצם כרע מהאור. כשביל כל העלמות פרטים משמים. לוח-המרגש מיוחד בתוך אותה המכונה מאחורי האכפלקריא; ומיפק, בפחות המללם את הדלת הקטנה, המכסה את האכפלקריא מעיני המלגלם שממולה, תלגלם מאליה כהה-פעין על הלוח הנו' לורת האחרון, כמו שהיא בטבעיותה עם כל פרטי רשמיה היותר דקים בלי שום שינוי; כדומת התמונה, הנראה בראי (שפיגעל) הבלתי מקולקל, שלא יתכן בה כלל משהו שינוי לעומת פני העמוד ממולו. אי"כ יוליא המללם בתחולה מיוחדת את הלוח המכונה, ואחרי ההכנות הדרושות לזה, ישים את הלוח בתוך מסגרת-מעיקה, ועל שטחיות התמונה, שלטירה עליו, ישים בתוך המסגרת יריד-פוטוגראפי, המהרגש מהאור (לריותה) ג"כ משות במשיה, שהתגיבסה, שיעיקר שבה הוא הכסף-פפ"פ. ומתקנה זה לזה באמצעות הדף שבתוך המסגרת. והיה כי חולג מסגרת כזו מול האור, יקלט הייר מהלוח במשך איזה רגעים את התמונה בכל שלמותה, בעת שמעלמותה שעל הלוח לא יקבע מאומה. ובה יתנהג המללם עם כל עכשם-מליאר, שאפשר להעתיק בסדר כזה לאין מספר. מוכן אפוא, שכל הדמות חלייר באפס יד, באופן שאינו נופל כלל, שהמללם יתעדך להשלים מאומה לשרטוטי הפנים ע"י ציור מלאכותי. ישנו, אמנם, תקון כזה-שהוא, שהמללם עושה על הלוח הנו' בצורת התקב"ב הפ"ט נרפי (פלאטארפישער גריפפ"על) מה שנקרא "רעטושערצן"; למשל: או כשיש על הפנים בהרות-תקן (אָפּאָמער-שפּריינגלעך) או שומא קטנה, הוא נוגע בתן בקנה התקב"ב, ויבי אינן נכרות; כשיש קומים עמוקים, הוא מתקיים מעט בגניעה כזו, בכדי שלא יקאו עמוקים כלה; כ; כשבוליות מה"אש איזו שערות בודדות ומכוסכות, הוא מוחקן לפעמים באמצעות העברה כזו, ועוד כדומה מהענינים המשויים, השייכים רק להידור בלבד, והינם מעלים ומורידים בתואר הפנים, שלא יקבע בלחמ אפילו משרטוטיהם היותר קלושים. אכן, זהו חוק קבוע אל כל המללמים, שתקון כזה לא יתכן, אלא היבא שהעלמות נעשקה רק לנוי, אבל כשנעשהה בשביל ההשוואה המדויקה, כגון כשמללמים את הנפטר או את הפושע (עפי דריסה הממשלה), אינם משתמשים, אלא ב"ה"ת"ב"ב הפוטוגרפי כלל וכלל.

המורים מכל זה, שבהיות הדבר חוק טבעי, שקבע היולר, ב"ה, בהטות האור, הרי זה בנדר מן הנמנעות בתכלית, שחודיק במקלה התמונה בהעלמותה, אם לא ע"י הזדמנות פתאומית של איזו קלקלה מזד המללם, בשעת

מהי"ת, שהיבד על חוקה זו לענין הרנגולים
 נסורסים (מש"ב סי' מ"ז, ס"ק י"י) ולענין בהמות,
 שהוקו דם מהעורק שנגד סימנין, כפי המבואר
 בהשפוט: חת"ס (סי' כ"א) ו"ל' ההדס (סי' כ"ז),
 ומ"ס חיים (סי' ג'), שבמחלה דבריו כתב שס':
 ודומה למ"ס בש"ך שס' כו', דל"ס תפס הקנה
 לבדו, דלמאן לומר: כרי לי, שלא נעשה בושט;
 וק"ל דנגד"ד לא אמר בפירוש, מ"מ, כיון
 דהוא אומן ובקי בק"ל, ומסתמא נזכר בזה,
 והוי כאלו אמר בפירוש כ"ן). וכו', כיון
 שבגד"ד יודע האומן ביחוד, שבהתקלמות המומחה
 הוא יש קפידא עומה על דייקנות נפשו, הרי
 בודאי יוסף השמלות ביחד, שלא לזייף
 אומנו; כדנקטין הכי ביר"ד (סי' ק"ד, ס"ה),
 אף דס' יש לו הנאה מהיוף (דודאי אין לתק
 גבי סכ"א כו' בין אסור דאורייתא לרדכ"ן;
 כמו שהעלו בהשפוט חת"ס ח"א"ע סי' מ"ז,
 גדיה ויראה אפילו, ונדע בשער"ס שס', סי'
 ל"ז). ועי' בהש"ל ז"ל ההדס (ח"ד, סי' קמ"ח,
 אות ה') ועין יתק (ח"א"ע, סי' כ"ט).

נוסף לזה, הרי מבואר בנב"ע משא"ש, ואל
 שבע"ש, שהכירו את הנפטר בחיו,
 הנידו מפורש, כי התמונה היא שום ממש לזרתי
 כמו היתה בחיים: ממילא, אפילו היה בגדר
 לפקק, שלא עושים העדים בדמויות, מ"מ במקום
 סיוע החוקה ה"ל, שעל פשולת ההנלמות נעשה
 בדיוק הכונן, פשיטא ופשיטא, דליכא מקום כלל
 להאי פקפוקא; דהוי גדולה מוז הלני, דאפילו
 היכא, שח"ל התלמי מפורש לחס' לבידמ"י,
 אעפ"י הקלו כמה רבואת במקום שיטן היוז
 ידס מוכחות, ההתנגדות באוקה להחשש הזה
 (עי' ברמ"א, סי' י"ז, סי', כס' המורדי וכו'),
 ובט"ז, שס' ס"ק ס"ז, ובתשו"ר בל"ל אשכנזי
 סוכ"י כ"א; ועל דבר זה הוא נחשו' מוהר"מ
 אלפ"ד, סי' ק"ט, ונקט' צדקת השלם ח"ב, סי'
 ז', אות ל"ג). וא"כ הרי לפנינו גם עדות מפורשה
 וכשרה, שהתמונה נכונה ומדויקת מאד מהמשיגע,
 שנפטר בשא"ש; באופן, שבנוגע להפטר הזה,
 לא נשאר לפנינו שום כל ספק.

העובד אש"ל לנגדו, הוא רק הספק: אי
 מהינה הכרת עדי דווידווקא וסלוק
 עפי' התמונה המתלמה, שזהו האומן שנתנה יושע
 הדין? דכיון דבעין הכרה בעצמות-האם שייכה
 היכא דאין אנו רואים את עצם גוף הנפטר,
 אלא שראים רק את תבניתו על הנייר, שאין
 זה אלא בגדר הקפה חושית?

דהנה הדריג הביא שתי ראיות, דגם גבי טביעות-
 עין יש למנוח' על הקפה חושית: (ה')

רצתה העין יתק (סי' ל"א, ח"ת"ס ד—) מהא
 דלמאנא אשה לומר: דס' כזה ראיתי ואבדמיו,
 דמכתיב בזה על הכרתה, מלד כה ההקפה,
 ש"ס טביעות-העין, אפילו לענין הכרתה ביוני
 הדס, דבעינן בזה בקיאות עומה; (ב) רצתה עלמו
 מטביעות-עינא דקלא ומקוים החזימות ע"י
 מה שהדיינים מכירים בטבע' את כתיב י"ד העדים,
 שכל עיקר הסמיכות בזה הוא רק על ההקפה
 החושית: דהקול, שאנו שומעים כע"ס, הלא בעצמותו
 הוא חדש, שלא שמענוהו מעולם, וכן גוף
 כתיב אלו החסימוס הוא חדש, שלא ראיתו
 מעולם, אלא שאנו מדמ'ס עפי' טביעות-
 עינינו את הקול או את הכתיב הזה לאותם
 הקולות או הכתיבים הידועים לנו מזכר.

אולם הראיות האלה אינן מוכרחות; דעד כאן
 לא שמענו מהכא אלא ענין הקפה חושית
 כזו, שהוא בין פדעים מסוג אחד, כגון בין דס'
 לדס', קול לקול, כתיב לכתיב, אבל לא—שיחנן
 לדמות עפי' חוש טביעות-העין גם נורה בופניית
 אל הגדה המלוירת על הכיור או על חיזה
 חומר אחר, שגוף האדם עם הנייר, או עם
 חיזה חומר אחר, הנס שני סוגים, המשוים
 זה מזה בהכלית, מה שעלול ממילא לגרור אחריו
 העטאת העין בהסתכלותה; וכהא דמיינו גדולה מוז
 ב"חולין" (ג', א'), דאפילו בסוג בעלי-חיים שפייחו
 אין מקיפין מנכס' להקט, ולא מדקא לנס"ה.
 וגם הדריג בעלמו הרגש כבענין סחירה כו'.

אבן נראה, דאפשר להוכיח מנמרא ערוך, דבאמת
 היא מליאות מוכרחת בטבע להכיר בעצמות-
 עין, אפילו בשעה שהקפה תשתרע על שני סוגים
 משוים. דהנה ב"ע"ז (י"ח, ב'), דמהחלה קא
 תשתעי שס' הנמרא מהסגולה הנפלאה, שע"י מה
 שאמר ר' מאיר והשומר: אלקא דמאיר עני",
 נעשו להם נסים גלויים, קאמר חת"כ: "חקקו לדמותיה
 דר' מאיר אשיתחא לדמו— אמרי: כל דחוי לפדנפא
 הדין, לייחוס. ויווא דרו חוסי; דהוי אבתייהו, דרע
 מקאייבו; על גבי זוטות; איכא דלמרי: בשלי עכ"ס
 חזא, שמש בהא ומתק בהא; איכא דלמרי: אחא אליהו
 אידמי לכו סוגה, לכיזיה. אמרי: חס ושלוס,
 אי ר' מאיר הוה, לא הוה עבד הכי. קס
 עקא, אחא לבבלי. והנה, לכאורס, יפלא: חדא,
 למה בנה ר' מאיר מהס' וגם הוכרה להשתמש
 בתבולות טבעיות מוזרות ולגדוד לבסוף ממקומו.
 הרי עפי' הוה עדין ל' להשתמש בטבולת האשירה
 ה"ל, דממילא, אף דחוסי בהשקפה ר"א שונה,
 מ"מ היתה מועלת הסגולה, שלא יכירוהו כלל
 בגשח"ס אליו? ועוד, למאן דלמרי, דאליהו
 אידמי לכו כזונה, למס פעלה כך ההסתמה השלושה

להלילו דוקא באמלעות חופן מנונה כזה, הלא יותר היה נאות, שלכתחלה לא יכירוהו כלל?! אלא על כרחק, דיש לתקן, כדיון שזהו הכרח טבעי להכיר עפ"י הדמות המלווה את אדם האדם, לפיכך הוא דלא הפתח ר"מ בסגולתו, מטעם דלון להשתמש בנשים, כדלמדין בשבת" (ז"ב, א'), וכמו שחרטו כפן הש"אל, ובעיני יעקב, יעו"ש. וכך י"ל להאיכא דלמדין ה"ו, דהוא ג"כ. מטעם דמשחרב ביהמ"ק, מלוכסים הנסים בטבע, על דרך דליתא ב"גדה" (ל"א, א'): "לעשה נפלאות גדולות לבדו — אפילו בעל הנס אינו מכיר בניו (מגד התלככות הנס בטבע)"; לפיכך הוא דלדמי לכו אליהו כונה, ששקמו, וככה"ג הוא זו הללה טבעית לעיני הרואים, באופן שיכול גם להיות, שאפילו ר' מאיר בעלמו, לולא חמונתו בנשים, לא ידע שעת מנשה, שזהו אליהו; משא"כ, אם בלא סבה מנוסתה כזו היו הרומיים טועים ולא היו מכירים אותו כלל לפי דמותו המחוקק, היה זה אז כס גלוי בלא כל לבוש טבעי.

שעשע בדינו, מהיה ההכנה קשה מאד, בסבת קוטן מסות הנקב והעדר שרטוטיו, ולכן עלולה מאד הערות בעיני-העין, מגד החלפות כל-שהיא של הסוגים, אף בזהוהם שיהיה לפיטו (על דרך שכתב הרשב"א פקדושי "חולין", ריש דל"ז, לענין חתיכת בשר וקופע חבלת: "שאין בעיני-העין יפה בהן כמו בכל"'); משא"כ בדמות אדם, להוזהר מלונות ברוב שרטוטיה ורשמיה, ודאי חוק מוכרח הוא בטבע העין להטירה בכל חופן שהצבא (ע"י נב"ש ס"י י"ז, ס"ק ס"ח, ובהשו" טו"כ"ח חאה"ע, ס"י ס"ב); וכמו שמעיד גם החוש והנסיין היומי, כי עפ"י החמונה המולמת יסיר אפילו חינוק את האדם, שאינו לפינו ושהנהו ידוע לו רק בעיני-העין. ולפיכך הוא דלמדין שפיר על הכרה כזו לענין עינוה דלחמא. —

אמונה

"ב"ר" (כ"ד, א') איהא: רלויטו במים, רלויטו בעשיית, רלויטו בעבים, אין מעידן עליו (פירוט: כשהסתכלו במים, רלויטו בבואה של ירח על פני המים כו'; רלויטו בבואה שלו בעשיית כו', אין זו ראייה; לפי שכל אלו הפנים, שדומה להם דמות הלבנה, ואינה הלבנה הודאית". לשון האפיש על הרמב"ם פ"ב מהל' קה"ח, ה"ה"': הרי, דלף דבכל אלה יש לפינו לזר מדויק מהירח, כפי שהוא נראה על כדורנו, אפ"כ אין סומכין על הליור בעיני ההעדאה! אולם בלחמא אין מזה סתירה כלל למה שנבאר בנוגע לנר"ד, דהחם שאני: דבלחמא נבי קידוש החדש נמי, כיון דמדמיין ל"י לוינו ממונת (שס, כ"ה, ב'), היה לריך להיות דומה לכו גם צוה, דחיסג בני ידעיה בלא רחיה (ע"י רמב"ם, ריש פ"ו מהל' עדות), דממילא, היסה מועלת שפיר ההעדאה עפ"י ידיעת מליחות הירח, כשראו דמותו במים וכדומה; הלא דקדא הוא דקא גלי גבי" להוליוו מהכלל צוה לענין, דבזמן שהוא באפשרות לקדש עפ"י הרה"ה (א'), בעיין אז אללו רחיה דוקא, כדכתיב: "החדש הזה לכם", ודרשין: "בוה ראה וקדש" (ר"ה, ב', א'), והיינו דקדמך ר' ישמעאל במילתא (פ' ב"א, ס"ו'): "משה הראה את החדש לישראל ואמר להם: כזה היו רואין וקובעין את החדש לדורות" (ב'). ולפיכך הוא דלוינה מתקיימת מלוח זו, אם לא באופן שחיהיה בה ראייה" ונס "בוה", דהיינו

הרי לן להדיא, דלפילו אותם האנשים, שאינם מכירים מתחלה כלל את האדם בעלמו, אעפ"כ, באם שיש להם טבע דמותו המחוקק אפילו באופן מלאכותי על הכותל, הרי זה חוק מוכרח בטבע להכירו עפ"י ההקפה החושית גם בין רבוא רבבות אנשים, שבכרך גדול כדומי, — שאכ"כ, שבאם מכירים מתחלה בטבע היטב את עצמות האדם, דפשיטא ופשיטא, שאוכרח בטבע להכיר את דמותו המלווה על איזה דבר שיהיה; ובכפרט בליור כזה, שנעשה ממילא ומאליו ע"י האור העצמי בדיקנות נפלאה מאד, הנשגבה מבינת ויכולת אנוש.

וכיון

דוכיין להא, שההכרה בעיני-העין אינה מונבלת בבזול אחרות הסוגים, הו יש להסתייע שפיר לענין הלחמא בנר"ד, דלדינא סומכין להקל עפ"י ההקפה החושית של טבעיות העין, הן מגד ראיית העין יחזק והן מגד ראיית הר"ג.

והא

דלחין מקיפין מנסה לדקא, כו" — החם שאני, דהוא משום דגבי ההקפה: אם הנקב שנמלא דומה להנקב,

(א) ע"י רמב"ם (פ"ה מהל' קה"ח, הלכות א', ב') ומהר"ם ש"ך במנין המלות (מליה ד', אחיות ב', ג').
 (ב) וי"ל, דר"ע בדרשו' שם פ"א רק להוסיף על דרשת ר' ישמעאל, דגם הקב"ה הראה למשה עצמו דמות לבנה ואמר לו: "בוה ראה וקדש", אבל לא בא כלל לשלול אותה, וכן משמע להדיא להמדקדק בדברי הסמ"ג (שעון מ"ו). ויראה, דהכי היא גם דעת הרמב"ם בריש הלכות קה"ח, דהיינו שסוגר, דבדרשת ר"ע כלולה גם דרשת ר' ישמעאל, דלפיכך הוא דיואל לן, דמלוח "בוה ראה וקדש" נאמרה למשה ולדורות. והנה, מדוי ב"ר"י בדברי הרמב"ם הלה, אשר מה שנשגבו מיניתו הלה, בכתיבו: "בך אמרו חכמים: הראה לו הקב"ה למשה במראה הכבוד דמות לבנה ואמר לו: "בוה ראה וקדש"; הרי דסובר הרמב"ם, דלא דק"י"ה משה לבנה ממש, — ולפלא, שהא

היינו הסתכלות בגוף הירח ממש (ע') כפירוש מהרז"ו על ה'מד"ל פ' גמחה, פט"ו, ס' (כ"ח). והוא מה שהרמב"ם (בפ"ג מהל' קצ"ח, ע"ג) האריך בהוספת מלות מיותרות, לבאורה, ככתבו: אמרו העדים ראינוהו במים או בעצים, בעשיית כו', אין זו ראייה, ואין מקדשין על ראייה זאת, ולא שנה בקלרה בלשון הגמרא: אין משיבין עליו, — אלא ודאי, דכל להשמיעו גם טעמא דמלחא, דהא משום שבכ"ג אינה המקומת מלוא כזה ראה וקדש", מה שהוא כלול בשלמותו באופן המלות הנוספיה.

משום, דבחר הסדוקא דהרי לא דייקין; וכמש"כ הרמב"ן ב'מלחמות' סוף 'במות', ד'בטיחה, שהתורה האמינה ארץ, אחס מה לכס אליהם? (ע'י בתשו' טוב"י ס' כ"ח, ד"ה 'ומ"ש הרב מטרינגרד"ל וד"ה 'אמר הסוכב', ובס' בית משה ס' י"ז, ס"ג, סוף אזה ל"ה, ובתשו' מהריב"ל ח"א, ס' ב', ובתשו' מבי"ט ח"א, ס"ס מ"ט). והיינו, שיואל מזה לכל הקד רבוחא לעין מי שגפל למים שאין להם סוף והוליוהו מות, דרק צעד אחד הוא דשיך חילוקם של הראש' והטור בין מי שלא ראה העינים, דנחמא בדיבורה בעיביעות-עין, למי שראה העינים, דנבי' לא מהניא הכרה כו', משום, דקוין דלויבא כאן דררא ד'בדדמי", חייסין, שהוא טעיה בעיביעות-עין; אבל שני עדים נאמנים כזה, אפילו כשראו העינים, דהוא זו ככה לגרום הטעאת העין, אעפ"כ לא חייסין נבייהו למדי, כמבואר בתשו' רבניא (ס' כ"א, ד"ה 'וגם על לשון') ובתשו' מהרש"ם (ס' ס"ט) ובג"ס (ס"ק פ"ז). ושפוט' הוא.

אן כן כנדון עדי עונה, דליפסקא הלכתא כמד' בסוף 'במות', לדניו ממויות מדמיין ל' (ש"ע ס' י"ז, סכ"א), לשיכך סניא שפיר גביהו ידיעה בלא ראה (ע'י ב"ש ס' מ"ב, ס"ק י"ב, ופ"ה ס"ק י"ג, ובגוף תשו' ח"ה"ס ח"א, ס' ק"א), והיינו דנקטינן כמתניתין ד'במות' (קכ"ב, ה') להחיר במעשה דללמן, אף דשם היחה רק ידיעה בלא ראה (ע'י לשון הרמב"ם בפ"ג מה"ג, הכ"ז, ובש"ע סוף כ"ג). משו"כ הוא דמהניא בלא הכרה עפ"י התמונה המעוררת, דהוי דלון זה כגדר ראית גוף המת ממש, מיהו ידיעה מעליהא מעיין המיחה הוא דהויא שפיר.

הרי מסביר מזה, דאף עב"ע כו', שלהיסקה גרועה בעלמחה, אן מאמינים גבה לעד אחד, מ"מ גבי שני עדים קא מהניא נמי אידי שפיר. ז).

ולרווחא

דמלחא, נראה להוכיח כזאת גם מנמרא ב"מ" (כ"ח, א') דקאמר רבא: סומנין ועדים — יתנן לבטל העדים", והנה, עיין 'העדים' בולל בתרבו בין שיהיו עדי-גפילה ויבין שיהיו עדי הכרה האבדה בעב"ע, כדנשומע מסתימה הגמרא וכמבואר בראש' ובטור ובשו"ע (ס' רס"ז, ס"ט); דהרי פשיטא, דבתורת עדות נאמנים בעב"ע אפילו מי שאינם לרבי מורכבין, כדמוכח להדיא ב'חולין' (ל"ז, א') וכמבואר בתרבושי' הרשב"א והרשב"א, והר"ן (ב'חולין', ע"ג), ובתוספות, נישין" (כ"ז, ב', ד"ה 'סומנין'). לפי זה, להתייך והרמב"ם, והטור, והש"ע (ס"ס' רס"ב), וכל הפוסקים הנאים אחריהם, שפסקו כרי סומנין

ב) אפ"ר אס, לאחר כל אלה, קיינו מחלשים, דההקפה החושית של עביעות-העין עפ"י התמונה המעוררת לא מהניא, מלד, דאף בזויה ההכרה כדורה, מ"מ יש חשש, שאינה אלא כדדמי, — אכתי לא יתכן חשש כזה, אלא כשהכרה היא רק עפ"י עד אחד, אבל היכא ששני עדים מעידים בעדות ברורה, ששם מעירים לפי התמונה המעוררת, שזהו שמענן, ודחי, דהם נאמנים בעדותם, כהא דהכרישו כל גדולי הפוסקים הראשונים והאחרנים כהראש' (רי"ש פ' 'האשה שלום') וסיעתו נגד הרי"ף, דנבי שני עדים ליבא כדדמי",

שהוא נגד מלחמא מפורשת (ע"ג), דליחת: "רבינו אומר: והלא כל הדברים. שנדר עם משה, לא נכרך אלא ביום, החדש הוא הראוי בלילה? וכיזד היה מדבר עמו ביום והראוי החדש בלילה? (ולשיכך לא יוחא ל' לרש"י בדרשת ר' עקיבא הניל. ע"י רש"י ברוזם ובס' התורה והמנין, ע"ג) ר' אלעזר אומר: נכרך עמו ביום עם השנה והראוי החדש בשנתה": הרי ערמו רש"י ורא' כל דהוי טירחא רק מלד ההנה, ש'הריהו משה לבנה ממשיח, ולא כ'בופ"ת' ונכ"ג.

ג) כב"ש סיים על זה: "ולא ככ"ח" — והוא פלא, שהרי גם ככ"ח מקורם להיות כדברי הב"ש!

ד) והא, דאפילו שני עדים ככרס אינם נאמנים בכרתם בעב"ע לאחר ג' ימים המתהייה. — אין זה כלל מטעם חשש 'בדדמי', אלא מטעם, דבכה"ג איבא חוקה, שפסקים שמתניהם ב'אמת', עד שיבוליס לבגוס זורת איש אחר לגמרי, כשמילא יוכל גם להדמן, שדמה לזורת הענין, שאל לטליף (ע'י בתשו' טוב"י ריש ס' מ' בשם מהר"ם). כאופן, שאמירת העדים אינה כלל כדדמי, אלא שהיא כפי שגראה ב'אמת' לעין כל. והדברים מוזכרים ברובים (ס' שפ"ח), שכתב: "שהרי כנגרמח לא תלו העינים כ'אמת' כדדמי, אלא משום דמתהו, וכיון שגורתו משתנית, מי ועיד עליו"; והיינו, שכבד נמי חלמ' (ס' ק"ה): "... דלון אמרום כדדמי, ואין החסרון מלד העדים, אלא מלד המת, שמתשתנה ו'א"א להכירו"; וכך הם דברי ה"ז (ס' ס"ו) והג"ס (ס"ק ל'). וע"י בתשו' מהרש"ם (ס"ס' ל'ד).

אחר הגדה אלה כלום, אפילו כשאניס לרבי
מרבנן).

והנה, בהוספה להחיות, שחרטו ההוספות ר"ד
על הא דקאמר הגמרא, לפי גירסתם:

"בגין דקאמרי עדים: קבץ יש בו כדל אות פלוגתי
(וכן נעתיק גם ברמב"ם וטור ושו"ע), ולא קאמר,
שהעדים מזכירם בטענות— יש להסביר, דהוא
משיי טעמים: חדא, כמו שמתרץ בחדושי הרמב"ן
על תפניתין שם, "דאורחא דמילתא קאמי, דלא
שכיחא טעיות א בגמ"; ועוד, דכא להשמיענו,
דגבי סימן מובהק מיהא ליכא ספקא, דמועיל
מדאורויתא, כדמוסיק שם. איך שהוא, הא
פשיטא, דהגמרא והעוסקים לא באו לשלול הא
הנאמנת בטב"ע, שהיא עדיפא טובא מסימני,
דקאמרין ב"חולין" (ל"ז, א').

ועתה, אחרי שכבר מובאר בחוספות ב"מ"
(רש דכ"ד), דג"ט לא שבעתו העין,

דלא משהה אינש גיטא בדיה (ולפיכך דינו ככלי
אנשוריא); וכן הא דכרי הרמב"ן בחדושי הג"ל.
והכי מוכח נמי להדיא מאריכות לשון רש"י בגיטין"
שם, דכא להשמיענו זה, שרביב"ח, באמרו: "אי
את המלות: שגתתי פיני בו, עד שאני
מכירו יפה", דלולא זאת, לא היה אפילו ז"מ
כרבנ"ח נאמן על אצרתו זו, מדר שמשון בן
אלעזר י'. — הרי יולא לן להדיא, דאף גבי גט,
טעיות-העין שבו היא בחוקת טעיות-עין
גרועה, אפיה"כ קטנין, דשני עדים נאמני בו
בכל גווי בהכרחם עפי טעיות-עניס, ולא חייסין
בזה גבייהו כלל ל"בדמ".

נמצא, זכין מכל זה לעטן גרד, דאפילו היה
טעיות-העין שפ"י התמונה המלירת מוסכמת
בפשיטות לגרועה בתכלית, בכל זאת שלילת הנאמנות
ממנה היתה שייכה רק בהאופן המיוחד, באס
שלא היה כאן יותר מעד יחד, אבל לא בעובדא
זו. שהיו הרבה עדים צדודי-האוקא וגם בסולוק.
שחברו ברוב עפי הליור את יושע כהן.

אפילו נתיח רנע, שגם בהרבה עדים שריס
יחנן נמי החשב, דהכרחם עפי התמונה
המלירת תהיה צדדמי — הנה. צדד, שישן שתי
כתי עדים, אחת צדודי-האוקא ואחת בסולוק, וכל
אחת בפני עצמה הכירה עפי הליור, שזהו
המשוגע

(ה) ולא יתכן לדמות, ולפיכך השמיט רבא דין כזה, משום ד"בפולגתא לא קא מיירי" (על דרך שמתרץ בגיטין" ל"ה,
א), דהא, ככדי שחולק הקושיא העמומה של הגמרא ובלח"מ פ"ד מה"ל גולה ואכזה, ה"ב) מעל כל הקר רבותא,
שפסקו כ"ר שמעון בן אלעזר לגבי רבנן, הרי ההכרה לומר, דרבנן לא קא מופלגי כלל בזה על ר' שמעון בן אלעזר,
מבואר בשיטה מקובלת ב"מ" (כ"ד, א') בשם הריטב"א.

שמעון בן אלעזר גדון כלי אנשוריא, דגבייהו
לא שייכה טעיות-עניא אפילו לגרבה מרבנן. (מלך
דאמר צדדמי, כמו שהסביר הרשב"א בחדושי חולין",
ריש דל"ז, בכתבו: "אפילו ז"מ, דדיק, כי לא
שבעתן העין, לא סמיקי לטעיות-עניס; ולא
מוסר דמחקר, אלא דצבור להכיר, ואינו מזכיר;
וכ"כ גם הגמרא ב"ב"מ" (שם), הרי יפלא:
כיון דקא נתיח רבא לפרט כל אופיית הכרעת
הסכסוך בין שניס המתעלמים בדין על שייכות
אברה אחת, למה לא השמיטנו, לא הוא ולא כל
הפוסקים, שהביאו דבריו, גם דין כזה: דגבי
כלי אנשוריא, שיש בהם סימניס — סימנין ועדי
הכרה, יתכן לבעל הסימנין", משום דטעב"ע
כזו מושללת הנאמנות מהעדים!?! ובפרט,
דין כזה הרי יכלול בתוכו רבותא גדולה, דאף
ששנים עדים נאמניס, המגידים צדוד בצד, שהם
מוכריס העב בטב"ע את הכלי החדש הזה, שהוא
של ראובן, אפיה"כ יתכן לשמעון בעל הסימניס (!).
אלא לאו ש"מ, דאפילו גבי טעיות-עין גרועה
דכלי אנשוריא, נאמניס שפיר העדים, מטעם,
דלא דייקנין אצתרייהו כלל. ממילא, הריקן לכללא,
דכדא וכל הפוסקים, שהיו לריכיס לפרש
דכריהם, ולא פירשו, מייירין בכל גווי
(ע"י חוס' בי"ה"י, ל"ה, א'), בדיס "באן").

עוד יש להוסיף ראה לזה מהא שהוספות ר"ד
ב"גיטין" (כ"ז, ב') בסוגיא דגוליתא גט כתבו:

דקאמרי עדים גרסינן. דמוסינן אסימן מובהק.
ואי אמרי עדים, שאנו מזכירם אהו (את הגט)
בטעיות-עין בלא שום סימן, כשר; שכל עדות
העדים בעלמא בטעיות-עין, אא, כגון הא דאמרי:
כלי זה, שביד ראובן, של שמעון הוא, או פלוגי
הגט את הנפש, וכל כיולא בזה, ה"ך מעידין?
כי אס בטעיות-עין, והרי הכא נמי הכי. והאי
דבעין סימן מובהק, — משום דלא הוה להו טעיות-
עין בגויה, ובאו להכירו עפי סימן זה". וכן מתבאר
בפשיטות מדברי הג"ס (ס"י קל"ב, ס"ק י"ג) וגם
מדברי הבית מאיר והסורס גיטין והמחברת-הקודם
(שהרי הם לא השיגו שם על כלל ב"מ" אלא מזד
הפליגו להאמין בכ"ג אפילו לעד אחד, היכא
שאינו נוגע בעדותו; אבל גבי שני עדים, שמכריס
את הגט בטב"ע, בודאי סבירי נמי אינהו, דאין

(ה) ולא יתכן לדמות, ולפיכך השמיט רבא דין כזה, משום ד"בפולגתא לא קא מיירי" (על דרך שמתרץ בגיטין" ל"ה,
א), דהא, ככדי שחולק הקושיא העמומה של הגמרא ובלח"מ פ"ד מה"ל גולה ואכזה, ה"ב) מעל כל הקר רבותא,
שפסקו כ"ר שמעון בן אלעזר לגבי רבנן, הרי ההכרה לומר, דרבנן לא קא מופלגי כלל בזה על ר' שמעון בן אלעזר,
מבואר בשיטה מקובלת ב"מ" (כ"ד, א') בשם הריטב"א.
(ו) וממילא שלל בזה רש"י, גם את ההכרה של התוספות. הג"ל ישיב שובדת רבנ"ח אליבא דרבנן ולומר, דאינהו קא
מופלגי על ר' שמעון בן אלעזר.

המשגיג יושע כהן. — ככה"ג מוקלה מן הדעת לגמרי, כש"י כחות בשתי ערים שונות תאמרנה שמהן בדרמי, ועם זה תהיה עדותן מכוננת על איש אחד; אלא ודאי, דאפילו אם בלא"כ לא ה"ינו מלמדינים בזה לאחת מן הכחות, מ"מ, כיון שכווננו עדותן זו שלא בפני זו, הו"א זו הוכחה ברורה, שאומרות אחת; וכעין זה נקטינן בגיטין" (י"ט, ב') לענין שטר' פדאסא, שדייני ישראל אינם יכולים לקרותו, דאף דאין העבדים נאמנים בקריאתם, ומהו הכח שנתנו להם לקרותו זה שלא בפני זה, נאמנים, מלך, דכיון שהם מכוונים בקריאתם, הו"א זו שפור הוכחה גלומתא, שיש לסמוך עליהם, אפילו לענין הולאת ממון מהממוזק. והדברים מבוררים בתש"י מהסדר"ם (סי' ע"ט), שהחליט כן מהסגרא, בכהבו: "ושוד אני אומר בגד"ד (שטי נכרים העידו זה שלא בפני זה בדבר הריגת אברהם ב'הרישקא), דבשלמא בחדר או בשמים בבת אחת, שהעידו, לרין לומר: "וקנרתיו"; אבל בשמים, שבה זה אחר זה, נראין הדברים, שאין לומר, שיש לחוש, שכל אחד ואחד העיד בדרמי".

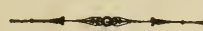
ד) כיון דעל הנידן נקדים היעב שני סימנים: שקערויות סוף החוטם (איינגיפ"אצקעש"י) וגם שיני הנוונים שבוקנו, בהיותו כילו שחור-בשר והחם הסנטר להוב, — הנה, שני סימנים כאלה, מדאינם מליים ברובא דרובא, מחייב השכל, דאפילו כל אחד לבדו לא נרע מסימן בינוני, וכש"כ אפוא, ב'הילטרפס יחד, דבכה"ג סוכרים הדבה פוסקים בהשוותיהם (שהביא הפת"ש סוס"ק ק"ז, ושעשה צוהיין לדבריהם בשאר תל יתק סי' ס"ה, אות י"ז), דאפילו שני סימנים נרדעים תשובים ביחד לסמן בינוני: אם כן, אפילו היה מוסכם הדין, שבטיביות-העין שפ"י התמונה המזלמת יש חשם "בדרמי", אפילו גבי שתי כתי עדים, שבשתי ערים שונות, הרי אכתי נקטינן להדיא, דבהלכתך לטיביות-עין גרועה הסווע דסמן בינוני, סו לא חיישינן כלל לבדרמי"; כמזכיר בהוב' "ובמות" (קצ"ו, ב', ברה' וקאמרי סימנים" הראשון) ובט"ז (סי' מ"ב), ובב"ש (סי' מ"ב פ"ו ופ"ט), ובנוב"י (סי' מ"ג).

ה) הנהגה. ההזדווגות דשני גוונים שחור ולהוב צוקן, באופן כנגד"ד, היא באמת מליאות רחוקה מאד; ויותר מזה כתב הב"ח בתשובותיו (סי' פ"א): "דלא שכיח כלל וקן עב משתי מראות שואחק און בריון (שחור וחום)", אף שהנביעים האלה קרובים זה לזה; וכש"כ אפוא, שאינה שכיחא כלל צוקן הזדווגות כשני שחור ולהוב, הרחוקים זה מזה. ממילא, קרוב מאד לימא, דחסכו זה שפיר סימן מובהק (פ"י ג"ש ס"ק ע"ג). אך, באם נבטשש לקבוע

כך להלכה, הנה, זה ברור, דאין לך סימן בינוני טוב ממנו; ובמו שפסק גמי בשו"ת מהרי"א הלוי (ח"ב, סי' קמ"ז); ואם כן, בהלכתך לסימן כזה גם שקערויות סוף החוטם (שיש לרוננו גמי לסימן בינוני, כעין המזכיר בשו"ת ל"ז החדש סי' מ"ט, אות א'; ותו, דודאי לא נרע משפ"ד, שהוא מלוי יותר משקערויות החוטם, ואשפ"ד פסקו בתשובות שב"י סי' פ"ו וקרי' סי' ו') ונבעת שפחס סי' נ"ד, דהוי סימן בינוני) וגם מה שהודיע מפכ"ס יואל, שהתמונה המזלמת היא מליש משוגע (דפשי"פ, דהוי סמן בינוני, מראין הבנעין, ר"ל, מלוי אלא בטיבועא דמיטועא, וכמ' שהעלה בשו"ת עין יתק סי' כ', אותיות ו'—ח'). ככה"ל נוגח צורר הדבר, דהודמנות שלש סימנים כאלה ביחד עולה למדרגת "סימן מובהק"; אחרי שהרבה מאד מנדולי האחרונים מקילים אפילו רק גבי ההלצה"ש דשני סימנים בינונים איזה שיהיו (ע"י כנה"ש סי' ו', אות כ"א, ובתשו" ל"ז החדש סי' מ"ט, אות ב', וכו' פ"י, ובתשו" בית שלמה סי' ל"ח).

נמצא דהעדים מפכ"ס יואל, ששלמו התמונה לפארעש עפ"י דריש"ת הד"ג, הרי הודיעו בזה (היינו, ע"י ליור התמונה, דודאי לא נרע מאם היו מודיעים כואת. במכתב ע"י ליור אותיות הכתב), שאחד, שהיו בו סוגי הזקן והחיסם הנ"ל, נפטר, ועם זה הודיעו בכתב-עדותם, שהיה איש משוגע, — אם כן, הנה העדים הללו עומדים ומעידים על הנפטר בסמוך מונסק, ואנן ידעינן דווירואווקא, שבעל סימנים כאלה, שהתלכדו והיו לסימן מובהק, הוא המזעין יושע כהן: לפי זה, אפילו לא היה כאן שום הכרה בטיביות-עין עפ"י התמונה המזלמת (כעון, אלו נשתכחה לזכות באורך הזמן או נאבדה התמונה, שנתקבלה מפכ"ס יואל, קודם שהספיקו העדים או העגונה לראותה), הרי אכתי אפשר שפיר להתיר את האשה עפ"י סימן מובהק כזה לבדו.

ובכן, מכל הדין טעמי, נראה, שיש להתיר את העגונה לעלמא, באם שסימנים לזה הד"ג ושוד אחד הרבנים המובהקים.

סימן ל"ז.

אברך בתושבי ק' ווינקא, ר' שמעאל אבא ב"ר מיכל פראדקין, נסע אל ניסו עירה וואראנצאוואק, הסמוכה לעיר ניקאפאל להתעסק

להתעסק שם במסחר. והנה, אחרי שהוחזק שם איזה חדשים, הגיעה לאשתו ידיעה מלטרפיה מניקאפאל, כי נטבע בנה, ר"ל, — הבנוע הענין אלי, פניתי בהצעתו אל הרב הניקאפאלי, כי ישתדל לשלוח הנה גב"ע על אודות אותה המאורע. אולם, אחרי התקבל גביית-העדות בצירוף מכתב הרב הג"ל (אשר הדימתו וקָרָה לי היטב), ונמצאו בלתי מספיקים להכילתם כראוי; הוספנו לגבות פה ערות מהעוננה, אחרי שובה מנשיעתה לניקאפאל, וגם מבנה, שִׁשָּׁב לביתו מוואראנצאוקא, אשר התגורר בה ביחד עם אביו הג"ל. —

העתק הכתוב, הנוגעים לע"ד.

א

(מכתב הרב הניקאפאלי).

... **אור** ליום ב', פ' קח"ט (הרביעי), צוואה אנית הקטור מוואראנצאוקא, בשעה השמים עשרה בלילה, בעת, שאחיו סבה חסד פני האניה, והרפסדות, שהונחו בשביל עליית הנוסעים אל היבשה, היו בלתי מוכונות כראוי, — נפל אחד לנהר דניעפר, בעלותו אל היבשה; ולא נודע, אם הוא יהודי או נכרי. למראה המזיקה הוכרח היה, עמו כולם משוממים ונבלים; והיכה צאו שוטרי הפאליציי ותפשו במקום עזיבתו סביב להאניה, ולא מלאוהו; רק על גלגל-המסוט של האניה מלאו פִּיֶּצָא (בנד עליון) ממין סמורה חסורה, אשר לקחוהו עמהם להפאליציי. אח"כ ביום עש"ב מצע השמש ה"ח"ק ר' נשה שעת-הערב מהפִּיֶּצָא-אֶשָּׁא דמחו דאֶהֱלִיֶּצָאוקא, השייך לפה ניקאפאל, היושב ג"כ על הדניעפר, שספר לפני הַפִּיֶּצָא-שִׁינָא דפה, אשר שלשה אינם-יהודים, בעמדם לא רחוק מאותו הנהר, ראו גלגלת אחת, שלשה על פני המים, עד שצאה לשפת הנהר; וראו, שהו גוף אדם. אז הודיעו מזה להסמטראטא. ואותו הסמטראטא הלך אח"כ להודיע את האדויראטעל (פקיד-המפקח, אינו-יהודי); כי בלא הפאליציי, חסור להיות המה ממקומו. כששמע כואת השמש הג"ל, קץ להנבאי ד"ח"ק" להנדי לו, שיש לנסוע לשם לראות, אולי הוא יהודי. וכסעו הנבאי עם השמש למקום המעשה, ומלאו, שהנאדויראטעל עומד והנעטע מונח על שפת הנהר. כאשר ראה הנאדויראטעל, שיש על הנעטע אלצע-נעטע, אמר להם: זה יהודי! קמיהו וקברוהו בביה"ק שלכם" כו'. והנה קברו אותו

בעיר ניקאפאל מלוכס הַפִּיֶּצָא-שִׁינָאוקאם וצארכע-הכנסות, רק הכנסות הפשיטו השמשים מעליו. **כהצות** יום א' פ' קח"ט בא ניסו ובט של ר' שמואל אבא ב"ר מיכל פִּרְאָדְקִין מעיר וואראנצאוקא. ובט אמר סימנים גרועים על מלוכסי הנעטע. כן אמר, שעל לב הכנסות היתה רקמת פרחים ואילנות, וגם, שהיו מרוקמות על הכנסות שתי אהיות לרפסות "F", "S", ושהרקמה היתה מחיטים שמורים. אמר הלכתי אל הנאדויראטעל לגבות עדות מפיו, והנה הראני שלשה העירות שמאל, גם הראני, איך שנכתב בפנקס המושל, יר"ה, המיוחד בשביל מקרים כאלה, יום העביעה והמציאה של שמואל אבא בן מיכל פִּרְאָדְקִין שוויצקא הסמוכה לעיר פירלוקא, ומראה שערות ראשו וזקנו, וסמני מלוכסיו, וסמני הכנסות: אשר על לב הכנסות ועל בית ידה היו מרוקמים בחיטים שמורים ואילנות וגם נרקמו עליה שתי אותיות נרפסיות הג"ל. יען שכך הוא חוק הקיר"ה, לרשום כל הפרעות. קד אמר לי הנאדויראטעל. וגם ספר לי המעשה, איך שבא הסמטראטא והודיעו, שנמלא נעטע; אז נסע חיכה ומלא אותו עדיין מונח בחים. וכאשר הוליאו משם, והוא השביט ממנו את הסורודע, מלא בכיסו שלשה נירוס, דהיינו: תעודה אודות שתורר מעצרת הנבא על שם שמואל אבא בן מיכל פִּרְאָדְקִין מחושבי זבווקא ומנכחי פירלוקא; תעודה אודות הישר ישיבה בעיר וואראנצאוקא, שנתן לו הנאדויראטעל דש, מתחת שכתב ממנו הפאם, והייר השלישי הוא כתב-בגדה מרש"פ הג"ל לְמִיֶּעֶשֶׂשֶׁשֶׁאֶנְקֶאָא אַפִּיצֶנָא דשיר פירלוקא פִּלְך פאלטאווא, שהשלח לו פאם חדש במקום הנבא. כן הודיעני אז הנאדויראטעל, כי ענין האסון נמשך כעת לחוקר-הדין, לחקרו ולדרשו היטב; בכדי לגבות מוון בעד הנעטע מה"חברה הרוסיסה", בעלת האניה הג"ל.

כבוא האשה מ' מלכה בת ר' עקיבא יוסף, אשר לפי דבריה היא אשת האיש, שלא עליו קול העביעה, הביאה את יתר הכנסות, ששוב בעלה צוואראנצאוקא, והנה, גם עליהן היו מרוקמות שתי האותיות הנרפסיות הג"ל.

עוד זאת, שלא נשמע בכל סביבותינו, שנעטע איש, וזהו האחד מליל כ"ז סיון הג"ל. —

והנה שולח לו הנב"ע לטהר צוה. —

ד' ידירו ברוך ב"ר אהרן ז"ל וואלאסאוו, דופ"ק ניקאפאל.

ב.

(גבד"ע הגיקאפאלית).

העדים הגיל בתו"ע כד"ס. יום ה' יד תמוז,
שנת תרנ"ט לפ"ק. פ"ק יקאפאל.

נאם ברוך ב"ר אהרן ז"ל וואלאמאוו חופ"ק הג"ל.
ונאם מאיר ב"ר שניאור זלמן ז"ל האלאמאוו ש"ב.
ונאם שניאור זלמן ב"ר ישראל יעקב זל"ה ס"ן.

ג.

(הגדה הענוגה לפני ברה"צ רפה).

במותב תלמא בי דינא כחדא היינא, כד
אחת לקדמנא מ' מלכה בה ר'

עקיבא יוסף בעופלאָו, אַחַש ר' שמואל אבא
ב"ר מיכל פֿאַרדאָן. והגידו בענינו לאחר האומים,
חַיֵּי שְׁשֵׁהּעָשָׂר פֿלה הקול, שאלא בעיר יקאפאל,
לִי נִטְבַּע שֶׁסּ בַּעֲלֵה הַגִּיל בְּנֵהר דְּנִיעֶפֶר, בְּנִשְׁנֵו
מוֹהַרְאֵלְאָוּוּקָא, שְׂהִיּהּ מִהַגּוֹרֵר שֶׁסּ כְּמֵהּ הַדְּשִׁים,
אַל הִירִיד דְּנִיקָפֿאַל; מִהַרֵּס לְנִסְבֵּע לֶשֶׁס לַעֲרָךְ
בַּחֲלֵתָּ חֵדֶשׁ מִז"א, שְׁנֵה שְׂעֵבְרָה. וְהִנֵּה, אֲמַרְהֵ
לְהַרְבֵּ דֶשֶׁס, כִּי, אַחֲרֵי שְׂרַחֲתָהּ מִקּוּדֶס בּוֹהַרְאֵלְאָוּוּקָא
אַחַת הַפְּלִיִּים שֶׁנֶּשְׂאָרָוּ מִבְּעֵלָה, מַדַּע אֲפֹשׁ עִפְיֵי
הַבְּנִיִּים, הַחֲסִירִים מִסְּמִיּוֹס־הַכּוֹלֵל שֶׁל חֲפִלְיוֹ, שְׂהִיּהּ
הִיּה מְלוּבֵשׁ בְּשַׁעֲרֵה נִסְיַעוּ מִחֶסֶס לְנִיקָפֿאַל בְּמַכְנִסֵי
שֶׁל קָרָט מִמְרַחֵה אֶשְׁר־מִמּוֹרֵר וְסִיעֵר־רֵי־אֵב, וְ
בְּפִאָדְרֵי־שָׂקָא (סִיעֵרֵדוֹט) שֶׁל יְיוֹסְפֵרִין כְּחוֹל בְּפִאָוּעֵרֵי
וְגַם בְּפִי־טָא שֶׁל אֲדִרְיֵץ שְׂחֹרֵה. אַחֲרֵי הַלֵּכָה
מִבֵּית הַרְבֵּ אֶל חוּקֵי־הַדִּין (סִיעֵרֵדוֹט־אֵוּאֶטֶל) דֶּשֶׁס,
אֲשֶׁר אֲלָלוּ הִיוּ מִגּוֹתִים בְּגִידֵי הַנְּטֵבֶע לְחִמְרָתָּ;
וְהִנֵּה נִיכְחָה, כִּי בְּאִמַּח לֹא טַעַמָּה, וְהַבְּנִיִּים
שְׂבִיד חוּקֵי־הַדִּין, הֵס, הֵס, הֵס, הַבְּנִיִּים, שְׂפַרְטָה
מִקּוּדֶס לְהַרְבֵּ; אֲשֶׁר הִכִּירֵס הֵיטֵב, הֵיטֵב,
בְּטִיבֵיעוֹת־עֵינַי, שְׂהֵס הֵנֶס הַבְּנִיִּים שֶׁל בְּעֵלָה. כֵּן
הִכִּירָה אֲלָל הַרְבֵּ אַחַת לִב כְּחוֹתָּ בְּעֵלָה (דִּיא
הַעֲרָל פֿוֹן אֵי הַעֲזֵר), שְׂחַתְּךָ מִכְחוֹתֵי הַנְּטֵבֶע,
אֲשֶׁר אַתָּה קִבֵּר בֵּהּ. גַּם הִכִּירָה הֵיטֵב עַל הַלֵּב
הַזֶּה אֶת הַרְבִּיּוֹת, שְׂרַקְמָה בְּתֵהּ בְּחוּסִים שְׂחֹרִים
מִיַּיַּע עֵלֵי אֵינֵן עִם רֵאשֵׁי תִיבּוֹת מִשֶּׁס בְּעֵלָה
בְּחוּסִים לְרַשֵׁיּוֹת. "S", "F". גַּם הִכִּירָה אַחַת
הַחַעוּדָה פֿטִיבּוֹי־בְּקָאָע פֿרִיסוֹפֿטִיבּוֹיע דֶּפֶה, שְׂנִתְּךָ
לְבַעֲלָה בְּדַבַּר הַשְּׂחַתְּרָוּ מַעֲבֹדֹת הַלֵּבָא, וְאַחַת כְּתִבֵּ
הַבְּקָסָה עַל שֶׁס הַאֲפֹרֵרוֹוּחַ דֶּפֶה, שְׂכַחֵב לֵה
סוֹפֵר, בְּהַשְּׂחַדּוֹת ר' מִרְדְּכֵי קִרְיֵפֿיָקֵי, וְשִׂשְׁלַחְתּוּ
לִי לְעִיר וְהַרְאֵלְאָוּוּקָא, בְּכַדֵּי שִׁיבְקָּ מִשֶּׁס בְּחַלְמֵיעוֹ
אַחַת הַאֲפֹרֵרוֹוּחַ, שְׂחַשְׁלָה לִי פִּאָס אַחַר, תַּחַס
הַפִּאָס מִתְּאֲבָד מִמֶּנּוּ. — כֵּל זֶה הַגִּידָה אֲבֵאֵס מ' מ'
מַלְכָּה הַגִּיל. וְמֵה שְׂמַעְנוּ כְּתִבְנוּ וְחַתְּמוּ. וְלִרְאֵי
בַעֲתָ"ח ד' כְּסֵלוֹ, שְׁנַת תְּרַ"ס לְפִיָּק. פֿה פֿרִילוֹקָא.
(תְּחִימוֹת בְּרֵדֵ"ל).

במותב תלמא בי דינא כחדא היינא, כד
לפ"ט ר' אברהם יעקב ב"ר לוי
יחא שווארשטיין, גבאי דח"ק דפה, והגיד
לפנינו בתו"ע בליו"ע; ואמר לפנינו, שכאשר שמעו,
שנמלא נטבע בנהר דניעפר בכפר ניפדיאנוא, נסע
הוא לשם ומלא, שמועד הגאדזיראטעל דפה עם שלשה
האי", שנמלאו את הנטבע עם. ויספר הגאדזיראטעל לפני
הגבאי הג"ל, שנמלאו את הנטבע מלובש בהבגדים: סוירוטו,
עם מכנסים, עם הארבע-כנפות ועם הכתונת. על
הכתונת היה לב הכתונת מרוקם בנשים שמורים.
וכן היחה מרוקמת גם שפת ביחידה. כן היו
מרוקמות על הכתונת שתי אוחיות: האחת "שא"
רוססית, כהמנהגה בדפוס, והשנית "עף" לרפסית,
גם נמלאו בבגדו שלשה נירות, היינו: סוירדיעקלעס־אָוּא
על שמזיר מעבודת הלבא, אוריאקסאָוּיֵעֶקֶעֶנֶע על
הימר ושיבתו בווארלאלאווקא, וגם פֿ־אָשֶׁעֶנֶע
לנייעטשטאַקסֿאָוּא אופראווא אשר בעיר פֿרִילוֹקָא,
שחשלה לו פאס. ואמר לי הגאדזיראטעל, ששמו
עפ"י הניירות האלו הוא: שמואל אבא בן מיכל
פֿ־אָרְאָקִין. —

שוב העיד לפנינו השמש ד"ח"ק ר' משה ב"ר
אברהם שמעון ששחזאנאן, ח"ך שהיה בביה"מ
פקידות הארכים ויזאלאטס) דפה ושמע, שבה
ססטראסטא דניפליאווא וספר, שנמלא נטבע אחר.
וכשמע זה, עלה ברעיונו, אולי הוא היהודי
שנטבע; ואמר להגבאי הג"ל, ונסעו שניהם
לשם. ושמע מה שהגיד להם הגאדזיראטעל כך,
כמו שהגיד הגבאי ד"ח"ק ר' אברהם יעקב הג"ל.
שוב העיד לפנינו ר' מתתיהו ב"ר יואל גֶּעֶפֿאַאָוּ
בתו"ע בליו"ע, ח"ך שבהיותו בווארלאלאווקא,
שמע מר' משה ב"ר עקיבא יוסף בעופלאָוּוּ,
שהוא שמע מר' יונה לפדות, ששמע מר' שמואל
אבא ב"ר מיכל פֿאַרדאָן, שנטבע לניקאפאל על
היריד ולזה אי רובל אלל ר' פסח ליעוויין. גם
הגיד לפנינו, שר' משה בעופלאָוּוּ אחר לו, ששמע
מר' עקיבא טיענס, שיטב עם ר' שמואל אבא
הג"ל על איח"ה-הקטור הקטנה ההולכת לגירלעס,
ובגירלעס ישבו על האח"ה הגדולה ההולכת
לניקאפאל; ואחר כך לא ראה אותו עוד, כי
הוא היה בדרך בֶּפֿאַ, ור' שמואל אבא היה
על הקטון ופאלוב). — כל זה העידו לפנינו

ד.

(הערתא בן הענינה).

במותב הלחא בי דינא כחזא הוינא, כד אחא לקדמנא הכחור דוב צ"ר שמואל אבא פרחדקין והעד לפנינו בח"ט באלו"ט ובח"ט, אחרי היומים, ב"ו הלשון: "מין פאטער, ר' שמואל אבא צ"ר מיכל פרחדקין, מין איך זיינען און זיינען גיוושען אין ווארלאזחוקא, וואסערע אזו ווייט פון יקאפאל לערך 35 וויארסט. איך בין דארטען גיוושען איך זיין ארט קרוב זאל גיאהר, און דער פאטער איז דארטען גיוושען לערך פֿהרסיס זיעבטן. ער האט דארטען געהאנדעלט מיט ווייטן, און מען האט איהם דארטען גוט געקאנט. זונטאג פ' קר"ח, כ"ו סיון, הרי"ט, איז ער געקומען לוא מיר און זאגט, אז ער פֿארט פֿארראכטע אוועק אויף דעם ירד אין יקאפאל און וועט קומען דאנערשטאג נוריק. לוא זיצט דעם, האט ער גילען גרובל ביי מוין בעל-הבית ר' פסח ליעוין; ווארום ער האט ביי זיך גאר קיין געלט ניט געהאט, ווייל ער האט זיין געלט אבגעשיקט ארייס. אויפ'ן ירד האט אויף איהם געווארט זיין סוקא, ווארום ער פֿלעגט האנדלען מיטן סוקא אריינגעס, אויפ'ן שיקאס בעלד. בכן איז ער זענעם פֿארראכטע אונגענעפֿארן מיטן פֿארראחיד קיין יקאפאל. ער האט זיך געזעט און דעם קליינעם פֿארראחיד, וואס גייט ביו גירלעס. אין גירלעס האט ער זיך געדארפט איבער-זעלען אויפ'ן גרויסען פֿארראחיד, וואס גייט גלייך קיין יקאפאל. אז איך האב געווארט דאנערשטאג און פֿרייטאג, ערשט ער איז נאך אלץ ירא, בין איך שנה גראָטשע געזינגען לוא פֿארראחיד, זעהטן, ערמער וועט ער זעמאלט קומען. זונטאג האט מיר דער רב געבויען פֿארין קיין יקאפאל, איז מיט מיר געפֿארען דער פֿעטער ר' משה צ"ר עקיבא יוסף בעזאלאו. מיר האט מען נאך ניט אויסגעזאגט, נאר דער פֿעטער האט בען געהעט פֿון דעם קול, וואס איז ארויס, אז מוין פֿאטער איז דערטרוקען געווארען. געהט ער האט אנגעהויבען אראפגוין פון דעם פֿארראחיד, וואס איז אנגעקומען אין יקאפאל 12 איינער ביי נאכט ביי סיון ה'ל' קוממענדיג אין יקאפאל, איז דער פֿעטער משה נויט מיר געזינגען לוא גבאי, דחברה קדישא". האט אזו דער גבאי דערלייט, אז דעם פֿאררינגען פֿרייטאג איז ער געקומען לוא דעם ארט, וואס מען האט דארטין ארויסגענומען פֿון עיך ארטערטרוקענעס (דאס איז אויארסט דריי פֿון יקאפאל). האט ער דארטען דערווייט דעם נאדוראטעל מיט פֿעלדאזעטען און מיט דאס פֿעלדאזעטען, וואס האבען געפֿונען דעם

דערטרוקענעס. האט איהם דער נאדוראטעל דערלייט, אז ער האט אויסגעזאגט דארטען פֿון דעם דערטרוקענעס דאס זאמען און האט געפֿונען אין קעשענע פֿון דעם פֿאדוואסא (דארטן רופט מען דאס: "סידורע") זיין פֿרויוואניע סוידעלעסווא (תעודה שחור מהלבא); זיין סוידעלעסווא איך זעלען אין ווארלאזחוקא אן אפאפארא, וואסערע איז ביי איהם פֿארפֿאלען געווארען, און א פֿראשעניע לוא פֿרייטאג אפראווא, אז זאל איהם ארויסשיקען אנהיים פֿאפארט, — איז אין אנהיים דאס אלע פֿאפערן געשטאנען דער נאמען: "שמואל אבא בן מיכל פֿרחדקין, זרוקער איינווינער, פֿרילוקער פֿיעטשענין". דער נאדוראטעל האט איהם געזאגט, אז וויבאלד דער דערטרוקענער איז מלובש אין זיין ארבע-גופא (וואסערען דער נאדוראטעל האט פֿון איהם ניט אויסגעזאגט), איז דאס אין יהודי; בכן זאלען איהם יהודים מקבר זיין. דאס גלייכע דאס העמד האט איך דער נאדוראטעל פֿון איהם ניט אויסגעזאגט; האט דער גבאי מיטן שמש, וואס איז מיט איהם דארטען געווען, אויסגעשניטן דאס הענדל פֿון דער העמד. אלע מלבושים דעם דערטרוקענעס מיט דער הענדל פֿון דער העמד האבען זיגענומען דער גבאי מיטן שמש מיט זיך אויפֿען בית-עלמין. דער גבאי האט אזו נאך געזאגט, אז דעם דערטרוקענעס האט מען מקבר געווען ביי זי אין יקאפאל. פֿון גבאי זיינען מיר געזינגען לוא נאדוראטעל, מיר האבען עס געפֿענעט וועגן דעם דערטרוקענעס, האט ער אזו אויסגעלייט, אז שמואל אבא בן מיכל פֿרחדקין, זרוקער איינווינער, פֿרילוקער מיטשטאנין, איז דערטרוקען-געווארען; ווייל עס ווייזט פֿון דאס דריי פֿאפערן, וואס מען האט געפֿונען ביי דעם דערטרוקענעס. און דער נאדוראטעל האט זי ארום געווען. אויך האט ער אזו אנגעשריבען לוא סליעדאוואטעל דאס מעשה מיט דעם דערטרוקענעס; און איך מיטן פֿעטער משה'ן האבען זיך געחמעט אויף א פֿראשעניע לוא סליעדאוואטעל, אז דאס בעל-בתיס פֿון דעם פֿארראחיד זאלען געווארען אונזער געזינד מיט לעבעסמיטעל; ווייל אונזער אומגליק האט זיך געארבעט דורך דעם, וואס אויפֿען פֿארראחיד איז ניט געווען אין ארנונג. זיינדיג ביי סליעדאוואטעל, האט ער אזו געווען מיין פֿאפער פֿאפא, וואסערע האט זיך געפֿונען ביי סליעדאוואטעל. פֿוער האט ער מיך געפֿענעט סימנים אויף דעם פֿאפא. נאך דעם, אז ער האט איהם אזו געווען, האבען זיך געפֿונען דאס זעלבע סימנים, וואסערע איך פֿאב פֿארנעזאגט. און איך האב דעם פֿאלעא גוש דערקאנט נאך דאס סימנים און דורך עקס

כעבודת עין. דאם איז געווען דער זעלביגער פאלטא, אין וואסערין מיין פאטער איז אווענגע-פאלטן. כ"ו סיון פארנאכט מיטן פארנאחד קיין ניקאפאל. נאך דעם, זיינען מיר געיינגען מיטן גבאי הגליל לוס ניקאפאלער רב. אריגלו האט היין יוד געזאכט פון בית-עלמן דעם דערטרונקענעם זאחטן, היינו: דאס הויטן, דעם פארזאק, דאס זילעט, דאס באטיקעט און דאס הערל, וואס איז אויסגעבייטען געווארען פון זיין העמד. אירער מען האט זיי מיר געוויזען, האב איך אויף זיי געזאגט סימנים; דאס הייסט, אז דאס הויטן מיט דער זילעט זיינען פון גראכטן קארט פון ריאפון לויטע; דער פארזאק איז אלוסטיגערע און זיין בלאוועהער לויטע; דאס באטיקעט איז אויף ביידע זייטען געווען לאקעט, און זייערע פאקטיגעטע זיינען געווען אויסגערייטען און לוריסטן; און דאס הערל פון דער העמד איז דאס מאניקעט אויסגעטייטעווארען מיט שווארצע פארעם בלעטלעך און קוויטלעך, און לויי פארנאזיטע ברויטע: "עם עף", וואס דאס איז דער ר"ם פון מיין פאטערס נאמען; ווארום אויף רוסיש פלעגט ער זיך חתמענען נאך פאראקן פראדקן און פלעגט ניט דערמאנען דעם גאנצן נאמען, נאכ"ה. נאך דעם, אז מען האט מיר געוויזען דאס אללע זאחטן, האט ער געפונען דאס אללע סימנים, וואס איך האב אויף זיי פרויער געזאגט. אין דאס אללע זאחטן און דאס גלייכען אין דעם פאקטא, וואס דער סלידאוואטעל האט מיר געוויזען, איז מיין פאטער געווען אנגעטאן דעם טאג כ"ו סיון, וען ער איז אווענגעפארען מיטן פארנאחד קיין ניקאפאל. אז מיר האט מיר געוויזען דאס אללע זאחטן, האב איך זיי גוט דערקאנט דורך דאס סימנים און דרך ארצה כעבודת עין. דאסען בין רב האב איך נאך געזאגט, אז דער ארבעט-גנאם, וואס מיין פאטער האט געטראגען, איז געווען פון לוס, וואס איז אויסגעפארעט מיט רויטע פינגעלעך. האט דער גבאי ד"ה"ק הגליל געזאגט, אז און ארבעט-גנאם איז טאקע געווען אויף דעם דערטרונקענעם, — נאך מיין ארומקוקען בין קב דאס אללע יענע זאחטן, האט מען זיין אווענגעטראגען לוריק אויפן בית-עלמן; פון וואסען דער נאדיראטעל האט זיין נאך דעם געטעממען און האט זיין אויסגעגעבען לוס סלידאוואטעל? — כל זה העיר לפנינו הבחור דוב הגליל, שבא לכלל גדלות בשנים ובסמוכים כפי דהוי"ק. ומה ששמענו כהבנו והאמנו. יום י"ד כסלו, שנת תר"ם לפ"ק. פה פריאוקא. (חזיונות גדיה'ל).

ואחר היות כאן הכרת בגדים מעליהם כוז וגם מלאכת כתבים, המעידים על מהות הנעבע, הרי נפתחים לפנינו שערי היתר עפי' הכעפים האלו:

א. אף דנקיטין עפי' השוע' (סעיף כ"ד), שאין לסמוך בדיהר עגונה על הכרת כלים, משום דמישיבין בהו לשהל; מ"מ גיד' שהי, משום שישן לפניו כמה אומרות לדויות, שהעבט הוא בעל הבגדים שהבחר, דהיינו: א) מה ש' עקובא ש'עט, שנאט ביחד עם ר' שמואל אבא, לפי גבאי' הניקאפאל'ה, ראהו בישבס בגירלעם על האינה הגדולה, ומשעה שנפרד ממנו לקא האינה, לא ראהו יותר; אף דבקהף הופקה אח כל הנוטעים, בדבר החמד מבייטס, שנפל זה עתה

גבור

הנה, כיון שלא ראה איש את עביעת ר' שמואל אבא פראדקן וגם לא הכירוהו, שהו

לנהר מכולם איתה, שצמדה אל חוף ניקאפאל, ונס, בהעסק שוטרי הפאלנצ'י בחרו מעמד לתפס את הנעטע, הלא יחייב השכל, שחמלז כזה, נקבלו כל הנוסעים יחד על החוף, סביב למקום האסין, בכדי לדעת תולדותיו, כפי שהוא טבע ודרך העולם; אם כן הרי ז'דו"י היה ר' עקיבא שינעם רואה ברוכס גם את ר' שמואל אבא; — ואם לאחר כל אלה, נפקד ר' שמואל אבא מביני הנוסעים, הרי מוכחא מלתא, שהוא טבעע. וכיון שלפי מהכח הרב הניקאפאלי, לא נשמע אז בכל המדינה, שנטבע איש, וזלתי האחד מליל כ"ז סיון הג'ל, ממילא מוכח נמי, שאזוה הנעטע, הוא שנזלף לאחר ד' ימים במרחק שלם וויארכטות ממקום האסון. דהיי, דאין לבמוך להחיר בהחלט עפ"י סברת ה"י שנאבד, הוא שנמלא", כמו שדחה הגו"י (ס' מ"ז) את דעת המז"יט והשב יעקב בזה; מיהו באמת איש זה אלא מחסר, דמלד חומר דלשת אים, חיישינן לחששא רחוקה, והדומות נעטע אחר בחרו זמן וסמוך לאחור המקום; אבל מגדל אומדנא דמוכח ודאי, דלא ילא, אחרי שך הוא ברובה דרובא וכך נוטה השכל. וכמו שמהבאר נמי מתוך דברי תש' זכרון יוסף (ס' ה'), בהשגתו על השו"ל, מאות י"א עד ט"ז) ותש' ש"מ (מהה"ל, ח"א, ס' קכ"ח), ותש' חשק שלמה (להבאב"ד"ק נאעלסק, ז"ל, ס' י"א, מאות ז' עד י'). ועי' בתש' משיבת נפש (ס' ל', ב"ה, ובאמות בלתי"כ); (ב) כיון שעל רש"א היה מוטל לבוא ליום כ"ז סיון אל היריד בניקאפאל, מלד ששוחפו המתין עליו שם, ולא בא; כן היה לו לחזור לוואראנאלאווקא בחרו השבוע, כפי הכתחות לבנו קודם הנסיעה, ולא חזר, וגם אבד זכרו זה יותר משנה; לפיכך, אם נתפס, אשר רש"א, שלא היה לו שום קטעה עם ז"ב (דהרי לא היה משאיר אללו מהנכסו אפילו פרוטה, רק שהיה שולח הכל לביתו, כמבואר בהעדרתו), יגוד פתאום למרחקים, בזה השעה, שאחד מחבריו הנוסעים באניה, שלא נודע מי הוא, נאבד לעין כל מתוך הקהל; ואעפ"כ לא יודיע רש"א בכל הנושך הארוך ע"י הפאסט, המלייה בזמנו בכל המקומות, כי עודנו בחיים, בכדי לחיות דמעט מעט פני בני ביתו, שיחלפו בלי ספק, שהוא היה עתק לגני האסין הנורא בליל כ"ז סיון. — יהיה זה מוקלף מן הדעה ממש, וכמש"כ התה"ם בהשכותיו (ס' ס"ה). ובכלל הרי מובאר בתש' זכרון יוסף (שם, א"ר), דאף דאין לסמוך בהחלט על מה שכתב המז"יט, דאם נעלם איש, הוא דבר שרובו למיתה; שאם היה חי, היה שז לביתו; ובש"כ, שאין לסמוך על זה היבא, שההטלמה יהיה ע"י הטעינה בנהר; מ"מ, יש לגרף היתר זה לשארי

לדדי היתר, כיון דידעינן, דמיתה אומדנא דמוכח הוא"; וכ"כ בתש' נודע בשערים (מהר"ק, ס"ס כ"ג). ואחרי שיש היכחה מן הנה, שרש"א נפטר מן העולם; ומוסף לזה נעטע באתא אחר המנוסעים באותה האניה, שנסע עם רש"א, וגם במהרה נמלא נעטע לא רחוק ממקום אותה הטעינה, — איכ' כיון לך אומדנא יותר גדולה מזו, שהנעטע, שנמלא אל חוף נפילאווא, הוא הוא רש"א הנעלם; (ג) כיון שלפי העדרת דוב פ'אדקין, לא היה ביד אביו רק הרוב האחד, שלה על הולאות דרכו מואראנאלאווקא לניקאפאל; איכ', אלמלא סבת מיתה, הרי רחוק מהשכל בתכלית, שזו שהוא סותר מעודו ורחוק מהבנתו מלד מלהתפקד כדעט לחזור על הפתחים, יגוד פתאום למרחקים, באין בידו פרוטה לפרטת; (ד) כן, כיון שלפי דברי הענונה ובזה, לא היה פצם ביד רש"א; ממילא, הרי לא יתכן כלל, שהיה מן השבוע כמוהו ויבין לנוע בלפרו למרחקים, בעת בשין המתעלה לופיה ואשועטת ומרקקת הרבה, לעמוד כלל ולגודר בחוקת הוד בעד הטועת איש כזה, נידוע.

מועדה.

כיון דאיכא כאין אומדנות כללו, דמוכחות טובא, שרש"א הוא, הוא, הנעטע, שנמלא אלל כפר נפילאווא, הרי הכריעו בכה"ג בספר מתיים, שהביא המחרא"י בפסקיו (ס' קס"ח), והגרי"א בביתורו (ס' פ"ג), ובס' מה"ל, שהביא הפת"ם (ריש ס'ק ל"ה). ובתש' חשק שלמה (הג'ל, ס"ס י"א), שיש לבמוך שפיר ארוב הפוסקים, המקילים, שלא לחוש כלל גבי סמני כלים לשאלה. ממילא, כיון שבגרי רש"א, שהוברו היטב, נכשטו מהנעטע שנמלא; איכ' הרי יולא נ"דד מנדר אומדנא דמוכחא ונכנס לכלל והיא, לפי הכרעת הכך כדוואה.

ב). מצד.

בהכרח כל הנגדיים היתה ע"י טביע גמורה (המושלת מחשש "בדומי", עפ"י המבואר בטוב"י סמ"ג, בדיה, והשק"ת, ובז"ל החדש לאדמו"ר, ז"ל, ס"ה, אר"ב), ולא רק ע"י הסמנים; איכ' הרי סברי כמה רבנותא מהאחרונים, שהביאם בס' נתיבות השלום (ס' ו', סעיף ט'), אות ט'). דכל חומרת חשש שאלה היא רק היבא, שהוכרו הכלים רק ע"י סמן מובהק, דאז מלטרפת לחששא דשאלה גם החששא, דשמח טודמן מיהא עוד סמן כזה; אבל היבא, דליבא הטרפות חששא כו, דהיינו, כשהוכרו ע"י טביעות עין, אז אין אנו מפליגין להתמיר מלד חששא רחוקה דשאלה לבדה. באופן, שהכריע בנה"ש שם לגרף סברא זו לכה"פ בתורת סטיף; וכמו שזכרנו נמי בתש' הגרעקיא (ס"ס ק"ז) ובתש' חשק שלמה (שם).

ג). מצד.

שרש"א נכע מואראנאלאווקא בכ"ז סיון בערב, ולאחר איוו שעות (היינו בחצי

ובכין, דעפי' שלשת הסניפים האחרונים, קא זיסקן, דבגד'ד היוין כלים דלא מושלי אינשי, שכבר נקבעה ההלכה בזית מדרשם של כל הפוסקים כמעט, דבגביהו מיהא לא חייסין לשאלה בשעה שאנו צאים לסמוך עליהם לענין הכרת הבעל המת, דלא כחומרת מתן הכי' בשבטות (שי' בב"ש ס"ק ס"ט וכונו"ט ס"ב), — ודאי, דתו לא מחמירין לחוש לחששות דחוקות אחרות, כמו: מכירה, אכרה, גנבה, גולה וכדוניה; משום, דרק חשש שאלה נפרט בגמרא ובפוסקים הראשונים, שמוציא יאלה חשוב זה כל חששא אחרייתא. וכמו שפסקו הוכי' (שם, אהו ע"ז וע"ז) והנוט"י, והתפ"ס, שם, ובנה"ש (שם, אהו ז').

ז. מצד, שנמאלו אלל הנכצע כתב-בדקה לבית-המועצה הפדיוקאי על אודות משלוח פאם חדש, וגם העזרת הפאליציי על היתר השיבנה בווארזאנלאווקא בלי פאם, וגם תעודת שחרור מהנצא, שבכולם נתפרשו היעב שמו ושם אביו, ומשפחהו, ושירו. והנה, כנוגע לכתב-הבדקה, הגם שכתב' מהרי"א הלוי (ת"ב, פ' ז"ה) שלל ממנו חשש שאלה מחמת דאין בו שום לורך לחי' אחר'; אפי"כ השאיר מקום לפקפק עדיין ולחוש למציאות דחוקה, שהאחר שאלו בשביל העתקה הנוסח. משא"כ התעודה על היה היתר הישיבה, שבלגדיה לא היה יכול רשא' בשום אופן לשבז להתגורר בווארזאנלאווקא, באין בידו פאם, לבלתי יחוב חיפק חובת גלות משם; ולהיפך לא תללח לשום אחר לכסות עינים על הישיבה בווארזאנלאווקא בלי פאם, דהא בעיר מעזר בווארזאנלאווקא, שהגל מוכרים בה בודאי היעב את בעל התעודה האמת, הוי יסיה המוכסם בה לפיו בכל שעה ושעה, שיחגלה זיופו ושיענש בערו עונש קשה מהמשפלה, — בודאי י"ל, דעל תעודה כזו לא יפול חשש שאלה, הנמנע בעלם מלד המשאיל והשואל. וכפי' השידה שחרור מהנצא, שהוא מן הנמנעות ממש, שישאילה לעיר כרש"א, בעת שהיא נחולה לו מאד תמיד; וגם מן הנמנעות, שישאלה מי שיהיה, הן מלד, שלא חוכל להיות לשום הועלה לאחר, כידוע, וכן מלד השונש המר הכרוך בעקב זיוף גדול כזה עם ההשתתפות מעבודת הנצא. לפיכך, אם הקול הראצ"ח (שהוצא בקריע ס' רפ"ז) לענין כובע, שאין מנהג המקום לנצשו, דלא לחוש גבי' לשאלה, מלד שאין בו לורך להשואל — ק"ו ביב' של ק"ו, שיש להקל לענין השתדלות דגד'ד. ונפרט, שהן עדיפי כונא מתעודה הפאם, שכבר הוציאה מכלל חשש שאלה בשבטות נו"י (ס' מ"ז) ומה"ם (סג"ז וס' ס"ה), ורמ"ן (ס"ג), ובית שלמה (במה"ה), ועוד בהרבה תשובות מאד. קן אן להפריז ולחוש בגד'ד, לשמא שבת רשא' קבצו.

ליל כ"ז בו, לאחר האסון שקרה, בהגיע אריות לחוף יקאשאל), כבר נמאל דפ"י שלו כאחו בגנבל-המשוט של האריות, שלקחתי משם הפאליציי ומסרתו לחוקר-הדין; והעד דר"פ הכירו אח"כ אלל חוקר-הדין ע"י עב"ש, והעד, שאביו היה לבוש צו צפת הנכסיה היתא; וגם לאחר ארבעה ימים נמאל לחוקר חוקר המקום האסון נכצע הלבוס בגדיו רשא'; — אח"כ כדי בכה"ג המליא הכ"ח בהשבותיו (ס"ס פ"ז), אף שהלגי שם להתמור צענין חשש שאלה, דאפי"כ ש להקל, שלא לחוש לו כלל, היכא שרק ימים מועטים עברו, מעת שנעלם האיש עד שנמאל הרוב הלבוס במלושו; מטעם דלא יתכן, שהדס המחזיק בדרך יומהר ככה להשאיל בגדיו לאחר. וכבר עלה סברא זו לנרופא בתש' ל"ז החדש (ס' ל"ה, א"ג), ובתש' בית שלמה (ס"ז, א"ד).

איברא, שהביח התנה שם, שיהיה דוקא באופן, שהנעלם לא לקח עמו מלבושים אחרים (כדרי שלא יהיה מקום לחוש אז, לשמא החליף המלבושים, שהיו עליו בעת פרידתו, בהמלבושים הרשעים; ואוחם שפגע השאיל לולתו); אפי"כ לא יגרע בזה ערך גד'ד, משום דכאן, אף שלא נפרש כזאת כנציית העדות, מ"מ התנה כפידושה דמי, שסודר דל כרש"א, שנשע להתעסק במסחר על היריד, על מנת לחזור לאחר שלשה ימים, ודאי אינו שייך כלל, שיחק עמו כל בגדיו כסולים עד אחר, דהיינו: כחונת, מנכיס, וזלעט, פאקאט, פאקאט וגם מנעלים.

ד. מצד, שהוכר הפאקאט: הרי העלה בתש' זכרון יוסף (ריש ס' ה') מהגמרא, דלבושא עילאה היה בכלל כלים דלא מושגי אינשי. **ה. מצד**, שהוצרו המנכיסים, שהיה רשא' לבוש בהם בשעת פרידתו: הרי פסקו בתש' כנס"י (ס"ס כ"ד) ובתש' רח"כ דאפארט (ס"ז ל"ג), ובתש' בית שלמה (ס' מ"ג), דהיינו בכלל כלים דלא מושלי אינשי.

ו. מצד, שהוכרו כל הבגדים, שהיה רשא' לבוש בהם בשעת נכסיתו בווארזאנלאווקא, דהיינו: לב הכחונת, המנכיסים, הזילעט, הסודרוט, הפלעא והמנעלים; — אח"כ הרי פסקו בזה הנו"י (ס"ב) והחת"ם (במה"ה) ועוד הרבה מאד מגדולי האחרונים כמהרי"ע בהשבותיו (ס"ה), דלשאלה כל הבגדים לא חייסין אליבא דר"ע; ומתנה במושל המציאות הוא, שאדם ישאר עלמו ערטיילי; בפרט, בהיותו בדרך. וה"ה נמי, דלא חייסין בכה"ג, שיעשה, דכר של בטלה, כחליפי כל מלבושו, כמפורט שם במהרי"ט (והיינו, דלא כה"ח בשבטות הני"ל).

הנמוח, שהיה ידועה עפי' הנבוא והשמש, ושיבאר דינה בסוף התשובה) — אם כן, כיון דרק מפי הנאדויראטעל אנו חיים בזה, הרי אכתי לייבין אן לפני ולפנים לענין, אי משפעת נאמטו להתרת אשת איש לעלמא.

והנה, כיון דלפי טענת נביות-העדות, לא קדמה שום שאלה לפיכך של הנהאדויראטעל; לפיכך הרי הוא נאמן, לברורה, מלך דיש לו דין מסוב לפי הומו. דאך שפשוטו בזה בלא שום קשור דברים, מיהו ודאי, דבנד"ד, שאין לפנינו שום עדות אמת להלכה מעינינו, יש לסמוך, לכה"פ, בשעת הדחק כוונ על הריב"ש נגד הר"ן (שהביאם הרמ"א סוף י"ד), כמו שהכריע בזה הב"ח; אחרי שרוב הפוסקים הפליגו לפסוק בכל גווני מוה"י הריב"ש בזה, כמו שהעירו הב"י והמהריב"ל בתשובותיו (ח"א, ס"ג), והכה"ג (בהגהות ב"י, ס"ח פ"ט), שכבר נתפשט המנהג להרות כך למעשה.

אך באמה נראה, דמלך אחר נגרעה כאן מעלת "מסילת", משום דילי, דעד כאן לא הקיל הריב"ש, אלא דוקא בכעין גזון דידיו, דהיינו היבא, שה"י מספר רק עשר עיני המיתה; אלא שפיר קאמרינן, שאינו מתכוין כלל לעדות, אלא בזה להשמיענו חרות ממקרים מביטלים, כדרך העולם (יעו"י בתשובותיו ס"ו ע"ז וש"פ), — אבל היבא, שמוטל לפנינו מת המורד לנו, והא"י אומר לנו, שזהו פנ"פ, אם עפי' הכרתו העלמית, או עפי' התעודות, שלפי דבריו הוילין מתוך נגד המס, בהתיקדו עמרו, כהא דנד"ד; איכ, כיון שחוקן כזה הרי הוא בזה לגלות לנו את ההעלם, שעלם מאמתו במעמדו, ודאי, דקבוצה כוננו הרבה יותר להעדאה, מאשר לאווי ספור ושפוט חדשות בעלמא. מומלא, אפשר שפיר להניח, דגם הריב"ש והקמים בשיטה"י יודו בכה"ג, שבאם יגיד הא"י דבריו בלא שום קשור ענינים לרד"ם, המוכיחים על תומת השיחה, אינו בגדר מסילת.

ועוד, דהא ביהד עם הודעת הנאדויראטעל להנבאי ולהשמש ד"ח"ק", שנגעטע יהודי, הרשה לקברו בקברות ישראל, כמואר בזמנא הרב ובהעדאת העד דו"פ; איכ הרי יחוב השכל, דכל הפרעיות, שהודיע עם זה, דהיינו שם הנטבע ושם אביו, ומשפחתו, ועירו, עפי' הכתבים, שאחו הנאדויראטעל בידו, החאימו טוין לכונה מיוחדת, בכדי שידעו יהודי נוקאפאל, מי נקבר בקבריהם; מה שחפרסמת נחיות ידיעה כוונ, מלך הענינים השונים, המסדעפים ממנה, — מעהד הרי אפשר לחשוב זה שפיר למתכוין להעיד, מה שמוך אחריו הריסת כל היסודות דלעיל עם נפילת היתרחב צבירא.

כחציו הנחלים הם כבים הסודרות, בשעה שהשאלו לוולתו; גדאפסקה הלכתא בב"ש (סוס"ק ס"ט) ונתש' הגר"אס מרגילות, ז"ל (סוס"ק י"ג), וביניה שלמה שם (בהשיגו בזה על החת"ס, דחיש להא ב"ש ז"ה לענין הקוויטונג).

ונראה, דלפי מה שכתבו הח"מ (ס"ק מ"ב) והב"ש שם בשע"ס הב"י, שהחמיר לחוב לשאלה אפילו גבי כוס וארנקי ועצבת, דהוא משיס, שאעפי' שהשאלה לא שימח גביהו, מ"מ, כיון דלפעמים מיהא אפשר שזודמן יתיאש בזה מהכלל, משוה"כ חשובה הוכחת כלים כאלו רק כערך הוכחה סמן אמנעי, דלא קא סמכין עליה. איכ בתעודות דנד"ד, שאפילו על גז הרחוק מאד לא יתכן, שיאלין איש לרעהו, הרי גם הב"י יודה, דלא חיישנן גביהו לשאלה כלל וכלל; כיון דאינן טופלות בערבן ממעלת סמן המובהק.

אולם, לאחר כל אלה הסניפים, לא יאנו עדיין למרחצ; דהא כל מילאומס היא רק, בשאם היה הדבר ברור לנו בעלמנו, שהבגדים שהוכרו נפשעו מהנטבע, שהולא מהנהר בניפלאווא, וששלת הכתבים, המעידים על שמו ומקומו, נאלא, בנים אחד מאומס הבגדים. לא כן גנד"ד, הרי כל ידעתנו הויה מיוסדת רק על דברי הנאדויראטעל, כפי שמתבאר להדיא מנב"ע הנוקאפאלית, שכתוב בזה: "כשע הוא (הנבאי) לשם ומלא, שעומד שם הנאדויראטעל דפה עם שלשה הנכרים, שנאלא אה הנטבע שם. ויספר הנאדויראטעל לפני הנבאי הנ"ל, ש מלאו את הנטבע מלובש בהבגדים: סודרות כו'; גם נאלאו שלשה ניירות כו"'. וכך הוא בעדות השמש, בהנד"ו ש"שע מה שהגיד להם הנאדויראטעל כך, כמו שהגיד הנבאי הנ"ל". הרי יולא מפורש מדרכיהם, דכל ענין שיכות הבגדים והכתבים להנטבע, ספר להם רק הנאדויראטעל, אחרי שבבואם, היה הנוטבע כבר מובלל מכל זה; וכמו שהוסף הנבאי הנ"ל לפרש דבריו, שבספרו הענין בלתימות לפני העד דו"פ, כפי המחבר בנב"ע דפה; דהיינו שבבואו לשפת הנהר, מלאו את הנטבע מועל רק קקאנתי וררבע-נגפוטיו, וסנאדויראטעל ספר לו, שהוא הפשעו את יתר הבגדים מהנטבע (רק דבנב"ע הנוקאפאלית קלל הנבאי בספור הנאדויראטעל את הבגדים, שנאלא בהם הנוטבע, ולא פרע איהו שהפשיעו מאנו הנאדויראטעל קודם בואו ואיהו שהשאיר עליו), וגם, שהוא מלא כבים הסודרות של הנטבע את שלשה הכתבים הנ"ל. וממילא נמי, כשהבאו הבגדים לאחר שלשה ימים מבית-העלמין אל בית הרב, בכדי להראותם להעד דו"פ, הרי יחוסם הרב ואנשו להנטבע גם כן על סמך דברי הנאדויראטעל הם (לעד שיכות

אולם

נראה, דמד"ד שאני, דנבי" לא בעינן כלל כל תורת שיהיה-לפ-חומי; אלא שהגדול-רעטעל נאמן, אפילו בשהכחין מפורש להעיד, מעמיטם אלה:

(העטם הרגשון) הנה, יש אופן במלתא דעבדא לאינלווי, דאפילו בניגע לאיכורא דאורייתא, לא חשידין בו גס את הנכרי, שיקרי; דנקטינן ב"חולין" (דס"ד, ע"א) לענין בי"ט שופט, שס בן אדם הסמיט, המולידים אופן מיני ודאי עמאות, דנקיות אף מהנכרי, בשם שאומר, סקן משוף פלוגי, יהודע לן לעהיר (כמו שפירש"י בסוף הדף הקודם, ג"ה"ג, "של עוף"); ואפילו בשאינו מדיח לפי חומו (בדמשמע מסתימת הגמרא וכל הפסיקים, וכמובאר בת"ש הרשב"א, ששהיה הר"ש במבוא שערס ס"י ס"ו, אות ו'. וכן מוכח מהעור ריש ס"י פ"ז, שכתבו בנדון זה: שואלים את המוכר כו', הרי ק"ל כמי לאמת הנכרי, כמש"כ הב"ח והדרישה והע"ז סק"ג; אע"ג דנקטינן, שהשיבת שאלה לא היא בגדר שיהי-לפי-חומי בכל מיני—כמובאר בת"ש ל"ל, ס"י ס"ד, ובת"ש ח"ז"ס ח"ד, ס"י ס"ד וס"ח—; ועל דרך זה מוכח נמי מהמ"א (ס), והע"ט זיה, משום דמירתא לשקר בגדר שאפשר לכרוה, בהיות יהודע העוף שק"בט. והיינו, כדעת רובא, דרובא מנדולי הראשונים, ז"ל, ומהם: רש"י (שס) ג"ה"ג ("אבל ראש") והסמ"ג (לאוין ק"ב), והרמב"ן, שהביאו הרשב"א בתה"א (כ"ג, ע"א, גני קרבי דגים), והרשב"א שס, והר"ן (שס) ג"ה"ג ("באומר"), ופסקי הרא"ש (ס"י ס"א); ע"י במש"י"ט שס, אות כ'), והעור (שס), שכוונתיהו הכריעו הרמ"א והש"ך והפ"ח.

מיהו

אפילו בנאמנות-באיכורין כו', התסתעפה מלך מעלה, "מלתא-דעבדא-לנלווי", איכא נמי חילוקא בין ישראל לנכרי: דאילו סתם ישראל, אפילו עס-הארץ, הכלתי מוחק לן בכשרותו, רק שאינו בגדר החשוד לאיכורין, מהניא אותה המעלה להאמיט על פיה, אפילו היכא שבגלגדיה לא היה נאמן מחזיה עטס; באופן שלא מלריכנין כלל לנרף אליה עוד חיזה סיוע לרדי, בכדי לחוקה ביותר. אולם גבי נכרי אינה מוספקת מעלת "מלרעל"ג" במדה, שק"בסר לאמנותו עליה לבדה; אלא דבעינן, שיטערף אליה עוד חיזו הוכחה המחוקקה (כ') (וב"ה נמי לישראל החשוד באיכורין גבי העדאתו על שלו, דדינו כנכרי לענין הסמיכה על אותה המעלה; כמש"כ הרשב"א בתה"א שס והר"ן ב"חולין" שס,

וה"מ כפ"ג מהמ"א, ה"כ, בשם י"ס מי שכתב", והעור שס, והע"ז ספ"ג, סק"ט — יעו"ג במש"ז —, והש"ך בספרו הארוך שס, ג"ה"ג, "קרבי דגים"), משה"כ לענין בי"ט שופט ולענין עוברי דגים (ב"ע"ז) ד"מ, ע"א), נ"ה, דסמיכה אינם מובהקים במדה כו', עד שסמוך עליהם לבדם (דכיון שמליטו כפ"ט אחד דאיכא דעורבא דדמי לדיניה, כדקאמרין ב"חולין" שס; ועד"ז מליגין נמי גבי בי"ט דגים, כמובאר בירושלמי, ע"פ הוכחת התוס' ב"ע"ז" שס, ס"ה"ג, "אמר", — משה"כ הוא דחיישין, לשמא גמלאים עיד מינים עמאים, הנבלי ידועים לן, שיש לבייטין סמי עתרה; וכמו שפירש הרשב"א בחדושו ל"חולין" ג"ה"ג, "חלמין"); מיהו, אחרי שאנו רואים בעינינו, ששפ"י רוב יוכיחו על עתרה או עמאלת העוף והדג (כלשון הרשב"א בחוק"ק שס ס"ה"ג "קרבי", שכתב בעטס הסמיכה על הסמיכה: "לפי שכל העזורים יש להן — סמי העזרה — ואין לרוב העמאים כן"), היינן שפיר שייחא אלימחא, לחוק בה סברה, מלרעל"ג לא משקרי בה אינש"; באופן, שחו יוכלין אנו לשמוך על פיה גס על הנכרי ועל הישראל החשוד. וכמו שדקדק רש"י להשמיעו כה"ה (ב"חולין" שס, ג"ה"ג "אבל ראש"), במה שכתב: "סמי יעו"ג הוא הקד סימנים לנכרי לנכרי; ואי אומר לך של עוף פלוגי טהור, סמוך עלי", דקא מסייעי לי' סימנין; ואי לא, לא חסמוך עלי". לפיכך היכא דאין היכר סמיים כלל, לא לנהרה ולא לעומאה, כיון גבי עוברי דגים שגמחו, ודאי, דאין הנכרי נאמן באמירת, משל דג פלוגי טהור; ויהי גבי בי"ט הערפות בקטרה, אפילו בשכחן ובטרפן הנכרי בפנינו, רק שלא הספקנו להסתכל מקודם בסמיון, דליכא למיחש או, לשמא מוכר לו ישראל בי"ט קרבא ערופות; אשפ"כ דאין הנכרי נאמן כחן באמירת, משוף פלוגי טהור"; מחמת, דאף דבכ"ג שייכה נמי מעלת "מלרעל"ג" (כמו שמוכרח מהשקלא והעריא ד"חולין", דקא פריך למאי דקס"ד, דסמיט דאורייתא: "ולכדוק בשמינן?") ובשי לישב, דמשה"כ לא שמטינן אשמינן ובעינן דוקא אמירת, משל עוף פלוגי טהור", משום דמיידי בערופות בקטרה; וחו קא דמי, דלא מוקמאם הכי, מוטעם, דאין לוקחין בי"ט ערופות מהנכרי, מלך חשש בי"ט טרפס. אלא, דלולא זאח, שפיר מהניא אותה האמירה אפילו גבי ערופות; ועל כדקח, דהיינו רק מטעם מעלה "מלרעל"ג", כיון דהוכחה סמיים הא קא אודא* מאן. ועמאל דמלתא הסביר הרשב"א בחדושו שס, ג"ה"ג, "לא לריכא", דהוא משום, דרהותי מירתת, דלמא יהיב ישראל

(א) לפיכך י"ל, דמה"ס הוא דאינו נאמן המחוק כנכרי מא"כ, (י"ז) והג"ע יוד (ס"ד ר"ס, ס"י).

ישראל דעה' עליהו וסורף ביצה אחרת בקטרה ומקפין; וע"י כך יכיר ויפריש ביטמן, שא"י אפשר לשני מינים חלוקין, שלא יהא הפרש כל דהו ביטין'; ועל דרך זה כתב גם בספר תורת חיים סם: ד'מע"ג דהך טרופות, אחתי יטולין להבחין בחלמון וחלבון גופא ולראות, אם דומין זו לזו בחותמא או במשטש, וכיוצא בזה; וערפינן נמי להך דמייטין ורזון, אם אין הפרש ביטין כו' וכו'; ה"לך מירחא הנכרי ולא משק". והיינו עפ"י סברה מה"ר"מ ש"ף בסוד"ה ה"ק', שכתב: דפירוש, מירחא' לעיל, לא משום סמנינים, רק, שיש להבחין ביטין ע"י הפרש כו"ו) — מיהו הרי לפי מסקנת הסניגא סם, נחברר לן ספיר, דבני נכרי לא מהניא מעלת, ד'מע"ג' לזדא, אלא, דבעינן דוקא, שילטרף אליה עוד סויע, דהיינו סמני ביזיס, אף שאין אלו ראויים, שנסמוך עליהם מלך עלמס. והיינו שהכריעו החוס' ד'ע"ז' הנ"ל וכל הפוסקים הבאים אחריהם, להלריך בנרון זה תרתי לטיבותא דוקא.

על כן נראה, הדרך היותר נכון בזה, הוא כמו שחזק הש"ל בצ"חורי הסמ"ג (עס), שכתב: "וי"ל, דלא"י, דאביצת יונה בודאי אינו כן נאמן, רק—אשאר ביזיס"; כלומר, דביצי היונה חלוקות באמת בדיון מבזי שארי העופות הטורוסים, דכיון שידוע דמיוגן לשל העורבא, לכן אין הנכרי נאמן באמירת, "של יונה הן"; אחרי שאין אלא אלא מעלת, מירחא מהקפה מרויקת" נרידא, וחסרה לכן עוד חדא למעלותא, דהיינו הסויע דהיכר סמנים, או לכה"פ הסויע דשינוי לורה. משאיכ ביצי שארי העופות הטורוסים, כיון דאין לה ידעינן מיהא ביזיס טמאות הדומות לכן (דשל עורבא, אף שדומות לכן בסמני הטהרה, הרי אחתי משניות אלו מהן בזורתן); אלא דרק חששא בעלמא הוא דחיישינן נבייהו, — משוה"ס ספיר קא סמנין כו"ו על מעלת, ד'מע"ג' (דהיינו מירחא מהקפה מרויקת, בשאומר: "משל שוף פלוגי הטהרה") ועל הסויע דהיכר סמנים, דחשובין ביחד לתרתי למעלותא. נמלא, דלא הביא הנמרא הא, דאיכא דעורבא דדמי ליונה", אלא בכדי להטעים, דמלך חשש ההתדמות, שנסתבב ממזילות כו"ו גם על עוד מינים טמאים, הכלתי יודעים לנו, לא סובינן מהאי טעמא אשמיט לחודי"ו; אלא שכל הושלתא היא רק להלטרף בתורת סייעמא אלימחא בעלמא לההוא כללא ד'מע"ג' לא משקרי בה אינשי".

והא דמאמינין לנכרי, אפילו בשיאמר, שהן ביצי יונה, אף דבאלו ליכא סויע לרדי, דהא קים להו לחז"ל, דשל עורבא דומות לכן בסמניהן; — כבר תרזו הר"ף (בהגהותיו להסמ"ק סי' ר"ז, אות א') והר"ן (סם, ג"ה, כל שזורת'), דבזורתן גפרות הן. ומיילא, ל"ל, דעלם היכר הלוורה חשיב ספיר סויע למעלת, ד'מע"ג'. אולם דברי הר"ף והר"ן הללו נפלאו ונשנו ממי, דלקולא דעמי, מוכח מהנמרא להדיא ההפך, במס"ה, מדקאמר: דאיכא דעורבא דדמי ליונה"; ואי"ד כהר"ף והר"ן, שזויותיהן משונות, הא אין, ד'דומות' ד'ליונה! ואי, מלך שדומות לכן בסמני הטהרה? הרי הכי הוה ל"י להנמרא למימר: דאיכא דעורבא, דאית להו לְבִיזְיָה סמני טהרה"; דהא אף יסמן לומר: דדמי ליונה", בעת שבסמניהן דומות ביצי העורבא לשל כל העופות הטורוסים, ובזורתן הרי הן משונות גם מבזי

ישראל דעה' עליהו וסורף ביצה אחרת בקטרה ומקפין; וע"י כך יכיר ויפריש ביטמן, שא"י אפשר לשני מינים חלוקין, שלא יהא הפרש כל דהו ביטין'; ועל דרך זה כתב גם בספר תורת חיים סם: ד'מע"ג דהך טרופות, אחתי יטולין להבחין בחלמון וחלבון גופא ולראות, אם דומין זו לזו בחותמא או במשטש, וכיוצא בזה; וערפינן נמי להך דמייטין ורזון, אם אין הפרש ביטין כו' וכו'; ה"לך מירחא הנכרי ולא משק". והיינו עפ"י סברה מה"ר"מ ש"ף בסוד"ה ה"ק', שכתב: דפירוש, מירחא' לעיל, לא משום סמנינים, רק, שיש להבחין ביטין ע"י הפרש כו"ו) — מיהו הרי לפי מסקנת הסניגא סם, נחברר לן ספיר, דבני נכרי לא מהניא מעלת, ד'מע"ג' לזדא, אלא, דבעינן דוקא, שילטרף אליה עוד סויע, דהיינו סמני ביזיס, אף שאין אלו ראויים, שנסמוך עליהם מלך עלמס. והיינו שהכריעו החוס' ד'ע"ז' הנ"ל וכל הפוסקים הבאים אחריהם, להלריך בנרון זה תרתי לטיבותא דוקא.

אמנם, הרשב"א (בחדושי סם) סובר, שאפשר לסמוך על מעלה, מירחא' ה"ל לזדא; וכמו שכתב דבריו במערכת הבית לענין קרבי דניס שנמוחו (ו"ו) היא גם דעת הטור ס' פ"ג, לפי דעת הבי' ג"ה והרשב"א כתב" והפרישה אות כ"ג); — אולם לפסק ההלכה, הרי גם איהו גופי' לא התלט כך, כדמסיק סם במש"ב וכמו שנתבאר נמי מתוך דבריו בתה"א. גם כבר השיג על זה הר"ן בסוגי' חילין" (ג"ה, תנ"א'), להיות שכלכה זו מתנגדה באמת לדעת כל הפוסקים כמעט, שבאים להכריע כוהיהוה הש"ך בספרו הארוך, סם.

והא דמאמינין לנכרי, אפילו בשיאמר, שהן ביצי יונה, אף דבאלו ליכא סויע לרדי, דהא קים להו לחז"ל, דשל עורבא דומות לכן בסמניהן; — כבר תרזו הר"ף (בהגהותיו להסמ"ק סי' ר"ז, אות א') והר"ן (סם, ג"ה, כל שזורת'), דבזורתן גפרות הן. ומיילא, ל"ל, דעלם היכר הלוורה חשיב ספיר סויע למעלת, ד'מע"ג'. אולם דברי הר"ף והר"ן הללו נפלאו ונשנו ממי, דלקולא דעמי, מוכח מהנמרא להדיא ההפך, במס"ה, מדקאמר: דאיכא דעורבא דדמי ליונה"; ואי"ד כהר"ף והר"ן, שזויותיהן משונות, הא אין, ד'דומות' ד'ליונה! ואי, מלך שדומות לכן בסמני הטהרה? הרי הכי הוה ל"י להנמרא למימר: דאיכא דעורבא, דאית להו לְבִיזְיָה סמני טהרה"; דהא אף יסמן לומר: דדמי ליונה", בעת שבסמניהן דומות ביצי העורבא לשל כל העופות הטורוסים, ובזורתן הרי הן משונות גם מבזי

(ב) דהיינו: הכלתי מוחק כשחתו, כגון עמי-הארצות בדרך כלל (כפ"ח הרמב"ם בפ"ה מה' עדות, ה'); כמו שפירשו כל הפוסקים כמעט, וכמו שהוכיח ספיר הש"ך כשגרו הארוך (סם), דגם רש"י מפרש הכי. יצ"ח להרשב"א בתה"א והר"ן,

טורין הן, ומן הולאתי קרבים הללו. רש"י).
 וכראה, דטעמם, משום דקיימי בשטת רש"י ז"ל
 ב"ע"י (דל"ט, ע"ב) והראב"ד בהשנייה (ספ"א
 מהמ"א), דכברי, דרק כסורא און לוקחין ימ"ח
 מח"ג ממי שאינם מוחזקים בכשרות, מחמת שְׁמַעְיָה
 היו מהסתם בחוקת משוים להכשיל את זולתם;
 אבל במקום אחר, שאינם מפורסמים שם לחשוים,
 לוקחין מעמי האזלות, אפילו בשאינם אומרים כלום
 (וכמ"ש הס"ך בספר הארוך, שם בבוא הענין),
 מזה דמחזיקין להם בחוקת הכשרות דכל ישראל,
 דמחילא הרי דינם בזה כדון מי שדועץ לן לכשר,

שאין לירך לשאלו כלל על המאכל והמסקה, שהוא
 מוכר לישאל. והטעם מהבאר מתוך דברי הס"ך
 בספרו הנ"ל, דעד כאן לא מחזיקין לשאל את
 העם-הארץ על הדבר שהוא מוכר, אלא גבי ביני
 עושות ועיברי וקרבי דגים; משום, דיון דאף אלו
 הנכרי אפשר, שימלאו גם דהיתר, אחרי שעלויות
 מליאת המינים הללו אלו חז"ה אורסתם, וגם
 שכל הדוג יבנם שמיים הנודלים בן סומאשת
 לטרהים; לכן משוים עמי-הארץ, לבנת עניות
 וקולת דעתם, לטווח על בינתם בהשבתת עפ"י
 אוחס הסמיים ולקחא מינים כלו מהנכרי בשביל

המוכרה

הטורים, דרש"י מפרש "מומחה" ו"אינו מומחה", דקאמר הגמרא, דהיינו "בקי" ו"שאינו בקי"; ומ"מ אפשר לומר, דרש"י מטור
 שפיר, דהטורף איירי רק ממי שאינו מוחזק בכשרות, עניני הוא דיון הלך בין הבקי לשאינו בקי; אבל גבי המוכרה בכשרות,
 אין מוקחין כלל אחר בקיאותו. אמר לוקחין ממנו בידי עופות ועל דגים אפילו כבשת, דהיינו שאינו אומר כלום (ע"י רמב"ד
 בפ"ג מהמ"א, ה"ח, וס"ך ספ"ג, ס"ק כ"ז); משום, דיון הוא מהדק בעניני אייה, פריפ"א, אלא יבאוך על דעתו העולות
 תיקום שתחבר לו הבקיות והזהר; רק שבדאי חקר כראוי מהבקיות (ע"י ט"ז ס' פ"ג, סק"י), ואחרי שבתברר לו היתר,
 הולא אף או את כוחרתו לו לכוטר לישאל. נמש"א, דלרש"י חלק קולא לאו הכלתי מוחזק בכשרות; ודב"א שאזו בקי, לוקחין
 ממנו אינם המינים אפילו כבשת; משום, דיון הוא מוכרם לישאל בחוקת היתר, לא השקין אותו לפרק ולמכיל בש"ט
 גם (בשם פשוטו ב"ע"י) לענין ימ"ח מח"ג, שתבאר לקמן). אולם, כהיות אים כזה גם כלינו בקי. או, אף שאינו חסוד לבטול
 האר הוא מיחא, מזה קולת דעתו, לשמוך על הכרתו הפרדק, כמש"כ הרמ"ה בבב"ה (ביג, ס"א, דב"ה "אלא איני").
 ד"ה דהשיב לטעמו לן אכירא, אלא שאין מברין בהם יפה וסומכין על ענין, ובכשרות היתרין, ויטעו בבית.
 איירא, שהפרי ח"א (ס"ס סק"ט) וההש"י (ס"ס, סק"י) אפר, דרש"י מתקן הלוך אפילו גבי מי שהחוק בכשרות;
 אולם כשרה לו תמהלה מזה, דלחק יתכן להעלות על הדעת, שבחז"ח את המוחק בכשרות. הנהר והמדקק בכל עניני אייה,
 שיהיה מחתה לו דבר, אלא תבדד לו יפיר, לא עפי" בקיותו העולות, שהוא מושגל חומה, ולא עפי" בקיותם זולתו ו
 והרי גדולה מו סוטר הענין, דלפילו בשאלו ירזים בעיניו סמי עומה ככלי שיפות דוגים, אעפ"כ לאון הכשר לומר, דטורוס
 הן, אף שמכחם כזה את הכוח ולא הקבלה; והג"פ (ס"ס, ס"ק ד') חוק דע"י והכריו כוח"ל נגד הס"ך והפ"ה!
 ונראה לנהוג ראה להחתי הנ"ל כדעת רש"י מדבריו עמו (בסוף הדף הקודם) לענין מלי דרש"י יתח, ד"ש, שטור
 נכאל כמסורת", שבת: "בכשרות. אם זכור הוא בבלם כשר, שאינו, או שחבר לו רבו, או יורד חכם, שאז ע"ה", והנה,
 כל דבריו כזה הם מותרים לגמרי, דאפו מוזר לנו כל כך פירוש מלך "מסורת", הטורה מזה, עד שהוכרח להאריך בו
 בשביל דוגמאות? ופ"ש, אחרי שכבר פירשה לעיל (סק"ד ד"ס, ביה "חוש"י) בקרה אפסוקה, דמוסרת", הינו מה "מסורה
 לנו אבותינו" — אכן רבנו הגדול השפעוט כזה דבר גדול: דהנה מזה שביניה הגמרא ברין הפי דל' יתח לענין גאמנות, הג"ה
 לומר: עתה זו טור חסר לי "בע"י, דהיינו דוק "ביד ייד", אבל לא "רבו הכם" מעט, דבשלמא "שמחיו גמור להו, אלא
 אינו מי ידע לה?" ר"ל, דלענין בקיותם בעולם כל המינים העליונים, שהיה אהרה בדרך גדול להיבט בהלאה של תורה
 ואינו אים ביה. — הרי אפשר לטעם כזה, מזה סגנון האון, ולקוט, שהרב בתורה גופי אינו לאמן כפרט כזה, משום דחושבין,
 לשבח טובה בשמויות, וכל חסין הקולט (וכמו שכתב בפתת הנו השפ"ד ב"רס"ס פ"ג, מה שחמוס מלך בשם; לכן
 הוא דקדימ רש"י להשמיטין ברין הרשון, בדרך "ו" ואילו ו", דזולת הפירוש השפוט של "מסורת", שהעירו לעיל, כוללת
 מזה לו בתוכה גם ענין מי רחם, שאותו השוף נכלל מ"הכ", דהיינו ס"ס א"רס, שנכלל בו אפילו עמ-האזק
 כשר; דממחט אינו ככונ, שהטעם אישטע ממנו בדרך הרורא, לתייר ענינו, כשהרורא ראה אכילתו;
 ובסוף, כבשכמ בדרך הרורא מ"ס את רבו, שאינו יוד; ופריפ"א דפריפ"א, כבשכמ כן מליד כזה, שיהי גם
 הכס בתורה. השפע, דכירור הוא. שכל אחד מהם, לאמן כזה, מחמת. שאינו דהיינו כמן בשבתת השוף אינה ידועה כלל
 באינו התקום, ויטעו, שאין לו כל שמן זולתו, וגם שאינו ידוע ככירור שאינו דרס (וכמש"כ ספ"ג, ס"א); ומהו,
 ליהבם ככרים ומדקקים, למתקן, דוראי דכו ורו היטב, עד שנתברר אלוה, לשבתת אייה אוקס סביב, היתר על
 בורו, גלי אים פסקוק. ממילא, ויטעו מהו לענין הדיון השני דל' יתח, שאין הדברים אמורים, אלא היתא, שהל"ד
 הוא אמור בשם רבו חכם, דאו השקין את הייד לתבקר, כמה חלה איע בזיון גדול; מחמת שסביל יתיר, דיטון
 דודאי יחייבין כאן, כשבתת השוף אינה ידועה כלל וגם שאין עליה שום בקלות שמותיו, ולפיכך הרי הגמרא לומר, שדיעת
 רבו הייה עפי" בקיותו וקדוהו דהשיב"י; אלא חת, שהיה עפי" בקלות מרביותו, ה"ה בדרך כלל היה קבלה כו
 משוקמת ככר גם לאתריס; וכוון, ולא שיהי חכם תורתי שיהיה גם קטיני או גלכשורי, דלי אפרה, לא טייפא, ממילא
 הוא כמו קמי סה"י, דהי יוד כזה הדברים מלכו בשביל הגלות הפריטית. לפיכך, איהו הוא, דאינו יתמן. אבל
 אם אים קטיני אשמיט ממי איהו ההכב בע"פ,ו, כשהוף טטור, בלי שום נתינת עטם לדבר, שפיר הינו יכולין ויכולין
 לשמוך עליו; כהקדמת רש"י הנ"ל, שכל מי שהז כשר, הר"ו לאמן בכל אופן שיהיה.

ומה, אם בענין קביעת הרורא חדשה כללית במלמא, דליביה במלמא, דליביה במלמא, שיהיה כשר ליהירי
 טעלה המיידים, סוכר רש"י בשיטות, דאעפ"כ לאמן כל מי שהחוק בכשרות, כאל פרדס לבטאו; ששוכר בבלם כשר אלאו
 כ"י, דהיינו אפילו מי שאינו יוד כלל ואפילו באינו נתון שום עטם למעשה או להוראו; מטעם דתלין, שבדאי עמד
 על אמת הדבר עפי" בקיותם הומר מזה יס, — ק"ו כ"כ של ק"ו בענין קרבי ועובדי דגים, שהם מהדברים האלוים מזה
 והבקיותם ביה קלה והקיה אלא רביס; דודאי לוקחין כבשת מהמוחק בכשרות, המוכרם בחוקת היתר, אף שאינו בקי כהם
 זב"ה המוחק הארוך ומזה.

המכירה בחוקת היתר, מתחם שנתחמתה אללס חוקה כזו, לפי השגחה, כמבואר שם בר"ן בשם הרמב"ן ובגד"ה להר"ם. לפיכך, אולם הוא דאין קונים מע"ה (כל זמן שלא נהחוק במדקדק, מלד כשרות), אם לא בשאומר, שהוא בעלמו הולא הקרביים מרג עהור או שראה בעיניו, שיעוף עהור העיל את הביצים; משום, דכיון דלא חזרתי אותו למשקך בעדותו (כמ"ס הרמב"ן והר"ם שם), הרי ידעינן ממנו, שלא קנס מהנכרי עפ"י הבחנה; וממילא נהרם כל יסוד החשש הנ"ל; — לא כן מיני ימ"ח מח"ג, כיון שהם אסורים מלד עלם הַפְּזָאָם ביד הנכרי, באופן, שלא יאיר כלל, שְׁיִפְצֵא בידו גם משל היהר וישייה הדבר תלוי בהבטחה; שלכן הנס בודאי בחוקת איסור גם בעיני עמ-הארץ; ממילא, ליכא גבייהו מקום כלל לחוש, לשמא לקחם מהנכרי בשביל המצירה לישראל, כל כמה שלא נהחוק להדיא עבור חשוד לאיסורין. לפי"ז ז"ל, דכל הקונים בשעת רשי" והראב"ד בדין ימ"ח מח"ג, שהם רובא רובא מנדולי הפוסקים, ז"ל, שבושייהו הכריעו השך והפסיח ב"מ קי"ט; סק"ה סבדי נמי בהרמב"ן והר"ן לענין לקיחת ביצי העופות והדגים ממי שאינו מוחוק בכשרותו, דסני רק בשאימר מוכר כזה: "חויטיניה, דמעוף או דג עהור נינהו", וכמו שסתם השך בספרו האריך שם להלכה אליבא דכ"ע.

עפ"ז יולא הדין אליבייהו דכל הגך רבוותא, דבע"ז לקיחת ביצי העופות והדגים מעמ-הארץ, שאינו לא בחוקת כשרות ולא בחוקת עבדייות, עלינו לשאלו על אודות מולאן, ואז: אם אומר, שראה בעלמו, שבאו מעוף או מדג עהור (מבלי הוכיר שחם), הרי"ו נאמן בכל גווני, אפילו בשטרופות הביצים ובנמוחי עוברי הדגים; מתחם דאין לפקפק באמתת דבריו כלל. וכיון דליכא כאן דלרא דחשדא, חו אין לנו טוקיין לא למעלה "מלדע"ג" ואלא להוכחם בהשגחה. אולם, באומר שחם, שמעוף או מדג עהור הו, או אין לסמוך על דבריו אלו לבדם, להיוטו עלול לקטות מהנכרי על סו"ך הבחנתי המאמתת לו היתר; באופן, שלענין אמירתו היחא באמתה פיו ולבו שוין, מדאינו חשוד להכשיל בשקר; אך דא עקא, שכל אמירתו הלזו אינה אלא בדרמי, מלד, שהוא סובר כך עפ"י שכלו, אבל לא מלד, שראה בעיניו, שהופרש אלו ממקור עהור. לכן כפ"ג אינו נאמן אלא כשיפרוט דוקא שם העוף

או הדג הידוע לן לעהור; דאו, כיון דאמירה כזו מביאה לידי גלוי מלחא, אמרינן שפיר באופן כזה, דלא היה מליאה מפיו בדרמי; אלא, דודאי מור דלעת מקודם הדבר על צוריו, ולא שמך על אומדן דעמו ובקיאורו (כדמוכח להדיא ב"במות" דקט"ו ע"ג, ישי"ש ב"ש"י, ד"ה והכל לא דייקא"; וגזו שפושט בתום"ם ב"ש"י, ג"ה, טעמא"; בכתבם; ולא יאמר בדרמי, כיון שהדבר יהיה גלוי"י). מיהו בנדון כזה בעיני, שיערף דוקא עוד סיוע דסאני עהרה; מטעם, דכיון דבהא מיהא חבנין אותו לחשוד, לענין קלות הדעת בלקחתן מהנכרי על סמך הבטחה; ממילא, הרי חור דינו בענין פרט זה, לדין החשוד-באיסורין הנמוז או הנכרי; משא"כ אינו נאמן מלד מעלה "מלדע"ג" לבדה, אם לא בשיערף אליה עוד חדא למעלווא. הלאך היכא דליכא גבייהו סיוע. דסאני, דהיינו בטרופות או בנמוחו, לא מהניא כלל אפילו גבי ישראל, שלא נחחוק אותו בבשרות ולא בעבדייות, אמירתה משו או מלד עהור", אפילו בשפרט שחם.

הנה. כל זה נראה לפי שעת רשי" והרמב"ן והר"ן, שהחזיקו בה כל הפוסקים כמעט, אשר על פיהם ברר השך בספרו שם פרטי הדגים, שנתבאר כאן לעומקם.

אולם להרמב"ם (פ"ג מהמ"ח, ה"ח) שטה אחרת בנדון זה, דהוא שולל לגמרי הנאמנות מהנכרי (וה"ה מהישראל החשוד; כמ"ס ה"מ שם, ה"כ, בשם יש מי שכתב", והעור ר"ש ספ"ז; ישי"ש ב"ב"י ובכ"ח); ולרד"י, איירי הסוגיא בתולין" (לפי גרסתו, שכתבה הבי"ב בריש ס' פ"ו) וב"ע"ז שם רק בישראל, שאינו לא חשוד ולא מוחוק בכשרות; וכמו שכתבו אליב"י: הראב"ד (שם) והה"מ בשם הפוסק הנ"ל, והבי"ב (שם) בשם הריב"ח, ז"ל.

ונראה, דהרמב"ם קא אויל לשט"י, שסובר דהא דנקטינן ב"ע"ז, דאין לוקחין ימ"ח מח"ג בסוריא אלא מן המומחה, היינו ללו דוקא סוריא, אלא כל חוץ-לארץ במשמש; ואפילו ארץ ישראל בזמנ"ה, כשהיא מיושבת מרוב נכרים; דהגמרא לא בא לאפיקי אלא ארץ ישראל, כשהייתה רובה ישראל" (דאו לא היה מקום לחוש, לשמא לקח העם-הארץ אותם המינים מהמיטוט, משום, דאולינו בנה רובא, ומתחמא מישראל לקחין, כמו שפירש הסו"ח ב"ע"ז שם אליבא דהרמב"ם). וטעמו הוא

מסוס
(ג) ואף להמפרשים שם אליבא דהר"ף והרמב"ם, דכפ"ג נמי שייך חשש ב"דרמי" (ע"י בלח"מ פ"ג מהל' גירושין הי"ט), — מ"מ י"ל, דאין זה אלא התם גבי עדות אשה, דלא אלימא שם סכנת "מלדע"ג", מלד דאפשר, שלא תחננה כלל כיון שבידו אינה תלויה התגלות העל בעל העל; אבל כהענין שפנינו, שיש בידינו לנלות הדבר בנקל ע"י ההקפה והכריקה שפיר אמרינן, דודאי דייק טובא לבלי יאמר בדרמי; מאס דכאן, שהתכדונו עלונה מלד, הוא מירחא הרבה יותר; וכן שיתבאר תלוק זה לקמן.

ומכשיל במעמד על שלו) כמו לרש"י וסמ"ע נבי
 נכרי וישראל השאדו להסירין; דהיינו, שלשטמו,
 לא יהיה גם הכלה-מוחזקין כי בכשרותו נתן על היתרו
 שהוא מוכר, אלא דוקא היכא דאיכא הוכחה על הכתוב
 מזה דתרו למעילות (ד' . ממילא, הא דפסק בהלכה
 י"ח לענין ביטא עוף פ"ב פ"ד, דוולת סמיה בעינן
 גמי, שהישראל, הכלה-מוחזקין בכשרותו, יאמר במכרו
 איהוה: של עוף פלוני היא, ועוף טהור הוא" . —
 דוקא אמירה כזו, העלולה לגלות הדבר, מועלת,
 משום דמנד עצמותה כלולה בה מעלת "מלדע"ג",
 דהויא הניצח לשיבותא; אבל בשאומר: "מוסיחיה,
 דמשוף טהור טיבא", דמדלא פָּרַט סם העוף, הרי
 ליכא כאן מעלת "מלדע"ג", אין לשמוך על הסמנים
 לחודיייהו, כמסקנת הסוגיא ד"חולין", ד"חייבי רק
 משישראל שאינו מוחזק בכשרותו, לדעת הרמב"ם (שבלי
 ספק הנהו אורו המאן דאמר" הכי, שעליו השיג
 הרמב"ם: כפי שהביא הר"ן סם, ב"ה" באומר").
 וכן הא דפסק בהלכה כ' לענין ביטא דגים שלא נמוחו (דאז
 הוא דאיכא כהו אוחס הסמנים שהזכיר), דלשפ"כ
 בעינן גמי שיאמר המוכר הי"ל: "אני למחזיק
 והוא תוס' מדג טהור", היינו גמי מטעם דאמירה

משום, דאף דהקצא מיטס כללה ביד הנכרי, הרי
 הם בודאי אסורים; באופן, שגם ע"ה, הכלה מוחזק
 בכשרותו, אינו חסדו לאכלס בצלמו, חסד הוא
 מיהא לקנותם משד ולהכשיל את זולתו ע"י המכירה
 בחוקת היתר, משום דלא קפיד אלאו דלשפי עור
 כו". לפיכך הוא שיטא הרמב"ם מהא ומתירושלמי
 (ס"פ שני ד"ע"ו) דינו כאן, בהלכה כ"א, ולהלן,
 בפ"ה ה"ה, דאפילו יין, בשר, גבינה וחסות דג,
 שאין בה סימן, אין לוקחין ממי שאינו מוחזק בכשרותו
 (יש"ש בה"מ וגם — בפרי חזק ר"ס ס' ק"ט,
 שבאר דעת הרמב"ם בטוב ע"ה). והיינו, דעין
 דהכא הרי ליכא סמנים כלל, אין לוקחין ממנו
 בכל גווי, אפילו בשיאמר: "בעלמי דרתי את היין,
 או קָבַרְתִּי היבנה, או חתכתי החסותה מבשר או
 מדג המוכר"; כדמשמע מפשטות ופסחיות לשון,
 דבגדן זה "אין לוקחין" בכל אופן; ועב"י
 שחוטביל גם שאלה להמוכר, כמו שמועלת גבי
 ביטא דגים, בשמשיב עליה המוכר: "אני למחזיק
 כו"; כפי שפירש דבריו בהלכה הקודמת.

נביטך

זוה, דלהרמב"ם יחזור הדין גבי סהס
 עס-הארץ (דלרד"י, שדין אורו לזשקר

ד) ואין להקשות לפיו על הרמב"ם מהא דאיתא ב"רה" (דכ"ב ע"ב), דאפילו כא אחד מסוף העולם ואמר: קאטו ב"ד
 את ההדס, נתמן, מטעם מעלת "מלדע"ג"; הרי, דלש"פ שאין אנו מכירים כלל את המעמד, להוהו "מסוף העולם"; מ"מ
 קא סמטינן עליו לענין קביעת המעשדות ת"כ; דארי שלא יתכן להחמין עס הקבשות עס שמתחוק לן בספרות; ד"ל
 דהסם שאני, מאוס, דכיון דאין לעדות עס קדום החדש, דכתיב גבי "משפ"ט", דהא העדה-גאה
 בה רק על העמסה שכבר עשו ב"ד; ממילא, דויה ככל עדות בחלתא דאסורא, דנאמן גבה עה אחד להשיד בכל
 אהר"ם, אפילו כהוהו הנהו לאיסורין; וכג"כ עס הארץ, שלא נתחוק להשו; מטעם חוקת "אין חדש חושף ולא לך", כמבואר
 ב"מ"ם (פ"ה מה"ל עדות, ה"ה). אכן, מאוס חומר תקון המעשדות, הוא דעשו גבה מעלה יתרה, בהם שיכדו אלה עשה
 לאנחות עד אהד גם על מעלת "מלדע"ג" (כמו שהסביר בת"ם ה"ר"ם ס"ק"ה); דממילא, הרי הווינן כאן דתרו למעילות,
 בהזטרפות עס אותה החוק; שלפ"כ יולא מהו, דהיכא שהסירה גבה אחת מאלה, אין העד נאמן כדכ"ג. והיינו, שבהעתיקו דין
 דכ"פ מה"ל קדום ההדס, הי"ד, אהר"ך לכתוב: "ולא סליה כלבר, אלא אפילו תגר מ"מ אהר"ך העס כ"ו וכו', נתמן כו;
 שזכר זה, דבר העש"י הנהלות; ועד אחד כבר נתמן עליו" . — ומחת סגל לאשטעטו ספחיות, ומתפרת לאורה, דלא מביט
 עליה מיהד מביד, דהא ודאי כהרו בהמוחזק אכלס לכשר; אלא אפילו אחד מהמון העס, יהיה איזה שיהיה, אם יני
 שאינו מוחזק בכשרותו, או אפילו ההסד הפסול לגמרי, גמי מהימן. הלכן את דברים: "ועו אחד כשר נתמן עליו". הבהרת לומר,
 דכ"ל אשוקי רק את מי שהו כבגו הפסול לגמרי, דהיינו שאינה שיהיה גבי ה"העש"י דחוקת "אין חדש חושף ולא לך", כיון
 הנהל ה' והמון, וכל אלה שצ"ב בלבוט עדות (עס הלכה י"ד); אבל ודאי, דלא טוון בזה להתיק דוקא את המוחזק לן
 לכשר; דהא איזה הוא דפסק לעיל (ס"פ מה"ל ק"ה"ה ה"ה): "שכל ישראל בחוקת כשרות, עד שזרע לך, שהוא פסול", שעל זה
 היו סומכין סם רובל לענין קדום ההדס עד עת שקלקת הכותמים; ותקנת ה"העש"י, שתקנו אהר"ך, הרי לא תקנו אלא
 גבי עדות ר"ה"ה הדס, אבל לא גבי עדות שכבר נת של ההדס. שלא היתה לא בכלל הקלקת ולא בכלל אותה חתמה.
 הגם שפ"ה מה"ל עדות, ה"ג, פסק ש"כ על עס הארץ בחוקת שהוא פסול. עד שיהוק, שהוא הולך בדרכי הישרים" . —
 לשפ"כ ליכא מחסס כתיבה לשון כאן, כפ"כ מה"ל ק"ה"ה, אבל; מטעם דדבריו הסם אינם אלא לענין ממון (וה"ה לענין אסור,
 היכא שמייד ע"ל שו, עד כזה הנהא פרטית), אבל לא לענין ההעדא פ"א איסורין פ"ב אהר"ם; וזמו כפ"כ ע"ה.
 ה' דעטס לאנחות החבור וה"ה" להשיד באיסורין כללו, הוא: "לפי שאימת האיסורים עד הרעע"ס, ואין אימת המון עליהם".
 משהיכ יול, דכיון דעדות החדש הדום היא, דלמדת, מזה שכלו איזה אלא בחלתא דאסורא, היה לנו להאמין גבה לעד אחד
 (וע"י כתיבוס הפ"ה למתנתו ד"רה"ה דכ"ב), עס הוהו עבריון לזיוו מהעניות, עפ"י התבואה בלבוט עדות סם — אלא דלמדת
 שבתלים "משפ"ט גבי קדום ההדס, נספק לוי לרד"ל שאינתו לעדות ממון; וכל השו אחריו — אלא לענין העניות
 שני עדים שאינם מוחזקים לעבריינים; אבל ודאי לא הפליגו להחמיר בה כל כך, עד כדי לפסול גם את העש"יארץ, שלא נתחוק
 בכשרותו; משום, דכדכ"ג כ"פ, דום לשמוך על סכרת, "אימת האיסורים עליו". ולכן, כמו שצ"ע של השו ממות עדות ו'
 לעדות ממון לענין ה"ז"ה, היה גמי של ה"הע"י גם לענין הכרה ה' דגבי עדות ממון הוא דבעינן הכרת חוקת כשרות, אבל
 גבי עדות ההדס לא הכתיבו קודם הקלקת הכותמים, וזכר מוקדוקים היעב על דברי הרמב"ם פ"ב מה"ל ק"ה"ה. ה"כ
 יעו"ש, וממילא, יאלנו עס זה למרהב מדינה תרתי התפרס והלח"מ סם על הסמירה ה"ל; וגם נכתלקה כזה מעל הרמב"ם
 תיובתת הלח"מ (בהם שמשעט מדבריו וכו'). שיעודת ממון נריך לעשר דוקא את העדום, עשת שבהלכות עדות לא ראינו
 הרמב"ם, שיכור כך, וע"ה); דכדאית הרי הדין מחב"ל להדיא אמרי סב"כ עס בגלות עדות; שעד שיומוק, שהוא הי"ך
 כד"פ"י ה"ר"ם" . דהרי אין לך הכרה עדותא מו.

שומעים, שהוא טהור (וכמו שפירש"ה הכ"ח ס' פ"ג)
 בדי' "קרב", והפרי"ח שס' סוסי"ק כ"ב, ובס' פ"ו,
 סק"ג, בהשיגו בזה על הבי'; משום דסוף סוף
 הא לא יתירעא בזה מעלת, מלדע"ג, כיון דאכתי
 מירחה, לבלי יתבדה ע"י הבחנת סמני ביני אוחו
 העוף שסוכר וע"י הקפה אליהו. ובהכי ניחא הא
 דפרט בלשון: "שאל לזייד ישראל", דהוא משום,
 דכיון שהעוף נזכר בשמו, ואעפ"כ אין טהרתו
 מפורסמת, ממילא הרי הוה כאין לו מסירת; דלולא
 זאת, הא היה הדבר (מענין טהרתו) פשוט באוחו
 מקום" (כלשון הרמב"ם בפ"א, ה"טו); ולכן, אפילו
 בהאמינו, שהבי"ס הן בודאי מאוחו העוף, מ"מ הרי
 עף כוה גופ', אחי לא שרי לן מלד עלמו, כגליל
 נדקו סמניו, אס לא בשיער עליו מן שהוא לזייד
 דוקא, — משו"כ הוא דהוכיח לזייד מן בשהוכיח
 היב"אלי הוא "זייד"; דרק בכה"ג הרי הוא נאמן
 גס על טהרה העוף הבלתי מפורסם אלג"י). ומיהו,
 דאס אינו זייד, יסבר גס הרמב"ם, דלר"ך או.
 שחיהו ידועה לן דוקא טהרת העוף, שהוכיח מוכר
 כוה; דהא אפילו כשיאמר בכה"ג מפורסם, שהוא
 בדק בעלמו את העוף ומלא בו סמני טהרה, הרי
 ודאי, דלא יתכן לסו"ך על ההמוני הוה, שממנו
 הלא הוראה לכל ישראל בבדיקה התמורה של עוף,
 שאין לו מסירת, הנרכזה להסכס חכמי החורה,
 אחרי העיון הרב בפרכי דיניה (כמו שמתבאר
 כל זה מחקך שנתו בפ"א מהמ"א). אמנם,

כו כוללת בחובה מעלה, מלדע"ג" (אף כשלא יפ"ש
 שס הרג, מטעם שיתבאר לקמן), לכן מלדע"ג אפילו
 הכהנים, אף דלאו דאורייתא נינהו. לפיכך, אף
 דרב יהודה, מרא דהאי הלכתא בכוגית ע"ו, לא
 הוכיח אלא אמירת, "אני מלחמים", הוסף הרמב"ם
 בלשון, שיאמר כמו: "והולאמים מדג טהור". והטעם,
 משום דפשוט אללו מכרייהו ד"מ"ח מח"ג ומסויגה
 "חולין", דסחס ע"ה חסוד לשקך בענינים כאלו; לכן
 ודאי, דלא סניא אמירת, "אני מלחמים" בקב"ה, אף
 בדד' לרופא דסמנים; מחמת דאמירה כוה, שאינה
 נוררת אחריה גלויא דמלתא, אינה טוס מעלה. מלד
 פלמחה; דהא, אפילו בדרבנו עומאת תפ"ק"ג ע"י
 במחמתו, אכתי מ"י או המוכר לאשתמוטי, באמרו,
 שבעלמו לא הולאם מדג טהור, אלא ש"מלת" אח
 אותה העובדים, שלקח מהנכרי בחוקת טהרי"ס; משה"כ
 הוא דבעינן דוקא שיאמר כמו: "והולאמים מדג טהור",
 דאו יש לפנינו מעלה, מלדע"ג", דמירחת, לשמא
 בהקיסנו אותם לעוברי איזה דג טהור שיהיה, יתבדה
 ויאחו. כמלא, דלהרמב"ם, אמירת, משעף פלוני וטהור
 הוא", דנקוט גבי ביני טופות, ואמירת, "אני מלחמים
 והולאמים מדג טהור", דנקוט גבי ביני דגים,
 מתאימות, יחד לכונה אחת, דהיינו, שבעלת דתיתת
 המוכר, פן יבחנו דבריו.

הדיעה
 (ה) ובענין מוחות הזייד לענין נאמנות, סמך כוה הרמב"ם על מה שנתבאר אללו לעיל בפ"א, ה"טו), דהיינו: או שיהיה
 בעלמו מוחק לבקי במיני השופות העמאיים ובמחויבים, או דאפילו שבעלמו לא יהיה בקי. עס היינו זייד, אלא שיהיה מקובל
 מרובו הזייד הבקי, דהו אינו נוקף"ס לשום בדיקה בסמנים.
 אולם, כיון שאי תכשע"ה להדיא משפעות ומתחמת הנמא והרמב"ם שם ומדבריו כלו, הרי ברור, דנאמנות הזייד היא
 אפילו כשהוא משיר על ציר שלו, במכרו אוחו לאחרים, ואפילו כשהוא איש טהר, שלא יתחוקה כשרותו (וכמו"ס הפ"ח ר"ס ס' פ"ג) —
 אס כן הרי יפלא מלד על הרמב"ם: הא עפ"י שטמו, אין הבלתי ממוקם כשרותו נאמן נבדוק כוה, מחמת שאין בו חוקך לדבריו מלד
 רתי למעליהו; דהא, כיון דמיריגין כשהוא בקי בטופות העמאיים ובמחויבים, הרי סמניו עליו, אפילו בשלם נבדוק אוחו העוף,
 שהוא למעלה חל, ונלא נמצא בו שום סימני טהרה; ולשמא נבדוק ומלא אללו סמני דריסה, נ"כ לא שייך שריחת הזייד, דהא כול
 להיות, שברור לו, שאוחו העוף אינו דריס. רק שבוה הוא מסך, כמה שאמר, שידוע לו, שאינו מכ"ד השופות העמאיים, מה שרחוק
 ונשכח מחלנו נבדוק אחרי; ואפילו היכא שאמר כואת בשם רבו, הרי נמי לא מתיירגין או, שיאמר דוקא בשם רבו פלוגי, ואס שיהיה
 רבו פלוגי, באופן, שנוכל לברר אמרת דבריו; ונס, אינו היה אומר באופן שאפשר לשאל את רבו. הרי אכתי אינו כאן אלא
 מלד למעלה חל, ונלא בעינן נמי שרד שיעו דסמנים, בשם שבלמת מיריגין, אפילו בלבי"ס ודאי טוס סמן בפ"א, רק שאינו ידוע שהוא דורס!
 ולת"ן, דלאני הכא, מטעם דלהיות זייד, לא מרע אומנות, — לא יתכן כלל; דהא אפילו באס שתייגו יבוליס למסוך על האי
 סכר"ה גרידא, מ"מ הרי מילואיה שיהיה כיווד רק בשאמר, שמכיר בעלמו, שיעף טהר. אבל לא בשאמר כואת בשם רבו
 ה"ייד, דמהו הוא דמיריגין הרמב"ם שם; משום דככה"ג לא יגרע מאמה מערך אומנות, אפילו בהתברר עומאת העוף, כיון דאכתי
 לא יתבדה בזה כלל, ונלא שמתחיל הבין לו הערך ולהשמט נבקל, בתלווה המחשול ברבו ופאלי אינו בו ככר בעלם, דהא ודאי
 מיריגין ככל גונו, (כמוכן); דממילא, הרי הוא מושלל מחוקת, "לא מרע אומנותי", דכמוכה להדיא מתוס"ס ע"ו" (סוף ד"ו). וע"י דבש'
 תת"ס א"ה"ע ח"א, ס' ז"ד, בדי' "אחנס בעינא",

והנה, הא ברור ומדוקק מלשון הרמב"ם, דכוה
 הוא מקיל, דסני אפילו בשאין אנו מכירים
 את העוף, ששרט המוכר, אלא שרק מ"מ אנו
 (ה) ובענין מוחות הזייד לענין נאמנות, סמך כוה הרמב"ם על מה שנתבאר אללו לעיל בפ"א, ה"טו), דהיינו: או שיהיה
 בעלמו מוחק לבקי במיני השופות העמאיים ובמחויבים, או דאפילו שבעלמו לא יהיה בקי. עס היינו זייד, אלא שיהיה מקובל
 מרובו הזייד הבקי, דהו אינו נוקף"ס לשום בדיקה בסמנים.
 אולם, כיון שאי תכשע"ה להדיא משפעות ומתחמת הנמא והרמב"ם שם ומדבריו כלו, הרי ברור, דנאמנות הזייד היא
 אפילו כשהוא משיר על ציר שלו, במכרו אוחו לאחרים, ואפילו כשהוא איש טהר, שלא יתחוקה כשרותו (וכמו"ס הפ"ח ר"ס ס' פ"ג) —
 אס כן הרי יפלא מלד על הרמב"ם: הא עפ"י שטמו, אין הבלתי ממוקם כשרותו נאמן נבדוק כוה, מחמת שאין בו חוקך לדבריו מלד
 רתי למעליהו; דהא, כיון דמיריגין כשהוא בקי בטופות העמאיים ובמחויבים, הרי סמניו עליו, אפילו בשלם נבדוק אוחו העוף,
 שהוא למעלה חל, ונלא נמצא בו שום סימני טהרה; ולשמא נבדוק ומלא אללו סמני דריסה, נ"כ לא שייך שריחת הזייד, דהא כול
 להיות, שברור לו, שאוחו העוף אינו דריס. רק שבוה הוא מסך, כמה שאמר, שידוע לו, שאינו מכ"ד השופות העמאיים, מה שרחוק
 ונשכח מחלנו נבדוק אחרי; ואפילו היכא שאמר כואת בשם רבו, הרי נמי לא מתיירגין או, שיאמר דוקא בשם רבו פלוגי, ואס שיהיה
 רבו פלוגי, באופן, שנוכל לברר אמרת דבריו; ונס, אינו היה אומר באופן שאפשר לשאל את רבו. הרי אכתי אינו כאן אלא
 מלד למעלה חל, ונלא בעינן נמי שרד שיעו דסמנים, בשם שבלמת מיריגין, אפילו בלבי"ס ודאי טוס סמן בפ"א, רק שאינו ידוע שהוא דורס!
 ולת"ן, דלאני הכא, מטעם דלהיות זייד, לא מרע אומנות, — לא יתכן כלל; דהא אפילו באס שתייגו יבוליס למסוך על האי
 סכר"ה גרידא, מ"מ הרי מילואיה שיהיה כיווד רק בשאמר, שמכיר בעלמו, שיעף טהר. אבל לא בשאמר כואת בשם רבו
 ה"ייד, דמהו הוא דמיריגין הרמב"ם שם; משום דככה"ג לא יגרע מאמה מערך אומנות, אפילו בהתברר עומאת העוף, כיון דאכתי
 לא יתבדה בזה כלל, ונלא שמתחיל הבין לו הערך ולהשמט נבקל, בתלווה המחשול ברבו ופאלי אינו בו ככר בעלם, דהא ודאי
 מיריגין ככל גונו, (כמוכן); דממילא, הרי הוא מושלל מחוקת, "לא מרע אומנותי", דכמוכה להדיא מתוס"ס ע"ו" (סוף ד"ו). וע"י דבש'
 תת"ס א"ה"ע ח"א, ס' ז"ד, בדי' "אחנס בעינא",

ואספר לחוק את הכפ"ה המחודשה הוה מהא דליחא בקדושין" (ד"ס. ע"ב) בענין האומר: "קדשת את בתי, ואיני יודע
 לני

הידיעה הזו אינה כלל כבדי לחזק סדרת "מלדעליג", אלא הבעין אותה, מחד דררא דעלס טהרת העוף, התלויה בידיעתנו; מזה"ש, כיון דהרמב"ם הכי בא להשמיענו גוף סדרת "מלדעליג", כמלד עלמותה, טויה הוכרת שם העוף, אף בשאין אנו מכירין אותו כלל; לכן הוכרת ללייר דעו בלייד דוקא.

הוא דפעין קפ"ג דוקא שם העוף, כבדי טרחה לבלתי יתבדה. הילכ נבי עוברי דגים, כיון דהגושים האלו בפקן להדי בכל המינים הטבורים, איכ, אף שלא יפיע שם הדג; מ"מ, כיון דקאמר מיהא, שמוג טבור הם, שפיר יתת, לשמא תקיפס לגוש ביזי אחיה, דג טבור שיהיה, וכיון שלא יתדמו, הרי יתפס בשקרו, נמאל, דולס סמני כד וחד, שאנו רואים צעיטו באותם הגושים, הרי איכא ביה עוד מחד למעלותא, הך דמירתה מלד דהוא מלדעליג, וכיון דהרווחנו הא דלא צעינן הוכרת שם הדג, מסהתף כזי מזה הא, דלא' הלריך הרמב"ם הכא, שיהיה המיכר לייד דוקא, כדלעיל, — מעטס, דחדא בלריך תליא, דכיון דלא פ"ט שם הדג, הרי ממילא לא נולדה לנו עוד רישומא חדשה, במה שחשטנו נעלמה טהרת אותו הדג; ולכן אפילו במקור שאינו לייד, כיון שהיא שאמן אללנו הפעם עפי' הך תרתי למעלותא, אמרין שפיר, דודאי הוליא את העיברים מחד הספורסם בטרהו.

בערתה

דאמריה "מדג טבור הן" שקולה כאמרת, משוף פלוגי טהור, איכ טעמא צעו: למה באמיה החמיר הרמב"ם נבי ביזי דגים יותר מבני ביזי עופות, בהלריכו בהן, שיאמר גם: "אני מלחמים והולאיתם"? — על זה תוך ה"מ: "מסתברא, משום שהדגים המלוחים באין מדרך מרחק, מלי לאסתמוי טפי מבצילים (היינו שבהבדורו, יכול הוא להגלל, סהיה רב טונג דבדר, שבעול לטעוה וז, מלד העדר הבקורות המובקה במיני' שם ממרחקים). לריך שיאמר אני מלחמים כו' (ר"ל: ולא סגי באמירת "מדג טבור הן" לבדה, אלא דמלריכין דוקא אמריה כו, שתכלול בתוכה גם ההודשה, שלא באו לידו מהמובאים ממרחקים, דממילא, לא מלי חו לאסתמוי. משאיכ לענין ביזי עופות, שהן מלימות מחד בכל מקום, לא איכפת לן, איכ קנה אוןן באמה

בן יוכן בזה מה שלא הלריך מלי לקמן, בהלכה כ', קפ"ט גם פ"ס הדג, דהיינו: "אני מלחמים והולאיתם מחד פלוגי טהור"; דהעטס הוא, משום, דכיון דגבי עופות אמרין סדרת "מלדעליג", אפילו בשאינה יודעה טהרת העוף המוכר; ממילא, נחמינן דרנא נבי עוברי דגים, דלא צעינן ביה אפילו הוכרת שם הדג (דלא כמ"ש' ה"ך כבפירו שם ובבאורו לשורע ס"ק כ"ד איכא דהרמב"ם), אלא דטויה רח אמירה, אני מלחמים והולאיתם מחד טהור". מתת דמילוקא רבה איכא בן עכב ביזי העופות לטבע עוברי הדגים; דביזי כל מין שוף ועוף משונות לו מזו, פמות או יודה, כמחלק; אבל נבי דגים, עלס ביזיהם הן קטנות למלד, רק שהן מחוברות בחלפיהן לגוש אחד; והגוש הזה, הנקרא: "עקר הדג", הוא שש לו הסמן דכד וחד (וכמו שפ"רש"י ב"חולין" ר"ט ד"סד), והוא שיה בכל הדגים לפי קטנס ובדלס (וכ"הא, שלסברא זו כיון הרין ב"ע"ז), טויה "אמר רב צבינא", במה שכתב לענין דרון דיי: "לפי שביזי כל שוף ועוף ידועין ונכריין. מה שאין כן עוברי דגים"). לכן נבי ביזי עופות, להיומן משונות לפי מיניהן זו מזו, ממילא, אי לא יפ"ט שם העוף שממנו באו, לא יתגלה הדבר כלל; דהא אפילו כשנקיף הביזים הנמכרות לביזי אחיה שוף טהור, ומלא, שאינן דווחות; אשפי"כ הרי מלי המוכר להשתמש בנקל, בחמרו, משעוף אחר הן, מבלי הוכיר שמו גם הפעם. משוה"כ

למי קדשה; וכן אהר ואמר: אני קדשה, לאמן", דקאר בר על משה זו: "לאמן ליתן גט: אין אדם חושב ולא לו (בבב"ר, שאינו נהנה ממנו, להחיר אבת איש בחנם" (ר"ט); ואין לאמן לבנוס; ולרב אבו, שהולק בזה (דכתיב) נקטין; כמ"ש הרמב"ם בפ"ט מה"ל אישות, ה"ד), שיכח חוקר זו, היכא שיהיה צעמיה היא הספוקת למי תתקדשה. יעו"ש. והנה, לכאורה יפאל: למה לא ניהוש נמי לענין נתינת גט: "אימת יציר חוקק" להוליא ממון מהכ"ה, בעד התפייסו להמירה מבבלי העיגון, קודם בחוקק לייול ביזיה ודיינא (מה שאין דרכה בכך, כדאיכא בגיטין" דמ"א, ע"א), עד שיכפו אותו ליה, או היכא שהיא אלא אינו ירא כלל מכפית ביד?

ולמר: דבאמת היכא שהא מתקם ממון בעד הנידובין, אינו לאמן או אפילו לגוש, — זה לא יתכן כלל, דהא, מדסתמון הגמלא וכל הסופקים: "לאמן ליתן גט", משמע בריר, דבכל כוויי מייורי: דלולא זאת, הוה לכו לפרס כגדון דמתימין, דמי שמתהלל אימר, שהא המקדש, שדריך כלל הרי הוא מתכין לבנוס (וכמו"ש הרן ד"ה "אמר רב"), ולכמחורין לו אח"כ לגרש דוקא, אינו מתפייס לזה אלא בחמון; וְ איה שדעת וטה, שסתברותו וטה, אינה אלא מהמת שבעירין אותו על רעו העקרי; אפריכ אינו מוטיל כבד"ג; נט גישו, מאס דחסינן אותו, סוף מעשה היה אללו שמתה הלה, לגוש בעטפס, כבדי לגשו בעה שהאי עובתא, וחו, דהרי רב בא לזמנא כונת מלת "לאמן" דמתימין, שלא נפרשה כפשות מוכנה הרחש, הכולל בתוכו כל האפטיס; ואיכ, כיון דעל מדוכה זו היא דקא יתיב, הוה לי ללבוז ולתיב נמי בדין גט גופי', והכי הו"ל למחר: "לאמן ליתן גט בחנם, ואינו לאמן ליתן גט בכסף; וכו" — לבנוס". אלא לאו ש"מ, דלענין הנידובין באופן דמתימין היל, הרי הוא לאמן בכל גווי; ואיכ הרי לאו זה הוי קוביא היל מקראת!

אלא על כרחך, דלריך ליש, שהעטס הוא, משום, דכיון דבדין זה תהיה לו בעמון רק הלאה ארעית מקבלת הממון בשעה זו בעד הנט; אבל כתיב דות, בעת שכתבו הכריתות באמת האיש הלוי, שהמיר כשקר לעמלא, יהיה אלו הקול-הלי געילרו, בשעה שכתב לא תהיה לו שום תועלת מזה; לכן אמרין שפיר גם כבדי', ד"לן אדם חושב ולא לו".

באמת שבו הנכדים, כל זמן שישנה לפנינו הלשכות הסמיני עם האמירה (לעיל).
ובזה, מודקדקים היטב דברי ה"מ, באופן, שאין מעשה מקום כלל ל"פה שהשיג עליו הס"ך נספרו שם ובזכורו לברע ספיג, ס"ק כ"ד. (1)
והנה, הרמב"ם השמיט דין קרבי דגים, מטום דנקטינן כר' ורא, השולל מהם מליאות האמיני; דלא כר' דוסתאי (כמו שפרש ה"מ). על זה הקשה הפר"ח בס"ק כ', דאכתי הוה ל' להוכיחו, כדאי להשמיעו הרבותא המפורשת בממרא, דאפילו נביירו, לניכא בהו סמיני, מועלת מיהת אמירת, אמי מלחמיס כו"!
אולם, לפי ההלכה הג'ל בשעת הרמב"ם, יהודן שפיר, דבאמת סובר, דלא מהני אמירה כו כלל סיוע דסמיני (דמשה"כ - אין מקום כלל לדין קרבי דגים); כמו שגלה דעמו להדי' בהלכה כ', במה שהשמיענו וועלת אותה האמירה רק היבא דאיכא נמי דסמין דכר וחד; בעת, שלכאורה, טפי הוה ל' להשמיענו רבותא יותר גדולה, דמהני אפילו בהערך אותו הסמן, דהיינו בשממו; ובכאופן כוה הא ריעטא פשטות סוגיית, ע"ז, - דהא על אוקמתה נמוחו קא מיימי לרדב יהודה, דסני באמירת, אמי מלחמיס, כמו שפירשוהו החו"ם (שם, בד"ה אמ"ה) והרא"ם, והר"ן (בד"ה אין שם); וא"כ

(1) כן אין מקום להשגתו העולה בס"ק כ"ה על הא דמשמע ל' הרמ"א טעף ו', שבויר, דגם בשממו קרבי דגים, מהני אפילו נבי בכרי אמירת, אמי מלחמיס. דלפי מה שכתבתי בזה, תהיה דעת הרמ"א נכונה ודוקת מאל. דהוא, בתור מביע, הרי פוסק בסעף ה', דבקרבייס נמי איכא סמיני; ובאן, בסעף ו', ודאי, דפסיע' ל' שהחבר מיירי בקרבייס שלמים (כמש' הט"ז קט"ו); ויבין דהחבר יצ"ה בלשון הרמב"ם, שהחבר יריך קצבם בלשונו: "אמי מלחמיס ויולאמיס מני עטור" (וכמו שסביר גם רמ"י, דמובא מלשונו בד"ה "אמי מלחמיס"); ולענין בכרי הרי מביע הרמ"א כרמ"ו וסיעתו, דגם איכא דאין היבא דאיכא תרתי למעלותא; - א"כ פסיע' דבקרבייס השלמים מהני אפילו נבי בכרי אותה האמירה, שלפי עובד דאין היבא עדיפא היא באמת מאמירת, טוף פלוגי הידוע לעבור. אבל ודאי, דהו לא עלה משולל על דעת הרמ"א, לשמך בכריג אפילו בשממוהו הקרבייס, כפי שהעמיט עליו הס"ך, במהר"ר, ולפי"ז, הרי נחלגנו ממילא גם מהדוק הענין, שהעניס הפלתי סיק' אן, בבית הרמ"א, בתירו' ליבעה קרוב לדרך זה.
(2) אכן, לפי"ז, הרי יסבור הרמב"ם, לכאורה, את עצמו, מהא שפסק בפ"ב מה"ל העבר הט"ז, דמי' שהו' השוד למטר תרומה לשם הל"ן, אסור ליקח ממנו כלל דבר, שיש בו זיקת תרומה ומשבר, אפילו קרבי דגים, מפני שניתן בהם שמן"; הרי להדיא, דלולא הוה כאן חשש תעוררת שמן תרומה, הוה שרי לקטין ממנו קרבי דגים מלד ע"מ מוחס, אף דהתבאר למטר לורים תרומה ההגורה בעונש, הרי הוא השוד נמי דאחיור שעיבד ק"ל ממנה, כמבירת קרבייס שמ"ס (ובמש"כ איכא כפי מה"ל מעמי' מוכב ומוב, ה"ע). בשלמא לבטלי פלוגתוהו הג"ל, אכתי לאוקמא להנמרא ד"בכורות" (בד"ה ע"ב), שגם הוא מקור האי דינא דהשוד, דמיימי בשאמור: "אמי מלחמיס". שיהי' לדידכו אפילו נבי קרבייס; אבל לרמב"ם, לדידאי' אין שום יחיר לקיטוס אפילו מחס"ס ע"ה, וכש"כ מההשוד: הרי יבא' מאל!

איכא, כד משיינין שפיר, י"ל, דפסיע' הרמב"ם לפרש הנמרא שם. דבי קאזר ארי שמעין דמתערין: "לאיתויי מלי? לאיתויי דגים, דמערבי בהו שמן ית", אין הכוה על קרבי דגים מוכ' כ"ס סביר ההשוד, שאנו מוספיקים, שאל עירב בהו שמן תרומה, בדרכם; מטום דלפ"ז ידאי, שבו נכליס בדברי ר' שמעון, אף בשל פ"ה אין מרבה אותם בתל', מל': "דשעט ע"ה, דכיון שרגילין לערב בהו שמן, איכ' כמו שמלד חשש תרומה אסור לקיטו ממנו שמן בשין, כך אסור לקיטו ממנו ע"י תערובתו; ועוד, ה"ה בכה"ג ודאי, דאיסור קנין הקרבייס הוא מ"י כ"א; וכמו שאסור לקיטו המדוייס מההשוד, מלד מתערבין בו יין (בדאיחא ב"ע"ז"ל ל"ט, ע"ב. ועי' בריש"ש שם בד"ה "מדוייס אימין"); ואלו לפי מה שמוכח מרמ"ב, שם, שטמיה דר' שמעון הוא נמי רק מחס' קניס; שמשוי' כ"ז דסייס הרמב"ם על ג' נון זה; וכל זה קניס מדברי"ס" (ע"י נתוי"ט רוב מתערין). אלא ודאי, דענינת הנמרא היא, לר' שמעון לפי שהשתמשו, דאפילו היבא שאלו בלום לקיטו מאתו ההשוד את הקרבייס בש"ע שהו' מולא"ס בפנינו מהעניס העשויים. דממילא הרינו יודעים בבירור, שלא עירב בהם שום שמן - אפיע"כ אסור לקיטו ממנו אפילו לאת"ר בא"מ ד' ממ"ד; מטום דקצת היא דקטיבין ל', ממחמת ה"שיעוית", שיש בפרש כוה אל תרומה, ע"ל שמן, שרגילין לערב בו ביאר הפסמיני; ויבינו "זיקת תרומה" קדמור ר' שמעון (ובמש"כ הרמב"ם בפירוט התענות). נמל', מלד ע"ל מ"ת הקרבייס, ללא דקרי' דתרומה. דנביירו ליכא האי קנפא, כיון לא היה כאן שום חשש; כיון שאנו יודעים שעיטו את מקור מולא"ס, וככתי הוא דמיימי הרמב"ם, ב'ה' ע"ת יקו' כאן דין זה, כמובן.

וכן צדור להפלי ס'ק ג' דעת הרמב"ם דלא כהש"ך בספרו הארוך שם ובשו"ע ס'ק כ"ד, שדכריו דחוקים מאד, במכה"ד .

ובפירושו הסוגיא ד"ע"ז, ודאי, דסובר הרמב"ם כהר"ף רבו, שהשמיט אוקומתם נמוחו, דממילא מיירי רב, לדריד, בשלא נמוחו (ע"ש בר"ן); וע"ז הוא דקאמר רב יהודה (בר"ף גרים: רב הונא), דמועלת אמירת "אני מלמתי".

ונראה, דגם בלא"כ מוכרחין אנו לפרש רק דעת רב יהודה, לשטם הר"ף לר"ס והרמב"ם. דהא אינוהו הוא דסברי, דמאן דאויקי הכא ב"ע"ז, להא דרב צרונא משמי' דרב בשמחו, אינו קסבר דמטיט דאורייתא (לפי המחבר מתוך דברי תוס', ג"ה, "אמר", וה"מ, והר"ן, שם); משי"ס, כמו שהוכיח בסוגים, חולין', דרב אשי, דקאמר, דערהה שמינה מיני עופות מועלת בספק, על כרחך, שסבור, דמטיני ביזים לאו דאורייתא; משום דלא"כ, הרי היה אפשר להכריע דינא עפי' מטיט כלא, — כך נומא אף אן, דיוון דגם רב יהודה סובר "חולין' (ד"ס, ע"ג), דשף, "מרלא" ספקא הוה, ולא קא סמוך גבי' אהכרעת אותה הסוגים; הרי ודאי, דאינו נמי ס"ב, דמטיני ביזים לאו דאורייתא. ומינה, דה"ה לסמי קרבי או עובדי דגים (להר"ף ולהרמב"ם, לדודו, דיניהם שוים; דלא כר"ס, שמחלק ביניהם). ממילא, כיון שעמדנו צוה על דעה רב יהודה, הרי על כרחך נמשך מזה, שהוא יסבור כאן, בסוגים "ע"ז, דרב מיירי בשלא נמוחו; וא"כ, מתקא הדר עלי' דרב, באתרו דינו הנ"ל, — תהיינס, דבשלא נמוחו הוא דסובר רב יהודה, שרוביל האמירה, שהמילא .

איברה, דהר"ף גרים שם ב"ע"ז: "רב הונא" במקום "רב יהודה", שנכרחה הש"ס ש"פנינו; מ"מ הרי באתרו הענין בסמוך ודאי, דגם הוא גורס, דהמורה לאדא דילא: "כיון דאמר אני מלמתי, מוהי"ס", הוה רב יהודה (דחא שהשמיט עובדא זו, אינו אלא מנד דרבו להמנע מכפילת הענין); דהא ה"מ, רבו של הר"ף, בפירושו גרים נמי מחלה: "רב הונא", ובאותה העובדא גרים: "רב יהודה" (וכמו שהיה גרסא כוז משום גס לפני הרשב"א בתי"א); וכיון שזוכה מפשטא הלשון, דהסורארה הוו נמי קא הדרא אהא דרב, דמיירי בשלא נמוחו, לשטת רב יהודה; על כרחך, שהיא נמי היתה רק צדדון כזה.

ועתה, אחרי התבאר, ת"ל, דעת הרמב"ם לעומק, אפשר שפיר לומר, דער כאן לא קא פליג על כל הפוסקים, המקילים למשך על כאמנת הנכרי במלתא דעבידא לנלווי, היחא דאיכא סיוע דמטיט; אלא רק גבי ביזי עופות ודגים; משום, דיוון דנקטינן, דמטיט' אינס דאורייתא, ממילא, הרי מדאורייתא כאמין דליהטבו דמן; וא"כ, הרי לא נשאר גבייהו, אלא חדא למעיוהא, מנד האמירה, הכוללת בכותב מעלת "מלדג"י" (י); וכיון דהיא גרידא לא מהניא, הרי אין כאן לפנינו אלא נכרי, הבלתי מסת' לפי הומו, שאינו נאמן כלל. נמלא, דמן הסודרה הרי אסור לקנות ממנו חוקן הביצים, לפיכך ודאי, דלא יתכן, שיבואו רז"ל להמיר עפי' סמניהם, שהמילא ה"ס, ה'א דלדסה הסודרה, מוחתם ש"פיה איננס צדור סמנים כלל. (י). לא כן גבי ישראל הבלתי-מוחזק בכשרוהו, שרק ממנו משתמעת הסוגיא "ע"ז" (חולין'), לשטת הרמב"ם, הרי מדאורייתא

ח דודאי קא סבר הרמב"ם, דמועלת סכרא זו היא מן המורה, כמבאר בגמתי סוף דבריו, בסוף הלכות גירושין. ובמשנת הרי"א מורה, ז"ל, שהטות הכוז ברים פינג מהל' גירושין ביטובו להקטיף השליטה, וכ"כ בספר טיורי אכן, ב"רה" ד"כ", בסודיה "כי אהא". וכו'. דבכ"ז יונא, שהשוף הטהור מפורסם אלנו וגם כידורו נללות שיטת איתר הביזים אליו, הרי יודה מפורס גס הייזים (בתוספתו סוס קטיה), דהוה דאורייתא, יעו"ש.

ט) אלא רשי וטעמו, המקילים לענין הסמיכה על כאמנת הנכרי הנ"ל, י"ל, דסברי, דלף קרבי מטיט דאורייתא, לענין חובל למשך דגים ולדס, מ"מ לטוב צלמא מוטרפין מיהא גס מדאורייתא; משום, דיוון דסכר' נעשה תרוי למעיוהא, הרי זה טעם בעדות צדורה. ודפרס רשי, ז"ל, בעלמו, אינו שפיר קאזיל לטתוי, שסובר, דכי נומא דמטיט דרבנן, או אפילו סמן מוכתב הוה נמי רק מדרבנן; ואפ"כ, להיווה סמן מוכתב צדורה, אלס הוא כל ק', עד שאן נכריע על פיו גס באיסור דאורייתא (בדמות צדור מדבריו "ב"מ" דייח' ע"ב, ג"ה, "יודקא", ודכו"ז ע"ב, ג"ה, "מוכה", ו"יבמות" ריש ק"ב, ע"ב. שהמאי עמא הכרת לומר, דמס שפירס בגיטין' דכו"ז ע"ב, ג"ה, "דוקא": "דהווי סמן מוכתב. דאין עדות צדורה מו"י. — כוונתו נמי על דרך שפירס כד צדור זה ע"מנו ב"ב"מ" דייח' שם, דרק מדרבנן הוא דהווי הסמן בעדות צדורה, והיוויו, דלא כדעת תוס', "יבמות" קטיו, ע"ב, ג"ה, "וקאריה". והרמב"ם ספיג מהל' גולה וצדקה, ה"ה, לפי מה שפירסו הכ"ז שם— דסברי, דסמן כזה שפירא לי להנצח, דלביע הוה דאורייתא. ורק בסמינס אמצעי, הוא דמיבעי לן, וע"ז בכ"ז פי"ג מהל' גירושין, הכ"ז, ובכ"ז סיו, ס"ק ע"י). וכיון דחיוון נבי סמן מוכתב, דלענין שנימא, דכל שיקרו אינו אלא מדרבנן, מ"מ יועיל דאורייתא; מזה"כ גבי הפסות ממנו במדרגה, דהיוויו הסמן האמצעי (כיון סומני ביזי עופות ודגים, דהיוון לכ"ה צדור "אמצעי"). אחרי שהאחמתיס מיהא על הרוב, נחיתוין נמי חדא דרנא לענין הסמיכה; דהיוויו שלגמרי הוא דאין סוכנין עלינו, מיהו, בהצטרפו לעוד חדא למעיוהא. (הרי סוכנין עליו אפילו בלאורייתא).

ועי"ז. ית"ס קענב לרשי, הא דמתיס סס כסונית "חולין": "בשחלא על סמוך עליהם, דאיכא דפורכא דדמי לדיוהו". בעת שפיי הוה עדיק על' לטוים בלשון הכוללת הקדמות, דמבוכ' ל"א סמוך עליהם, דהיוויו ל"א דאורייתא; מ"מ הטעם הוא, הווס דלא היה סמיס ק', אכתי וכלל לענין, דהרי מדאורייתא אינס. באמון סמני עליהו חמדוהו, אלא הווס אמתיס מוכתב קיס; דלף שאינס נמי אלא מדרבנן, אפ"כ הרי קייל, דלאו מושיילס אפילו לגבי איסור דאורייתא; לכן חידש לן עתה, ד"איכא דפורכא דדמי לדיוהו". דממילא ודכו צוה מהדרת המוכתב קיס למדרגת האמצעי; ולפיכך הוא דלינס מעטרעס אלא (לסייעתא בעלמא).

מדאורייתא מהמינין לי בכל גווי, כל זמן שלא נחמד לדבר, ככל עד אחד, שנאמן בלשון כזה באיסורים; אלא דרבנן הוא הדחמירו, שלא להאמין בפרשיו ידועים למי שלא נתחוקה אליו כשרדו, אפילו כהיות הענין מלמעלין, כל היכא דליכא לירושא דעוד חזא למעלותא, — משהיכ, כיון דכל עיקרה של חומרא זו אינה אלא מדבריהם: הם אמרו והם אמרו, לשמוך ככה"ג על הסמיט, שהאילו אינה. אינש, כל הסמיכות הלזו אינה אלא כבדי לרפא למעלת מלמעלין, אבל לשמוך עליהם לבדם, לא קא סמיכי; מעטס, דליל שהרמב"ם סובר, דכיון דסמיטס לאו דאורייתא, הרי אינש מועילס לבדם, אפילו גבי איסור דרבנן, כל היכא שעי'קרו דאורייתא!); משום דכל דתקון בזה רבנן, ענין דאורייתא תקון (ובכה"ג יש להסביר נש כונת הפני ב"גוטיין, דכ"ו, גדיה ודוקא"; יעו"ש). (א) והכי מוכחא להדיא, לפי שטעו, סוגית חולין. מהא דמתקן ר' ירמא, דלפיכך אין סומכין על סמיני הבבליים, משום דאינש דאורייתא; ואם אינא דברבנן מיחא מועילס, הרי אין כאן אפילו התחלת תיוון, דאכתי קשה: הא כברייתא דלקיחא ציטס איורי, להרמב"ם, רק מסתם עס-הארך, שדק מדרבנן הוא מושלל הנאמנות; איכ' לבדוק בסמינין! אלא לאו ש"מ, דכיון דשמעינן, דאינש דאורייתא, מוכן מאליו, דלא סמיכינן תו עליהו כלל, אפילו לגבי איסור דרבנן. וזוהו מודוקק היטב הא דקא מסייס שס: אלא לאחי הלכתא קתני לה (להא דסמיני ציטס, דהא כיון דאינש מועילס אפילו

לענין איסור דרבנן, ממילא, הרי אין שום יצ"מ מידועה כיו)? הכי קאמר: כו' ריש' חד חד כו', ואמר לך של עוף פלוני וטעור הוא, סמוך עליהס, כו' — דהיינו שהברייתא תשמעינו, דכיון דכל האיסור נדון דידה אינו אלא מדרבנן, מלגדפינן הקד הסמיטס, לכה"פ, כמור סווע בעלמא, היכא דליכא עוד חזא למעלותא.

והנה, הד"ש בתשובותיו (כלל ב', סי' ט"ז) תמה על הרמב"ם, שפסק בפ"ט מהל' בלאיס, ה"ט, דהתרישה והחזיקה וההנהיגה בשני מיניס, שסתייה עמאיס או שסנייהס טהורים אין אסורות אלא מדרבנן: דלפי"ז, איך הוכיח הגמרא ב"חולין" (דע"ט, ריש ע"ב) מהא דלוח ר' אבא לשמעי' לאסור לו במרכבתו רק אותן הפרדות, הדומות זו לזו בשאינן; דמדמטיך על הסמיטס, ש"מ, דקסבר, שהס דאורייתא, — הא מלינן שפיר למימר, דרק משום שעלס המסוכה בצפרות, אפילו הו' צוראי משני מיניס, אינה אלא איסור דרבנן; משהיכ דוקא הוא שסמך ר' אבא ככה"ג על הסמיטס, אף שבאמת אינש אלא דרבנן; ואיכ' הרי אין כאן להרמב"ם אפילו ריח הוכחא! **אלרם**, לפי מה שנתבארס בזה דעת הרמב"ם, אחי שפיר, דאיהו קאזיל לשיעתי, שסובר, דכי קאמרין, שסמיטס דרבנן, הרי אינש מועילס או אפילו לגבי איסור דרבנן; ממילא, הרי עומדת הוכחת הגמרא במקומה: דאם אינא, דסמיטס לאו דאורייתא, הא לא היה ר' אבא סמוך עליהס כלל! י"ג).

ועל

(ו) וזל, דהכי הוא נמי דעת החו"ס בסוגית "ע"ז", גדיה "אמר"; וזמילא, חסולק מעליהס תמיהת הפלתי (פ"ג, סו"ק ב'), יעו"ש. ועיי' בשו"ת הגי"מ עזר, זל, שנסוף השירע הקדעיס (דפוס סלאוויטא, ה"ה"ע, גדיה "בדין יוס"'). (א) לפי"ז, גבי תשנש דסחס יוניס, כיון דתשס יוניס הובז כאלו יש לו עיקר מן התורה, כמבואר בהגמ"י (פ"ג מהמ"א, אות ג'), לא יספיק אפוא מה שתרן הפלפול דרייתא (שעל הד"ש פ' "אלו מיתאי" ס"ו, אות ט'), דמשהיכ מועיל סינן גבי מיתא חבית יין, מחמת שהציבור אינו אלא מדרבנן". ובכן, הסבירה למר דבר הגד, דההי"ט המועיל בזה, הוא כמו גבי כל תשנש דאיסורא, דהיינו בשבוא מוכה נק מור, המועיל להרמב"ם מדאורייתא, כדלעיל (ע"י שסמך "ב"מ", דכ"ה, גדיה "וענין ספק הלכה"). והא שלא פירש כותב ברייתא מהל' גולה ואבדה, ה"ה, — היינו מלך שדך דרבו ובעיקר סגנון הגמרא נלחתי, באופן, שמה שאסר לפרס גנוף הסגנון, יתפרס גם כשנתקחו (ש"י ד' מלכתי בכללי הרמב"ם, אות כ"ד). ובכר מילין קאח דונמא לוח בענין הא דקאמר ב"ב"מ" (כ"ה, א'): "סמינין יודעיס — יתנן לבעל העדיס". ובסגנון ה"ה מ"ה נתקח מדין קאח דרמב"ם (פ"ג מהמ"א) גולה ואבדה, (ה"ו), אף שבאמת עיקר הכותב דה"י "סמינין" דקאמר, היינו אפילו כהיותם מוכה קיין ביותר; כמבואר ברי"ש ובתקנת גלמה שס בסדך הוי" (ס"ו רס"ו, ס"ק ו').

שונה מזה כשר שנהייע, לדבר מה שקרוב לומר, דהבזב לאין לו עיקר בתורה, משום דאף שייסורו הוא משום לתא דכילה, לא עדיף מנגינות הכתרים, דליסור, שבזב מלך לתא דתלב עמא, לא מהיבד לכו לים לתן עיקר בתורה, לפי הכרעת האחרונים (ע"י כ"י סי' ל"ט, גדיה "ומ"ס רבנו בזה כסס הרשב"א", ובשדי חמד, פתח השדה, מערכת האלף סי' קכ"ד, אות ו'), — הרי גם בלתיכ, הקילו בו עפי מלך על מותו, כדברי החו"ס ב"ב"מ" (דכ"ג, ריש ע"ג: יעו"ש מנח"מ: וע"י ברי"ש "חולין" פ"ז, ריש סי' ט'). משהיכ, לא מיבעי, סמיטס ציוניס דרבנן מועילס גבי שפיר (כיון דנקיטין ב"גוטיין", דע"ס, ע"א, אליבא דר' הנינא וורדאן, דבמלתא, דליח לה עיקר מן התורה, אינה שייכה סברת "כל דתקון רבנן, בענין דאורייתא תקון"); אלא שמועיל אפילו סימון כל דהו' (ע"י תוס' הגל וראש יוסף "חולין" דל"ה, בפרורבו לרש"י גדיה "אתלת קריאת", וע"ז סו"ס ט"ג). ממילא, תוכל להשתרע בפשיעות על סימון כזה גם כונת הרמב"ם בפ"ח מהמ"א, ה"ב.

(יב) אמנם, הנובי" (אחרי"ט א' מ"ג, גדיה "אומר אינ"), כתב, שאי אפשר להליל את הרמב"ם מקובלת הד"ש הנוכרת, במה שניסח לו שטעו כו'. "כי צוראי אי אפשר לתקון בזה (על הר"ה"ג); והרי ב"ב"מ" (ז"ל ב"ב"מ"), דלמרו: סמיטס דאורייתא או דרבנן: יצ"מ לאדורי נע אשה כסמיטס; הרי, דדוקא איסור דאורייתא נקטו בלשונם". אולם דבריו, זל, תמוהים מאד, כדבריהו התלת החיובתא על הרמב"ם מהאי דוכחא גוסי, שנקפת לו מסס ראיח עומדה, לאתר גניטבו עפי' שטחו הגל' ו דף

ועל

ער זה, הנה סובבת גם דעת הרמב"ם בפ"ג מהל' גירושין, ה"ט, בפסקיו בדרון השליח להוכיח, שגאל גיטו, שנאמר ממנו במקום שהשיחות מזויות, ולא הוחזקו שני שמעון; דאם לא מאלו לאלתר, או בעיקר דוקא, שגאלו בכלי שהניחו בו ויש לו טע"ט בארבו ורחבו של גט, שהיה כרוך. והנה, על זה תמוה הרשב"א במדושי והר"ן, וביעוט, דהא שורת הדין, דימי במהל למעלותא: אם בשמיר ע"י סמן או טביעות עין את הכלי, שודע שנתכוו היה הגט בשעה שנאמר, או בשמיר ע"י אופנים כאלו את הגט (כדעה רש"י בגיטין) ריש דכ"ו והתוס' שם ד"ח, ע"כ בדי' (מלאו); מטעם, דקוין שהשליח שאבדו, הוא בעצמו מאלו, הרי מומילא יש לו מנו, דחי בעי אמר: לא אבדתי; ובעה"ג הא מדימין אפילו עס-הארך טביעות עין, הגטועה בטבע כל האדם

האבדה (כמו שפירש'הו' האו' מלא בחפסה או בדלוסקא' שמתמיהין ד"ב"מ" ד"כ, ע"א. ועי' במדושי שם ופ"ד ח"מ סי' ס"ה, ס"ק כ"ו). והנה, על ידיעת מין הכלי מזה ענמה אין לשמוך, משום דאינה יכולה להסתבב אלא לשמן אמצעי (וכמ"ס' החוש' ד"גיטין" ה"ל — עי' בתש' נוב"י חאה"ע, ס"א, בדי' הו' חוי"א" — וכ"כ הרא"ש בפ"ב ד"ב"מ' פי' י"ד, והב"ש סי' קל"ב, ס"ק ו', והפ"ד ה"ל); לכן, אין להחזיר הגט ע"י האו' סימנא גירוד' ("! משו"כ' הוא להחזיר מתמיהין גם להכרת הגט בטבע, ועל תרתי למעלותא כאלו דוקא הוא דקא משמיהן. אך, המהורה"ת מתמיהין לנפק אל הכרת הגט בטבע גם ידיעת מין הכלי ה"ל, מוכרחין אנו לומר, דהיא אינה מיירי, בשמיר בטבע את עלם הקלף של הגט. דע"כ כו' ודאי, דמינא לחוד, משום שאפשר לה להיות טב"ע גמורה, ע"י מה שהפמיד השליח לראותו הדבה פעמים עוד קודם שכתב עליו הגט (אם בהיותו יולא וכנס בניה הבעל, או שאיהו גופי' מכרו או נתנו להבעל), עד שכתבו השין היטב (דהא ודאי, דלא גרע האי קלף מחזיקת בשר, דאפילו גבה שיכה נמי טב"ע; עי' חרש' ב, חול"ן, ריש ד"ז); אלא דמתמיהין, לפי ענינה, דברה בזה, דהיינו, בשמיר בטבע, את "הגט", ר"ל: באותה הורה, שלש הקלף, בהתאוותו ל"גט", שהיא תכונה הלטיירות אוטויות או הנינה כריכותו לארבו ול חבו; דככה"ג לא שיכה בדרך כלל טב"ע גמורה, כמש"כ החוש' ב, ב"מ" (ריש ד"ד): וגט לא שכתבו השין, ולא משהו אינש גיטא בדי' ("); וכמו שמוכח נמו

אבל

לפי השטה הכללית ה"ל, דקאי בה הרמב"ם, גיחא שפיר. דלריך לומר, שכדי להלך מהלמן, שגאלו היך רבוחא בפירושא דמתמיהין ד"גיטין" (ש); על כן סובר הרמב"ם, דמקמי כה: מאלו בחפסה האו' בדלוסקא, אם מכירו, כשרי, משמע ופסעות הלשון, דהא מכירו מוזר על "מלאו", דהיינו שאת הגט הוא מוצר, אבל לא את הכלי (דלולא זאת, הוה לה למימי: או בדלוסקא שלו, וינא חמינא, דיש לו הכרה נמי בעלם הכלי, שהוא שלו; או פשוט הוה לה לסייס: אם מכיר"ם, והוא חמינא, דקאי אחווייבו — אכלו ואנט); רק, שהגט כגאל באותו מין הכלי, שהוא זוכר היותו ימונה בחובו בשעת

דחא באת קבה עם גמרא: למה יזיר ה"נפקאמינה" לענין החרות גם? הו' טפי הוה עדיף לי לזירה לענין היתר עונה ע"י סמינא אמצעי, בכדי לפזר בזה משנת "במות" (ד"ק, ע"א) שגאל דאינשי דמניס, ומספן הגמרא הוה ודאם שפירוש! אלא ודאי, דההכרה לתוך, שמתוכ דקאק הגמרא כאן לומר, דהנפקאמינה היא "לאהדורי נט אבה", בכדי להשיעוהו שכתמת הלשון הכולל חמינא כל האופנים, דאפילו בגמרא הגט מתוכם בלא חזוקו שני "ווס", רק דשתיי שירתא, דלא הוה או אלא חספא דרבינן, כמו שכתבאר למן; אפשי"כ, באם נפסוט. דמניס לאו דאורייתא, לא מהדרין הגט אפילו ככה, ועי' בבית מדרש חאה"ע (סי' י"ז, בביתו להרמ"א בכ"ה), שהגי' בזה על הנובי' באופן אחר.

יג) אין להקשות לפיו: אי, למה לא קא פשט מהבא ב"ב"מ" (ד"ז, ע"ב), דמניס לאו דאורייתא? דיל, כהא דקאמר בירובלמי וכן על מתמיהין, דכל דינה הוא ר' משום חומר, שההמירו בעריות; מהו"כ שפיר יתכן, דמניס דאורייתא ורק דהבא גבי גט הוא דהתירו, להוציך דוקא סמן מוכתך, והיינו נמי עממא, דלא פשט תהם מהבדייתא, שהביאה סויתמו דהבא (בפ"ג ע"ב), שהריכה דוקא "הקב בנד אית פלוגת (בל הגט)", דהוה סמן מוכתך, ואף דקא בעי תהם למיפשט הני כטויתות א"כ (ס"ק ע"ד); ואפשר דהא פסק רב אלפס לתומרא כו', ולא מהדרין גט כו', טוין דלפטר שיכתוב גט אחר ט; אבל טעובדל דיתק רג: אי חייסין לתרי יתק, ריכסה להתעין כל ימיה, פסק קולטא, כמו שמנינו שהקילו הרב"ה קולות בערות אבה כו'; משום דלשה דייקא ומינכח"א.

מעשה ל"ל, דהא דקאמר ב"ב"מ", ס: "למאי ל"מ? לאהדורי נט אבה בשמינס: אי אמרת דאורייתא, מהדרין", הטועה היא, דמהדרין גט מזה ע"ס הדין, אבל אכתי מתמירין גט מזה חומר ערה, (מתמיהין ד"גיטין"); דממילא, יסתפק מזה, היכא דלא אפשר כלל גט אחר; או, כדי שלא תתענין כל ימיה, היטב שמעדין שפיר על עיקר הדין — לשמן נהרות אבה כו' על סמיה אמצעי.

יד) דהא דאפשר, שחיה לו טב"ע, מזה שמיר משכבר הימים את כתב ידי הסופר והעדים כגט, — מ"מ הרי אין זה טב"ע גמורה, המב"ת הכרת הגט הנאבד, דהא אכתי יש לחוש, למאן תכתי הסופר והעדים הנה עוד גט "לוי"ב"א אחר, וזהו שגאל עתה; שככתב הנובי' משה"ל (חאה"ע, סי' פ"ב).

להדיא ונאריכות לשון רש"י בגיטין" (דכ"ז, ע"ב), דבא להשמיטנו כה, שרביה בחמרו: אי טביעות עינא, איס לי בניו", פ"ב וז עוד בזבוי: "שמתמי עיני בו, עד שאני מכירו יפה" (י); ומתח, דלולא זחא, פשיטא, שלא יהיה מועלת שם אפילו טב"ע דלורבא מרבנן כרבנן; משום דדין הגט הנאבד הוא כמו כלי הנפורה, דתיישבן גביהו, דאף מי שאינו תשוד לשקר, יאמר מיהא בדדמי, דהיינו שסבור להסיר, ואינו מניח" (כלשון הגמ"י בזה בריש "אלו מניאות"). וזוין דמיידין כאן מעב"ע גרועה כזו, סוברת מתניין, שעליה לבד לא סמיכן אפילו גבי לורבא מרבנן (י). מיהו, בהלש"ף להך טב"ע הגרועה גם הסוד דסמן אמנשי, דהיינו ידיעה מין הכלי של הגט, קמ"ל מתניין, דמהני, מאחר משני העשמים: אי נימא, דמתניין סוברת, דסמינס דלורייתא, ורק גבי החרטה הגט, היכא דאפשר בזה, היא דהחמירו חז"ל, שלא לשמך עליה; הכי פשיטא, דמזטרפין מיהא לשוד חדא למעלותא; ואף אי נימא, דסוברת, דסמינס דרבנן, אפי"כ גמי מזטרפין, לטעם הרמב"ם; מטעם, דהרי הוא פוסק כ"י ורא חליבא דלישא ברהא, דמוקי לה בשמיני שירחא ולא הוחזקו שני יוב"ש", ממילא, הא אין כאן על הגט אלא חשש דרבנן; אבל מדלורייתא ודאי, דאפילו בשמאל הגט לאחר זמן מרובה ואינו מכירו כלל, לא חייסין ל"יוב"ש" אחר, כל זמן שלא הוחזק; כדקאמר הירושלמי כאן אריגא דמתניין (שעל כרחמי לא הוחזק אלא כדאוקמוה בצבלי, דליידין בשמיני שירחא דוקא; ע"י פגמי לירושלמי, בכמות" פט"ז, ה"ז, גדיה "אלא מוס"י), דאינו אלא "מסק" סומר הוא בעריות; וכן מנאר בזהו" שפ"ס ד"ב"ח, גדיה "איסורא" (דאיגו מיידי גמי בששיירות מניוים, כמו שמבאר עינים בסוגיותו דגיטין); וזוין דאין לפינו אלא איסור דרבנן, הרי שפיר מזטרפין אללו סמינס דרבנן, לכה"פ לעיין סו"ב בעלמא,

אל טב"ע גרועה, שיש בה חשש בדדמי" (י). **אגב**, אילו היה להשמיט סימן מובהק (ע"י ע"ז ס' קליב, ס"ק ז') או טב"ע בבבלי, שיועד היום הגט כחובו בשעת האבדה והמליאה (דכנה"ג ליכא חשש שאלה, כמש"כ החוס' דגיטין" הנ"ל), או שהיה לו טב"ע גמורה בעלם הקלף של הגט (וה"ה—סמן מובהק, כמש"כ הח"מ, שם הי"ח), — פשיטא, דכל אחד מאלו מהני למורי, בלי שום התערבות; אלא שמתיימן בזה להשמיטנו רבנא, דאפילו אטב"ע גרועה ואסקון שאינו מובהק סמיכן שפיר, היכא דחוי בהדי.

ובאחד דהרמב"ם מפרש הכי במתניין, לכן העתיקה לריגא בסגנון כזה: שמאלו

בכלי שהניחו בו (היינו שיועד רק מהות הכלי, אבל אין לו בו לא סמן ולא טב"ע; דלולא זחא, ודאי, שהרמב"ם לא היה משתמש מלפני עיקר גדול טו"ה) ויש לו טב"ע בארכו ורחבו של גט, שהיה כרוך". הנה, מרלח הסתפק לומר בקצה: ויש לו טב"ע בהגט", אלא שהזקק פ"בט חכונת טביעות הפין, מוכח להדיא, שגא להשמיטנו בזה, דרק טב"ע כזו של הכריכה, היא ולא מהניא לחודא, להיזהר גרועה מזד עלמותה; כיון שבדרך כלל הרי נסתדסה הכריכה רק מעט הפקר הגט להסליח, דמילא, מדאין דרכו להסחוט הגט בידו, לא כשעתו הפין; דמהי' טעמא גמי, לא תועיל בודאי גם טב"ע בכתונת השמיות והסדרות. אורחותיו;— אבל בהזמון, שמכיר מקדמת דלא אה טע"א דהקלף, דזו הו"א טב"ע גמורה; פשיטא, דמהניא עליו כל לירוק.

ועפ"י, וזוין גמי סדור הלכותיו כאן, החתום מאר לכאורה, דהא דין דהלכה ע'; אבד במקום שהשייכות מניוים" עד "או שמאלו בכל" ודין דהלכה יוד' שאחרים: הוחזק בואותו המקום כו", הרי שיהיה יולאס, לפי הנוהגא בגמרא, מריב"א

(טו) ומכאן הבהרה לומר, דאך היא גמי כחובו שפירושו על עיניו זה גופי"ב, ב"מ" (ריש ד"ט), דהיינו שרבי"ב אחר מפורש שהפ"ב עיניו יפה "בכתב ידי הסופר והעדים ומדת ארכו והבט"; וזוהי שפשיטנו באריכו לסיים שם: "כאם המיר את הגטו טב"ע, טעב בו כו", ר"ל: דמנו דההכרה בזהו היא ע"י מה שכתבנו מתהלה העין עפי' ההסתכלות החדירה, כך היתה הפעם הכרת רב"ב בהגט גמי ע"י מה שכתבנו מתהלה עיניו הישג. ומהו ראייה, למה כחובו בהדו"ה הרעק"א ב"ב"מ" (דכ"ג, גדיה "לא כשעת"), דאפילו גבי כלי הנפורה, אם אחר הנורבא מרבנן, דאעפ"כ יש לו בהם טב"ע, מהדרין לו, היכא דלא ידע, שגבל הכלי ממנו, דמילא, הרי ידוע אז, שלא התייחס עדיין.

(טו) לפיו צ"ל. דהרמב"ם, כפרשו כך למתניין, וסבור כמש"כ הסמ"ק (ב"מ", ריש ד"ד) בשם הירושלמי, דר' מאיר (כריש "אלו מניאות") לא פליג על ר' שמעון בן אלעזר כדון כלי הנפורה; ומסו"ב"א ר"ל שפיר ר' מאיר בשעת וזו כסתמי מתניין דהכ"ל, שהיא דידו', ככל סתמא. ובהו תשלוק מעל הרמב"ם מלך הרמב"ם ר' יצחק מ'לה"מ ב"מ"ה גולה ואבדה, הי"ב; ועי"ש (י) וסברה זו מתבארת להדיא מזה שסיימו החוס' "ובמות" (דקט"ו, ע"ב, גדיה "וקאמרי"): "אי גמי (ר"ל) אפילו אי מהניס לאו דלורייתא, ואפילו איירי הכא בסמן אמנשי מהני (אחות הסמן) פשי' עבדות עינא". כלומר: אפי' דלפי הקדמת התחום שם, דלא מהניא טב"ע של רזוי העיניה במשאל"ם, מזד חשש בגדדמי"; וכן סמן אמנשי, מזד, שילגי אינו דלורייתא, גיב כל מהני, אף שכל האיסור דמשאל"ם אינו אלא דרבנן, כששבו בכדי שאלא שאלא הגט דהיינו הרי מיידי החוס'; כמו שהוכח הב"מ בחא"ש, ע"י י"ז, בפירושו להרמ"א סכ"ח; ועי' נפת"ם שם ס"ק קמ"ד). — מיהו, כהנצרך סמן אמנשי לטביעות העין הגרועה הלזו, או הוא דמהני מזד ה"ל ע"ר ס"ח. וכן מנאר נכ"ח וברשיה (ס' י"ז, ס"ק מ"ו), ונכ"ש (שם, ס"ק פ"ו).

מרישא דמתניתין: המביא גט ואבד, אם מלאו לאלתר כשר; ואם לאו, פסול; אבל דין מלאו בכלי, הרי הוא סיפא דמתניתין; וא"כ מאי עממא הפירי עמדו ביה הן הדבקים? הא עמי הוא עדיף ליה לערביהו לרבי הרישא בחרה בבא, ואח"כ לכחוב לין הסיפא, ואנא ידענא אזי, דקאי אחמי דסלק מניי, דהיינו דין דשכיחי שירחא ודין דהוחזקו שני יוב"ש" (לפי מה שפירשו הל"מ בהלכה ט'). אלא ודאי, דהכונה האמתית בהלכה יוד היא כמו שפירשוק ה"מ והמגדול עז, והר"ן, דאיני בהוחזקו שני יוב"ש" וגם שכיחי שירחא. ועם זה ליל, דהרמב"ם סיבר, דבכה"ג, בדאיכא תרתי לרישיא, חיישינן אז מדאורייתא, לשאיל נפל הגט מאיזה "יוב"ש" אחר, ששנס הרבה בעולם (והיינו כמש"כ השב שמתרחק בסוף שמתחיל ז' והכיה משה בארע סי' יז, סכ"ד, אריותה ג' וה'; דלא כהפניי בסוגיותו, גדיה "ודוקא"); ואם כן, הרי הוא אויל לשטמו, דבאיסור דאורייתא אינו מנתקף סגן אמנעי, אפילו רק בתור סייעתא בעלמא. משוה"כ הוא דלא מהניא בכה"ג עב"ע גרועה בהגט, מדחשיבה רק חרא למעילותא, דאינה כלום. לפיכך הוכרח הרמב"ם להזכיר דין "מלאו בכלי כו" קודם הלכה יוד, שאיכורה דאורייתא, דממילא אינו עתן להלכה יוד, ולהסמיך דוקא להלכה ט', שאיכורה דרבנן; דרק מאיסור כזה איירי נמי ירשא דמתניתין, דממילא הסיפא, דעלה קא הדרא, הרי איירי ג"כ רק בכה"ג. חולס מדין תרתי לרישיא, הרי לא איירי מהתתון כלל, לר' זירא, שהרמב"ם פסק כותי, רק שסוף דבר הלמד מענין הסקלא והטריא

של הסיניא; לפיכך קבע לו מדור בפניע בהלכה יוד, ללמדנו, דהכא, כיון שהאיסור הוא דאורייתא, ישנה דרין דופן ההלכה הקודמת, בזה, שעל ההלכה רפוח א"ן לשמין, אלא דבעינן דוקא סגן מחבבק גנט, כהא שיתבאר בהלכה י"א, או— עב"ע גמורה (היפא דלא חשדינן את הבלית העם—הארץ למשקר, כגון בראיה ל" מגו), דודאי מהניא, משום דכל אדם קיס ל" בנייה. אך דין הפקוחות הכלליים בעצמות עינא לא הובא אלאו כ"ן בפירוש, מתמה שלא נהפוש נמי בסוגיה הגמרא דהכא; אלא שנתפרש במתניתין ד"במות" (דק"ב, ע"א) וב"חולין" (ד"ז, ע"א), לכן הוא דקנה מקומו בפניע מה' גירושין, טכ"א (דפסוקי דשעלתא ההכרה בעב"ע, דליחא שס, אינה דוקא עפ"י שני עדים כשרים, אלא דמהניא אפילו עפ"י עד אחד, ואפילו הוא עבד או אשה או טפה", כמש"כ לעיל בפ"ב, ה"טו, וכדברי הב"ש ס' י"ז, ס"ק ט"ח וס"ק ע"ו) וגם— בפ"ח מהמ"א, ה"ב, בגדון בשר הגמלא.

ובבב

והיו מעתה דברי הרמב"ם בזה מדוקדקים ומדורוים מאד (וכמו שנטו לפרשם קיוב לדרך זה גם בס' מים חיים להפ"ח על סוגי" גיטין" הג"ל ונבוכ"ז מהד"ס, ח"א"ש, ס' ס"ב) והיינו עפ"י שטמו הקבוע, שנתבדדה לעיל, לענין איכות והועלת של המניס אמלעיס (דנקיט לרינא, שס"ה דרבנן, כמש"כ הב"י אליב"י בארע"ס י"ז, גדיה "ומ"ש ואם אין מכירין; וע"י בכ"מ פ"ג מהל' גולה ואבדה, ה"ה, וב"ל"מ פ"ג מהל' גירושין, כ"א, בפמיה"ס על ה"מ). (י"ח).

המורס

(יח) אמנם הרב שמתחיל (בסוף שמתחיל ד', ריש פ"ג) יתנגד לזה. וכוהינו מנזרי הרמב"ם האלו, דנבי איסור דרבנן מוטיליס למניס דרבא אפילו לחיוביה; עפ"י מה שכתוב בשם הרשב"א והר"ן, ד"ל"ס מנזרי אחר, ודאי נאמן בעב"ע, שמכיר הגט, אלא דשליה הגט אינו נאמן אלא בכימן, משום דהשליה חשוב כנוגע; משום דלא יוחא ליה, דליהוי אחרי גיעתא בתרשימות עלי; והר"ן כתיב, משום דחיישינן, דמחקר בשביל הפשד שברו. וע"י ב"ש ק"ל"ב; וכוון דלין בזה אלא חשד נוע, הוכיח שס, דהינו אלא מדרבנן. ועשויו בזה, דלפיכך הוז"ך הרמב"ם תרתי דוקא: הכרת השל"ט בע"ע את גיטו שמלאו בע"מ—ו בכ"י נלחא בזה מהשב דאורייתא; אולם, מדאכתי הרי אין זה מוטיל מדרבנן, משום חשד גניטה, מאוב"ב בעינין נמי עוד סגן אמנעי בכלי ה"ט; דאף שאינו אלא סגן דרבנן, מ"מ לגבי איסור דרבנן, שפיר קא סמכנין עליו. שפ"ד.

אך, לפי כה"ג וז, לבד מה שהרמב"ם יסבור אי"ע מיני' וכו', עפ"י שטמו שנתבדדה לעיל, ההוכחת מדרבין, שפ"ב מהמ"א ופכ"ס מהל' כלאים— הנה ה"מ מונהח מאל ג"ם מצד לא כתבו בסברותיהם הן אלא בזופן, שא"ה מלא את הגט, והשליה אומר, דמכירו בעב"ע, דלא חשדינן איתו לתבקר, להיותו מוגע דבכר; אבל יוכא שטמו השליה בע"מ, דמוה מיירי הרמב"ם שס (במפורש דבריו, וכמו שכתבו איסורו אליב"י, ובמ"ו שפירשו נמי התוספות למתניתין, שמונה גזעש דברי הרמב"ם הללו), הרי מפורש בדבריהם, שאפילו השליה נאמן להכיר בעב"ע. שמתח המנו דליח ל' דלא כמו שהעתיק אצל בשם. גם הב"ש ס' ק"ב, שעליו ר"ה הרמב"ם, הרי הוא א"ת כל בנינו. כס"ק י"ג דברי הרשב"א והר"ן תקונם (ע"י) בכ"מ ובמחברת הקודם שס, ובס' מלחא אכן ס' י"ז, ריש ס"ק ס"א!.

אף י"ס דמקוץ לפר, דה"ש כיון להעיד ה"ס מספרי, דהיינו, שכמו דלרשב"א י"הר"ן" חשדינן את השליה מן מנז גניטהו הפרטיה, כן חשדינן אותו, להרמב"ם, מנז ה"א ט"מ מ"א גיטין, אפילו כשנאזל השליה בע"מ. הנה, אבתי ופלא: איך יתכן להעמיס את הרמב"ם כה"ה מורה כו"ז דה"ה, אף כשנאזל לידו אותו המנז, הבלולת מהשליה את ההאמת בעב"ע, אפילו במקום מגו, הרי מוכרחין אנו לומר: או, דלין זה אלא מנז דחיישינן נבי ע"ס—ה"ן העבד—פקוחות טעמיות עינא, או— מנז גולתה חו"ט, שחשקה"ה מיה האמורה כדמתי, כשברו, שחמת"ס לעמו, וכוונתה ע"י בית משה ש"ס, אות ל' (ול"ה)—אל דחיישינן. א"א בעב"ע. א"א שטמו, שחשקה"ה מיה האמורה כדמתי, כשברו, שחמת"ס לעמו, וכוונתה ע"י בית משה ש"ס, אות ל' אותו פשוט, שמשקר, מה שהיא הסך הכל ל דנקיט כו"ע— כוחא לא התקן כלל וכלל! וכמו שכתבאר נמי נהקן דברי הב"ש (פ' י"ז, ס"ק ס"ח ע"י במחברת הקדש, שס).

הבורם מכל האומר, דוביט לרין, דהא דלהרמב"ם אין הנכרי והישראל החשוד, נאמנים לענין מכירת ב"י העופות והדגים, הוא משום, דמדאורייתא הסמנים כמאן ליתמיכו כלל דמין, דממילא, הרי ליכא גבייהו שום ירוף, בכדי לשיעי למעלה ממלדע"ג; אבל היכא דנאמח יורף למעלה זו עוד חדא דהויא למעלותא גם מדאורייתא, ודא, דגם הרמב"ם יודה, דככה"ג איח' לכו נאמנות אפילו להקך דפסולים מן התורה (י').

והנה, כיון דלפי העולה מכל זה, לא סמכינ גבי החשוד-דאורייתא אה-דרכבן על מעלה ממלדע"ג, כל זמן שלא יעקף אליה עוד חדא למעלותא, — איכ עעמא בעי: אמאי נקטן במתניתין דמאמי' ופד' מיה', דהשליח החשוד על המשפחות, בהיותו קצרה מהמשלה לקנות לו פירות מפלוגי הגאמין, הרי' נאמן לומר, שקנה מהמוכר המסומן, מזה עגמות מעלה ממלדע"ג, לבדה, כפי הטעם שמתבאר בנכוחות, (דל"ו, ע"ב) ובמס"כ הרמב"ם בפ"ב מעשר, ה"ו, אף דלאחזה אין כאן ירוף עמוד אייה סיעו?

ונראה למדן, דהתם נמי מטעמך לעוד חדא למעלותא הא דנקטינן חוקה, שליח עושה שליחותו (וכמו שיחכו חוקה זו לנדון דמתניתין בס' משנה אחרונה, בפירושו למס' דמאמי' סס, ובפרי תאר ס' ק"ט, ריש ס"ק כ"ה); דזו הויא סיעתא מזה עגמה, שהאמת אמו באמירתו, שקנה מפלוגי הגאמין, כדלון המשלה. ולכן, היכא שבאמת לא פירס לו הנושלה ממי לקנות, ודאי, דלא מהני בשאומר מעגמו: מפלוגי הגאמין קניתי?; מזה דאיכא כאן רק מעלה ממלדע"ג, לבדה, בלא ההעדרות של אותה החוקה.

ואף דהמל"מ (רפ"ד מהלכות בכורות) המליא, דהסמיכה כדל החוקה הגוברת היא דוקא

בשליחותו כו, שהאמת אל הפועל תלויה רק ב"י השליח. בעלמו, אבל לא היכא שהיא תלויה גם ב"י אחרים; דממילא, הרי נכלל בשליה זו גם הנדון דמתניתין דמאמי' הנ"ל, דהא התם נמי תליא מלתא גם בשם שימולא השליח את המוכר המסומן בביתו, ובאם שיהיו אזו חלק הפירות הנלרכים, ובאם שיתפלה למכרם, — מימ י"ל, דהתם שאני, משום, דכיון שאזו רחיש בעיטו, שהשליח עשה שליחותו, דהרי אזו דנין על אותם הפירות, שקנה במלות המשלה; אלא שנסתפק, אולי ש"ה בשליחותו בתכונת הקנין, בנוגע למהות המוכר; כדלון כזה, שפיר אמרינן, חוקת שליח, שאינו משנה בשליחותו, כמש"כ רמב"ם בללאל אשכנזי, ז"ל, בהשפוטו (ס' כ"ט), שהביאו גם המג"א (בס' ת"ט, ס"ק י"ז).

יוצא מזה, דלהרמב"ם וסיעתו, שספקו כרכ נתון, דלא סמכינן אחוקה זו להקל אלא בדרכבן, אבל לא בשל פירה (עי' ברוס', עירובין" ריש ד"ב, ובהרמב"ם פ"ו מהל' עירובין, הכ"ב, ובפ"ד מהל' תהומות, ה"ו, ובפ"א מהל' מעשר, ה"ח י"ב); הרי מנוולא לא יזייר לדידהו דין נאמנות השליח הנכרת, אלא רק גבי חיבור דרכבן בלבד. לפיכך אחי שפיר מה שהב"י, הסוסק כהרמב"ם לענין אותה החוקה (כמבואר בשו"ע י"ד ס' שליח, ס"ד: ועו"ש בע"ז ובבאר הגולה), כתב על זה בס' ק"ט (בד"ה, כתב ההש"ח האומר): ואפשר, שלא הקילו נצק אלא באיכוסים של דבריהם, כמו דמאמי', דהוי כמו מירי דרכבן כו; אבל החשוד על איכוסיו תורה, אין סומכין עליו לומר: מפלוגי מומחה כו" (כ'). והיינו מטעם דבשל תורה הרי מסולקת ההלשפות לדאותה החוקה אל מעלה ממלדע"ג.

ואין
 חו"י, לפי מאי דמסיק הש"ס גופי' בסוף פירו, דהיכא דלא החוקה שני יוב"ש, אפי' דשכיהו שיתתא, אין עס אלא השס' ד רצב"ן; איכ, כיון דהרמב"ם שם דבכה"ג הוא דמירי, מנוולא, הרי הדרה קושא לדוכתא: אם איחא, דהרמב"ם יסבר שפמיט דרכבן מושלים נבי איכוס דהב' מאי עמא לא בני לן בשמן אמנעי' בהכלי לזוד? דהרי אין אנו סוקין מפתח לזיירי ההכרה בעיט', כדי לסלק בזה השם דאורייתא, אחרי עגם בלעדיה הרי הוא מסולק ועומה. וא"כ, הא מיני ובי' דהש"ס קא אולי רנח' לסתור לגמרי בנינו בשטת הרמב"ם!
 (עי' אמנם הגר"א, ז"ל, בבירוריו לז"ד ס"ג, א"ה) סובר, דלהרמב"ם נאמן אפילו הנכרי היכא דהויא, מלתא-דעבידא. לגלויי' ממעלייתא, אפילו בלא עס ההשפוט עמוד איוו סיעתא, אלא, לאחר כל מה שנתבאר בזה, קשה מאד להעמיס כזאת על דעת הרמב"ם; אלא שמוטב לומר כהא דפשוט להשך (סס, ס"ב), דהרמב"ם נמי מירי כשהכריה שועס הוא מ ס"ה; רק שפסם הדיו, מהמת שהיא סתום גם במקורו התלמודי, וגם סמך דל היות הענין מובן מאליו, כיון דנקטינן בכל דוכתי, דאין עדות לכרי כלל.
 כ) וכמו שפסק להדיא הפיר' (ס ק"ט, ס"ק כ"ה). והיינו, דלא כספיקתו של השך (סס, ס"ק ל"ה), ולא כספיקות של הפיר' (סס, ס"ק ל"ב); דלזיור קא אולי לשיטתי (סס) דהרמב"ם סובר כר"ח, דהלכי בזה כרב נתון. ואף שהב"י (חאה"ע ס' ב') עמל לדחות דבריו, — הנה מלכון השור (ס' שליח) והרמ"א (שס, ס"ד) משמע להדיא כהמל"מ (ועו"ש) וגם בקריין על הרמ"ם, עירובין", פ"ב, ס' ג', אות י"ד); וכן מנבאר בס' ארעה דרכבן (ס' רכ"ה) ובמראה הפנים על הירושלמי (פ"ג דעירובין". היב, דכ"ה, ה"דא ילפ"א); וכן מסיק בס' שנתת העמקום (פכ"ב).
 (כ) ולפי'ו כיון דהרמ"א (סס, ס"ט) הלעיט בזה כותי' דהג"י, ז"ל, דלזיור סניר נמי כותי', גם בס' שליח עס;

ואין להקיים על שטח זיו מהא דמזבח בחוסית
 ד'ערכין' (שם, ג"ה, ר"ה"ט), דהפילו
 חסור דרבנן, כשם לו רק עיקר מן הורה, הרי
 הוא חסור ככל מורה, לענין שלא כסודך בו, לבי
 נחמן, על אופה החוקה: אם כן, הא לא שייכה
 אותה החוקה הפילו גבי דמאי נמי, כיון דיש
 לו ג"כ עיקר מן הורה! — דיש לומר, דכאמתי
 הוכרחו רק החוסות לבבא זו, להותם סיבירם,
 דמער פירות האילן אינו האל מדרבנן, כאמיר
 בדבריהם; שם; אבל הרמב"ם (דפ"ב מהל'
 תרומות) ולב"י (בשו"ע סי' ש"א, סי"ג), הסבירם,
 דגם מעשר אילן הוה מדאורייתא, דממלא, מטילק
 מהם ההכרח הנזכר, שפיר אפשר לומר כפשוט
 דכ"י רב נחמן שם, דבכל מילי דרבנן, איהו
 שיהיו, סמכין על החוקה היא. ובפ"ט, לפי
 הוכחה הג"י (ח"ה"ט, סי' ב'), הרי עוד מוכהים
 אנו לפ"ט הרי דעם הרמב"ם; כיון שזו סיביר,
 דגם ערובי תחומין, דלשו"ע סמכין בהו על החוקה
 הנזכרת, יש להו"ס נמי עיקר מן הורה
 (ובזה דחה הג"י שם היטב דברי המל"מ, הסביר,
 שפי' היכחה קלושה בשלם, דהרמב"ם קאי בשטח
 החוסית היל').

ואמיל חיסורא, הרי לא נשארם גבי לפינו, אלא
 מלמט, מיתחת' לזרה, מזד דהויא כחן מלדע"ג,
 בחמרו: מפלוני מומחה; לכן הוא דקא פסיק
 הכ"י שפיר, דלא מהני; עפי' מאי דקא פסיק,
 דלא סמכין עליה, בהעדר ההלכות דעוד חרף
 למעלותא.

והיא דקא פסיק, דלע"ג דכל הכהנים ירודים על
 העלה מוס בבביר, מ"מ נחמן הדין לומר:
 „בביר זה נתנו לי ישראל פלוני במומ" (ע"י)
 בזמנא הוה בבב"ט סי' סידר וכו' (סי' ד'),
 מזד מועל — מלדע"ג, אף כלי שום הלכות עמד
 אינו סייעתא? — י"ל, דהתם שפיר, מעטם, דכיון
 דכל החסד על כלות הכהנים אינו אלא מזד
 גזרה דרבנן, משיה"כ אמרין, דתחתיה לא היה
 אלא דוקא במלתא דלא עבדה לגלוי, כפי שהוא
 הוה וניל בעמיטם כאלה; אבל מלתא דעבדה
 לגלוי לא היה מעולם בכלל הגזרה, לכן הוא
 דוקאמו ארינא: להאמין גבה להבין, בהם שהוא
 בחוקה כשרות (לשעת הרמב"ם; או, שאינו בחוקה
 חסוד, לשע"ז רש"י, שנבארו לעיל), כמו שהוא
 כחמן בבב"ט בכלל החיסורים.

אי נמי אפשר לומר, דהע"ט הוא, משום דהוה
 חרי דרבנן: (א) דקא חורף החסד, המסתדע
 גס על הכהנים המומחים בכשרות, אינו אלא
 מדרבנן; (ב) דהפילו כשהו מסקר, דהיינו, שנאמת
 סוד להטיל בשלמו חורף הווס, הרי אינו חסור
 ג"כ אלא מזד קזאב דרבנן (ע"י במל"מ רפ"ד
 מהל' בטורות, ג"ה, י"דע שחר"ר). לכן בבב"ט,
 כיון דקיל עבא, סמכין שפיר רק על מעלת
 „מלדע"ג" גרידא, הלכך, אף דגבי חוק זה, כפי
 מהל' בטורות, הי"ע, נקיע הרמב"ם לשנת „מלדע"ג";
 מ"מ בהלכה הקודמת, לענין נאמטם הדין בחמירו
 על המוס, שמומחה חסוד, כיון דשם, בהם שהוא
 מסקר ובאש שנאמת אין זה מוס כלל, הרי חסור
 אז בבביר מדאורייתא (דכא מיידי הווס כמות
 סאינו מופק, כדמוכח להדיא מלשונ, וכמו שכתב
 הכ"ח שם, ג"ה „ומ"ש ודוקא ש"מז"ר); דממילא
 הרי אינה מועלת, ככה"ג גבי החסוד מעלת
 „מלדע"ג" גרידא, — חוזקק שם הרמב"ם לבב"ט
 החת"ר, דהיינו: מזד — שלא נחסדו לשחי' קדשים
 בחוק" (י'). כחופן, בלחנם הקשה עליו הל"מ,
 על כלי השתמשו כחן בבב"ט „מלדע"ג".

ויהודרי התבאר בזה עימוק טעם הכ"י בש'
 ק"ט, הרי מסולקיה ממילא משליו פריסת
 ה"י (שם, סי' ח"י) והש"ך (סי' ל"ז), והפ"ח
 (סי' ל"ד), שהפסי עליו מהא דקא פסיק, שהמיר
 לתאמין נחמן לומר על הכשר שערדו: „פלוגי מומחה
 בחט ל"; וכן נחמן הפילו הנכרי, בחמרו על
 הבנינים שבידו, שמשוף פלוגי הטהור, הם, אף
 שהאסורים האלה הם דאורייתא; — דכאמת הדין
 שאנו, משום דגבי מומח לתאמין מנזרית בתיר
 סיעתא חוקה, לא שביק היתרא ואמיל חיסורא"
 וגיבי בניו עיפות הא אובא סיעתא דסומיין (וכן
 מבאר בשמ"ח סי' ב', סי'; וע' בבב"ט שם,
 סק"ט); אבל בגדו של הכ"י, גבי החסוד לחיסורין
 דאורייתא, הרי לא מיידין מסגי מומח לתאמין,
 אלא מיידין בשאינו חושש כלל לחיסורין, הפילו
 שלא לתי' אב"ן; חממת „אינו חושש לבב"ט,
 ואומר, שמהו הוא ומאמיל לחיסים ג"כ (כ"סין)
 הש"ך שם בב"ק ל"ז, ובזו שגיחה הנכרי בב"אוריין
 סי' ב', סי' ק"ב); ממילא, כיון שאינו מושלל מחוקה
 שליח עשה שליחותו ומזוקה „לא שביק היתרא

וכן לא הניח שם דעת התלמוד אלא בלשון „וי"א", כלי שום הכרעה, והיינו, כפי הכלל, שטעם אלו הפמ"ג, כלליו"
 שנקדמתו לומר, ופקדום כהנים בא"ש ה"ב, ה"ב.

(ב) וכוון דלכ"פ חסד, הרי חור דעו בכל עד אה הפכר, שנאמן באיסורין. דלף דכ"פ איתחוק, לכאורה, איכ"פ
 וגם אין כירד לרז"ח כ"ר לעמנו (בדקא פסיק, בבב"ט, ד"א, ע"א); מ"מ ככה"ג לא מיקרי „אין כירד לתקן", כיון דשם
 הרי יש כירד להלכות הווס למומחה; דקאמיר „דפ"ח" (ע"א) לענין הקדש וקאמתי: „משום דנידו לא יתי' כ"פ על".
 וע', דלפילו לא היה כירד לתקן, מיהו, כיון שגזר המוס, הרי מולד ספק בבב"ט, אי"כ הא איתרעה בוס חוקת אי' סודו,
 לכן

והנה, סברת החלוק דנבי דרבנן מבוחרת למדקדק צב"י (שם, סדרה "וכן נאמן"). ואף כהוא, ז"ל, כתבס רב אליבא דהרמב"ם, שלא כלי"ך (לפי דעת הבי"י) הוצתה שם הישראל; אבל לא אליבא דהרא"ם ויסערו, החולקים עליו בזה, — מ"מ צבור, דהא דלא סמכי איננה אהאי חילוקא, און זה אלא משום, לדודיהו לא הוא כלל מלדע"ג, גדלה הוצרך שם הניחן; אבל היכא שבאמת עבדא היא לנלו"י, ודאי, דבכ"ג כ"ט מודים בו.

מלתה, אחרי התבאר בזה, דל"ע נאמן אפילו הנכרי במלתא דעבדא לאינלו"י, כל היכא שמלטרפת אליה עוד איוו סיעתא, — יובן שפיר הא דהרמב"ם בסוף הלכות גירושין, הם בר שם, דעיקר טעם נאמנות פסולי עדות גבי ענוה, הוא משום דהויא מלדע"ג (יעו"ט דה"מ ובה"ש הרא"ם, שהביא הכ"מ בר"ש הפרק), יחס האי עמא"ג גם לנכרי, הנאמן גבה במסות לפי תומו. והא דלא חייל ל"י להסתפק בעלמות מעלת, שיהא-לפי-תומו" גירדא, אף דלכאורה, הכי הויעא סוגיא דעלמא, דשיחה כוון מלך עלם תכונה לבדה, מעודה שפיר על אחת הענין (ע' נמ"י סוף "גיבוט", ב"ד"ה "ואסקינא דנכרי"). — נראה, דעממו, משום שהוא סובר, דמלך עלמות השיחה-לפי-תומו גירדא, לא יתכן אחרי לסמוך על דברי הנכרי; מחמת, דאף שאז אי אפשר לחשו, שחבך בזה לאיוו תועלת פדעית; מ"מ ודאי, דיש לחוש, שהוא משק"ר בשיתו בלי כל טינה והכלית, רק—מלך נעיתו העבית, כדקארמין ב"גדה" (דמ"ה, ע"א); משה"כ הוצרך לומר, דגם כאן מיוסדה כל הנאמנות על העטם העקרי הנזכר, שהוא מלך מעלת "מלדע"ג". רק דנבי נכרי הרי לא סמכינן עליה גירדא גם מדאורייתא, לכן הוא דונלדיכין נמו, שיסוח לפי תומו, דביחה כון סיייעתא אלימתא מיתה הויא י"י). וסברא זו ה"ק מוכחת להדיא ממש' הרב"ש (ס' הל"ג), שכתב: "משום דשאני ההם (גבי טעימה התערובות), שאפשר לעמוד על הדבר ולא ישקר לפי תומו דבדבר שימלא ס"ק"רן; אבל בכלן, שאין לעמוד על מה שטעה הוא בדיהו, אפשר שאפילו במסל"ת משקר, דכתיב אשר פיהם דבר שוא". וכן מוכח לגדו מהמבין בתורת הה"מ (סוף ענין שמוע"ה), דעטס נאמנות הנכרי, בהשיחו לפי תומו בענין עדות אבלות (התלויה בדין עדות ענוה; ע' צ"ח י"ד ס' של"ז), הוא רק משום דהויא מלדע"ג. וכו"י" סובר הרא"ם ב"מ"י מו"ק"

(פ"ג, ס' ל"ב). והכי הוחלט להלכה בש"ך ובפ"ח, וביבוארי הגר"א (ס' ל"ח, סק"ב), דהא דהכריע הבי"י שם לסמוך בענין טעימה התערובות הנזכר מסל"ת, אף שאינו קפילא, הוא מטעם אבוכרי בתשובת הרב"ש הג"ל, דנבי מסל"ת, כיון דאינא כאן גם מעלת "מלדע"ג" (דממילא, הרי לפנינו תרתי למעלותא), לכן לא בעינן בכ"ג, שיהיה נמו קפילא, דמסל"ת בזה נאמן בכל מילי דאורא, אפילו דאורייתא; וכ"פ בה"ש חו"י (ס' ל"ז).

והנה, רש"י, ז"ל, פירש ב"ב"ק" (דקיד, ע"ב), דהטעם דבעינן נמו, שיהיו הנעלים מרדפין אחרי הנחיל של דבורים, קורה שישומו השפה או הקטן לפי תומו על אודות מקום מולאו, הוא כי הוסי דליוהו כאן רגל"ד להשיחה. והיינו כפי שהסבירו הרב"ש (ס' ע"פ) והפני"י שם, דנבי איסורא, כשהוא דרבנן, הוא דסני להאמן להקטן מלך השיחה-לפי-תומו לבדה, אבל גבי ממילא, היכא דסמכינן על שיחתו כוון, ט"ק"ן אנו גם להשטרופות דרגל"ד.

רפ"ז, אפשר להטיח מאכא, דלנבי נכרי סובר גם רש"י כהרמב"ם, דכל היכא דמאמינינן ל"י מלך מסל"ת, בעינן אפילו במלתא דאורא, שיהיה שם לירושא דוקא דעוד חדא למעלותא. דהנה, בה"ש מה"יב"ל (ח"א, ס' ג') וב"ש"ש (שם, ס' כ"ח) השינו על פירשוו הג"ל, מלך קושיתם העלומה: דאי"כ, כי קאמר שם רב אשי: "אין מסל"ת כבר אלא לעדות אשה בלבד", מה הקשה עליו רבינא מהא דמהני מסל"ת גבי נחיל דבורים? הא אין כאן אפילו שמך התחת קושית, דהרי שאני ושאיני נחיל, משום דאוקמין ל"י, ב"שם נרלים גְּאִפְתָּה הסיחה; משא"כ רב אשי, הרי יהיה קא מיירי רק בעדן מסל"ת גירדא, משה"כ הוא דלא מליה בג"ה"ג, אלא גבי עדות אשה בלבד! — אולם, לפי כעת הרמב"ם הג"ל, אינו שפיר; מחמת דזה היה פשוט לרבינא, דנאמנות מסל"ת גבי עדות אשה היא נמי רק מטעמא, דגם יש חמוד סיייעתא להשיחה, במה שעלם הענין הוא מלהא דעבדא לנלו"י, בבוא בזמן מהומים הנעל, שיהער על מיתהו. וכיון דקאמר רב אשי, דאפילו שיחה בזמן כוון, לא מהיחא אלא גבי עדות אשה בלבד, לכן הקשה רבינא שפיר ונחמיל, אחרי שבעינן ההשטרופות דתרתי למעלותא הרי הן דמיון להדדי.

אכ"ג, בעלמות הסיטע מלך מעלת "מלדע"ג" היכא חילוקא רבה במלתא (כפי המתבאר מהוך דברי

לכן הרי הוא נאמן שפיר בזמן כזה; כמו שהעלה הפני"י ב"קדוש"י" (דס"ג, ע"ב, ב"ד"ה "אמר רב"). לפי"ז, אין מקום כלל לקשות הנוצרת איתן ב"בכורות" (דל"ז, ע"א), שדוקק בשבילה לתירוטס דהוקים חלד.
 (כ) אבל גבי שאני פסולי עדות, דקא הויב שם הרמב"ם, סמכינן על מעלת "מלדע"ג" בלא ההשטרופות דשיחה-לפי-תומו; מטעם, דכיון דהעדאה היא על כל אהר"ם, הרי איכא הוערפות מעלה אחריותא, דהיינו החוקר ד"אין אלם תועא ולא ל"י", וגבי אשה בעלמה, בהעודה על מיתת בעלה, הרי איכא הוערפות ה"חוקר, דאינה מקלקלת עמה", דכדרי הרמב"ם לעיל (פ"ב, ע"ו).

דברי הריב"ש בתם: הנה קני' והספיק' לל"ט, ס"ק ב', וההפ"מ הם: דמלחא, שאין בדינו לגלותה, רק דאפשר שתחלה מלכה בלחה זמן, ואפשר בהתקף למרי, כגון ענין ערות אשה שנעלם בעלה; דמילא, הרי לא ירחק כל כך המעיד במלחא כו', מסיב"ל הוא אלא טעמא קלישתא; לפיך אינה מלעפרה טעמא כו' לשיחת נכרי לפי תומו, אלא גבי ערות אשה בלבד, ממחא דמאס עינא, הקילו לרף גבה גס סכנת, אשה דייקא ומינסב"ח (על דרך המבואר בתום "יבמות" ד"ג, ע"ב, ב"ש, ע"ד, ובא"ו ח"ב, ס' תל"ט, ובת"ס ה"ח"ס כלל י"ח, ס"ט). נמלא, דרך על מסלית כו', ששמעלה הגסה דקא טעמא לו הוא רק טעמא קלישתא ממו, "מלעל"ג גרועה, הוא דקאמר רב אשי, דלא סמכינ עליו באיסור דאורייתא (או אפילו באיסור דרבנן היכא שנתחוק, כמש"כ הריב"ש בס' כה).

הל"ג, והס"ך ביוד ס"ס קל"ו), אלא בעדות אשה בלבד". אם כן באיסורא דרבנן, שלא נתחוק, דגבי' סמכינ לרעה כמה פוסקים על ע"מאז מעלת "טעמא לפי תומו", אפילו בלא שום טעמא גרמיה (ע"י כמה שכתב על דברי הס"ך הג"ל הפ"ח ס' ס"ט, ס"ק מ', בשם הרשב"א וכו' וע"י בשפ"ד סו"ס ט"ו, ובהדומי הגרמק"א, וביד אב"הם — טעמא; כל זמן שאין לפנינו הוכחה התמננת (על דרך במלחא, שיש בידינו לגלותה בבידור, כמו בענין עשימת התעורבות, שם אפשר לנו בנקל לבחון אמתה דברי הנכרי בזה; בכ"ז, א"ו דגבי ישראל מודים כו"ט, דמאזנין על מעלה זו נרואה גם מדאורייתא, כמבואר בתם הריב"ש (ס"ס ק"ה), סמכינ גבי נכרי לכ"ז היכא שיטעף עליה עוד איזה סייע שיהיה י:). אם הסייע דממס לענין מביט

(כה) ובהני מדרין נמי תוס' ב"בכורות" (ד"כ, ע"ב, ב"ה "אישתובי"), לפי מה שמתבאר סכנת בתם זכרון יוסף (חידו', ס' י"ט, ב"ה "בד"י" ובת"ס הגרמק"א (בש"ל ס' ל"ז). וע"י הביאור הרי"ט אלגו על הל' בנרות להרב"ן (פ"ג, א"ח כ"ט, ב"ה "והנה מדברי").

(כו) ועפ"י חוק זה, יובן עפ"י ה"ל ד"ב"ב"ח" (ד"ג, קט"ו וקט"ו) מ"ב"כ"י לן: אי מספקת מעלת "מלעל"ג" לביד עליה טעם נאמנות עד אחד גבי עדות אשה; ואילו לעיל שם (ל"ט, ע"ב) נקטין בפש"י ע"ת, דהלכתא, דאפילו קרוב או אשה, נאמנת לענין הכרת היבם; והיינו מטעם מלעל"ג, כמו שהסביר הרמב"ם עממא דגמרי' ב"ד מהל' בי"ט, הל' לא (א"ו הנמי) כ"כ דכ"כ ונרובין, והב"ש ב"ב"ז"י פ"י, ס' י"ו, והנמי שם, והטור בתומ' ס' מ"ח, וה"א מורתי בתשובתי, שביאה ה"מ ר"ט פ"ג מהל' נרובין, והבי' באש"כ ר"ט ס' ק"ב)! אלא על כרחק, דלירך לררן, דהיכא שאין בידינו גלות הדבר, רק שאפשר שיתלה מל"ו, כגודן דעלמא הנבל, — שם הוא המוכיב לן; כיון דסכנת "מתיחה" אינה אלא כ"כ"י נ"ו"א; אבל היכא שבידנו גלותו, כגודן דהכרת היבם, שם הוא דמ"פ"ט פ"י"ט"א לן; מטום דבד"ז ירתת תעד שיבא, לשאף ג"ס לל' לבדו כק"ל.

והנה, קרוב לכרח או כתב הטובי (תל"ט, ס' כ"ו). אך מה שהזכיר שם וגם הל"ג כן בתשובה שאחריו, ב"ה "הנה פעם", היכא דאיתחוק איסורא דאורייתא, לא סמכינ על מעלת "מלעל"ג"; ומת"י מהל' דנקטין, שהחוק נכרי אינו נאמן, באמת; ונתנויה ב"ד פ"ג"ו"ג" — בזה מל"ג ח"ד דבריו, בתכ"ד, דמנכ"ד ליבא רח"ה כלל, תחת דככל איסור טייה אינו נאמן עפ"י מעלת "מלעל"ג" נרואה, בלא ההשפחות דעוד איזה סייע, כמש"ל; ולענין ישראל, הרי ק"ל, דאפילו מי שהחוקר באיסור יבמה לבד, מ"מ סמכינ כגודן הכרת היבם, כ"ן לענין יבום וכן להל"ה, על ערות שפתי"א קרוב או כ"ן קטן הגדול, ככלל הקר' בנאות לעיל (ולת הרי"ף; ע"י בטובי לאק"ן ס"ג) היינו מטעם מעלת "מלעל"ג" נרואה; אלא, דלמדין לה אפילו היכא דאיתחוק איסורא דאורייתא; ואעפ"י שכלעדיה היה הדין נותן להזיך בזה מדאורייתא שני עדים כשרים דוקא, מטום דהיתר יבמה לשוק היה נמי "דבר שבערות" (כמו שהוכיח ספר בתם הגרמק"א ס' ו' ובת"ס ל"ז הת"ס, ה"ה"ט, ס' ט"ש וע"י). אפילו היבמה לאנוכי סכנתו, לאק"ן בס' ל"ד, דלא הו"א "דבר שבערות"; מ"מ, כיון דל"ה הספק: ש"א אין על אחד נאמן מדאורייתא להכיר היבם שני עות; וע"ת, תינה לענין איסורא דאורייתא, אלא אין מ"ק"ס כלל לזאת ממילא, דכמי, שהיא עומדת בחוקת וקוקה לביבום, ודאי, דקיימי מלכותין נכ"ה, מטעם הספ' דאורייתא, העדאת שני עדים דוק; על הכרת היבם.

הנה, דהיתר גענין בצבארו ל"ש ק"ס, ס"ק י"ב, העלה, דכל שירך הארצת הכרת היבם אינה אלא דרבנן, — מיהו י"ל בתר טעמא, דהיבם אינו שם שהיא מחמת מדאורייתא נאמן היבם בעל"מ באמריהו, שזו היא יבמתו; מ"ד לענין הכרת יבמה לבדן אמרין: "חוקה אין אדם הו"א וק"ל"; נמלא, היכא שהיבם ב"א ממדי' אינו יודע בעל"מ, ש"א אינה דמיתא (כמו שחל"ו כעין זה תוס' היבום ב"ב"ב"ח" ד"ג, ע"א), דממילא, מוסל"ל א"ו, כ"ה מ"חא"ה ח"ה, הרי על כרחי נקטין ב"ה א"ז מדאורייתא להכיר היבם שני עות; וע"ת, תינה לענין איסורא דאורייתא, אלא כ"כ"י ל"ב, דלא אין מ"ק"ס כלל לזאת החוקה, הרי ודאי, דמדאורייתא בעינן כ"כ"י הכרה, — ואפ"כ"י ה"א מטעם מחמתות הגמרא וכל הפוסקים, דכלל גו"י נאמנת בזה ספלי עות, מ"ד מעלת "מלעל"ג"!

אכן, וז"ל וז"ל, ע"ס דברי תרומ' תמוס' מ"ד: ה"א, מה שהביא דההכרה, שזה אינו של פלוגי, לא הו"א "מלעל"ג" גמורה, ומסתובת מחשבת הריב"ש (ס' ק"ה): הנה, המעיין שם, יראה, שמבואר להדיא הספ' דתנינא, מה ש"ס"ד בנינו הג"ל על דברי תוס' "דיבמות" (ד"ן, סוף ע"א), שכתבו, דה"א דת"י ל"י לר"ב, ד"אין מל"קן א"כ"י מכירין" הוא רק מדברין הנה, המהקדק בדבריהם, יראה, שאין מהם שום הכרת לסכנתו; ד"ל, שפונת פשוטה, דמאורייתא סמכינ, שמתבאר המל"ה ה"א, לא יתירה ב"ד א"ו, כל זמן שלא יתבאר להם, שהל"ה היה ב"ח"ה אחר דמיתא; כפי שראוי מ"ד ש"ת הדין, ש"כ"י חורה קיימין הכי אפילו מדרבנן, כמו שמתבאר שם מדברי הגמרא והתוספות, אולם, כמה שנוגע לע"ס הכרת כ"כ"י המל"ה, שפיר אפ"כ, דגם התוספות סבורים, דאפילו מדאורייתא בעינן כ"ה הכרת החוק; וכמו שכתבו להדיא הל"ה הרמב"ם ב"ד"ל יבום שם, ומתריב"ש שכתבו הג"ל, ומתב"ש הר"מ שכתב"י הג"ל (ב"ב"ש הקוסא וקוסא). והע"ס

מכירה שלי עופות ועוברי דגים, או סיוע אחר כדומה לה, או גם הסוּע דשיחה-לפי-חומו (ט); דבאופן כזה הרי מהניח שיחה-לפי-חומו אפילו לענין איסורא דאורייתא (ע' פ"ח ס' ס"ט, ס"ק מ', אליבא דהרשב"א.) (יח).

איהו מה שהכריע בעלמו בס' ס"ט, ס"י, הכסמ"ק הג"ל, ודאי, דילי, היינו רק מטעם, דלניה אלא "אומדנא" בעלמא, דאומדנא אינה יכולה להחשב אלא לסייעתא קלישתא (דמה"ט הוא הוכחה שהך לקמן בס' ש"ג לחלק, דבכור שאני; יעו"ט); אבל היכא דמטעם סייעתא אלימתא קא איתין עליה, הרי נאמן מסל"ת כזה בכל גווני; כמו שבולט מילוק זה מחוץ שני הפסוקים הסותרים זה את זה במדברי (סוף פרק "ר' ישמעאל"), שהעתיקים הרמ"א (סס, ס"ס קכ"ט). וזו היא גם סוגת החת"ס (ח"ו"ר, ס' ק"ב); וכן מתבאר גם מחוץ דברי תשובת מהרמ"ל (ס"ס ס"ו) והפ"ח (ס"ס מ"ח).

והנה, כמו ש"מלדע"ג" הגמורה מלפ"ת עם שיחה-לפי-חומו לענין תרתי למ"ת, ופ"ת, שעליהן תפיסו כללות נאמנות הנכרי בראסורין, בין להקל ובין להחמיר; כך מלפ"ת נמי, בשביל תכלית כזו, גם סייעתא אלימתא אחריתא לשיחת הנכרי לפי חומו. ולכן מלינו בסוף "יבמות", לענין נכרי המסל"ת על הפירות שבידו, שהם של עולה, דקאמר הגמרא בטעם דלינו נאמן, דהוא משום דאמירתו היא בכדי להשכיח מקחו; מחמת, דלולא זאת, היה נאמן כן, משום שיש הוכחה לאמתת שיחתו; מלד, דכיון דהפירות שלו, הרי לו מנו, דאי בעי לא היה מוכרם או מיקלי קלי להו (כמו שכתבו השך ב"ו"ד ס"ט, ס"ק כ"ג, והפ"ח, והר"א, ס"ס). כן לרפו הב"י (ו"ד, ס' ס"ט) והשך (ס"ס, ס"ק מ"ב), אליבא דהסמ"ק וסיעתו, אל מעלת "מסל"ת" את הסיוע, דחוקת נכרים הנקיותא קפדי"; אף דהתם איתתא חזק איסורא דרבנן, דדינו כדאורייתא לענין מסל"ת (כדלעיל). והיינו נמי טעם מהר"ו בתשובתו (ס"י ק"א), שהקל להאמין לנכרי, המסל"ת, בענין הולאת מקחו מכלל בולא שולח ביו"טא באתר השבת, אף שהאיסור בכה"ג הוא דאורייתא (ע' במג"א ס"י ק"ג, ס"ק י"ג, בשם המור"כ); מחמת דיש שם סייעתא להשיחה מהא דמגרע מקחו בסכתה. וכו"ט; סוכר הט"ו (ס"י תקט"ו, ס"ק ה'; ע' במש"ו ס"ס). ומה"ט פסק הט"ו ב"ו"ד (ס' שט"ו, ס"ק ד'), דיש להאמין עפ"י סייעתא כזו לנכרי, המסל"ת, שכבר נכרה.

ועד ז י"ל, דהפסוקים, שהביא השך בס"י ס"ט ס"ס, החולקים ארינא דהסמ"ק הג"ל, וגם אלה, החולקים ארינא דמהר"ו הג"ל (ע' ס' תקי"ג ס"ו) ובהשגת התל"מ על הט"ו דב' שט"ו הג"ל, אינם חולקים, אלא מטעם, שחושבין את אומן הסכרות המסייעות רק לסייעות קלושות בעלמא, אבל במקום שאפשר לנרף סייעותא אלימתות, שפיר מודים כו"ט, שסומכין או אנכרי מסל"ת, אפילו באיסורא דאורייתא. וכן מדוקדק מהב"י בס' ס"ט ס"ס, ממה שכתב אליבא דהסמ"ק, החולק על הסמ"ק הג"ל, דאעפ"י שהנכרי מסל"ת, חסור; דליון נכרי נאמן אלא בעדות אשה, דעממא דנקיפתא לא בני להחשיב נכרי מסל"ת לסמוך עליו.

וכן נמו להתה"ד (ס' ע"ט), שכתב, דטעם הפסוקים, הסוכרים, דלא סומכין גבי טעמת התערובות אנכרי מסל"ת, כשאינו נמי קפילא, הוא מחמת, דליון זה נאמן באיסור דאורייתא (כנדון בטעם כעיקר"ו, בחין שגאינו מינו, לר"ת וסיעתו), בלא שלל ילדקע עמו גם הסיוע דחוקת, אומן לא מרע אומנתו", דלמריקן לה גבי קפילא (ע' בשפ"ד סל"ח, ס"ק ב'); (והיינו, דלא כהשך שם סק"ב בשם מחיתנו מהר"ג, ז"ל, והראש יוסף ב"חולין" דל"ו

ואף דנרמ"א ו"ד (ס' ק"ל, ס"ח) מבוזר, דאפילו בדאיבא אומדנא המסייעה, אין סומכין אנכרי מסל"ת, אפילו להחמיר, — הנה, כדי שלא יסבור

אפ"ל, דגם מדאורייתא לא סומכין אהוקת "אין אדם חוטא ולא לו". היכא שבג"ל להשוו, שהחטא הוא בשביל תועלתו העממית, שאפשר לו להשיגה ע"י קאת התבולת ערמה, שהכירוה כבוגיא זו הרשפ"א בחדשו (סוד"ה "הגרסי" ו"ל"), והנמי בדי"ה "והלבנת כרמל" (ע"י בהגות פועלת סביר על הרי"ף, ד"ח). והאחרונה הכניחה: מה שהביא הרי"ג מ"קדושין" (דס"ג, ע"ב), ש"כאם בא אחר ואמר: פלוני שמת קדשה, אינו נאמן; דבאחר (וולת הכא בתור "בעל"ו) לא טיבה החוקה. דליון אדם חוטא ולא לו" — הנה, דהכרים האלה יושבין אינרי, דנבמח"א ליכא רמיוה כלל דליון חזור כזה, שכל שקרו לא בא אלא בדרך סבירא דחויב בפניו (שם בדי"ה "אמר ר"ה"), ושהיפוכו מבוזר להדיא ברין, שם בדי"ה "ונוה"ה"), המוקדקת מלשונן בריוס פכ"ז מה"ל (כו) ולפי שטת זו, שפיר אפשר למר, דלענין הכרת היבס הכרת הרמ"בם בפ"ד מה"ל יבוס, הל' לא. והיינו דלא כהב"ה והב"ש (ריס הנרעיקא בתבוכו (ס' ז"ב) מחוץ הוכחתו מסוס דברי הרמ"בם בפ"ד מה"ל יבוס, הל' לא. והיינו דלא כהב"ה והב"ש (ריס ס' קל"ו)

(כח ונדולה מוז מלינו, דככה"ה מהניא לפעמים אפילו גבי ממונא הסייעתא של מעלת "שיחה-לפי-חומו", כדנקטין געטיק"ן דייט, ע"ב) כנדון טערא פרס"ה, שטיק"ר טעם דהסמ"ק גבי אקריאת נכרים, הוא מלד מעלת "מלדע"ג" הגמורה (כמבואר בתו"ר הריב"ש ס"ס ק"ה), ולסייעתא, הרי טיבא שיחה-לפי-חומו. אף, מחמת דהתם לא יתכן, ששהיה "שיחה-לפי-חומו" נמורה, כתיב הוא חבוב ע"י א"ל"ה היינוו הנמנית אקרות; מזה"כ הוא דענין שם, שיקראו דו"ף שנים זה שלל בפני זה, ככ"ל שמתחת חתנות קריאתה. יתשנו "בכ"מ ח"מ"ס לפי תומ"ס"; (כספרת הרשב"ם, המוקדקת מלשונן בריוס פכ"ז מה"ל מלוה, בשנתו לכי"כ וזו מלשון הגמרא; יעו"ט, וד"ק). וכעין זה מבוזר כדחשיב מהרש"ל על הרא"ש (ס"ס י"ג).

ל"ז, ע"ה, ב"ה, ובפירש"י לטעמו"; ולדידו, עמש הגדלת קפ"ה, הוא מזה עמש הבקאות, החסרה (להמוני), — אשכח לומר חל"ה, דהא דלא סני לנו בהשעמא דמעלה, איכא למיקם עלה דמלחא, הוא מחמת, דלא הוא כאן אלא רק שיטתא קלישתא, והגביר לא ירתה לבקר בזה, מזה המש החבורו; משום, דיון דעשימה עמש ק"ום הלוי הרבה במדת התפחות הנשמת הדין, לפיכך, אף כשיעור אחריו וזלתי ויחישו על פניו, אכתי מני חיוב לאשתמושי, באמרו, של הויד בזה, אלא, שחם עמו העשו, מחמת של הפרו להחלם אלו כמו אצל האכמיו, מוילא, כיון דנקלשה כאן השיטתא ד"מלדע"ג, לכן מוכרחים אנו לזרף שיטתה מעלה אחרת, דהיינו החוקה ד"לא מדע אמונתו", שהלוי רק אצל הקפ"ה.

שפר סמנין אשילו כשהגביר מחסין להדיא לעדות באם שיש רק עוד חיובו שייעמא חלמחא חלמחא לדבריו, כדקטיון ככה"ג בכל מילי דאוסורא. **ובזה** יובן שפר, הא דכברי אמוראי ג' יבמות" (דק"ט"א, ע"ב), דכל זמן שאין הגביר מחסין להחיר האשה, אף שהוא מחסין להעיד, עדותו עודה; שגמחא יפלא מאד: איך יחבן, דחיסק ארעתישו, שגבי עדות עגונה יהספק הגביר לבר עדות, בעת דליה מאן דפליג, שאינו בטוב הזה כלל וכלל, וכדקאמרינן לעיל (דמ"ז, ע"א)? אלא ודאי, דמאי דמיכשי לדין (לעיל, ע"ס): אי חסדין מתה המעין למלדע"ג, מזה שגמחא עולה לפעמים להחבר מאל"ה, אף שאין בירורה תלו בידו? מפיס פשיטא להקד אמוראי, דבכל גווני חסדיה "למלדע"ג" הגמורה; ותי, חסדי חיובו רק חוקה ד"אשה דייקא ומיגבא" נמי לשיעמא חלמחא: ממילא, הרי בכל אופן יבין לדידו דרסוי למעלותא; לפיכך הוא דתמן שפיר הגביר, אף בשארם מסליה כלל (ע"י). רק דהעדות מחסין להחיר, מה שהוא מזה מזה שגבירי יחוש ככה לעינין בת ישראל, עד שיבוא לבד לבקש היתר בשבילה; דאז הרי איכא ריעהא לפניו, הגוררת אחריו החסד, שאינו נעשה ענינים הנעשו לו; דממילא איתרעא בזה מעלה "מלדע"ג, (ע"י) בה"ה הא"מ, שבכ"מ רפ"ג מה"ל גירושין, בענין עד אחר בקצתה), — בעדות כזו הוא דמודים כ"ע, שאינה כלום.

יוצא לן מכל מה שכתבתי, דלמנויה הגביר תלוי בכל מילי דאוסורא, כל היכא דאיכא בהגון תרתי ליעלותא: אם שיטה-לפי-חומו" גמורה ב"דיוק עדות שיטתא חלמחא, או "מלדע"ג" גמורה ב"דיוק עדות שיטתא חלמחא, אף שאינה השיעמא ד"שיטה-לפי-חומו".

ל"ז, יחדל לנו, דגבי עיגוה דאתחא נמי, עד כאן לא בעינן בה, שהגביר המודיע יסית לפי חומו, אלא דוקא במודיע בסיחם בדבר מיתה הפעל העולם; דמדיין בידונו לצר הדבר, לא הייא אלא "מלדע"ג" גרועה, דהינה אלא בגדר שיטתא קלישתא בעלמא; לפיכך, הוא דתקין אנו למעלה חסדיה שיטה-לפי-חומו"; אצל היכא דהווי "מלדע"ג" גמורה, גנון שהגביר המודיע מחלה לנו אם את הקבר, שנקבר בו מי שבעלם מחלה לפני ימים מועטים; דככה"ג הרי ירתה טובא, מזה שיש ב"דינו לפחות הקבר ולהטיר פני הגפטר (דאשילו יסיה הרוב באופן שאפשר לתלות שכבר עברו שלשה ימים מהימיה; מ"מ, נתי, דלרוב השקפים אינה חסדיה או ההכרה לצדקה, הרי ודאי, דאין זה אלא לענין הסמיכה להעיר על ידה בתורה עדות, דככה"ג הוא דחיישן אשילו לחששא חרקה מזה; אבל ענוף הענין, פשיטא הוא, דהאפשרות להטיר את הגפטר, שהוא הגבו האדם העולם, וככ"ו להטיר את ההפך, שאינו אותו האדם, היא נקלה מאד; כל היכא של נכחו פניו; דבעלם המלי אורה הלא, שהעיד עליה ר"ח ברום" יבמות" ריש דק"ב, ד"דבר ידוע הוא", ודאי כ"ע יודו, ועי' בתש' חת"ס אה"ע, ח"א, ס' י"א וכ"ב); במליאות כזו, כל זמן שהשכל יחייב אפשרות ההכרה,

תו יראה להוכיח האו דיעה פב"עומו, מהא דאיחא בירושלמי שלי"ה יבמות", בגוון עובדת מתניתין בבני לוי, שבזו אצל פב"קתא את חסדיה, שנתלה בדרך הליכה ללוי; ובחזיקתה, הסיבה להא על שזלחם אדוהיו: מה וקב"ח"י, וגם הוויחה להם מקלו ומגעלו, והמלוו, וס"ה שהיה ב"דו", שחלקו אמוראי בעממא דמלחא, שהאמורה בזה: ר' אחא בבס ר' חנינא סובר, דהא משום ש"עשו אורה כתיב, שהיא נלמנה על אהרן; ור' שז"ל בר סוכרטא סובר, דהוא משום ש"עשו אורה ככתיב חס"ה". והנה, סברת ר' חנינא מהבבב"ה משפטיה הירושלמי, דהשזקיקה לא נחשבה בגדר מסיחה לפי תומה כלל וכלל (וכדמוסיק) שס נמי הליבא דר"ם בן לקום); ואשפ"י, כיון שהביאה שייעמא לדבריה בהגמחא העוזין, סאבו עליה, אף ש"פ"ה משמש לעדות; ככה דסמנין על התיב ה"ה"ה"ה לעידר. וכמו שפירשו האו"י ח"ב, ס' ה"ל"ג) והאדרי (סוף יבמות" ס' פ"ז), והגמ"מ"י (פ"ג) מה

כע' מח"ס הוקטין ור' יוחנן, דמלרבי דוק "מל"ת". אינהו פליגי על סברא זו, רק מזה ששוללים מזה מעלה תרתי למעלותא: אי משום, דלא חסדי לה "מלדע"ג" הגמורה; אי משום, דמזקת "אשה דייקא ומיגבא" לא היא לדידו שייעמא חלמחא.

כע' מח"ס הוקטין ור' יוחנן, דמלרבי דוק "מל"ת". אינהו פליגי על סברא זו, רק מזה ששוללים מזה מעלה תרתי למעלותא: אי משום, דלא חסדי לה "מלדע"ג" הגמורה; אי משום, דמזקת "אשה דייקא ומיגבא" לא היא לדידו שייעמא חלמחא.

שהפונדקית קדמה פניהם צבטיה, כפי הרגיל במקרים מעליבם כאלה, דכתיב יודה גם רשבל!

אלה על כהן, דלרף לומר, שזה ה' פסוק להך אמוראי, דכיון שפרטת למתנין, דהפונדקית אמרה: 'וקברתיני', בעת שהראתה להם גם הקבר, דקאמר בבבלי; ממילא, גלתה מתניתין בזה את כוננה להדיא, דלא דמיא כלל עדות זו לסתם עדות מיחה המעט: דאילו בסתם, הויה על דרך הרוב רק מלתא, דאפשר שתגלה מעלמה, אבל בדידכו אינה מסורה התגלוהה כלל; בכנון זו, הוא דאין סומכין בכל גוויי אשיות הנכרי, שאינה לפי תומו; והיינו דניחא דמתניתין לעיל (דהא ודאי דברה כפי ההנהגה והרגיל בענינים כאלה; והרי צבא זו לא קא הדרא ארישא יודה, המדברת מעטין קצין המעיד במלתא שבידיו לברכה; וכמו שהוכיח שפיר בקרי' שם, אות י"ז, בשם הרשב"י, ו"כ ה"ב"ח כ"ס י"ז, ד"ה, ואפילו א"ש שמע". ועי' בט"ז שם, ס"ק ע"ב); ושאי"ל במתניתין דהכא הרי הויה מלתא, שהייתה ביד בני לוי לברכה ולגלוהה ע"י פתיחת הקבר והכרת המצבר (דל"ל, דרק לאחר ימים מועטים, בעוד שהכרה חתן, היחה חורפתם; וכמו שמשמע נמי מפסוקים הסגנון דמתניתין). (א). לפיכך, כיון דהיחה כאן "מלדע"י"ג נמורה, חזר הדין להא דנקטינן בכל דוכתי, דבהטקף אליה עוד איוו סייעחא אלימחא, אף שאינה סייעחא ד"שיחה" לפי"תומו", סומכין באופן כזה שפיר אפילו על עדות הנכרי. ממילא, כיון ש"היחיה להם מקלו ומנעלו, ותדמילו, ויסת, שהיה בידו", הרי הויה הולאה זו סייעחא אלימחא, לענין הנטפרות דתתי למעליה; ומחמת דעובן כזה לא יגור בדרך כלל, אלא בשבת פשיטת בעליו מן העולם (וכמו"כ מברא"י, ז"ל, בדפסוקי ס' קליט); ודו"ק לא יתכן, שמי, שהוא מחזיק באמצע הדך, יפקוד או ישאל, או ימכור הפיטם כמקל ומנעל ותדמיל, שהם ביתוד הם כלי

מה' גירושין, הי"ח), והקא"ע, והפני"מ, (שם). אולם סברא זו לריבה באור, דהא לעיל במתניתין (הל' ה') נקטינן, דבבכרי, א"ס מחכין, אין עדותו עדות; וכיון דקמי' החס להאי דינא בסתם, הרי משמע, דכל גוויי נכללו בו"ל; דהיינו אפילו היכא, שיש הוכחה לדבריו, אין ממשות בעדותו; אי"ל, בשלמא ל"י שמואל אחי שפיר, דיל, דמתניתין דהכא, הגם דהעובדא דידה היחה בפונדקית נכריה (כדפשיטא בבבלי), אינה חולקת על היהא דלעיל, מאוס דמוקי לה, בשתיחה הפונדקית דומה ק"ל"ת בסגנונה למיחה לפי תומה, ומגורף לזה היו גם ידים מוכיחות לדבריה, לפיכך דנוה כמש"ל"ת נמורה. אבל ל"י הניחא, הא מוכרחין אנו: או לחלק את השוין ולנקוט, דמתניתין דהכא חולקת על היהא דלעיל, בזה, לדירה סומכין על הנכרי, אפילו בשמחטין מפרט להעד, כל היכא דאיכא הוכחה לדירה לעדותו; או — לדמוק ולשב, דמתניתין לעיל למתנה והבדילה דינה רק בפני מיוחד, דהיינו דוקא היכא, שאין שום הוכחה נכונה לעדותו (דהרי ליכא למימר, ש"י הניחא יסבור, דמתניתין דלעיל אינה פוסלת אלא מתכין להסיר, אבל לא מחכין להעיד, — דהא דהירושלמי קא קאי ר' הניחא בחדא שיטתא עם רשב"ל, דלדידי' פוסלת אותה המשנה כל אופן שאינו מס"ל"ת; וכמו שבארו היטב בה"י ר' בלאלא אשכנזי, ז"ל, ס' כ"א, ובתש"י ז"ל אמור"י, ז"ל, חא"ע, ס' ע"א, דטעם רשב"ל דירושלמי הויה, הויה, שעה ר' יוחנן בבבלי אליבא דמתניתין דלעיל. וכן משמע מהא"ו והמדרי, וההגמ"י הג"ל). לפי"ז, תיקפו: הרי טפי הוה עדיף ל"י ל"י הניחא לנקוט נמי בצבטת ר' שמואל, דלדידה עולות שפיר איתן שתי המשניות בקנה אחד ומרווח! ואי משום שדחקו שעת רשב"ל, דקאמר הירושלמי, שלא תתיקם כ"י שמואל? הרי אכתי הוה עדיף ע"י ל"י הניחא לנקוט מכל"מ-קיס' כ"י שמואל, ולתוך מתניתין דהכא אליבא דרשב"ל כאופן שתרצה בבבלי; דהיינו,

ל) והוכחה ענין זו הנה שמענו מהרבב"א, והרא"ה, והריב"א, בהנחתם על דגונו של רית, שהביאם הנמ"י ד"קצמות" ביום משנת ה"אין משידין אלא על פירוף".

(א) וכבר הליט סברא זו במתניתין הנכרי בתשובתו (ס' מ"ו וי"ג); וגם כבר הויה מבלגת ועולה בכנון אחר קאמ בתש"י מיינות, ושיטתו לה' גירושין (רי"ס ע' ט'), וכנה"א מהר"י (ס' קפ"א), ובתש"י מהרי"ט (ס' ל"ז), ובתש"י רב"א (ס' ל"ז), ובתש"י מ"ב (ס' ק"ה, ד"ה "העד השני"; באופן, שיפלה על המ"ב, על שלא ע"ס אליה לכו לעיל כ"ס ס"ח, ככתבו: "ואין לומר היהא דפונדקית זו, שהראתה להם קברו זו"). ועי' בתש"י ה"הד"ס ס' ע"ו, א"ה). ואף דהא"ו, והמדרי, והרבב"א, תר"ו, דולת "וקברתיני" הובאה במתניתין רק משום שהמעה היה דך, — הנה, כבר כתב על זה מהרי"ק בתשובתו (שם, ס' קפ"א), שהוא דמוק; דבבבלי רחוק מזה, שמתניתין הפלט שעת ירה בל כונה, דרך כהן בפניה ספירת דברים בעלמא. וכן אי נימא הכי, קשה על האמוראי דמיתיה בבבלי: מנא ידעי הא מלתא, להסיף על העובדא דמתניתין, שהפונדקית אמרה גם: "וה קבר, שקברתינו זו", בעת, שבנוף העובדא נזכר רק "וקברתינו", ששאלה כ"ו אינה מחיבת כלל בהוראתה גם התחאה על הקבר; אי"ל אך ישינו מלשון בע"מ איתיה המציאות, שיכול להיות, שלא היחה כלל כפי שינו"ס, דהיינו שאלמח קברתו במקום הרחוק מזה מהשיגד; באופן, שבהראתה ס"ס את העובן, לא היה נוטף כלל, שמוכל להראותם ב"איתו מעמד גם את הקבר! אלא לוא ש"מ" דהוה פשיטא להך אמוראי, דמתניתין דקדקה להמשיק ביתוד לגוה, דעי' אמרה "וקברתיני". היחה נבדוק ידה "מלדע"י"ג נמורה; לפיכך הויה דמוכן ממילא, דסברא זו לא תזור, אלא כהיות העובדא דוקא באופן שהראתה להם גם את הקבר בעת שפירטה ספורה, וכמו שמתחם שלא תתיבס ההלכה באופן אחר. מובן לתלמוד דידו ממילא, דכ"ו דמוחיטתו, ככ"א", הגם של נמחה כולת כהנאלת העובדא כלל.

כלי הדרך היומר נחוצים, והוא ילך לדרכו יחק, ובלא משענה, ובלא ילקוט לנדרו; ופדעש— ס"ח, דאיכא נמי איסורא חמירא להניחו ביד נכרי, העלול לגזול בכבודו (דכ"ט) הוא מהצדדי צדו"ט יוד' ס' ר"ח, שאפילו לקנותו מחויבין הצדד, בהמלאו ביד הנכרי; הרי ודאי, דלא מחויבין אינשי ברשיעי (עי' בתש' ל"ז ס' ק"ו, בדי' אמוס ע"י העד השלישי), לענין שמאור את העולם, שהפקיד או השאיל, או מנח ספר התורה להפזקת הנכדתי. כן לא יתכן למיחס, לשאול נכדו או גולה הפזקת זמנו א"ה התפלים, והוא ערק לעלואו, — מעט, בדכ"ט הרי ודאי, דלא היתה פיקא אוחס מעלמה לחבריו, בלי כל השהירות וכפי'; אלא, הדרבה, ימיב השכל, שהיתה מוסרתם היטב ונפיה מאורחיה בתשובה, שהולה שלהם הכריא והלך לדרכו המור לה. מאו"כ סובר ר' חניא, דכ"ן, כיון שמוטרפה מעלה סייעתא כוו למעלה „מלדע"ג" גמורה, שפיר דט, אליבא דכ"ט, את הפזקות כדון התיב, שזמנת אפילו במתנות מפורש להעיד. רק דבשקל דעת זה פליגי רבנן ור' עקיבא דמתניתין: דאינו סברי, שעדות הנכדתי, דלא מהיט אלל רק מנד ההלטרפות דתרתו למעלוותא, נרועש צ"ט מסדות ישראלית; ור"ע יטב, הדרבה היא עדיפא, מחמת דמדך הקך תרתו למעלוותא, נעשה כאלו חן סהדי בדבר.

אור"ח, ר' שמואל בר סוסרטא סובר, דהוכח העזבון אינה חשובה הוכחא אלימתא על ענין המיתה, כיון דעדין יש מקום לחשוש, לשמא מודנן מיתה, שהיטב התפלים בידו (ובנוש"כ המהר"ק בשם קב"א והמ"ב בתשובותיו ס' ס"ח; ועי' ט"ז סדק מ"ו), בכסת אינה מקרה נזיר, שהכ"יטו לוח, כגון שגשגן, ר"ל, וכדומה. מאו"כ, נתי, ד"שיחה-לפי-תומה" גמורה לא בענין כ"ן, מחמת לדכ"ט בנדר קל"ח הוכחא היא

הוא"ח העזבון, — בענין מיתה קל"ח „שיחה-לפי-תומה" (דהיינו כ"ז, שאין גמורה בנדר, שמתכונה לעדות, אלא שכלה רק בנדר השוכנת שלם; דכ"ה"ג—לפי הרשב"א דלא מוקדם לה, שבקדמה הבדיה—פ"ג ר' שמואל על רשב"ל, השולל זמנה אפילו קל"ח ערך שיחה-לפי-תומה; ובסברה הל"ל החדש ס' ע"ו, אי"ה), לענין שבהלטרפה עם קל"ח האוכחה העזבון, תחשבה ביחד לסייעתא אלימתא, ענין סוג הסייעתא ד"שיחה-לפי-תומה" הגמורה. מיהו, כיון דאכתי אינה באמת „שיחה-לפי-תומה" גמורה זמנה, אלא רק כעין זו (דמה"ס נקוט ר' שמואל ב"ש לטעו: עשו אותה כמיסיה לפי תומה" בכ"ט דרמליון); לפיכך אין כחה אלל להלטרף בתורת סייעתא אלימתא ל"מלדע"ג" הגמורה כ"ה"ג"ת הקבר דגבי פזקות (עי' בכ"ס דברי מראה הפנים בסוף המסכת, ט"ז); אבל על"ס „שיחה-לפי-תומה" הגמורה הרי היא מולטרפת גבי עדות אשה, מזד הקולא שהקילו בה (כפי שנתבאר לעיל), אפילו ל"מלדע"ג" הגרועה, ככל סתם שהעדרה על מיחא המענין.

ולר"ד, תיסק פליגתא רבנן ור"ע דמתניתין בזה: דרבנן סברי, דההלטרפית דקל"ח הוכחה ממליחות העזבון עם קל"ח שיחה-לפי-תומה, אכתי אינן ביחד אלל רק בנדר סייעתא אלימתא, כערך הסייעתא ד"שיחה-לפי-תומה" הגמורה, אבל לא היוין באמת שיחה-לפי-תומה ממש; הלך ודאי, דגרע שסור הפזקות מעדות ישראלית. אולם ר"ע סובר, דע"י ההלטרפות הללו „אין לך מסל"ח גדול מזה"; וכיון שהיתה כ"ן „שיחה-לפי-תומה" גמורה ממש, ועוד בתוספה עליה גם „מלדע"ג" גמורה; אי"ה, מזד ההלטרפיה דתרתו למעלוותא עלמות כאלו, ודאי דעדין טובא נזון פזקות זו מסתם העדאת ישראלית.

והנה
 (כ) ומ"ל אפטר לומר דהיה נמי איכא, שאין עם ז"רין דקל"ח הוכח, רק שהייתה מזד עלמה וילא מעלל ק"ה לפי-תומה ובלל „שיחה-לפי-תומה" הגמורה לא בזה, כיון בענין המפורש בל קבור דברים, לבנת הר"ן וסיעתו (דלפניו) שיחה כוו למרי מעלל לפי-תומה, ודאי, דלא יתכן גם לדבדו; אלא דאינהו השכי לה רק לבאינה גמורה, ובלשון המהמ"ל כחשבותיו ס' ר', בדי' „ואם יתקע"), — ככה"ג סניף היא בעמיה להטרף בתורת סייעתא אלימתא ל"מלדע"ג" הגמורה, והנה, לגלי היו הגלויים, איננו עולם. ז"ל, ששטותיהם נכרשו ככ"ט (ס"ק כ"ד), שמתכנסים מאד ביבוס דעת הרמ"ס, שהר"ך כפ"י מלה גירוסין, הבה, נבי נכרי הוכח לפי תומה: „אי"ס, ב"ל עמי מכלן, תת", שזמר עדין דוק"ג גם „וקברתי"ו, בעת שיחא עופ' אל הר"ך כזאת לפיל ס', כהלה ירא. היה אפטר למי, שהז עבר תחת כפות רגליהם, ליבס: כיוון שמשפחות לבן המה"ס מוצר, דלעיל מירי, בשמפרש הטנין ע"י קבור דברים ס', ובזן, כהלה כ"ה, בשמפר ב"ל שם לפיכך דברים, דק"ס „אי"ס, ב"ל מכלן, מת" (כמו שחזיתו והחלטו כזאת ע"י מ"ב, בדי' „והנה לא נעל"ו); וז"ל, דמבוס דלעיל הו"ח „שיחה-לפי-תומה" גמורה, לא כן שם הוא דעני לנר"ך רק „מלדע"ג" גמורה ה, והיינו, כהשדר אימת „וקברתי"ו"; אבל כ"ן, כיון הו"ח „שיחה-לפי-תומה" גרועה, מאו"כ"ג הוא דבענין כזה צ"רופא דוק"ג „מלדע"ג" הגמורה. היינו בדאיכא אימרת „וקברתי"ו"; דלו הרי ודאי מירתת המספר, לשמא ידרכו ממנו להרזות גם המקום, כנדי לפחות הקבר שכלל הוכחה (ממלא, לר"ך וזמר לומר, דהרמ"ס נמי אינה חשובה בנדר קבור דברים מלה „תכל", שסברה כהמ"ק התלמודי דהא הוכחה הרי אין מקום להוכחה המתנגדת לה, שהייתה הנכ"י בסוף דבריו הג"ל, יעו"ש). אמוס, לפ"ו, הכרעה להדס, דהרמ"ס מירי דוק"ג רק באופן, שאפי הטרך שעבר מחמתה, יתכן עדין להביר את הנקבר (וא"ל ללא פירוש בוחל, הוא מוס, סוף דעוה כבר דרכו בקדש להטתי"ן ר', כפי המבאר בתלמוד; באופן דהא שאפשר לפירש המקור התלמודי, הרי הוא ככלל מליא גם כשתקתו); מיהו, הרי הומויה הרצ"ב בזה, שמתע"א לא תתיהם לדרזוס סעה התמורה לכל הפוסקים; כיון עלמות השעה הבלתי הל"ו הרי היא מוסמת אליבא דכ"ט; רק דהדין הפרטי יתנה ממילא למזן דלא מגריבי קבור

והנה, כיון דתלמודא דיקן בשעת ר' שמואל בר סוכרעא, וכמו שכתבו החוסים (בד"ה 'פוגדקית') והא"ז, והמדרי, וההגמ"י ה"ל (ז) — ממילא, אפשר להסביר בדרך הזה, גם דברי החוסים האלו. דהיינו, שמזד לזכארה, עלתה על דעתה, דבהא יסברו גם רבנן כר"ש, שהפוגדקית נחשבה למסחה-לפי-חומה גמורה ממש, דממילא, נמשך מזה, שבהלשקן, "שיחה-לפי-חומה" גמורה כזו למלדע"ג גמורה, שהיתה כאן, הרי ודאי, דכ"רע יחויב, ששפור הפוגדקית עדיף עובא מוסה-העדשה ישראלית, — משי"כ הקבו החוס' קושטה העגומה, דהרי אין שום ראייה לרבנן מהפוגדקית, אחרי היתה עדיף עובא (ובזה מסולקת ממילא מעל החוס' עגומה ה"ל החדש ס"ז, אחיותא ח' וב'). ועל זו תרזו, דבסברא זו גופא הוא דפליגי רבנן על ר"ע, דלדידיהו, לא היתה ממש מסחה לפי תומה"ן, כיון דכאמת אינה בסוג הזה, ולא עוד הערפות הכביה עם מליאות העובן (כאופן שכתבאר לעיל, הנוטע במקלחו לפירוש תש' מהרמ"ל ס' ק"ל); אבל עכ"פ כל עיקר ספירה הרי לא היה לפי תומה, אלא שבא רק בחור תשובת שלה. אך, כדי שלא לעשון, דמ"מ הא ע"ס אחת הפעילה, שהפוגדקית הולאה מעלמה את העובן, שמליאותו מוכיחה על מוחה בעליו, מבלי ששאלה כלל מקודם אודות מליאותו, הרי תוכל להתחשב מזד עלמה לבד לשיחה-לפי-חומה" גמורה ממש, כיון דלהפעולה מיהת לא קדמה שום דרישה, שהיכה אליה? — לכן כתבו: "דמה שהולאה כו', היתה יכולה לעשות כן לעדוה"; ר"ל: כיון דכבר מוקמינן לה בערך הקרוב ל'תפוגת' העיד, מזד שאלת, "איו חברנו?" ; א"כ, אחרי ששאלה זו קדמה גם להפעולה, ממילא, אפשר לומר גם על הפעילה, שגכנסה מי

בכלל התשובה, דהיינו, שנתעסה ג"כ בשביל עדות. הו סתפישו מהירושלמי וסימו: "משמע, שלא היתה ממש מסלפת, אלא שבזיאת ראייה, ולא גרשה מעד אחד". הנה, לאלא דברי המהרמ"ל בפירושו, מדחק מאלד בשוב הדברים, וגם הוכיח להמליא גרסא אחת בתוספת, — הוה נראה, שמהחלה היו כתובים בק"מ תוספות ראש-תיבות: "מע"א", שבאות פתרוס: "מעודת אלילים" (ורק שלפני ימים עתיקים, כשזקק אחד המדפוסים להגלי מלאכתו להפך את הראשי-תיבות הנו' לתיבות שלמות, עשה והדפוס: "מעד אחד", מה שנתברר אח"כ ממילא בכל הדפוסים); והיינו דמשקן מהירושלמי לחוק תדוש דלעיל: "משמע, שלא היתה ממש מסחה לפי תומה"; ר"ל: ואם כן אינם מביאים רבנן הראייה, ממה שהאמינו למסחה לפי תומה, כפי הקישא, "אלא שבזיאת ראייה, ולא גרשה (השגחלית בעדוטה) מעודת אלילים". הגמורה בזירוף סיעתא אלימתא, חף שלא היתה בגדר מסחה-לפי-חומה גמורה ממש. **הרי** נחברר מהירושלמי, דלר' חנינא (דכות' קיימינן סס) אליבא דכ"רע, ור' שמואל בר סוכרעא (שהיא גם שעת הבבלי, לדברי החוס' ועוד כמה רבנותא) אליבא דרבנן, דכותיהו נקטינן להלכה, יתחדש לן לענין עגומא דאחא, דהיא, ששיך לגרר ההעדשה ע"י פכרת הנקבר, ומזוקף לזה איכא עוד חזו סיעתא אלימתא, חף שאינה כלל הסיעתא דשיחה-לפי-חומה" (ז). נאמן בענין כזה הנכרי, אפילו בשנתכיון מפורש להעיד, כהא דק"ל בכס"ג בכל מילי, אפילו גבי איסורא דאורייתא, עפ"י מה שכתבאר בהמשך הדברים דלעיל.

* * *

מסכת

(ג) רק דתלמודא דיקן מידש, דהא דחשבה לקאת מסלפת, הוא מזד ד"ל, שהעובד היתה ד"כיון דחיותיהו, כביא" (דמיה אינה תשובה אלא בגדר, "שיחה-לפי-חומה" גמורה, בהוכחת המהרמ"ל בתש" ס' ק"י והגמ"י ס' ל"ג; מפני שאפשר, דככה, בסבת איזה זכר אחר, ובמש"כ המ"ר ריש ס' ק"ה וה"ל ס' מ"ב); משום דבהו קאי בשעת רשב"ל שזירושלמי, דלמסכת שלה, לאלא שבדמיה סבכיה, אינה בגדר מסלפת כלל. והנה, כיון דלר"ע לא האמינו לשפור הפוגדקית, אלא רק מזד יתרון מעלתו דוקא, דהיינו תוס', שנוסף למה שהיתה שם, למלדע"ג גמורה, נחשבה גמי, ע"י ק"ת ההכחה דמליאות העובן וק"ת שיחה לפי תומה, במדרגת מסחה לפי תומה גמורה ממש; ולא אמרינן, דמדרגה זו נפחתה, בסבת שאלת, "איו חברנו", שבאה אח"כ; דאי"ד, שנפחתה בזה, הרי פירחה מכאן אחת, "שיחה-לפי-חומה" גמורה, דממילא, קא בעלה עדיפות הפוגדקית, וירדה למדרגת כל העלאת אשה או גם לפחותה מזו; — לפיכך הוכיחו היעב הרי"ף וביעתו מדר' עקיבא, דהיא דמהרמ"ל הכרי ומסלפת; ואע"פ דהדרגה ומגילתא למילתא מנייה, שפור לא נפק ל"י מחותת מסלפת"; דהרי גם רבנן אינם מולקים על ר"ע, אלא בזה דלא חשבי את ההערפות לשיחה-לפי-חומה" גמורה ממש, אבל בעלם הסברא, דליף הרי"ף מדר"ע, ודאי, דאניהו ממי מודי בה, וכעין זה מביאר גם בתשובת בני הגל.

נמלא, דאין כל הכרח להמליא מחלוקת בין הרי"ף והרמב"ם, שכתבאר בתש" ל"ז החדש (ס' ע"ז, אחיותא ג' וד').

(ד) דהא דלר' שמואל אוקמה למתנתין פוגדקית, בשהיתה שם גם ק"ת שיחה-לפי-חומה, הוא רק מזד דהוכחת מליאות העובן להרהר בניה מדרגת סיעתא אלימתא; ולכן, ככדי להעלותה למדרגה זו, הוכיחו ליבש, שהיה שם גם זירוף ק"ת שיחה-לפי-חומה, כיון דמשי"כ, דלא היתה שם עוד איזו ק"ת הוכחה אחרת. אבל, אלו היתה הוכחת מליאות העובן בעצמה סיעתא אלימתא, ודאי, היתה מספת, או גם בלא שום זירוף ק"ת שיחה-לפי-חומה; דעשי"כ, דבעלם סברא זו, לא קא פליגי ר' שמואל על ר' חנינא; ודו"ס.

מועדתה.

הרי שפיר יולא לנו לענין נד"ד, דכיון דכפי מה שמתבאר במכתב הרב ומנב"ע הניקאפאלים, הודרו הגבאי והשמש ד"ח"ק וזכו אל שפה הנהר בכפר ניפילאוה, חוקף לאחר שהעלו הנהדוראטעל ואנשו את הנעטע על היבשה ושהספיקו רק לשפוט את בנידו; דהרי מהרו לגביע לשם מיד בשמוע השמש את המאורע המהמשיע הראשון, שהוא הסארצאטא דמחו דאהליאווקא, שהתעמד ללכת אל הנהדוראטעל להודיעו; וגם הרי בבואם, מלאו שם ערין את הנהדוראטעל, שהקדימ מעט צביאחה, עם שלש אהבים אינסיג'הודים (שראו ראשונה על פני הנהר את הנעטע) ועם שבעים (פאליאטישען; כפי שהוסף הגבאי הג'ל, בספרו הפרעיות להעד דו"פ), אשר הם הולאוהו בעצמם מן המים, כמו שספר הנהדוראטעל להרב הג'ל. ממילא, אם איהא, שלא נאמן את הנהדוראטעל אודות שיכות הנגדים ובלשם הכתבים להנעטע; אלא, שנטום, לשאר מלא הנהדוראטעל, בהקדימו לבוא לשם, את כל אלה מנחם על החוק, שהם, אמנם, של ר' שמואל אבא פ'הדוקן מזורוקא, אה, מתחת השתגעו, ר"ל, או מסבה נפלה אחרת, עובס שם, והוא ערק ערעוליו למעלה; אולם את הנעטע, שהוא איש אחד לגמרי, הוליו הנהדוראטעל ואנשו מהנהר, בהיותו מלוכס רק צהונה וארבע-נגפות, כפי שהיו מוטל על החוק לעיני הגבאי והשמש (עפי' המבואר בהעדלת דו"פ); רק, שמד איזו השערה שפיות או איזו תועלת עולמית, יתם הנהדוראטעל את הנגדים והכתבים ההם אל הנעטע. — אי"ב, הרי עלינו לבוא לדי מדה זו; לתחד את הנהדוראטעל, שגדה דבכס מלבו בענין, שאין לנו, "מגדלג'ג" עדיפתא ממנו. דאף אם נחליט, שלא חשם הנהדוראטעל, פן יתבדה, צבוא ר' שמואל אבא הג'ל בעלמו בזמן מהומתם; מלך שדבר כזה היה אלאו צנדר מליאות רחוקה, שאין התגלוטה חסרה צדינו כלל; מי"מ פשיטא, דהיה מירחה טובא להעלות גם על דל שפמיו הבודואה הי"א, מלך חשם אחר גדול וקרוי דהיינו התאפחות שבידיו לצרר ולמוקס עלה דמלתא חוקף על פי אופנים אלה: (א) כיון, דכפי מה דמשמע ממתב הרב ומנב"ע הערות דניקאפאל ודפ"א לא שמע כלל הנהדוראטעל מהגבאי והשמש צבואם, שאינם מנירים את הנעטע, וגם לא שאלם מתחלה אודות זה; רק שמיד התחיל לספר להם ענין השפעת הנגדים ומליאת הכתבים, אשר על פיהם אמר להם, שהנעטע נקרא: "שמואל אבא בן מיכל פ'הדוקן מזורוקא". — אי"ב ודאי, שהיה חושש טובא, לשמא יטרוהו הם בעצמם בצקיחתם הראשונה את הנעטע, שהוא הנהו אחד מבני עירם (רק שלא

נחפזו להקדים בהודעה כזו את דבריהם לדברי הנהדוראטעל, אם מפני הנחום, או מחוזה עמם אחר הכנוס עמדם); או, אף אם לא הטיורוהו במעוף עינם חוקף צבואם, אולי יכירוהו, אחרי שיוסיפו להסתכל בו באוהו מעמד; וממילא, הרי יחשיבוהו על אחר צפני כל הגאספוס; (ב) פן לשמע השמועה המבדילה, יתקבלו כרע, כפי הרגיל במקרים כאלה, עוד הרבה אנשים מניקאפאל, הקרובה אל החוק, הניפילאוהי (שאין ציטין אלא לעדך שלם ויראשעות), אשר בתוכס איזדמו גם קרוב ומיכיר הנעטע, שיכירוהו חוקף הי"ב, אף שהוא מיודעם המפורסם אולם, ולא ר' שמואל אבא הג'ל כלל ובלל; ג) פן, כצבוא הנעטע לאחר שעה מועטת לניקאפאל בצביל הקברה (מה שהרשה להם הנהדוראטעל באותו מעמד, כמבואר במכתב הרב ובהעדלת העד דו"פ), יכירוהו שם קרובו ומידעו; ואפילו אם לא יזדמו כאלה, פן ילמאו שם חמוגתי באנושות הפ'עונגרפ'יא; כנדי לחקור ולבחון בהתאם הזמן, אם הוא באמת ר' שמואל אבא הג'ל או אחר, כפי מה שהוא ראוי ועלול בענינים כאלה; — גמאל, דמלך העעמים האלו, פשיטא, דהענין חשוב בעיני הנהדוראטעל כ"מגדלג'ג" הגמורה; דהיינו, שהדבר מסור בידינו לצררו בנקל. ומו, כיון ששעטת ההילאה מן הנהר, היו שם שלש האכרים המולאים והשטרס; אי"ב הרי לפניהם גלוי וידוע, אם באמת הופשעו הנגדים והנעטע ומלאו הכתבים בהסיודוט שלו, או שהנהדוראטעל בדה כואת מלבו בשעה ספורו להגבאי ולהשמש, — ממילא, הרי אין לך חוקה, דלא משקרי אינשי צבואם, עדיפתא מוז; דאי קאמרית לה היכא דהמלתא רק עבידא לא יג'לווי; כפי"א — היכא שהיא גלויה ועומדת כבר לכמה אנשים, דפשיטא ופשיטא, שעדיפתא באין ערוך ומלתא העתידה להתברר על ידינו.

הר"י נמשך מכל זה, דבגד"ד איכא חדא למעליותא מזד, "מלתא-דעבידא-לגלווי" הגמורה באופן נעלה.

ת"ו איכא כאן טענינא למעליותא, מזד שינן לפיננו כמה הוכחות על שיכות הנגדים והכתבים להנעטע: (א) יואר הרבה מוכחא מלתא, שהנגדים עם הכתבים הורכו מעל הנעטע, ממה שזדמו באוהו הרגע, שהילא זה מהנהר, צניס עם כתבים נחולים מאד כאלו מופקדים על החוק, מה שבאמת הוא רחוק ומזור בהכלית; (ב) אלו גם היו באמת כתבי תעודה כאלה וסך צניס כזה מוטלים לעינינו על החוק צלי כל שיכות להנעטע שהילאו, היו נמי עלם מליאותם שם קאת הוכחה שנטעו או שנהרנו צבליהם ר' שמואל אבא הג'ל; דהיינו דמליאות כזו לא אלימא ליסד עליה היתר ענונה. הרי אין

יה אלא משום דלענין תמור כזה עלינו לחשוב גם לחשבות רחוקות מאד, כל זמן שהדבר לא נחברר בעליל; מיהו מגדר חיוב הוכחה בעלמא ודאי, ולא יאלה, וכדמשמע מגדון דפירוקים, עפי' מה שנתאר לעיל; ג) מה שלב הכתומה, שהיה על הנטבע לעיני הנבאי והשמש, היה מרוקם באותיות "F", "S", שהן הן ראשי התיבות מהשם "סמועל" והכנוי "פראדקין", המפורסם בהכתבים, שהיו באותו מעמד ביד הנאדזיראטעל; ומוסף לזה, הכירו העוונה וזנה את הכתומה הזו בטב"ע היטב, שהיא, היא של בעל הכתובים והבגדים הנ"ל; הרי כזה נמי בגדר הוכחה המביעה להגדר הנאדזיראטעל, שהוא ואגישו הפשיטו את הבגדים מהנטבע, המלוכס באותה הכתומה, ושהוא הוליא מחוכס את הכתבים ההם; ד) וההוכחה העולה על כולנה היא ההלטרפות דכמה אומדנות דמוכחות לדדיות, שנפרטו לעיל בריש החשובה, בסניף א', דבעל הבגדים והכתבים רש"ה הנ"ל, הוא הנטבע, שהוליאו הנאדזיראטעל ואגישו מההרה.

והנה, אך שיהיה ערך כל אחת מזרעב ההוכחות האלה בפני עצמה, מ"מ בהלטרפן כולן ביחד בנר"ד, ודאי, דאין כך שיעתא גדולה ואלימותא מוז, אשר על כן, בהיות כאן אפוא גם "מלדעל"ג" הגמורה טובא, — חסתיים, שנלחן הנאדזיראטעל בכל דבריו הנ"ל, אפילו אם היה מחברר היטב, שהטמין להעיד מפורש בתורת עדות. —

(הטעם השני) **כיון** שהנאדזיראטעל לא השאיר את הבגדים הנ"ל לעצמו, אלא שמסרם להנבאי ולהשמש, אשר הניחם למשמרה על בית-העלמין; ואחרי איזה משך קבלס מהם בחזרה ומסרם לחוקר-הדין בחור בנדי הנטבע רש"ה הנ"ל, — ככה"ג הרי פסק הנוב"ו (ס' י"ג), דמיהימן הנכרי, אפילו כשלא הסית לפי הומו, ביחסי אותם להנפער; מטעם, דרק בדבריו הוא חשוד, אבל אינו חשוד כלל, שיעשה עם זה גם מועשה בענין, שאינו נהנה ממנו, לפי השקפתו; וגם מטעם, חדאי לא היה מפסיד לעצמו בהחלטה מרשותו את החפצים שגמא. ואף שהנוב"ו ירף שם מה שנגדו אתירעא חוקת אשה-אי"ש, — הנה, גם רמ"ד אינו טפל בזה, עפי' סברתו, ז"ל (לעיל), ס"ס ל"ז), דה"ב ש"ה"ך איש לשאורה על דעת לחזור, ולא חוד; איירעא בזה חוקת א"א, שחיקף גולד לנו ספק מיתה על האיש הזה" —

רפ"י הטעם הזה, הרי נלחן גם חוקר-הדין (שכפי המובן מהרל"ה הדברים, יאל בודאי מכלל מסל"ת), בזה שאמר על הפ"ק"א, הבא לידו עוד קודם שנלחא הנטבע, שהוא אומו הפלגא, שנלחא בגלגל-המשפט של האנייה, בנפול הנופל לנהר אלל חוף ניקאפאל בליל כ"ז סיון הנ"ל (ע"י בחתלת החשובה, בסניפי ג—ד). —

תו איכה בנר"ד סניף לקל, אפילו בסלקו לגמרי דברי הנאדזיראטעל וחוקר-הדין; מלך שהנבאי והשמש מלאו את הנטבע מלוכס ב"ק"תו, והם שחתכו ממנה את לבה, שסירוהו אח"כ העוונה וזנה ע"י טב"ע וגם ע"י תכונת הרקמה. מניולא, וולת ע"י שבנר"ד יאל כל בנד ובנד מחשש שאלה עפי' שלש סגיפי היתיר הראשונים, שנתבאלרו לעיל בריש החשובה, הרי ישנו עוד יתרון מעלה גבי כהונת מלך עלמה, מדהויא בכלל כלים דלא מושלי אינשי; כמו שהטלה בהש' זכרון יוסף (ריש ס' ה') מהש"ס; וכך היא דעת הכנ"ס (ס' נ"ד) והנוב"ו (מהד"ת, ס' ס') (רק שהוא הטיל תנאי בדבר, דהיינו דוקא בשמלחא ההרוע קודם שעברה עליו שנת אחת לאחר העלמו, קחופו

יה אלא משום דלענין תמור כזה עלינו לחשוב גם לחשבות רחוקות מאד, כל זמן שהדבר לא נחברר בעליל; מיהו מגדר חיוב הוכחה בעלמא ודאי, ולא יאלה, וכדמשמע מגדון דפירוקים, עפי' מה שנתאר לעיל; ג) מה שלב הכתומה, שהיה על הנטבע לעיני הנבאי והשמש, היה מרוקם באותיות "F", "S", שהן הן ראשי התיבות מהשם "סמועל" והכנוי "פראדקין", המפורסם בהכתבים, שהיו באותו מעמד ביד הנאדזיראטעל; ומוסף לזה, הכירו העוונה וזנה את הכתומה הזו בטב"ע היטב, שהיא, היא של בעל הכתובים והבגדים הנ"ל; הרי כזה נמי בגדר הוכחה המביעה להגדר הנאדזיראטעל, שהוא ואגישו הפשיטו את הבגדים מהנטבע, המלוכס באותה הכתומה, ושהוא הוליא מחוכס את הכתבים ההם; ד) וההוכחה העולה על כולנה היא ההלטרפות דכמה אומדנות דמוכחות לדדיות, שנפרטו לעיל בריש החשובה, בסניף א', דבעל הבגדים והכתבים רש"ה הנ"ל, הוא הנטבע, שהוליאו הנאדזיראטעל ואגישו מההרה.

והנה, אך שיהיה ערך כל אחת מזרעב ההוכחות האלה בפני עצמה, מ"מ בהלטרפן כולן ביחד בנר"ד, ודאי, דאין כך שיעתא גדולה ואלימותא מוז, אשר על כן, בהיות כאן אפוא גם "מלדעל"ג" הגמורה טובא, — חסתיים, שנלחן הנאדזיראטעל בכל דבריו הנ"ל, אפילו אם היה מחברר היטב, שהטמין להעיד מפורש בתורת עדות. —

(הטעם השני) **כיון** שהנאדזיראטעל לא השאיר את הבגדים הנ"ל לעצמו, אלא שמסרם להנבאי ולהשמש, אשר הניחם למשמרה על בית-העלמין; ואחרי איזה משך קבלס מהם בחזרה ומסרם לחוקר-הדין בחור בנדי הנטבע רש"ה הנ"ל, — ככה"ג הרי פסק הנוב"ו (ס' י"ג), דמיהימן הנכרי, אפילו כשלא הסית לפי הומו, ביחסי אותם להנפער; מטעם, דרק בדבריו הוא חשוד, אבל אינו חשוד כלל, שיעשה עם זה גם מועשה בענין, שאינו נהנה ממנו, לפי השקפתו; וגם מטעם, חדאי לא היה מפסיד לעצמו בהחלטה מרשותו את החפצים שגמא. ואף שהנוב"ו ירף שם מה שנגדו אתירעא חוקת אשה-אי"ש, — הנה, גם רמ"ד אינו טפל בזה, עפי' סברתו, ז"ל (לעיל), ס"ס ל"ז), דה"ב ש"ה"ך איש לשאורה על דעת לחזור, ולא חוד; איירעא בזה חוקת א"א, שחיקף גולד לנו ספק מיתה על האיש הזה" —

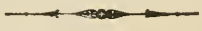
(הטעם השלישי) **בר** מן כל דן, כיון שהדבר נודע לא מפי איש פרטי, רק—מפי הנאדזיראטעל, שהוא פקיד הממונה מטעם הממשלה, אשר משימו הפליג לחיוב, שחיקור ושירושט בעניינם כאלה את הדבר על צוריו לכל פרעיו ודקדוקיו

כאופן נדדד' אכן הכנס' והוכי' שם מקילים בזה ככל נזו'; וכן הסג' בזה על הנוכ' בחס' מודע בשערים מהר"ק, סי"ב, חוט י"ב).

ואף והנבוא' הגד' שעל הכחונה היתה רקמת ישא' רוססיה עם יצ"ף לרפתות, והענוגה וכנה הגדו', שגם האות הראשונה היתה יצ"ס לרפתות, — מ"מ אין מזה שום רישות לנדד'; דכיון שלב הכחונה הונח עפ' הנבוא' והשמש דה"ק' למשמרת עד הרשו', וגם הרב הראה אותו להעד דו"ס ולחכי' להענוגה בתור אותו הלב, שנחתך מכתונה הנוכע; ממילא, הרי לא יתכן כלל לחס', לנזח היה למראה עיני הנבוא' והשמש בחוף ניפלאוהו לב כחונה אחרת, ונתקף אח"כ בשעה, שחובא ע"י יהודי לבית הרב, בשביל להראותו להעד והענוגה הגיל'. ובפדט', שגם משיע' לזה הא' שראה הרב, דנספר-הערכי, שהנאדו-יחלשעל כסב' כל הפרעיות, כפי שהיו במעמד העולאת הנוכע על חוף ניפלאוהו, נזכרה שם נ"כ רקמת האותיות הגיל', כמו שהגידו אח"כ הענוגה וכנה. כן נולד קלח ההכחשה שגפלה בהעדות, — הרי כיון דהינה חלף בדבריות (דהא' עיקר הכחה לב הכחונה, שבה הלוי היתיר דקר' אחתל לפי סוף זה, הרי היה עפ' עוב"ע גמורה, אבל לא עפ' רקמת האותיות הן: ע"י ב,ג,ה,הרד"ן דמ"א, ע"א, במאמר רב חסדא ובתרומו, ובדמ"ב פ"א מהל' עדות, ה"ז), הרי ממילא העדות קיימת שפיר, כדנקטינן בש"ע סוף כ"א (יעו' כ"ב"ס ס"ק כ"ה). חו"ו, הרי אפשר לתקן דבריהם: דהא הענוגה וכנה פרטו בעדותה את האותיות המזוקמות על לב הכחונה, משא"כ הנבוא' והשמש סתמו דבריהם ולא סימו את מקום הרקמה על הכחונה, — אי"כ שפיר חמרינן, דעל לב הכחונה היו מזוקמות יצ"ס לרפתות, ועל מקום אחר מהכחונה (כמו שזכרנו) לרקוס גם על שפה התחזונה) היתה הרקמה כפי הגדת הנבוא' והשמש. בלופן, שאין כאן פקפוק כלל, מולד ההכחשה השעמית הנזכרה.

* * *

מכל הלון טעמי לנעד', שהענוגה מלכה בת ר' עקיבא יוסף הגיל', שריא לעלמא, אחרי שסיכמו על זה עני רבנים מובהקים.

סימן לח.

(ע"ד קדושי התנבואות).

יהושע שמעון הלוי העיד לפנינו, אחרי האיומים, בתרע, באליונע, בזה"ל: „איך בין פערנינגען ציא ר' זלמן דוד הומנער, האב איך דארטען דערוויסט דיא בתולה ברכה בתציון בת ר' פינחס מיט דיא בתורים הירשל בן זלמן דוד הנו' און מררכי בן ישראל הירש. דאס איז ניווען דיא נאכט וואס געהערט ציא פרייטאג; אין וואסער חודש אין וויא פיעל אין חודש, ווייס איך ניט. הירשל זלמן-דוד'ס האט זיך געוועזען עססען, דער עססען איז געווען מעשה משניגענער, אין שטעמל אזוי דיעו, אז עס איז שיען עטליכע חרשים, אז ער איז משניג, ר"ד. נאכ'ן עססען, האב איך מיט דעם אנדער ער, מרדכי בן ישראל צבי, אריין געניפיען דעם הירשלען אין איין אנדער חדר אין מיר האבען איהם אנגעלערענט, אז ער זאל מקדש-זיין דיא בתולה ברכה בתציון. דאס איז געווען סתחת שגאה, כרי זיא זאל זיין ווייטער קטאצנער; אינער אללעמען געשעפט איז היא מיט תבואה, באט זיא אן שפענדיג הויכע מקחים. דעם גאנצען ווינטער לייג איך צוא, איבער איר, פור-געלט; צוא דעם, זידעלט זיא אינו זייער אפט. בשעת מיר האבען איהם דאס אנגעלערענט, האט דער אנדער ער מררכי ישראל-הירשעם געוואנט צוא איהם: „איך וועל דיר געבען א גיל, איך מקדש צוא זיין מיט איהם. ציא האט ער איהם טאקע געגעבען דעם גיל, האב איך ניט געוועהן. נאך דעם, זיינען מיר אריינגענינגען אין דעם חדר, ווא ברכה בתציון האט פארבראכט. מוין ווייב איז איך אינטער-געקומען, אין האט זיך געוועזען מיט דיער בתולה איך און ביניקל. דער אנדער ער, מררכי, האט זיך איך געוועזען לעבען דער בתולה, און איך בין ארום-גענינגען איבערן שטיב. וועגען א שירוק מיט הירשל זלמן-דוד'ס איז קיין שום רייד ניט געווען בייא דער בתולה. איך איז פריהער גלאט קיין שום רייד ניט געווען וועגען פון קדושין. קומט דיער הירשל זיג א פערמאכער האנד און זאגט: „טרעפט, וואס איז בא מיר פאראן אין האנדו'. זאגט מררכי יהג"ל: „נאמיר ביי איהם אפגעמען". האט מררכי גענומען רייסען זיין האנד-ערשט, דארטען איז געווען א קופערנע מטבע. דאס געדיינק איך ניט; ציא מררכי מיט דער בתולה ברכה בתציון האבען

במותב הלחא בי דינא כחדא הוינא, כד אתא לקדמנא יעקב אליעזר כ"ד

האבנן געזאגט, אז עס איז ביי הירשעלן פאראן נאך עפעס אין האנד, ציא הירשעל האט דאס אליין געזאגט. האט אימזשטער שען גענומען ברכה בתציון רייסען ביי הירשעלן פון האנד און סרדכי האט געהאלפען אין האט צוגעהאלטען הירשעלס האנד, או דיא בתולה האט ארויסגעריסען ביי הירשעלן פון האנד, האט זיא געווינען, או דאס איז געווען איין גילן. בשעת דער גילן איז שען געווען בא איהר אין האנד, האב איך נאך-דעם געהערט, או הירשעל האט געזאגט: „הרי את מקדשת לי כדת סרדכי ויעקב אליעזר!“ ומינות שני עדי הקדושין. איך האב ניט איינגעהערט, ציא ער האט געזאגט: „במטבע וו“; וויילע דער נאנצער זאגעחץ איז גיווען שטיל און אויף-גען. ציא ער האט געזאגט: „ווייט עדיס“, געדייגט איך ניט, באלד נאך דעם, האב איך ניפֿרעגט ביי דער בתולה: „דוא ווייסט ברכה בתציון, או הירשעל האט דיך מקדש-געווען?“ זאגט זיא: „וואס? נאר אַ גאָעיס!“ זאג איך נאך אַ מאהל: „זאלייט ווייסען, או ער האט דיך מקדש-געווען?“ האט זיא גענטפֿערט: „מאלע וואס! פֿאראן וואס צוא ריידען פֿון אַ משיגענעם-ער איז אַ משיגענער! דער גילן איז ניט זייער: ער איז גאר מיין גילן.“ נאר נאך דעם, או זיא האט דערגינגען, או ער האט זיא טאקע מקדש-געווען, האט זיא אנגעהויבען זייער וויינען און שעלסטען הירשעלן, און האט איהם געזאגט: „מיינישט, או איך וועל דיך נעמען? האץ אויביג ויצען, און איך וועל דיך ניט נעמען.“ דיא וועלט האלט הירשעלן פֿאר אַ משיגענעם. איך וויין אין קרסנא אין הירשעל וויינט אין זגוראווקא, דאס איז פֿיער ווערסט פֿון קרסנא, דעריבער האב איך פֿון הירשעלן קיין סך-ערליי משוגעת ניט אנגעהווען. מיט אַ פֿאר וואַכען צוריק האב איך אויך געוועהן פֿון איהם משיגענע גינגען. ליינגער, או ער געקומען צולייפען אהער אין קרסנא פֿארטאג; ער האט געקלאפֿט בא מיר אין סיד און איז ארוי-געלאפען נאך צוא עסליחע וייערע אַן אַ שום ציעל, נאר מעשה משוגענער.“

עוב

העדי לפנינו בתוע' כניל הבחור סרדכי ביר ישראל צבי הלוי כוח"ל:

„איך בין געקומען פֿון דער היים, פֿון קרסנא, צוא ר' זלמן דוד הוטנדר אין זגוראווקא. דאס איז געווען דיא נאכט וואס געהערט צוא פֿרויסטאג; אין וואַסער חודש

און וויא-ציעל אין חודש, ווייס איך ניט, האב איך דארטען דערווייט דיא בתולה ברכה בתציון פֿון אליעזר דאָרף קרסנא. איך האב געוועהן, או דער ער יעקב אליעזר הגיל רעט עפעס מיט הירשעל זלמן-דוד'ס. נאך דעם איז צוגעגינגען הירשעל צוא מיר און זאגט: „סרדכי, ניב מיר אַ גילן“, האב איך איהם געגעבען, נאך וועטשערע, האט מיר יעקב אליעזר געזאגט בסוד, או הירשעל וויל מקדש ויין ברכה בתציון—האב איך געלאהט. דיא בתולה האט זיך געוועטצט ציילען געלט, און הירשעל איז ארויס-געלאפען איבערן שטוב, אין דעם האט ער זיך געשטעלט לעבען דער בתולה און זאגט: „סרעפֿט, וואס איז ביי מיר אין האנד!“; ערשט דארטען איז געווען אַ קפֿערנער פֿיטאקל. נאך דעם, האט ער ווייטער עפעס ארויס-גענומען פֿון קעשעניע און האט געזאגט: „סרעפֿט, וואס איז אימזשטער ביי מיר אין האנד!“ זאגט דיא בתולה: „משיגענער! וויא קומט צוא דיר געלט?“ מיר דאכט, או איך האב געוואלט בא איהם אויס-רייסען פֿון האנד, נאך דעם, האב איך געוועהן, וויא דיא בתולה האט-זיך מיט איהם גערינגלט אויף ארויס-צוא-רייסען דאס, וואס געפֿינט-זיך בא איהם אין האנד; און בשעת דעם ריינגלען-זיך האבען זיי זיך געהאלטען פֿאר דיא הענד, עס ווייזט אויס, או זיא האט בא איהם ארויסגעריסען דיא מטבע, ניט ער האט איהר געגעבען, וואס פֿאר אַ מטבע עס איז גיווען, האב איך ניט געוועהן, או דיא מטבע איז שען געווען בא איהר אין האנד, האט הירשעל געזאגט: „הרי את מקדשת לי במטבע וו כדת סרדכי ויעקב אליעזר.“ ווייט עדיס ניט, ציא פֿאר „הרי את“, ציא נאך דעם, דער נאנצער זאגעחץ איז געווען געשווינד און שטיל. וועגען אַ שידוך צווישען הירשעלן מיט ברכה בתציון אדער סתם וועגען ענינים פֿון קרושין איז פֿריהער קיין שום רייד גיט געווען, או יעקב אליעזר האט איהר געגעבען צוא ערשטיין, או הירשעל האט זיא מקדש-געווען, האט זיא אנגעהויבען זייער שארק וויינען און שראיינען און האט געזאגט, אז בעסער אויביג ויצען, אויער נעמען אזא משוגענעם, אין זגוראווקא, ווא הירשעל וויינט, האלט מען, או עס איז שען עסליחע חדשים זינט ער איז משוגע.

יגע נאכט, א וויילע פאר דיא קרושין, איז ער ארום-געלאפען איבערן שטוב מעשה משיגענער, און האט געמאכט תנועות משונות, אין האט ויך געשלאגען אין הארצען.

תשובה

הכתולה הנ"ל, וואס דיא עדים זאגען, אז הירשל האט עפעס געזאגט, האב איך אפילו איין ווארט אייך גיט געהערט, - אפשר, וויילע איך בין געווען ציטראגען ארויסגעטען בא הירשלען דיא געלט; איך האב גערעחענט, או ער האט בא מיר געגנבט פון דיא געלט, וואס איך האב געצייילט יענע נאכט בא זיין פאטער אין שטוב, אז איך האב ארויסגעריסען פון זיין פערמאכטער האנד א גילן, האב איך פאררעכניגט, אז דאס איז מיין גילן, ווארום איך האב דארטען געצייילט גילונג. דערבער האב איך איהם ויך צוגעניממען."

מדברי הבחור הירשל הנ"ל יצאה התשיבה, כי בכל מעשה הקרושין לא בון, אלא לשחוק ולה ליל בעלמא.

אויפן סטעפ און וועט איהם דארטען אָנדינגען פאשע; אין נאך אועלכע דברים, דיא משיגענע גיינגען איז בא איהם אויך געווען נאהענט פאר דיא קרושין פון ברכה בתציון אין נאך דיא קרושין.

שוב

העיר לפנינו מ' היים צבי ב"ר יעקב בתו"ע כנ"ל, ביה"ל: "איך ווייס, אז הירשל ולפן-דורים האט ויך געריט פון זינען פון דער קרויניק, וואס ער האט געקרויניקט מיט עשליחע הדישים פריהער, אוידער ער האט מקדש געווען דיא בתולה ברכה בתציון בת ר' פינחס. פון דאמאלס-אָן לויפט ער אום איבער גאנץ שטעטל ביי נאכט שפעט און ביי טאג; אין אזוי איז איך געווען נאהענט פאר דיא קרושין און נאך ווי. בשעת ער איז געווען געווינד פלעגט ער גיט האבען דיא טבע פון אים-לויפען."

כ"ר

גביית-העדות הוו היתה בפני הבחור הירשל כ"ר ולפן דוד והכתולה ברכה בתציון בת ר' פינחס. ומה ששמענו כתבנו ותתמונו, י"א אייר, שנת תרמ"ג. פה כפר קרסנא, יחסימות ב"דו.

שוב העיר לפנינו מ' מרדכי ב"ר יצחק בתו"ע

כנ"ל, ביה"ל: הירשל ב"ר ולפן דוד הוטנער איז גיט קיין קלארער. פון דער קרויניק-אָן, וואס ער האט געקרויניקט מיט עשליחע הדישים פאר דיא קרושין, האט ער ויך געריט פון זינען. איך האב געווען, ווייל ער האט וואס צוטאן מעשה-משיגענער מיט דער גאנצער געווינד. פון יענער צייט אָן לויפט ער שטענדיג-אום שפעט ביי נאכט איבערן גאנצען שטעטל מיט פאלנע משיגענע גיינגען. גיט ליינג האט מען איהם געפונען געשטויגען-דיק אין א ווינגער-נאכט איבער א ציים אין גאס. איין מאהל איז ער אנטלאפען פון דער הויס, האט-ויך זיין ברודער נאך איהם געיאגט, ביו וואגען ער האט געעחאפט הירשלען פאר דער פאלע; האט הירשל אראפ-געווארפען דעם סיוודנט אין איז אזוי געלאפען איבערן גאס; נאך דעם, האט ער אראפ-געווארפען דיא הויטל און איז געפאלען אויף דער ערד און האט געשריען; ביו וואגען איך האב איהם גענוממען אויף דער שליסען און האב איהם אב-געפירט א הויס, אין דער הויס האט מען איהם געפונדען א מאהל רעט ער צוא דער זאך, אין א מאהל-גיט, דהיינו: ער צוא נאכט, אז ווי פאטער וועט ער אוועק-פירען

הנה, נחא, שאפטר להסיר ככלו עיגון העלוצה הנ"ל על סמך אלה הטעמים:

א) כיצד שלפי העדוה עדי הקדושין מוחוק המקדש צעירו, שהוא מטורף דעפוט במשך המדשים האחדים, שלפני הקדושין ושלחתייהם; ולפי העדוה העדים השלישי והרביעי יודעים הם גם בעלמא, שהוא משוגע ככל דרכו במשך הנ"ל, כפי שראו ממנו בעיניהם כמה וטעה שעות, - ממילא, הרי יש לדנו לטובה, שאין בקדושיו ממש (עי' צבית מאלר וצביאורי ת"נ ס"ח ק"א). והרי נקצוין בשורע חומ" (ס"ו ל"ה, ס"ח) כהרמב"ם, ללאו חוקא הנך ד' סימני שעות, שנפרטו בריש "חגיגה", אלא, דה"ב שארי דברים, שטעה דרך שעות; כפי שנתבאר דעהו צ"ב"א"ה"ע (ס"ח ק"א), וכהא דפשיטא למהר"ו בשבועותיו (ס"ו י"ב), וכן דעת הד"מ שם (ס"ו ק"ט, אות ה') והב"ש (ס"ו ק"א), סוס"ק ט', והש"מ (ס"ו א', סכ"ט). וחס' משיבט נפש (ס"ו מ', דה"ב, והנה הא"ש). **ואפילו** לדעת רבנו שמואל וסבעו, שזכור הכ"י בזה"ע (ס"ט), המתנגדה לזה, - הנ"ל, כנ"ד הרי איכא לפנינו גם אחד מהסימנים ה"חגיגה", דהיינו: "יולא ימידי בלילה", דהרי עד השלישי העיד, שבלחוד מלילות החורף שקודם הקדושין, נמלא המקדש בלונת צרחות תחז הנדר; ושוד העידו הוא והרביעי, שמעת שנטרפה דעוה, דכנו לרוך תחז ה"חגיגה" שמתעורר וצוהען דעוה אפוסת-ה"ב

בכל רחובות העיר (ע"י בשרף יוד סי' א', ס"ק כ"ג וכ"ד, ובשפ"ד שם, ובתש"ג ס"ק מ"ז, ובציוטורי חו"ג ס"ס קכ"א, ובס' דרכי תשובה סי' א', ס"ק קמ"ו).

ואף

שהעד השלישי הגיד, שלפעמים הוא מדבר כהוגן. — הנה, כבר פסקו הרמב"ם (פ"ט מהל' עדות, ה"ט) ומרן בחי"מ (שם), ד"ל כל מי שנטרפה דעתו ונמלאת דעתו משכונת תמיד בדבר מן הדברים, אעפ"י שהוא מדבר ושאל כענין בשאר דברים, הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשבו. והיינו, דמלאות של עתים חלס ועתים שועה תמיד רק באופן שבאותו הפרט, שנלגה בו שעותו, בו גופי' הוא מהנהג לפעמים כהוגן; וכמו שנתבאר בג"פ (סי' קכ"א, ס"ק י"ג) ובציוטורי חו"ג (שם); דאבל אם בפרט כזה הוא תמיד במדרגה אחת, אין הדבור ההגון, שאנו סומעים ממנו, מולאו מחוקת שועה, מהעטם המבואר בתב"ש (שם, ס"ק ל"א) ובתשו' זכרון יוסף סי' י', ב"עטס ג"). וזהו שרקדק הרמב"ם להשיעטו במלות, ונמלאת דעתו משכונת תמיד, שהוסף בלשונו, וכמו שביאר התב"ש (שם ס"ק מ"ו).

ואף

שהרמב"ם קבע דבריו אלה בהלכות עדות, מ"מ נראה, דלא רק לענין עדות בלבד אמרם, אלא שהם מסמנים כללות תכונת השועה לענין כל דיני התורה; כמשמעות פשטות לשונו, וכמו שהשכיל להוכיח בתשו' זכרון יוסף (שם, ג"ה, והע"ג בשתשובתו). ועוד, דהרי פשיטא, שהדין יאל להרמב"ם מהא, דכיון שזוקק הגמרא לתן להמניס לזורך הכרת האועה, משמע, דבלעדיתם התב"ר הכנה פעמים הכרה כזו, מחמת היותו מדבר ושאל כענין" (דאם איתא, שבכלל האועה הוא דוקא מי שנטרפה דעתו באופן שכל דבוריו וכל מעשיו הם תמיד רק בדרך שעות, הרי אינו נופל כלל וכלל להזריך סימנים בענין הגלוי לכל כזה; וגם לפי זה, הרי לא היה מקום כלל להא דקאמר ב"חגיגה" שם אלו"א דרב הונא: "הלן בדית הקברות— אישור, כדי ששקרה עליו טומאה כו'; אישור נגדריסם אחריה כו'; אישור בעל מחשבות הוא" — דאך יתכן להעלות על הדעת לתלות בענינים רחוקים כאלה, בשעה שגם זולת אותו הסימן, אנו רואים כבוד בעינינו, אין שהוא משתגע בכל רגע ורגע בכל דרכיו ועלילותיו!) ואם כן, כיון שבגמרא נתמנהגת כללות תכונת האועה ביחובו לכל דיני התורה (ע"י בשרף שם, ג"ה, "איחוב שועה"), הרי ממיילת סובבים על ליר זה גם אוחס דברי הרמב"ם הנובעים מכאן. והיינו שפסקו הרמב"ם בזה בתשו' מהרי"ו ובחו"ג (שם) לענין גיטין, ובתשו' משיבת נפש (שם, ג"ה, "הן אחת") לענין קדושין. לא כן בנתיב הדין השני של הרמב"ם, שגב בהלכה יוד,

לענין, הפדיוס והמזוהלים והנחפוס דעתם", שם הוא שמחוב שפיר השכל, דלא אחמר אלא לבני עדות בלבד, הן מלך הסביר, שנתבארה בתשו' מהרי"ט (ח"א, סי' ע"ז), והן מלך שך איתא מפורש גם במקורו המליון בכ"מ, דהיינו בתשובת הרי"ף, שהביאה העיטור (ח"א, ערך, קבלת עדות). לפיכך הוא שרק על זה הפרט כתב מהרי"ט, דהרמב"ם מייירי רק לענין עדות; כדמפורש בלשונו שם, וכמו שכתבו נמי בשמו הג"פ (שם, ס"ק י"ב) והזכרון יוסף (שם).

המורם

מזה, דבג"ד, שהזקדש החוק, שנטרפה דעתו ממחלתו ושעושה תמיד מעשי שעות שונים, יש לדון אפוא לשועה גמור, אף שיודמן לפעמים, שמדבר כהוגן.

ואין

לחוש בכה"ל גונא' לשמא היה שפוי ברגע הקדושין. — מהעטם, שהעלה בתשו' משי"ג (שם), דכיון שכבר החוקק לשועה ועדיין עומד בשעותיו, פשיטא, שאין לחוש, שהיה שפוי בזו הרגע של קדושין; ועוד, שאפילו היה באמת שפוי בזו הרגע של קדושין, מ"מ, כיון שאכלנו עדיין לא יאל מחוקת טעפות ושכונת דעתו, הוה לי' כמקדש בלא עדים, שאין חוששין לקדושין כו". ובש"כ איפוא בג"ד, שעדי הקדושין ראו ממנו מעשי שעות כיון ממש להקדושין, ושעותו יכרת גם מסגנון הקדושין, באמרו: "הרי את מקדשת לי כדת מדרכי יועקב אליעזר"; שבאמת קרוב מאד, שסגנון מזור כזה הוא רק תולאה משגנון ושכונת הדעת.

אפילו

אם, לאחר כל אלה, לא נדיינו, מלך חומר הענין, שגנון מזה, כיון דכל העולם ניהא ובתוכס גם אותה הבהולה, הדרה בכפר הסמך לרירת המקדש, אינס ממזים עומק הדין בענינים כאלה ומחזיקים אותה למשוגע גמור; אם כן, אחרי שבאמת היו כאן הקדושין בעקיפין ובתחבולות ערמה, נזבלי שדברו חלה על אדוותיהם ונאומה וזבלי ידעית הבהולה כלל וכלל, ועם זה היטה אעירת לשון הקדושין לאתר היות כבר המטבע צידה; באופן, שכל חשש הקדושין הוא רק מלך שלא זרקה את המטבע חזק כשנדע לה מהעידא (להע"ז, סי' כ"ח, ס"ק י"א, ודעימי' אלו"א דרי"ף (ויטעונו). — ודאי, דבכה"ל גונא' אין לחוש לרוב' לתשאל כזו כלל, אלא דחלין שפיר החוקק המטבע בעדרתה או בכל מיודי דאיכא למיתלי; מטעם דבכבוד הוא, שלא תתרגם בשום אופן ואופן להתקדש למי שהוא מוחזק אלל כל הבריות ואללה לשועה, שעליו אמרו רז"ל ב"במות" (סוף דק"י"ב): "אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת"; דלפיכך ודאי, שלא תשתרע עליו הסבירה, דתחתא בכל דהו יחא' לה", כיון שאינו אפילו בגדר, בלי

דהו'; וכדמשמע מרשי' ב"ב"ק" (רי"ט דק"י"א) גבי
 בימה, שנפלה לפני מוכה שמין", שנוקק להאר"ך
 בלשונו ולפרש ענין ה"ל-דהו", דהיינו: "להתקדם
 לראשון, שהוא שלם, על ספק, שאם ימות,
 הווקא לאחיו"; ולא פיעס בקלרה כפשוטו
 ולרבותא, דה"ל-דהו" היינו, שניחא לה אפילו
 במוכה שמין: אלמא, דפשיטא לי, שמוכה
 שמין אינו אפילו בגדר כזה. יותר מזה פשיטא
 להר"מ, שהביא המדברי (פ' "החילוק", סי' ל') ולכל
 שיטתו, דגם מומר אינו בגדר "ל-דהו", משום דכיון
 ש"עצירתו על דם לבוא עליה כל זמן שהיא
 נדה, ודאי אכן שהיו, ולא ניחא לה", — ק"ו
 ב"ב של ק"ו ב"ב"ש, שהוא גם הוויר לעצמים
 שייכותו לענין אשות, הרי לבד ההעברה על דם,
 עלול הוא גם לרמייה ולגרמת כל מיני פורעניות
 שבטולם, כידוע.

ג) מצד

שהעדים לא ידעו בחיוב חרם ובכמה
 בו היו הקדושין: הכה איהא, בתש'
 הריב"ש (סי' רכ"ז, גר"ה, וכן אין לבל"ג), ד"בדאי
 אין לך דין מרומה גדול מזה, שיאמר אדם, שהוא
 קדש אשה חרם חסובה שלא שדוכין, ושלם בפני
 קדושה, ובלא ברבם ארובין, בלא בעשרה, ובהכמות
 עדים בדרך ערמה"; וכ"כ בתש' הר"ר בלאלל אשכנזי
 (סי' ה') בשם הר"א מזמרי; וכ"כ הטיב קדושין
 (סי' מ"ב, סי' י"ד), ש"ב"ה"ו, שאין רגילין לקדם
 בלא מופה, ורוב קדושין כאלה הם בעקיפין כו',
 יש לדגו לדין מרומה; ובפרט בגר"ד, שהעד
 הראשון הגיד מפורש, שמתחת נשירת איבה להתחלה,
 למדוהו, הוא וחברו העד השני, לקדשה בערמה;
 וגם שבכלל נראה בעלול מהנראה גב"ע, שהעדים
 נודם התנגלו להסתר ממנה מנחה הרעה, בכדי
 שיקדשה פגע-הרע הזה בלי דעתה, ותהיה אז
 נוטרה לחצי נקמה; ובערמה עומה להם, באופן,
 שהבחילה העלובה לא ידעה בחיוב שמך מגוה מכל
 טובתה הקדושין, ובשדוהע לה אח"כ, מיתהה כרנע
 מחמה נמרלה והרעשה מאד בלעקויה ובכיויה.

לפי"ז

בהיות גר"ד מרומה בבדוה מחלתו ועד
 סופו, ממילא, כיון דככה"ג לרובין גם עדי
 קדושין דרישה ומקרה (בדקניטין ברמ"א סי' מ"ב,
 סי' ט"ד; ועי' בתש' ז"ל החדש סי' ל', אות ג'), —
 אם כן, אחרי שאמרו כאן שני העדים, שאינם
 יודעים הווק, הרי עדותם בעלה לגמרי; וכמו
 שהכריעו לרינא נגד הריב"ש וביטעו בהשובת רב"ל
 אשכנזי וז"ל החדש, ובטיב קדושין (פ"ט), ובתש'

שאל ומשיב (מהדורא הלוואה, ח"א, סי' צ"א).
והנה, חף שכתבו רב"ל אשכנזי העלה לרינא,
 ולא כהריב"ש, מ"מ, מפני חומר ערוה,
 חשש לשמוך על זה לבד למעשה; אולם, הא פשיטא
 לי במסקנתו (גר"ה, והלכך בגר"ד בהעשרות"),
 דבחרת סניף עיקרי לעוד שני סניפים יש לרפא
 שפיר גם למעשה.

יוצא

לנו אשוא, דבש"כ בגר"ד, לבד מה שיש
 גבי" גם ההעשרות של עוד סניפים להקל,
 הנה, יש כאן כר נרחב להסיר, אפילו בחפס
 האי רינא של ביטול העדות להפק בפלוגתא דרבותא;
 דכיון דלבה"פ לא י"א כאן הווקעם בכל אופן מנדר
 ספק שובה ועם זה לא נשמע ולא נראה מהחבולה
 שום הסכס על הקדושין, וחלו מה שלא ארקה
 המטבע לאחר האמירה, המאחרת להקבלה, — הרי
 חיבא כאן תלמא ספיקו להקל*: שמה אינו בר קדושין
 כלל; ואח"כ, שהוא בר קדושין, שמה בזה הווקע
 המטבע לא מנדר ההסכס על הקדושין, אלא מנדר
 דלא גמורא, דינא, ובתשה, שתחזיק לשלם, באם
 שחבד המטבע בסבה הוויקה (עי' ט"ז סי' כ"ח,
 סי' ט"ק ט'); ואח"כ, דהווקע המטבע בזה מנדר ההסכס
 להתקדם, שמה הלכה כרוב הפוסקים, החולקים על
 הריב"ש וביטעו וכו' וכו', דגבי דין מרומה קדושין
 בעלה נמי לגמרי העדות, היבא דהויא עדות שאי
 אהה יכול להוויא, ככנ"ד.

ד) כיצד

שלא היה כאן מתלה בניהם שום
 עסק שדוכין, והעדים מעידים, שהוא
 החאבקה עמדו לנוול הסניור בידו, ורק, אחרי היות
 כבר בידה הוויב שגולה, אמר לה לשון הקדושין, —
 הנה, כיון דהויא בלא שתיוקחא ללאר-מתן מעות
 ולא שדיך תחלה, אס כן, אפילו היה המקדש
 פקח גמור וגם הנמנה היתה מירו ליה, כדאי,
 הרי סוברים רוב גדול מגדולי האחרונים, שהביאם
 הכנה"ג בהגה"ט (סי' כ"ח, אות ל"ז) (**), דגבי
 העדר השדוכין המוקדשים יורו גם הרי"ף וביטעו,
 החוששים להא דרב הונא כרי דרב יהושע ב"קדושין"
 (י"ג, א'), דככה"ג מיהא ליבא למחש כלל לקדושין;
 ואפילו המחמירים בזה (עי' ט"ז סי' כ"ח, סי' י"א),
 הרי יורו לכה"פ באופן כנ"ד, שהוא גזילה
 הוויב מירו, ולא שייכה להם כאן, כמו גבי קדושין,
 הסכר"א דאי חיבא, דלא ניחא לה, וכמו
 וכמו שפסקו הרמ"א (סי' כ"ח, סי' ה') והח"מ, והט"ז,
 והב"ש (פ"ט), והטיב קדושין (סי' כ"ה) (***) .

חף
 * עי' בתש' ז"ל החדש (סי' ז"ד) ובתש' המרמ"ט (רי"ט סי' כ"ד), ובכנה"ג (הגהת העזר, סי' כ"ח, אות ל"ט) בשם הרמ"ש.
 ** עי' בתש' ז"ל החדש (סי' ז"ג, אות י"ג).
 *** ומה שמתה הטיב קדושין על האופן שהעיל בזה הרמ"א, ככתבו: "והוא בקם ממנה, שתחזירם לו, ולא רתה",
 שכתמת

בחוקה את המלא בתוך ידו המסוגרת, ומיך אחרי ההתאבקות, ראו זהוב בידה: הנה, לבד ה שרוב האחרונים הכריעו בהרמ"א (סי' מ"ב, ס"ד) דכל שלא ראו עדים את הנתינה לידה ממש, אינן קדושין (עי' בחש' שאל ומשיב מהר"ר, ח"ג, סי' ל"ח). יש לומר עוד, דהך ה"ש (ס"ק י"ב) אליבא דהמרדכי (עי' פת"ש ס"ק י"ב ובס' מל"ח אבן לאן), הסיבר, דנדבר המוכיח על הנתינה סגי נמי כמו בראיה, וזה מיהא צביטול הקדושין נדרי, כיון שלא היו ולא מקודם לא שום דבור על אודות שדוקין וקדושין ולא שום ענין הנרמז עליהם; וכמו שנבאר בת"ש הרמ"א (סי' ל') ובכנה"ג בהנה"ג (סי' מ"ב, אות מ"ב), ובת"ש ל"ל החדש (סי' ל"ב), ובת"ש ברכת יוסף (סי' ל"ו, ג"ה, וכו'"); ואדרבה, מדתחבקה עמו להוליך ממנו את הדבר הלשון בידו, הרי יש כאן הוכחה ברורה להפך, שהיא גולה אותו הדבר ממנו, ולא שהיא נתנו לה בבורח קדושין. ומו, כיון שידו הייתה סגורה, והעדים לא ראו ולא ידעו כלל מה שהיה נטובה, אם כן, אחרי שלא ידעו כלל ממציאות המטבע ביד המקדש, וגם לא ראו עלם שהנלגלותה מידו לידה, הרי ליכא כאן לא ידיעה ולא רחיה בענין הקדושין. נוסף לזה, הרי לדמו תיורמו של הנובי" (מהר"ט, סי' ע"ה ב"רש"ש (הש"י), דגבי קדוש מטבע יודו גם המתמרים, שהם אינם מתקיימים בידיעה בלא ראה, מלד, דכיון שאין סימן במטבע להכירה, שהיא היא, שהיתה מקודם ביד המקדש, ממילא, בלא ראה עלמות הנתינה, הרי אין כאן גם שום דבר המוכיח על קבלת האשה אותה המטבע עלמה, שהיתה ביד המקדש, דאולי הייתה בידה מטבע זו משלה; ואף שעתה היא מודיה, שקבלתה מהמקדש, מ"מ, כיון שלא היה זה ידוע להעד בשעת מעשה, מיקרי מקדש בלא עדים; יעו"ש.

זולת יאה, נראה, דלפי מה שפסקו הנובי" (סי' ל"ט) והברכ"ט יוסף (סי' ל"ו), והט"ז קדושין (סי' כ"ו, ס"ק ה', וכו', ס"ק כ"ד), והא"ש כאמנה בטעמיה, מלד, דכיון שאלו דנין על עלם מציאות הקדושין, דמציילא לא נתחוק עדיין איסורא, הרי נאמן בכה"ג עד אחר (וה"ה — לבעל-הדבר), אפילו בדבר שבערוה (עי' בפת"ש סי' מ"ב, ס"ק ג'), — אם כן, אחרי שהצולה שוענת, שמשוי"כ החיקה את זהוב לעמא, מחמת שפברה, שהיא באמה שלה (מלד שחברו, שננו ממנה, במזניה משויה במעמדו קודם הקדושין); ממילא, הרי עוד עדיף נדרי משקרון, כיון דבכה"ג אינו נבדר הש"ב כלל, ואין כאן שום מקום לסברת, "השדויהו". מליך לזה, הרי ליכא כאן נמי אומדנא מעלייתא, שהאשה הזהוב לעמא נסחבנה רק מחמת שנקבע באמת בלבה, שהיא שלה, דהרי אחר שנתברר לה ענין הקדושין (שלא האמינה לזה מחלה כלל), החליה חיבך לבכות ולקלל את המקדש ולנעוק, שאפילו משב עולמית, לא תנשא לו; ואם איתא, דמונעא חכישת השלכת הזהוב, היא משום שמתחלה נתרמזה להתקדש, ולעקומיה וצוקומיה, שצאו אח"כ, הן מחמת שאחרי משך איזה רגעים נתחרטה, — אם כן, למה לא השליכתו ברגע חרטה ומחאתה העולמית, אחרי שמני שהנשים אינן בקיאות בדיני קדושין, דרכן להחיק הכסף בכל מיני החקות, כדי שלא תאסר לעמא" (כלשון הט"ז קדושין בס"ק כ"ד)? אלא על כרחך, דגם סופה מוכיח על חתלתה, שמה שלא השליכתו לא בתחלה ולא בסוף, הוא רק מלד, שך נחלת דעתה, ששלה חטפה; וכמו שהתגלה לפני ב"ד. ועי' בחש' מהרמ"ט (סו"ס כ"ג).

ה) מצד, שהעדים לא ראו עלם הנתינה לידה, רק ראו, שהיא התאבקה עמרו להוליך

נבחרת אין שום ניה מהאי מציאות, — הנה, לפי טעמו של דבר, שהסביר היטב הטיב-קדושין, ברור, דגם הרמ"א לא הריך בזה בדוקא, אלא שרק העתיק בשלמות הטובא דמהרמ"ט, ש"ס הוציא באופן כזה.

ואין לומר, דבדוקא הריך הרמ"א אותו האופן, בכדי שעל ידו תהיה ממילא ימרת הקדושין לאחר כדי דבור מחשיבת המטבע, — דאם כן, היה להודיע בכתב בלאון היתר ימרת היתר מבורח, דהיינו: "ואחר כדי דבור אחר לאו"; וגם, דלפיז, היה לו להגיד בכתב בלאון כספתי ד', שבו בא עיקרו להאי דינא, ולא לברו במקום שסגנון לשון המחבר חסמע, שמיילך בכל אופכי שתיקתא ללאחר מתן משות; אלא, מדלא הגיה, ש"מ, דגם הוא סיגר במשפטי מרן, ז"ל; וכמו שגם דעמו להדיא נד"מ (אות ד').

נבחרת אין שום ניה מהאי מציאות, — הנה, לפי טעמו של דבר, שהסביר היטב הטיב-קדושין, ברור, דגם הרמ"א לא הריך בזה בדוקא, אלא שרק העתיק בשלמות הטובא דמהרמ"ט, ש"ס הוציא באופן כזה.

ואין לומר, דבדוקא הריך הרמ"א אותו האופן, בכדי שעל ידו תהיה ממילא ימרת הקדושין לאחר כדי דבור מחשיבת המטבע, — דאם כן, היה להודיע בכתב בלאון היתר ימרת היתר מבורח, דהיינו: "ואחר כדי דבור אחר לאו"; וגם, דלפיז, היה לו להגיד בכתב בלאון כספתי ד', שבו בא עיקרו להאי דינא, ולא לברו במקום שסגנון לשון המחבר חסמע, שמיילך בכל אופכי שתיקתא ללאחר מתן משות; אלא, מדלא הגיה, ש"מ, דגם הוא סיגר במשפטי מרן, ז"ל; וכמו שגם דעמו להדיא נד"מ (אות ד').

לומר, שלא שמעו, כדלעיל, סי' כ"ז, שנאמנת
 לומר, שלא הבינה בלשון קדושין?". אכן נראה
 לתרץ, ונדון של הרשב"א שאני, כי, כפי המבואר
 בניף התשובה, אמרו העדים באתה העובדא, שהיה
 "אפשר לה לשמוע"; לפיכך הוא דלא יתכן
 להאמינה בלא "מינוי"; דהך שלפי האומדנא היה
 "קריב הדבר מאד, שלא שמעה", מ"מ, כיון שהגדת
 העדים מתנגדת לה, הרי היא זו כעין הכחשה
 לטענתה (עי' ביאורי הגר"א אות י"ז). לא כן
 היא שגם העדים אינם יודעים כלל, אם
 היה אפשר לה לשמוע, ככה"ג, כיון דנסתלקה
 מכאן לא דהכחשה מאד העדים, מו נאמנת
 האכה שפיר, אפילו בלא "מינוי", אחרי שכבר
 הכריעו גדולי האחרונים, שהובאו לעיל, שהיא נאמנת
 בענינים כאלה בטענותיה, מאד דררא דנאמנות עד
 אחד באיסור-שלא-נחוקא, אפילו בהיותו דבר שבערוה;
 שזו היא גם דעת הרשב"א גופי', לפי מה שמוכח
 מדבריו בחדושי לריש "גיטין" (עי' בזיגת אדם,
 שער "בית הנשים", סו"ס כ"ט).

נמצא

דבמד' דהמקדש לא שדכה מעולם ולא
 דברו מקודש כלל בעסק קדושין, והעדים
 מעידים, שהמקדש אמר לשון הקדושין בלב ובהירות, —
 אם כן, הרי זה כאומרים מפורש, שאינם יודעים,
 אם היה אפשר לה לשמוע במו"ב כזה; דנמילא,
 הרי אין כאן הכחשה כלל וכלל מאד העדים;
 ואדרבה, העדאית העד הראשון, שגם הוא בעלמו
 לא שמע, כסבה אותה הכוונה האמירה, את
 המלות: "במעצב וז", הרי היא היא העדאית
 רגלים לדבר טובא, שאומרת אתה, דאם העד,
 שהונית עלמו וכך וכוון לשמוע בחשק הנמרץ של
 שאיפת נקמה את הנוסח הידוע לו מראש, מה
 שמוקל בטבע את השמיטה, לא עלתה לו בכל
 זאת השמיטה בשלמותה; עתכ"כ, שלא עלתה שמיטה
 כזו להאי עלובתא, שהעדים והמקדש השתכלו להסחיר
 ממנה הענין בתכלית ולהליכה שולל, באופן, שנגד
 ממנה להעלות מקודש גם במקלות על הדעת שזך
 ממומת הקדושין, ופעם זה היתה טרודה להתנצר
 על המקדש כהולאת כספה מכפו בחוקה; נוסף
 לה, הנה העד אותו העד, שבהודיעו אותה בזהו
 מעמד, שנתקדשה, עתה: "ואם? גאר אליעם!",
 מה שזמורה ג"כ, שכל הענין היה מוזר לה מראשו
 לסופו; — ככהאי גוונא י"ל שפיר, דהנהולה נאמנת
 גם בלא "מינוי", כדעת ה"ל המדש (סי' ז', אות
 י"ד) והטוב קדושין ה"ל. ועי' בת"ש חת"ס (אה"ע,
 ח"א, סו"ס ק"ד).

זו מצד

ההגלות המקדש, שכוון לשחוק ושלפיכך
 הוא שסיים: "כדת מרדכי ויעקב אליעזר",
 החת, כדת משה וישראל": סנה, אחרי שסיום כזה

היו באתה הוכחה על תכונת חוכא וחיטולא, הרי
 העלה כבר הרמ"ר, ז"ל, ב"ל המדש (סי' ק"ז,
 אות ד'), דהיכא שהאמירה וגם הנתינה גרועות,
 ככדג"ד, נאמן או לפרש דבריו, שכוון לשחוק, ומו,
 דכיון שזאן בזה כל האמירה ביחד עם הסיום
 המנוקח אחרי יהיה כבר המעצב בידה, הרי פסק
 גם הנו"ב (סי' י"ט) גבי מי שסיים: "לי קדמי".
 דכאופן כזה נאמן שפיר לפרש דבריו, שכוון לשחוק.

נמצא

דאי כמי נבוא לדי מדה זו, שלא לדון
 את המקדש לטובה (כי באתה יומר
 קריב, שהסגנון המנוקח בא כאן רק מאד רוח
 שגעונו), חף אכן נימא, שנאמן שפיר בפירוש,
 המחאים לתכונת אמירתו המנוכחת. —

ברצטרף

אפוא כל הטעמים, שנתבאר זה,
 פשיטא, לעג"ד, שהבחילה העלונה
 מותרת לעלמא בלא ג"פ, בלי שוסי פקפוק.

סימן ל"ט

(עד קדושין):

במותב

תלחא בי דינא כחדא היינא, כד
 אתא לקדמנא הבחור הלל ב"ר
 יהודה ליב והעיד לפנינו, אחרי האומרים,
 בת"ע, באלו"ע ובח"ח, בזה"ל: איך בין
 אריינגעיינגען היינטיגען זונטאג, כ"ד אדר,
 צוא ר' אהרן קורלענדער אין שטיוב; איז
 אונטערגעקומען אהין-צוא שמואל ב"ר ליב
 ש"יב נער כבן י"ג שנה). האט ער דארטען
 געווינגען ניגונים, אין דעם איז אריינגעיינגען
 דיא מיידעל בלוימא בת ר' אברהם יערה
 כבת י"ג שנה). האט זיא דערוועהן בא
 שמואל'ן אויפען פ"נגער דיא קאלצע פ"ן
 מעסעפענעם דראָט, וואס ליגט דא פֿאר איך,
 רופט ער ויך-פֿן: אַט איז ביי מיר אַ
 פֿינגערל!" האט זיא געזאגט: גאט ווייז,
 וואס איז דאס פֿאר איין פֿינגערל פֿי האט
 שמואל צוא גייהר אויסגעצויגען ריא האגר,
 וויא אויז איז געקומען דער פֿינגערל פֿון
 זיין האגר אין איהר האגר: ציא ער האט
 איהם איהר געגעבען, ציא זיא האט דאס
 בא איהם אליין אראפגענימעמן פֿון פֿינגער-
 דאס אלץ האב איך ניט אכטויגעגעבען,
 וויילע איך בין געשטאנען פֿון ווייטען, בשעה
 זיא האט געהאלטען דעם פֿינגערל אין האט
 איהם

האט ער אויך ניט געזאגט. ווייט עדיס'
 האט ער ניט געזאגט. ציא ער האט איהר
 געגעבען עפעס א פֿינגערל. האב איך ניט
 געזעהן. איך האב גאר געזעהן, וויא
 שמואל האט עפעס א-מאך-געטאהן מיטן האנד
 און וויא עס פֿליהט א פֿינגערל אויף דער
 ערד. פֿון וועמעס האנד איז געפֿלויגען דער
 פֿינגערל-ווייס איך ניט. דווען פֿינגערל,
 דאס הייסט אָטָרִיא מעססענע קאלצע, האב
 איך ניט געזעהן ניט בא איהם אין ניט בא
 איהר אין האנד, איך האב דיא קאלצע נאר
 געזעהן ליגענדיק אויף דער ערד לעבען
 שמואל'ן תיכף וויא ער האט אבגעזאגט דיא
 ווערטער פֿון קדושין. כשעת זיין זאגען און
 נאך דעם האט ער שטארק געלאחט. מיא
 האט נוט געזעהן, או דער נאנצער עסק איז
 ביי איהם געווען נאר א געלעחטער, א שפּיל;
 ניט מיט איין אמת טאקע מקדש זיין. נאך
 דעם, האבען מיר אנגעהויבען אפֿלאחען
 פֿון איהר, האט זיא איהם אנגעהויבען שטארק
 זידלען, וואס דורך איהם לאחט מען פֿון
 איהר. נאר דאס האט מען קלאר געזעהן,
 אז זיא האט גאר ניט אנגעהויבען צוא-
 פֿערשטיין דעם עסק פֿון קדושין בכלל און
 וואס דא האט-זיך געטאהן בפרט. מיר
 האבען אויך געהאלטען דעם נאנצען עסק
 פאר א היילען געלעחטער. וועגען עפעס
 א שידוך צווישען שמואל'ן מיט בליומען איז
 פֿריהער קיין שום רייד ניט געווען. דאס
 גלייחען איז פֿריהער גלאט ניט געווען קיין
 שום רייד וועגען עניני קדושין.

התנצלות

האט בא מיר דערוועהן אָט
 דעם פֿינגערל פֿון מעססענעס דראט. האט
 זיא געזאגט: אַ גוא וויוו מיר איהם;
 האב איך איהר איהם געגעבען; פֿון וועסט-
 וועגען, ווייס איך אליין ניט. געבענדיק, האב
 איך זיך שטארק צוראחט און האב געזאגט:
 הרי את מקודשת כטבעת זו". כשעת
 איך האב איהר אנגעהויבען געבען דעם
 פֿינגערל און זאגען דיא ווערטער, האט
 זיא שען אוואַרף-געטאהן צוא מיר דעם פֿינגערל
 אויף דער ערד. איך האב דאס גאר
 געשפּילט-זיך, איך האב מער ניט וויא
 נימאכט ליצנות. איך האב אויף גאר-נישט
 געטראכט, איך האב ניט געזאגט פֿריהער,
 אז איך וועל זיא נעמען פאר א כלה און
 האב דאס ניט געהאט אין מיין מחשבה.

תשובת

איהם ארום-געקוקט, האט ער געזאגט דיא
 ווערטער: הרי את מקודשת כטבעת זו";
 דיא ווערטער ל"י און ברת משה וישראל'
 האט ער ניט געזאגט. ווייט עדיס' האט
 ער אויך ניט געזאגט. זאגענדיק דיא ווערטער,
 האט ער שטארק געלאחט. דער נאנצער
 עסק איז געוויס געווען ביי איהם אין א
 גלייך-ווערטל. ער האט געוויס ניט געמיינט
 זיא מקדש-זיין, פֿון אללע זיינע גייגען
 כשעת דיא קדושין האב איך קלאר געזעהן,
 אז דאס איז בא איהם געווען היילע ליצנות;
 ניט, חלילה, מיט איין אמת. איידער ער
 האט געזאגט דיא ווערטער פֿון קדושין,
 האט מען בשום אופן ניט געקאנט משער
 זיין, אז ער זאל עפעס טראכטען וועגען
 דעם, וועגען ענינים פֿון א שידוך מיט בליומען
 אדער סתם פֿון חתונות, איז פֿריהער קיין
 שום רייד ניט געווען. וויא ער האט דאס
 אבגעזאגט און מיר האבען געמאכט פֿון
 בליומען א גרויסען געלעחטער, האט זיא
 תיכף אוואַרף-געטאהן דעם פֿינגערל אויף דער
 ערד, הארט לעבען שמואל'ן, און האט
 געזאגט: עס איז איין טאיייערע זאך!". פֿון
 זיין אבזאגען דיא ווערטער פֿון קדושין ביז
 דעם וואַרף האט מער ניט געדויערט וויא
 א פֿאָר מינוטען. עס איז נוט זיכר געווען,
 אז אנהויבס ביזן סוף, דאס הייסט
 אפילו כשעת מיר האבען שען אנגעהויבען
 פֿון איהר לאחען, האט זיא ניט פֿערשטאנען
 דעם נאנצען עסק פֿון קדושין און וואס דא
 האט זיך געפֿאסירט. מיר אליין האבען דאס
 אויך געהאלטען כשעת מעשה פאר גאר-נישט".

שוב

העיד לפניו הבחור אהרן ב"ר שמעון
 יהודה בת"ע כנ"ל, בזה"ל: דאס
 איז געווען היינטיגע וואך בא ר' אהרן
 קורלנדרער אין שטוב. איך בין אריינגעגייגען
 א הין, האב איך דערווייט זיצענדיק
 דעם אינגל שמואל כ"ד ליב שו"ב. ניט
 ווייט פֿון איהם איז געוועסען בליומא בת
 ר' אברהם. אויף איהר פֿינגער איז געווען
 א פֿינגערל מיט איין איהר נלעול. בא איהם האב
 איך ניט געזעהן קיין שום פֿינגערל. שמואל
 האט געוונגען, אז ער האט אויף-געהערט
 זינגען, האט ער געזאגט מיט א גרויסען
 געלעחטער: הרי את מקודשת כטבעת זו".
 דעם ווארט ל"י האב איך ניט געהערט ער
 זאל זאגען; דאס גלייחען ברת משה וישראל'

תשובת הנערה היל': איך ויית אפילו ניש, וואס הייסט פקדש ויין, איך פלעג דאך ניש שטערן אונטער א חופה, האב איך נאר קיין מאהל ניש געהערט דאס ווערטער, וואס מיא דארף זאגען, או שמואל האט עפעס געזאגט, בשעת מיר האבען זיך געשפיעלט ביי ד' אהרן קורלענדער, האב איך נאר-נישט פערשטאנען; איך פערשטיי איצט איך ניש, וואס פאר א ווערטער האט ער דאס דאמאלס געזאגט. בשעת ער האט מיר געגעבען ויין קאלצע, האב איך איהם דאס מיטט א אוואך-געטאהן אין פנים; איינס, וויילע וואס דארף איך זיא ז און ווייטער, וויילע עם איז עפעס געווארען אנרויס געלעחטער אין שטיב. איך האב נאר ניש פערשטאנען, וואס מיא לאחט. איך האב אויף נאר-נישט געקלערט. איך האב נאר ניש גקויפט, וויא מיא איז פקדש; איך האט ער מיר קיין מאהל ניש געזאגט, או ער קלערט מיך געמען פאר איין כלה.

של אדמו"ר, ז"ל, בע"ז השד"ס (ס), שכתב, להפדוטה היא רק חמש שמיטות השיללינגער.

נביצה, דאסילן לפי השיעור היותר זוער, הרי אכתי אנו מגיב שווי הטבעת לפרוטוה;

דכוון שמקח הטבעת הוא מחמת השיללינגער בנכיון $\frac{1}{50}$, הרי ממילא הוא פחות גם מפרוטוה בת $\frac{3}{8}$ השיללינגער על כמות של $\frac{29}{100}$ מן השיללינגער.

אמנם, השכנון היותר נודק, לפי מצב המשות היומי באלטו, הוא, בדקדקו להחזיק את ערך הפרוטוה, דנקיטין, שהיא משקל חצי שטורה כסף-לרוף (בדלגנזלבער), עם מקח כסף-הלרוף בזמן הקדושין; אחרי שבאחת תלוי חשבון כזה בהחלטות מקחי כסף-הלרוף; כמו שמתבאר בספקוס; ומזה:

בע"ז יוד' (יוש"ס) ובבוארו הגר"א (ס), ס"ק ד', ובחלקת מוקק (ס"ו) ס"ז, ס"ק כ"ג, ובתלה שבעה (ס"ו) י"ב, אות ד', בד"ה "ומלא", ובמקנה (הל' קדושין, ס"ו) כ"ו, ובת"ש חת"ס אר"ע (ח"א, ס"ו) קכ"ו, בד"ה "הנה ישוער".

ובכ"ז, נהיית בשעת העובדא מקח כסף-הלרוף שלשים קאפיקות הואלאטניק, המכיל בחובו שמיים פינצל, או גראן, דהיינו שמיים שטרות (שהגראן הוא משקל שטורה בדיוק; ובמס"כ בדברי תמודות, בכורות" פ"ח, אות כ"ב), — עולה לפי זה

מקח חצי שטורה כסף לרוף, דהיינו פרוטה, לכך $\frac{3}{16}$ מהקאפיקא, שהוא $1\frac{1}{2}$ שיללינגער; וא"כ אחרי שמקח הטבעת הוא $\frac{3}{50}$ מהקאפיקא, הרי הוא פחות מהפרוטוה על כך $\frac{21}{200}$ מהקאפיקא; דהיינו פחות משלוש הפרוטוה על כך $\frac{1}{50}$ של השיללינגער.

שמיים פינצל, או גראן, דהיינו שמיים שטרות (שהגראן הוא משקל שטורה בדיוק; ובמס"כ בדברי תמודות, בכורות" פ"ח, אות כ"ב), — עולה לפי זה

מקח חצי שטורה כסף לרוף, דהיינו פרוטה, לכך $\frac{3}{16}$ מהקאפיקא, שהוא $1\frac{1}{2}$ שיללינגער; וא"כ אחרי שמקח הטבעת הוא $\frac{3}{50}$ מהקאפיקא, הרי הוא פחות מהפרוטוה על כך $\frac{21}{200}$ מהקאפיקא; דהיינו פחות משלוש הפרוטוה על כך $\frac{1}{50}$ של השיללינגער.

הנורה מכל זה, דאין תבין אלא ספק קדושין; שמה שזה אותה הטבעת פרוטה במדי, ממילא, בהעברת לזה הא שלא שמשו העדים בגדי מלה "ל" וגם לא דברו תהלה מעסקי קדושין, הרי אין בזה"ג חשש קדושין אליבא דרוב (אף לקלח הפוסקים, המחמירים בני קדושין ודאין אפילו בשלג מלת "ל", כמו שהכריע הב"ש (ס"ו) כ"ו, ס"ק י"ד).

אפילו היתה הטבעת שיה פרוטה בודאי וגם נאמרה מלת "ל", מ"ג, כיון שמתחלה לא היה כאן שום רמז רמזוה על עניני שוכין וקדושין, והעד השני לא ידע כלל ולא ממליאות הטבעת ביד המקדש או ביד הנערה ולא משום נתינה ולא משום זריקה, אלא שרק שמש האמירה ודא רפרוף יד המקדש באויר ופילת טבעת לארץ, — ממילא, כיון שהעד הזה אינו יודע לגמרי אפילו עפ"י הוכחה כל-הדיא, אס היה כאן איזוה מעשה קדושין, הרי אינו בגדר עד כלל. נשאר אפוא רק העד הראשון, שראה הטבעת מקדש ביד המקדש

כ"ז זה הוכחה בפנינו במשד בעלי הדין היל'. ומה ששמענו כתבנו ותמננו. יוס"ס, כ"ח אר"י, שנת תמוז לפ"ק. פה פרילוקא. (חתימות ב"ד). **נראה**, דבהנך קדושין אין ממש, מלד אלה העצמים:

א **הנה**, טבעת הקדושין, שהוצאה לפני ב"ד, היתה מחולקת הטבעות הדקות של

המתכת הנקראת: "מעססענער דראט", העשויות רק חלות ביה וילנות, ולא לתכשיט האצבע כלל וכלל. משקלה היה $\frac{1}{5}$ ואלאטניק. בעד מהה טבעות כאלה בקבו פה בתנאות כך ששה קאפיקות, שעולה ממילא בעד הטבעת האחת רק $\frac{3}{50}$ מהקאפיקא, דהיינו פחות $\frac{1}{50}$ ממחמת השיללינגער הרוסי (שהיה נהוג בדור שלפנינו בחור מטבע בת שמיים הקאפיקא; ע"י בזה"ג ז"ל השד"ס, חו"ד ס"ו רכ"ג).

ב **הנה**, טבעת הקדושין, שהוצאה לפני ב"ד, היתה מחולקת הטבעות הדקות של

המתכת הנקראת: "מעססענער דראט", העשויות רק חלות ביה וילנות, ולא לתכשיט האצבע כלל וכלל. משקלה היה $\frac{1}{5}$ ואלאטניק. בעד מהה טבעות כאלה בקבו פה בתנאות כך ששה קאפיקות, שעולה ממילא בעד הטבעת האחת רק $\frac{3}{50}$ מהקאפיקא, דהיינו פחות $\frac{1}{50}$ ממחמת השיללינגער הרוסי (שהיה נהוג בדור שלפנינו בחור מטבע בת שמיים הקאפיקא; ע"י בזה"ג ז"ל השד"ס, חו"ד ס"ו רכ"ג).

ג **הנה**, טבעת הקדושין, שהוצאה לפני ב"ד, היתה מחולקת הטבעות הדקות של

המתכת הנקראת: "מעססענער דראט", העשויות רק חלות ביה וילנות, ולא לתכשיט האצבע כלל וכלל. משקלה היה $\frac{1}{5}$ ואלאטניק. בעד מהה טבעות כאלה בקבו פה בתנאות כך ששה קאפיקות, שעולה ממילא בעד הטבעת האחת רק $\frac{3}{50}$ מהקאפיקא, דהיינו פחות $\frac{1}{50}$ ממחמת השיללינגער הרוסי (שהיה נהוג בדור שלפנינו בחור מטבע בת שמיים הקאפיקא; ע"י בזה"ג ז"ל השד"ס, חו"ד ס"ו רכ"ג).

ד **הנה**, טבעת הקדושין, שהוצאה לפני ב"ד, היתה מחולקת הטבעות הדקות של

המתכת הנקראת: "מעססענער דראט", העשויות רק חלות ביה וילנות, ולא לתכשיט האצבע כלל וכלל. משקלה היה $\frac{1}{5}$ ואלאטניק. בעד מהה טבעות כאלה בקבו פה בתנאות כך ששה קאפיקות, שעולה ממילא בעד הטבעת האחת רק $\frac{3}{50}$ מהקאפיקא, דהיינו פחות $\frac{1}{50}$ ממחמת השיללינגער הרוסי (שהיה נהוג בדור שלפנינו בחור מטבע בת שמיים הקאפיקא; ע"י בזה"ג ז"ל השד"ס, חו"ד ס"ו רכ"ג).

ה **הנה**, טבעת הקדושין, שהוצאה לפני ב"ד, היתה מחולקת הטבעות הדקות של

הוכחה אלימא לאיפך, שלא היתה כאן נתינה של קדושין כלל וכלל.

(ד) **ביון** שהמקדש מתחיל, שרק שחק והתלוף, ולא התכוין כלל לקדושין, — יש לומר אפוא, דער כאן לא נקטין ברמ"א (רי"ט סי' מ"ב), דלא מהניא אמתלא כו', אלא היכא שעלמות השחק לא נראתה לאיש, ואינה אלא בגדר דברים שבלב; אבל בעבודתו, שלעיקרי העדים שחק במלוא פיו במשך אמירת הקדושין, ועם זה מעידים העדים, שכל הנהגתו ביחס מעשה הקדושין היתה בדרך הטוב ולילנות; גם גוף העובדא מלך עלמו מנוקח מאד, אחרי שבמדינתו מוקלה בזמן הזה מן הדעת בתכלית, שפער יקדים לקדש אשה, בסיומו רק כפן י"ג שפער, ועוד מצלי ידיעת הדין, — באופן כזה, בזהו שלא השחק מכלל מלפניו הלב והדי הוא נראה בפועל=ממש לעין כל; וטוסף לזה, היין כאן האמירה וגם הנתינה נרועות בתכלית; שפיר נאמן המקדש בהתלולותו הנזכרת; וכש"כ הוא מהמבואר להלן בכעין זו בתש' ל"ג החדש (סי' ק"ז, אות ד') ובתש' חת"ס (אה"ע, ח"א, ס"ס פ"ה).

(ה) **ביון** שלא היה כאן מתחלה שום רמז על עסקי קדושין, והנערה טוענת, שלא הבינה כלום, ונותנת אמתלא לדבריה, שהסבה היא, מחמת, שלא היה דרכה לעמוד חתה ה"חופה" ושאינה יודעת כלל מהות הקדושין; וכן היו נכרים דברי אמה גם להב"ד, שאמנם רחוק בתכלית, שפעה קטנה בשנים ובשכל כמות חדע היסוף המשפוטיות, שיהאן לקדש אשה בלא ה"חופה" הנסוגה ובלא כל"ז ובלא יתר המנגנים הכרוכים בזה; וטוסף לזה, הנה הנידו העדים, שנראה להם ברור, שלא הבינה כלום ממשמעות הקדושין, — באופן כזה אפוא יש לדון, דנאמנת שפיר בעטנתה; וכמו שהעלו בתשובות ריב"ן (סי' ל', אות א') וליו"ט (ח"ב, סי' כ"א, אות ג'). ועי' בתש' נוב"ח (סי' ע"ה בר"ש הרצ"ע"י) ובתיב קדושין (סי' כ"ז, סי' ה').

(ו) **אפילו** בשלקטו מאתן שני הבנינים הסמוכים, מ"מ, כיון שלעדים היה נראה ברור, שכל ענין הקדושין היה אלא המקדש רק התולים והתלולות, ושהלידה לא הבינה דבר, — אם כן, אפילו היתה האמת מתנגדת לזה, אכן, אכן, שהיא אינה יודעת כלל להעדים, ובמקומה יודעת התכונה המזעלת לנמרי הקדושין, הרי נכנס נדון כזה בזדאי לסוג קדושין בלא עדים. וכבר מבוארת

ואח"כ ביד הנערה, — חולס, הרי לפי העדויות היתה אמירת הקדושין לאחר היה כבר הטבעת בידה, אם כן, כיון דהיא כאן שתיקתה דלאחר מתן מעות ולא שדיך תמלה, הרי כוונת רוב גדול מאד מנדולי האחרונים, שהביאוס הגנה"ג בהנה"ט (סי' כ"ח, אות ל"ו) ובתש' ל"ג החדש (סי' ל"ג, אות י"ג), דנבי העדר הקדמת שיחה שדוכין וקדושין יורו גם הרי"ף וסיעתו, דבכה"ג מיהא ליכא למיחש כלל לקדושין. ולא עוד, אלא, דאפילו המיועט המחזיר גם בזה, יורה נמי שפיר צביעול הקדושין דנד"ד; לא מיביע להקהלת יעקב (סי' ל', סי' ו'), שאובר, היכא שזי"ק חפץ הקדושין מלך ה"בזה היתה סמוכה מאלד להאמירה, מהניא, אפילו בהיותה לאחר שיעור כדי דבור, — הרי כאן זרקה הנערה את הטבעת, לפי העדויות, זו לאחר שני מיועטין לערך מאמירת הקדושין, דהיינו סמוך מאד; אלא אפילו להחכם ל"ו (סי' קט"ו), המזכיר, שסמיכות הזריקה להאמירה תהיה בתוך כדי דבור דוקא, אחרי יש להחזיר מטעם ס"ס (*): שמה לא הסכימה כלל על הקדושין, והעדר זריקה בתוך כדי דבור היה מלך אילו סבה אחרת (ע"י ט"ו סי' כ"ח, סי' ע"ו); ואח"כ, שהעדר זריקה כוונתה מהסכמתה, שמה יש לפסוק כהנך ע"יודי ההוראה הרבים, שאינם חוששין כלל לקדושין בעד אחר (**).

(ג) **זולת** זאת, הנה גם העד הראשון לא ראה על"ס הנתינה מיד המקדש ליד הנערה, — אם כן, הרי הכריעו רוב האחרונים בהרמ"א (ח"ב, ד'), השולל חשש קדושין במקום שלא ראו העדים את הנתינה לידה ממש (ע"י בתש' שאל ומשיב, מהד"ר, ח"ג, סי' ל"ח). יתר על זה נד"ד, דגם המרדכי, שהביא הב"ש (סי' י"ב; ע"י שם בפת"ש ובמלאת אבן), השובר, דגם הוכחה על נתינה הקדושין מהניא כמו ראיה, יורה שפיר כאן, דההוכחה על הנתינה דעובדתו כמאן ליתא לנמרי דמיה, כיון שמתחלה לא היה שום דבור מעסקי שדוכין וקדושין ולא שום שמתן רמזיה על מחשבת קדושין מלך המקדש או הנערה; וכמו שנתבאר בתש' הרמ"א (סי' ל') ובכה"ג בהנה"ט (סי' ח"ב, אות מ"ב), ובתש' ל"ג החדש (סי' ל"ב), ובתש' ברכת יוסף (סי' ל"ו, ד"ה וכו"ו). וטו, כיון דלהעדים נראה צעליל מכל הנהגת המקדש, שהעובדא בשלמותה היתה אלאו רק מעשה שחוק והתלולות בעלמא, ממילא, הרי הו"א הנהגה כזו, אדרבה,

סכרא
(*) ע"י בתש' ל"ג החדש (סי' י"ד) ובתש' מהרמ"פ (רי"ט סי' כ"ד). ובכה"ג בהנה"ט (סי' כ"ח, אות ל"ט) בשם הר"ש.
(**) והא דלא הקיל התכ"ל מלך האי ספק-ספקא, ח"ף דגם שיעדתו היתה רק בעד אחד, — היינו מטעם, דכשר התבאר מהענין, קדמה שם האמירה להנתינה, דממילא הרי יחבר הספק, בלא מלך שתיקתה דלאחר מתן מעות.

מענות האשה:

כברא זו בתש' טז"ח (ס', בראש החמישי"). —

אשר כל המעות, שנתן לה אביה הן בחיים והן מהעובין, נתן על מנת, שרא יהיה לבעלה רשות בהן ושתיעשה בהן מה שתרצה. והערך לזה, כי בכל עת, אשר אביה נתן לה מעות מתנה, נתן לה בכני הבעל, ונתן לו ג"כ איזו מתנה סך מעות; וכמה שנים החזיק אותו בפרנסת הבית. ונתן לו חמשים רז"כ בכל חדש, לבד מעות המתנה, שנתן לה, — והכל היה כדי להראות להבעל, שלא תהיינה לו שים טי"מ על מעות המתנה שלה. לואת אין רצינה לתן לו אפילו פרוטה אחת. ועד הצדקה טיענת: אם באמת אין לה שבר, אי"כ למה זה לה לפזר וזרחרות בשבר הבעל לעוה"ב? ובכן תקפין מעתה את ידה מלתן מתפיסת הבית. —

עפ"י המענות האלה קבלו הונג לאשר ולקיים ככל אשר יגידו להם הרבנים דבר חזק ומשפט. ולא יסורו מן הדבר, אשר יגידו להם עפ"י דתוה"ק, עכ"ל הרמ"ג השואל, יצ"ו. —

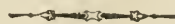
הנה, לכאורה, כיון שהאשה מוחזקת בסכום המעות, סביה נותן לה אביה לאלתר כשוארה במתנה בפני הבעל, ולפי טעמותיה, היה נותן לה מפרש על מנת, שלא תהיה לבעלה רשות בהן, אלא שהעשה מכ שהרלה, — אם כן הרי טענין לה אכן טענת, קים ל"י כהרמב"ם וסייעו, דגם לשון כוז מהיטא לענין ההפקעה מהשתעבדות להבעל בזרחה נכסו מלוג; וכדוקטיין בשו"ע אה"ע (ס' פ"ה, ס"א). ואף שבעלה מכתסה בזה, הרי נמי עלינו לפסוק לה, ג"כ מטעם היותה מוחזקת, כהני י"ג אומרים", שהביא הרמ"א (ס', ס' י"ב), דבין דמטותיה הן גלויות וידועות לבעלה, שכלו לה במתנה מאביה, הרי היא נאמנת לומר, שנתן לה עפ"י האופן הנ"ל (ה). והיינו, דנאמנת שבזכות היסס, כדון כל כופר בכל, כיון דכנר"ד הבעל מכתסה בטענת כדי (וע"י שס בת"מ ס"ק כ"ז ובכ"ש ס"ק כ"ה; ושפוט הו"א).

אבן מה, שלפי המהבאר מהלכות האשה, טענה, כי הסך עשרים אלף רז"כ, שקבלה מאביה במתנה עפ"י עשר הנוואה: הגם שבהנוואה קודמה המתנה בסכס, מ"מ, התנה אביה בעל-פה קודם הכתיבה אם אותו מאלי הפקעת השעבוד, סביה

רגול

(א) דגבא לא שייך הפרט הסותר, מלך "נובאח-ונוזחא בתוך הבית", המובאר סס; ומאס שפרע כזה איזו נוסל, אלא היכא, דהש"ד י"ג לה, שבכסת משאה ומתנה, מאלא צידה פ"ל בעלה; אבל לא כנר"ד, שאנו דנין רק על אותו כסום שמעות, שגם בעלה יודע ומודה, שהוא שלם.

אחרי התבאר כל זה, הלא פשיטא, לדאסה הנערה עומדת בחוקת היתר לעלמא, בלי שום פקפוק.

סימן ט.

עד אחד מנכברי קהלת טשעהרין, שהיה לו חותן גביר עצום, והיה דרך חיתנו להפריז מתנית לבתו; כמעט בכל שנה היה נותן לה מתנית סך רב, והמעות היו מונחות תחת ידה, והיתה נושאת-ונותנת בהן, והנה, הבעל לא תבע מאתה כלום מהמעות, כי גם הוא חי' בעל-פרנסה; ועוד היה נותן על הוצאות הבית מפרנסתו סך חמשים רז"כ בכל חדש, ואחרי מות אביה הנכבד, נשארה צוואה, אשר בתו הג"ל תקח מהעובין שלו חלק שמיני וע"י השתרדות חתנו הג"ל קבלה האשה חלקה מהעובין סך עשרים אלף רז"כ ונושאת-ונותנת בהמעות, ויהי כי ארכו הימים, נתהפך הגלגל, והאישה הלזה ירד מטה, עד אשר אין ידו משנת לתן אפילו על הוצאות הבית, וכעת הגהו תיבע מאשתו, שהתן ל. סמעותיה; ונפלו ביניהם קטטתה ומריבות.

מענות האישי:

כי כל המעות שלה, הן מהמתנות, שנתן לה אביה בחיים, והן מהעובין, הנון נכסי מלוג שלה, שהבעל אוכל פירותיהם; לואת תיבע, שתתן לו אשתו איזה סך מהריוח של נכ"מ הג"ל, וירויח בו; ולע"ע מחויבת לתן מהריוח על הוצאות הבית, עוד טיען הבעל על מעשה הצדקה, אשר נתנה אשתו עד עכשיו, שהוא שייך לו, כיון שנתנה מהריוח שלו, ואם שלא מיחה בה, אדרבה, החזיק בידה על נתינת הצדקה, אך יען כי מקודם בטח בה לב בעלה, שהעשה רצינו בנוגע למעותיה, וכעת, שמרדה בו, אינלאי לכפרה, אשר הצדקה נתנה משלו, ואין מניע לה שום שבר לעוה"ב; רק הכל שייך לו, כי זה חלקו מכל עמלו.

דיגל להתנות חמוד בשעת כל מתנה ומתנה, שהיה נותן לה בלי שטר; — בזה הגה יסחטף דינה לפני אופנים: אם שטר-הלוואה הוא אינו מקיים, או היא נאמנת לענין כך, כגון, דלא צעיר אמה: מוזיק הוא; אבל אם הוא מקיים, ודאי, דלוינה נאמנת בשענתה זו; כמו שמחבר כל זה מהא דנקטינן בש"ע חו"מ ס' פ"ב, ס"א וסי"ב (ועי' בש"ך ס"ק כ"ז ובתרוסי נה"מ ס"ק י"ז). ובפרט, אחרי שלפי המובן והראי, הרי כחוב בשטר-הלוואה, שהוא נותן לבתו במתנה חלק השמיני משבוטו; גמול, שלשון הלוואה צגמנה ממלכת בסמוכותה ברור, שהבעל וזכה שפר בשירות אותה המתנה, כדי; אם כן, בהיותה טוענת בעת, שאביה התנה מפורש מ'קדס הנאי, המפקיע שטנד הפירות מהבעל, הרי היא טוענת בזה טענה, העוקרת את השטר לאלתר, — לפיכך ודאי, דלא אמי על פה ומרע לי לטערה" (עי' רש"י, כתובות י"ט, א', ד"ה דקא עקרי' וד"ה, או דלמא, ובלשון ספר התרומות, שהביא בענין זה הר"י בס' פ"ב, אות י"ח). ובה"ג פשיטא, דשטרא דידן לא גרע משטר הכחוב בו: בלא שום שיעור בעולם" (עי' שם בסמ"ע ס"ק מ"א). והרי דמיא הק מלתא להא דמפרש בת' הרא"ש (כלל י"א, ס"ד), דאפילו עדים החתומים על השטר אינם נאמנים להעיד בעל-פה על הנאי כזה, שסחמא לשון השטר מתגברת לו מלד טמא; שגוה"כ סיים על זה, ד"חן בעדותם לזום, מאחר שמתרים מה שכתבו בשטר". ועי' בתומים (ס' מ"ז, ס"ק מ"ט), ובס' ערוך השולתן (ס' פ"ב, ס"ז). —

מיטל בספק; והרשב"ם (ב"ב קל"ח, א') וסיעתו סוברים, דהלכה כרבנן, השוללים סברה, הוכיח סופו על תחלתו" (עי' ב"ש"ס, חולין", שם ס' כ', ובני"ז י"ד ס' ד', ס"ק ב', ובסמ"ע ס' רמ"ה, סק"ב). ואם כן, הרי הדרינן טוב להנחה הקודמת, דאין להוציא בפלוגתא כזו ממון מיד האשה הממוחזקת. וכמו שנקבע באמת היא דינא גופי' להלכה בש"ע חו"מ (רמ"ה, י"א).

אבנים

בכדי להגלל מה, חידש כתיב, דהיבא דליכא בתלתו" הוכחה המתנגדת ל"סופו", התם מודים גם רבנן לרשב"ג. אך, לגד מה שעל פי חדושים כאלה, שלא שפרוס רבותינו הראשונים, עמודי ההוראה, ז"ל, לא יתכן כלל לחתוך הדין להוציא ממון מהמוחזק, — הגה, גם מוכח מסוגית גדרים" (מ"ח) להדיא הדיפך, דליחא שם במתניתין: מעשה באחד בנית חורון, שהיה אביו מודר הימנו הגאה, והיה משיא את בנו, ואמר לתברו: חלר וסעודה נמוים לך במתנה, ואין לפניך אלא כדי שיבוא אבא ויאכל עמנו בסעודה". וקאמר על זה הגמרא: "חסורי מיחסאי, והכי קתי", דהיינו, שהטעם דלא מהניא בזה מתנתו להטיר ההנאה להאב, הוא משום שהוכיח סופו על תחלתו" (שהוכיח סוף דבריו על תחלתו, שאינו אלא הערמה" (ר"ן). אולם להלן, בסוף הדף, בהקשות רבא על רב נתמן (הסובר, ד"קני על מנת להקנות קנה): "הוא מתנת בית חורון, דקני על מנת להקנות הוא, ולא קא קני ?!". — מירן רב נתמן, דשאני מתנת בית חורון, משום דסעודתו מוכחת עליו" (שאין ארס עשוי לתן לאחר סעודה, שהכין לנשואי בנו; הלכך לא הוי אלא הערמה, ואסור". (ר"ן). מועתה, הלא יפלא מאד: למה תפס רב נתמן בטעם אחר משונה, ולא קאמר הטעם לדעיל, דנקטינן שם, שהוא מנוסתה המוסנה, דהיינו משום שהוכיח סופו על תחלתו"? אלא על כרחך, דנריך לתרן, שרב נתמן השמיטנו בזה בדרך אב, דהטעם, דלית מאן דפליג הכא, דאמרין, הוכיח סופו על תחלתו", חף דסברא זו טעיה בפלוגתא בין רבנן לרשב"ג, הוא מלד שהיתה כאן גם הוכחה בתחלה, דהיינו עלם סעודה השואין; ולכן כבה"ג מודים שפיר גם רבנן לרשב"ג. אבל בלא ההוכחה דבתחלה, כגון אם לא היה בעובדא זו עיני נשואין וסעודה, או כדומה לזה, אלא שהבן היה רוצה סתם להשקיע רעבון אביו המודר, כאופן המבואר ברישא דמתניתין, והיה אומר לתברו הלשון כפי העובדא דבית חורון, דהיינו: "הרי הלחם נתון לך במתנה, ואינו לפניך אלא כדי שיבוא אבא ויאכל", היתה באמת מועלת אז מתנה כזו לרבנן דרשב"ג, משום דלדידהו לא קיינו משגיחין כבה"ג

אך כתיב, בתחרו לזכות את הבעל בכל סכום

המתנות שתחת ידה, בנה יסודו על סברה חדשה שהמלא, דהיינו: כיון שאנו רואים בעינינו מסגנון שטר-הלוואה, שעל פיו נתן לה את המתנה האחרונה בלי הנאי הפקעת שטנד הפירות מהבעל; אם כן יש לומר, דהוכיח סופו זה על תחלתו, שכל פעם ופעם, שהיה אביה נותן לה מתנותיו, היו אותן הנתיבות ג"כ נעדרות התנאי ההוא, דנגד הוכחה כזו, סובר כתיב, שאין האשה דנד"ל נאמנת, עפי מה שהעלה מסוגית, חולין" (ל"ט, ב').

אולם יסוד הזה, שעליו בנה כתיב כמו רמים

כיון של נכסי מלוג בשביל הבעל, הגהו, במהר"ר, חוירי בתכלית, מטעמים אלה:

(הטעם הראשון). **עצם** הדין דהוכיח סופו על תחלתו", הוא במחלוקת

שנוי; דרק רשב"ג סובר הפי, אבל רבנן קא מפלגי עלי, כדליחא בסוגית, חולין" (סס). ולכן סוברים הרמב"ם וסיעתו, עפי' אותה הסוגיא, דלא דינא

כלל על הוכחה סוף דבריו (י). והנה, לפי הדין הסוגיא, הרי לא היתה כלל בהחלה שום שאלה הוכחה, שהבן רוצה לתן באתה לחברו את הסעודה במתנה גמורה, בלי כל הערמה, והיינו אף שלא ישעם אביו ממנה כלל, שהריהו זו הוכחה המהגדרת להוכחה דסוף דבריו, — והעפ"י לא קיינו אומרים בזה, לרבנן, הוכיח סופו על תחלתו, לולא שהיתה הוכחה עלם תנועה הסעודה מביימה להוכחה ולכסוף: אם כן הרי פליגי ההיפך המהמאת כה"ד (י).

ואף שכת"ר נה"י"ע מהא דמסקי בסוגיה "חולין" ה"ל, דמי שאמר "כחבו נט להשת", ועפ"י כחבו העדים ונתנו לה, דלא מהני בדלא אמר להם גם "הנו"; והפ"ה"ב, אם לאחר אמירת "כחבו", הפיל את עצמו מהגג ומוט, הרי זה נט; מטעם, דכחב"ג מודים גם רבנן לרשב"ג, דאמרינן: הוכיח סופו על תחלתו. וביצר כח"ר, דביון דאמירת "כחבו" הו"א קנה הוכחה בתחלה, שרלה לגרשה; וביון דלא אמר אז גם "הנו", הו"א אז הוכחה המהגדרת, שרלה לשמך בה: אם כן אוקי הוכחה לגבי הוכחה, ובמאן דליהניחו לתרווייהו דמיון; עומילא, הרי אין כאן ב"תחלתו" הוכחה כלל, משוה"ג הוא דנקיטי כחב"ג גם רבנן כרשב"ג; — אולם ראה כח"ר הלוי אינה עומדת רגע בפני הבקורת. דהא כבר מצויר בריש"א ("גיטין" ס"ו, א') להדיא ההיפך, שכתב: "אם מעצמו נפל, הרי זה בט כו'. והלכתא בהא כרשב"ג, דלא פליגי רבנן עלי". והע"ג פליגי בהא ביהא בטובה בל נסיוו לאחר כו', — שאני הכא, דליכא אומדנא דמוכח ע"י דאמר "כחבו", וכן כחבו מופרש בש"י (ס' מ"ה), דהשעם, דכ"ע מודים הכא, הוא משום דליכא גם הוכחה בתחלה, מלד אמירת "כחבו", דממילא אמרינן: הוכיחה תחלתו על סופו, וכיפו על תחלתו; אבל לא מטעם, דליכא בזה הוכחה ונתחלה לגמרי (יעו"ש, שוה חוקן דבריו בקלרה). וכן מצויר בששוות: חס"ד (שמ"ע), שערי אפרים (קב"צ) ועיבוי (תה"ע, מ"ד).

ובמה שעשן כח"ר בשלילת ההוכחה דאמירת "כחבו", מלד הוכחה המהגדרת לה מההעדר דאמירת

"הנו" — הנה, ב"ס שערי תורה (פ"ג ד', סוף פרק ח') ת"ן זה בטיב עש: דדבר, ש"ס בו שתי הוכחות, הסותרות זו את זו, רואים אנו את הולאת הענין, להכריע על פיה, איזו מההוכחות היא אמיתית; ולכן, ב"ס שאתרי אמירת "כחבו", אבד עצמו לדעת, מוכרעת או ההוכחה האחרונה הו"א את הכף, ללד ההוכחה הראשונה דאמירת "כחבו", שרק היא נכונה ואליוותא, וההוכחה, ומהגדרת לה, מלד העדר אמירת "הנו", היא כאלו אינה לגמרי דאתרי בסוף מעשיו גלו לנו על המוכחה הנוראה, שהיפה בלבו באמירתו "כחבו", הלא ידוע, כי במצב כזה מטבע האדם הוא, שבסבת בילוחו ועדרתו, לא יגזור כל דבריו; ומהאי עמוא הוא דחשתקיל מילוי מלכיים גם "הנו"; אבל ודאי, דבאמירת "כחבו" רלה, שקורס מיתתו יתנו לה בט גמור, השיערה מניקה יבוס. וביון דההוכחה דסופו מחוקת ומחשבת את ההוכחה דתחלתו, ממילא, הרי שוב ישק לפינוי הוכחה בתחלה והוכחה בסוף, המעוררת זו על זו. והפ"ה"ב הוא דקא מודים כחב"ג גם רבנן לרשב"ג, ובזה הסבור הארון ה"ל היעב לשן רש"י ב"חולין" (סס, ד"ה "ודלמא"), שהביא כח"ר.

איברה, אם סברת כח"ר אינה עיני, למה ששתמש הוא בה, אפשר ל"קמה עיני ליטב בה הא שהקשה הרשב"א בחושבו, בסוגיה "חולין" ה"ל, על רב שושי, דקאמר החב על הדיא עובדא דקיסרי, דהא דלא אמרו בה הדיא, הוא משים כבודו דרשב"ג, ד"גיטין" (בעיני ה"ל, דאמירת "כחבו"): "אם כן, אמאי לא אמרו בה איסור? דהא ליכא מאן דפליגי ביהדיא (ד"גיטין"), על רשב"ג? ח"ך בעורת סברת כח"ר י"ל פשוט, דרב שושי קאי בשעת הירושלמי ד"גיטין" (ספ"ו, ה"ז), דפסאי דינא, דהוכחה סופי על אמירת "כחבו נט" נמי פליגי רבנן על רשב"ג (ע"י בהגרות הרש"ס ל"חולין", סס, ד"ה "מסורי מיתפרא"); ועמו, משום דלא סבירא ל"י כדמית הגמרא, לחשוב הכא למעיוותא אמירת "כחבו", מלד ההוכחה הבאה בסופו ועייקה גם את האמירה הו"א להוכחה אלימא, אלא שהוא סובר (וכן — הירושלמי), דביון דידע עם ההוכחה דאמירת "כחבו" בזה גם סברא גדרה, דהיינו

ההוכחה (ג) ובה ת"ן כפסא"ת ישרל (אות לה), של תסור מתנין להאמה ללעל פ"ד, מ"ז, יעו"ש. א"ן מה שפייס, הדיא ד"הוכיח רק סופו תחלתו. אבל לא [גם] תחלתו איסופו אסור רק מדרבנן, ובמקום עינא (דמודר הגאה, ש"ן לו מה יאכל) לא גזיר רבנן"; — אפשר לומר, שכתב זאת רק כבדי שיתנה המבנה מתוקם גם אליבא דרשב"ג, שגם הוא יודע (לפי דעת התפ"י), דכחב"ג לא אמרינן סברת "הוכיח סופו על תחלתו" אלא מדרבנן, אבל לתמיס, הולקיס על רשב"ג, ודאי דאשלו מדרבנן נמי לא אמרינן לשברא ו; דהא על סמך שלילת האי סברא, הרי אינהו הוא דקא סרו לתוסין (בסוגיה "חולין" ה"ל) אשלו אפיקו תרונה דאורייתא להעבדים, שמוס ע"י אחר כשביל כהן, ששק ולכסוף מיאן מלקבלם במתנה. באופן, דליביייהו דממיה, אין אנו נוקקין כאן כלל וכלל להשעם ד"גמ"ס עינא לא גמור רבנן".

ג) ראי' גיטין וז הדיא בש"י (הקורס (א' מ"ה) לעיני נדון ויד"י מהא דקאמר שם לעיל בליטא בתרא דרבא השעם ד"שטרויה מוחת עלי". אולם דבריו אינם מובנים, דהא גם מוכרס"ס אנו לשעם זה, כיון דנפל ס"ס השעם דהוכחה בסופו; דהרי מייורי. כשאר הכו כסופו לבו כו'. פליגי הוכחה שער על תחלתו, שרוא היתה בשבתא וז"ע.

ההוכחה דהעדר חמירה, תנו' המתנגדת לה, משהו"כ
 הרוויחו כמאן לדיניהו דמיין; וממילא, כיון דליכא
 גס הוכחה ב'תחלתו' לאונסרופי בהדא הוכחה ד'סופי',
 לפיכך קא מיפלגי רבנן שפיר על רשב"ג גס
 בידך ד'גיטין'.

(הטעם השני). **אפ"ר** לרשב"ג, רגאה, דעד כאן
 לא קאמרין, הוכיח סופי
 על תחלתו, אלא דוקא היכא, שאיכות הפעולה
 ד'תחלתו', באותה החכמה הסובלת את ההוכחה
 ד'סופו', יודעה לן עפי' עדים כשרים או, לכה"פ,
 עפי' עלמו, כגון בשידוע לן, שמקודם שחט בהמה
 סהס, ואח"כ אחר, שדעתו לזרוק דמה לעז',
 כעובדא דקיסרי; או בשידוע לן, ששתק מקודם,
 כשיזכו לו המתנה עי' אחר, ולבסוף לזכות, שאינו
 רוצה בה; דנמלא בזה בבכאי גוונא הוכחה, סופי'
 לברר רק כוונת בעל-הדבר, ומשה"כ הוא דאזכרין
 עליה, אף דיתאי קגון וטוען, שהוא בעלמו מסופק,
 אם היתה כוונתו כפי ההוכחה ז', — אבל היכא,
 שאיכות הפעולה ד'תחלתו' אינה יודעה לן כי אם
 עפי' עדים פשוטים, שדבריהם כללו אינס, ובעל-
 הדבר מכחיש וטוען, למשל, שלא נחט סהס, אלא
 שבשעת השחיטה אמר מפורש, שזכות לשם מליה
 שחיטת ישראל (עי' שמי"ח סי' ד', סוף סיג), מפני
 שכן היתה אז גם כוונתו, ורק אח"כ היתה רוח
 אחרת אחר לזרוק דמה לעז'; או שטוען, שבשעת
 שיזכו לו המתנה, נחרלה בפה מלא לקבלה, ולא
 ששתק, כמו שהגידו העדים הפסולים, אך לבסוף לזכות,
 מפני שהתחרט על הסכמתו הקודמת; פשיעא,
 דכשב"ג לא יתכן, שטוען בדרשב"ג מה שלא טענעו
 ממנו בשום מקום, שישבור, דהוכח, סופי' אלינא
 כ'כך, עד שבכחה להעיד גס על הכוונה, וגם
 על עלא איכות הפעולה ד'תחלתו', הבלתו ידועה
 לן, וגם בשעת שבטל-הדבר עומד ומכחיש, דאיכות
 פעולה, תחלתו' אינה פיקאספת כלל וכלל לאופן כזה,

שיכול לקטוע לתוכו ההוכחה דפעולת, סופי'. וזולה
 זאת, כיון דנקטינן, דאפשי פלוגתא לא מפיקין,
 ודאי, דלא יתכן לעשות מחלוקת רחוקה כזו בין
 רבנן לרשב"ג: דלרבנן אין בכח פעולה, סופי' להוכיח
 אפילו רק על הכוונה ד'תחלתו', במקום שהיא
 נסבלת היטב; ולרשב"ג אלא בכחה להוכיח לא רק
 על אותה הכוונה בלבד, אלא אפילו גם על תכונה
 הפעולה ד'תחלתו'; ולא עוד, אלא אפילו להכחיש,
 בטוען לתכונה כזו, גם אם בעל-הדבר!

וא"כ, ביד"ד, שהאשה עומדת וזווח, שבין בתחלתו
 ובין בסופו התנה אביה את התנאי הנ"ל,
 ממילא, הרי היא פשיעה בטענתה אם פני כל עלא
 הפעולות ד'תחלתו' וד'סופו', שאנו דנין עליהן.
 לפיכך, בשלמא על 'סופי' אין אינו מאמינין לה,
 מלך ההתנגדות שמשעות שער-הגלוסה; אבל על איכות
 פעולה, תחלתו', דליכא עדים או שער הנכחשים
 אותה, הרי היא שפיר כאמנת, בהיותה מוחזקת;
 דהא ענין, סופי' יכול להיות הוכחה רק על הכוונה
 של פעולה, תחלתו', היודעה לן, שהיא פיקאספת
 אליו; אבל לא להיות הוכחה אפילו על ממשות
 פעולת, תחלתו', הבלתו ידועה לן לגמרי; ועוד
 במדה כזו, שגילא ממזן על פיה המהמוזק. נמלא
 דכדג"ד נפלה הוכחה, סופי' בבידא אליבא דכו"ע.
 (הטעם השלישי). **בר** מן כל דן, הנה, סברת, הוכיח
 סופי על תחלתו אינה שייכה
 בעיקרה, אלא דוקא היכא, ש'תחלתו' ו'סופו' הם
 בענין אחד, כמו כגון שחיטת בהמה אחת
 או—מתנה אחת; אבל בני מי, ששחט בהמה
 אחת סהס, ואח"כ שחט בזהו היום בהמה אחרת
 וחשב בשחיטתה לעז' או שאחרי השחיטה חשב
 לזרוק דמה לעז', ודאי לא יתכן, שנאמר, דיסבור
 רשב"ג, שסופו דענין שחיטה האחרונה מוכיח גם על
 השחיטה הראשונה, דהיא נמי היתה לעז', וכן בני
 מי, שיזכו לו מתנה אחת עי' אחר, ושחק, ולא
 ידעין

ד' אולם במקום, שהיא מכחיש להדיא את הוכחת, סופי'. בטענו, שכונתו היתה מפורש הדין, — אז תליא מלתא
 בתכונת עובד הנדון; אם הוא ענין, שבכלל לא היה נאמן עליו, כגון בזהו כחמה, ואח"כ ריק דמה לעז', וטוען, שבשעת
 השחיטה לא כוון לזה; ודאי, דלזכו נאמן ככה"ל רשב"ג נדה הוכחת סופי, דבמשעו עתה הרי הוא נעשה מומר לעז';
 ובין שכל מחימתו להסיר הירושלמי, הנולדה עתה על שחיטת בהמה זו, היא רק עפי' העדלתו. הוכח בשעת, שהיא כבר
 פסול לעשות, ובשעה, שמעשיו באים ומתפחים על פניו להכריחו, פשיעא, דבמזבז זה אינו נאמן באיסורין כלל; וכן אם יזכו לו
 שער מתנה עי' אחר, והוא שחק, ולבסוף, שבכחו למכור לו השער, לזכות, וטוען, ש"פיה שחק מתחלה היה, מלך שאו הסכים
 באת לקבלה, ורק אשאי הוא דיתחרט; ואחרי עבד איזה משך, חובט מהשכלים את ומתה, ושכירה בידם, בטענו, שהיא
 חוזר בעת להסכמתו הראשונה, מתחמת שבטעות נחרט; באופן, שלא יראה המתנה, שכבר זכה בה. רגע מרשוחו, דאפילו
 מטעם הפקר נמי לא קא זכו בה בעולם; ודאי, דלזכו נאמן, לרשב"ג, לפרש כוונתו היפך הוכחת, סופי'. בשעה שהיא
 בא להניח מיד המוחזק (גם זולה הטעם, שמלך הרשעו לכ"ד יכלו בעולם לחזור ולזכות בה, מטעם הפקר). אבל לאיך
 גיבא אשם באופן כזה נעשה הוא מוחזק בהמתנה, אחרי עבד איזה משך שבטעות שזיח ומתה, ועתה הוא מתעלם לפרש כוונה
 שחיקתו בדיןך מהוכחת, סופי'; ודאי, דיסבור רשב"ג, שהיא נאמן ככה"ג, כמו שנתנת שורת הדין נבי כל מוחזק בדבר.
 במקום דליכא סהרי; ובהא דנקטינן ב'גיטין' (ל"ב, א'), דאפילו מי שקבל בידיו את המתנה בשעת שהקנייה לו ושחק או,
 ואחרי אמר: בטלה היא" (מתעב בעלה היתה מקודם שקבלתו— הודלת שביד' במה עדים דמי, והרי אמר, שלא זכה בה" רש"י)
 (רש"י) הרי זה נאמן; ולא עוד אלא, אפילו לא אחרים, כגון שחט עליו מ"מ. מאלה שחט היתה שחיקתו עד
 עתה, נאמן עליה, כלכון הרמ"א בחוה"מ (רמ"ה, י'). כפסקו לדין זה: אלא, דהוכיח שורת הדין בכלל נותנת להאמינו
 מאמינין ל' גם לענין פירוש כוונתו, אפילו במקום, שהוא כנגד הוכחות הקבלה ושחיקתה גם יחד.

ידעין, אם לזוט ומתה לבסוף; ואח"כ יזכו לו באותו היום עוד מתנה אחרת, ובתק ולבסוף לזוט, הרי וודאי, דלא פריך למימר, שהסוף הוא יהיה הוכחה, שלא רצה לזכות גם בהמתנה הראשונה; צ"ח שבאמת לא כל העמות שוות, ולא כל הענינים שוים, ולא כל העמעמים שוים אלא האדם; באופן, שבאם התנהג הפעם כך, אין שם יחוס ושייכות לחשוב, שיתנהג כן בפרט פז גם בכל הפעמים האחרות, מבלי כל שנו וממורה בדעתו, העלולה באמת להשתנות לרגעים, לרגלי כל סבה, וגם בלי כל סבה, כדוע בחיים. והדברים מפורשים בספר האשכול להראב"ד (הלכות שחיטת חולין, ס' ג'), שכתב: "בה"א הוא בהמה, דורק ההס לעז' לאחר ששחטה, חששו לומר, הוכיח סופו על תמלתו", והיון דים מוכיחים, שכבר בשחיטה חשב לזרוק דם לעז', דבחד גופא איתרע, דומיא להדיא דעמוד לזוט כסוף (דמיירי באותה המתנה שזמה), אבל בשאר בהמות, שחטת מקמי הני, לא מיישיק". וכן כתב בפשטות הפר"ח ב"י"ד (ס"א, ס"ק ט, ב"ה, ועדין נשאר לגו'). וכן מובאר בתש' שב יעקב (חא"ע, ס"ו ו') שכתב: "אם לא שניך לחלק, דלא אמרינן, הוכיח סופו על תמלתו" אלא באותו דבר דאיתרע ב', כמו ומעשה דקיסרי, שהיה באותה בהמה, גם פלוגתא דרשב"ג ורבנן מיירי באותה המתנה". היינו, שבראש תשובה שאלות שמואל', בכללי ה"א אות ט"ז, כ"ל, ד"הוכיח סופו על תמלתו היינו בחד ענינא, אבל בפני עניני נפרדים לא אמרינן זה". ועי' ברמב"ם (פ"ב מעניני גירושין, הי"ג) ובש"ע א"ע (קמ"א, י"ז), ובג"ם (שם, ס"ק כ"ד), ובתב"ש (ס' ד', ס"ק ה'), — ודוק'.

ואם כן, כש"כ, שהוא מוקלה מן הדעת בתכלית לומר בגד"ד, שבשביל שהאב נתן לבתו המתנה האחרונה שבשטר הלוואה בלי תנאי הפקעת שטבוד הפירות מהבעל, יהיה "סופו" זה הוכחה על דעתו, שהיא קפואה וקבועה ככה במסמרות במוחו, מבלי יוכלת לקבל כל שנו וממורה, עד שלא זזה אפילו פשט אחת בכל השנים הכבירות, בזה, גמשהיה טוקן לה מהמות בעתים מפוזרות, היו כל הנהינות כולן גם הן דוקא נעדרות אורו התנאי! —

ועתה, אחרי שנסחר כל בנין כתיב, הרי חזר הדין, דלכאורה, אין בגד"ד להבעל פירות, אלא רק מסכום העמות, שקבלה במתנה עפ"י שטר-הלוואה; אבל משאר כל מעיית המתנות הקדמות אין להוציא בשבילי הפירות; להיזהר לאמת בעתנה להחזיק במה שבידה עפ"י סדרת "קיס ל"י". **אולם**, נדה נשיינין שפיר בוקן דינא, יתברר לן שלעגל הנהגה שפיר דין יפה כז"ר, במה שסובר לזכות את הבעל באיגלת פירות של כל סכום מתנותיה.

דהנה, בענין הנותן מתנה לאשה על מנת, שאין לבעלה רשות בה, קא מופלגי בזה שתי כתות פוסקים. הכת האחת היא: ה"ר, בעל החוספות (שהביאורו המרדכי פ"ק ד'קדושין' וההגמ"ו ס"ג מהל' זבייה בשם רמב"ה), והרא"ש (ב'קדושין' שם, ס' כ"ט), והרשב"א בתוספו לנדרים' (פ"ח), והעור (א"ע, פ"ה) סברי וליהו, דבעין דוקא, שפירוט נמי הנותן, שמיחד לה המתנה רק בשביל פרט מיוחד, דהיינו: "מה שאת נושאת ונותנת לתוך פוך" וכדומה. והכת השנית היא: הרמב"ם (ספ"ז מהל' נדרים) והרמב"ן (בהלכות נדרים ספ"ד), והב"י בשו"ע א"ע (שם, ס' י"א), והרמ"א (בסחם כות"י דהמתבר במה שלא הנייה עליו, וכדמשמע להדיא גם מלשונו), אינהו לא מזכיר, שפירעו לה הנותן דוקא גם איזה פרט מיוחד (אלא דלהרמב"ם בענין מיהא, ביחוד הנותן, להכ"פ, שבכלל לאורו חתלה הוא טוקן לה המתנה, דהיינו, שיאמר גם: אלא שחששו מה שתר"י; ולהרמב"ן סגי אפילו בשאומר רק ה"א לחוד: על מנת, שאין לבעלך רשות בהמתנה", ולא יותר).

ודיך כמות גופייהו קא מופלגי נמי בגדון לאמתת האשה, העומת נדה בעלה על הנושות שבידה, שנתנון לה במתנה על מנה, המועלת להפקעת שטבוד הפירות ממנו: והכת הראשונה הג"ל (דהיינו ה"ר) — שהביאורה הנ"י בסוגים "ב"ב, דהוק דף ג"א ה"שטע מקובלת שם בשם הרשב"א — והרשב"א, והרא"ש ב"ב"ב, פ"ג, ס' ג"ה, והעור ב"ה"ע ס' פ"ז (י') סוברת, שהאשה לאמת בזה. אולם הכת השניה הג"ל (הרמב"ם בפ"ב מהל')

(ה) דעת הרא"ש (שהיא גם דעת העור) לאו כפירוש אהפקת, אלא שהשמיענו כך הר"מ כפי' פ"ה, אות ד' (רק לדעתו יש לחלק אליבייהו בין משות טינות לגלויות. וכבר התרו החי"ן כסדרתו. נדה ה"שך והב"ב, הבית מליר והבית יעקב שם, ט"ב, וההפלה ר"ש ס' פ"ו). והיינו, מלד שמתוך דברי הר"י והר"ם, שהביא הרא"ש ב"ב"ב, (שם), ויזא להלכה, דלאס תקף הבעל מחמתו משות גלויות הרי היא לאמת להוציא מידו בעטנת "של פלוני הן"; וזהו, דלמנת אישול להוציא לאו בעטנת "שלי הן", כמנו, דאי בעיא אמרה: "אחרים הפקירו בידי" (*). מתא"כ היכא דתקף הבעל ממנה משות טענות, דלא אינה לאמת, בבכת הך ריעותא דעמות, בעטנת "של פלוני הן"; ממילא, בהסתלק, המנו, אינה לאמת גם בעטנת "שלי הן". לביקך

(* ודף לדעת הרבה פוסקים לא קאמרינן "מנו להוציא" ? תרן הבית יעקב (ס' פ"ה, סי"ב, סוד"ה, ט"ד כתב"), ולדידהו יש לומר, דשאי הכא, דיכיון דהו המעות מוקדם בידה, והבעל תקף ממנה בעדים, כבה"ג אשאר, דלשילו כששיינן הבעל כרי, אמרינן לגו' "מנו להוציא" —

מהל' אשוח, הל' ל', והרמב"ן בתשובתו לר"ב"ב (כמ"פ הרמ"א בחו"מ סי' כ"ה, סי' ב'; ואחריו החוקק נדעתו בנפ"ש שערי אפרים סי' ס"ח נגד הש"ך ביו"ד סי' רמ"ב, בהשגחת הרמ"א הר"ה. וגם הש"ך בעלמו פסק בספרו מקצו כהן סי' ע"ב, דלענין דיני ממונות קיי"ל בזה הרמ"א; וכ"פ בת' נזיר"ט חוה"מ סי' ג'), — ממילא, נימא אף אגן בגד"ד, לדרינא וזכה הבעל בפירות כל הממנוע, שבאו לידה מאזיב, כמעט אליבא דכל גדולי הראשונים, ז"ל, אשר לאורם אנו הולכים בכל עניני ההוראה, דהא שתי הכתות הן גם יחד, אף שתלויות בעממיהן, הרי משתוות הן בַּפְּתָח דבבב העמודה כל משות האשה דנר"ד בחוקת נכסי מלוג; דלפי הכהה הראשונה, הגם שהאשה נלמנת

האחד מהפסיקים הידועים לנו, שסובר בדיו הראשון ככה השני ובדיו השני ככה הראשונה, הוא הרמב"א, כפי שהביאו הניי בהסוגיות הן דגדג"ס ודבבב בנח"ל.

והנה, כיון דנקטין, דאם רוב הדיינים, או הפסיקים, שוים בפסק הדין, אלא שהסכמתם אליו היא לאו מטעם אחר, כי כל אחד מהם יש לו טעם בפני עצמו; אשפ"כ נקראים: רבנים, ואוליין בתיביו נגד המושט, החולק עליהם להלכה

לפיק פיעת להדריי משה, לכיון דהיבא דאית לה מנו, מועלת להנך רבנותא טענת שלי הן" אפילו להוציא בה מחסיבת הבעל; איב, כש"כ, כשהיא מחוקקת בהמשות גליוות ושוענת שלי הן לגמרי", דהיינו שמתנו לה באופן המועיל להשקיע מהבעל אף שעבוד הפירות, הרי מועלת פסיר עענה חמתת המנו הניל להוציא מהחוקה הכוללת עיה להבעל, דכל המוצא ביר אשוחו הרי הוא בכלל נכסי מלוג (שפביל החוקה הנו שלל הדיינים מהאשה את החלטות הן בדין עענה והן בפטנת בלוגי הני). ועי' בבב"ס (סי' פ"ה, סי' כ"ו, וב' סי' פ"ו, סי' ב') (**). אכן, נבי משות טענות, יש לומר, כדי שלא לאשמי בפלוגתא, דגם הר"ם סובר, דמנו שאינה יכולה במקום רישותא כוו להוציא מהבעל, המחוקק בשותיה, בעטנת של פלוגי הני" או שלי הן". אף באופן טענותיה מכות להעמיד המעות בחוקת נכסי מלוג, — כך נמי, כשאין הבעל מחוקק במשותיה, אלא שבאה בנחת מאותן הטענות להוציא מחוקה אחרת, דהיינו מחוקת נכסי מלוג, גם כן אינה נלמנת. וזו היא כוונת הדמ', לפי ע"ד, והנה, הדרישה (אות א') חולקת על הדמ' וסובר, דהר"ם והר"ש נקטי נמי בהרמב"ס, דלענין השקעת גם הפירות מרשות הבעל אין האסר נלמנת בכל נטוי, אפילו נבי משות גליוות, ולענין העמדה בחוקת נכסי מלוג נלמנת אפילו נבי משות טענות, היבא שהיא מחוקקת בנכסי מלוג, ורק היבא דתקף הבעל וטענת שלי הן" נותרת נכסי מלוג, שם דוקא סברי הר"ם והר"ש, דיש לתקן בין משות טענות לגליוות.

אולם, לבד מה שדברי הדרישה דחוקים בזה בכלל, במהד"ר, הנה, גם אין יסוד לעיקר טענתו: שראה לסחור דברי הדמ' מולד המנו, דאי בעיאל אמרה: "של פלוגי הני", אין זה בגדר מנו, כיון "אסא אמרה: "של פלוגי הני", הוצרכה לזן לפלוגי כו'; וגם אם היא אמרה: "של פלוגי הני", קיטי מחסיבת [אותה] על פניה; והיך את הניתן מן הממון? דעליהו ורבה. אם אמנת שיש לומר כך בנדי ליבב שותא הרמב"ס, אלא שחסיבת, שדבריהם הם המועתקים בנח"ל, דמליוהו קיימי העור כס' פ"ו והדימ, מהרז מזה, כמה שהצרכו לפרש את המנו הניל בלבן כוו: "במנו, דאי בעיאל אמרה: "אחרים הקידו בידי; לאינה צריכה לומר, מי הם האחרים, וישאר הממון לעולם בידה"; בעת שלפי שמתות הענין, הים יותר נאות להוציא" והר"ש לקי' בלגמיה ולתבז פסות; במנו, דאי בעיאל אמרה: "של פלוגי הני", אלא ודאי, דהתום והר"ש, ממתת שבאו לשלול בזה הפירא, שאנו שואשים כמותם, לכן הסבירו, דכיון לאינה צריכה לפרש את שם המפקד, דממילא הרי היא יכולה להחזיק הממון בידה לעולם; משה"כ לא היתה מוכפדת לעמדה בעטנת פקדון, עד שנימא, דלפיקך הוכרחה לזכור רק בעטנת שלי הן", שמהיא טעמא אין לה כל מנו להפלה, שגם הדרישה בעלמו הרגיש בזה בסוף דבריו!). כן העטם השני של הדרישה: לפסור הבעל, מזה שחברתה נמנעת טענת פקדון, לבל תחטא את עצמה, בבואה להנות מממון כזה. — הנה, גם העטם הזה אינו מחזור כלל, דאע"פ מאן מפיש, שהיא נהנית כזיוו פסם מאותו הממון נטוי, שנתעלמה אודותיה דין, ולא מממון אחר העמון בידה? ותו, דהרי תמיד תוכל להתגלגל, שגליכך היא נהנית ממנו, משום שהפקד בידה מפורש על מנת, שמהא רשאה להשתמש בו כרצונה. הלכך הרי היא נלמנת שפיר במנו הניל, כדבר הדמ', וכבר השיגו על התנגדות הדרישה בזה לפעת הדמ': הניב"ה בקרא (ס) והש"ך בחוה"מ (סי' ס"ב, סי' ו'), והב"ב (באן, סי' כ"ו), והשפלה בתשובתו (רי"ס סי' פ').

מעתה, אחרי התבאר, שבדיני הדמ' נפירוש דעת הר"ש ושועתו דרין יהדיו, ממילא שמעינן שפיר, דגם הטור קאי בש"ו הכת הראשונה הניל: דאף שבדבריו עניינם כאן, כסי' פ"ה, שבהתיקור קאן לשון הרמב"ס לענין האמתות האסר, מבלי שפירי מזנו מוחמה, — הנה עשירים הנה הלן, כסי' פ"ו, שבהדיהם שם כר"ס ורוביו הר"ש, לתקן בין משות טענות לגליוות, דלפי מה שנתבאר כאן, ויפתר החילוק הזה ממילא גם על האופן, היבא דלא תקף הבעל מידה, וכן פירש הניב"ה את דעת הטור בקי"א (סי' פ"ה).

(ו) אחרי שהביא זעת הכת הראשונה בשם "א"י", דכנהאי נווגא דעתו בלכותה הדעה שהוקבעה להלכה בס"ס בדברי מתן ז'; כמו שהליתנו הרבה גדולי האחרונים, שהניאם כס' שרי תמר בכללי השו"ס (סי' י"ד, אות י"ב).

(** לפי"ו, אין הכרח כלל לומר, דהכת הראשונה, החולקת על הרמב"ס בגדון נלמנת האסר, שוללת לאותה חוקה, — ממילא, הרי מכוללת בזה מעל תשובת הרשב"א קוביט הכ"ס סי' כ"ו, ישו"ס, ואף דריו כאן מנו במקום חוקה? י"ל כסברת הר"ם נוגי' כס"ך כיע, דכיון דמליות מנו במקום חוקה היא בעיאל דלא אשכחא, לפיכך אין מוציאין מיד האסר בבימות הפוסקת, וכ"כ היות עיקב כס' פ"ו, סי' א', כס' א', ה"ד הקה"ה, והנה הלתיי גם להלכה כספור נחש"מ בבזיווי חוה"מ (סי' ס"ב, סי' קט"א), גם י"ל כמו שחידש החתומים (סי' א'), דעלמות החוקה ההיא אינה אילמנת במדה כוו, עד שגבוע אמרין ממנו" גדה.

בעתה, הרי אינה מועלת כלל עטם לשון העטנה נגד"ד, כיון שאף לפי דבריה, לא יחד לה אביה את מתנותיה בשביל איזה פרט מיוחד; ולפי הכתובים, שלדורה מועלת לשון העטנה הגיל, הרי אינה נאמרת כלל בעתה או נגד הכתשה הבעל. נמצא, ולהלכה באים כולם נגד"ד לכלל דעה אחת, שהבעל זוכה בפירות כל מעות המתנות, שבאו ליד אשתו. וכבר הוחלטו סברא זו לריבא בדברי התומים על קלוזר "תקפו כהן" (ס' ע"ב).

לא

נשאר איפוא לפנינו אלא הריב"א, שלפי דעתו יוצא לריבא, שהאשה זוכה בעטנה נגד"ד, מטעם דלאמנא עליה, וזה מטעם שעטם לשון העטנה מהניא לדרי', — אי"כ, דכה"ג הרי כבר מוסכמת ההלכה מכל גדולי הפוסקים, דאין לומר, קום לי כהימ"ד במקום שכל חבתי ישראל חלוקין עליו; ובפרט, ולפי העולה מזה, קא פליג הריב"א לענין פסק הדין נגד"ד על רבו הרשב"א (דבוח פסק בתש' מט"ה יוסף, שהביאו הפחד יצחק בסוף כללי, קום לי", דאפילו היבא שיק שני פוסקים בלבד מהתנאים להימ"ד, אפ"כ לא אמרינן, קום לי כוונת" הרימ"ד, באם שבאמה שחלוקה הוא הלמוד במקום הרב); וכש"כ, אחרי שבהלכות שתי הכתובים יחד בפסק הדין נגד"ד לעומת הריב"א, הנה הוחלטקם הרבה מאד וגם גדולי הראשונים המפורסמים (בלשון הסב"י בתשובותיו סוף ח"ב, בדיוני, קום לי" אות ה'); וגם, אחרי שאף הכרעת הש"ע והרמ"א נכללה ג"כ בדעת שתי הכתוב הג"ל: הרי באופנים נאלה לא אמרינן, קום לי", אפילו היבא שהחולקים על רוב כזה הם יותר משיבא אחד. כמו שנהבאר כל זה בדברי התומים על קלוזר

"תקפו כהן" (ס' ק"ג — ק"ד) ונתת"מ בדיוני תפיסה כלל כ', ונתת"מ שב"י הג"ל, ובספר מאונים למשפט בדיוני תפיסה (ס' י"ז, אות ב').

ובין

דויעין לדיון, שאין האשה יכולה נגד"ד להפקיע השעבוד של נכסי מלוג מכל מעות המתנות, שהיתה מקבלת מאביה, — נראה נמי, דאפילו להשביע את בעלה על עטנתו, המכתשת את התנאי, שלפי דבריה, היה אביה מתקנה צעת נחיתותו, ג"כ אינה יכולה: דלפי דלדעת כח הפוסקים השניה הג"ל, הרי היבא לשון התנאי, שטוענת האשה, מועלת לענין הפקעת שעבוד הפירות מהבעל; וגמלא, לדרידוה, נהי שהוא נאמן כנגדה להבאם לגמלי את התנאי, מזה, שכל ממון הבמלא בידה הרי הוא בחוקק הבעל לענין ג"מ; מ"מ ודאי, דלאמתו היא דוקא עפי' שבעה דרבנן, כמו בכל עניני טוען ונטען הדומים לזה, — אכן, כיון דלדעת הכח הראשונה, אין כאן מקום לחיוב שבעה כלל וקבל, דהא לדורה, אפילו אם היה הבעל מודה

בפה מלא לעצמה אשתו, הרי אין תנאי בלשון כוונת, שטוענת האשה, מועלת לענין ההפקעה מתורת נכסי מלוג; לשיכך הוא דקא מלי שפיר הבעל לפטור עצמו מהשבעה בעצתו, קום לי" ככת הפוסקים הללו (ש"ס מקו, ז"ל, העלה זכרונה בשופ"ע יוד סס"י רכ"ב בנזיר, ויש אומרים); דהא כבר הסכימו הרבה רבוחא, דאמרינן, קום לי לאפטורי משבעה", כמבואר בפחד יצחק ערך ק' בהנהיגו על כללי, "קום לי" להכנה"ג, אות ע"ד, וזכורו לאברהם ח"א חיה"מ, ערך ק', ובמאונים למשפט בדיוני תפיסה (ס' י"ז, אות ו'). ולא עוד, אלא דמה"י טעמא אינה יכולה אותה האשה להטיל על בעלה אפילו חרם הסתם, כמש"פ בזכור לאברהם, שם. —

ועד

הדקה, שהיתה האשה נגד"ד משפחת מריח הבעל, אשר, בהולד כעת בנייהם הסב"סך על אדות נכסי מלוג, שולל מאמה הבעל בעצמתו את החלק, שהיתה קצפה לקבל בשכר הדקה לעו"כ; ובתשובה על טענה כזאת, מצינו דהאשה, שחקפון מעשה ידיה דשפחה לדקה מתפסת הנית; כאן לה בעלמה כל תקוה ממנה לעתיד.

הנה

אם נותנת האשה קי"ל הבעל אפילו סך מועט, דאמרינן או דעמי" דהבעל, דלא קפיר על זה, בדנקיטין ב"ב"ק, (ק"ע"ט, א'), — ודאי, דהשכר המיועד בעד עלם פורון הדקה, הרי הוא שייך רק להבעל, ולא להאשה; דהא אין לה שום קנין במה שהיא נותנת משלו, כיון שהוא אינו משועבד לה מהנאי כתובה להספיק לה גם מעות לדקה; דהרי אפילו מה שזכרה כבר לדקה, אפילו לאחר נשואיה, ואפילו לא הפך לה הבעל, נמי אינו חייב לשלם; כפי העולה ממאי דמסקי' התוספות ב"ב"מ" (ק"ד, א', דר"ה, ה"ג) והג"א (ס"ה). ועי' בתש"ה שח"ד (ס' ה"ב). אם לא היבא שהיא נושאה ונותנת בתוך הכותב, ושמע הבעל את נדבחה ולא מיחה, דאז הוא חייב לשלם, מזה, דמשום תקנת השוק סברי כמה רבוחא, דכל דבריה ומעשיה קיימים (דממילא, נגרתת בכלל תקנת השוק גם הנהגתה בענין חלוקת הדקה, כמבואר בתש"ה מהר"מ אלשיך ס' י"ט); אבל אם כשנועד לו קודם שפרעה נדבחה, מיחה לאלתר (ע"י ש"ך יוד סי' רמ"ח, ס"ק י"ב), הרי הוא פטור מלשלם, משום דכה"ג אין בכל מעשיה בלום, דכל כמה שמתה יב"ק"ה אינו אלא מזה דיש לה דין שליח; וכיון שמיחה יב"ק"ה בקבוע לו, סלקה בזה משליחותה, דעשה כאומר לה: לתקוני שדדתיך ולא לעוונתי". כל זה מתבאר מתוך דברי הרא"ש בתשובותיו (כלל י"ג, ס' י"א); עפי' מה שפירשש בתש"ה מהר"מ אלשיך הג"ל, בתחלת התשובה ובאמלצה דריה, ויחד כי הלא לא

בסת"ו. ועי' ביש"ש שלי, ב"ק" (ס"ס י"ט, ג"ה
 ומה ככתב היכא שמיח"ה) ובס"ך חו"מ" (ס'
 ל"ז, ס"ק ט') בגדול חשיבה הרא"ש הנו', ובה
 שהשיג על הס"ך בזה בחצונות הנספחות לס' מנחת
 יעקב (ס"ו ט').

נבוצה דבנד"ד, אפילו לא היה הבטל שולל
 מחשבו בעצמו שכן פורח הלדקה,
 ואפילו לא היתה אשתו מתעלמה למוטע מומט
 פירות נכסי מלוג, הרי בכל גווני היה שייך שכן
 כזה רק לו לבדו; ולהיפך, אם גם כעוב עליו
 לבו, היה מקנה לה חלק משכרו המיועד בעד
 הלדקה, שפורה מש"ו — לא היה מהני כלום,
 דלא יתכן, שזכ"ל ארס להקטן לזולתו וזכותו
 הרוממית, כמבואר בת"י מהר"מ הלשק"ר (ס' ק"ה)
 באריכות.

באופן, שלא תלוי טענה הבטל, כפי שבה
 בההנהגה דנד"ד, אם לא בענין שהעובד
 היתה, שנקודת נהן לה במתנה חלק ממועותיו
 המזומנות והקטנו לה באופן היעול ובאופן שהיה
 ראשית? וכן לקדק מהמתנה הוא; דבכ"ה, עיין
 דקנה לעצמה, כדקטינן בצור"ע א"ע (ס' פ"ה,
 ס' ו' : ע"י בח"מ, ס' ק"י ט'), הרי ודאי שייך
 השכר המיועד בעד הפורחין רק לה לבדה. אך בעת
 הוא טוען, שאף שהקנה לה במתנה חלק ממועותיו,
 לא עשה לה נתינת הלוו' אלא אדעתא דרבנן,
 דתקינו לו פירות נכסי מלוג שלה, דבאופן כזה
 דוקא הוא דהיה ספוק בידו לתת לה במתנה מעות
 על מנת, שהפורח לקדק; אבל אם היה יודע או,
 שהיה הפרחן חוק בחיוב זמן להפקיע ממנו שעבוד
 נכסיה בחוקת היר, לא היה מקנה לה מעותיו מעיקרא;
 וממלא, דהוה קנין בעשות, שלכן הפסידה שכרה
 המיועד בעד פירוכה לקדק ממועות כאלו. באופן
 היחודי הזה הוא דיש מקום שפיר לעצמו, משום
 דחנן חמדין דעתו, דודאי לא נתן לה המתנה הוו,
 אלא אדעתא, שכלל אשה שכרה, על דרך הפרחן גדר
 הדין ביחוסה אליו בדברא דמוטע; על דרך המבואר
 בחת"מ (תלת ס' רמ"ו) ובסמ"ע (ס' ר"ז, ס' ק'
 י"י) ובסת' מהר"ל (ס' ק"ח).

אולם, בזה דברים חמורים, שנקקין אנו לזייר
 העובדא באופן כזה, דוקא היכא שאנו
 באים לרין על אודות השכר המיועד בעד עלם פורח
 הלדקה, שאינו שייך אלא למי שהוא בעל המעות,

שנחפורו; אבל בזמנו לרין אודות השכר המיועד
 בעד הערחה להעסק בחלוקת המעות לעניים.
 פשיעא לן, דהאשה, המתעסקת בזה במעות בעלה
 אם בדבר מועט, או גם בדבר מרובה, בהלשק"ר לזה
 הראשון המיוחדת, ודאי, דיש ויש לה שכן מרובה
 בעד הטפול וההתעסקות; דבזה נכנסה איפוא לסוג
 גבאי לרקק, דאף שגם הם הגם מתלקים מעות,
 שאינן שלהם, מ"מ שגם גדול מאד, דעלייהו קאמר
 קרא': ומזדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד',
 כדדרשין ג, ב"ב" (ח', ב').

ולפי"ן, אך לתם ערס כת"ר להביא ראייה מעובדא
 דבביתו דמר עוקבא (בכ"ה) ס"ו,
 לענין הא שהאשה מקבלת שכר בעד מה שהיא
 מתלקת לעניים משל בעלה, — דהא בלאו האי עובדא,
 מהייבט כך שרס הדין, דודאי אינה טפלת צפרט
 זה מנבאים דעלמא, וארדיבא עדיפא עוד מינייהו,
 בזה שלב בעלה בידה להטותו לכל אשר תחפוץ,
 וכדאיתא במדר' "בראשית" (י"ז, ו'). ונסיך הוא,
 כי מעובדא זו ליכא להסתייע מידי, דאפשר לרחות,
 שלחם והבשר והמלח, שהיתה מתלקת לעניים,
 לא היו כלל מש"ש מר עוקבא, אלא שהיא היתה
 נורעבה עלמה ומקמלה ממונותיה הקבוצים לה;
 ואת זכא היתה מתלקת לעניים, דשורין מוותין
 כלה הרי שייכים לה לבדה לגמרי, באופן, שאין
 לבעלה עליהם גם שעבודא דנכסי מלוג, לפי מירין
 השני שבחוס' "מור" (כ"ד, ב', ג"ה "שקמלה")
 והר"ן והג"י בצירושם לתהניחין ד"גדרים" (פ"ח, א')
 שהכריע כוונתיהו, בתשובה מאהבה". שהביאו הפת"ש
 בא"ע (ס' ע', סק"א). ועי' בבית יעקב (ס'
 סוף ג') ובכ"מ (ס"ס פ', סק"א). וזו, דשוד
 אנו מוכרחין לפרש כך אותה העובדא, דהא קאמרין
 שם, דלפיכך פתיחה וזוט מר עוקבא מוטה אשתו
 בענין פורח הלדקה, משום, שהוא היה עוין רק
 מעות להעניים, ולא' מידי דמיכל, כאלהו — ואם
 איחא, שגם היא המאכלים היתה אשתו נוטת
 משלו: או אינה אלא שלוחו לחוד, והשכר המרובה
 בעד ויחוד המאכלים לעניים הרי הוא שייך נמי רק
 למר עוקבא, אפילו אם היו העניים מתפרנסים
 שלא בדיעותו לגמרי (כדאיתא בשם ר' אלעזר בן
 עזריה בספרי "דברים" כ"ד, סוף פסוק י"ט);
 וממילא, הרי יהיו תמוהים מאד דברי הגמרא
 המתנגדים לזה! אלא לנו ש"מ, שהמאכלים היתה

טפלת
 (ו) וז"ל, דגם הב"ש (בכ"ה י"א, סוס"ק י"ג) כוון לדעה זו: כדי שלא יתנגד לעולם הדין, המתבאר מתוך דברי כל
 הגד כרעות; וגם, כי, כפי הנראה, המקור האחד לדבריו הוא תשובת הרא"ש הג"ל. לפיכך יש לפרש דברי הב"ש כך: "אשה
 הנושאת ונותנת בבית, אם נדרה לקדק, זריך לבלם כבטלה (ר"ל: באם שטועה נדרה להבעל, ולא מיתה); ואש"י דיכול למוות
 לה להבא ר"ל: אף לאמר שגמרה, רק שהוא קודם הפרעון ותיקף לכשמועד לו, דלכתי מיקרי באופן כזה, להב"א; וזמנו
 שהתחם בלתי כיו מהר"מ הלשק"ר באומע התשובה הג"ל; מכל מקום זריך לשלם מה שגמרה כבר (משום דהרי שח"ק
 נתינת לו נדרה)".

נוהגת לעניים רק קט' קט' וזל' קט' קט' עוקבה כלל, עפ"י האופן, שנבחר.

ואחרי הכתוב לן כל זה, הרי יוצא לענין נדנד, דאפילו בעשות האשה היום זר מעשה, למגע מהבעל בחוקה הוד פירות נכסי מלוג שלה, דמשה"כ יומד הבעל וזוהו, שאין לה כל חלק ונמלה בשכר הלקה, שהיתה מחלקת ממזוגו, — אעפ"י חן בדבריו ממש כלל, דנהי דבכל גוויי אין לה חלק בשכר עלם פרוץ שעות זולתה ללקה, מ"מ הרי יש לה שכר מוסד אחר, דהיינו, בעד הטייתה לב בעלה לטוב וטרחתה והתעסקותה לחלק לקה בשליחותה; אחרי שזכותה זו, שכבר רכשה לה מזל עלם פעולתה הפרויה, הלא אין הבעל יכול לשלול ממנה בשום טענה שבעולם; מחמת, שאין כל יחוס ושייכות למפעלה בעניני הלקה והחסד עם שפסודה לבעלה בעניני נכסי מלוג וכדומה.

סימן מא.

עיד התקל יהושע בן זלמן הבקן מעיר פיראטין, הנמצא כיום בצבא רוסיא, הגלהם עם תיאפאנים; אשר, כפי מכתבו, השתתף כבר פעמים בהתנגשות עם האויב; ובהשתורח עליו נפשו מפחד העתיד הנורא, הגהו משתוקק לפטור כנג את אשת נעוריו, מטליא פירא בת אליה, לבל תתען כל ימיה; אחרי שמלבד, העינון העולמי, הצפוי לה מצד תכונת המחלמה, הגה כרוכה בעקב האסון עוד צרה אחרת, כי אין להם זרע, ובהודקה, חלילה, לחליצה, לא תשיג כואת בשום אופן בעולם, כאשר העיד בה מראש יבכה האהר, העלול מצד מזוג לעמוד בעקשנותו ובסרבנותו למציית דינא.

והנה, אחרי אשר בסנדוריא, אופן המחלמה, לא יתכן בשום אופן להשיג רב וסופר בשביל סדור הגט, עלה על דעת כת"ד בשאלתו, ששלה אלי ע"י הענוגה, כי אפשר, שבמצב רע ומר כזה יש לסמוך לסדר להאומללה גט בפיראטין, אחרי שיבנה הבעל עפ"י כתבו סופר ועדים ושליח סתושבי פיראטין.

מהיות אפוא עלם ההלכה עמומה מאד בנדנד, ההכרח להאריך בענינה, בכדי שתתברר ומתלבן, כדלוי, בעה"ת.

הנה, בסקירה הראשונה תופענה כמה לעיניו שלם שיטות, שראשי מדבריהן הם:

(א) **הרמב"ן** והריטב"א בחידושיהם ל"גטין" (דע"ב, ע"א), הסובייס, דמדקאמריין טס: „קולו — לאפיקו מדרב כהנא אמר רב", מוכח להדיא, דרק גבי מרש דרב כהנא (שהיה פקח מתחלתו, וכעת אינו שומע ואינו מדבר) הוא דממעטין דבור מוחך הכתב, „משום דדעתא שגיטתא היא, אבל בריא שלת כתבו ממדינת הים: כתבו ונתנו גט לאשתי, כומבין ונתנין, ולא בעי שמיעה מפיו ממש". נמלא, דבין פקח, בין נשתתק ובין שומע ואינו מדבר או מדבר ואינו שומע"י, שדינס כפקחין, מגרשין ע"י מיניי סופר ועדים ככתב;

(ב) **רבנו** ירוחם (ח"ג, נכ"ד), הסובר, דרק בנשתתק ובהלם לגרס הוא דמהניא כתיבה; והיינו כפשטות סוגית הגמרא (דע"א, ע"א), דהיבא דהרכנה מהניא—כש"כ כתיבה, דעדיפא טובא. והטעם הסביר הב"י (ס' ק"ב, ב"ה"א, „אם נפטר"), שהוא משום דלא אפשר בענין אחר, אבל בפקח, שיוכל לדבר, לא הכשירו לכתוב ע"י כתב-ידו; וה"ה דע"י הרכנת ראשו גמי אין כותבין; וכש"כ הוא, דבעינן קולו דוקא, כיון דאפשר;

(ג) **ספר** התרומה והרשב"א בחידושו (טס), והרא"ש (פ"ז, ס"י י"ט) כתיובו הראשון, השוללים בין מנשתתק ומאלס ובין מפקח ענין המינוי ע"י כתב; מטעם משמעות הירושלמי, שכתובה גרועה מהרכנה, ומוטעם ה"א דחיא' להדיא במוספחא ד"גטין" (פ"ב, ה"ח); „ולא עוד, אלא אפילו כתב בכתב ידו לסופר", כתוב"ו ולעמוד", „תמוז", אעפ"י שכתובה ותמוזו ונתנוהו לו, ונתנו לה, פסול; עד ששמעו קולו אומר לסופר: „כתוב"ו ולעדים: „תמוז"ו".

והנה, הא פשיטא, דלשטייה השניה לא תתנגד אותה החוספתא, מוסס ד"ל, דעד כאן אינה שוללת החוספתא מינוי בכתב, אלא מפקח, משום דגס הרכנה לא מהניא גבי, אבל לא מנשתתק ומאלס; דכיון דנקטינן בחמתיון, דישנס בהרכנה, ישנס גמי בכתובה, אכן נראה, דאפילו להשיטה הראשונה גמי לא תתנגד כלום, כפי שיתברר לאחר ההעמקה הבאותה.

הנה, מוסגית תלמודין מוכח להדיא כהשיטה הראשונה: (א) מדמעט הנמרא מ"קולו" רק מרש דרב כהנא, ולא קאמר לרבותא כפשוטו: „לאפיקו כתב"ו יד"; ככוחת ר"מ, שהביאו המדרכי והרא"ש, הכלולה בדברי הרמב"ן והריטב"א. (ב) אם איחא, שתבין להעלות במקרת על הדעת ענין השליטה מכתובת

(א) כנוגע לדעת הרמב"ם בנדנד ואינו שומע, ע"י כפר"ת (ה"א ע"י ק"ב, ס"ק י"ז) ובתש"י ל"ג להמדר, ז"ל (ט"ז, ס' ק"ח, סוף אות א').

שחחק או פקח מעלת הדמיון לדבור בטובע מינוי
 סיפר ועדי הגט, אם כן, הרי אין מקום כלל למה
 שהקצה רב יוסף על רב כהנא: "מאי קמ"ל? הניחא:
 נשחחק כו'!" דהא טובא קמ"ל, דכתיב דדבור
 דמ"א, מה שלא קיינו יודעים מזהותיו. משום דאפשר
 לומר, דהרמב"ם עדיף, להיזהר פצולה, שחכמותיה
 בגוף מחאימות יותר לחכמות הדבור מפעולת
 הכתיבה, וכמו שסובר באמת ר' מנחם צירושלמי, לדעת
 כמה מהפוסקים?; כן, אדמשי ר' יצחק: "אלם
 קאמר, שאני אלם", דמשמע, דאלו השניענו רב
 כהנא דינו באלם, היה אז באמת מקום לקשיה רב
 יוסף, הרי עפי הוה עדיף ל"י לתרן, דרב כהנא בא
 להשיענו עלם מעלת הכתיבה; בכדי לאפקי מהבשרא
 המועט, היפסחיה מהרמב"ם, מה דהויא רבוואא אפילו
 באלם; דממילא, היה שולל בזה הוחה הקשיא מכל
 כל, אפילו היה ר"ב משיעמו דינו באלם דמזניתין. —
 אלא לאו ש"מ, דגם פשיטא לרב יוסף ולר' יצחק,
 דבין לגבי מינוי דגם לא בעינן הגדה כפה דוקא;
 אלא דבעינן רק ידיעה, שהמגיש הוה סכים, שאלה

אף אכן נמי הניחא: ... נשחחק הוא או נשחקה,
 לא יוסיא עלמיה — מאי עלמיה? לאו אפי' אחר
 דיכול לדבר מתוך הכתב?; הנה, מלדא קאמר
 אב"י, כפי הגאון, לכאורה, בניגוד לדברי רשב"ג:
 "לאו אפי' דיכול לדבר בטוב גט", מוכח, דפשיטא
 ל"י, דרשב"ג סובר, דכתיב היבא שהתחמש אינו יכול
 לכחוב את הנט בעלמו, אלא שיכול לכחוב רק
 ענין מינוי סיפר ועדים בלבד, מועיל שפיר האי
 דבור מתוך הכתב, וכחא דרב כהנא, — אם כן
 יפלא: מנא ל"י הא מלתא? הרי מדרשב"ג לא
 שמענו אלא, דפקח שנתחמש דינו, שיכול לכחוב
 גט בעלמו, משום דכתיבה, שלמדה בעודו פקח,
 מעידה שפיר על דעתא זילוחא דאית ב"י (שהו
 טעם רשב"ג, כדמוכח מלשונות רש"י ב"ד"ה "בחרש
 מעיקרו" וכו'ה, אבל פיקח" ומחוספות רי"ז שס);
 אבל הדין הלדדי, שיעיל מינוי הסופר גם ע"י
 הדבור מתוך הכתב, הא לא אמרו רשב"ג כלל.
 דהרי אפילו בפקח גמור הדבר לרף תלמוד, אם
 מועיל בעלם מינוי כזה!

ואף

דהכרח לומר דבדברי רשב"ג, לבין שהסיר,
 ש"הן מוחמין" על גט כזה, הרי הוא בודאי
 ע"י מה שהתחמש מינה אותם עפ"י כתבו, —
 מ"מ אין מזה אחתי ראיה, שמינוי כזה יועיל אפילו
 לגבי סופר, דהרי י"ל, דעדים שאני; דהא
 רשב"ג סבירא ל"י לענין גישין כר' אלעזר, דעדי
 מסירה כהני, כמבואר בתוס' גישין" (ד"א, ע"א,
 ב"ד"ה "רשב"ג"), שממילא קאי לדירי האי, וכתב"
 דקאמר רחמנא, רק אחתיבה, ולא אחתימה, כדאיתא
 לעיל (ד"ג, ע"ב); והחתימה אינה אלא עלה טובה
 בעלמא, מפני תקון העולם, שקומה מסור ברזון
 המגיש (כמבואר בתוס' שם, ב"ד"ה ר"י אלעזר";
 ובב"י סו"ס קל"ג); וכיון דעמחא דה"י תקנתא
 אינו כלל מלך דכתיב דשליחות, פשיטא, דלא מזריבין
 להזקיקימה שום שליחות בחתימה, כהא דמזריבין
 בכתיבה (לדעת הגן רבוואא, שהובאו בב"י ובכ"ט
 ריש סו"ס קכ"ג); וא"כ, כיון שהעדים אינם לריכוס
 לעמוד במקום הבעל עבור שליחות, הרי אינם נזקקים
 לשום מינוי ממנו? אלא שלרף רק, שלא יקפיד הבעל,
 אם יחתמו הם, ולא אחרים, לפיכך די' ליה,
 אם יודיע הבעל העדר קפידתו ע"י הכתב או ע"י
 רמזיה בעלמא, מה שאינו כן גבי סופר, דרחמנא
 קאמר: "וכתב", דהיינו שהבעל בעלמו יכתוב
 גיטו, אלא שהסופר עומד במקום הבעל ממש,
 יסבור שפיר רשב"ג, דבעינן דוקא, שהתמוחו חתיה
 גמורה

יכתבו ויחתמו, וכי"כ החוספות (שם, ב"ד"ה ר'
 ירא'), אם כן אין לך הסכמה גדולה מזו, שכתבה
 בכתיב"דו, דנגדר הסכמה בודאי עדיף טובא מהרמב"ם;
 דהי דהרמב"ם הוה הנוטה, שהאדם מראה בעלמות
 גופו, מ"מ הרי אין לה שום דמיון עם הדבור,
 שזו אינה אלא רמזיה קלרה בעלמא, והדבור באים
 בו הענינים מפורשים ומבוארים בצריכות; משא"כ
 כתיבה דומה בתכלית לדבור, דהרי אותם הדברים
 עלמס, המחבטאים בשפטים, מתבטאים גם באמלעות
 הקולמוס, כמ"ש שהם ממש, מלה במלה, בפירוש
 ובהמשך ארוך. הלכך הוא דסובר רב כהנא
 לענין חרש דידו, דאף דהרמב"ם לא מהניחא גבי'
 מיהו חתיבה, לעולם מעלמה, קא מהניחא שפיר; וכמו
 שפירשנו רש"י (ב"ד"ה "אלם קאמרתי") והתוס' (ב"ד"ה
 "אמר רב יוסף"). והיינו, שחחה שהיה לו לרב
 להודיענו דינו כשטעו: "חרש, שיכול לכחוב מינוי,
 כותבין ויחתין גט לאשפתו", השתמש במבטא חדש
 לגמרי, באמרו: "חרש, שיכול לדבר מתוך
 הכתב כו'". — מחמת שזא להשיענו בזה גם טעם
 מעלת הכתיבה, שהוא משום שמתוך הכתב
 יכול לדבר" כל התלות וכל הענינים שבשולם
 באר היטב, כמו בשפטים ממש, מה שלא יתכן
 מתוך ההרמב"ם. ג) מהא דקאמר ר' יוחנן בסבייתנו:
 "חלוקין עליו חתיריו על רשב"ג (דקאמר): "אלם
 פקח ונתחמש הוא פותב וכן מוחמין"; אמר אב"י:

ג) וכבר חתרו בכל ענין הרשב"א והפ"י לתרן האי קושיא אוליבא דבעלי הטיטה השלימה הגיל.
 ג) והא דמזריכות המגשה (ע"א, ע"ב) והחוספתא (ד"ע"ב, ע"א), דגם להעדים יאמר המגיש: "חמונו" — היינו
 משום דלא חמין כר' אלעזר: ע"י כ"ש (ריש סו"ס קכ"ג) וכשרת אדמור הוקן, ז"ל, היספחות לשבע עלו (סו"ס ל"ד, ב"ד"ה
 "אמנם הילכע"ד); וע"י כפ"י, דכדכיו על המגשה ועל החוספתא הגיל.

גבורה, דהיינו כגוף משרש מפי התגרש בעלמו, ולא מפי כהנו. ואין לומר, דכיון דבעין כך מדאורייתא גבי כתיבה, עמא נמי, דמגד התקנה מיהא בעין כך אפילו גבי חתימה, מחמת סברה כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. — דבאמת אין שינוי הבא להאי סברה, דעד כאן לא שמעין לה, אלא גבי תקנה גמורה, שקיומה מושל בתורת הויב, שרק לענין זה נאמרה הסברה בכל דוכתי בשם? אבל לא גבי תקנה כגון זו דחתימת עדים בנש, שאינה בגדר תיוב כלל, אלא שהיא רק. עלה סוברה בעלמא, שגד האדם, שלא לקיימה אפילו לכחלה.

הדרין ממוילא לקיימותו: מנא לי' לאבוי ליחס לרשב"ג קולא כו', דאפילו לגבי מינוי

הסופר חסיני נמי ב' דבור מתוך הכתב? **אלא** על כרחך לריך לתקן, דזה היה פשיעא לאבוי, דלכו"ע נאמרה בדבור דמילא לענין המינוי, וכל השקלא והפשיעה הוא רק: אי דייגינן דין פקח גבי נחתש; ולפיכך, כיון דרק שמעין מרשב"ג הא דפקח שנחתש איס ב' דעמא לילתא, לענין שמועיל כתיבה נט ע"י מגרש כזה בעלמו, חו ידעין ממוילא, דגם מינוי הסופר במקומו ע"י הכתיבה נמי מושיל גבי, כמו גבי פקח, כיון שהיא דומה בזה בתכלית להדבור.

והנה לצד הוכחה דעת אבוי, שילא לנו מביאור

דברי רשב"ג, עוד יואר על ידו נחב גם בסעיה הירושלמי ד' גיטין (פ"ו, ה"א), התסובפה מאד, לפי פירושו נושא כליו. דאיחא סס: תני: חרש, שחרש, אין הרוצחו חרומה. אמר רשב"ג: בדיא, שהיה חרש מחלמו, אבל אם היה פקח ונחתש, נותב, ואחרים מקיימין כפשידו. (אבל אם היה פקח ונחתש, נותב. בגיטין בתפשידו, ואחרים מקיימין; וכן בתרומה, הוא חרש ואחרים מקיימין על ידו. פלגין.) ר' יעקב בר אחא, ר' חייה בשם ר' יוחנן: חלקין על אשונה הוה (כלומר, חולקין עליו חבירו על רשב"ג, וכדברי אפילו פקח ונחתש אינו יעיל לגרש, אפילו יודע לכתוב. קר"ע.) אמרין (קושיא היא): והא מתניחא פליגא (על רשב"ג): נחתש הוא או נשתה, אינו מוילא עולמית — ויכהוב, ויקיימו אחרים כפשידו? קיימניה, בשאינו יודע לכתוב. (ומשני: קיימניה, מתניחין איכא לאוקמי בתרש, שאינו יודע לכתוב, אבל חרש, שלמד כתב בליתא, נותב נט בתרשמו, וכשר. קר"ע.)

היבז ר' בא בר ממל: והא מתניחא פליגא (והך ברייתא דמייחא קשיא לרשב"ג. קר"ע): הרי שכתב ככתב ידו אמר לסופר וכתב, לעדים וזהו, חשפי שכתבו ותמחו ונתעו לו, וחזר ונתנו לה, אינו גע'!. והנה, לפי הקר"ע והפליג, שפירשו הך חוספחא צבריא, לצד שפירשיהם מגד עמא דחוקים נאד, במהכיר, הרי גם עלם הפירכא המורה, דאף, לפי השקך הרבדים, כל תכליתה היא להביא מהחוספחא, איך שהיא שוללת מהנחתש דעת ללילה אפילו במקום שכתבו מעד עליה, מה שהוא היקף מדעת רשב"ג, — ולצדק, אין זכר לזה בתחוספחא, דבבב

בגמורה, דהיינו כגוף משרש מפי התגרש בעלמו, ולא מפי כהנו. ואין לומר, דכיון דבעין כך מדאורייתא גבי כתיבה, עמא נמי, דמגד התקנה מיהא בעין כך אפילו גבי חתימה, מחמת סברה כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. — דבאמת אין שינוי הבא להאי סברה, דעד כאן לא שמעין לה, אלא גבי תקנה גמורה, שקיומה מושל בתורת הויב, שרק לענין זה נאמרה הסברה בכל דוכתי בשם? אבל לא גבי תקנה כגון זו דחתימת עדים בנש, שאינה בגדר תיוב כלל, אלא שהיא רק. עלה סוברה בעלמא, שגד האדם, שלא לקיימה אפילו לכחלה.

כן אפילו להתוספות (דכ"ב, ע"ב, ב"ד, ה"א),

דסברי, דעמא הנחתש מינוי הופר ועדים הוא, לאו משום שליחות, אלא משום, דכשלא היה בעל לא חשיב לשמה, דלפי' אפילו לר' אלעזר, כיון דחתימי מיהא עדים מגד תקון העולם, חו בעין כו' גביהו לשמה, דהיינו, שחתימתה היה עפ"י ליווי הכפל, כדקאמרין לעיל (ד"ד, ע"א); — הנה, כיון דהאי לשמה דגבי חתימה הוא רק מדרבנן, כמבואר בחוש' (שם, ב"ד, ה"א), ע"י נבחר, ס"י רכ"ח ובג"ש ס"י ק"א; ס"ק ז', ובג"ש ס"י ק"ב, ס"ק ב"א); — אם כן יש לומר, דרק גבי חתימה דרבנן הוא שהקל רשב"ג ע"י המינוי בכתב, אבל לא גבי כתיבה דאורייתא. ואף דלפי' הרי שיובה, לכאורה, סברה, גל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, דחו ליכא לתוסה, כדדחינן לעיל, — הנה, יל, דרשב"ג אינו סובר כלל האי סברה, ואינו שמיטו ב' בחוש' (דיא, ע"א), דהנה רב אינו סיבה, וזאת וזאת, יל עפ"י הכלל, המבואר מדברי המוס' גיטין (רי"ס דס"ה), ד' גיטין דאורייתא תקון הוא לאו דוקא, שדן התקנה יהיה מהאים בכל דקדוקיו דאורייתא, אלא, שהיה רק דומה לזה בכללותו, דלפיכך כתבו שם, דאף למאן דסביר, דלגבי דאורייתא לא קיחא הנכחה פחות מג' עמאם, אפיהי' לגבי הית של שיחופי מבוטא דרבנן סניא הנכחה קל"ח, דהיינו עפ"י; ממוילא, אפילו יסבור רשב"ג להא דכל דתקון כו', ומ' גבי כתיבה דאורייתא הוא דבעין מינוי גמור, דהיינו בשם, אבל בחתימה דרבנן, נתי דבעין נמי מינוי, מיהו סני שפיר במינוי כל-ד-הוא, דהיינו ע"י הכתב; עוד יל, דכיון דלרשב"ג הוא ענין החתימה מגד עלמו רק דרבנן בכל גווני, ועוד יאר על זה דקון דיד', שפילו ר' מאיר מודה בכה"ג, דגבי הוא חתימת העדים רק מדרבנן, מחמת דכיון שהבעל בעלמו כתב הנט, הרי אין לך חתימה גדולה מו', כמבואר בחוש' גיטין (ד"ג, ע"ב, ב"ד, ה"א), ובג"ש (דפ"ו, ע"א, ב"ד

דהרי היא מצלתה הגע רק מלך לתא דמינוי
 בכהב, ולא מהני אפילו בשפק; שבעש הא דיעא
 אפשר לומר שפיר, דנס רש"ג מודה, דהרי הוא
 לא מיירי אלא בלס שהתחשב כחב בעלמו גוף
 הגע ושרק העדים נתמו בעלמא עפ"י כתבו
 או רחמו, משום דנביהו ליכא קפידא בליכא
 מינים, כיון דעדי מסידה כתיב, כדלעיל, אבל
 משנין מינוי הסופר בכתב הא לא קא מיירי
 כלל, ופסיר יכול לספור, דמינוי כזה לא יושל
 למינר; וגי, ולהוספתא לא מהני גס מינוי
 עדים בכתב, ממשמית שס: עד שימשו קילו
 אמר לסיפ: כזיב, ולעדים: חתומי, הינו
 מטעמא, דהיא קיימת בשעת ר' יהודה, וכזיבה
 יחתימה שוה במעלתן (כמבאר בב"ש ובפני
 ובפני הדמור' הוקן, וזל, שהובאו לעיל בהערה
 ג); מהיו מדון איכות דעת הכתובים הרי
 לא איירי הוספתא כלל וכלל; וא"כ הרי אפשר
 ואפשר לומר, דהיא נמי סוברת כרש"ג, דהיא
 שהתחשב כחב בעלמו הגע, הוה גע מעלמא,
 מלך שהכתב הוא הוכחה הלימתא על דעתו הללוה;
 ולפיק, אם התפקא אח"כ ומינה עדים בפיו,
 יוכל לרש שפיר בנט כזה (ע' במתנין דג'טין,
 כ"ג, א'). — לפי, הרי אין כאן שום החלטה
 להפירא, המתבאר מסיני הרובלמי! לן נראה
 ברור, דר' בא בר ממל מפרש לך הוספתא, דאיירי
 במו שמינה סופר ועדים בכתב לא בדרך
 הזדמנות, אלא מלך הכרתיות העדר הדבור,
 דהיינו פקח שנתחשב (וכמו שפירש הר"א פולדא,
 שהשירי קרבן דחאו בקס); וביכול הגע הוא לאו
 מלך המינוי, שאינו כדון, אלא מלך דנתחשב
 שוב בדיונו לחרש מעיקרו, דשעתו בחוק
 קלישתא, באופן דלא מפקינן ל' מהאי חוקה אפילו
 עפ"י הוכחה כחז"ל, — ממילא, הרי פליגא הוספתא
 להדיא על רש"ג, הסובר, דנבי נתחשב מהניא כתיבתו
 גע לעלמו, בסורת הוכחה על דעתו הללוה. וזה
 אחי שפיר, דפירכא וו היא על אופן אחר ממש
 עם הפירכא הקודמת ממתינין, כפי הגאות מלך
 המפק הסניוא. על זה הוא דקא מתקן ר' יוסי:
 אמור דבתרא (דוק משיבא, דמתניא לאו דוקא".
 קה"ע), ולית דהא פליגא (ולא תפלוג אפוא אחי
 הוספתא): אינו גע, עד שימשו קילו אמר לסופר:
 כתוב, ולעדים: חתומי — סוף דבר עד שימשו את
 קילו (משמע דוקא, שימשו קילו, אבל הכרתה הראש
 לא מהני" קה"ע), ולא אפילו הרבין ראשו? (כלומר:
 הא כיון דהיא ממתינין, ובהכרתה הראש מהניא
 גבי שנתק, איכ הוה לנתחשב. והיינו כמו שסובר
 רב יוסף, בבבלי בקיטו על ר"ב); והא אמר
 לית סן, אוח הכא לית כן (ואת אמר כו': ועל

כרך לומר: עד שימשו קילו לאו דוקא, דבהכרת
 הראש כו'; מרישא נמי ליכא למידק מידי, דכתב
 בכתב ידו נמי שכתב, אמרו לסופר" איירי; כו".
 קה"ע). אמר ר' מאב: אית כן (הא, דפני: עד
 שימשו את קילו", הוא בדוקא; כלומר, דנבי נתחשב,
 כיון שדעתו קלושה, אין עלה אחרת לגירושיו, אס
 לא שיפקא וישמיע קולו): היא שמיעת
 הקול, היא הכרת הראש (ר"ל: איכד כר' יוסי.
 דנתחשב דומה דמינוי לשנתק, אס כן, הא כיון
 דהכרת הראש דידי' הוא כהשמעת הקול, הרי הוה
 לה להוספתא להשמיע, דאפילו בחרשותו אחי
 יש עלה, שיגוש ע"י הכרתה; ואז היינו מוכרחים
 ממילא למימר, דלדידה גרושה כתיבה מהכרתה. —
 אלא ודאי, דדומלכת השמעת קול, דהיינו
 התפקחות, על כרך, דדוקא הוא; מטעם,
 דאס הכתיבה אינה מועלת, ככ"כ ההכנה, שבאמת
 גרושה עפ"י כפשותה הבבלי; דעד כאן לא קא
 השנינו גס את ההכנה להשמעת הקול, אלא גבי
 נשחקא דמתינין, הדומה דמינוי כפיק לכל דבר,
 כמאמר ר' יורא בבבלי; אבל בנתחשב, שהדבור
 וגס השמיעה נשלו ממנו, אינה מועלת גבי
 אפילו הכתיבה, וא"ל: ההכנה; מחמת שמחיקין
 אה דעתו לכלפי גלוה, דלא כרש"ג. ממילא, הרי
 קא פריך ר' בא בר ממל שפיר מהוספתא).
 נאזל, שגס על דעת ר' מאב לא עלה מעולם,
 דהכנה הוה עדיפא מכתיבה, מה שהוה בשלם נד
 החשב. ולפי' יהוה היראו על מתנין אוחו התידין
 ממש, שכתבו הסיפית דנך ע"כ, בדי' קולו"
 (ע' שס בפני); וממילא, הרי הרומוו בזה ענין
 ההשירה עם תלמודא דידן, מה שהוה עיקר גדול,
 כמבאר ביד מלאכי (כללי לתלמודים, ח"א י').
זנראר, דלכעין הוי פירושא בדברי ר' מאב
 הוא שנתקין הרמב"ן בחביו, בכתבו:
 קולו — לאפיקי מדרב כהנא. מפרש בוסיפית, דכיון
 דממעט מהך הכתב דחרש, והיינו משום דדעתא
 שניטתא היא; אבל בריא, ששלת כתבו מזדינת היס:
 "כתבו ותנו גע לאשתי", כותבין ונתנין, ולא צ"י
 שזיעה מפיו ממש; וחז"ל (נראה, ש"ל: דמ"מ)
 "קולו" לאו דוקא, דהא ליכא הכרתה הראש דמתינין;
 וברושלמי אמרו: היא שמיעת הקול, היא הכרת
 הראש". והנה, אס אייתא, שהוא מפרש את הירושלמי
 כהרשב"א בחביו ויתר המפרשים, דרך הכרתה הראש
 מיני להשמעת הקול, אבל לא כתיבה, הא קא
 מיני מהירושלמי גורא לקימי לבטל את כל דבריו
 שקדמו! אלא ודאי, דרבי' דמ"מ, הוא נתינת טעם
 על מה שסיים, דלא צ"י שמיעה מפיו ממש,
 אף שסבר כאן ההגאי דקולו", שהתנה הוספתא. —
 על זה כתב, דהכרתה לומר, דקולו לאו דוקא".

כיון דמתניתין מתרת נמי בהרנה, מטעם היותה שקולה כשזיעת הקול, כדאמרין בירושלמי; ואם בהרנה נקטינן כך, כש"כ גבי כתיבה, דעדיפא; ולפיכך הוא דרזין שפיר דבריא, שגלה כתבו ממדינת הים. הרי מדברי ר' מנא עולים להרמזין בקנה אחד עם סוגית הבבלי. וקרוב לדרך זה פירש גם הטוע בשפירס במדושו להלכות גיטין, יעו"ש.

רו מוסף לתוך פרכת ר' בא: „אמר ר' אבא מרי: בחרש אגן קיימין, ואין שליחות לחרש“; כלומר, דהחוספתא איירי באמת בחרש, כסוגיתו (דהיינו: בפקח שנתחרש; דאלו בחרש מעיקרו, הרי בודאי, דמטעם „כפש שביכסה ברימיה, כך מוילאה ברימיה“, מהני גבי מינוי ככתב, במכש"כ מרימיה, כמשמעות פשטות הבבלי בזה בסוגית דב כהנא, וכמו שהבאר שם להדיא מדברי רש"י בד"ה „בחרש מעיקרו“, וכמפורש בוס' ר"ד ובחזו"ש הר"ן שעל התלמוד, ובב"ח ס' קק"א, בד"ה „והיכא“ (?); והא דהחוספתא שוללה ממנו ענין מינוי ככתב, הוא לאו מטעם, דאין הכתב, שלמדו בעודו פקח, הוכחה על דעתו הללוה, דודאי אין לך הוכחה גדולה מזה; ולפיכך הוא דמהניא שפיר גבי כתיבת הטע בעלמו, וכן מהניא מהאי טעמא הודעתו ככתב, שחרס, כדברי רשב"ג; אלא דעלם המינוי לא מהני גבי אפילו מתוך הכתב, מחמת דהאסור והעדים (לר' יהודה, דהחוספתא כוונ' אחיא) לייבש הליכות שליחות המגשר, ואין שליחות לחרש“; דאף לפני שמד הכתיבה נותנין לנחרש דין בר דעת, היה ראוי לו להיות נמי עפ"י כתיבה זו גם במקום שליחות (כפשטות הגמרא בגיטין כ"ג, א'), מ"מ סובר ר' אבא מרי, דרשנין מגם אחס": מה אחס, שאינכס מרשים, אף שליחכס, שאינכס מרשים. והיינו ככברת החוספות (שם ע"ב, בד"ה „מה אחס“). דכילו, שאינן דרשנין שליחות מתירמה מגם אחס; ומינה ילפינן בעלמא, מהשתא דלא מרבינן בעלמא אלא דומיא דאחס"י, ולפי הגמרא, סובר הני גס הנאב"ד (פ"ו מהל' גירושין, ה"ט). שכתב בטעם שליחת השליחות מחשו', שהוא משום דמה אחס בני דעת, אף שלחכס בני דעת", שהיא דרשה, שלא מוכרה כלל בש"ס, וכמו שהמה עליו במגדל ע"ז (וע"י רש"י בגיטין כאן, בד"ה „דלאו בני דעת“); אלא ודאי, דהנאב"ד נמי נקוט בכברת הסוס', דעל פיה ישנה גס דרשה כזו בכלל, כיון דבעינן דומיא דאחס"י (ובזה יובנו נמי דברי הפני' בסוד"ה „אמר רב כהנא“). וע"י נמוע בשפירס שם, שפירש נמי דברי ר' אבא מרי בכעין זה עפ"י הירושלמי דתרומו'"; אולם הוא דחוק מאד להמקדקק כדל"י.

ובבן, אחי שפרכת ר' בא בר ממל נאכרה בתקפה, קאמר הירושלמי: „אמר ר' יודן: תמן, באומר: כך וכך עשית; ברס הא, באומר: כך וכך עש". נראה, דר' יודן חוזר לתוך, דבאמת לא תפלוג התיספח דר' בא על רשב"ג, מטעם, דדניו דרשב"ג אחרת בחוספתא דרש, תרומו', דברייתא שם אחא פלוגתא לענין חרש, שעבר בתרס, אי הויה תרומה; ועל זה קאי רשב"ג, בדאמרו: „איהו הוא חרש" כל שהיה חרש מתחלתו, אבל פקח ונחרש, הוא כותב, והן מקיימין על יוד"; ומפורש ר' יודן כששונו, דרשב"ג קאי רק אהאי דינא דתרומו', ולא אגטינן (עי' בחבדי דוד ובמנחת כדורים, שם), וגם, דרשב"ג מתיר רק הא שאחר כאן הת"ק בחרש מעיקרו, דהיינו דיעבד. וזהו ירווח מאד בטנן רשב"ג, דאם היה מתיר אפילו לכתחלה לנחרש לתרום, היה משמעו דבריו לרבותא נלשון דקאמרין שם מקודם בני העלה דאפטרופין: „הוא תורס, והן מקיימין על יוד"; אך, מחמת שמתיר רק דיעבד, דמזילא אס דינו רואים אותו מהתפק לתרום, לא דינו מניחים אותו לכתחלה; אלא דגבי השליחות, שלא ראנו בתרמו, מה ששעה, עשה; וכיון שלא ראינו המעשה, על כרחך, דיעהנו בזה היא רק ע"י חרש בעלמו, שמשפר לנו מתוך כתבו, שחרס", ובזה"ל גונא. הן מקיימין על יוד (הפקחים מקיימים מעשין, שמקייים אותה התבואה בתמוקנת), — הלכך הוא שזוקק רשב"ג לסגנון כזה דוקא. מעשה, מתוך ר' יודן שפיר: „תמן (נדון דרשב"ג בחוספתא דתרומו'), באומר: כך וכך עשית (דייעבד דוקא); ברס הא (בחוספתא דגיטין)", באומר: כך וכך עשו (לכתחלה אומר מתוך כתבדיו לסופר ולעדים לכתוב ולחתום; ולפיכך מודה הכא גם רשב"ג, דלא מחזיקין ל"י בבר דעת). על זה סריך ר' גימין בר לוי: מאי שנא לגבי איכות הדעת לכתחלה מדיעבד, דממי": „אם יש בו דעת לבא, יש בו דעת לשעבר, אין בו דעת לבא, אין בו דעת לשעבר"?

אכן

ר' יוסי בר בון משני: „בבריא אגן קיימין (בב"יתא דבריא איירי, דלא מהניא כתיבה יוד (ומזילא, אינה ענין לדברי רשב"ג). קה"ע); למה אינו גט? אני אומר: מתפקס בשערותיו (למה בבריא אינו גט? הא קי"ל: כל הרמ"ו לבי"ה

(ד) ודף שהיו והב"ש שם השינו על הכ"ח, — הנה, כל ידעה. אין לטעות שהשנה מקום כלל. יעו"ש, ודק"י.

לבינה, אין הבינה מעכבת, וזה יכול לדבר! וקאמר, דחיישין, שמא לא כתב אלא כמהעסק בעלמא, ולא יהיה דעתו לשלימות. קה"ע. ופירוש הפנימ' בזה הוא מגומגם בתכלית, בנכס"ד". והסברא בזה פשוטה, דכיון דאיכא ריעותא לפנינו, דהרי המגרש פקח, שהיה ראוי לו לזנות סופר ועדים עפ"י דבורו, כדבשי למהיו, והוא שינה מדרך העולם, ולהמירו דבורו בכתבו; לכן, אף שספר כתבו להסופר ולהעדים, ואף שכתבו הגט וחתמיהו וכתבוהו לו, וזכר וכתבו לה', אפי"כ אמרינן, דמעשה הסיכוי הזה מוכיח, שבשעת מינויו לא היה אלא מתעסק בשטרותיו בעלמא, ולא היה אז דעתו כלל לגירושין; דגמאל, שכל עוקר כתיבת הגט וחתמתו היה של א לשמה, שלפ"כ הוא דלית מילי מה שהתלה אח"כ לזה, בנרשו אותה באמת בזאתו הגט. דוגמא לזה נקטינן במתניתין דלעיל (ס"ז, א'), דגבירא, שאמר: כתבו גט לאשתי, — רלה לשחק בה"; והנה, מסיחיתא הנמרא וכל הסיסקים פשיטא, דהד"ן כך אפילו באחרא דקרו נמי לגמיה כתיבה" (דלקטנן בתלמודין, פ"א, א'), וכן אפילו כשהשומעם כתבו ונתנו בפני הבעל, ושחק: בכל גווגי אמרינן, דרלה לשחק בה". — על כרחך אפוא, דהיינו נמי מטעמא, דכיון דאיכא ריעותא קמן, במה שניה מסדר העולם, שדרכס בכל דוכתי? פ"ש גבי גירושין: "כתבו ותכו גט", חיישין, שלא כוון לגירושין כלל.

מזילא

דיכא דאיכא הוכחה המסלקת הריעותא, כגון שלא שינה כלל מדרך העולם במה שהמיר את הדבור בכתיבה, אלא שהיה מוכרח לזה, מחמת שפסקה אללו שליטת הדבור, אם מלך שנשחטק, או, אף שהוא בריו, אלא שאשמו במקום אחר, ורולה לתנות סופר ועדים במקום דירתה, שיגרשוה שם, — בכ"ג מהניא שפיר כתיבה, כיון שהריעותא, הגוררת אחריה חשש, מתעסק בעלמא, מסולקת מכל וכל. והרי זה דומה נמי בהא להך דנקטינן, דאפילו גבי השמטה, תנו' היו גט מעליא, היכא דאיכא הוכחה המסלקת הריעותא, כגון שאזוח הבריא, שאמר רק, כתבו". הפ"ל את עצמו מהגג מיד לאחר אמירתו ומת, שזו מוכיח, שדעתו היתה לומר: תנו'. אלא שהיה בה"ל.

והנה

יש לומר, דגם הך אמוראי דלעיל, דאוקמו להתוספתא בנחשר, יסברו נמי בפקח כר' יוסי בר בון, דרק היכא שהוא מוכרח לכתיבה

מהני מינוי כזה, אבל כשאנו מוכרח, אמרינן, דליתו אלא מתעסק בעלמא. וכן נמי אפשר לומר, דבשיטה זו קאי שפיר גם תלמודא דידן, דאף דמוכח מאובותו, דמינוי בכתיב מהני גבי פקח, היינו שהכתב מלך עלמו חשיב שפיר כקולו, במכס"כ מהרבה, — מ"מ אין זה אלא היכא דלא התנגד לן ריעותא מלך אחר, דהיינו בשאין במשעו שום דבר מוזר ומשיגה, כגון בשולח מינויו למקום האשה, או בנשחטק; אבל בגבירא, שמגרש במקומו, דאיכא לפנינו מלתא דתמימה מה שהוא בולם פיו ומשיגה מדרך הבריות, בלי כל סנה והכרח, בודאי אנו באים בכ"ג לטוב החשש דרלה לשחק בה", שנקבע כבר בתשומתו להחשש, דרלה לא תושלי אפילו כתיבה, וכס"כ להלכה; דמחילא לא תושלי אפילו כתיבה, וכס"כ הרבה. (י).

הרווחנו

אפוא מכל זה, שדברי התוספתא וסוגיות שני התלמודים, הגדלים לכאורה כדחוקים זה מזה בתכלית, התלכדו והיו לאחדים; באופן, שעל יסוד הנחה כזו כבר אפשר להשיגה הראשונה להסגנון, באין כל התנגדות וסתירה מלך התוספתא והירושלמי.

בועתה

יוצן היעב מה שדקדקו הרמ"ן והריטב"א, בעלי שיטה זו, ל'פ"ש בדבריהם, שהיה ע"י כתיבת הפקח הוא בששלת מינוי כזה ממדינת הים, — דהיינו, שבאו להשמיטנו, דרק באופן כזה, שהמרת הדבור בכתיבה היא הכרחית, אז דוקא יתכן היתירו, אבל לא היכא שהסופר והעדים עומדים לפני הבעל, והוא משנה טעמו בזכות נמרלה לקפוץ פיו כאלם ולמסור עינו בכתיבה דוקא. והיינו מטעמא, שפסקו כר' יוסי בר בון, אחרי ששפוטת התוספתא מוכיחה כותי', דבגבירא היירי, ושנסף לזה י"ל, דאפילו אינך אמוראי קא מודי ל', ושסברא נותנת, דגם הבבלי התי סבירא ל'.

והנה

מדעתיקו הה"ג והרי"ף במימרא דקולו לאפוקי מדבר כהנא' כל דברי רב כהנא כלורת ס' בלי שקלרוס, כפי הנאות להמירא, בסגנון כזה: "דאמר רב כהנא, דמהני דבור ממין הכהב" (כדרכם במקום שגועג להלכה: ע"י בשח' הרדב"ו, ח"א, ס"י תקפ"ד), וגם בלי השעירו שום הערה מלד, שמכל זה מוכח שפיר, דרק חרש דרב כהנא לבד הוא דקא שפטינן, אבל לא כתב"ד מלך עלמו, ועם זה לא הביאו גם אותה התוספתא, שסתימותה השטחית מסלקת האי הוכחה

(ה) אמנם, המחמ"א (ש"א, ס"ה) והת"ג בגירוסים (ס"ק) מבלא כתיבה; ולפיכך ר"ק בכ"ג הוא דמהני בפ"ח, — אולם, ג' המש (ב"ס רס"ו), הנה היא גם דתויה ממילא עפ"י בתשובתו (ס"י יט), שהמכ"א והת"ג לא הביאוהו כלל.

הוכחה — מחמת, שדעהם להחיר בכתב-יד דקת או
בנשתקק. אכן, מה שנתפרש כאן בזה"ל פסקא
בגמרא, הרי מהפרש ממילא גם בהעתקתם; א"כ
הרי קיימי נמי אינו בשעת הרמב"ן והרשב"א.

כ, כיון שמרש"י (שם, ב"ד"ה 'אלס קאמרת')
ומוסופות (ב"ד"ה 'אמר רב יוסף') מהבאר
להדיא, דכתיבה עדיפא טובא מהרפנה, ולא נלחו
מהנחתם זו גם במסקנת הש"ס דקולו — לאפוקי
מדרב כהנא, שלפניך דקדק שם רש"י להאריך
בלאמו בהעתקת כל מחומר רב כהנא בענין
חרש בשלמותו, ולא פירש בקלטה. לאפוקי
מדרב כהנא. דאמר לעיל, דגם כתב מהי"ג,
והח"ס כתבו שם מפורש, דרק חרש בלבד הוא
דקא ממעטין מ"קולו" — ממילא, לפי מה שנתפרשה
כאן שיטה תלמודא דיוק, בכדי להשווה עם התוספתא
והירושלמי, נקטי נמי רש"י והתוספות כשיטת הרמב"ן
והרשב"א. וזו היא אפוא גם דעת הר"ד בתוספותיו,
פ"ד ק"ב בסוגיהו בעקבות רש"י ותוספות,
כפי שנתבאר האלו בדברים ברורים למדי.

והנה, מדברי הרמב"ם (פ"ב מה"ל גירושין, ה"ז,
ופט"ט מה"ל מנינה, ה"ג) מוכח להדיא,
דכתיבה ל"י, דכתיבה עדיפא מהרפנה, דהרי כיבר,
דנבי כתיבה לא בענין בדיוק נשתקק, כהא דבענין
גבי הרפנה, וכמו שהוכיח שפיר הב"י (ס' ק"כ).
אמנם, היסור מפורש לענין מינוי בכתיבה לא שמענו
ממנו אלא גבי נשתקק; אך, אחרי שהגמ"י והב"י,
והרד"ך (שם), והב"ח והג"מ"ל פשיטא להו, דהרמב"ם
לאו דוקא נקיט נשתקק, אלא דה"ה נמי לנשתקק,
ה"ו, לומר שפיר, הוא קאי נמי בשיטה הראשונה
יס', התפ"א פתח-דומיא-דנשתקק, דהיינו כשהוא
מוכרח למנות בכתיבה דוקא, — לפי"ו, כי נקיט
הרמב"ם "נשתקק", ככלל בו ממילא גם פתח בשעת
היותו מוכרח לכתיבה כנשתקק.

יע לרדך זה יס לומר, דהכי היא גם דעת
הרי"ף (רי"ב פ' מ"י שאח"ו, ב"ד"ה 'חרש"י');
שאף שבדבריו לא נתפרשה תועלת הכתיבה אלא

גבי נשתקק לבדו, מ"מ ככלל בזה גם הפתח בשעת
היותו דומה לנשתקק.

בועתה, מוכן אפוא גם דעת העיטור (ח"א,
מ"אמ"ז), שגם בהמשך מדרב כהנא אחר
אומר אמרו": קולו — לאפוקי מדרב כהנא אחר
רב, דאמר רב כהנא: חרש, שיכול לרדך מחוץ
הכתב כו'. ומסביר: דוקא חרש, שאינו שומע
ואינו מודר, בזה ליחא לרדך כהנא; אבל אלס,
היינו נשתקק, ויכול לרדך מחוץ הכתב, טיבנין
וטותנין; דהא בהרפנה הראש ג"פ כותבין, וכש"כ
כה"י-דו'. והנה, לכאורה, סתרי דיוקי דרישא ודסיפא
אהדי, דמרישא, שמעטת רק "חרש", ולא השמיטת
לרשותא נמי מיעוטת דקת, משא"כ, דגבי פתח
מהניחא בלחמא כתיבה; ואלו כסיפא, שפירש רק
"נשתקק", הרי ממעט בזה גם פתח. אולם, דבריו
מהבארים כראוי עפ"י מה שהביא לקמן בענין נשתקק,
המיומרא דל' יוסי בר בון דירושלמי, אף שלכאורה
היא שם כתיבתה (גמרי' ז'), — אלא ודאי, דבא
לקבוע בזה הלכה כותב' לענין פתח המבזבז מימיו,
דנב"י, הנס שמרד עלמות הכתיבה יס לחסבה
כדבור בזה, אפי"כ לא סמכינן עליה מלד אחר,
דהיינו מעטס חרש, המעטק בשעתא; ממילא,
יענין מזה, דכל היכא שמסולק רח"ל חרש, כגון
שהפתח מוכרח להמיר דבורו בכתיבה, כלעיל,
סמכינן אז שפיר על מימיו כזה, כמו גבי נשתקק
אס כן, כיון דדון פתח כזה, הכלפי יכול להשתמש
בזה הדבור, ככלל שפיר דדון נשתקק, הדומה לו
בפרט זה, עולים מעתה דיוקי דרישא ודסיפא הג"ל
בקנה אחד. ונמשך אפוא מזה, שגם בעל העיטור
יחנה על דגל השיטה הראשונה.

והנה, הסת"ע (ע"ז הל' ז'), החולק על האי שיטה,
מזה דעתו בלשון פתח כזו: הא למדת (מב"א
דקאמרינן: קולו — לאפוקי מדרב כהנא' ומתוספתא
הג"ל), שאין חרש חרש (היינו: נשתקק) או פתח
יכולין לשלוח כה"י-דן לב"ד שבמקום אחד, שיגרשו
את נשותיהם. ובפדק, מ"י שאח"ו" מסקינן, שהאלס
כו' הרי הוא כפתח לכל דבריו. ומן: נשתקק כו',
והב"ן

(1) עיי' פירושו ב"י בשם הקדמונים (ד"ה ר"א"א, שנו"כ שם, הוא הרי"ף, כמובן מהענין).

(2) ואין לומר, דכיון שהעיטור הביא ביהר עם מומחה זו, גם הא ליתא שם אחריו: ענין: כדא נשתקק מחוץ
צורו, (או מלחיבין הרפנה ג' פעמים), אבל בנשתקק מחוץ חלוין, דיו פש"א חת", א"כ נ"ב, דהעיטור מפרש המומחה
כדרך שמתפרשה הפתח. דקא הדרה על מתינתן דהרפנה. ולא על התוספתא דעויתי ככתב, והמילא איירי מדניח דה"ל ברייתא,
שהוא מביא אחריו, — דכואת לא יתכן כלל, דלכך בלשון "י" יוסי בר בון כה"ל מומחה אינה סובלת כלל פירוש כזה, מלד
דבשלמא אי קאי על ה"תוספתא, בזהו בה התיבות "אינו נש", א"א שפיר שאלתו: "למה אינו נש? א"י אומר מתעסק בשטרותיו",
אבל אי קאי על מתינתן בדיוקת הרפנה, הוה ל"י למימר: "למה לרדך בדיוקת? א"י אומר כו'", ולא להיכיר בשם מתינתן
חיות "אינו נש", שלא לאחור בה מפורש; הנה, לכך מזה, גם הפירוש מלד ע"ל מן דקוח תכלית, אשילו לפי הנרש,
שיהיה לפני הפתי, שהירושלמי מביא את הכריתא בלשון "ותני יק", דלכ"ה יק קאת נקיעה כחמשמש סגנון כזה, שהא
הוור על המימרא דל' יוסי בר בון, שקדמתו וכ"כ אפוא, שהא דקוח ומוקף לפי גרסת העיטור, דה"ל ענינא מתחיל
בלשון "תינינא". שהא ענינו התחת מלתא בא"פ נפ"ה. ובגן, אין פסק, שהעיטור פירש מומחה זו פירושו הה"ה,
שגרשו יבד ומרוה מלד דל.

והרכין בראשו כו', הרי אלו יכתבו ויתנו; ובסגנון כזה, כמעט, כתבו גם הסמ"ק (סו קפ"ד) והכלבו, שהעיקר, — הנה, מודערכו מהם ופקח בהדין, מוכח, דכאן להשיעונו, שלא נעשה בדבריהם לומר, דרק בזמנה בכתב שלא בפניו הסופר והעדים הוא דלא התייר, אבל בפניהם שפיר דמי (כמו שהעמים באתם עליהם המכ"מ"א); על כן השיעונו גבי חרש מינוי שלא בפניהם, דנבי' הרי ודאי, דאין לחלק האי חילוקא, כיון דדברי רב הנהא נדחו בשלמותם, ומומילא, היה לפקח, שמתחזהו בחדא מוחתא עם החרש. אם כן נמשך מזה, דמהאריכו בשפת יתר, ולא סתמו הדין בקלרה, דמינוי בכתב לא מהני לא בחרש ולא בפקח: ש"מ, דלרבותא דפקח כתבו כך: דלא מיבעי, כשהסופר והעדים הם לפני הנעל, האמנה מדרך כל הצרות בהמרה דבורו בכתבו, דבזה הרי לית מאן דפליג בביטול מינוי כזה, מושעם המש, דשמא היה רק, מתעסק בשערותיו" בעלמא; אלא דאפילו ב, שולח למקום אחר", דאיכא רבוחא, דסברי, דכנה"ג חשיבין אוחו החשש למסולק, נמי לא מהני. הו ידעין מהא דערכו חרש ופקח בהדין, דשים נמי בהא; שכמו שכתבם זה, שאינו משיקרו, אינה מועלת הרבנה אלא"ב דנ"ע, היה נמי בפקח, אלא שהשיעונו הדין, דאפילו כתיבה, דעדיפא מינה, נמי לא מהניא, ואל"ל: הרבנה - לפיו, יש לומר, דמדלא שללו הכא בהדיא כתיבה אפילו מנשתתק, משמע, דסברי בזה כהרמב"ם, שדרך הסמ"ג והגנררים אחריו לפסוק נוטחי (ע"י יד מלאכי בכללי הרמב"ם ס"י מ"ו ובכללי שאר המחברים ס"י מ"ה), דגבי נשתתק שפיר קא מהני; אלא' סתמו בזה על הא שהשיעונו גבי' הועלת ההרכבה הנרועה, דתמילא ידעין כתיבה במוכ"ג, כהא דנקטינן מהשוכת ר' זירא לרב יוסף בסוגינתו. וכן היריך בהשוכת הירדך (שם) להוכיח עפ"י דרכו מדקדוק לשונם, שך היא דעה. עפ"י יודע הירדך, דעד כאן לא קא מופלגי על מהרי השיעה הראשונה, ומומילא מוילא מכללה את הרמב"ם, אלא היכא דאפשר לכתוב נט אשתי במקומו ולשלחו לה או לבזא לב"ד ולהשיעם קולא, אבל לא היכא, שזאת היא מן הנמנעות, דכנה"ג מ"דים הם, שכותבין ונותנין עפ"י כהנ"ג. אמנם, הירדך כתב כך לפי דרכו, דמעטם עיגונא דאסתא נעשו בזה; אולם, לפי מה שהבאר בזה, י"ל העטם, דהוא ממתת שהסמ"ג ושיעונו סובריים עפ"י הווספספא והירושלמי, דאפילו בשלח כתבו לסופר ולעדים שבמקום האשה, כל זמן שיש איזו ענה אחרת: אם האפשרות של משלוח גב גמור ע"י חוטו השליח גיפי', שעל ידו נשלח

כתב-המינוי, או האפשרות של ביאת הנעל בעלמו לנרשה במקומה, אכתי, משום חומר דאי', יש לחוש בנה"ג חשש הירושלמי, שכתיבת המינוי יהיה רק בתור, מתעסק בשערותיו" בעלמא. לא כן, היכא שלא הייתה שום ענה בעולם להשתמש בדבורו לענין המינוי, דהיינו בהעדר מליאות סופר ועדים במקום דירת הנעל ואי-אפשרותו של זה לזוז ממקומו בשום אופן; דכנה"ג הרי השתמש בכתיבת עפ"י הכרחיות היותר קילוגה, באופן, דמו ליכא שום ליור לחשש, מתעסק בשערותיו", — או הוא דדמי לתכנת נשתתק, דלפיך מהני שפיר מינוי בכתב מלד ע"ס הדין, אפילו במקום דליכא חשש עיגון.

בן, לפי מה שפירש הב"י בדעה רבנו ירוחם, שטעמו משום דלא שרו לכתוב ע"י כתב-ידו אלא בנשתתק, דאי אפשר בענין אחר, אבל בפקח, שיכול לדבר, לא הכשירו לכתוב ע"י כתב-ידו, — ויאל ממילא מזה, דהיכא שנס הפקח אינו יכול בשום אופן להשתמש בכתב דבורו, הרי הוא דומה או דמינו בענין הכתיבה לנשתתק, המסילק לגמרי מחשש, מתעסק בשערותיו". ובכן קאי גם הרי"ז בעיטה הסמ"ג וסייעו.

קרוב לזה עולה לדינא גם לדעה הראשונה שכתבונו השני (דמשמע, שהוא עיקר אלו לעומת הראשון, דאפ"י בלשון "אפשר"; וכמי שהוכיחו הירדך שם והסג"י מ"א, ס"י ק"ד, והג"פ ס"ק כ"ז). אולם, כיון דהראש"ש, לפי ביאורו בהוספתא, לא סבירא לי' לסברת הנך רבוחא, החולים את העיקר בלשון חשש, מתעסק בשערותיו", הלכך הוא דבוגרת להאי הנאה דפקדום שבגונות; דתמילא הרי קובעת לה גם שיטתו מדור בפני עלימה.

והנה, הדין שעל היריף (סוף, התקבל") היכא הווספספא וסיים עליה: והתם בפקח משמע, דלא איירי בחרש; וא"כ ראוי להחמיר"; משמע, דרק "ראוי" כך מלד. הווספספא, אבל לא מלד הדין; והיינו, דבמירדושו שעל התלמוד סתם להקל בשלח מינוי בכתב בכתב לאשתי שבמקום אחר, משום דשם מיירי מלד הדין, — ויאל אשתי מזה, דבמקום עיגון, דשם לא יתכן כלל ענין, "ראוי להחמיר", ודאי, דסבירא לי' נמי, דמוקמינן שפיר ארינא. כאלא, דגם איבו קאי בשיטת הראש"ש, וכמו שכתב אליב"י הירדך.

ונראה, דקך היא גם הכרעת מן בשיע' (ס"י ק"ב, ס"ה). דהוא, ז"ל, סתם בתחלה כהשוללים בכל נוויי תועלת המינוי בכתב, ואח"כ דעת הרמב"ם ושיעונו הביא בלשון, ויש מכשירין בנשתתק", בשעה שאנוע מלשונו בב"י, שדעתו נוטה, דהך לאוהם המחמירים אין כאן אלא איסור

ר דבנן, וכמו שהוכיחו בלריכות הרד"ך והמבי"ט
 בשו"טותיו (ח"ב, סי' קה"ה), והג"פ (סג), — אם
 כן, הרי נקטינן בכה"ג כללם בש"ך י"ד (בקי"ד)
 כל"ה הנגהת הודלות א"ה, ס"ה), דבז, אף שמרן
 סובר לעיקר הכרעה הראשונה, שס"ח חוטה, מ"מ
 דברבנן י"ג לשמוך בשעת הדחק על הדעה הטעלה;
 וכש"כ אפי"ל במקום עינון, ואף דהכ"ה ס"ח להחמיר
 אפילו בנשחח, דהוא מקום עינון, לכאורה, —
 הנה בלחמ, "נשחח" אינו עינון גמור, כיון דלפטר
 בהרכנה, דלא לה המחמירים עדיפא מכתיבה; אבל
 במליאות כזו, שמהנשחח נפסק כל כח ההטעה,
 עד שאינו שייך כלל להרכנה, או אפילו בפסק,
 אלא שנמלא במדינת הים במלכ כזה, שכלל מינו
 בכתב, הויא המלאת נט לאחשו מן הנמנעות
 כלכלית, ובאופן, שללא הגט, שתענון כל
 ימיה: בבטן זו הוה נשחח מן לשמוך על
 המקילים למטת בכתב. נמלא, דגם מרן ב"רע קאי
 בשעת הרא"ש ה"ו והר"ן; אלא שנשחח מחמיר
 יותר מהס, דלדידו אין אנו נוקין לחלק באופ"י
 נשחח. וכופייהו הכריעו להלכה: הרד"ך (שלפי
 מה שנהבירו בזה דברי המוספתא והירושלמי לעומק,
 אין מקום לכל השנוה הד"ח שעליו) והמבי"ט,
 והשב"י, והג"פ, ומהר"מ מצריק (שהביא הפת"ש
 ס"ק י"ח), והטוע בשע"ס.

אך, לפי מה שדקדק הבית מאיר מלשון רבנו
 ירוחם, דנשחח לא מהני מינו בכתב אפילו
 מן התורה עפ"י סברת המל"מ, אם כן הויא
 המטעה בזה מלד עלמות הכתיבה, שאינה מועלת
 לגבי מינו הסופר והעדים, ולא מלד חששא בעלמא
 דמחשק בשערותיו, שאינה אלא מדרכנן, —
 ממילא, לא יתכן עוד לחלק חילוקים בפסק, לענין
 סגל היכא שהאי חששא מסולקת לגמרי, כיון
 דלאו בדידה תליא מלחא כלל. לפי"ז, קאי רבנו
 ירוחם בשעה מיוחדת, הנהרה כתיבה רק גבי
 נשחח והשוללה אותה מהפקה לגמרי בכל אופן
 שיהיה.

שינה אפי"ל בדרעה לגמרי מכל מה שנחב"ר בזה
 הוא שיטת ההגמ"י והמרדכי בשם ספר
 התרומה, והרשב"א בחידושו, והטור (שחפס לעיקר
 חידושו הראשון של הרא"ש), והט"ז (סו"ס קה"א),
 והפ"ח (ס"ו ק"ב, ס"ק י"ז); ולשעה זו הרכנה
 עדיפא מכתיבה, לפי הכרעהם דהמוספתא עפ"י פירושם
 ביה ובדברי ר' מנח דירושלמי, מה שגור אחרינו
 לדידהו שלילת מועלת הכתיבה אפילו מנשחח. והינו
 שפתו ספר התרומה ומעיקו נמכרים והרשב"א
 במתקנתו, דלפי"ך, אין אדם יכול לשלוח כתב
 ידו לבי"ד שבמקום אחר, שיכתבו נט לאחשו:
 כפי להשיעונו בזה, דאף דמליאות כזו תגור

לפעמים אי-אפשרות מוחלטת להשיג נט
 בא"זה אופן אחר, אפי"כ לא סמכין אכתיבה
 כלל וכלל. —

הבורר מכל האמור, דלאחר הדקדוק הנאות,
 נחבררו לנו חמש שיטות בדרון מינו
 סופר ודעים עפ"י הכתיבה: (א) שיטת הנה"ג והר"ף,
 ור"י, והתוספות, והרמב"ם, והעטור, והרמב"ן,
 והוספות י"ד, והרא"ז, והרשב"א, שמחירים בין
 בנשחח ובין בפסק, היכא שהסופר והעדים והאשה
 אינם במקום דירת הבעל, אפילו בדליכא עינון וגם
 יש לו ענה לשלוח לה נט מוכן או לבוא בעלמו
 למקומה לגרשה; (ב) שיטת הסמ"ג והסמ"ק, והכלבו,
 ור"י (לפירוש הבי"ד), דסברי נמי להקל בנשחח;
 אולם בפסק אינם מחירים, אלא דוקא היכא שיהא
 לזה, שהאשה והסופר והעדים הגם במקום אחר,
 אין גם שום ענה בעולם לגרשה בא"זה אופן
 אחר, אף דעינון ליכא מיהא בדבר; (ג) שיטת
 הרא"ש, לפי תרולו הש"י, והר"ן, ומרן בש"ע,
 והרד"ך, והמבי"ט, והג"פ, והשב"י, ומהר"מ מצריק,
 והט"ז, דלענין הקולא נשחח או בפסק, בשעת
 היווה דומה לנשחח, מזריקין מקום עינון דוקא, —
 רק דלפי הש"ע יתוסף עוד תנאי גם בנשחח
 גופי", כדלעיל; (ד) שיטת הר"י, לפי פירוש הבית
 מאיר, דרק בנשחח לבד יש להקל, ואפילו בדליכא
 חשש עינון, אבל בפסק לא מהני כתב בכל גווי"ג
 (ה) שיטת סה"ס והגמ"י, והמרדכי, והרשב"א,
 והעטור, והט"ז, והפ"ח, השוללים מועלת הכתב בין
 מפקח ובין מנשחח, אפילו במקום עינון.

יוצא לן ממילא לרי"א, דבגד"ד, שהמגרס הוא
 במערכות המלחמה הטוראה, במקום שאין שם
 רב מסדר נתיבין וגם אין שום מליאות בעולם
 להשיג איזה סופר. בשביל כתיבת הגט, באופן,
 שבלי העלה דמינו בכתב, הרי עינון הגרושין
 הוא מן הנמנעות בחב"לית; ובגפלו, תליה
 במלחמה, עלול מאד, שיאבד זכרו, ואשמו תענון
 אפי"ל כל ימיה; ואפילו השיע לה זכותה, שמתחו
 ההבדר באופן המספיק להזריה מכבליה אלה, הנה
 עדיין לפי"ס לה ככלים אחרים, מלד זיקהה ליבס
 כזה, העולו מתכונתו לעמוד בעקשנותו ובהסתרנותו,
 לבטלי יחלוץ לה בשום אופן בעולם, כאשר המד
 כבר את רוחה בהודעתו המוקדמת; — אם כן,
 במלכ כזה, הרי העטרפו ביחד כל המעלות, שמני
 חכמים לענין היסר מינו בכתב, דמילא מתאחרים
 בזה להקל כל הכך עמדות הבוראה בעלי שלש השיטות
 הראשונות; באופן, שאותן השיטות האחרונות בעלות
 כבוד, הגדול מאד בבטן ובמנין, שברואי יש לשמוך
 עליו כאן להלכה למעשה

בכל זאת, באם שאפשר, ראוי ונכון מאד, מלד חומר הענין, שזולת המיני בכחם, ימנה המגרש גם בעל-פה את הסופר ועדי הגט שבפיראטין בפני ב"ד או, לכה"פ, עדים, שישיג במחנהו ע"י השתדלות; כעלת אדמור, ז"ל, ב"ל החדש (סי' רע"ד, בקיזור אות א') ותשו' מהרי"מ מזריסק ה"ל.

* * *

בנוגע לסדר נט כזה, יש להנהיג כך:

א) ראשית כל, יחקור כתיב, קודם פטוח במכה-השלטוח אל המגרש: אם ימצאון בפיראטין שני עדים כשרים, שיכירו כראוי את כתב-יד המגרש. באם שלא ימצאון כאלה, יקח מהמחנרש את המחכבים השונים, שקבלה מבעלה במשך עבודתו בלבד, ויהיו למשמרת ביד כתיב עד התקבל כתב-המיני, שאז יוכל לקיימו עפי' ההקפה לחימות המגרש, שנמכתבו הקודמים ההם. דאף שבזיכרון לא נדע, שהמגרש כתבם, מ"מ, כיון שלפי זה, שכל המחכבים נכתבו בכחב אחד, הגם שנשלחו בזמנים שונים ומתקומות שונים, ולפי שדורם וסגנונם, ולפי חכנם, הכולל פירוט: מעבודתו בלבד, מדרשו במלחמה, ומצבו במצב-היה, מרנאותיו ומרעיונותיו במצב כזה, ומעור ענינים כאלה, השייכים לעלמותו ולמקומו ולשעתו, — אפשר לפי כל זה לדין לראות בעליל, שהבעל כתבם בעלמו; יש לסמוך אפוא במקום הענין שלמיני על קיום כזה במורת סי' ק"ח, כמו שהעלה אדמור, ז"ל,

בכח' ל"ז החדש (סי' רע"ד, אות ג'). וכיון שיש כאן עוד מעלה גדולה, מה שכתב-המיני יבוא ישר ליד כתיב באמלעות הדואר, כחור חשוכה על ההלעה, ששלח אל המגרש, שכתב'ז מכריח השכל, דליכא שום חשש זיוף, כמבואר בשו"ת גנדי י"ט, שהביא הפת"ש (סי' קנ"ב) ובש"י חמוד (מע"ב, סי' י"ט, אות ט'), אליבא דהביא והחת"ם, ובתשובת הגאון בעל תורת חסד, שדפסה בשו"ת ליוני (ת"א, סי' ה', בריה ומעשה נבוא'), — ממילא, שבעיקר אותו הסניף אל מעלה זו, אפשר שפיר לסמוך גבי הענין הגדול נדדי על כתב-המיני, בלי שום קיום ב"ד. ועי' בשו"ת גבעת פנחס (סי' ל"א) ובשו"ת ל"ז החדש (שם, סוף אות ה').

אנינם, כל היתר הזה הוא רק באם שייצטרך מהמגרש להשיג סם שלשה או, לכה"פ, שנים (י' מאחיו החלים בשביל הקיום וגם בשביל עלם המיני י'); אבל לא — היכא שיש באפשרות להשיג כאלה, אחרי ההשתדלות, כמו שיתבאר לקמן.

ב) את מכתב-ההלעה אל המגרש, שהוא איש המוני, יכתוב כתיב בשפתו המדוברת דוקא. בהקדמה מכתב כזה יש לבאר היטב, שבהיות שנין היחר אי"א לעלמא הוא חמור מאד, מאד, על כן הוא שייצטרך מהמגרש להיות נזהר בתכלית למלא בדיוק עלום את כל הפרטיות המועלת לפניו.

ג) בתוך מטעפת אותו המכתב יש להליט עופם שטר-מיני סופר ועדים ושלומים בשפתו המדוברת (י', בעל סגנון קל"ר י') כזה: איך

א) וק' דגבי האי סוג קיום ענין, שהשטרות האחרים, שנקיימים מהם, יגלו מתחת ידי אחר, אפילו בהיותם כעלמא מקיימים, כדנקיינו בשו"ע הדי"מ (סי' מ"ו, סי' יז), ובאן הרי יוצאים אותם המחכבים מיד האשה עצמה, — התם אפ"י, מטעם דהשטר, שאז דנין עליו, הרי הוא ביד בעליו, החודרים לקיימו, דממילא היא דים לחוש, שמה יזיפוהו מתוך אותם השטרות האחרים שב"ד; אבל הכא, שכתב-המיני, שעליו לדון עליו, יבוא ישר מהמגרש ליד כתיב באמלעות הדואר, מבלי שחגט בו יד המתגרשת כלל וכלל, הרי אין שום מניעה בעולם לאתו חשש הזיוף.

ב) עיי' ברמ"א הדי"מ (סי' מ"ו, ריש סי' י"ז) ובש"ך (שם, סי' ז').
ג) דכיון דהשנת עדים היא גם הכמנעות, שמתני בשעת הדחק כו' רק על כתיבת הבעל גרידא, עפי' מה שנתבאר בזה. וק' דכאן, שאינו יוצא מתחת יד השליח להלכה גט, שחמר לו הבעל בעלמו, בענין לבי"ע עדים על השליחות (עיי' בכ"מ פ"ו מה"ל גירושין, ה"ד, ובשו"ת סי' קמ"א, פשיט' ח' י"א), — מ"מ, כיון דמקלינן במקום הענין נדדי, מטעם שהשנין בעל את הכתיבה כדבור, ממילא, שהתקבלה להביד שנמקום האשה, הרי הוא הודעת כתיבתו, אחרי שדוע, שהוא נכתבה בעל יד, כהודעת פ"ו מ"ט שנין מיני הוספר הדי"מ וההלומים; ואי', הקבאה לפני הב"ד המיני שפטי' הכתיבה, הרי זה כללו הוא שמת אותו מפורש יוצא באתו מעמד מפי המגרש עצמו; וכאן הרי אי"א ב"ד, שבפניו נתמנה השליח.

ד) אולם הקבאה בלש"ק, בהיות המגרש איש המוני, הרחוק בתכלית מהכנת הלשון וסגנונה, נראה, שאז אין שום חשש במיני כזה; באופן, שלא יתכן כלל וכלל לסמוך עליו כסדר גט, הלילה, — ובש"כ הוא מהמבואר בשו"ע אדמור' הוקן, ז"ל, בעל' רבתי (פתיק' מ"ו, במספר).

ה) ענין הקיזור הוא, מה שנשמטו כאן כל אותן הלשונות שנמנינים כאלה, הידועות ב"סדרי גיטין", שאינן באמת אלא לרואה-דמלתא-מופלת; ובכלל זה — גם ביטול מודעות (עיי' רמ"א, סי' קל"ד, סי' ז'). והטעם פשוט, שמלד שהענין יהיה מסור בשעת סערת המלחמה ביד המגרש עצמו, בלי השגחה רב מסדר-גיטין, יש לחוש, שהפריכות תגרום לו לבלבל בהכנת הענין, מה שעלול למשך אחריו עשיות שונות. ובש"כ הוא מהמבואר בכתבו מהר"א (סי' ע"ו), שכתב: "וראה עטם ובשרא, דלל

יהושע בן זלמן הכהן, בעפאלמעטעניג דרך, פ"ב, וואס וואהנט אין פיראטין (י), דאז שטאדט, וועלכע שטייט אויף דער טייך אדווי און אויף קוועללעך וואססער, אז דאז זאלטע שרייבען תג'ט פון מיינט-ווענטן, יהושע בן זלמן הכהן, אויף לוא געשען מיט איהם מיין ווייב מטילא פירדא בת אליה; אַזא גט, וואס זאל כשר זיין נאך דער געה'פון דעם רב, וואססערער וועט איהם קעבר זיין; אויך בעפאלמעטעניג דרך אויך, פ"ב'ס און פ"ב'ס, וואס וואהנט אין דערזעלבער שטאדט, אז איהם זאלט זיין געדין און זאלט-וויך תקמענען אויף אַזא גט. דער שרייבען מיט דעם תקמענען זאללען זיין פון מיינט-ווענטן און פון איהרע-ווענטן און פון געשען ווענטן. ווייטער בעפאלמעטעניג דרך סופר (י). פ"ב'ס, אז דאז זאלטע זיין מיין שליח (י) אויף אנצונעמען אהשטאט מיר דעם גט (ט) און דאז הענד פון פ"ב'ס, וואס וואהנט אין דערזעלבער שטאדט; וואס דרך, פ"ב'ס (היינט אהחרון שטובר צוה), בעפאלמעטעניג דרך, אז דאז זאלטע זיין מיין שליח ה'הר'קה, אויף אכצונעמען דעם גט און דאז הענד פון מיין ווייב מטילא פירדא בת אליה. דעם שליח'ים ג'ט אכצענענע מיט דאז ווערטער, וואס געהערען לוא דעם, זאללען זיין פוקטע וויא מיין גט-אכצענענע מיט מיינט ווערטער זעלבסט (י). און באלד וויא דער גט וועט אריין אין מיין ווייב'ס הענד, זאל זיך דורך איהם ווערען גיגעט פון מיר און מוהר לוא אלע מענטשן (י'). אויך געט און אויף זיך מיט און חס און שווער איין הארבעט פונעם בתורה, וואססערער אויך רייד-הויס ארבעט-אין-ווארטע מיט מיין מויל, אויף דער געה' פון דעם שולניגען פונ'אן 'הקב'ר, אן שום פאלשקייט און אן איין שום זייערקען געדינק (י'), אז אויך וועל גט פקטא-זיין דעם גט

און גיט דאז בעפאלמעטעניג פון דעם סופר מיט דאז עדיס מיט דאז שליח'ים, וואס ווערען דא דערמאנט— גיט זייער בעפאלמעטעניג זעלבסט און גיט עטוואס פון זייער בעפאלמעטעניג-ונעם-רעכעט. אלעס, וואס אין דעם כתב אזוי געזאגט-געווארען, האב אויך גוט דורכגעלעזען און האב זיך דערויף אונטערגעשריבען. יום לירח שנת תתתק"א לפ"ק ושם מאות ושנים ותשם לכריאת עולם. פה

הכל שדיר וקום (י').

נאם
 (ד) **במוכתב**—העלטה יודו ויודיר כתיב את המגש על אלה הפרטים: (א) שאף אם לא יוכל להשיג ביד או עדים להביע לפניהם בפיו את כל חוקי שטר-המנוי, כפי שהבאר, יביע בפני עצמו מלה במלה, בשים לב אל כל אחת מהן, כראוי; בכדי, שקדם שיחתום, ויבין היטב ענין כל מינו ומינו; (ב) שבהריות, המסור בסוים שטר-המנוי, יכתוב המגש את מספר יום החודש, את שם החודש ואת שם מקום הקצאו— כל פרט בריאות הראוי; באופן, שבאם השלול אערה המלחמה ממנו את ידעת המנין שלנו, יוכל לכתוב שם גם מנין קרוסי ושם החודש קרוסי, דסני בהכי במלך נורא כזה (ובן יס לנהוג גם לעטין מילוי הדיות, המסור ביחד העופסים דלקמן); (ג) שאול חיבה נאם' יחתום בעלם יודו באותיות ברורות את שמו, כפי שיצ'הב בנט, דהיינו: יהושע בן זלמן הכהן; (ד) שבאם יתכן מלד הכשרונות שלו ושל השעה, ויחר טוב, שיכתוב בעלמו בכתיבה ברורה ומדוקת את אה כל שטר-המנוי בשלמותו, כפי שערכו כתיב (רק שבאופן כזה על המגש להשמיט

למיחס, שח' יזרע הקלן מרוב הכתיבה, ומחבול הבלתי-חזק; ביה ומחבול השליחות? אלא מכוס עינוה סבו להביי. לשמנו דוקא עפי' מקום דירוהו: (עי' בקב נקי (סדר גט רביעי, פ"א י"א) ס'ק ט"ו) ושכרת בית בלמה (ס'י' הק'ט). ע"י בקב' (הנד' גט שמוי, ס'י' ב' ס'ק ג'). ח' אוף דלפי המנהג כסדר גט שני כל הדימ ומבאר'י, לפי המחבול למדוקת גד"ה ובכרתת המוס למבאר'י (סס, ס'י' כ"ד), אין זה, אלא בכדי, שיוכל השליח להשיב על השאלות ל"ב ול"ג דסני שליח של המבאר'י, מה שלא יתכן אלא הובא, שהמגש ממנה איהם בפניהם; ממילא, כיון דגנדר, שההמגש שלא בפניהם, אין מקום איהם ללואן השאלות, חו עדיף לעשות המינויים כפי סדרן הראוי (עי' בקב' ס"ג שני, ס'י' י"ח, ס'ק ע"א). כסם מהרש"ן. (ט) הירכת "שליח ה'נתיב", היה עפי' חקת המבאר'י, שבסוף סדר גט שני, מהשעם הנוהן, המבואר אללו בכרתת המוס שם.

(י) בעטם הנתיבות של התיבות האלו ע"י בכ"ס (ס'י' קמ"א, ס'ק מ"א).
 (יא) בעטם הנתיבות מאמר זה ע"י בכ"י (ס'י' קמ"א, כד"ה "ודע דתמיה ל"י).
 (יב) ענין השטותה הוא עיקר גדול במינוי כד"ד, ק"ה בן הארבעת קלח כסגונה, על דרך הטובת, המבואר בשו"ת מביע (ד"ב, ס'י' קל"ה).
 (יג) בכדי, שיצ'הב "הכל שדיר וקום", נוכל לנגוד גם משיעם אחרונה, אוף שהמגש יבוא רק על החתום, ולא יוכל לפי מנהג עינוה לכתוב בע"מנו גם את כל שטר-המנוי (עי' בשע' הוה"מ ס'י' מ"ד, פטעיו ב' וד', ובכרתת המוס שד"ג שני, ס'י' ס'). והיינו שאפ"י הכי גם העור כפי קמ"א את טעם הודאת העל בענין גרונטין ע"י שליח לקבלה.

עם איז געשאקן געווארען פאר אונז, האבען מיר
 עם פערשריבען און זיך געקומעט. יום
 לירח שנת חמשת אלפים ושש מאות וששים
 וחמש לבריאת עולם. פה
 הכל שריר וקים.

נאם

ונאם

ונאם

(ו) **במכתב** ההלצה יוסף אפוא כתב לזהיר את
 המגדל גם בדבר אלה הפרטים :
 (א) שהחומים על השער הזה לא יהיו קרובים, לא זה
 לזה ולא להמגדלים; (ב) שלבד שמוחיהם ושמות
 אבותיהם, יחממו גם את בניו משפוחיהם (י);
 (ג) שיהיו ב"ד של שלשה (י); ובאם שאפשר, שיהיו גם
 חורים — מה טוב; אולם, בהקציר ממנו כאח, ישיג,
 לכה"פ, שני עדים כשרים, שיחממו על השער בתורת
 עדות (י); (ד) שקודם שיחום המגדל על שער-
 המינוי שלו לפני הב"ד או העדים, ימנה בפניהם
 את הסופר והעדים והשלושים גם בעל-פה, וכן מה
 שיאמר לפניהם כל נוסח שער-המינוי, כראוי; רק
 שיהיה להחליף בלשונות "בסתר" את לשונות ה"בוכח",
 האמורות שם לתמוזי; (ה) שאחרי שיאמר המגדל
 מאמר כזה לפני הגורמים, יחום הוא על שער-
 המינוי שלו והם יחממו על השער שלהם; (ו) שחמת
 שער הב"ד או העדים יוסף המגדל לחום על
 ההודאה (י), שיערוך כח"ר בשבילו, בסגנון כזה:
 אלהים, וואס איך האב געשריבען דא אין מיין
 אויבערשטען בעפאלמעטיגונגס-דאקומענט, האב איך
 דאסעלבע פרייער געוואנט מיט מיין מויל דייטליך
 פאר דיא מענטשן, וואססערע זיינען דא
 אונטערגעשריבען איך זיער דאקומענט. ולראיה באחי
 על

להשמיט בסוף השער את המלות: „גוט דורכגעלעזען“
 ולכתוב תחת: „געשריבען“; אולם, בהקציר הדבר
 ממנו, היה חתימתו לבדה (י).
 (ה) **תורת** המקום, המיועד לחתימת המגדל, יכתוב
 כח"ר בשביל ב"ד או עדים טופס שטר,
 אשר בכדי שיהיה ענינו מובן אפילו להמונים,
 שידמנו להמגדל בשביל ההודקיות ללבו, יערבו כח"ר
 בשפתנו המדוברת, בסגנון כזה: „פאר אונז,
 דיא אינטערענטשיבעט, האט יהושע בן זלמן הכהן
 בעפאלמעטיגט מיט זיין מויל דייטליך, אז פנים,
 וואס וואהנט אין פיראשין, דיא שטאדט, וועלעכע
 שטייט אויף דעם טייך ארזי און אויף קוועללעך-
 וואססער, זאל שרייבען אנט פֿון יהושע בן זלמן
 הכהן'ס-ווענט, אויף זאל געשען מיט איהם זיין
 ווייב מטליא פרידא בת אליה, און פנים מיט פנים,
 וואס וואהנט אין דערעלבער שטאדט, זאללען זיין
 עדים, זאל תקומענען-זיך אויף דעם גט, און פנים,
 דער סופר, זאל זיין א שְׁלִיחַ אויף אָבצוגעבען דעם
 גט זאל איין שְׁלִיחַ להודיע, און פנים וואס וואהנט
 אין דערעלבער שטאדט, זאל זיין דער שיה הלכה,
 דאס הייסט: ער זאל אכטענען אזא גט אין דיא
 הענד פֿון דער ווייב, מטליא פרידא בת אליה. אויך
 האט יהושע בן זלמן הכהן גענומען אויף זיך מיט
 איין תקם און האט געשווארען אַ שבועת התורה, אז
 ער זאל ניט קבֿשׂ-זיין: ניט דעם גט, ניט דיא
 בעפאלמעטיגונג פון דעם סופר מיט דיא עדים מיט
 דיא שלוחים און ניט עטוואס פֿון זייערע
 בעפאלמעכטיגונגס-טעקעט. ווייער, האט יהושע בן
 זלמן הכהן בעפעסטיגט מיט זיין אייגענער אונטערשריפט
 איין שָׁפָר, אין וועלכען דיא אללע בעפאלמעכטיגונגען
 זיינען אויסגעשריבען וויא געהעריג איז. אלא, וויילע
 מיר האבען דאס אללעס געזעהען און געהערט און

(יד) אף בדמית. לפי מה שמדמין במניה לדבור לעיני המינוי, ראוי להיריך, שהמגדל יכתוב כזה
 בעצמו כל מלה ומלה, דלא תשתיה יותר פועלתו להדבור, שכל אחת ממלותיו תכתוב משו האדם עלמו, —
 מימ, כיון שהוא חותם על כל המבואר בעשר המינוי אחרי הקריאה הנאותה, הרי היא מיהא הסכמה אלימתא על כל
 פרטיו, דשני בה שפיר, כמובאר בתוס' „גטין“ (פ"א, א', ב"ה „אמר ר' זירא“), „דכתיב גט אין לירך הגדה כפה,
 רק שמתרצה; וכן פסק בשו"ט ז"ל החכם (פ' קמ"ה, סוף אות ב'); יעו"ש.

(טו) אף שמא דרין אין זה תקון, ראוי ונכון כך לציירא דשטרא, מלך מנהג העולם, שנקבע כך בימינו בכל
 התפודות הנמוסות השונות. ועי' בס' השלמת הסדרים (סדר גט שני, סי' נ"ט, ס"ק ז"ל).

(טז) דלא כהיות. לטעם דין „מעשׂה-היבית-דין“, יש בזה המעלה, שהרבה גדולים מהראשונים והאחרונים מקילים
 גבי, לזיון לירך קיום כלל; וזמן שפסקו במקום דחק ועינון „המ"א (פ"א קמ"ג) ועוד הרבה פוסקים, שהובאו בס' יאיר
 נתיב על סדר גטין (פ' י"א) ובבאור דברי מרדכי שם (פ"א קמ"ג), ובשדי המד (מע"ג, סי' י"ט, אות ט').

(יז) דלכתי איכא מעלה, הא דגמ' התורה עדים החתומים על השער, כאלו נקראה עדותן בכ"ד דמי', ולפיכך אפשר
 לסמוך עליהם כמקום עינון גדול בלי קיום: עי' בבב"א (פ' קמ"ג, סי' קמ"ג) ובהפ"ק (סי' ע"ז); וכבר נבאר
 בשו"ט ז"ל החכם (פ' קמ"ה, אות א', מדיה „והנה כנ"ד“ עד סוף העינון, דכתיב גוואל אין להאמר ולומר, דהוא
 משו כתבם“.

(יח) מטעם, דכיון שחתימות הכ"ד או העדים אינן נכרות בפיראשין, לפיכך יש להיריך, שיהיה בזה גם המגדל בענינו,
 אחרי שחתימתו יודעה שם, פחות או יותר, וגם שהיא נאמן כבודתא; וכמו שנתבאר כברובות ז"ל הנו' (רי"ט סי' קמ"ה).

על החתום יום
אלפים ושש מאות וששים ותשס' זכריהו טולס.
פה

הכל שריר וקים.

נאם
ימלא גם עדים לחתום על הספר הנ"ל, שנערך
בשנים, אוי כל יסכה המגדש לנו משפך-המינוי
שלו את אותו הספר ביחד עם הודאתו; מחמת שבאופן
כזה אפשר להסתפק, רק בשטר-המינוי שלו לבדו.
(ו) **והנה** ברמי' דגיטין (ע"א, א', בריה "מחש")
מוכח, דבמינוי ע"י הכתב צעין, שיהיה
יודע לנו, שהמגדש מסר את הכתב ליד מוטוי;
והיינו משעס, דהלוי"כ חייסין לשמא כתבו וגמלך,
כהא דנקטינן במהמיתין דב"ב (קל"ה, ב') לענין
דייתיקי; והדברים מפורשים בחש' רדך הנז'; — כדרי
להגלל אפוא מחשש זה, יודיע כת"ר את המגדש,
שחתרי מסרו על הדואר את שטר-המינוי עפ"י
הדריסה כת"ר, ימסור סס במעטפה מיוחדת
עוד שטר, החתום ממנו (י'), בסנטן כזה: א"ך
יהובט בן זלמן הכהן, האב היינט אווענגעטיקט אין
פיראטין דורך פאטע אַקטב, וואסערער איז
אונטערגעטיבען מיט מין הארד, וועגן דעם, וואס
א"ך האב בעפאלמעטיגט: פז"פ, וואס וואהנט אין
פיראטין, וועלעכע שוויט אויף דער טייך ארזי און
אויף קוועללעך-וואסער, אז ער זאל אויפשרייבען
פֿון מיינט-וועגען אַנט, אז געפיין מיט אויס מין
ווייב מעליא פירדא בת אליה, און פז"פ מיט
פז"פ, וואס וואהנען אין דערזעלבער שטאדט, זאללען
תקענענען דעם גט, און דער סופר פז"פ זאל אויך
זיין אַשליש אויף אַבזעגעבען דעם גט אין דיא
הענד פֿון דעם שליח-להולכה, און וואס וואהנט
אין דערזעלבער שטאדט, זאל זיין דער שליח-להולכה,
אויף אַבזעגעבען דעם גט אין מיין ווייבס הענד.
אזא אַקטב האב א"ך אווענגעטיקט אויף דעם פיראטינער
רב"ס ארעססעט, אַב"י ער זאל דאס אללעס מודיע-
זיין מיינט בעפאלמעטיגטע. ולראיה בעה"ח
יום
לירח
שנה תשס' אלפים ושש
מאות וששים ותשס' זכריהו טולס. פה

נאם

(ז) **מאליי** מובן, כי את כל טופסי השטרות ההם
יש לכתוב בזהותם ברובות ומדוקדקות,
כמו שנהוגין ב"הרשאה".

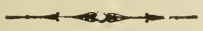
(ח) **אחר**י במקבל האשה את הגט, הנה יולד לו
ספק, פן נהרג, חלילה, המגדש במלחמה

קודם קבלתה ונחיר אפוא יבמה לשוק בלא חליצה
(ע"י בצוע' כו"ס קמ"א ובפז"ש שס, ס"ק ע'), —
על כן יש לכת"ר לשלוח ביום קבלתה התגרמח אל
המגדש, בעלת מוקן כזה: הגט נסדר. הודיעני
משלומך"; ורק, אחרי התקבל מזה-השוכחו על סס
כת"ר בחתימה-ידו, הדומה בחכמים לחתימותיו שעל
שטר-המינוי ושעל מחבתיו הקודמים, או או אפשר
להסירה לעלמא.

בנישך

מוה, שעל כת"ר להודיע את המגדש
במכתב-ההלעה, שלא יהיה באפשרות להסיר
את אשתו בהגט שתקבל, אלא לאחר שתקבל מכתב
חתיים מהמגדש עלמנו בתשובה על אותה התגרמח,
שכת"ר בהצעתו רשס לו טופסה מראש. —

וה' ישיבה מלחמות לנזח ויגדור פלות עמנו
בב"ה!

סימן ט"ב.

ע"ד קביעת סנטן בידיבת שם העיר החדשה
ביבילאווקא בנישין.

נראה, דאף להט"ג (שמות עיריות ונהרות, ס"ק
י"ח), הסיכר, דמקומות הרחוקים מאותן
המדינות, הקוראות חיתין כמו הסיין, טפי עדיף
לכתוב בחי"ת מאשר בכ"ף דפוי; מ"מ, טיון דלרד"י
גיפ"י קשה להחליט סס נגד השמעות הכוללת של
הדמ"א (קכ"ט, ל"א) כזה, — אס כן, כנדר"ד,
שמפורסם בחרלנו, דסס. מיפילאווקא"י יולא בלשון
רוסא ממש הל"ש, מיכאלי", שבשפה ההוגמת נקרא:
"פיופילא", שגשגרבז אלס מהסס העברי מיכאל",
בדולא יודה גס הט"ג, דים לכתוב בכ"ף דוקא,
כפי מקור השס; דבכ"ף פשיטא, דאין מקוס לחוש
לשמא יעשו לקרוא בכ"ף דנושה.

וכבר מובחרת סברא כעין זו בס' ברבס המיס
למורמר". ז"ל, שכתב: "לחרייס כו' —
פתיחה המבונה לחרייס כו'. ונראה, דמ"כ (הז"מ
והי"ש): "לחרייס", ולא בכ"ף, כמו שחר כינויים של
לנו, היינט מפני שבינוי זה קרוב קלס ללשון עברי
כו'; לכך טוהיין בחי"ת, כמו: "פתיחה" ל"ן, ובהה,
כדרי שלא יסחור מוהדמ"י בעלמנו כאן הא דחה
לעיל גבי כינוי "איכל" את דברי הי"ש, הסובר,
דבוטבין "איכל" בחי"ת, לפי שהוא נגזר מיחיל".
מעטע ד,הנו אין לנו אלא דברי רמ"א ורמ"י, שכתבו
דיס

ישו ואף שהרדך היריך סס עדים כסביל סוקו החסס הנ"ל, — אין זה, אלא משום דנכדון דידי' לא היתה מניחא
להטעה בלפנינו, כמו מתבאר מהענין; אהל היכא שאפשר בשטר-הודאת המגדש, ודאי, דסני כזה שפיר.

בשם אחר המסונה משמו המובהק, כמו שהביא בחשו' שאל ומשיב (מהר"ם, ח"ד, סי' ט') מהא שפרט רש"י ב"מגילה" (כ"ה, א'), כד"ה המכנה בערוה" (ד"כטו) הוא לשון היפך, שמהפך דבורו; וכך הוא גם פירוש בנינו נדרים" — אם כן, אם נבוא לכתוב: "ויחל מילל המכנה מילל", הרי קרוב לחוש, דבכ"ג יסברו הקוראים, שהכינוי מילל מסונה בהבנת נקודו מן "מילל" הראשון, הנכלל בשם המובהק; ד"ל, דעד כאן לא קא מיפלגי ה"ג וה"מ (שהובאו בפתי"ם ס"ק ל"ו) על היות מחיר (גבי עובדת הגט, שנכתב בו: יעקב ישראל דמתקרי ישראל"), השולל לנחוי ענין כפילת השמות, מלך האי חששא, אלא גבי דמתקרי; כיון שאין כל הכרח מלך גוף המלה הזאת לפרשה כתשפת הב"מ; אבל גבי המכונה", שפירוש עלמות מלה זו הוא: "שם אחר, המסונה מהמובהק"; דמילא, הרי עומד הכתוב בגט ועוות, דאף שהכינוי "מילל" דומה באותיותיו ל"מילל" הראשון, שנתעלה למדרגת סם-היעקר, מ"מ יש ויש בו שניו בהבנת קריאתו, — בכ"ג שפיר מודים כו"ע להב"מ.

אבנים — לדניאל: כיון שכבר עשה הרב המסדר מעשה, יש לחוש לזילותא דיד' ולסמוך על חשו' שר"מ הכ"ל וחסו' מוהר"א הלוי (ח"א, סי' ק"מ), שהורו להקל באופן כעובדא דין למסור הגט ליד האשה.

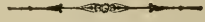
סימן מד.

ע"ד סדור גט ע"י שליח לאחר, שבמקום הבחיבה עולה לתורה בשם "גרשון בן צבי", וגם ידוע בשם הבחיבה, שנתחוק לעלות כך לתורה אף במקום הנתניה; רק שעליות לתורה היא לעתים רחוקות. אולם אביו, הדר במקום הבחיבה, עולה תדיר לתורה וגם חותם בשם עריסתו, צבי אריה, ובפי"ב נקרא בשני המקומות ההם בכינוי הירש".

הנה, אם היו הכתיבה והגמיה במקום דירת האב פשוט מאד, שיש לכתוב שם אביו רק, ל"ב אריה דמתקרי" (הירש", מבלי להזכיר גם שם "ל"ב לנד; והרי אין צידו לגטת שם אביו, כדברי הרא"ש בתשובותיו (כלל י"ז, סי' י"ב). ובפרט, דבכ"ג לא מפסידין מדי, דהא אשילו אם אביו בעגמו היה נקרא לפעמים

דיש לכתוב, איכ"ל בכ"ף. וכן המנהג פשוט, שכל האנשים, שיקראים בן, חותמין בשטרות בכ"ף. — ההכרח לומר, דקאמר הכי רק גבי "איכ"ל", שהרמ"א והרמ"י זיינו בפירוש את הכינוי הזה בכ"ף, דמילא כבר נקבע על פיהם סגנון כתיבתו כך, וכמו שאנו רואים בעינינו מחתימות העולם (ע"י ט"ג שא"י, ס"ק ל"ג); לפיכך הוא, דאין להשיג על מקורו העברי (וה"ה ליתר הכינויים, שכבר נקבעה כתיבתם בכ"ף, כמו "רעבל" מ"רח"ל: ע"י ט"ג שני, ס"ק ב', וש"מ, ס"ק ט"ו); ומא"כ גבי "לחיי"ם, שלא נחפרש אלא אותם הפסיקים סגנון כתיבתו, לא חש מוהרמ"י לכלול דידו ומכרע כדעת הי"ט"ש הנו'.

מעתה, אם הוא, ז"ל, הכריע כך אשילו נגד כלל דהך רבנותא, — כש"כ, להיפך, הוכח דהאי כלל מסייע לנו, כנגד"ד.

סימן מג

ע"ד הג"פ, שהובא לת"ר מאחד הרבנים המפורסמים ע"י שליח להולכה, והנה, לתמוהו בת"ר, נכתב בהגט: "ויחל מיכל המסונה מיכל", נגד הקבוע להלכה עפ"י דעת החת"ם, שהביא ה"ג בהשטמות, לכתוב בכה"ג, דמתקרי דוקא. ואהרי אשר ה"ג שם הצריך עיון לגבי דיעבד, כשנכתב, המכונה, כסופק אפוא כת"ר: אם למסור הגט ליד האשה, כיון שאפשר להשיג גט אחר?

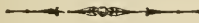
הנה, באמת גדול מאד התמוהו על הרב המסדר, דהכי לית מאן דלגי בהא, דבכה"ל גוואל אין מקום ל"המכונה"; משעם, דכיון דעלינו לכפול אותו שם הלשו, שנתעלה להזכר עם שם הקודם למעלת סם-המובהק, שעולה בו לתורה וכדומה, דמילא נעשה גם הוא כזה לשיקרא, אם כן אינו נופל עליו כלל לשון "המכונה"; ועוד, דהוי כשני שמות לעו הנפרדים, שדינם לכתוב ציניהם, דמתקרי" דוקא (ע"י בכ"ג כלל ל"ח, סי' י"ג, וכלל מ', סי' ח', ובחשו' מ"ס ח"ס סי' נ"ג, ובשני תמוז מערכת גט, סי' ו', אות י"א).

הו' נלע"ד להוסיף בזה עוד טעם שלישי: הנה, פירוש מלת "המכונה" הוא, שהאדם נתכנה

(*) דבכה"ג עדיף, דמתקרי" מ"המכונה": כדי לחוש לכתולה להכרעת אותם הניזונים הסוכרים, ד"המכונה" קאי על השם על האדם ביה; כמו שנתעלה בדברים נכונים בק"י (כלל ל"ח, אות ע"ז); וכפי גם בתש"י חני"ס (כ"י ע"ז) מעטם אחר; ועי'ה

נוסף לזה, הרי בכל נדוני אין זה בגדר סקר, בהזכירו גם השם „לבי“, כיון דהכל יודעים ששם „לבי“, והירש"א אחד הוא (עי' גי' ס"ק פ"ז, גר"ה „כתב מנ"י“), — הלכך, בהצטרף כל הג' טעמי, אפשר לכתוב שפיר „לבי המכונה הירש דמחקרי לבי אריה" (ויש להקדים בזה הכינוי „הירש“, כיון שנקרא בו גם במקום הנתיבה, וכמש"כ בגי' ס"ק פ"ט. ועי' בשד"ח, מע"ג, סי' ו', אות ד).

והנה, למעשה מוטב, שתפסם כח"ד בעלה השניה, כיון שעל פיה הרי יורשם בהגט שם האב בשלמות נטעמו החפורסם במקום הנתיבה, שהוא עיקר.

סימן מ"ה

שמעון בן אליקים המכונה נעציל נרש

נשיו הראשונה והשניה; אך בבואו אחרי שנים אהרות לגרש גם אשתו השלישית, נודע לבח"ד בדרך הודפנות ע"י מכזב אחי המגרש, שלפני שלשים שנה, בהתגוררו בבית מולדתו, היה שמו „משה“, ורק בסוף לעקרת דירתו שינה שמו ע"י תחבולה בתוך ספרי-הפקדים שבערכאות לשם „שמעון“, שימלא נקבע כך גם בתעודות — בסעו (פאספארט), שהוא מקבל בכל שנה; וכן נקרא בפ"כ מאז צאתו מעירו והתיישבו בעיר תת"ר; וכך הגן גם עליתו לתורה והתימתו.

וברבר שם אביו — הנה, השם האמתי הוא כבו שנכתב באותם הנישין, והיינו כפי שהחזק לעלות לתורה וישנכתב בכתובות נשיו הקדומות; אולם, בערכאות שינה או לשם „יונה“, כפי שהוא כתוב בתעודת-מסעו; וגם, בנשאו אשתו השלישית בעיר אהרת, דרקק שם הרב מטעמ'ם לרשום השם בספיו הזכרונות כפי תעודת-מסעו, וכך נכתב גם בכתובתו.

נראה, דגם בנט זה יש לכתוב השמות הנשיו

הסגנון שבנישיו הקדומים, והכל אין לתום להא דנקטינן בש"ע (קכ"ט, י"ב), שדרך לכתוב לכתלה כל השמות, שיש במקום אחר להמגרשם: חדא, דהא ה"ג (ש"מ, ס"ק ו', וש"ק, ס"ק ד') העלה בדברים נגזים, דהאי דינא לא אחמר, אלא היכא שמפורסם במקום הכתיבה והנתיבה, שיש להמגרש עוד איוה שם אחר, אף שאינה ידועה איוטו; אבל היכא שאינו ידוע, כלל במקום הכתיבה והנתיבה מנהיאות שם במקום אחר, אזי, ארדכ"ה, מלד לתא

לפעמים גם בשם „לבי“, הרי דינו בזה קיוור השם, דאפשר להשימו אפילו לכתלה, כמש"כ ה"ג בלקו"ם ס"ב; ועוד, כיון שהמגרש עולה לתורה רק לעתים רחוקות, הרי הוה זה רק פירחא בשם אחר, דבאופן כזה הרי אפילו לרווחא דמלתא אין להזכירו, אפילו בהיות מנהיאות כוו גבי האב בעלמו, וכמבואר שם בט"ג.

אולם, כיון שדרך לשלוח הגט למקום אחר, היכא שהמגרש החזיק לאביו רק את השם „לבי“, באופן, שאין ידוע שם כלל הליורף דשם „אריה" שבמקום הכתיבה, — יש להזכור אפוא בענין כתיבת השמות: אם נכתוב כפי הראוי בדרך כלל: „לבי המכונה הירש (שם מקום הנתיבה) דמחקרי לבי אריה (שם מקום הכתיבה)“, הרי' סקר, דהא הוא אינו נקרא כלל בשם „לבי“, לזר, והבן הרי לאו כל כמיניה לשמו שמו (בפרט בהיות האב נתיים, כבנד"ד: עי' גי' ס"ק י"ג); ואם נכתוב רק השם האמתי „לבי אריה דמחקרי הירש“, הא יהיה כאן לעו דגני מקום הנתיבה, הבלתי יודעים כלל משם כזה.

והנה, היכא שהחזק לאביו במקום הנתיבה שם אחר לגמרי, הבלתי כולל בתוך שמותיו האמתיים, פסקו נחשו פניו (ח"ב, סי' ע"ט) ונחשו בית החדשות (סי' פ"ז), שלא להזכיר כלל שם האב בנט; ואף שנחשו חל"ש (סי' ק"פ) פסק לכתוב בכה"ג רק שם האב האמתי במקום הכתיבה, בלי הזכרת השם המקום נתיבה כלל, — הנה, למעשה לא יתכן לסמוך עליו נגד הג' רבנותא, שכפי הנראה לא ראה בדבריהם כלל, אחרי שלא הזכירם אפילו בדמיוה.

אבן, בנד"ד נראה, דאין אנו זוקקין להבטחת השם,

דשתי עלות יש בדבר: א) כיון דגני בשמקום הוא הנתיבה האב, שהכל קורין אותו בזה גם במקום הנתיבה, הרי סגי בזה לזכרה, היכא שיש איוה ספק בשם המזוהק, — איכ אפשר לכתוב בהגט הירש דמחקרי לבי אריה; ב) כיון שהבן החזיק לאביו שם „לבי" גם במקום מנוי האב, שהוא מקום הכתיבה, ממילא לא גרע מכל שם, שאחרים מקליין לאדם משמותיו צעיר, דאף שאין שואליין בזה הסכמתו מוקדם, אפיה"כ מיקרי זה שפיר החזק, לענין, שצפי עדיף להזכירו לכתלה בנט (עי' ט"ג לקו"ם, ס"ק ד'); ועוד, כיון שהבן „לבי" בכלל בשמות האב האמתיים, אפשר לומר, דרק לשנות שם האב אין בידו של הבן, אבל לק"ר יש בידו, כמו שהעלה בנח"ש חל"ש (סי' ד', ועי' בשד"ח, מע"ג, ס"ס ל"ו); ומו, כיון שהאב בעלמו נקרא בלחם בפ"כ „הירש" לזר, שהוא בלשוננו המנומ של „לבי“, באופן כזה ודאי, דיכול להחזיק לאביו בלש"ה"ק אותו השם גופי', כהוא נקרא בו בשפה המדוברת, אחרי שאין כאן לא שינוי ואף לא קיוור, רק העתקה בעלמא;

סימן מז

עיד שאלתו, זו לשונה: איש אחד מפערעיאסלאוו נשא בתולה מעירנו, וכתב החוק את שמו בכתובה, עפי" מה שהנידו הוא ואביו: יוסף אהרן ב"ד אלחנן, וכך עלה לתורה בשבת הראשונה שאחר חתונתו, וכך רשם השמש ברישמת העולים לתורה שבידו. כן נזקקה ספי המגרש מתוך הדברים, תיקף אחרי חתונתו פעם אחת בכות המורה, שיש לו שני שמות, אף שבפי כל נקרא רק בשם אהרן לבד. והנה, במשך המשת השבועות, שהתגורר בעירנו אחרי חתונתו עלה לתורה עוד שתיים או שלש פעמים; אולם, באלה הפעמים אין מי שזוכר, אך היה מניד להם שמו ושם אביו וגם לא נרשם ברישמה הנ"ל. אחרי המשך הנ"ל, כאשר לא סתדר לה, באו אלו הוונ להתגרש, ונידו לי הוא ואביו וקרבן שלהם שמתיהם קודם הגט כפני עשרה אנשים, כי שם המגרש בעליתו לתורה בתמידות הוא. יוסף אהרן, בפ"כ — אהרן, ושם אביו — אלחנן לתורה וגם בפ"כ. עפי"ו כתבתי בנ"ט: יוסף אהרן דמתקרי אהרן בן אלחנן. אך בעוד ימים אחדים אחרי הגט, כאשר שבו לפערעיאסלאוו, הגידו לפני הרב דשם, שהעירמו בשמותיהם, היינו, ששם המגרש הוא רק אהרן בלבד, ופעולם לא נקרא שמו בצירוף יוסף, ושם אביו הוא חנן ועשו זאת, בכדי להתנקם בהמגורשת. והנה, הרב מפערעיאסלאוו עשה דרישה ותקרה, ונתודע לו, ששם יוסף אינו ידוע כלל בעירו, אולם האב עולה גם שם לתורה בשם אלחנן, רק שבפ"כ נקרא חנן. והנה, כעת נשתמה המגרש, ר"ל, עד שניאו בו הסומנים המכוארים בתנינה, באופן, שלא יתכן כלל להשיג ממנו גט אחר.

ד, נשחקע, — תחשב עוד לגרעוהא הזכרה שם כזה; וכן פסקו בתש' מים חיים (סי' מ"ח) ובתש' חלפים (סי' ל"ז), ובשד"ח (מע"ג, סי' מ"ג, אות ל"א); ועוד, דכיון שמטעם הכחוס עמדו שניה שמו גם בספרי הערכאות, אם כן, אפילו היה זאל לעיר מולדתו, הלא מלך אמת המלכות, היה זודאי מדקדק הרבה ומתחכם בכל מיני החבולות, שיקבא רק בשם השינוי, מה שהיה עולה בידו בנקל, מחמת דלאחר משך ארוך כשלאים שנה, זודאי נשתכח לנמרי שמו הראשון, — ממילא, הרי אין לך נשחקע גדול מזה.

זולת זאת, אפילו אם קיינו מוסללים מהכרעת הע"ג וסיעתו הנ"ל, וגם שהמגרש לא היה משנה שמו בספרי הערכאות, ועם זה היה מחברר לכח"כ, שבעיר מולדתו זוכרים עדיין הכל את שמו הראשון, משה, — מ"מ בנד"ד, כיון דאם נזכר גם כשם, משה, יצא בזה לעו על גיטיו הקודמים, אי"כ, בכדי להגלל מלעו גדול כזה דנבי מוגרש אחר, זודאי יש לרין בזה דין, דיעבד, כיון דזיעבד כשרה השמטה כזו אליבא דכולי עלמא, אחרי שאינו ידוע כלל לבני מוקוס הכתיבה והגינה, שיש לו שם אחר בחיזה מוקוס (ע"י ב"כ, ס"ק כ"ז, וספי' ל"ז החדש, ריש סי' קפ"א וקפ"ב, ושר"ח, שם, סי' ל"ז, אות ז'). וכש"כ הוא מנהגוהאר בתש"ו מהרי"ט (ת"א, סי' פ"ז) בגרון העמידה על כל אות ואות, דליהא בנמורא גבי בר הדיא, יעו"ש.

ועיד שינוי שם האב בתעודת-המטע של המגרש ובספרי הזכרונות של הרב מטעמ"מ ובכתובת המתגרשת, — הנה, כבר איקבעא הלבחא כהלא"ש בתשובותיו (כלל י"ז, סי' י"ב), דהבן לאו כל כמיני' לשנות שם אביו; אי"כ, כיון דנוסף לזה הוחק במקוס הכתיבה והגינה לעליה למורה ולחתימה רק בשם האמתי של אביו, דהיינו, אליקים המכונה געילי, פשיטא, דאין להשיג כלל על מה ששינה לבני אהה הפרטים. בחופן, שאין כאן מקום כלל אפילו לעזת אדמו"ר, ז"ל, בל"ז הנו' (סי' קפ"א) לכתוב בזה, וכל שום דאית לאבתי', נגר מנהגו ההמדי; נושם דבל"דן דהל"ז היה המגרש מוחזק במקוס כז"ג (ע"י בסוף, קילורו" שם) לכל מילי בהשם ששינה לאביו, היפך מנד"ד. ובפרט, שאדמו"ר גופ' לא החליט לעיקר כעלמו, כפי הנראה ממסקנתו בקילורו". כש"כ אפוא בנד"ד, שבאם נוסף בנט השלישי, וכל שום, תו הדרינן לדררא דלעו על גיטיו הקודמים.

הנה, לחומר הנשא, נחוק להאריך בזבין הלבחא דא, על כן חבתי עמודי היתר תמשה: א. **בנדון** שם המגרש, לבלוזה, היה לו להוסדר לבתוב אף לכתמלה השם דמוקוס כתיבה וגינה, יוסף אהרן ועל השם, שיש לו בפערעיאסלאוו — דמתקרי אהרן; דאף זביותו שם העדיסה והעליה למורה והחתימה או שם החולי, הרי יש להקדים שם דמוקוס כ"ג, כמזכור בשו"ע (ק"ט, י"ב) ובג"פ (שם, סוס"ק י"ח). ובנד"ד עשה כך כתיב ממילא, אף שלא ידע מהשם הפערעיאסלאוו, מחמת שגם במקום כ"ג נקרא בפ"כ, אהרן, — גמלא, הרי

נוכר בהגשג מבלי משיב גם השם דמקום אחר. והנה, אף לפי הלשון הטובח, יפה עשה, שהקדים שם "יוסף אהרן", משום דאף לדברי הבעל המציער, שבאמת שמו גם מעריסה רק "אהרן", כמו שקרא בפ"ב, מ"מ היו חשוב שם העליה לתורה עיקר לגבי לענין ההקדמה, כדמוכח להדיא בע"ג (לק"ט, ס"ק ד'). הגם שבפערעזאלאוו עולה גם לתורה, לפי ערשורו, רק "אהרן" לבד, — מיהו הרי אולינן בכל ענין ברת מקום הכתיבה והגונה, ששמו המובהק כאן הוא "יוסף אהרן". ואפילו היה חותם במקום הסה"ג רק "אהרן" לתוך (מה שלא הוזכר מזה כתר), דאז ראוי הוא להקדמה, אף לעומה שם העליה לתורה הנו', מהיותו עוד גם שם העייסה וגם שם הקריאה בפ"ב, דכ"כ הוא מהמבואר בג"פ (סוס"ק ל"ח, יע"ש); מ"מ אף באופן כזה, הרי בדיעבד מיהא אין קפידא לענין הקדומה, אחר שהשמות מפורשים בנט בלאן. דמחקריו, הכריז"ש, דנקטין כותבי' בפ"ב (ס"ב), וכמו שהכריע סי"מ (כ"ב), אות י"ט, ס"ק כ"ב) נגד הכ"ג, אף שלא נתן עדיין הגשג, מקרי גמי "דיעבד", ושפיר יתכן.

אבן

כל זה הוא, באם שנתפוס, שהשם "יוסף אהרן" כתחוק אלאו כאן בתוך שם מובהק, שעולה בו לתורה, דאז אפילו אם בשקר התליף שמו, בבואו הנה, מ"מ נקבע אלאו שם זה אליבא דכ"ג, כמבואר ברש"י, "גישין" (ל"ד, ב', ב"ד), והוא דאחוקהו) וכן הוא שם ברא"ש ובגה"א ובמדרש; ותו הוכיח שפיר בנכתב מואליתו (שפ"ד, ס"ט, ל"ג), דאף הרשב"ם והג"א לא פליגי בזה, דלא כמחריב"ל בתשובותיו (ח"ב, ס"ו ל"ב) והג"פ (ס"ו ק"ב, ס"ק י"ז). הבל דא עקא, שבג"ד הודיע הבעל את שמו בפירושין רק לענין כתיבתו בהכתובה ולפניותו לתורה בשבת הראשונה שאחר חתונתו וביום אותו לכתיב גט אחרי חתמה שבועות; אך באזהר שם עלה לתורה ביתר הפעמים במשך התגוררו בפירושין אין אלהם יודע, — ובכן יש לומר, דעדיין לא נקבע לו ח"ל שם זה, עפי" מה שפסק המה"מ בתשובותיו (ח"ב, ס"ו, י"ב), דגם חדש, שאינו קראו בו בפ"ב, ורק שעולה בו לתורה, אינו מתחוק, אלא באופן, שיעלה בו לתורה שלש פעמים במשך שלשים יום. ומיון דבשיבתו לא נתחוק השם החדש "יוסף אהרן", הרי הוא כאלו נכתב בנט שם אחר לגמרי, דפסול מטעם שינה שמו, וכמו שחשש לזה בת"ר.

והנה

גוף הדיון: בכמה נקבע שם חדש, שקורא האדם לעצמו עפי' בחירתו תחת שמו הראשון? הוא אמת מן ההלכות העמומות, דעד כאן לא קא מוזכרין ב"ב" (ק"א, ב') חוקה ל' יום, אלא לענין הכרה, משום דבמשך כזה לתום לשמא עשה

רמאות מתחלת בואו לכאן, כמה שינה שמו, בדי שיוכל לגרש אשה חכרו, ששמו כשם החדש, שהעלה הוא לעצמו, — מחמת שינה מיראת, לבל ימודע שמו הָאָשִׁי, אחרי שמוטל עליו להחמין זמן מרובה בזה קודם שיוכל לגרש כאן, וכמו שפירש הרשב"ם שם; ולכן אמרין, בדוראי זהו שמו האמתי הקודם, ואין בזה קטיוא. אבל במו, שבאמת התליף שמו, היבא לביא דררא דקטיוא, נטון שמכריז אנו את המתגרשים היעב בפניהם, — אלאו בכמה מתחוק שם החדש לענין הכתיבה בנט? מזה לא גלו לן חז"ל מפורש (ע' בתש' רבנו, ז"ל, בג"ל החדש, ס' קע"ט, ריש אות ג', בהשגחו על התרג', ובתש' חת"ס אר"ע, ח"ב, ריש ס' ל"ג).

אך

דיון זה אימת בחירתו של המביע ה"ל, הפוסק, דגם בכ"ג בעינן גמי לעיובא חוקה ל' יום או חוקה עליה לתורה בשם החדש ב' פעמים במשך כזה; וכן הוא דעת הג"פ (ס"ו, קע"ט, ס"ק י"ד, וסוס"ק ל"ג); וכן משמע, לבאור), דעת הג"י (ב"ד, "ואם נשקעה שם דישראל") והט"ז (ס"ו פ"ח). אולם הודיע בשערים בחושיו להלכות גישין (ס"ו ק"ב, סוס"ק ג') פשיטא ל' מסבא, דלא בעינן חוקה ל' יום לענין קביעת שם חדש, היבא דבריר לן, שנגרש את אשמו הָאָשִׁי. ולזה טעה דעת השב יעקב (ס"ו ל"ג), שהוכיח ב"ש שזי תמד (מערבט גט, ס' מ"ג, אות כ'), והחת"ס חלק ו' (ס"ו מ"א, ב"ד). והנה מלאתי".

והנה

בג"ל שם הארץ להוכיח שהקד כרותא, דסבדי, דתיכ"ך ששמו את השם מחמת חולי, הרי הוא חשוב למחוק, משום שהוא נקבע מיד בפעם הראשונה להפטרסם ענין השינוי ברבים. אכן באות ב' שם עולה על דעת רבנו, ז"ל, לחלק בין שינוי שנתהה חולי לשינוי הרה, שאינו מחמת סבה חוקה מו'. דגו הוא דבעינן דוקא חוקה ל' יום. אולם המנהגך בדבריו, יראה, שכל יסוד סברא זו בנה על דברי המהריב"ל, שכתב, דלהרשב"ם והג"א לא הוהתי אפילו בשהחוק ל' יום בשם השינוי, ולכן הוכרה לחלק בין סנות השינויים, אלא, שכן שינוי חולי שהשכס אח"כ במוסגר לדעת המבמ"א, החשיב על מהריב"ל וסובר, דגם הרשב"ם והג"א קיימו בהא בתרא שיטתא עם כל הפוסקים, ממילא, תו אין הכרח כלל לחלק בין השינויים, אלא, שכן שינוי חולי וכן שינוי שע"י איזה טעם אחר הלאום מזה אחת לקביעותם — היינו הפטרסום הראשון ברבים, שפ"פ עוקר שמו הקודם ומחליפו באחר. ובפרט, בלדעה כמה כרותא, כל מי שמתנה שמו לאינו סבה שמתיה בטונה בעיקר שם הראשון (כמו בג"ד, שקרא לעצמו שם מובהק חדש לכתיבה בדריבה ולעליה לתורה במקום חדש, שאין בו מי שיועד לו

הירושלמי להשמיענו בזה חשיבות השמות שבמקומות אחרים לענין ההוכחה בנגע לכחלה: לה"ש=מפרשים" הנ"ל הרבועה היא: אף שאינם מוחזקים בקריאה במקום החדש; ולה"ן, הרבועה— דאף שבמקום החדש נגמרים הנידושין לגמרי, מ"מ יש להזכיר בנגע גם השמות שבמקומות אחרים, המחזקים במקום הכתיבה והנתינה עפי' היריעה; אם קן, בין למר ובין למר היה להם, לרי' אבין ולמסדר הירושלמי, להשמיענו עוד רבועה יותר גדולה, דבזוהו אר דמיריקין גזי עולה לבשעמים חשיבות אותם השמות שבמקומות אחרים לרי' מוגדר כו עד שהסכרה להשמיע השם שבז"ן (שהוא מקום הכתיבה לה"ש=מפרשים", ומקום הכתיבה והנתינה, לה"ן) ולכתוב רק אותם לבדם בנגע: כגון שמוגדר קודם שהחזק בשמו החדש ל' יום, היכא דליכא מניעה מזד ההכרה, כדלעיל, אזי לריך לשיכובא להשמיע שמו החדש ולגרש רק בלוחם השמות, שנקבצו לו כבר ביהודה ובגליל; דאף ללא החזק בהם כאן (לשיטת ה"ש=מפרשים" הנ"ל), מיהו לא יאלו מגדר שמותי, כיון שבמקומותיו הקודמים נחזקו כבר בהם ונקבצו אליו; ואם לא עשה כך, מיפסל הגע אפילו בדיעבד. ואי מייריקין כאן, שרק ידוע לן, שיש לו שמות אחרים, אבל יתכן השמות בלתי ידועים במקומו החדש (מה שלא יאמר לומר אליבא דר"ת והראב"ד, שהבאתי, משום לדידהו לא תהפרכנה לפי' המלות, ולריך להזכיר שלשתי, דקאמר ר' אבין) — אחתי הוה ל'י, להירושלמי, להשמיענו, שבאופן כזה מועלת עלינו אחת מהשמים: או לברר אותם השמות ולגרש רק בהם לבד, או להשקות הנידושין עד שיתחזק ויוקבע השם משך שלשים יום דוקא, ויהיה ראוי אז להעלותו בנגע. לפי'ז, בהם לא נחזקו בנגע החדש ל' יום, הרי יולא לנו דין חדש הפוך בתגלית מדון ר' אבין, דלה"ש=מפרשים" לריך להשמיענו אז את שם מקום הכתיבה, ולה"ן— את שם מקום הכתיבה והנתינה ולכתוב רק שמותיו שבמקומות אחרים, ולא סגי בלאו הכי אפילו בדיעבד, מדאין שמו החדש, שלא בלו לו ימיו, בנגד שם כלל! ואי'י, היתכן, שר' אבין ומסדר הירושלמי, יסמחו ככה דכיהים ויפקדו דינס בסכינא חריפא, במקום העלול להטעם בנקל את כל התלמודים הבאים אחריהם?! אלא לאו ש"מ, דמזד שבאמת נקבע שם חדש אפילו בפחות משלשים יום, משהי"כ הוא דלא נחאו לחלק, בהיות נדון דידהו שוה בכל האופנים.

הירושלמי להשמיענו בזה חשיבות השמות שבמקומות אחרים לענין ההוכחה בנגע לכחלה: לה"ש=מפרשים" הנ"ל הרבועה היא: אף שאינם מוחזקים בקריאה במקום החדש; ולה"ן, הרבועה— דאף שבמקום החדש נגמרים הנידושין לגמרי, מ"מ יש להזכיר בנגע גם השמות שבמקומות אחרים, המחזקים במקום הכתיבה והנתינה עפי' היריעה; אם קן, בין למר ובין למר היה להם, לרי' אבין ולמסדר הירושלמי, להשמיענו עוד רבועה יותר גדולה, דבזוהו אר דמיריקין גזי עולה לבשעמים חשיבות אותם השמות שבמקומות אחרים לרי' מוגדר כו עד שהסכרה להשמיע השם שבז"ן (שהוא מקום הכתיבה לה"ש=מפרשים", ומקום הכתיבה והנתינה, לה"ן) ולכתוב רק אותם לבדם בנגע: כגון שמוגדר קודם שהחזק בשמו החדש ל' יום, היכא דליכא מניעה מזד ההכרה, כדלעיל, אזי לריך לשיכובא להשמיע שמו החדש ולגרש רק בלוחם השמות, שנקבצו לו כבר ביהודה ובגליל; דאף ללא החזק בהם כאן (לשיטת ה"ש=מפרשים" הנ"ל), מיהו לא יאלו מגדר שמותי, כיון שבמקומותיו הקודמים נחזקו כבר בהם ונקבצו אליו; ואם לא עשה כך, מיפסל הגע אפילו בדיעבד. ואי מייריקין כאן, שרק ידוע לן, שיש לו שמות אחרים, אבל יתכן השמות בלתי ידועים במקומו החדש (מה שלא יאמר לומר אליבא דר"ת והראב"ד, שהבאתי, משום לדידהו לא תהפרכנה לפי' המלות, ולריך להזכיר שלשתי, דקאמר ר' אבין) — אחתי הוה ל'י, להירושלמי, להשמיענו, שבאופן כזה מועלת עלינו אחת מהשמים: או לברר אותם השמות ולגרש רק בהם לבד, או להשקות הנידושין עד שיתחזק ויוקבע השם משך שלשים יום דוקא, ויהיה ראוי אז להעלותו בנגע. לפי'ז, בהם לא נחזקו בנגע החדש ל' יום, הרי יולא לנו דין חדש הפוך בתגלית מדון ר' אבין, דלה"ש=מפרשים" לריך להשמיענו אז את שם מקום הכתיבה, ולה"ן— את שם מקום הכתיבה והנתינה ולכתוב רק שמותיו שבמקומות אחרים, ולא סגי בלאו הכי אפילו בדיעבד, מדאין שמו החדש, שלא בלו לו ימיו, בנגד שם כלל! ואי'י, היתכן, שר' אבין ומסדר הירושלמי, יסמחו ככה דכיהים ויפקדו דינס בסכינא חריפא, במקום העלול להטעם בנקל את כל התלמודים הבאים אחריהם?! אלא לאו ש"מ, דמזד שבאמת נקבע שם חדש אפילו בפחות משלשים יום, משהי"כ הוא דלא נחאו לחלק, בהיות נדון דידהו שוה בכל האופנים.

הראיה השניה) ר"ן איתא שם, בסוף הלכה ז': מתניתא (ד, בראשונה היה משנה שמו') פליגא על ר' אבא (הסובר, דהעדים לריטים להכיר את האיש וגם את האשה דוקא, הבאים להתגרש

מקודם שם מובהק אחר, דודאי אין לך כוונת עירוק גדולה מזו, כיון שלא יהיה כאן מי שיעלה על דל שפתו את שם המובהק שלו הראשון), הרי יש לשם החדש חשיבות דגם החלי אף לענין הקדימה בנגע, כמש"כ הב"ש (ס"ק ל"ג) בנגע השבוה הרמ"א וה"פ ס"ק ל"ב (שאחר הדקדוק בדבריו, נראה, דהעיקר תלוי לרי'י: אם כונת המחליף לעקור שמו הראשון, לא; והיינו "סנה חזקה" ו"סנה קלה", שהמליא שו; וכי' בם' בית אהרן קרישפין, שבובא בשד"ח (שם, ס"ו ל"ח, אות י"ז). — לפי'ז, מביא חתייה לחלק ביניהם בענין הקביעות?

ונראה, שהירושלמי ד"גיטין" נסקפות שתי ראיות ברורות לדעת הנודע בשערים וביעתי: (הראיה הראשונה). **בפ"ד**, ה"ב, איתא: "ר' אילי אמר ר' אבין: אם יא לאו שם אחר (חדש, זולת השמות שיש לו מוכר ביהודה ובגליל) במקום אחר, לריך להזכיר שלשתי". והנה, בכונת הדברים יש שני פירושים: ה"ש=מפרשים", שהביא הר"ן בריש דבריו על האלפסי, סוברים, דמירי, ביאלא הוא לבדו במקום אחר ואסיק לו שם חדש ובא לשלות גט לאכתו שביהודה או שבגליל, אזי, אף ששמותיו אלה לא נחזקו בלאו בקריאה, ורק שידועים בלבד (והיינו "הא לאו אתחזק", דקאמר תלמודא דידן), מכל מקום לריך לכתוב לכחלה שם מקום הכתיבה (היינו אותו שם החדש) ולכתוב, וכל שום דאית לי ביהודה ודאית לי בגליל" (והיינו "הוכרת שלשתי", להמלרכים לכתוב "וכל שום" על יתר השמות; ולר"ת והראב"ד וסיעתם— "הוכרת שלשתי" היינו פריטת עלם כל השמות בלשון "דמחקרי"). וכן משמע, שפירשו הקה"ע והפנימי, יעו"ש. אולם הר"ן פירש, דמירי, בשילא גס אשתו עמדו למקום האחר, ושם העלה לעלמו שם חדש, ובא לגרשה, אזי, אף שהכתיבה והנתינה הן במקום אחד, אעפ"כ, אם ידוע כאן, שיש לו שמות משינים ביהודה ובגליל (והיינו לשיעתי: "אתחזק" בשמות אחרים), לריך להזכירם לכחלה בנגע (לכל מר כדאית לי', כדלעיל). וכן משמע מהג"א צביאוריו לש"ע (ס"ק כ'), שמשפס כהר"ן. והנה, מדמס"ח ר' אבין וקא פסיק ומנא, דלריך לכתוב אותו שם החדש, וגם סגי בו לחוד בדיעבד, משמע, דלא שני לן בין החזק במקום החדש בזה השם שלשים יום ובין לא החזק במשך כזה, רק שלריך להזכירו בכל גווי, אף היכא שאין אנו זקוקים להשקות הנידושין ל' יום מיום בואו לבאן, מזד דררא דהכרה; כגון שיש עד אחר המכירם ממקומם, דסגי בהי, או במקום עיגון גדול, דהתבין אז אעפי' שאין מכירין, או כגון שנא האשה בכאן (לפירוש הר"ן); — דזולת הא דדרך אמורא לפש דבריו, הלא כל עיקרו של ר' אבין ומסדר

בפניהם): בראשונה היה משנה שמו וסאה, שם עירו וסם עירה; — אם במכירה, בזה לריך לשנות את שמו? (כלומר: בזה האריך יכול לשנות שמוהיהן, והא מכירן; ואחרי חששו לתקן, שיחיו כותבין וכל שם "? פנימ) איך בר נש, דמתמן לכתבון כפין, ולא ידעין שמתקון (כלומר: הא לא קשיא, שם הרבה בני אדם, שמכירים אותם בפניהם, כשרואין אותם, ולא יודע שמוהם. ומשום זה עדיין יכולין לשנות שמוהן." פנימ). והנה, אם איך, דשם הדם אינו נקבע בפחות משלוש יום, הרי יפלא מאד: למה נכנס התרנן בפירלה דחוקה, לאתקוף מהותין אליבא דר' אבה באופן מורר בזבלות, שהעדים יכירו את המתגרשים בפניהם, ומבלי דעת שמוהיהם, ונדמנו כך גם סיפר וגם שני עדים כאלה, מה שבאמת אין זה מלוי, דממילא הוא נגד המשנה: בראשונה היה משנה שמו, דממשע, שהיה הדבר נגיל ושנית, שלפיך חס רבן גמליאל לתקנה הקלקלה? הרי עדיפא מהא הוה מלי לתקן, דהשניו היה בזה. שהאם היה יולא עם אשמו לתקום אחר והיה משנה שם שמו, כדקאמר ברם הסוגיא: 'דהוש שמי' ראובן ואפיך שמי' שמעון' (עי' בש"ק שם, בד"ה 'בראשונה') ולכשהיה מולא עדים, המכירים אותם ממקום הראשו בתור איש ואשתו, היה מגרש גם קודם שלשים יום לבואו; ואף שהעדים ידעו את שמו הקודם, מ"מ היו עושים בזה כרעון איש ואיש לכתוב בנט רק את שמו החדש, שהעלה לעצמו כאן, מאד אינו סבה הענכחתו (על דרך שכתב הרא"ש בזה: 'שכן דרך בני אדם, הגולים ממקומם מתחמ מוחן או מנדון, שמשיב את שם כו"ו. וכה"ג נמי כמות אחרות); אך, מכיון שלא נקבע השם עדיין במוך ל' יום, אין זה שמו כלל, ולכן היה לריך לכתוב דוקא את שמו הראשון שבמקום אחר, והיינו 'היה משנה שמו', דקאמרה נותניתן, הלכך תקן ר"ג, שיא כותב בנט: 'אני כפי'ס וכל שם שם ל"י' (ובין שנוהב: 'אני', כבר נכתב זה האיש בנט, המוסרו בפני עדי מסירה, ותו ליכא לתישם לנידוי'. ק"ע); ובהו הלא חתיבם משנתו שפיר גם אליבא דר' אבה!

אלה

על כרחק, מולא מהרן הירושלמי באופן מיוחד כזה, מוכח להדיא, דהשם נקבע ח"כף להתפרסמו ברבים אף בפחות משלשים יום, דממילא, מוכרחים אנו להוכיחו בנט ומעכב אף בדיעבד, מהיותו שם מקום הכתיבה והנתינה, ולא הפול על אופן כזה כלל לפון, 'היה משנה שמו' דמשנתו; ואם כן, הלא על כדמנו איירי מחתימת בני שרק

לפ"ז.

בשעבדא דידן, שחיבף בנזח האיש לפיראטין החוקין שמו לקריאה בפ"כ. 'אהרן' ועם זה החוקין שמו לכתיבה, שנקראת חתה החופה ברבים, ולעליה לתורה בביב"ל בשעת הראשונה שאחר חתונתו 'ויסף אהרן', דוח היה בודאי פרסום מעלא; בפ"ט, גבי חתן, שדרך הגאספ"ס לשים אליו לב לראותו ולדעת שמו, דממילא תפרסם או לכל, שזה האיש 'ויסף אהרן', הנקרא כפי הבריות 'אהרן', הוא הוא החתן, שנאל לו את שפ"פ מערים, — אם כן, הרי הוקבע לו אז שפיר ע"י הפרסום השם 'ויספ"א' לשם המובהק, שנכתב בכחובה ושעולה בו לתורה, ושם 'אהרן' לקריאה בפ"כ. הלכך אינו לריך חו לחוקת ל' יום; דהרי אין אנו נוקקים לזה, אלא היכא שאין מו שמכיר את המתגרשים, אבל לא מוד לאח דקביעות השם לחורא; כהנא, שהכל מכירים היטב את האוג בפניהם ובשמותיהם.

נוסח

לזה, הנה, בנרדד איכא עוד מעליהא, מה שלא נודע כלל במקום הכתיבה והנתינה, שיש לו במקום אחר שם מובהק אחר לעליה לתורה ודומתה, וזלמי שם המובהק, שהעלה לעצמו כאן, דממילא, הרי במקום הכתיבה והנתינה לא נתעקר ולא נחלף אללו שום שם קדום, אלא שהוא קצתן שנוה דמי; אם כן, הרי הוא עדיף מובה משם החלי, שהחלה מפורסם לכל בשמו הראשון, ואינו באים היום לעקרו במקום פרסומו ולהחליפו באחר, דבהו ימיב השכל, שמרד ההרגל היה שם כזה חוזר ויטור חמוד כפי העולם; ובמס"ס המבי"ט (ח"א, סי' קכ"ב), כי לפעמים אינם חושבים אלא לשם המורגל בפניהם ומשנה שם השניו, ולפעמים חוזרים אל השם הראשון, אשילו הורגלו בכס השני כו"; וממילא, אם גבי שם החלי הקילו בדיעבד מיהא לנקוט, דנקבע חיבף לאחר התפרסם ענין השניו, אשילו בהיותו עדיין כתיבמו, כמו שכתבה בשיב טעם ב"ל הג"ל — כ"כ, שבנרדד יש להקל בכהאי גונא. וי"ל, דכנכון דא יודו להקל גם הב"י והב"ב

* ובכ"ה הוה דמיידי נמי הראים בתבוצותו (כלל ע"ו, סי' ד'), דהיינו שהגר 'תגדל' והחוקר בעירו בשם פלוני 'אברהם', ורק בשעת בורו לכתוב כתובה לאתו, רצה לבנות מלבו אינה שמות חדשים 'כפי'ס' בשביל הכתיבה בתוכה בלבד. — משהיה הוא שתיבר הרא"ש, שאין זו בנרדד כחובה, וכמו שהבארת כוונתו להדיא מלשון שם פירוש, וכו'.

והנזכר הכל, דעד כאן לא הוזכרו חוקת לי יום, אלא לענין לכתחלה וגם היכא שאנו באים לעקור איזה שם קדוש הידוע, דבהני הוא דקא עסקי בנדוניא, אבל לא שפעוט, שימחירו אפילו בדיעבד ואפילו היכא שאין ידוע לו כלל שום שם קדוש.

ואין לענין, דכיון שהמגדש נקרא אחיב במשך חמשת השבועות שהתעבד בפיראטין רק בשם "אהרן" לצד שפי כל, הי"ח זו עקירת השם "יוסף אהרן" — דהרי מתחלה נזאו לפיראטין נחפרסם כאחת על פיו, בהשם "יוסף אהרן" הוא אלו רק לענינים חשובים כמו הכתיבה בכתובה והעליה לתורה, כדרך השמות המובהקים, ובהשם "אהרן" הוא אלו לקריאה תמידית צפי הבריות; אי"כ הרי יש להאחרין דין "קצור השם", כמובאר בע"ג (לק"ש, סי"ב); אבל אינו כלל כסוג "שם אחר", הלא לעקור ולבטל את השם הקודם.

נמצא, וזכין לרין, דלפי כל מה שנתבאר בזה, יש להכריע שפיר צנדיד, דלריח צנדיד נס ענין גדול, להקל כהודע בעצמים ובישתי נגד המצוי"ט ועימיה' —

(ג.) **הנה**, כל זה אפילו הפסיק, והמגדש לא הוזקק בעובדתו שלשים יום בשמו המובהק; אבל באמת הלא שיה צפיראטין חמשה שבועות קודם הנידושין, ואי"כ, כיון דפרסם מתחלה נזאו לשם שתי פעמים ברבים, ששמו המובהק לכתיבה ולתורה הוא "יוסף אהרן", ועבדו על ידיעה הו"ה יותר משלשים יום, כראה, דזה יתבט שפיר לחוקת יותר מלי יום בשם מובהק כזה; דהרי כל מי שזוכר מהעומדים אחת חופתו או בשעת עלייתו לתורה בשנת הראשונה, צראותו איתו מאלו והלאה בכל מן התעבדו פה, הרי הוא מעלה וממילה על דעתו, שזהו החתן, שנתפרסם שמו, ויס"א ע"י קריאת כתובתו בפומבי וע"י עלייתו לתורה; נמצא, הי"ח הידיעה המתמדת הו"ו כחוקה ארוכתה. ודמיו"ה ה"י מלה"ה לנדון ה"ה"ה חוקת לי יום בשביל הכרת המתגדשים, דהה"ה ה"י ודאי סני בידיעת השם לצדה עפ"י מה שהודיע המגדש שמו לרבים בפעם הראשונה לצואו למקומו החדש, אפילו לא היה לו דבר עם אהבים יותר ואפילו באופן, שהיה כבוד לט, שלא טומן אחר, שיקרא אותו בשמו שהודיע, — דמדיד הוא טעמא דבעינן הה"ה מן לי יום, אלא כמו שפירש הרשב"ס (ב"ב"ב"ט, ע"ג): "דכל כך לא היה מחליף שמו זמן מרובה, פן יודע הדבר"; כלומר, דממילא ירתח הרמאי לטות שמו מתחלה נזאו, לכל יתבדה במשך הזמן המרובה, שמו"ל עליו לשהות כאן קודם שיגדש; אם כן הרי שיעך שפיר ה"י טעמא נס בא"ס שפרסם שמו רק פעם אחת

בתחלה נזאו לכאן בכונה לגדש אה"ה חדרו, דודאי ירתח כמו כן לכל התגלה מזמתו במשך שלשים הימים ע"י אותם האהבים, ששעטו בפעם פרסמו או אחת שמו המזויף, וכן נמי שי"בה ספק"ה זו נס לפרוש הרגמיה בזה, יעו"ש. וגם לפי מה שפירש ה"י ע"ס: "ודואי זה שמו, דלכ"כ נודע מה הדבר, שאין שמו כן בזמן רב כזה"; אפשר נמי לומר, דכיון שהודיע בתחלה את שמו אפילו רק פעם אחת, ועבדו עליו כאן לי יום, וצ"ה לגדש באותו השם, הידוע לן עפ"י הודעתו הראשונה, הי"ח שפיר הכרה, מול"ה נודע במשך זמן רב כזה, שזי"ף אז את שמו. וצ"ה יוכן מה שכתוב בשם"ו סנדי" (מ"א, ס"י קצ"ב) לענין מומר, שצבאו למקום חדש, אמר רק פעם אחת בתחלה, ששמו היה לתורה ולתמימה "בנימין המוכנה וואלף", וח"כ שיה של חרס עם צבורו השם (וכדמוכח נמי מלשון השב"י) וגם הרי לא שי"בה צנדיד עליה לתורה; ואפ"י שפירש לי להצב"י, דתב"ב זה לאחזק לי יום בעבד בשמו ה"ה, — אלא ודאי, דהיינו טעמא, דכבוד לו, דלא בעינן לענין החוקת השם, שיהו קורין אותו בכל ה"ה"ך דוקא, אלא שהידיעה לצדה דיה, פ"ה"ה"ה מן לי יום. נמצא, כיון דשמעינן מכל זה, דהתמדת הידיעה במשך לי יום חשיבה חזקה לענין הכרה, הוא הדין נמי, דחשיבה חזקה לענין קביעות השם, נ"ש "חוקה" מד הוא.

ר"י נראה רואה לשבד"ה זו, מה"ה שבו"ה ד"ה"ה"ה היה משנה שמו וסמ"ה פירש הר"ן, דה"ה דקאמר רב אשי: והוא דלתחוק בתי"ה שמי" הי"י שאנו יודעינן, שיש לו שם אחר במקום אחר, אע"פ שאינו נקרא כאן אלא בשם אחר"; ופ"ה צ"ה על ה"ה"ה"ה"ה"ה, שהבי"ה בר"ה ענינו, והאריך לדחוח דבי"ה"ה; וכך היא דעת רש"י (ע"י בר"ן ובח"ה"ה"ה, ע"ה א"ה"ה"ה), וכך היא דעת הר"ה"ה, דעל ידי ידיעה השם לצדה בלא קריאת העולה שפיר חשבינן את המגדש בתורה, אלתחוק בתי"ה שמו, — אלא, דלשון "חוקה השם" טפלה על התמדת ידיעה העולם לצדה.

המורם מזה, דלוי נמי נבוא לירי מדה זו, להצריך נס לענין קביעות שם חדש חוקת לי יום דוקא, אף אזו נאמר, דחוקת ידיעה השם החדש במשך כזה חשיבה שפיר "חוקה". — (ג.) **הנה**, כל זה הוא אפילו לא עלה רק פעם אחת לתורה; אלא המגדש במשך חמשת השבועות, שהתגורר בפיראטין; אולם צנדיד הרי עלה לתורה בפ"ה"ה"ה או של"ה, רק שאיכות העליה באלו הפעמים נעלמה מאתנו. באופן כזה איש"ה נראה, דלמדינן, שבדאי

השם "יוסף אהרן" הרי שפיר נקבע אללו לשם מובהק בחוקה, השעלה בערכה לחוקה ל' יוס, אף לשעו המצוי"ט.

ה.) בר מן כל דן, אפילו קנינו מחליטים, שהשם "יוסף אהרן" לא נקבע בחוקה הנמשכת לחוקת ל' יוס, ככל זאת בנדדד ישנו עדיין מקום להקל, אף להסבירים שבפנים מוונן כזה לא יתחוק שם השינוי. דהנה, בניו, שבא למקום חדש והעלה לעצמו שם חדש, ולא נודע כאן מהשם האחר, שיש לו במקומו הקודם, וגשא כאן אשה וגרשה בשם החדש, קודם שהחזיק בו ל' יוס, — אם באתו לפסול גט כזה, על כדקדק, דהאי פסול אינו מזה שונה שמו, דהרי נקציעו, דהק בנדוד, כגם לו שמות אחרים במקומות אחרים, אין חוששין להם בכה"ג בדועבר, כשישט כל גדולי הראשונים כמעט עפ"י הירושלמי, וכמו שנקבע להלכה בשו"ע סעיף י"ב (יעו"ש ב"ש ס"ק כ"ב); ואף רש"י ז"ל, שהוא ראש המחמירים בזה, לפי מה שפירשו המכמ"א (ש"ע, רס"י ב'), הרי יורה מיהא להמקילים היבא דלא נודע מקודם, אף שודע ארזי הגירושין, כמו שכתב בסוגית "היה משנה שמו" דג"ה, והוא "דחתוק" (ודברי ס"ק ס' בזה תמוהים, כאשר כבר העיר בזה הגב' ב"ש ג"ל היל' ס' קפ"ה). וגדולה מזה העלה ה"ג (ש"מ, ס"ק ז'), דאף לכתחלה מוציב, שלא להזכיר כלל בנט את שמו האחר שבמקום אחר, הבלתי נודע במקום הכתיבה והתקנה, שהוגהש מודיע לביד בנזואו להתגרש, ואם פן אשוא מיהוה שם קדוש שיהא כאן האורח הזה? אלא ודאי, דבאופן כזה, הפסול הוא משעם, דכיון דלא נקבע לו עדיין השם החדש, ממילא, הרי זה אינו עולה בשם כלל, והוא כאלו לא נודע שם המגרש בשבט; וא"כ הרי איתו מוכח מוכחו, מי הוא המגרש (אשך כבר נחתו בזה אריות: אם פסול כזה הוא דאורייתא או דרבנן). וכבר מובארת סברא זו בחש' מבי"ע (ח"ב, ס' י"ב), שכתב בהמשך דבריו: "דכיון שבשעת כתיבת הגט לא החזיק בנאותו השם, א"כ לא היה ניכר אז, שהוא המגרש, אשפי' שהחזיק הא"כ, כו"י".

מיערתה, בעבודתנו, אשר לשם המובהק בשביל הכתיבה והעלילה לתורה בחר לו שם חדש "יוסף אהרן", ולקריאה בפי"ב שאיר לו מוטו זה שמו הקודם "אהרן", א"כ כבר הגט מכל פנים: דמעטם כינוי בשם המובהק אין לפסלו, כיון דלא נודע בפיראטין, ששמו לתורה בפערע"אסאלו הוא בנאותו אופן אחר; ומעטם השמטת שם המגרש מהגט ג"כ לא יתכן לפסלו; כיון דשמו האשפי' "אהרן", שמוחזק אללו מעודו ושקרא בו כפי הכריות גם בכל מחד התגוררו בפיראטין, וכך בנט בלשון "דמקרי", ממילא, הרי מוכח שפיר מוכחו, מי הוא המגרש.

שבדליה התמיד להחזיק שמו המובהק "יוסף אהרן" גם בפעמים האלה, כי הרי ללא יקפס לרמאי, המתקיף שמו בשביל איזו ערמוניות; כדקאמר רב זכר ב"ב"ב" שס': רמאה ברמאותיה וזר'; כלומר: מי ששינה שמו, צביוו למקום חדש, הוא יזהר לקבוע בלבו היטב את שמו החדש, באופן, שאף בהתחמתו לנכותו בקריאה פראומית בשם החדש, יהיה ביכולתו לענות מיד, לבלתי ימתח חסד רמאות על עצמו. ומשעם, דהרי נקציעו, כמבאר בגיפ' (ס' ק"כ, ס"ק י"ז). וגם אב"י הרי עד כאן לא פליג שם על רב זכר, אלא בנשיון דקריאה פראומית, אבל בזה שפועל, דאינו נמי יורה, דנשיון שם פ"א לה פראומית על איות שמו אינו כלום, משום שבדלי יזהר ויזהר להתמיד בהחזקת שמו המוחלף. וספ ליה, הרי ק"ל כ"ב אש"ב ב"מ" (ט"ז, ב'), ד"ניחא ל' לאינש דליקו בהמנויות", עד שאפילו בעיני הגולן כדאי לטרוח וגם להילא ממוטו בשביל זה, — א"כ, כשי"ב מי שהעלה לעצמו שם חדש, צבואו למקום חדש, שיהיה להחזיק כאן תדור בשמו זה, בכרי דליקו בהמנויות, ולא להתחשב בעיני הבריות בין הרמאים, שזו היא ראשית מלאכתם להתלף שמוהים כפעם בפעם ולפשוט לורה וללגוש לורה.

הלכך בנדד', כיון שכתחלה צוואו לפיראטין החליף את שמו המובהק ע"י הכתיבה וע"י העלילה הראשונה לתורה, אחריו, דודאי החזיק בשמו החדש בכל עת שנשאל עליו הן לענין העליות לתורה ביהר הפעמים והן לגבי שארי הענינים, שדקדק להשתמש בשבילם בשם המובהק. לפי"ז, הרי הוקבע לו השם "יוסף אהרן" למובהק אליבא דב"ע; וא"כ, הרי אפשר להקל בעבודתו אף להמצוי"ט וסיעו.

ד.) ה"ו אפשר לומר, דבנדדד ידוע נמי להדיא, שהמגרש החזיק לעצמו את השם "יוסף אהרן" למובהק בחרבט פעמים, דהיינו: א) מה שהגידו הוא ואביו לחזון בשביל הכתיבה בכתיבה, ששמו הוא "יוסף אהרן ב"ר אהרן" (וכפרט, דלפי המנהג בפיראטין, כמו במדינתנו בכלל, הרי איבא נמי פסוקות רבה לנולחא; דהרי הסדר הוא בדרך כלל, שבהתחשק הקדושים לעקבל פנים", שואל אז החזן ברבדים את המאמנים על דעות שמוות החזן והכלה בשביל הכתיבה בכתיבה; ב) קריאה הכתיבה ברבים תחת החופה; ג) עלמות הכתיבה בכתיבה, שעליה חתומים עדים, נכנסת נמי לסוג חוקה בת פעם אחת, כמו שפסקו בחש' מבי"ע (ח"ב, ס' י"ב) ויש' חא"ש (ס' פ"ח); ד) העלילה לתורה בנאותו השם בשבת הראשונה.

במילתא, כיון דעברו לו בפיראטין משך חמשה שבועות על חוקה בת-ארכבט פעמים של

זולת זאת, מחיב השכל, דאף הסבורים, ששם חדש אינו נקבע בפחות משלשים יום, מ"מ אין טובה להולילו בלחמה לבמרי מגדר שם, בעת שכיף שהמגרש בחר בו, הכי כל אשר יקרא האדם לעצמו הוא שמו. — אלא, דלדוידה הוה בגדר טפל מן העפל, עד שחשוב כאלו עבר ובעל מן העולם. הלכך נראה, דכל זה הוא רק בהקב"ה שם כזה לבדו בנע, או הוא דנעין את הגט בדין, אינו מוכח מחובו, מלד מיעוט קביעותו וחשיבותו של השם; לא כן היכא שפוח נכתב בלירוף השם הקדוש הקבוע, כגה"ג הדר דיני' לדין של טפל ממדרגה היותר פחותה שנכתב בנע; וא"כ, אף שהקדומו להטפל ועל שם הקבוע כתבו, דמחקריי, הכי כשר הגט לכ"ע, אחרי שבדעבד אין קפידא בענין הקדמה, היכא שהשמות מפורשים בו. ועי' בתש"ז ה"ל (סי' קע"ט, סיף א"ב, וסי' קפ"א, ה"ג).

ובנדוין

מה שנכתב שם אבי המגרש, אלתנן, כפי עליותו לתורה גם בפערישאלחון, ולא נזכר גם השם "תנן", שנקרא בו שם צפ"כ. — הנה, אפילו היה נקרא גם בפירושין, מקום הכתיבה והנתינה, צפ"כ בשם אחד ולמורה בשם אחר, ונכתב בנע רק שם העליה לתורה, החשוב לשם המובהק, פשוט, וכשר בדיעבד, כמש"פ הרמ"א (סעיף א'); ואף הג"פ הממחר בזה, הכי מסיק בסוס"ק ח' להקל מיהא בשעת הדחק, היכא שלהשיג גט אחר אי אפשר בנקל (עי' פת"ש ס"ק ה'). ואם הדוין כך הפילו בשני שמות המסוכנים זה מזה, כש"כ — ב"אלתנן" "תנן", שאפילו הג"פ גופ' מקיל בס"ק ע"ה, וכשר בדיעבד, אפילו היכא דליכא שום שעת הדחק; וכן פסק הע"ג (שא"י, סוס"ק ל"ג).

יתר

על כן נר"ד, שבמקום הכה"כ לא נודע כלל השם "תנן", ובכתובה הג"ל, שנכתבה שם. נהפדסס עפי' האב עלמו שמו המובהק, "אלתנן", שהוא עולה בו לתורה שצדו ושכנו עליה בו גם בפירושין לתורה צבחה הראשונה, — פשוט מאד, דאין צבחה שגוונא בית מיוחד כלל.

ועיד

מה שאמרו המגרש ואביו לפני הרב הפערישאלחוני, שהערימו לשנות השמות, בכדי להתקם בהמנוסתה, — פשיטא, דאין לחוש כלל לשמא לא היה בלבב הבעל לגרסה, דאם אמרו, שגילווי דעתא בניטא לאו מלתא היא, כש"כ דברים הטמונים בלבב, דודאי לית בהו משאט. וכן מוכח להדיא בפסקי מהרא"י (סי' ר"ח); וכ"כ בהש' מים חיים (סיס"י מ"ח) ובהש' ברכה יוסף (סי' ס"ג, אומות כ"ב וכ"ג), ובתשו' שו"מ (מה"ג, ח"א, סי' ע"ז). ואף הטוב"י (מהד"ס, סי' ק"ע) לא חשש בעובדא דידו' לשמא שינה הבעל במינון,

כדי שיהא הגט נכתב שלא לשם אשתו, אלא משום. דשם היה השינוי בשעת עלם עסק הגט, שהסופר כתב מפי הבעל. בזה כה"ן בנע הנשלח לאשתו הישראלית, דממילא הרי יש כאן משטת המוכיח על כונתו, ולפיכך אפשר לדמוהו לדין דלא האריך הווי"ן הידועות, אליבא דבעל העיטור ויטעו, לפי מה שבארו הע"ז (סי' קל"ו, סי' כ"ו), — אבל נר"ד, שהשינוי היה זמן מרובה קודם הנידושין, הרי מושלל עלם עסק הגט מכל מעשה המוכיח על אילו כונת לקולו; ואדרבה, ממה שהיה השינוי קודם החופה, בעת כתיבת הכתובה, שאז בודאי היו מוקלים מדעתם בתכלית עניני גירושין ושאיפז נקמה, הרי איכא ידים מוכיחות טובא, דערערו הבעל ואביו, אינו אלא התנלות שוא, שבדו מלבד אחרי הנידושין, בכדי לעצורי להמנוסתה או להוליא ממונה בלאופן, שגם להגיב"י אין כאן שום מקום לחששו כלל וכלל. —

מבל

הלן טעמי, נראה, דעלנכתא דא כריא לעלמא כלי פקפוק.

סימן מז.

עיד

שאלתו, זו לישונה: נדון ג"פ, ששם אבי המגרש נקרא כפי הבריות: יצחק; היינו: אותם, שהם צעירים מסנו וחולקים לו כבוד (מצד שהוא באמת איש מצוד וסוחר מפורסם), קוראים לו בפניו: יצחק; ואוהם, שהם חברים עמדו, קוראים לו בפניו "איציא"; ושלא בפניו נקרא כפי כל: "איציא". אך עליותו לתורה במקום דירתו והתימתו הן: יצחק יעקב", וכן נכתב בכתובה. ושאלתי את המגרש אודות שם אביו, הבלתי שתגורר אצילנו, ואמר, שאין לו שם אחר, רק "יצחק" לבד. ובאן בארונא, שהוא מקום הכתיבה וההתינה, לא נשתתה המגרש לאחר נשאו פה את אשתו זו כי אם שני שבועות. ואחרי עבור בישך הרבה הרשים, היה כפה עוד הפעם בשנה העברה וגשתתה ג"כ שני שבועות; ועוד היה כפה איזה ימים קודם הגט. והנה, בכל פעם בואו לפה היה עולה לתורה בשם אביו "יצחק" לבד. כן יודעים ומכירים הרבה מתושבינו את איציא בריסקון, הדר בעיר הסמוכה לפה, ואין שום אחד יודע, שיש לו עוד שם "יצחק יעקב". על כן נסדר הגט על ידי בשם אבי המגרש "יצחק" לבד. והנה, כעת מערער עליו אבי הבעל, מחמת שעליותו לתורה

לתורה בעירו ותחיתו הן בשני השמות הגל'. וקשה להשיג נג אחר. ובכן יודעיני נא דינא דהאי גיטא".

לכתוב שני השמות (קורא). והנה, לכאורה, יש מקום לדיוק מלשון הראש, דמדתכז: אלא כשהוא חוסס בשטר או קורא בתורה, ולא כחז לרבותא בוא"ו המחזרת: כשהוא חוסס בשטר וקורא בתורה, כא להשמיענו בזה, דדוקא בחד מאלה האופנים הוא דעני לכתחלה בתורה לחורא, אבל לא היכא שחזיתו ועליו לתורה נכס שתייה הן בשם המובהק. אולם באמת לא יתכן כלל להעמיס כואת בדעת הראש: א) דזיל בחד עמא — דיוק דעיקר מעלת ה"תניכה" על השם העפל" הוא מזד שגירה קריאתה בפי כל משלקת כל חשש לעו מהנע, אס כן הרי אין שום גנע מאיכות השם המובהק, דהא תהיה איוו שתייה, הרי לא הגנע בזה תועלת הקריאה בפי כל; ב) דאס כן ישחור הראש בזה את עלמו מוי' דבתחלה משמע מדבריו, שהעיקר תלוי רק בהכונת התניכה, מה שהיא מפורסמת ושגורה בפי כל, ובסוף דבריו יספור, שהעיקר תלוי בהכונת שם המובהק שכנגדה: אס הוא לאחת מהנה, לתורה או לחתימה, או לשתייה גם יחד; ג) דחידוש דין כזה היה לו להראש לפרש ולהוכיח גראיות ברורות, דרך הפוסקים, ולא לתמוז ולרמוז דרך דיוקא בעלמא בלי כל הוכחה; ד) דאי תימא הכי, הרי יפלא מהר: מאין לו להראש לדעש דין כזה, אחרי שבמשנתנו (לפי גרסת ר"ח ור"מ) דנקיט נמי איהו כוונה) כתוב בלשון כוללת, דנקיט הדעת שבידולס או כותבין רק התניכה, דמשמע, שתמיד היו משמיעים את השם המובהק מאיוו תכונה שיהיה, אפילו בהיות בו ההגדרות החתימה ועליה לתורה! וגם בלא משמעות כו, מחזיה טעם וסברא תלקי מילוקים בתנועת השם המובהק, בשעה שאין על זה שום רמז רמזיה לא במשמע ולא בתלמוד? — אלא על כרחך, שמעולם לא עלה על דעת הראש לתלק בזה; והוא שהוליא דבריו בלשון "או", הוא משום שאס היה מויליא בוא"ו המחזרת, ביה הלשון הלאש הנגזרת לחוקי ההגיון, דיוקן דפעולת החתימה והקריאה בתורה הן בהכרח בעמות מיוחדות, ואינו חוסס בשטר בשעה שקורא בתורה, ואינו קורא בתורה בשעה שחוסס בשטר, ממילא, לא תשיל על זה לשון "חוסס וקורא בתורה". אבל לדינא דהאי, דפשיטא להראש, דאף בההנגד להקריאה בפי כל שם מובהק כזה, דלויא גבי ההגדרות החתימה ועליה לתורה, אפיה"כ שפיר דמי, לפי שיטתו, לכחז לכתחלה רק את התניכה השגורה והמפורסמת. וכן כתב לדינא אליבא דהראש הגר"א בביאוריו (סי' קכ"ט, אות ל'). ועל דרך זה קבע להלכה ה"ע"ג בקריש (סי' ב') (*).

הנה, אפילו היה מפורסם בבארזגא, שאבי המגדש עולה שם גופא לתורה וחוסס תמיד בשני השמות "יחק יעקב"; מיהו, כיון דבפי כל יקרא: "יחק" לבד, שובט הוא, לעני", דזה השם האחרון יקום תחת סוג תניכה שהכל קורין בה", ואינו כלל בנגד, שם העפל"; מחמת דלפי העולה משוב גדול בבין ובמנין של הפוסקים, לא יזיור, שם העפל", אלא היכא שמשני השמות, שיש להמגדש במקום התניכה והתניכה, קוראין לו רוב העולם בשם אחד, ומיעוטו — בשם השני, כעבודת ד'השולח' (ל"ד, ב'): רובא מריס ושורחא שרה", שמתנה הוא שנובע דין זה; ובכ"ג חשיבין את השם שקורין בו הרוב ל"עיקר", ואת השם, שקורין בו המיעוט ל"עפל", — אבל היכא שיש לו שם מובהק לעלות בו לתורה ולחזוס ושם אחר בפי כל, או שנקטו לו מעדיסו שני שמות, ועולה לתורה וחוסס בשניהם, ובפי כל מקוריס לקרותו בשם אחד מאלה; בזה, כיון שהוא מפורסם רק באותו השם בפי הבריות, שאין דרכם שיחזיתיהם התפידיות לקרוא אותו בשמו המובהק, יש להשא השטר בשמה מעלת, תניכה, שהכל קורין בה". ותניכה כו, אף שהיא פחותה שחדרנתה מהשם המובהק (דלפיכך יש לזה עליה דין קדימה בנגע), מ"מ נעלה היא מ"ש העפל", שאינו אלא קיין המיעוט; באופן שהיא ממוזעת ביון "מובהק" ל"עפל"; שלכן נאה לה השם "בינוני", שהעלה לה המהרש"ך בפירוטו השני, שהביא הג"פ (סי' קכ"ט, ס"ק ז'). נמא, דעיקר מעלת ה"תניכה" תלוי רק בזה, שהיא שגורה בפי הכל, דממילא אינה נועמת לה חיטוס חותק השם המובהק" שכנגדה; אס ישמחו בשם המגדש רק לעליה לתורה לבד או גם לחתימה.

אנינם, הראש בפי "השולח" (כוף ה"ז) כתב: "והא דאמר לקמן: 'כתב תניכתי, כשר; וכן היו נקיי הדעת שבידולס עוטיין', דמשמע, דאפילו לכתחלה אין לירך לכתוב עיקר השם, — יש לומר, דמיידי השם בתניכה, שמעירין אותה בכל מקום, והכל קורין אותו בשם זה, אלא כשהוא חוסס בשטר או קורא בתורה, קוראין אותו בשם המובהק, להכי סגי בשם תניכה לחוד (ר"ל: לא שופקו בשמעתין, שפורחא מיהא קוראין לה "סרה", ובשי' בנדון ההורשולמי, ששני השמות שוויס בקריאה, בגליל קד וביורה קד; לפיכך הוא דבעינן שם לכתחלה

(* ומה שהעיר תמיד, שה"ע"ג סותר את עלמו כאן בדבריו שכתב לקמן סי' ל"ד גבי "אלי" אהרן", — אינו רואה שום פתור דלויא אפילו היתה שם עלייתו לתורה וס כן "אלי" אהרן, בפי חקיקתו ונכתב בנגד רק "אליה" לבד, לפי הקריאה

חדש חתת שמו הקודם, אינו נקבע בפחות ממסך שלשים יום, אפילו היבא דאין אנו טוקקין להאי חוקה מזד למא דהכרה; כמו בעובדנתו, שהנשואין היו בבארזא עלמה, דמזילא מכירים כאן הכל את הוג שפיר שפיתס בתור איש ואשתו, — איב, אפילו חליש כמו שבעלם בשת' חת'ש (אי' ד), דמני דבן לא מני לשנות שם האב, מני הוא שפיר לקלרו (כפי שעתיות השאלה, שהקולור היה רק עפר' התגרס), — אבתי הרי יש לסזור, לכאורה, היתרר השני, מטעם, דכיון שלא התעבב בבארזא לי יום דלופין, אלא שהתעבב ג' פעמים בעתים מפוזרות ורחיקות זו מזו בכל פעם פחות מלי יום, רק שבהלעזרית אלה הפעמים תעלינה ביותר למסך כזה; לפי', הרי לא נקבע לאביו כאן השם "יחזק" לבנו (**). דהא ודאי, כי נחשין להלכת חוקת שלשים יום, בעינן שיהיו דלופין דוקא, כהא שכתב בפשוטות בשת' מדושי חנני שם (בהשמות ס' ב). וגלעד' להביא ראייה לזה מהא דאיחא במתניתין ד"גין" (ע"ז, א'): הרי זה ניטך כל זמן שאעבור מנגד פניך לי יום — היה הולך וזא, הולך וזא, הולך ולא נתיחד עמה, הרי זה גע' על זה מקשה הגמרא: והא לא עבר (שלשים יום דלופין" רש"י?). והנה, רב הונא ור' יוחנן נחלקו מאד בתיובתיה; ולכאורה, הרי יפלא מאד: למה טוקקי לזה? הא אפשר לאוקמא מתניתין בריוח כפשוטה, דאיירי, שאף שהיה הולך וזא, מיהו, כיון דנמשך העינן מסך כזה, שבהלעזרף הימים שבימים, שלא ראה בהם פניה, יהיו בסך-הכל לי יום, גמלא נתיקיס הנאו, ששלשים יום לא ראה אותה, דמה לי אם היו דלופיס או מפוזרים; ולפי' קמ'ל מהניחין תרתי: רק, דמהני אפילו מפוזרים, וגם אותה הרבוחא גופא, שפליש בה ר' יוחנן, דלא הוי כאן גע יס! אלא לאו שמ', דהא פביעא ופשיטא, דגוף הלשון, שלשים יום" יורה שחלש על ימים דלופיס דוקא, ולא יתכן כלל, שישל על מפוזרים במסך אוהו זמן שיהיה, שעוליס ביותר לתשבון לי יום, וכמו שנתפרש להלכה ביותר בעור ס' קמ"ד (ע"ש בב"ח, סד"ה ומ"ס וראוי להתגרס ב'). ממילא, שמעינן מהא, דכיון דעל יסיד רק דמלויטינן בב"ב" (קס"ז, ב') חוקת לי יום לנבי הכרה, מלריבי הקך רבוחא חוקה כוו נמי לנבי קביעית השם, ודאי דלשון שלשים יום, דקאמר הגמרא שם, לא התפרש כלל על ימים בודדים, יהיו מליון מספר שיהיו, המפורדים בעתות שונות.

מעתה, כיון דזיטין בנ"ד, דשם "יחזק" הוא במדרגת חניכה שהכל קורין בה, ממילא, אין כאן מקום להתמיר כלל, דהרי כמה רבוחא מהאחרונים בתשובותיהם (בקתת מהן הובאו בפ"ש ס"ק ב') השמינו להלכה ולמעשה במקום הנידך לכתוב אף לכתלה חניכה לבדה, כשיעט החוספות והרא"ש וביעטם (וע' דררישה, אות ב', ובכ"ש, ס"ק א', ובגט מקורס, בכללי השמות אות ו'). וכש"כ בחניכה האב, דקילא מלד עלמה: ע' בב"ח (בפירושו על מה שהביא העור בשם השו"ת הרא"ש לעינן היבא שגזברו בגט רק ביטוי האב) ובג"ל החדש (ס"ו ר' אות ב').

ב) אפילו היה האב נקרא במקום דירתו גם בפי כל תמיד בשני השו"ת: יחזק יעקב; מכל מקום, כיון דבבארזא, שהיא מקום הכניחה והנמירה, אינו ידוע כלל השם השני יעקב, אלא שנקרא בפי רק בשם "יחזק" לבד, — אם כן, היינו דין הידושלמי, שהביאו כל הראשונים ובראשם החוספות ב"גין" (ליד, ב', בנ"ה וסו"א) וגם הוקבע להוראה בשו"ע (סעיף י"ב), דאם יש להמגרס שם אחר במקום אחר, ונכתב בהגט רק אותו השם, שיש לו במקום הכניחה והנמירה, כשר דיעבעד (ובכר דהא דמוריר, ז"ל, בג"ל החדש, ס' קפ"ה, את דברי הג"פ, ס"ק ס', בדב"כ (ברורים); וע' ב"ש ס"ק כ"ב, ולא עיר, אלא דהיבא שאשם האחר שבמקום אחר, שהמגרס מודיע לב"ד, בצואו להתגרס, בלתי טרע כלל במקום הכניחה והנמירה, הרי העלה הע"ג (שניח, ס"ק ו'), דאפילו לכתחלה מוטב, שלא להזכירו בגט כלל. לפי', הרי גם באופן השני הניל מוטלק נמי מנדד כל פקוק.

א) נ"ס, לפי מה דסברו כמה רבוחא ובראשם המביע בתשובתו (ח"ב, ס' י"ב) והג"פ (ס' קכ"ט, ס"ק י"ד), דאם העלה האדם לעלמו שם

הנה, בנ"ד, כיון דהכותב קורין לו בשני: "יחזק", אף שחבריו, הרגילים עמו ומנעוריו, קורין לו בשני: "אליא", וכך נקרא גם בפי"כ שלא בשני, — מ"זו נראה, דשם "יחזק" מיקרי חניכה שהכל קורין בה; דהא כולי עלמא ידעי שפיר, ד"אליא" היינו השם "יחזק", באופן, שגם הקוראים אותו: "אליא" מכוונים נמי לשם "יחזק"; כדברי הגמלא דוד בתשובתו (ס' ל"א), שכתב: מי גם הקורא אותו בשם הקולור מכוון לשם האמתי, רק שמקרא בלשונ' והיינו נמי טעמא, דלא בעינן להזכיר קולורי השמות בניטין, כידוע.

מעתה, כיון דזיטין בנ"ד, דשם "יחזק" הוא במדרגת חניכה שהכל קורין בה, ממילא, אין כאן מקום להתמיר כלל, דהרי כמה רבוחא מהאחרונים בתשובותיהם (בקתת מהן הובאו בפ"ש ס"ק ב') השמינו להלכה ולמעשה במקום הנידך לכתוב אף לכתלה חניכה לבדה, כשיעט החוספות והרא"ש וביעטם (וע' דררישה, אות ב', ובכ"ש, ס"ק א', ובגט מקורס, בכללי השמות אות ו'). וכש"כ בחניכה האב, דקילא מלד עלמה: ע' בב"ח (בפירושו על מה שהביא העור בשם השו"ת הרא"ש לעינן היבא שגזברו בגט רק ביטוי האב) ובג"ל החדש (ס"ו ר' אות ב').

ב) אפילו היה האב נקרא במקום דירתו גם בפי כל תמיד בשני השו"ת: יחזק יעקב; מכל מקום, כיון דבבארזא, שהיא מקום הכניחה והנמירה, אינו ידוע כלל השם השני יעקב, אלא שנקרא בפי רק בשם "יחזק" לבד, — אם כן, היינו דין הידושלמי, שהביאו כל הראשונים ובראשם החוספות ב"גין" (ליד, ב', בנ"ה וסו"א) וגם הוקבע להוראה בשו"ע (סעיף י"ב), דאם יש להמגרס שם אחר במקום אחר, ונכתב בהגט רק אותו השם, שיש לו במקום הכניחה והנמירה, כשר דיעבעד (ובכר דהא דמוריר, ז"ל, בג"ל החדש, ס' קפ"ה, את דברי הג"פ, ס"ק ס', בדב"כ (ברורים); וע' ב"ש ס"ק כ"ב, ולא עיר, אלא דהיבא שאשם האחר שבמקום אחר, שהמגרס מודיע לב"ד, בצואו להתגרס, בלתי טרע כלל במקום הכניחה והנמירה, הרי העלה הע"ג (שניח, ס"ק ו'), דאפילו לכתחלה מוטב, שלא להזכירו בגט כלל. לפי', הרי גם באופן השני הניל מוטלק נמי מנדד כל פקוק.

א) נ"ס, לפי מה דסברו כמה רבוחא ובראשם המביע בתשובתו (ח"ב, ס' י"ב) והג"פ (ס' קכ"ט, ס"ק י"ד), דאם העלה האדם לעלמו שם

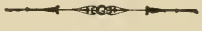
בתיב, בודאי היה נמי הגט כשר להטיג; אלא ממתת שם היתה העובדא כך גבי בעל "מאיר נתיבים", שבעליה לתורה והקריאה בפי כל היו שוות, לפיכך התיק העובדא כמו שהיא. (** דאף שלענין העלה לתורה העלה המביע (ס), דהשם מתחוק רק בשלש פעמים, — מיהו הרי התנה איהו אם מוטב, דבעינן, שמוקה פוז תהיה במסך שלשים יום דוקא.

הנה, כיון דלפי גביית העדות נקרא גם עתה כפי כל רק: "יהושע", אם כן אף שעלה לתורה תמיד בשם-החולי "חיים יהושע", מכל מקום חשוב ספיר השם "יהושע" כ"מתיבה שהכל קרוין בה", דבזיעבד מיהא כולי עלמא מודים, דכשר בחתיכה כוז לבדה. ואין לומר, דלנבי מתיבות שם-החולי, שהועיל לעשות גור דמי והאי גברא, תחשב גם מתיבה רק כ"שם-על", ולרוב הפוסקים פסול הנע, כשנכתב שם כזה לבדו, — דהגע ע"ע זמ"ן: הרי שם, שעולה בו לתורה ומתים, הוי "שם-יעקב" אף לגבי שם-החולי, שנקרא בו בפי כל, כמבואר בשו"ע (סי' קכ"ט, ס' י"ח) ובג"פ (ב"ב ז'א), ואפי"כ הא ק"ל להכשיר, באם שנשמע "שם-היעקב", שעולה בו לתורה וגם חותם, ונכתבה החתיכה לבדה; אם כן, כש"כ, דלא יגרע ערך החתיכה לעומת עלמות שם-החולי, הנשל בערכו מ"שם-היעקב" ה"ל. וכן נשמע להדיא מדברי הקונטרס, שהביא הב"י ונשתק בשלמותו בג"פ (סי' ל"ג, ב"ד"ה "כחוב", לענין "רבקה", שנכתבה שמה מחמת חולי ל"תנה", ואח"כ נשתקע שם "תנה", ונקראה כפי כל בשמה הראשון), שכ"כ: "... אבל זאת, שאין שום אדם קראה: "תנה", פשיטא, שאינו ע"ל ולא עיקר, כ"; לכן אין לכתוב שם "תנה" כלל, אלא "רבקה" בלבד. ופשיטא, דשם "רבקה" לא גרע מחתיכה הניכרת וידועה לכל, שכתבו הפוסקים, דמי בצוהת חתיכה לחוד ואפילו לכתלה, ואם כן פשיטא, שיש לכתוב שם "רבקה" לחוד". והנה, לבאורה, דבריו האחרונים אינם מובנים כלל, דכיון דכבר הקדים, שטעם כתיבת שם "רבקה" בלבד הוא משום שהשם "תנה" עבר ובעל מן העולם לגמרי, אם כן איך יוצא חו הטעם ד"שם רבקה לא גרע מחתיכה" ? דהרי טעם כזה אינו שייך, רק באם שקיינו חושבין את השם "תנה" לאיזה ממש, אבל לא היבא שאין לו שום מציאות, ו"רבקה" הוא שמה האחד, ואין שני לו! וזולה זאת, מיותרים לגמרי אלה הדברים, דכיון שהטעם הקודם הוא מספיק עוצא לכתיבת שם "רבקה" לבד, אי"כ לאיזה לורך עוד בא הטעם, המיוחס ל"רבקה" מעלת "תניכ" ? — אלא לאו ש"מ", דספוקי מספקא להקונטרס: אם שייך דין דנשתקע גבי שם-החולי. והלצת דבריו כך היא: אי נימא, דשם "תנה" נשתקע לגמרי, אם כן, הרי פשוט מאד, דאין לבחור דם השם הראשון "רבקה"; ואף אם באתי לתוס', דשם "תנה", כיון דהוא שם-החולי, לא שייך גבי' ענין נשתקע; משום דכיון דהכל יודעים, ששמו שמה בפירסום ל"תנה", מומילא נשאר זכרו קיים תמיד; דמה שאין הכריות קוראין אותה בו, הוא רק משום אשירות לישנה בשם הראשון; ועד כאן לא חשיב נשתקע, אלא דוקא גבי שם שעקרונה בזכונה ושיגורו לשם אחר, לאספוקי גבי עובדא זו, שלא עקרו מהאשם שם-החולי "תנה".

חוקה בשם "יחזק", אפי"כ מנכלה היא ועולה מאד אחר; דהא כתב תנ"ר: "כן יודעים ומכירים הרבה מחושבניו את אליה בריסקין, הרב בעיר הסמוכה לפה, ואין שום אחד יודע, כיש לו עוד שם "יחזק יעקב". הרי משמע, שרבים במקום כ"ג מכירים תמיד אותו עלמו בשם זה מוקדם קדמה; אם כן, אין לנו מקקים חו להכריח חוקה שלשים יום כהקונה, בשעה שהוא מ"ד עלמו מוחזק ועומד מכ"כ בשמו המפורסם, כמו כל החושבים בשמותיהם; דודאי אין לך חוקה גדולה מהכרה תמידית כזו בשם "אליה", דהיינו "יחזק", כידוע.

המורה מכל זה, דבמ"ד, דאיכא חנתי למעלות: שנמקם דירה האב היא מתיכחו שהכל קרוין בה רק "יחזק" לבר, ובמקום הכתיבה והחתימה אינו ידוע לו כלל שום שם אחר וולתי "יחזק", — פשוט הדבר, דהגט כשר בלי פקפוק כלל וכלל. —

ומה שאל פת"ר: אי שפיר דמי להכריח את המורטה לדרת לדין עם אבי המגרש. בזה שלא יתכן לה שעה-היתר-בשאלין, עד שתתייח דינא? **הנה**, באם שלא יתגרס הדבר לדינא דמלכותא, בודאי ראו והגון הוא מאד להליל עשוק גם בחלוצי כזה. וכבר עבד מהר"א, ז"ל, עובדא, שגזר בגזירה חמורה על אלמנה, שלא תנשא, כל זמן שלא תרד לדין עם התיבע, כמבואר בפסקיו (ס' ר"ס ורס"א); והכי פסק הרמ"א בחו"מ (א"ש ט"ז).

סימן מה.

ע"ד שאלתו, בנדון נ"פ, שסדר כת"ר, ונכתב בו שם המגרש "יהושע". והנה, אח"כ הוציא המגרש קול, שיש לו עוד שם "חיים", שנתוסף לו כקטנתו מהבת חולי, ולא נשתקע עדיין בעיר מושבו סאמניצא. גם הביא גביע מיטם, שהוא עולה לתורה בשם "חיים יהושע", ושכני בית אביו קוראים אותו לפעמים בשם "חיים יהושע" ולפעמים בשם "יהושע", ושכני כל נקרא תמיד רק בשם "יהושע". אולם בכחוכתו, שנכתבה בבארנא בעת בשואי האשה, שנרשמה כעת, נזכר שמו "יהושע" לבד; ובך הוא התום בשלשת מכתבים, ששלח אחרי חרותו; כוננים שונים לקרובי אשתו בבארנא. כן אינו ידוע לו כלל בבארנא, שהיא מקום כתיבת ונתנת הגט, שם אחר, וזולתי "יהושע". אכן לא נתחוק שם בשם זה שלשים יום שלמים.

וגם לא חדשו לה תחמום שם אחר, אלא שרק ממילא, מזד רגילות העולם, נקראה כמקדם בשמה הראשון—ככה"ג אין מקום כלל לדון, נשחקע" (וכבר מזכורת סברה כזו בג"פ ס"ק ל"ז, בכתבו אליבא דהב"י: "דבשלמא שם שני (שם-החולי) דנשחקע, יש לחוש לטובו, משום כיון דנשחקע ממילא, אפשר דלא תשיב נשחקע; אבל שם הראשון, דנשחקע ע"י שינוי השם, אין לחוש לטובו, כיון דהשכללו עליו, ואמרו: לא יקרא כך, אלא כך"). וכיון שנוטא את שם החולי מגדר, נשחקע", הו יתשב לעיקר נגד השם הראשון, אף בהיותו מושלל מכל קריאה; דכמו היבא דפורחא קורין לו בשם-החולי, הרי ק"ל, דהוא עיקר נגד השם הראשון, השגור המיד בקריאת רוב גדול מהעולם, ואין חוששין כלל ללבו הרבים, שאינם קוראים אותו כלל בשם-החולי, מהטעם, שמתבאר מדברי הג"פ (ס"ק ל"ז, ג"ה ובה"פ), דהיינו, שגיון שבהפרסם השינוי לכל בני העיר, דמילא, אף הקוראים הוו בשם הראשון, ויודעי גם הם שפיר משינוי, אלא שנמשכים אחרי הרגל לשונם, לפיכך אין כאן שום חשש לעו, בכתבנו שם-החולי לעיקר, — כך הוא הדיון והוא הטעם היבא שגם פורחא אינם קוראים אותו בשם-החולי, יתשב נמי שפיר לעיקר, מזד האי סברה גופא, דכולי עלמא ידעי מהשם השני שמחמת חולי, והקריאה בשם הראשון היא רק בבבא הרגל הלשון. על זה הוא דקא מסיים הקונטרס, דאפילו באנו לירי מדה זו, לחשוב את השם "תה" לעיקר נגד שם "רבקה", אכתי לא נפסיד כלום, בכתבנו שם הראשון "רבקה" לבדו; משום דפשיטא, דלא גרע מחיובי הניבחה; דסגי בה אפילו לכתחלה (*). הרי לך בהדיא, דתניבה שהכל קורין בה" מתיבא גם במקום המחמת שם-החולי, אפילו בהיותו נמי במדרגת שם-העיקר. וכן משמע להמדקדק בכתבי מוהר"י (ס' י"ח); וכן עפ"י להדיא הרשב"ל גי'ס" (ס' כ"ד), בכתבו: "והיבא שלא כתבו שם השני (כלומר: שם-החולי) כלל, נ"ל ג"כ, דכשר, דלא גרע (השם הראשון) מחניכה וכו'";

ואין לפקפק, דאולי עד כאן מיהא לא סגי בתניבה לחודא, אלא דוקא היבא שהשם המובהק הוא שעולה לתורה ומוחם צו לגד או שם-החולי לגד (כמו באשה, שאיננה עולה לתורה, וגם כזו, שאיננה יכולה לתחוס); אבל בהצטרף להשם המובהק, שעולה צו לתורה או מוחם, גם מעלת שם-החולי, איז יגרע לעומתו כח ה"תניבה", עד שחדר למדרגת השם-העליון, דלא ליבטי בה אפילו בדיועבר (אם לא בשעת הדחק וענין גדול, כפי הכרעת הג"פ ס' ק"ט, ס"ק ח) —;

דהנה, ראשיה אין שום טעם וסברה לזה, דהא עיקר הטעם דסגי בתניבה לחודא הוא משום, דכיון שהכל מזכירים בשם זה, שנתפרסם לרבים, לפיכך אין כאן חשש לעו, כדמוכח מוהר"ש (פ' "השולח", סוף ה"ז); ומילא, הרי אין שום ג"מ מאיכות השם המובהק אוזו שתיבה, אם הוא רק לתורה, או רק לחמישה, או רק שם-החולי, או לשלשהם גם יחד, כיון דבכל אופן שייהיה לא יגרע בזה ערך הקריאה צפי כל והפרסום, מה שמדחיק בתכלית כל עתך לעו.

הו נראה ראייה להאי דינא ממוספתא "גיטין" (פ"ו, ה"ז), דהויא שם: "כתב לשם כ"י"; לשם אבי משפחה, שכולו אם היו נקראין על שמו, כשר (דכיון, שזוהי נקרא בתניבה זו, כשכתב צנו מחבתו, כשר"י. מנחת כבודים). גר, ששינה את שמו כשם העכו"ם, כשר". והנה, מדכלל בתוספתא דין גר עם דין נקרא על שם אבי המשפחה, דכשר שם ממשע, "תניבה", משמע, דטעם אחד לשני הדינים האלה, דגם מה

(*) לפי מה שנתבאר בזה דברי הקונטרס, יובן במאי קא פליגי עם הקונטרס השני בשם מוהר"ם, שהביא הכ"י, שהזכיר שני גיטין בעובדא כזו ממש כל הקונטרס הראשון (לפי מה שפירשה הכ"י בתחלה). דהנה, מהדפוס בקונטרס הראשון בלאן כוללת: שכתבו הסוסקיסים, דסגי באותה תניבה לחוד ואפילו לכתחלה, המשע, דסובר, דעדת כל הסוסקיסים שזה בזה, דגם לכתחלה סגי בתניבה גירודת (כמו שכתבו הרמב"ם ס"ק ב' והג"ה סק"א והג"ה בבבלי בשמות אות ו', דתניבה שהכל קורין בה מודה גם הרמב"ם, דכשר בה אפילו לכתחלה, דעדת התוס' והרא"ם; וכן יסבור גם רש"י, לפי מה שיתבאר לקמן בעטרה ב'). משהיבא הוא דלא תחזיר להזכיר שני גיטין, דכיון דאפילו לא נשחקע כלל בסהחולי, מיה סגי לכולי עלמא כשם הראשון לחוד, מזד מעלת "תניבה", ממילא לא יתכן להצבות גיטין. לא כן מוהר"ם בקונטרס השני, י"ל, דסובר, דלרש"י והרמב"ם, לפי גירסתם במשנה "גיטין" (פ"ו, ב'), כשר רק דיעבד בתניבה שהכל קורין בה; משהיבא החמיר בהצבות שני גיטין בעובדא "דידי", משעם, דכיון דמספקין, שזא אין ללשם-החולי דין נשחקע כלל, ממילא לא תהלי ארוכה, לדע"י, שהבא התיבחה להשם הראשון מעלת התיבחה העוברת, דלרש"י הרי אינו גרע בה לחוד לכתחלה, דעדת הקד' ארייזותא, רש"י והרמב"ם ויפתח; והלכך, כדי לנאה כל הדעות לענין לכתחלה, הוא להזכיר שני גיטין דו"ה.

אמנם, הכ"י לקמן תירץ שתיבת הקונטרסים הנו' באופן אחר; אולם, מזד היותו בעצמו מוסק בתירוץ, לכן כתבתי מה שהיה נראה לעיני דנוה, לולא דבריו הקדושים, י"ל.

שכר, באם כתב הגר בנט ע"ש גיורו לבד (אף שכעת, נקרא בשם יהדות, כמו שפירש במנחת כבודים; וכן מוזכר במהרי"ק, שד"ס פ"ו, וסתיוע מדברי ר"מ; יעו"ט), הוא נמי מטעם, חתיכה"; דאף ששם יהדות נקבע לו לשם-המונחה, מ"מ יש לשם גיורו דין חתיכה המפורסמת, דבשר בה לגדה, כיון דכולי עלמא, כשמדברים על אודות גדותו וזעז מחבתו, או בכלל כשצריכים לשמנו, אומרים עליו, שהוא פלוני הגוי, שנתגייר עתה; וכן בין הגוים הוא מפורסם ונקרא עד סיום בשמו הראשון, שהחוק ושהורגל לו כמכבר. וכן מטעם מדברי החוספות ה"גיטין" (ל"ד, ב'), גדיה ("והא"), שכתבו: "והשיב ר"מ: תלילה להיגור שם עבדים (היינו שם גיורו, שהמומר נקרא בו עתה) בחורף משה וישראל. והביא ראיה מדאמר בחוספשא: גר שכינה שמו לשם עבדים וגירש בו, כשר, — וסוף הדין במומר, דשם יהדות כשר אף לכתחילה. וכבר חתיכתו וחתיכתה אמרין לקמן דבשר, כו". והנה, לכאורה, אינו מובן כלל, לאיזה לורך הכרח ר"מ להביא שתי ראיות (גם מהחוספשא וגם מהמגנהו ד"כתב התיב"ה)? ובפרט, דבדעה אין ראיה כלל מהחוספשא לדין מומר, דשם איירי לענין דיעבד, ודון המומר הרי נשאל ר"מ, איך לכתוב שמו לכתחלה; ואם כן היה לו להביא רק מושגותנו, שבה מפורש, לפי גרסתו, דשני בחתיכה אף לכתחלה. אלא על כרחק לומר, דעמנו הוא משום דאם היה מחטייע רק מהמגנה, היה אפשר לדחיה, דשתי חתיכה דמגנהו, שהכל קורין בה כעת, לכן שפיר בני בה לחוד; לאפוקי במומר, דכעת נקרא רק בשם גיורו, ולא יהיה הקודם, אם כן הרי ויהר קרוב לזון שם הגיורו לשחקט, מאשר לדמותו לחתיכה שהכל קורין בה". — ופירך הכרח ר"מ להביא חתלה ראיה מדיון גר, שכשר, בשכתוב שם גיורו לחוד, אף דנקרא כעת רק בשם יהדות, דשם אין לנו טעם אחר להכשיר, וזלח הא דשמו הקודם חשוב בחתיכה המפורסמת, עפ"י הסברא ללשון; ממילא, ידעיק מזה, דשם יהדות של מומר חשוב נמי כחתיכה, דחזק סברא לו ולשם גיורו דגר: דהן הגר נקרא בפי העולם, שהוא פלוני הגוי, שנתגייר, והן המומר נקרא בפי העולם, שהוא פלוני היהודי, ששחיר, וכוון זדוני לדון מהחוספשא, שהשם הקודם כל המומר יש לו דין חתיכה המפורסמת, והו מייתי שפיר ר"מ אח"כ ראיה מהמגנה, דאפילו לכתחלה שפיר דמי להסתפק רק בחתיכה שם יהדות, כדון חתיכה דמשכתנו; ואלו ותייבספחא לא מנינו למילף רק לענין דיעבד, דממשמשא עפשיה לטובה (ובלא"כ, הרי לא יתכן לכתוב לכתחלה בנט חתיכה גיור של הגר, עתה שיש לו שם יהדות מונחה לעליוהו בו לחובה ולקיימה בפי כל). הלכך הוא דהזיקך ר"מ לחותו שתי הראיות דוקא. הרי דר"מ סובר, שטעם

החוספשא, המכרתה בשם גיורו דגר, הוא מטעם חתיכה שהכל קורין בה". וכן משמע להדיא בכתיבו מהרא"י (פ"י ר"ח), מזה שנסחטייע שם לענין חתיכה מדיון דגר הנ"ל.

ועתה, אחרי התבאר לנו טעם החוספשא, נחוי אנו: הגר בשעה שנתגייר הוסב שמו לשם יהדות; וכיון ששנתנה שמו לבסוף חוקה עגרות, בזולת יש לו חשיבות דשם-החולני, ובמס' הב"ש (שם, ס"ק ל"ב); ואדרבה, לפי המובאר בכתיבו מהרא"י (שם), נעלה עוד חשיבות מטעם-החולני, שכתב: וגרמא ודאי, דשם של יהדות נגד שם של גיורו עיקר טפי, משם ששם שפ"י מזלי עיקר הוא נגד שם הראשון". והנה, האי גר שנתגייר הרי הוא קטן שגולד דמי, דממילא הרי נקבע אללו שם היהדות, בתפן לו, לכל מזלי: לקריאה בפי כל ולעליה לחורה וגם לחתימה; ואפי"כ, אם כתב בנט ע"ש גיורו לחוד, כשר דיעבד, מטעם שם לו דין חתיכה, — הא קמן, דאף בהלכות חשיבות דשם-החולני לחשיבות דעליה לחורה וחתימה, מ"מ רב כח החתיכה המפורסמת, דמהניא אפילו בחוקי השם המונחה היותר נעלה כ"ו.

אמנם, לפי המובאר בגמ'ה"ע, דבני בית אבי המגרס קוראין לו לפעמים, חייס יהושע", יש לפקפק, לכאורה, דמשום הכי יבצע ערך החתיכה, דהא בעינן כ"ו, שהכל קורין בה, והכא אין הכל קוראים אותו בחתיכתו, יהושע", כיון דפורתא, ששם בני בית אביו קוראים לו לפעמים, חייס יהושע"; וכמס' הב"ש (לקו"ט, ס"ק ע"ז), דכיון דפורתא קרו לה, שאפי"כ עובד", לא היו השם עובד", שנקראה בו בפי הרוב הגדול מאד, חתיכה שהכל קורין בה; ולכן לא הקיל שם בגזון דרז"י אלא בדבואה דוקא שעת הדחק ועיגון גדול. אולם, אחרי ההתנגות, אין מקום בנד"ד להאי חששא. דהנה, בגוף דין זה שהע"ג החזיר בו, סיבר הב"ש להקל בדיעבד, אפילו בדליכא שעת הדחק או עיגון; דלפי מה שגמרו יוד אפריס והמ"ג (באורים, ס"ק ו') בב"ש (ס"ק ג') עפ"י המהור"א קמא שלי, ויולאים שלשה חילוקי דיעים להב"ש ה"ב"א דהרמב"ם: א) חתיכה שהכל קורין בה דיעה, דיעדיחא משם מובהק, שאין הגל קורין בו, לענין שפיר דמי לכתבה אפילו לכתחלה בלא, וכל שום"; ב) חתיכה, שרק רובא קורין בה, ולא הכל (ע"י בחדושים במו"ג, ס"ק ו'), מכשירין בה לחודא דוקא בדיעבד, כמו בשם-המונחה, שכתב בלא, וכל שום" (ובשני דיעים אלו ביום דרשימוס, לפי שיטה זו, הרמב"ם וסיעתו ע"ס ההוס והרא"ש וסיעתם); ג) שם טפל, דהיינו שרק המיעוט קוראין בו (כמו העובדא, ד"רובא מרים ופורתא סרה", דיענה גמרינן דין שם-מונחה ומס'טפל), בזה, אם כתבו רק אותו בין בלא, וכל שום" ובין ע"ס, וכל שום", פסול אפילו

עוד שם צ"ל קמ"ט. לפי, הדרי דיני דהסס. יהושע" בעזרתנו לרין חניכה שהכל קורין בה.

ובפרט, דהרי לפי גב"ע קוראים אותו גם בני בית אביו בעתם לפעמים: "יהושע" לבד; א"כ, לוא יהא דעל הוב קוראים הם אותו: "חיים יהושע" (מה שבאמת אינו מוכרע כלל מלשון גב"ע), מ"מ, כיון דגם אלל האי פורחא מפורסם נמי דהסס "יהושע" וקורין בו במישוע הפעמים, כפי קריאת העולם, — יתשב שפיר אליבא דרובע ל"חניכה שהכל קורין בה"; משום דהעיקר מלוי בפירסום החניכה צפי כל, ולא בכמות הקריאה. אם קוראין לו כך בהרבה פעמים או במשע הפעמים; וכמו שדקדק הג"פ (ס"ק ב', בפירוש הסני) מדברי רש"י ז"ל, יור"ש. —

נמצא, דבהא סלקינן ובהא נחתינן, דאחא דא שריא לעלמא כהאי גיטא בלי פקפוק.

סימן מט.

ער דבר שב"ט, שבהיותו בריא, היה עולה לחורה בשם "אלכסנדר סענדר". ובפי כל נקרא: "סענדר"; אך בעת הלוי ברכוהו בכיבו"ג בשם "חיים אלכסנדר", ולא ציפור או גם שם "סענדר". אולם בביתו נקרא גם אח"כ כמקדם בשם "סענדר" לבד. והנה כגרשו אשתו בחליו, ימים אחדים אחרי שינוי השם, סדר לו כת"ר, עפ"י הברעת האחרונים בזה, שני ניטין: האחד בשם "אלכסנדר סענדר דמתקרי סענדר", והשני בשם "חיים אלכסנדר דמתקרי סענדר". אולם אחד הרבנים במחנה ספקפק בזה, שלדעתו היה צריך, לפי מהנהגו, לכתוב דוקא "חיים אלכסנדר סענדר דמתקרי סענדר".

הנה דברי המפקפק אין בהם ממש. דאף שהט"ו מידש, דאם נעשה שהחללו על החולה ושינו

שמו

הגם, שהביש לא כתב מפורש כך אף אליבא דרש"י, — מ"מ, לפי פירושו בהרמב"ם, מוכן בואח ממילא. דרש"י נמי קאי כהאי שיטתא, אחרי שגרסא אחת לו והרמב"ם במשנת "כתב חניכות".

בדעבד. הרי מבורח ממילא דפת הב"ט, ולכל הפוסקים, דהיינו: רש"י (***) והרמב"ם וסיעתם, לפי גדתם במשנת "כתב חניכות", ור"ח ור"ת והרא"ש וסיעתם, לפי גדתם הם במשנה זו — כל אפינן שוין לדינא, דבכל גווני דיעבד כשר בחניכה, שקורין בה רובא, אף דפורחא קורין רק בשם-המובהק. וכן עולה גם לדעת הדרישה והגט מוקשר, מדפרישו שיטת הרמב"ם כה"ש. וגדולה מזו מבורח בניבוי (ס"י פ"ח), שיש להקל בכהאי גוונא אפילו לכתחלה, מטעם האי כללא, דנקטינן בזה מקומות, דרובא כוללא, בכתבו: "וכאן אם רובם קורין 'פילן', לא גרע ונחניכה שהכל קורין, ורובא ככולא; וא"כ לפי פירושו של הב"ט אפילו לכתחלה ראוי לכתוב 'פילן', אפילו לדעת הרמב"ם (אמוס), סברא כזו מהנין רק לשיטת החוס' והרא"ש, אבל להרמב"ם אין לזו מקום כלל גם לפי פירוש הב"ט, עפ"י ההגהה הנכונה. שהגוהו היד אפריס והתו"ג בצ"ט ס"ק ג'. וכפי הנראה, המליט הטובי' דבריו בהתנגדים לזה, שבאח השמטה, שגפלה שם בצ"ט שלפניו).

היוצא מזה, דחומרת הט"ג בגדון, טויבא", להלריך לענין היתר שעת דחק ועינון גדול דוקא, היא הפרוה על המדה אליבוייהו דהנך רבוחא. ובכן כנר"ד כשר הגט בדיעבד מיהא בשם "יהושע" לבד, אפילו בשנתפוס, ללא הוי אלא חניכה כזו, שקורין בה רק הרוב.

תו יש לומר, דבנר"ד יודה להקל אפילו הט"ג. דעד כאן לא החזיר בטובדא ד"טויבא", אלא משום שהיה שם מישועא דמנכר: "ק"ל ב"י אדם ומוציא ביה ומושפוט". שהו קוראין אוהי בשמה המובהק "סאסיא טויבא"; אבל בנר"ד, שרק בני בית אביו בלבד קוראין אותו לפעמים בשמו המובהק, הרי זה רק מישועא דמיעוטא ד"כמתן דליחא דמי", וכמש"פ הטובי' (שם, בדי"ה, "וכפשו נדבר אס"). ויותר מזה מבורח בשורא חל"ס (ס" קצ"ו), דאף אם כמו ששה בתים קוראים בשם זה, נחשב נמי רק למיעוטא דמיעוטא, דלפיכך לא הוי אפילו בגדר פורתא (ועי')

שמו

עוד יש להזכיר גם מרש"י גופי', שסובר, דבחניכה שהכל קורין בה בני אף לכתחלה, בהרמב"ם (לשיטת הב"ט) והחוס' והרא"ש. דבה, על "כתב חניכות וחניכה כשר" (במשנה ד"ניטין" היגל) פירש רש"י: "שם לוי של חשפיה טולא". ולבזורה, יפלא: מה הכריתו לפרש כך ולהוציא מלת "חניכה" ממשמעותה, דהרי סתם "חניכה" תורה על שם האדם הפרטי, ולא על שם משפחה; וכמו שפנינו להדיא ב"הדגש רבה" ("בראשית", פניני), דאף מפרש: "ויקח את חניכו — בעלי הניכיתו: שם אברהם שמו!" אלא לאו ש"מ, דרש"י נמי סובר בפשיעות, דבחניכת המגרש גופי', שהכל קורין בה בני אפילו לכתחלה; וכיון דהגרש במשנה שלפניו היחה: "כתב חניכות וחניכה" אחר, וכן היו נעדי הדעת שנירושלים ושו"ן, שסנין כזה מוכיח על דיעבד דוקא, — לכן הוכרח לפרש, דמכתתו איירי מדין הניכית המשפחה, דגבה הוא לכשר רק בדיעבד, דאלו בחניכת המגרש או ההתגרשת גופייו, הא סני בה אפילו לכתחלה. וכן חילקו גם ר"ח ור"ת בין חניכת הא"ס לחניכת משפחתו היא חילוקא ד"לכתחלה", "דיעבד": עי' בתוס', גיטין" (פ"ח, א', בדי"ה "וק") ובמהרש"א שם, ובג"פ (ס"ק ב', בדי"ה "ומש' עוד וחניכת אבות").

זודאי יתקיים או שמו החדש הן בקריאה לחודש והן בפי הבריות, כיון שהשיל לקרוע גזר דעו, — אם כן, מה צדק שהמללחין קבעו שמו בטעות. חיים אלכסנדר", נגד המנהג המנהיג כל השמות במלך בזה, הא ממה נפשך: אם יחיה מחליו, הרי זודאי ייהדו שלא לבנות כלום מסגנון קביעות השם של המללחין. דמאי איכפת להו, אם הסגנון ההנגד להמנהג, כיון ששולטו השינה הכללה לטובת החולה; ואם להיפך, ח"ו, הרי, מלך העדר פשולת השם החדש, יומוד ממילא השם הראשון לקביעותו, דהיינו שזכירו את הנפער לכל העמיט רק בשם, אלכסנדר סענדר", כספרת הש"י מהרמ"ט, שהצ"ח בח"מ (ס); אבל שם חיים אלכסנדר סענדר" הלא לא יזכר ולא יפקד בכל אופן.

ובבן, יוסר חילי של כחיר כי עשה כדון וכחורה.

סימן נ.

ע"ד מנרש, ששמו, בן ציון" ושם אביו ציון", נסתפק בח"ד בנדון פגנון כתיבת שמות באלו בנט, פטעס, דבאם נכתוב שם האב בדרבנו, הרי יש להושי, שיהושבו הדואים, ששם המנרש נכתב שתי פעמים: בן ציון בן ציון".

הנה, אי ישיבנא לכת"ר חשקו, נראה, דכנזי להנלל ממנה, יש לכתוב: בן ליון בר ליון", דכשר בכה"ג, ה"ף ביהוה נגד מנהגני, כמבואר ברמ"א (קב"ו, ל'). ואף ויהרמ"א לא הכשיר אלא בדיעבד, וכמ"פ נמי הכ"ש (קב"ט, ס"ק ע"ז), — הנה, ה"ו, דיעבד" הוא אפילו היכ"ה שרק נכתב הגט לאור, ולא נמסר עריון וגם ליכ"ה חשש פגנון. דפשיט"א למחרת"י, בדרבנא המ"ס (ס"י ק"י); ח"כ צנוד' נמי, כיון דמוכר ח"ס אנו לזה, מלך הלזכה מוכח ומפוי', הרי הוא צנוד'. שעה הדחק", דנייעשר דמי. ונפרט, דהכשר רבנאח טובים, דאפילו לכתלה אין קפידא בזה, כמבואר במהרי"ק (שרש כ"ז) ונפרט", ובג"פ (שם בס"י קצ"ו), וכן משמע"ה דעה היר"א צנזאוריו (שם); וע"י כדרי חמד (נוע"ג, ס"ו י"ז, אות י"ד).

אבן, לפי עליד, אין אנו נוקקין בזה לעזוב כלל; דיון דגבי שם המנרש דידן הרי נקטינן, שם לה סמיך תיבות, בן ליון" להדרי, בלואן ששתי התיבות התינה נראהו כמעט כעין תיבה אחת, מלך שהריון שבויה"ן יהיה פחות מששיר הפסקת מולא אורח קנה, כמ"פ הג"פ (קב"ט, סוס"ק קל"ד) וכו"ס ב"טוף כדן הסמות

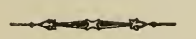
שמו, ברכוהו בשם חדש מלודרף להראשון, ולא שנקרבו לזה, ואח"כ נקרא לחודש בשתיים בלחח, יש לכתוב או אהם בנט ביהר דוקא, בלא הפסקת, דמתקרי"; וכן הדין אפילו אם אין אנו יודעים כמה, אך היה סגנון השינוי, רק שהנהג המקום הוא, שהמללחין אינם עוקרים השם הראשון, אלא שמתרפ"ס לו שם חדש, אמרינן נמי, דזודאי עבו כפי המנהג, כמו שמתבאר בחריות בלק"ט מה"ח (ס"ק י'), — מ"מ פשוט הוא, דגם לדידי", אם ידוע, ששמו להדיא נגד מנהג המקום, בדרבנא את החולה בשם חדש בלי הזכרה שם הראשון בהצטרפות, ככה"ו נוינא, א"ף שהוא עולה לחודש וחותם אח"כ בהצטרפות דגמי השמות, וה"ו, דיש להטיל בויהם, דמתקרי", עפ"י הוראת הרמ"א סיוף י"ח, כמבואר בלק"ט (שם ס"ק ג'); דגוה זודאי לא יתכן לומר, דבעלה דעתה של המללחין לגבי המנהג: דהרי שיקר קביעות השם החדש בפירסומא ה"א מלחא, וציון שפרסמיהו בצהי"כ בסגנון עקירת השם הראשון, הרי זה נקבע ממילא כך אלא הבריות, בין שטעו המללחין או לא; וכפרט, דכאמת הרי נוהגים כך בהרבה מקומות לעיקר השם הראשון, ולא לרפ"י; וגם כך היה המצמעות דנמח"א ר"ה" (מ"ו, ב'), דעיו השם, המסוגל לקרוע גזר דעו של חוס, הוא כזה דוקא, שעוקר לגמרי את השם הראשון; מהבחי"א פ"ס מ"ש"י, משתנה שמה ל"שרה", דגנה נעקר השם "שרה" לגמרי. לפיכך פשיטא, דאין אחרי סגנונם של המללחין כלום, אפילו כשטעו במנהג המקום. ממילא, צנוד", א"ף שלפי מנהג מקומות היה להם להמללחין לפרטו בהצטרפות דשלת השמות, דהיינו חיים אלכסנדר סענדר", מ"מ כיון שידוע, שלא הזכירו בתפלתם ההצטרפות דשם, סענדר", וגם השנ"מ לא נקרא אח"כ לחודש בשלשה השמות יחד ולא חתם בהם, וה"ו, דכתיבה סגנון כזה בנט היה מוקנה מן הדעה בתבלי"ת; ואדרבה, תקל"ג עוד את הגט, דה"ל כל עיקר עטם הלזכה ג"ט שני בשם החדש של המנרש בחלו הוא משום דחישקין, לשמא יוקבע לו בהמשך הוון השם הזה, מלך התפרסום בשעה שמתקד בו החולה, דממילא ולא לעו על הגט, שלא יזכר בו שמה, — נמח", דבעיבודתו נמי הרי עלינו לחוש, שיוקבע השם החדש כפי התפרסמותו בביה"כ"ג, ולא הלא נהפך"ס רק בשם חיים אלכסנדר"; אם כן, אם נכתוב בנט השני חיים אלכסנדר סענדר", הלא על כדמנו ולישו, שאין זה המנרש, דהרי שש"חילי של זה הוא דק. חיים אלכסנדר", ושמו המוכיח הראשון הוא, אלכסנדר סענדר", אבל בשלשה השמות ביהר הלא לא נקרא משידו כלל.

וולת זאת, יש לומר על דרך מה שכתב הח"מ (רי"ט ס"י קב"ט), דה"ס יקום החולה מחליו,

והנה, גדולה מזה הביא הפת"ש בקונטרס השמות בשם הגמ', דאפילו נבי השם "נעט" יש לחוש, שיקראו ה"וד בניקוד חיריק; ולפיכך מוטב לכחוש גם "נאטא" באל"ף.

ונראה, דזו היא גם כונת הב"ח, שביא ה"ז בשמו, דיש לכתוב "נאכנטי" באל"ף, כיון שיש פת"ח תחת ה"וד" (ר"ל: ולא חיריק"ק, שרק באופן כזה לא היה מוקם להאל"ף; ולפיכך הוא דיש להל"ך אל"ף, בכדי לאפוקי מהקריאה בחיריק"ק); והיינו נמי טעמא דמסדרי-גיטין הקדמונים, ששקנו לכתוב "נאפאטא" באל"ף אחרי ה"וד — בכדי שלא יקראו "נאפאטא". מומלץ, הכי סביר בזה הלוגה ה"ג' מהב"ח וה"ז' והב"ש בענין "נאכנטי" ותלוגה הנכונים ("סי קט"ו) מהמסדרים שקדמוהו בענין "נאפאטא".

על כל פנים באופן כנ"ד ודאי, דכ"ע מודים, שיש לכתוב "נאפאטא". וכבר באה עובדה לפני בענין הכינוי "נאפאטא", והכוונה לכתוב באל"ף את ה"וד, מלד הטעמים שנתבארנו בזה.

סימן נב.

ע"ד מתגרשת, ששמה מעריסותה, שינא, וכך נכתבה בספר-הפקודים של הרב מטעם-הממשלה ובתעודה הגמוסית שבירה מטנו בדבר נשואיה, ונס בכתובתה, אולם אין מי שקורא אותה בשם הזה, כי, בבסת ההתרמות לאורחי הארץ, נסתגלו אצלה מילדותה השמות "זעני" ו"יעוונעניא"; דהיינו, שהרוב הגדול קורא אותה "זעני", וכך היא רגילה לחתום, אך על דרך המיעוט חותמת ונקראת "יעוונעניא". כפי שנרשם על כרטיס-הביקור (וויזיט-קארטע) שלה.

הנה, אף שהשמות "זעני" ו"יעוונעניא" הם רק תולדות שאיפת החקיק, צעוה"ר, מ"מ ודאי, דנוכחים אנו להעלותם בנע, וכמובאר בשם' מח"ס (אה"ע, ח"ב, סי' ל"ח) ובתש' הר המור, שהובאה בקב גקי (סוף כלל ל"ט); מומלץ, הכי יולא לפ"ז לדינא, דהשם "זעני", שהוא הרוב לקריאה ולחסימה, נעשה בזה עיקר ומוקדם לגבי השם "יעוונעניא"; והשם "יעוונעניא", כיון דנס בו היא חוממת ונקראת לפעמים, ומוסף לזה הנהו מודפס על כרטיס, שרובו להמלא מדיר צד בעליו, הכי הוא עיקר ומוקדם לגבי שם "שינא", המושג לגמרי מהקריאה והחסימה; אחרי שצכה"ג תו לא תועיל לשם כזה גם מעלה, "עריסה", וכו

השמות (סוד"ה, גרסינן בפא"ט"), וה"ז'נ' (שם ס"ק ל"ג ול"ד); ונבי שם אביו הכי יש להרמיק חיבת "זיון", שהיא שמו הפרטי, מסיבת "בן", שאינה אלא "שם עלם כללי", כדון כל שמי חיבות הנפרדות, — ממילא, בהיות שימי כזה בולט לטיני הוואים בסקורסם הראשונה, הכי זה שפיר בנדר מוכח מסך הנוך הגט, ד"בליין" הראשון הוא בשלמותו שם המגנס, והאחרון פירושו: בנ של "זיון".

סימן נא.

ע"ד הגט, שסדר כת"ר, וכתב בו: "נחמה הסכונה ניאמה" (הזכור הקיצור, מצד שנקודת האות הראשונה שלו, שהיא בשו"א: "נאפאטא", משונה מנקודתה בשם העברי, שמדנישין אותה בחיריק; ונס כתבו בה"א אחר ה"מ"ם, כדון כינוי, המשתרוב משם עברי בעל היא בסופו: "ע" ט"ג ט"מ, ס"ק ט"). והנה, לעזו על כת"ר, שטעה במה שלא כתב "נאפאטא", לפי מה דנקטין, שלא לכתוב אל"ף בשביל תנועת הפת"ח. —

יישר חילו של כת"ר, כי יפה ויפה דן; ודואי לא משטימין בהאי כללא היכא שהכתיבה על פי עולסה לנדרו אחריה טעות בקריאה, ובמש"כ ה"ז'נ' (ש"ל, ס"ק ב'). הלך בנ"ד, ש"קרב מאד, שהקורא יחשוב אם ה"וד לנה נסרה, הבא רק בכדי לפסן תנועת החיריק, ויקרא אפוא אם הכינוי "נימה" בסגנון הכרת חיבת "נימא" שבהלמוד, — צכה"ג ההכרח לכתוב דוקא אל"ף נס בשביל תנועת הפת"ח, והיינו טעמא ששקרו ה"ז'נ' (ש"ב, ס"ק ו') לכתוב "נאפאטא", ולא "נאפאטא", ונס' השלמת הסדרים לכתוב "נאפאטא", ולא "נאפאטא".

ולא דמי כלל להשמות "נאטא", וכנ"ס ג"חנא", ששקרו הב"ש וה"ז'נ' לכתוב בלא אל"ף אתר ה"וד, ולא חיישי לשמא יקראו ה"וד בניקוד חיריק, — דהשם שאני, ש"ז"ד באה בראש הסי"ב, במקום שאין שום מליחות להשתמשותה בחור סימן הנקודה בעלמא, דמומלץ ידוע היטב, שכאן היא מורגשת בהברה; ולפיכך אין לחוש לטעות הקורא, כמו שאין חוששין בכל אות אחת בעלת הכרה, שיקראה בש"א תחם הפה"ח הש"ך לה; אולם, כשה"וד באה באמצע החיבה, ששם תשמש הכרה פעמים רק בחור נקודת חיריק או ירידה: הלא עלול הקורא מאד להפוס כך ולהרוא אפוא בנ"ד "נימא" או "נימא".

וכמו שמחבר מרדכי ה"ב' ב"ג נבי, הל' ג' ו"ה"ג (ס"ט, ס"ק י"ד).

בבל

זאת אין לחשוב את השם "שינא" בנדר "נשקט", דכיון שנוסף למה שנוצר בכתובה (שדעת הרב פסקים ע"י להבטח, שמה אברהם כו לברה שולל כבר ע"ש "נשקט": ע"י שני חמד במערכת גט, ס' מ"א, אות ד'), נכתב כך גם בפרה-הפקודים של הרב מטע"מ, שמולא נקבע בזה בשביל כל התעודות, שמתוך לקבל הן מהרב הזה והן מערכאותיהם; ומגורף לזה ידוע המנהג, שבאם היו לריכוס לברכה צדיק'ג בברכה "מי שבך", בודאי היו מזכירים אותה בשם היהודי "שינא", דלפי דברי החת"ם הג"ל יגלל השם מנדר "נשקט" אפילו ע"י עליה כו' לברה, — על כן יש להזכיר שפיר לבסוף גם את השם "שינא".

והנה

אף שאינה נקראת בשם האחרון, מ"מ נופל עליו שפיר לשון "דמקרי"; והנה אפילו בנזון ס"ט, ששמתשים בו רק לחתימה גרידא, ולא לשם קריאה בפה, פליגי נמי רוב גדולי מהפוסקים על הט"ז, השולל ממנו שיכות, דמקרי"; (ע"י בשר"ח ס"ט ו' א"רד'); וכשי' אפוא, שאין לשלול שיכות כו' באופן כנדר'ד, שהשם "שינא" נקרא'ה בו בפה, כשנקבע לה צערימטה וכשקראו כותבה חתה החופה וכפי המנהג ה"קרא ו"היב"ג בברכה "מי שבך"; דבכה"ג, שהשם בגל לו מיהא תכונה איזו קריאה'ה חמיב הסבאל, שידור שפיר גם הט"ז וסיעמו (ע"י ט"ג שא"א, ס"ק ל"ו ו'ו'), ובת"ש חת"ם ח"צ, ס' (ב).

היבת

דמקריא", המתייחסת לשם זה, יש לכתוב בוא"ו ("דומקריא") אפילו להב"ש (ס"ק ל"ו), דודאי אינם עוקרים שמות ההתדנות אה סם יהודה, שלא נשקט: ע"י בקב נקי (סוף כלל לי"ח) ובשר"ח (ס"ט, אות ה').

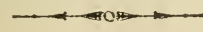
בענין

שם "זעני", המהכ"ט צו"י"ן רפויה: "זעני" — הנה, לפי מה שכתב הדברי חיים נבי שם "זעני", דבאם נקרא צו"י"ן רפויה, יש לכתוב "זעני" ("זעני"), אה סן בנדר'ד היה ראוי לכתוב "זעני"; אולם באמה קשה לקבוע הלכה כדבריו, מטעם, דכיון דכבר ידוע ומקובל משנים קדמוניות, שאלגו משונסה הי"ו"ן, לענין שמות הלגו, גם בחור רפויה, כמו שמהנין בנינין: "זענימרי", "זענין", "מעובז", נהר, "באואק", ואלה רבות, שבגלן בואה הייני"ן חתה היות "זעני" הדוכי; וכך הורגל גם השם מעול'ס לכתוב במכתבו הלגועים, כדוע, — אה סן יש לחוש, שלסבת האחדות כו, יקראו הסי"ן בפת"ח (כמו, בדרך כלל, כל אות הבלתי-תנועה, שאין אחריה בשמות הלגו אות תנועה, הקשמ"ס במקום נקודה), דהיינו "זעני"; וכן, אה

באנו לכתוב "זעני", יקראו: "זעני" (ולא דמי להא דלא מייסין להבי נבי הדרוגות האותיות "זעני", שכותנין בנינין במקום "זעני", שבה"ש, שהיא "זעני" רובית, — דש, להי"ן, נמקבלה ומהאזרחי אלל העם הכונה כהיב"ה כו' עוד משנים עמוקות; וממילא לא אהו למיטע'). וכן פסקו להדיא, דלא כהדברי חיים, בת"ש בית שלמה (חאה"ע, ס' מ"ט) ונס' שלחן המערכת (מערכת הטעמים אות ל', ס"ק י"א). —

זעני — כך היא ההברה הברורה של ס"ט המוגרסת בין כל רשופים, המדברות עמה מדור בשפה רובית, וכן נקראת גם בשפתנו הדרוגית בהמשיע לאזניו אה ההברה כראוי, וכך היא חתימתה; לכן אין לכתוב "זעני" (מה שהיה ראוי, עפ"י הנהוג אלגו, באם שריחה נקראת "זעני" — ע"י ט"ג ש"מ ס"ק ט' —, כפי שיש לעשות, לכאורה, צמיתה שטחיים של ריפ"ת המבטא הדרגתי). וכשי' הוא מהמבואר בת' נזי"ת לענין "זעני", "זעני" —

המורה מזה, דבנדר'ד יש לכתוב בנט: "זעני דמקריא ועוונעניא דמקריא טע"א".

סימן נג.

עוד בענין הקודם.

הנה, כה"ד פקפק במכתבו, דלדעתו טפי ערוף להקדים שם היהדות "שינא" לשמות היהדות, שנקראת בהם בפי כל, כהא שפסק החת"ם (הג"ל) להקדים שם "לביאה" לש"ב "לעני", וברמבואר בספר בנין ציון, המובא בשרי המד (מע"נ ס' מ"א, אות א'), כן, בדבר שם "זעני" כתב: "לא אבחד, כי לדעתי יש לכתוב לכתחלה אל"ף בסוף, כי ברוכית גם בצרפתית קיצור השם הוא "זעניועניא". ואם כי לדברי המתגרשת חותמת עצמה "זעני", יעוי' בשד"ח (שם ס' י"א, אות ה'), שהחתימה באררת שלומים לא מעלה ולא מורידה; וברוכית הכל הותמים: "זעני", עכ"ד.

הנה, אף דחת"ם פסק שם להקדים שם העצירה לשם ההתדנות, שהמגרשת נקראת בו בפי"ב, הרי דקדק בזה בלשונו, באחר: "וכותנין ס"ט ע"ב עיקר — לביאה המכונה לעני", — הנה, הביא ש"ס חיצות מיתרות, לכאורה, המעוברות בזה בקו, כנדי להשמיענו, דרק מלד האי עמאל דחיצות ס"ט הקודם הוא

הוא דיש להקנימו; כהרמ"א, החולק בזה על הב"י (ע"י כ"ט קכ"ט, ל"א, ובתש' חל"ט סי' י'); אבל לא, באם היה בעובדא כזו שם היהדות של חול: בזהות קדומה כזו נגד דעת כל עמודי ההוראה (ע"י שד"ח, שם סי' ל"ה, אחריות ו' וי"ז). ועל ליר זה הנה סובבים גם דברי תשובת זבני לון הג"ל (סי' קע"ב), שסיים בנדון דהתת"ס: "ובן ג"ל עיקר, כאשר כבר נכתבו לכתוב שם העברי והעשרים, לעיקר, ושם הנשמה ללבו לטעם" (באופן, שהשד"ח שם סי' ל"א, סוף אות א', בשגנו, במכה"ר, להשוות משלון הבניין לזון מלה העברי, נקן בזה מקום לפני המעיין לטעות, כאשר קרה עם כח"ר).

אמנם, בשמיעה שטחית של רהיטת המבטא הזרועי ממוצעת הברה, "זעני" (הייתה רכה לשליל) בין חזיק מודגשת לסגול מודגשת, — אולם בכל זאת ברור הדבר, שיש לכתוב דוקא ציור כחתימתה (בכתבת השם) (אפילו לא היחה נקראת מהמדרשים "תת" במיריק מודגשת, כראוי); וכמש"פ הט"ג (ש"ח), "תת" י"א, שא"י, ס"ק ה', וש"מ, ס"ק ג') לענין "הידך", "הי"ם", "מיליה", דאף שההברות הראשונות של הכינויים האלה נשמעות בתנועת הסגול, אעפ"י יש לכתוב אותם דוקא ציורין, כפי הנחת השלון, ולא בעיניין, כפי ההברה (ע"י בשד"ח שם, סי' ל"ד, אחריות ב' וי"ז); וגדולה מזו פסק בתש' רח"כ, ז"ל, רפאפורט (סי' ס"ד), שיש לכתוב "זינא", כפי הנחת השלון, אעפ"י שנקראת להדיא "זענא"; וכ"פ בתש' מ"ס ח"ס (סי' ס"ג, אות ו'), יע"ש.

זמה פסק כח"ר בכתיבא חריפא, שהשם "זעני" הוא קילור-השם, מ"שעוועניא", הנה, שנה בזה, במכה"ר, בתלתא: א) אפילו נתייך, אכתי אין מזה הכרח, שהברות האחרונות לריכה להיות שוב; ואדרבה, רובא דרובא של הקילורים אינם דומים בזו להשמות שנגזרו מהם; ובפרט, דלא יתכן, שבשביל סבה כזו ללערך לכתוב את הקילור דוקא בסגנון על-השם; אף בהיותו נגד חתימת והברת הקילור המדוקדק; (ב) כבר יסר הט"ג (סוף ש"ס) לענין "זענא", "זעקא", דגבי שם החול אחריו: "מאן מפי", שוב נגזר מזה ("זעקא", מ"זענא"!); שמה גם "זעקא" הא שם לעזמו"; (ג) אומת הנחת השם "זעני" אינה נגזרת כלל וכלל מ"שעוועניא", להיותם שני שמות-העלם מוצדקים בתכלית: "זעני" מ"שעוועניא" הוא שם יוני ("זעני" מ"שעוועניא", שפירושו: ש"שעוועניא"; וז"ל — וואסלענצורטע, טרעלעמוס — ו"שעוועניא" הוא שם אנלי וזרפתי (על שם מונחת-המטוה). ההקראת בשתי השפות האלו ("Jenny"). וכבר מבוארת צורה שני השמות הללו האחד לרעהו במלון השלם האנגל-רוסי לה' א. אלכסנדראו, במערכת שמות אנשים וגו'.
ובכן, הנה רואים אפוא בעליל, שחתימת המתגרשת "Jenny" היא מדויקת ונכונה עפ"י דקדוק הנחת השם בכל אופן השפות. מומילא, פשיטא, דיש לעשות כל עזר, בכדי שלא לשנות בנט מחתימתה מדוקדקת ומכוונת כזו. וכן מתבאר להמדוקדק כראוי בטוונת כל הדברים, שהביא השד"ח בס"י, אות ה' (שם). באופן, שבהשתייע כח"ר מכאן לנדון חתימת אשה משכלת בשם לעו, שהיא יודעת סגנון כתיבתו על צוריו, וחוסמתם בתשומת לב מיוחדת, הרי אייתי בהא רק נורא לקי"ו!

הוא דיש להקנימו; כהרמ"א, החולק בזה על הב"י (ע"י כ"ט קכ"ט, ל"א, ובתש' חל"ט סי' י'); אבל לא, באם היה בעובדא כזו שם היהדות של חול: בזהות קדומה כזו נגד דעת כל עמודי ההוראה (ע"י שד"ח, שם סי' ל"ה, אחריות ו' וי"ז). ועל ליר זה הנה סובבים גם דברי תשובת זבני לון הג"ל (סי' קע"ב), שסיים בנדון דהתת"ס: "ובן ג"ל עיקר, כאשר כבר נכתבו לכתוב שם העברי והעשרים, לעיקר, ושם הנשמה ללבו לטעם" (באופן, שהשד"ח שם סי' ל"א, סוף אות א', בשגנו, במכה"ר, להשוות משלון הבניין לזון מלה העברי, נקן בזה מקום לפני המעיין לטעות, כאשר קרה עם כח"ר).

מבז"א, בנדוד, שם היהדות של המתגרשת הוא ג"כ של לעו — "שנא", והיא אינה נקראת בו כפי הברות, וגם אינה משתמש בו בעלמה כלל, נהי, דאין להכניסו לסוג "בשחשק", מלד הטעמים, שנתבאר בהשבותי הקודמת, מיהו הא פשיטא ופשיטא, דיש לו דין עפל לגבי שמות ההתדמות, שנקבעו אלה מילדותה לקריאה בפ"כ ולחתימה; כפי שנתבאר מהמשמעות הברורה של החת"ם והבני, וכפי שפסקי תפוש בתש' הר המור (שבוברג, צ"ג, סוף כלל ל"ט) לענין "טרעניא" — "ריו"ל" ובתשובות חל"ט הג"ל ויד אלעזר סי' כ"ו לענין "שארלאזע" — "שינדל"; יע"ש באריכות.

ופשוט הוא, דאין לחסם כל אופן העובדות דמות ההתדמות לפונחת הפוסקים המבוארת בשד"ח (שם, סי' מ"א, אחריות א' ו"ב) בענין קדומת שם העלם ששחקע לעומת הכינויים: גילוי"ב, "באלי", "מירקאדו", "מוריני", "אלער", "באבא" וכדומה, — דאחי הקך, ריזוע לכל, שאינם שמות העלם כלל גם אצל האומות, והגם רק מלות של סבה ונענושים; מומילא, הרי בכה"ג אין להתגרשים שם אחר, ואחי שם העלם שמעריסחם; אבל שמות ההתדמות, שהם מפורסמים לשמות העלם גמורים אצל האומות, בודאי נקבעים שפיר אצל המתגרשים לשמות עיקריים, באם שמשלים אותם בשביל הקריאה בפ"כ, וכ"כ בהערך לזה גם החתימה. יע"ש בשד"ח מלתא בעעמא.

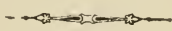
בנדון כתיבת שם "זעני" ציור לבסוף, ולא "זעניא", עלי להרחיב רק אותם הדברים עלמם, שכתבו כח"ר במכתבי הקודם. הנה, כפי שזרע ברור, לאתר התקירה הנאותה, נקראת המתגרשת, שהיא מובנת הדור החדש, כפי כל רעוית הברות המודברות עמה תמיד בשפת רוסיא למה, רק: "Jenny", ולא: "Jenna", או: "Jenne"; וכך נקראת גם בשפתו הרנונית הלחה, להמשמע לאזני את ההברה כראוי; וכך היא חותמת; וכך היא הנחת השם

זכר שכתב כתיב, כי ברוכות הכול (?!) חותמים: "זכר" — הן זה כי אם השערה בעלמא, אחרי שלא חזר אפוא כתיב לבחון ולברוק את כל החתימות הרוטיות שבמקומו, עד שהיה יכול להשיע כוחה בהחלט; אולם ידע נא, כי השכל הבריא מתנגד להשערה כזו בתכלית; יען ששם הוא, אחרי שדרך כלל משתמשים בו רק המלומדים שבגש, היודעים היטב את הנחתו ויושר-כתיבתו עפי' ספרות זו או אחרת; בודאי אינם משבשים הרקדוק, וחותמים רק "ועני"; וכמו שלנו רח"ס בעניני מחתימות המוגרשת, ואם, לאחר כל זה, המלומדים גם רבות בנות, שחותמות ונס נקראות כמו שכתב כתיב, עדיין לא יסתה בשבילן דין המתגרשת שלפנינו, אשר נחבררה היעב יליאחה מכללן, בעת שהגתה הלשון האמיתית חסיפ לה בפשיטות.

אך אפילו יוכיח לכתיב מה שחזר במכתבו, דהפילו נבי אופן כעבודתו אפשר נמי להקל בחסרון האלף הקמולות; הנה, אחרי לא תזכיר השקלה-הטריא בזה, אלא באם שהיה אוח הירד, הגוררת אחריה כאן אלף לשמן הקמץ, אחת מאותן האותיות שבעלמא אינן משמשות בשום פעם לשמן הקורה, דאז יתכן עדיין לענון, דכיון דאי אפשר לבטא אות כזו לא בלי נקודה כלל וגם לא בש"א (ל-י"א) — דא"כ הרי היתה צחה כאן עוד יורד שני, כיון הירד האו"י"ת, הבלה בשמות הללו אחרי תנועת הפתח, שהיא הנקודת בשמן הפוכים: "פ"ח חר"ף", ממילא, הרי מוכרח הקורא להמליץ בעלמא שבבילה איזו תנועה; והנה, אם לא היתה הברת הכינוי הזה מפורסמת, קיניו אומרים שפיר, דהקורא יקרא בפ"ח, עפי' מה שנקבע אללנו ליסוד מוסר לכל מהררי גיטין, שלא לכתוב שום אות בשביל תנועה; אך, כיון דהבנת כינוי זה מפורסמת רק בקמץ תחת הירד, בשעה שאין מליאות לכינוי אחר כמוהו מהבטא בפ"ח, ועם זה קרוב נמי תנועת הקמץ בטבע הברת להפ"ח, — משה"כ נאמר, דהקורא יבחר לו הפ"ח את הברת הקמולות, הידועה והרגילה בכינוי זה.

הדרינו

אוי לקמייתא, דלא היה יתכן כלל לכתוב, חלילה, בהגט בלופן אחר מכפי שנסדר בדיוק עולם.

סימן נד

ע"ד שאלתו בנדון נ"ג, שנכתב בו שם המגרש: יהודה ליב המכונה ליווא". והנה, בהביא השלחה-להולכה את הגט למקום האשה, לא רצה שם הרב לסדרו, מצד דכיון שהברת הירד של הכינוי, ליווא" הוא קבוצית בעובדא זו, כמילא השמיט האלף הנחוצה בזה, דהרי בכ"ז היה צריך לכתוב: "ליווא"; אולם כתיב דורש בדרב, דלא ליהדר עובדא.

אולם, אחרי שדרכה של הירד, בצוהה באמצע או בסוף התיבה, לשמש הרבה פעמים רק לשמן נקודת החיריק או הצירי' בלבד, אם כן, כיון דעל הקורא להמלט בג"ד משתי טעיות: שלא לחשוב את הירד לשמן הקורה ושלא לבטא אותה בהברה פתחית, — בכ"ז ודאי מיישין, דיטעה ויטעה אפילו הקורא היותר חרוף ויקרא: "ליווא" או "ליווא", באין כל סבה, שחניאו מזה. הלכך, אפילו אם לא היתה מליאות לשמות בעלי הברות כללו, ודאי, דיש לפסול גט בעל שינוי גדול כזה אפילו בדיעבד, שכבר נהגרה בו, והשגת גט אחר היתה דורשת השתלמות מרובה ועזומה. רק שבמקום שהיה מן הנמנעות כלל להשיג גט אחר, אולי היה אפשר לו, אחרי ההתייבשות עם גדולי הדור, לכנס, בשביל ההלכה משינון שלמי, בפלגה דחוקה, דהיינו הסמיכה להקל מעטם שהקורא יקרא כפי רגלוהו ההמורית בכינוי הזה — "ליווא". אך, כיון שמליים גם כאלה, שנקראים באמת "ליווא" או "ליווא" (עי' ט"ז ש"ל, ס"ק ג', ובשלתן המערעם, שם), ממילא, הרי מוצלחם בג"ד עוד ריטואל היותר גדולה, שהקורא יכתוב לחומו, שכן הוא באמת שם המגרש; דהרי לא חשבה עליו רוח צוהה לדעת מעלמו שלשה ענינים: א) שהמגרש אינו נקרא בצומו הכינוי הידוע בחיריק או בצירי' תחת הלמ"ד; ב) שהירד לא באם כאן בתור נח נסתר בשביל נקודה בעלמא; ג) שהברת הירד הלזו היא קמולות ולא פתחית, כפי שהיה רח"ו להיות מזד המנגה. לפ"ז, הרי לא מוכח כלל וכלל מתיך הגט, מי הוא המגרש.

הנה, הרבי"ל, שהג"פ (ס' ק"ח, סו"ט ג') הביאו לפסק הלכה, סובר, דאם נשמוה האלף (הצ"ח) אלל הספרדים בין במקום נקודת הקמץ ובין במקום נקודת הפתח — "ע" בשם" ל"ז החס" ס' רמ"ט), אפשר להקל בדיעבד רק בגש העיר או בגש האבות, אבל לא בשמות המתגרשים, דחמורי; יגו"ס. ואף שמהר"מ חרוף הקל גבי "בגלר" אפילו בכה"י ונא, — הרי כבר העיר עליו הס"ג שם, דכ"ח לא יתכן, אלא במקום עינון גדול דוקא. אם כן בג"ד, דבאמת אינו גם בכלל, דיעבד", אחרי שהאשה לא נתגרשה עדיין בהגט, ונס, לפי הגרסה ממכתב כתיב, אפשר כאן להשיג בנקל גט אחר, והענין מושלל מחסב עינון (עי' ב"ש ס' ק"ח, ס"ק ח', ותש' ל"ז הנו" סו"ס ר"ע ופני חמד מפרכת גט, ס' ל', חומיות א', ב'), ודאי, דאין כאן מקום כלל להקל לגרש לכתחלה בגט כזה.

כח"ר להמליץ חילוק בזה בין ההברות, מה שאין לה שום סכרה וריח מלך המלואות); ואם כן, הרי הדין מפורש בפי' (שג"ח, סי' כ'), דכחשדון הך יוד פסול הגט אפילו בדיעבד, דהיינו אחרי הכתוב כבר ליד האשה.

ובזה שכתיר חלה עלמנו כמה שגז' החדש (סי' רמ"א) מסיק להקל בזה, — הנה, לא עיין יפה, במהש"ר, דהא גם הוא, ז"ל, לא הקיל, אלא דוקא לאחר שכבר נמסר הגט ליד האשה, והיא הסתרבה בעקשות נמרזה, שלא לקבל גט שני. והרי גדולה מזה מלינו בפתו' מים חיים (סי' ס"א) שבזבד דאשה, שנקראה בחמת במקום הכתיבה, "העגל"; חסר יוד, כפי שכתבו בנ"י ובפת"ש בקונטרס השמות גבי "זל" הנו' סי' רל"ג ובפת"ש בקונטרס השמות גבי "דוואס" (ו"דרעזיל"), ואפי"כ, כיון דבמקום הנתינה היה מהבטח שם זה ב"ד-מורגש, מתבאר מדבריו, שלא הכשיר אלא בדיעבד לאחר הגירוסין ובשעת הדחק דוקא; מה שכל זה חסר בנ"ד.

ועוד, דגם בלא"ה שאתי נ"ד: דהא דהקילו הגאונים כ"ל אפילו בעובדות דידהו, הוא רק מטעם דאוחס השמות דמירי מניינוו מתחלפת גב"י'הו עלמס ההברה ממלח"ה יוד-מורגש לתסרה, לפי השקטות לשונות המדינות בין רבות ההברה לנסותה; דהיינו על דרך שהקיל רמ"א בסו"ס ק"ע"ט (עי' בפתו' מים חיים שם ובפתו' מוהרי"א הלוי ח"ב, סי' ד'); לא כן השם "קרא", שבעל"ס הוא שם רוסי, שגמות הדור החדש מהכנותו, ונלך שאי"ת ההתדמות לאורחי הא"י, שההברה כעבור; והנה, אלא האזרחים מתבטח שם זה בכל מדינות רוסיה; ובה"ס ובספרות רק: "Kara", ואין שום מליאות להבדל "Kara"; ואחרי כלה מכות ישראל, שהחייקו בשם הזה כנוונה מיוחדת בשביל ההתדמות כידוע, הן מודקקות הרבה יותר מהאזרחים בעלמס לכנה שמות כ"י' בהברתם ודקדוקם המוקדמים, כראוי; וכך מתחוק ממילא השם גם כפי הבריות, — אם כן, כנפול סכרת התחלפות ההברות בין המדינות בבירא, הרי נמשך מזה, שהקורא עלול לתפס, דהשם "קרא" שגנ"ט הוא שם אחר לגמרי: נמלא, הרי רביעא על הגט לתא דשינוי השם. הלכך ודאי, דככה"ג סבירי כ"ע, דהגט פסול, אפילו לאחר שכבר נתגרסה בו, ודרושה השתלמות מרובה ביגיעה עלומה בשביל השגת גט אחר (אם לא היא ש"אין להשיגו בשום אופן, או אז אולי אפשר לכנס בערלה דחוקה, ככדי לנטות תרופה למכתה העולמית, בהשגת חכמי הדור).

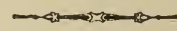
כשיב אפוא בנ"ד, שעדיין לא נתגרסה האשה בהגט, דפשיטא, שתלילה ותלילה להכשירו. ועל כתי' להודרו' בזה לבטל כבודו מפני כבוד שמים.

לפיכך נראה, דגט כזה פסול, אפילו באם שהיה מתקבל כבר מהאשה במקום עיגון היותה גדול (עי' ש"ג שג"ג, סי' ב', ובפת' ברכת יוסף סי' ע"ו, ובפת' הרי"מ, ז"ל, סי' ל"ג). —

במבטחוני, כי כתי' ימש לתקן קלקלתו הגדולה, עלי להעירו, כי בהגט, שיסדר כעת, יכתוב: "הודה ליב דמתקרי ליאווה" (ולא "המכונה", כמו שכתב מוקדם), דכבר נקטו כל הרבנים מסדרי הגניטין, י"ו, כהכרעת האחרונים עפ"י דברי הג"ג בהשמות בשם החז"ם גבי "אליעזר ליפא", דככה"ג יש לכתוב, דמתקרי' דוקא.

איכרא, דשני טעמים נאמרו בדבר: א) כיון דעלינו לכפול אותו כינוי הלעז, שעולה בו לתורה בליורק עם השם העברי, לפיכך, מלך חשיבות העניינית כו', נעשה לעיקר, שאינו נופל' עליו ממילא לשון "המכונה"; ב) משום דהוי חשני שמות לעז הנפדרים, שדינם לכתוב ביניהם, דמתקרי' דוקא (עי' ק"ג כלל ל"ח, סי' י"ג, וכלל מ', ח', ופתו' מים חיים, סי' ג"ג).

והנה, לפי הטעם הראשון, אחרי דלהסם המובהק דנ"ד מורקף כינוי אחר, ולא הכינוי "ליאווה", שנקרא בו בפ"כ, א"כ, בהבטל הטעם, הרי נופל' עליו שפיר לשון "המכונה", בעל כל כינוי הלעז, וכמו שכתב בפתו' חא"ש (סי' קע"א). אולם רוב גדולי מהאחרונים הפכו לעיקר את הטעם השני, לדדודי' אין שום מקום להחילוק הניל; ומה"ס: בפתו' מים חיים ה"ל ובפתו' בית שלמה (סי' ק"ו), ובפתו' מוהרי"א הלוי (ח"א, סי' ק"מ), ובפתו' שם אריה (שהובא בשר"ת, שם סי' ו', סוף אות י"א), שמשום הכי פסק לכתוב: "יקותאל וזמנן דמתקרי זוס"ח"; וכן פסק בס' בלחן המערבת (ש"ח) לכתוב: "אלכסנדר זיסקינד דמתקרי זוס"ח". הלכך ודאי, דרעוטייהו יש לנטו' להלכה למעשה.

סימן נה.

עיד הגט, שסדר פת"ר ע"י שליח להולכה, וכתב בו על פי אבי הבגורשת את שם האשה: בש"א; אך, כאשר הובא הגט למקום האשה, אמרה לפני הרב, שהיא נקראת רק ב"וד: בקפ"א; לזאת אינו רוצה הרב למסור ליד האשה.

הנה, יוד' כו' מורגשת הי"ב במבטח, בלי שום שטוי ממה שהיא מורגשת בשמות "התיא", "פעס"א", "פעס"א" וכדומה (דלא כמו שעלה על דעת

סימן ע.

סימן נז.

ע"ד

סגנון בתיבת שם, פ"יוויש" כנט, שצריך לכתוב בו: שלמה פ"יוויש דמתקרי פ"יווא".

ע"ד הגט, הבא ע"י שליח, שנכתב בו שם

אבי המגרש, אייזק בלא יוד אחר הוי"ן, אף שבמדינתנו, מקום בתיבת ונתינת הגט, מדנישין היטב את הוי"ן בחי"ו"ק; דלפיכך פשוטא, שיש לכתוב ביו"ד דוקא, ובמבואר נמי בס' השלמת הסדרים לקב נקי; דהא דהב"ש השמיט את הוי"ד בזה, הדבר ברור, שהוא סעד דבהכרת מדינתו היתה אותה הוי"ן מתבטאה בשו"א או בפת"ח, כפי שהגן עד היום הברות פולין-גדולה ואשכנז. נוסף לזה, היה אבי המגרש חותם ג"כ ביו"ד אחר הוי"ן. ובכן, כיון שבעובדא זו היה אפשר בנקל להשיג גט אחר, נעזרר אפוא הספק: אי שפיר דמי למסור גט כזה ליד האשה?

הנה, בלמה היה ראוי לכתוב תמיד, פ"יוויש",

בוואוי"ן, ולא צ"ב"ח, כהכרעת האחרונים, שהם: ה"ש (ש"ג, סוף אות צ"ו) וה"ג (שס, ס"ק ע"ו), ותפ"ו מ"ס ח"ס (ס"ו, ס"ג, אות ל"ב); אך צ"ג"ד נראה, דגם הכרח איכא למלתא. דהנה, הטעם, שמהמר"י החליט בזה לכתוב צ"ב"ח דוקא, אף דאיכא חשש קריאה מוטעה ברגש, הוסדר כספרי ברכת המים (אות ו"ו), הוא שהם, דריו"ן שנחשש המנהג (פ"י ספרי הגדולים, שצ"ב"ח) לכתוב כן, אין לשנות המנהג, אעפ"י שלא ידענו טעם למנהג זה; והנשנה, ידו על התחומה, דנראה כשינוי השם. הרי יולא מזה, דכינוי חדש כמו "פ"יווא", שלא נמצא בספרי הראשונים, דממילא לא נחשטה על פיהם גבי קריאת הני"ח ברפס, בלש שנכתוב "פ"יב"ח", ודאי דבצ"ג דריו"ן לכללא, שבכדי להנלל מחשש קריאה מוטעה דגושי"ח, יש לכתוב אותו בוואוי"ן דוקא אפילו לתהמר"י; כיון דליכא כאן שינוי מהסגנון שנחפסס עפ"י הספריים (דודאי לא יתכן, דבמקום דאיכא דררא דשינוי בקריאה, נדרוש השמות, לענין, שאף שבכתביהנו הלועזיות דרכה של הני"ח להכתוב דגושה, אפ"י"כ נכתוב אותה גבי כינוי "פ"יב"ח", מטעם, דלפי הנראה נשתרצב מ"פ"יב"ש" — ע"י ע"ג יש שצ"ג —; ובפרט גבי שמותיו הלועזיים, שרובא דרובא ממקורותיהם העתיקים מוזרים לנו, הרי משום חומר דגיטין יש לחוש, שח"ל בלמה נגזרו אלה הכינויים משני שרשים שונים, וכמש"כ בחס"י ל"ל לדמור"י, ז"ל, "סי' ר"א ובחס"י אר"ש סי' כ"ג, לענין "פ"יב"ש" ו"פ"יב"ל". לפ"י צ"ב"ח צ"ג"ד שני הכינויים בנט אחד, ובזה לכתוב שלמה פ"יב"ש דמתקרי פ"יווא", הרי יהיה כוונת תרמו דסחרי אהדי, דהא בעלם הגם שני הכינויים האלה בעלי מנתא אחד, ואם באותו הגט גופי' יתב"ב הראשון צ"ב"ח והשני בוואוי"ן, הרי איכא למחשש טובא, שהדואה יפטר צ"ב"ש מעצמו, בקראו את הראשון ברגש ואת השני ברפס; דהא לאו כו"ע דינא גמירי, שידעו טעם ההשתנות בין כינויים דומים כאלה, כבאה במקום אחד, וממילא ית'לה בצבת ההבדל המתפלגות.

ע"ב נראה, דבצ"ד יש לכתוב לכו"ע גם "פ"יוויש"

בוואוי"ן דוקא. גם בנט כזה, שנוקס בתיבתו ונתינתו היא במדינתנו, יש להטיל יוד אחרי הוואוי"ן, מנ"ד שבמבטא שלנו מודגשת היטב בסופו תנועת החי"ו"ק.

ע"ב נראה, דבצ"ד יש לכתוב לכו"ע גם "פ"יוויש"

בוואוי"ן דוקא. גם בנט כזה, שנוקס בתיבתו ונתינתו היא במדינתנו, יש להטיל יוד אחרי הוואוי"ן, מנ"ד שבמבטא שלנו מודגשת היטב בסופו תנועת החי"ו"ק.

הנה, כיון דהגט לא נמסר עדיין וגם ליכא כאן

חשש עיגון, נראה, דהוא י"ש להצריך גט אחר; דהרי פסקו הג"פ (ס"ו קצ"ח, ס"ק ג', ד"ה "כתב מהר"ר אהר"ן) והר"ג (שס, ס"ק ז'), דבלשון פ"לע"ז אם חיסר יוד, שהיא באה לסמן נקודת החי"ו"ק, פסול אף דיעבד (ע"י בחס"י ל"ל החדש סי' רכ"ה, ר"ש ור"ט, ובצ"ג שא"ז, ס"ק כ"ד); א"כ, נתי, דבהיותו בלשון עובדא דיו"ן דיעבד גמור, דהיינו שכבר נתגרשה האשה, או מקום עיגון, קיינו מוכרחים לכתום בצ"ה דחוקה בשביל גבוב קולות והנאלת לרדים להיתרא, — מיהו, כיון דבאח"כ מושללת העובדא מכל זה, ודאי, דלא יתכן להקל גבי ערוב התמורה מעטס, וזילתא דבי רינ"א גירודא, דלית לסבדא זו מקום גבי השמטה כצ"ד; וכמו שהעלה אדמור"י, נ"ע, ב"ל"ל הג"ל (ס"ו ר"ט).

בב"ל ז"א, בהתנגלת הדבר לפני כתיב, חסר

להקל בזה; ובכן אבוא על סדר דבריו:

א) עיקר יסודו מתוך כתיב על דברי הרמ"א (ס"ו

קצ"ט), שסיים: מ"מ דיעבד, אם שינה באחד מאלו הדברים, כשר". דהנה, ה"ג"ז (שא"ז, ס"ק כ"ג) פירש, דבסודו זה קאי הרמ"א רק אח"י דסליק מיני, דהיינו על, אם אין ידוע לטין המדינות, דבזה הוא דהיקל דיעבד, אבל לא יהא שגיאה מהמבטא הידוע, דמיידי מיני' מקודם. אולם כתיב לא ינחא ל"י בה"י פירושא, ולכן מפרש כפשוטו, דהרמ"א קא מהדר על כל הענין שבצ"ה א; וגם השטל למאז הוכחה ברורה לפירוש מדברי אדמור"י הזקן, נ"ע, (שהובאו ב"ל"ל התוס' סי' ר"ב), שהיה על סוס הרמ"א הג"ל: "הם דקדוקי הכינויים, אבל סם העלם לר"ך להיות נכתב כפי לשון המדינה, אפילו לעכ"ז"; דשפיר מוזכר מזה, שגם

יגדל הפלא כפלים, אך סתם הרמ"א דבריו ומחתינו
בחדא ממתא — היתכן, שמאור עינינו, ז"ל, יסיס
לפני תלמידיו מכשל גדול כזה בבוראה?!

על

כרדך אפוא, דרך אחת בזה להרמ"א, כאשר
יתבאר לפנינו:

הנה, גם בפירוטו דברי הרמ"א כפשוטו, דקיימי
נמי אבינה ממבטא המדינה הידוע, נראה,
דעד כאן לא הקול, אלא לענין התחלפות השגיגות
בהכרות האותיות ב"ת, וא"ו ופ"א רפה, שהביא לדוגמא,
ודדומה, משום דנבייכו השינוי קל ומועט מאד, לשכת
שני מעלות: מולד שכן ממוולא אחד, וגם מולד שכן
קרובות מאד בצבע המבטא (לאפוקי, למשל, אות
המ"ס, דאף שהיא ממוולא אחד עם שלש האותיות
הנ"ו, מיהו בצבע המבטא אינה קרובה עמו; ע"י
ט"ג שט"ו, ס"א ח'); לפיכך הוא דאין להחמיר כל כך
בשינויין, אחרי שגם על"ס הש"ס נכתב בתקוות והשינוי
המשהוי הוא רק בהכינוי (ע"י בל"ל החדש ס"ו רל"ד,
אות ג'); והיטוי, באף ברובע לשון המדינה, וכתב
ליב"א תחת "ליווא", וזב"ל תחת "וויבש", או להיפך,
תחת "וואלפליון", שייבש" תחת "וויבש", או להיפך,
כשר בדיעבד; — אבל כשינוי גדול, שגרנש הרבה במבטא,
לא מיבשי בהשינוי שם, וואלף"ק, ל"וואלפליון", אלא אפילו
בשינוי התנועות, שכתב "מנדל" או "גומפרטע" תחת
"מענדל" או "גומפרטעט", בזה ודאי, דפוסל הרמ"א.
והיטוי דדג"מ, שמוטו תולאות דברי הרמ"א, לא הוכיח
קולת דיעבד אלא נבי זטויל", ב"אם שכתב כמשה"י
מיינ'ן, וזב"ל", אבל לא נבי גולק"ק — בעששליק'
(באות ל'), שלדעת כתי"ר ש"ס היא מקור הקול, להכריע
בדיעבד כמורו הר"ר שכנא, ז"ל) או נבי וואלף"ק —
וואלבליון" או נבי "מענדל" — מענין", שכל אלה
הכינויים העיר שם, שלריך לתבסם כפי מבטא המדינה
דוקא; ואי סד, דאפילו נבי אלה הוא מכריע להקל
בדיעבד, הכי עפי הוה ל" להשמוטו לרבותא הכרעה
כוו נבי אחד מאלה, שהשינוי שבניהם גדול הרבה,
ולא נבי זטויל" — וזב"ל", שקרובים בצבע המבטא
וגם שהם ממוולא אחד (לאפוקי המלאפ"ים או החול"ם
של "גולק" אינו ממוולא הניעה אחת עם הסגול של
"נעששליק", שהמלאפ"ים והחול"ם הם הנושפות גדולות
מיחודות, והסגול הוא הנוטה קטנה תולדת הצירוף), —
אלא ללוו ש"מ, דרק בחלופי אותיות הדומות
ל"זטויל" — וזב"ל" הוא שמקיל הד"מ, אבל לא
בהחלופים הגדולים שבין יתר הכינויים הנ"ל (ומה
שהד"מ באוהו ת"י סיי"ס, וכבר כתבתי, שיש לייך
בכינויין אחר לשון ב"י אדם, ואין לחוש לחסרות
ויחירות כל כך כמו בשאר דברים כו"ל) — הלשון ברורה
להחזקתק שם, ולא מיידי כלן מענין דיעבד היכא
בגינה והחסי"ר, דיש לייך דוקא אחר מבטא המדינה,
שכוונתו היא, דיש לייך דוקא אחר מבטא המדינה,

אדמו"ר מפרש, דנבי כינויים מיהא מיקל הרמ"א
אפילו היכא שלשון המדינה ידועה. והנה, בטעמא
דמלתא המולא כתי"ר, דסברת הרמ"א היא, משום
דכיון דעיקר הנחת השם הוא כך, לפיכך אין קפידא,
ב"אם שערב ושינה ממבטא המדינה, ועפ"י יולא לכתי"ר,
דדבריו הרמ"א הם בדרך פשרה והכרעה, דהיינו
שלענין לכתחלה פליג הוא על רבו הר"ר שכנא,
ז"ל (שהביאו בד"מ מו"ס, אות ל', נבי גולק"ק).
וכבר, שיש לייך דוקא אחר מבטא המדינה, ולא
אחר הנחת השם; מיהו לענין דיעבד מודה לרבו.
והלכך בנדר"ד, דעיקר הנחת השם הוא בודאי "איווק"
בלא יוד אחר היו"ן, ופשוט"כ, אף שמבטא המדינה
מתנגד ליה, מ"מ, כיון שכבר נעשה מעשה ונחמר
הנטע ליד שליח להולכה, יש לסמוך בכה"ג על הרמ"א
המיקל בדיעבד. —

הנה, מבלי נעת בהסקירה: האם הדיעבד", שכתב
הרמ"א, יתפרע גם על האופן, היכא שהאשה
לא נהרגה עדין בהנטע, שהביא השליח, וגם ליכא
חשש עיניו, — הכי עולם הסברא, שהעמים כתי"ר
בדעת הרמ"א, התפטר להדיח מדברי הרמ"א עמוס.
דהנה, למשל, בכינוי "וואלף", שהביא שם הרמ"א
לדוגמא, "סקרוין אותו במדינות אלו כך, ובמדינות
אחרות: וואלפא, או: וואלבליון, או: וואלפליון";
דכנה"ג הכי ידוע דעיקר הנחת הכינוי לשם "ואב"
הוא "וואלף", כפי שהוא תדומה של מלת "ואב"
בשפתו, ולא "וואלפא", "וואלבליון", "וואלפליון";
ואם כן, הא מינה היכא שקריאת המדינה היא
"וואלפא" או "וואלבליון", ושינה וכתב "וואלף", וכשר,
לפי פירוש כתי"ר, מטעם, דכיון דלהר"ר שכנא, ז"ל,
היה לריך לכתוב כך אף לכתחלה, כפי הנחת השם,
פסק הרמ"א מיהא כוותי" לענין דיעבד; אבל היכא
שקריאת המדינה היא "וואלף", וכתב "וואלפא" או
"וואלבליון", כפי קריאת הכינוי הוה המדינה אחרת,
ששינה בזה גם ממבטא השם, וגם מעיקר הנחת השם,
הלא בודאי פוסל הרמ"א, לפי סברת כתי"ר, דז"ל
בהר טעמא; וכן בכל יתר הדוגמאות, שהביא הרמ"א,
הזויר נבייכו קולת דיעבד רק דוקא ב"אם ששינה
ממבטא המדינה וכתב כפי הנחת השם, אבל אם
המבטא התאים לתוכנת השם, ושינה וכתב כמבטא
מדינה אחרת, פסול. אם כן, הכי יפלא, אך קצ"ד
הרמ"א דבריו והכשרו, ב"אם שינה באחד מאלו
הדברים", דמשמעו כפשוטו, דבכל אופן ששינה
נבי הדוגמאות שהביא, כשר: הן בכתב "וואלף" תחת
"וואלבליון" או "וואלפליון" וכדומה, וכן בכתב להיפך
(וכמ"כ להדיא בדברת המוס" נבי זטויל", דמהרמ"א
"שמע, דהיה איפכא, אם כתב בווי"ן במקום
שהיה לו לכתוב בנ"י"ת, וע"י דג"מ מו"ס, אות י"?)!
ואם בחמת יש מילוק נדון, כמו שזכר לעיל, הכי

ולא אחר הלטנון בפרט, נגד המבטא, דהיינו: אם המבטא הוא "מענדל" ובסדר הגט כתוב "מנדל", לא אמרינן, דלרף לכחוב קד, משום דיש לחוש, שהמסורה היא חסר ע"ן, כמו בלש"הק השם "רוד", או "הלל"; או אם כתוב שם הכינוי "וואלפא", ובלשון המדינה מבטאין: "וואלף", אין לומר, שיש לחוש להמסורה, שהיא יתיר אל"ף. ובוה אמי שפיר מה שהסוף על זה נכתיבת עטם: והוא תמלא ברוב כתיבין בסדר הגט שטיינן כתיביתן, כי כל אחד היה כותב כפי לשון מדינתו, כו": ר"ל: דבכתיבויי הלווע זייס אינו שרף כלל ענין מסירת הסרות ויתירות, ולכן, אין לחוש" לזה; אלא שהסדר הלוי הרב בלשון המדינה; והא ראייה, שספרי סדרי הטיעין נופייהו משוגים זה מזה בנטנון כתיבת הכתיבויי, מחמת ש:ם הם כתבו כל אחד, כפי לשון מדינתו". אמנם, ב"ל הג"ל סי' קפ"ט, אות ה', משמע, שפירש, דה"מ מיירי מענין קולת. דיעבד, היכא טעבר ושיע; אולם לקמן יתבאר, דרבו, ז"ל, מור בו מזה אח"כ.

המדינות" היא רק על התחלפות הלשונות בקריאת האותיות "ב", "פ", "מ", שהיה (וכל הדומה להן מאלה, שהן ממואל אחד וגם קרובות מאד במבטא), כמו: "ליבא" — "ליוא", — "וואבליון" — "וואלפליין", — "זכביל" — "זנוויל", — "פייבס" — "וייבש"; דכננו זה ישנן מדינות, שקשה מאד לכתבין הדבותיהן ול הכריע: אם הקריאה היא בולחי או בב"ח, בב"ח או בפ"א, כמו במדינת פולין הווי"ב"איה, שמד מותרת המבטא שלה, אין להכריע דבר במור בהכרח אהיהו אלו שבהכתיבויי הנו, וכמו שגם מדינתנו אי אפשר להבחין גבי השמות "ליובאף" ו"דאבאף": אם מבטאין "ליובאף" או "ליופאף", "דאבאף" או "דאבאף" (ע"י ב"ל הנו סי' רכ"ד, אות ד'); וכן גבי "זעליג" ידוע בשוש, דגם במבטא מדינתנו אי אפשר להחליט ברור: אם יהבטא בסוף בנימ"ל או בקוף (וכמו שמבואר נמי בשו"י ל"ל הקדום סי' פ"ד). ובאופן כזה לבד הוא שי"ז"ר ענין, אין ידוע לשון המדינות (*). אבל ביתר הרגומאות, שזכר הרמ"א: "ליב" — "ליבא"; "וואלף" — "וואלפא", "וואלפליין"; "מענדל" — "מנדל"; "גומפרעכט" — "גומפרחט"; בהם אין שום מליאות להטעיות הרין דשילת הבחנה באיכות מבטא הכינוי בלשון המדינה (**).

ע"י הנחה זו יהיו מובנים ומזוקקים משהו שפיר דברי הרמ"א. דלכאורה, אינו מובן, מדוע נתן מקום לטעות בכוונתו? הרי ע"י היה עדיף ל" להקדים הכרעה, ומ"מ דיעבד אם שינה כו" אחרי כן נראה לי להורות", דהא עיקר הכוונתא היא באופן ה"השון, היכא שידוע המבטא, ואפ"ה"כ "בדיעבד אם שינה בו, כשר"; והלא ידענא ממילא, דכ"ש הוא היכא ש"אין ידוע לשון המדינות" וכינה רק. ממה שנמלא בדברי הקדמונים", אחרי שאין כהן שינוי במבטא; וממילא, לא היה יתכן אז כלל לפרש כוונתו כה"ג הג"ל. וזלח זאת, אינו מובן גם עלם האופן של המ"מ אין ידוע לשון המדינות", דה"י מבחנת לה? הרי כל איש מן השוק ידוע שפיר לשון מדינתו (וכמו שתמה ה"ג"ע על הכ"ש גבי "לופאף", לענין החילוק דאינו ידוע שמה)!

ע"ל התחלפות הלשונות באותיות כאלו, שלריותן ממואל אחד וגם קרובות מאד במבטא, תלוי בכן המליאות של. אינו ידוע לשון המדינות, סיים הרמ"א שפיר: "מ"מ דיעבד אם שינה באתר מאלו הדברים, כשר", היינו אלו הדברים" דסליק מינייהו, שבהם נופלת הגטיירות המליאות הג"ל, בהם דוקא כשר דיעבד השינוי שביניהם, אפילו היכא שידועה לשון המדינה, וכ"ש, בשארית ידועה (ומשו"ב"ה הוא שדקדק? פ"ב בלשונות, מאלו הדברים, ולא כה כפי הנאות, לכאורה, בלשון כוללת: אם שינה בכל זה"ה). והטעם מובן מיני' ובי', דכיון שהולל להטעיר באותם הכתיבויי מליאות כו", שלפמ"ם יבאר להבחין הכרח לשון המדינה באותיות התחלפות שביניהן, אלמא דקרבותם גדולה מאד; הלכך, אפילו באופן המדינות,

אולם לפי ההנחה הג"ל, יתכן הכל כראוי: דכוונת הרמ"א בהאופן של, אם אין ידוע לשון

המבטא

(*) ובוה חסוק ממילא גם תמיהת ה"ג"ע מעל הכ"ש גבי "ליבא".
 (**) הגם ככתב"י ל"ל הקדום (סי' פ"ד) כתוב, שאינו ניכר במבטא מדינתו החילוק בין הבת, מערק"ל, למרק"ל; בכל זאת אין משם סתירה למה שבכתיבויי בכלל אלה, שלא יצויר יותר. אין ידוע הלשון, גם הכתיבויי, "מענדל", "מנדל", "גומפרעכט", "גומפרחט"; דהרי ה"י נתן שם שגם לדבריו: תמוס שבמדינתו מבטאים הכינוי הזה בכתב-פתיח או בכתב-סגוף (וכבהי יתח, לל"ל ז"ל, ימלא ע"ם ענין העדר ההבנה, דהא הפתיח והסגוף הם כרוקים זה מזה, דהראשון הוא חולדת ה"מ"ן, והשני-חולדת ה"מ"יה; אם כן, הרי יכריח טעם הלשון להבחין ביניהם בכל מדינה שחיה; דודאי אין שום הבדל בזה בין להשקי ליתר הלשונות, בין דל"ל המבטא שז"ם אלא כל אדם, דממילא שות גם מנוטותיהם בכל לשון! אלא, מחמת שהיה ידוע לה"י, דמבטא הכינוי "הערק"ל הוא בכתב, שאינו ניכר חילוק בין הבת, מערק"ל, למרק"ל; אחרי שכל הנוטות קרובים זה לזה מאד בהכרח החשובה, דלפיכך יבטו כולם לכו, שיהי נ"ע וחוקר אחד לכולם, ידוע כספרי הקדוק. ע"י כ"ל מערבי לשון עבר סי' ו"י ובפרשתו (ס). אולם הכתיבויי, "מענדל", "מנדל", "גומפרעכט", "גומפרחט", ומשמע ברור: שאינן אולם כנולדין וכפתרין בנור"ס, דהא הרמ"א הביאם לזונתם לאופן הראשון, דהיינו גבי ידועה לשון המדינות, ואם איתא, דהמבטא שלהם היה ג"כ בכתבין, הרי לא יצויר בהם כלל ענין ידועה הלשון. לפי דברי ה"י שם.

מה שתפרש בזה לעיל; דאי לאו הכי תהיה משמעות הד"מ, שסמך להקל בדיעבד בכל אופני השינויים שבין לשונות המדינות, בהסכמות ויתירות, נגד מה שכתב בעצמו לפסק הלכה בהגהותיו בש"ע.

וכן משמע קצת במ' ברכת המים גבי שם, וגיבול, שכתב: וכתב רמ"א ס"ס ק"ט, דאם שינה בחלו הדברים, כשר. ומשמע, דר"ל, דאם כתב בבי"ח במקומות שיהיו לו לכתוב בווי"ן, וכמ"ש בד"מ, ומשמע, דה"ה איפכא, כו'. — הרי יש להבית מדבריו, דגם הוא מפרש, שסמ"א בהגהותיו סובב סוף רק על דוגמת השינוי שבין "גיבול" ל"גיבול", שרק בזה מפורש בד"מ להקל בדיעבד, ולא בשינוי יותר גדול. וכן מבטלת משמעות כזו גם מדברי הס"ס, שהביא הט"ז (שא"ז, ס"ק ק"ג), שכתב: "וכמש' הרמ"א, דבדיעבד אם שינה אדם וכתב ב"ח במקום שמי ווי"ן, אכ"ר". — הרי מוכח קצת, שהוא מפרש ג"כ, דקולת הרע"א היא רק בשינוי כל דהוא, מלד התחלפות הלשונות בין ב"ח ל"וי"ן וכדומה; ששמילא, יולאים מהכלל השינויים היותר נפיש, שנוצרו גם הם בהמשך דברי הרמ"א.

והנה, האי דינא, דשמעין מהרמ"א, דגבי שינוי בשינויים, שאינו בכלל השינויים הקלושים בג"ל שבאחתיות התחלפות והקבוצות במבטא, וגבי שינוי, שהוא בכלל אלו, אלא שהוא בשם העלם אין משתתף על עיקר הכחש השם, אפילו לענין דיעבד; שמוה הוא ש"א, כפי הגרסה, להב"ש הא דכ"ל בכלליו לשמות שיעין (ס"א), ש"אין דורשין השמות, דלפיך פסק גבי "לופקא" "גהמה" לפסול אפילו בדיעבד, באם שכתב כפי הנחת השם המקורית נגד המבטא, — איירי דלחא לידן, ינאח ב"י מלחא. דגרסה להביא ראיה לדעת הכך רבנאמא מאה דלחא ב"גטין" (ס"ג, ב'): "היא, דהו קרו לה: גפאחה"; חול סהרי כתוב: "פאחה". אמר רב יחא בר שמואל בר מרחא חממי' דרב: עשו עדים שליחותן. מתקין לה רבא (כנירסת הריף והרא"ש): מי קאמר להו. כחובו חספא והבו לה "? והנה, לכאורה, יפלא, איך עלה על דעת רב יחא, דבכה"ל נדוכא יחא, שעשו העדים שליחותן — הא בודאי דעת הכעל היתה, שיכתבו לה גט כשר, מבטלי היתו חסוד לקלקלה במהכין (וכמש' הח"ס) שם ד"ה, ע"א, בד"ה "א"ה בעל"; ואם כן, בעשות העדים הדין מדעתו, היתכן לומר, שצוה עשו שליחותם! עוד יש לדקדק קצת: למה לו לשמור התלמוד אפסר פרטיות העובדא: איך היה שם התהבשות ופכה עשו העדים? הא לא מיירי כאן מדין איכות שינוי השם, איכ היה לו לשנות רק דרך קלרה בסהם, דהעובדא היתה, שהעדים שינו בסגנון כתיבה שם התהבשות, ועל זה אמר רב יחא, דעשו שליחותן

שהבטא מבורר בהם, אמרין מיהא, דהשינוי שביניהם הוא קלוש בחכמת, עד שאין לחוש לו כלל בדיעבד. והיינו, דנטר הרמ"א עד לבסוף, ולא הגיה הכרעתו זו במקומה — בכדי שיהיו ערוכים ומבוררים לפנינו הדין והטעם גם יחד בקלרה; מה שאין כן אם היה מביא הכרעתו קודם האופן של. אין יודע לשון המדינות, היה מוכרח להאריך בה, בכדי לאפוקי מהעשות, שקולת דיעבד השהרע על כל השינויים שהזכיר, — והארכות הרי היא מורה לסגול מורנו הרמ"א, ז"ל.

על הכרעה כזו הוא שהגיה אדמו"ר הוקן, י"ע, דהיינו דקדוקי השינויים (תיבה דקדוקי, שהיא מיותרת, לכאורה, בדבריו, מרמזת שפיר על שינויים קטנים, שאינם מורגשים בטבע ההבטא, רק אחרי הדקדוק בבהברה היעצ), אבל בשם העלם לריך להיות נכתב כפי לשון המדינה אפילו לעכ"ז. כלומר, דגבי שם העלם יש להחמיר אפילו בשינויים הקטנים של האותיות הנתחלפות הג"ל (ע"י בל"ג-פסק"ד ס' ק"ט, בד"ה סיום לתשובה "איע"א").

והנה, בל"ג החדש (ס' ר"צ) העיר על הגהה זו: "גראה, דלא סבירא ל' להקל במהרי"ט, דאלו למהרי"ט שייך דינו של הרמ"א נופי" (לענין הקולא בדיעבד) בשם העלם, דהא כל השינויים שברמ"א שם בהג"ה דומים לזאפירה סאפירה". — הרי מדממה, כל השינויים שברמ"א בג"ל להשינוי, שיש בשינוי השמות האלו בין הוי"ן לה"סמך", הכוללות ג"כ בחוקן שפי המעלות: שמתחלפות, מלד שכן ממואל אחד, וגם שקבוצות בטבע המבטא (ע"י בט"ז גבי זאפירה); שמוכח מזה להדיא, דרכנו, ז"ל, מנביל נמי קולת הרמ"א לענין דיעבד רק בגבול השינויים הקלושים, הדומים לזאפירה" — סאפירה", הרחוקים בחכמת מהשינויים הנפיש שבין "ליב", ל"גיבול", ו"לופקא" ל"וואלפ"ין", "מענדל" ל"מנדל" וכו'; כפי מזה שנתבארה בזה דעת הרמ"א בחריכות (לפ"ז, מוכרחים אנו לומר, דרכנו, ז"ל, חזר בו כאן ממה שפירש בס' קפ"ט דברי הר"מ מס"ג, אות ה', לענין קולת דיעבד, כשעבר ושינה, — דהרי בכתבו השיב קפ"ט, לא נודחנה אז עדיין לידו הגהה אדמו"ר הוקן, י"ע, הג"ל; דלולא זאת, בודאי היה מביא מה שכתב שם לחלק בענין השינויים בין שם העלם להכינוי בשם זקנו אדמו"ר הוקן, ז"ל; ממילא, הטיבה רל"ח, שבה בישר מליאת ההגהה הג"ל, נכתבה בודאי אחרי חשבוה קפ"ט; אם כן, מודכת בס' רל"ח, דכל השינויים שברמ"א בג"ל דומים להשינוי ש"אזאפירה" ל"סאפירה", דמזה מתברר הגבול האומלם, שהגביל בו קולת הרמ"א; על כרחך אפוא, שחזר בו אח"כ ופירש ג"כ דברי הר"מ רק לענין לכתחלה, כפי

רְבִין

גראה, שפירוש הנמרח הוא כך: עלם הנחת
 שם אוחה המתגרשת יהיה "הפאהה", אך
 במבטא המדינה נשתרבו לקרוא "נפאהה" (כטבע הת"ו
 והט"ן להתחלק, להיות ממוחא אחד). ואפשר, שהפאהה
 הוא עיקר השם, משום שהוראתו בלשה"ק היא:
 "גרה"; דכיון דבלשון רבים לזכרים מצינו, דגריאל"
 (ג' ג'), דשרים נקראים: "הַתְּגָמָא", יהיה ממילא
 בלשון נקבה יחידה: "הַתְּגָמָה"; כדרך לשון ארמית,
 שבה לפעמים אל"ף בלחוש התיבה והיא בוספה לשון
 הנקבה. ולפיך יוצר קרוב, שהשם הוגח בטעם
 ורלואנה על שם שגרה וגדולה—"פאהה", ולא: "נפאהה",
 שהיא לשון "גפה" (כמו "נפוחה בלשון רבים, דאיתא
 ב"סוכה" ד"כ, ע"ב); מחמת שרובה הרובה של השמות
 הוגחו רק על שם חשיבות לסמן טוב, כידוע (וכת"כ
 ה"ש בטעם הנחה השם "לונקא", ולא "לופקא").
 והנה, העדים עשו בזה, שכתבו השם כפי עלם
 הנחשו, ולא חששו להלשו, דמשא יאמרו, דלא זו
 היא המתגרשת. ובהני הוא דקא מיפלי שפיר רב
 יתקו ורבי, דרב יתקו טוב, שמינה הנוט כה, ו
 דכיון דשפיר הניח השם הוא כך, אין זה בכלל
 שט"ו, אכן מטום חומר דגיטין, אחרי שלא
 נתגרסה עדיין בנט זה (כמשמעות פסעות
 הגמרא), לריך נט אחר, הכשר בלי פקפוק.
 משוה"כ הוא דקאמר שפיר, דהעדים עשו שליחותם,
 ואינם רשאים לכתוב לה נט אחר מהודר בלא
 צווי הבעל מחדש; דכיון דהנט כשר מדינא, אי
 הני לפי שורת הדין נתמלא כבר רזון הבעל
 בלמות. לא כן רבי, הוא טוב, שהנט פסל
 מדינא, דלא אוליג בזה הנחת השם אפילו לענין
 דיעבד ואפילו היכא שהשינוי בא בזאתיות המתחלפות
 במבטא, כמו "תפאהה"—"נפאהה", ולכן התקף: "מי
 קאמר כתובו חספה ובהו לך?", וכיון דהנט "חספה"
 דהיינו שהוא פסול גמור מדינא, ממילא, הרי לא
 עשו העדים שליחותם כלל.

מערה.

כיון דמרבא הוא דשמעין להאי דינא,
 הרי יש לפסוק בזה כוותי נגד רב
 יתקו, מדתוא אחרי דלמחזר, דכילי הרן צ"כ
 ג"ד הגשה" (סוף סיניס "ריחא"). נמלא, תספיה
 כהמ"א וכו', דמעלת הנחת השם אינה מלאת אפילו
 נבי דיעבד דשינוי קלוס.—

הדרינן

לדין, דלפי מה שנתבארה בזה דעת
 הרמ"א, הרי ממקום שבה כת"ר להקל
 בגד"ד, משא, הרבה, יש ראיה להחמיר; דכיון שיש
 חילוק גדול במבטא ובמולא התנועות בין "איויק"
 בפת"ח או בשו"א היי"ן, כמו שמבטאין באשכנז או
 בפולין הַיְוִיִּצְיָהּ, ובין "איויק" במדינתנו, שכלן מצורר
 היטב לכל, שדמגיטין היי"ן בחי"ק גדול, עד שגפי
 הנראה עפ"י ההסתכלות התדירות, דחוק מאלד למולא

אלנא גם בין ההמונים מי שיחמוס עמנו, "איויק" בלא
 יוד, — אס כן, ודאי, דלא עדיף השינוי שבין
 "איויק" ל"איויק" מהשינויים שבין "נומפרכט"
 ל"נומפרעכט", "מדל" ל"מענדל"; שגפי המשמעות
 המתוקקת, לא הקיל בהם הרמ"א אפילו דיעבד.

ואין

להקל, מזד דכיון שלא נמלא במדינתו מי
 שקראוהו "איויק" או "איויק", אמרינן, דהא
 דהקוראים יתלו בטעות, ולא יולאו לשו, — דהא
 הרמ"א הרי מיירי מה"כט"ו, שמתנים מזה לשון
 המדינות, דלפי זה, בואה מדינה שמבטאין
 "נומפרעכט" לא יצ"א מי שקראוהו "נומפרכט" בפת"ח,
 כיון דהוא נגד עלם טעם המבטא; ואש"כ קא
 חזינן שפיר, דלא הקיל הרמ"א דיעבד נבי שינוי כזה.
 וכן מפורש בט"ג (שניו, ס"ק ג'), דאפילו דיעבד יש
 להחמיר היכא שנתכב "פריודא" תחת "פריודא", משום
 דחיי לחשש לשו, דהיא אשה אחרת ממדינות שקורין
 בפת"ח. וכן היא דעת רבנו, ז"ל, בתשו' ל"ג החדש
 (ס' ר"ג, אות ג'; שכל פלפולו שם הוא כן להוכיח,
 דלא הוה מיהא כה"ג אלא פסולא דרבין למוד).
 וכן פסק בתשו' הרי"מ (ס"ו ג'), ובן מוכחא דעת
 הג"ס (ס' קכ"ח, ס"ק ג', ב"ד"ה "איברא דרב"ר),
 ממה שהעיר על המהרש"ם בנדון שם העיר
 "אישיקופיא". —

ר"ג נסמיע כת"ר מהא שמהרמ"ל בתשובתו (ס' ק"ב)

לא הלריך גבי הפניו, קוריק" שום
 אות לסמן הנקודה האחרונה, שכל זה העיר הט"ג
 (ש"ק, ס"ק ה'): "וג"ע, שבהרה שמות אלו מותבין
 אותיות המורים על הנקודה. וז"ל, דהיינו במקום דחיי
 לתיטעי ולקרות בנקודה אחרת". ובכן, כהה כת"ר:
 "דפירוש: או שיש עוד שם בזאתיות אלו בנקודה אחרת
 או שאיכא הוכחה אחרת לתן מקום לעשות; משא"כ
 בגד"ד, שאין במדינתנו "איויק" בהברה אחרת, כי
 אס בחי"ק היי"ן, ואין מקום לעשות".

הנה.

לא יביבא לכת"ר פירושו בט"ג, אכתי ההבדל
 לומר, דעד כאן לא כתב הרי הט"ג, אלא
 היכא דחיינו ידוע, שנתלו מדינה יסנה מילואת לדין כזה
 בנקודה אחרת; אבל באם היה ידוע, שצלוז מדינה
 מבטאין, למשל, שם "קוריק" בפת"ח תחת הרי"ש,
 כה"ג פסול להט"ג אף דיעבד, באס שכתב "קוריק"
 חסר יוד במדינה שמבטאין הרי"ש בחי"ק גדול, וכמו
 שמוענו מדבריו, שהובאו לעיל לענין "פריודא". אס
 כן, אף שבמדינתנו לא נמלא שם "איויק" בהברה
 אחרת; מ"ו, כיון שידוע שבמדינות אחרות מבטאין
 שם "איויק" בפת"ח, — הרי נפל פיתא דיתבאר,
 שהוליא כת"ר מהט"ג, בבירא.

אך

בעלם הענין בולעם, לע"ד, בוונה אחרת
 מהמהרמ"ל ותהט"ג, דהנה, מהמהרמ"ל שם מוכח,

שמעאל הלשון היה אז יקרא' בשני שו"אים נחיס בסוף, דבכה'ג יחיב טבב הזבטא, שהשומע ישמע כמו הכרת חני חיריק או חני סגול או חני מלאפרס, או שלפעמים חי אפשר כלל להבחין איכות ההברה: אם היא בלחם משלש לחאי הנקודות הנו', כידוע בחוס. והיינו שכתב המהרמ"ל, לא הכבנו לא ע' ולא ויד' בין ריש לקיף לחירוק, דמשמע, שמבטא יקרא' היה טובל נס סגול וגם חיריק, מלד העדר ההרגשה וההכרעה בזה. והדוגמא למשקל יקרא' הם: אבק', בעק', מרק', אלכ', אבש', טנול', ויפ', עק', והרבה כיוצא בהן מבטלי משקל זה. הלך הוא שגמר המהרמ"ל דבריו ה"ל בנתינת טעם: משום שכל שמות כיוצא באלו אין אנו נוהגים לתייב שום אותיות המורים על הנקודה בסוף; כך הוא מקובל ביד'. כוונתו במלות, כיוצא באלו היא: אלה, ששים במשקל למשקל יקרא' (משום שצ"חם בו שני שו"אים נחיס לבסוף, חי אפשר להכריע איכות הכרתו: אם בסגול או בחיריק). והנה, מהרמ"ל היה מקובל כך מרבותיו, אבל הפוסקים נסתפקו על הרוב במשקל כזה: אם להטיל בתוכו יוד; והכריעו בקלף מהם לכתוב ביד', ובקלף — בלא יוד: אי משום שאלנו בזה אחר מנהג הטולם בשטרות ואגרות (כל דרך שכתבו בברכת המים גבי אבריל), אי משום שהלכו כנגדו זה אחר הנחת השם. ולפיכך פסק בברכת המים, דאם חיסר היוד מ'אבריל', כשר: כיון שאין יוכר כל כך השינוי במבטא, ר"ל: משום ד'אבריל' הוא ג"כ מאוחס המשקלים, שהכרת חני חיריק נבטיפש אינה ברורה (אולם מהט"ג שא"ז, סי' כ"ד, משמע, שדעתו לפסול אפילו באופן כזה, דהרי אף שכתב שם בעלמו, דבשם וזו"ל אין החיריק נדגש, אפ"כ היים: דאם חיסר היוד, אינו פסול, כיון שמרבי לנלווע כתב כן לכתלה וכן דעת מהר"מ חרף וכן דעת הג"ז, — אלמא, דלולא דעת אלה הגדולים, לא היה הוא מיקל דביעבר, אף בזה, שאין יוכר כל כך השינוי במבטא).

שוב מלאחי, שכפי פירוש דבריו מהרמ"ל משמע בפשיטות צורת פני ידבש (או יוד), שכתב: שם "אגל" כתבתי כמה פעמים בלא יוד; וכ"ז מדברי מורי הגאון מהרמ"ל וזה"ש בכל שמות כיוצא באלו; אם לא בחומס עלמו ביד'. הרי להדיא, שהוא מפרש ג"כ, דהיינו יקרא', דגבי' הוא שכתב המהרמ"ל דבריו ה"ל, הוא במשקל היינו אנפ'ל, היד ע בשני שו"אים לבסוף. וכן משמע שפירשוהו בברכת המים גבי אבק'ל' ובש"ח מים חיים (ס' סי', חות יוד) גבי אבש'; יעו"ש.

בזירה, וכן שער מה ששער ה"ג על המהרמ"ל: "וע", שבהרבה שמות אנו כותבין אותיות המורים על הנקודה, וי"ל, דהיינו במקום דלתי למיעי ולקרות בנקודה אחרת. כוונתו היא: דהיינו היא ששכרת הנקודה מודגשת ומזוהרת, שם, אם נשזיט האות הבאה לסמן הנקודה, הוא דיש לחוש, שיטעו לקרות בנקודה אחרת, כיון דהשם לא נכתב כח קבוקי; לאפיקו במשקל יקרא' ודאי, דלא יתכן לחוש לשמא יטעו לקרות בנקודת פת"ח יקרא', משום דכיון דהשם נכתב כח קבוקי, המחלים להמבטא, שהוא בשני שו"אים לבסוף, פשיטא, שיקראו כפי רגילות המבטא, באין כל טעם הגורמת דהפשות, שיקראו יקרא'. נגד הזבטא המפורסם (וכבר מצוהרת סברא זו בע"ג שניו, ס"ק ג', לענין פריד' — פריד', ובשג"ל, סי' א') ; וממילא, לכשיקראו יקרא', משתמע ההכרה כפי המבטא הטבעי במשקל כזה: אם בחני חיריק או בחני סגול. לפ"ז, יפה דקדק המהרמ"ל, שלא לכתוב גבי יקרא', שום אות המורה על הנקודה, דהכי עדיף, משום דלס עייל עיין או יוד' אחר הריש, או יקראו בסגול. או בחיריק גמור, וגמאל יהיה בזה שינוי קלף מכפי מבטאו הטבעי (ועי' בתשו' עבוה"ג סי' מ"ב, שכתב שם בעין סברא זו לענין מרקל' או מערקל'; ותיב דבריו: דכיון דהכרת המדינה היא בתת-פת"ח או בתת-סגול יש לכתוב על עיין, כדי שלא יבואו לקרות בסגול גמור, היפך המבטא, אבל בלא עיין יהיה משתמע שפיר כפי טעם מבטא המדינה בתת-עין).

הרווחנו בזה, כי דינא דמהרמ"ל לא יתהמר אלא לענין השמות, המחבטאים בשני שו"אים נחיס-נכ"ח בסוף התיבה, כאותן הדוגמאות שהובאו בזה והרבה כיוצא בהן, וזה"ש נמי גבי שם איינק' במדינות, שמבטאין אותו בשני שו"אים לבסוף; לאפיקו שם "אייזיק" במדינתו, שהדבר גלוי וכוזר לכל, שמנגישין בו את הוי"ו בחיריק גדול, בו הכול היוד לסמן הנקודה, שממילא, אם נשמטה, ישמטה גיקורו; וא"כ, הרי יש לחוש ללעו, שיקראו איינק' בפת"ח, ויאמרו, שהוא אחר ממדינה אחרת, שמתו בה שם כזה.

ג) (בדבר מה שטען כתיב, דכיון דהשמטת האות האסמכת את הנקודה בנר"ד היא בשם האב, איכ יש להקל בזה על סמך פסק הג"פ בסי' קכ"ח, סוס"ק ג', — הנה, גם בזה לא הושגה עיוון התערה, דהרי שפתי הג"פ ברור מלנו, דלא הקיל בשם העיר או בשמות האבות, אלא היכא, שיש שמי משמעויות באותו שם כפי הכתוב בנט, דאיכא דקרו לה באופן מבטיש לשמה, ואיכא דקרו לה בשניו"; כהא שהביא מקודם בשם מהר"ט, המקיל בעובדא, שגדבב בנט. ב"ח שלמה טרנטה", במקום "טרנטו", משום דלא היו זה שינוי גמור, דאף דהיא"ל באה בשביל הטעם הקצ"ן, דלפיכך יקראו בשניו, מ"מ, כיון דהיינו "טרנטו" הוא ערבי מלד מקורו, נעריב

כמו שהעמיק הג"ס דבריו לעיל בס"ק זה, דהיינו משום דבשטרות וכחובות והאגרות בלשון הלועז שלהם אינם מקפידין על זה (על השמעת אותה האל"ף), דממילא, הכי הורגל העולם לבטא שם זה כהו"ס אף בהשמעת האל"ף. והיינו שהולא שם הג"ס מדבריו ד"משמעת שהיו"ו או היורד כו"ע קפדי ביה בלשון הלועז, דהס אמות לכל האותיות, והס כמו נקודות, ופסלי בנע כו". ר"ל: ומסוה"כ אמרינן גבי השמעתן, דהעולם יקרא בטעות, דממילא, פוסלת אפילו בשם העיר, דמסויס.

והנה, לעינן סגנון כתיבה שמות הלעז בנע אלגו נקטינן כלל, דהס אחרי אות הבליטה-תנועית לא תבוא שום אות תנועית בפניו הנקודה, הכי העור הוה מסוה"כ הטעת הפז"ח או השו"א; ממילא, בהשמיענו אות תנועית מזהס, שהיה ראיה לבוא בו לסמן הנקודה, הכי על כדקך יקרא העולם בשפ"ח או בשו"א, כפי הכלל הקבוע (וכמס"כ בנוב"ה ס" קב"ד, דהקורא נע, יקרא בדקדוק בלשון), כמו אס קיינו מעיליס עי"ן במקום שההברה לרובה להיות חידוקית, דודאי יקרא הקורא כמנהגו בסגול, ולא בחידוק. אס כן, בגד"ד, ששמעת היורד האחרונה מ"איי"ק", הלא יחיבו כללי הקריאה הלועזיס, שהיו"ן תקרא בשפ"ח או בשו"א (בכרע, אחרי שפחדויות אחרות ישנו בלחם הכיני הוה בנקודות כאלו), וגם אין כאן שום סבה, שתגרום לאחרים לקרות היי"ן בחידוק, נגד כללי הקריאה התמידית, ממילא, הכי לא יעלה לנו ארובה מה שהשמעת הוה בזה בשם הא"ב.

אשר על כן על משמרתו אפמדה, דבגד"ד, שטסק לכל האמור, מהנגדת גס החסומה להשמעת היורד הנו', והנע לא נמכר עדיין ליד האשה, וגם אפשר להחליפו באתר, אין נוקוס להקל לגרס לכהלה בנע סוה.

ובעברית בזמנן היא לנקודת החוליס, ממילא יהיו גם כאלה, שיקראו: ערנעה", שפ"ח האחרונה בחוליס, כפי המנהגו הערבית (ע"ה בל"ז החדס ס' ר"ב). אבל היכא שאין שום סבה הנורמת, שיקראו אחרים כמקונו, בזה לא הקול הכ"ס מועל, כמפורס דבריו שם, בנחתו טעם לדעת מהמס"ש, המולק על מהר"ש, דהו"א משום דבכורא ל"י, דכולי עלמא יקראו ש"דנקודי, שפ"ח האחרונה בשפ"ח (דהיינו קמן אלגו ***) , והוה ל"י סיכה שם א"ב ה"ה. והסברא פשוטה, דכיון דבכתבו לועזית באותיות עבריות, אנו נוהגים לדקדק העיל במקום נקודות את האותיות: אל"ף, ה"א, ו"ו, י"ד, ע"ן; א"כ, מדמסורסם הדקדוק לכל, הכי ודאי, דגם זה הסס, נפשל בו השנוי, יקראוהו כמו ש"הו"א, עפ"י המנהג הקבוע והנעור; דמה זה יבדות את העולם לשעת הפעם בקריאת הסס בנע זה מהקריאה התמידית, המיוסדת על כלליס מפורסמים? וכיון שהעולם כמנהגו יתנוג, הכי נמשך מזה ממילא, שיאמרו, דשס אי"ס אתר הו"א — נמלא, הוה זה סימו נמור, ובשינוי פסול גם בשמות העירות והאפוס; לא כן היכא שיש איזו סבה נכונה, שכולל לגרום לאחרים לשעת בקריאה הסס הוה מומנה הקריאה הנעלה, כמו גבי "ערנעה" וכדומה, בכה"ג הוה דלחמין, דכיון שאפשר לקרוא אותו בנע כפי אופניס, קא שמות ל"י סמי השמעות האלו, כאל"פ, כאלו לא נכתב כלל בנע, דמשמיעין בזה גבי שמות העירות והאפוס (וע"י בשד"ח, מע"ג, ס"ג, אות ו').

והיא שהביא הג"ס בתחלת הלי ענינה בשם הריב"ל, דהיכא ששמעת האל"ף הנקודית מזהס, מטיק למקרי"א באתר מס' נקודות", דלפיכך יש להקל ביות השמעתה כוז בשם העיר, — הוה לאו משום דהריב"ל סובר, דבהשמעות כאלו בכלל שמיטין על הקריאה המקרי"ת בעלמא, אלא דהוה נמי מדר גבוי ההשמעה סמיוסדת של האל"ף איכא סבה הגורמת לה,

חלק השן המשפט.

סימן נה.

בעד ארבע מאות ר"כ; אך אין עדים על זה. לעומת זה יש עדים, שראובן בעצמו היה יכול לקנותה רק בעד מאתים ר"כ. ובכן, כמה יוכל הקונה לזכות בכ"ד עפ"י האדרכתא?"

והנה, לפי הנמוס הנופריי באלגו, ידוקק לכחוב הקגלח האדרכתא בסגנון כוז: Сей исполнительный листъ со всѣми принадлежащими

ע"ד שאלתו כגדון ראובן, שהיה הייב לנכרי סך אלף ר"כ עפ"י וועכסל; אך כשלא פרעו כוסנו, קבל הנכרי כאמעות הוועכסל אדרכתא על נכסי ראובן, והנה, אח"כ מכר את האדרכתא ע"י סופר-המשמלה 'אפאצ"ו"ס לטבעון, הטוען בעת, שקבר אותה

(***) ע"י כס' לחר התנה, בתנת התנועות, אות ו'.

принадлежащими мнѣ по нему правам
 передаю въ собственность №. №. (האדרכחא הולא "№. №. המספרים המספיקין לנתינת
 עם הזאת, השייכות לי על פיה, הנני מוסר לנתינת
 לפצ"פ"); ועל זה חותם המלה, והטעמים מקיים חתימתו.
 ממיאל, הכי הויה משמעות סגנון כזה אחת ממש עם
 סגנון חז"ל: "קני לך איורו וכל שבצויו"; שהכריחו כתיבתו
 גבי מסירת שטרות. לפי זה, כיון שגם בנד"ד ודאי כתב
 הטעמים כפי הסגנון הקבוע, הרי פשיטא, ששמעון
 קנה את האדרכחא מהנכרי בכתיבה כזו (פ'); כדנקיטין
 בשו"ע (סי' ס"ו, ס"ז) עפי' תשו' הרשב"א, דאפילו
 "ש"י הקנאה, העשוי בגופן של נכרים, אם כתוב
 בו לשונות המספיקין לנתינת גוף הייזר והשעבוד,
 הרי הוא שטרות שלנו" (י).

ל"ד עוד, אלא, דאפילו אם בעבורא שלפנינו
 קיבל הטעמים בסגנונו, וכתב רק: "Сей
 исполнительный листъ передаю №. №."
 (האדרכחא זו הנני מוסר לפצ"פ"), נמי נראה, דסני
 בזה שפיר, מחמת דכיון שידוע, דעפי' חוקי ארצנו
 סוללת זה מלת "פעדעדי"י געניט מסירות שפרי'
 וועכסלין ואדרכחאט העמדת הלוקח במקום המלוה
 לכל משפטי שטרות וכיוצא, וכאן שמסוללת
 בזה לגמרי הסבא, דהמכירה היחה רק בשביל לרית
 הייזר עפי' הלוחים (שמחאי טעמא הוא דבאח כל
 הקנת כתיבת סגנון חז"ל, כדאויחא ב"ב"ב" ע"ז, ב'), —
 ממיאל, הרי עולה שפיר כתיבה כזו ככתיבת "קני לך
 איורו וכל שבצויו". והכי מוכח מלשון הרשב"א

כתובותיו, שמן ז"ל סתם כותי', דלענין הקנאה השטר,
 שנכתבה בלשו, בשניין רק, לשונות המספיקין לנתינת
 גוף הייזר והשעבוד", ולא בשניין דוקא העסקה סגנון
 רז"ל כמו שהוא בלש"ק מלה במלה. וזאת אחי, הגם,
 בזמן זמן, ז"ל, ומכרח הכי; דאם איחא, שיסבור,
 דבשניין בזה, העסקה סגנון רז"ל כפי חלומיו דוקא,
 הרי יפלא מאד: לאיזה טורח הכיח דין זה כאן בשפ"י?
 דבשלמא הרשב"א הולרך להשיב כך על השאלה,
 שבאה לפניו, אבל מן מאי קמ"ל? אמי יתכן להעלות
 במקלח על הדעת להלרך ככתיבת הסגנון הזה דוקא
 לש"ה"ק, עד שלא חוטי' גם העתקה השלמה
 והמדוקדקת, מה שהוא נגד הסבא בתכלית ונגד הא
 ש"קקדנו כבר איורו גופי' לעיל (סי' מ"ב, ס"ב)
 ד"השטר נכתב בכל לשון ובכל כתב! אלא לאו ש"מ,
 שזו בא להשיעטו כאן, דאפילו כשאין להעתיקה
 הלועזית המונח הסגנון המקורי, רק שהיא
 כוללת משמעותו לבדה, נמי מהי.

ל"ו נראה, דאפילו לא היחה מלת "פטרעדאיו" סובלת
 מלד עלמותה ענין הקנאה השעבוד, מ"מ,
 כיון דקר הוא המכח קבוע ומפורסם גם בין ישראל
 להקנות לפעמים הוועכסל וגם האדרכחא וכל שבעבור
 בכתיבת=מסירה כו, ודאי, הדקין נגד בזה אחרי
 המנהג, כמבואר בהשונת הריב"ש, שכתב: "ולכן אם
 לשון השטר אינו מספיק מן הדין, כל שנהגו
 לגבות בכיולא בו, הולכין אחר המנהג; ואם באנו
 לדקוק אחר לשונות הסופרים, ולא היינו סומכין על
 המנהג

(ה) מוכן, דהיא, דקני אפילו ישראל מישראל, דכיון דקיי' (סס, סיף ו'), ד"השטר העשוי בערכאות כל נכרים
 נקנה בכתיבה ומסירה" (עי' בתשו' רבנו בללאל אשכנזי, ריש סי' ל"ו), ודאי, דאינה גרונה האדרכחא, הנהא מכת שטר מוב,
 משטר מוב, העשוי בערכאותיהם והחתום בעדי נכרים, דכשר, כמבואר בשו"ע (ריש סי' ס"ח).
 אולם, נראה, דבאדרכחא כזו אינו יכול לא הומיר ולא הקנה יהודים לנכר מלה, רק כפי מה שנספק בהאדרכחא
 עפי' שטר-הקוב, אבל לא סכום העלוות המשפט, שהערכאות סקרו בה (אם לא)—כשהמשפט בא לפליתיה כשחוט כ"ד, עפי' מה ששק
 הרמיא כפי' יוד, ס"ה; ועי' בנתיב ס"ו, חירושים ס"ק ט"ו, ובמאזנים לחשפט, משנה אריוה סס. וגם זה הוא רק כפי
 הסכום, שישומו לו ב"ד דוקא, ולא יותר; ועי' בנתיב, ס"ף הימון הני). ואולי, שא"ס לו לגבות הרבית הקטנה,
 העולה מיום הפסק בעד סכום האדרכחא, כפי הקנה התפוררת בה מערכאות. לא כן ישראל, בקנינו מההכרי אדרכחא
 על ישראל הכרו, דכתיב ותי שפיר הקנה לגבות מלהוה בשלמות גם האזיז, שנקבו בה; כזא שמבואר מבדרי הרמיא
 (ס"ה ס"ט) והניח (ביאורים, סי' ס"ו, ס"ק ל"ד). וכן נראה, דגובה גם הרבית, שעלתה עפי' האדרכחא במשך
 היותה ברשות הנכרי; דכיון שהערכאות העולה בעד האדרכחא, לענין ג"ס שטרות הרבית יחול על נכבו הלוה, והמלוה
 היה יכול לגבות בשלמות כפי הצטורה העולה על יום המכירה, הרי זה כגבויה דמיא ועי' רש"י, ב"מ" ריש דע"ב,
 בדיה (עובדה); באופן דהיי, דכתיב וידו להעמיא גם הדין (סי' ס"ו, ס"ק י"ב, ויביתו), דהקנה שפיר להלוקח (ע"ב)
 תומים, סס, ס"ק נ"ו, והניח, ביאורים, ס"ק מ"ח). אולם פשוט, דאשר לו לגבות הרבית, העולה משנה שפאה האדרכחא
 לראשון, דזו היא אבר נטר נגדו (עי' ט"ו ס"י ה"ש, ס"ק י"ב, ושניה הלכות רבות לאדמויר דקן, ז"ל, סיף ע').
 (ב) בהגהות הגרעקא הניח דין זה ב"ג"ע" מה"א, דכיון דלקחין, ריש ס"ח, מבואר, ד"השטר קנין, הנעשים
 בערכאות של נכרים, ספוליס", איש דין אף שטר הקנאה הטרומח-?!

אולם, לפי עמ"ד, לא קנה מניד: דהתם, כפי' ס"ה, עסקין כשטר קנין, שנעשה בערכאות, דהיינו שחזומים
 בו עדי כו"ס; אבל כאן לא קא עסקין כלל מדון שטר הקנאה, שנעשה בערכאות, רק—שהקנאה כתובה
 בלשו, ולא יותר, אבל עדי ישראל החזומים בו, או שהמכור עצמו כתב לו כך (דסני בזה, כדלקחין ריש סי' ק"א;
 ועי' ש"ך כאן ס"ק י"א). וזא אשאי להשעטעו, דאף אם אין מפורש בטענון הקנאה השטר כפי המשפט, שבעט
 בזה רז"ל, אלא שמשמעות הלשון מספקת לכוונה זו, מ"מ סני בדי, והיינו, שמקור הדין, שהוא לשון תשובת הרשב"א,
 שהעתיקו כפי' (החוט) ובתשובות רבנו בללאל אשכנזי (סי' ל"ו) והמדרימל (ס"ה ס"ב), כתוב: "העשוי בגופן של נכרים"
 (וכפי הגרסא הנכונה המנוינת בא"ש דטוס אלוועיא, במגנסר), ולא: "העשוי בערכאות נכרים"—מחמת דלאו מדין נעשה
 בערכאות מיידין אלא, אלא מיידין מדין חק זאת, חק כתיבת הסגנון להודי, כפי הוראת המלח, כגופן של נכרים;
 שפירושן: בכתיבה שלהם", כמבואר בערוך (ערך "גפן") וברשי' מנ"לה" (ריש ד"ט) ונס' הזרומות, שהניא רב"ש בתשובתו הגורפת.

המנהג, לא היה שום שער הקנהה ב"הצב" מושל כלום; והכי פסק הרמ"א (ס' סוף, סו"ה).

מערתה, אחרי ההצדק, שכתובת ההקדשה שעל האדמה היא כפי הראוי ע"י דרוה"ק, פשיטא, ולא מהניא בגרד ענתה הלוה, שגלה הקנה, היה הוא משיב את הנכרי לפנות לו חובו, — דהרי אפילו גבי מלוה ישראל אינו נפטר הלוה מהפירע חובו שלא מדעתו, אלא היבא, שזולת מסורה הסער, לא קנהו הלוה בכתובה, "קני לך אישיו וכל שבדוריה", אבל היבא שקנהו בזה, הרי הוא עומד או במקום המלוה ממש, דמחילא, כשם שהיה חייב לשלם להמלוה, כל זמן שהחובו ולא פייסו, כך הוא חייב לשלם ל"לקוח", כלשון תשובת מהרמ"ל הג"ל, ובזו סתבאר בדרישה (ס' סוף ק"ח) ובפתי"ו ובש"ך (שם), ס'ק ז' (ג); איב כ"ט, ד"הן מקום כלל לענינה כ"ו גבי מלוה נכרי, שסער שטרן בכתובת הקדשה, דנב' יוגא מיבא מפימי' דמרא דהוראה, הרמ"א, ז"ל. ש"ראוי להורות", דגם בלאו הכי מושלל לגמרי המלוה שלו ענין הפעור דפירע חובו שלא מדעתו (ע"י ש"ך שס', ס'ק ו' ז'), ואורים שס', וקפ"ח"א ונה"מ, ס'ק (ג) ז'.

נמשך אפוא מזה, דה"ה, ולא מהניא כאן העדאת העדים, שהלוה בעצמו היה יכול לקנות האדמה והמלוה רק בעד מאתים רוב (אפילו גני), שהעדים שמעו כך מפירע מפי המלוה, ולא שהגירו רק עפ"י חומדתא בעלמא, כפי משמעות הלשון (העובדא), — מטעם, דכיון דאח"כ העמיד דעלמא את הלוקה, החובע החיוב בשלמות, הרי זה כאלו

התחרט פתגמו הקודם, אחרי שהציעה הלוקה היא כהציעתו ממש.

ואין לומר, דכיון שמתלה התרלה לותר, הרי יש לזה דין מחילה, ולדעת כמה פוסקים שייכה אפילו בדקושי שטרף בידא י"י, — דשאי מדד, דכיון דמרא דשטרף הוא נכרי, הרי דייקנין ללוקה הבא מכחו דביתו ערכאותיה, כדקדוקיה, ברמ"א, סו"ה שס"ז (ע"י בסמ"ע ס' ס"ז, ס'ק ל"ג, ובנה"מ ס' ס"ז, ביאורים ס'ק ל"ד); ובדרינ"הס הרי אין שום ממשות במחילה כ"ו, שאין לה אלא דין פטומו מילי בעלמא, כל זמן שלא נכתב ענינה מפורש על שם שטר החוב או בפטר אחר.

בן אין לחייב את הקונה, מטעם שבמקומו הפסיד הלוה, — דכיון שמוכר הנ"ל עלול לחזור בו וגם שראוי מטעם הערכאות, הרי לאו הכי אפילו כדברי ה"ר"ה, דמחילא אין זה בגדר "גרמי", אלא שהיא "גרמא דבזקין" בעלמא (ע"י בג"ל ס' ר"ב, דרי"ה שם בהנה"ה). והיינו, דלא חס לזה כלל בחסו' כאות דשא, כפי העולה מודבריו, שנעקרו בפת"ש (ס' סוף, ס'ק ע"ז). הנס, שבמ"ד היצר, דכתבו' ב"א, שהבוא הפת"ש (ס' קב"ח, סו"ה"א), משמע לכאורה, להיפך, — הנה, לבדד בזה דעהו על בורים יבצר ממנו, אחרי שגוף הספר אינו צדי והעקרת דבריו בזה שם בחכמות הקולות; אך, מהיות הדיון דין אמר, לא לפונה, כי גם הב"א לא יתנגד פעלם למה שנתבאר בזה.

אבנים, לכאורה, יש לגרד לזכות הלוה עפ"י תשו' המוצ"ט (ח"ב, ס' קמ"ד), הסיכור,

דכשמוכר (ג) לכאורה, יש בזה סתירה בדברי הש"ך, דכ"ן, בס"ק ו', הוא חילק על הרמ"א, ולעיל, בסו"ה ב', אפי' כות"י; — אך באמת נראה, דכ"ן מייירי הש"ך בגלל בא הסער מהמלוה ליד השער בתורת מכירה משורשת, רק שפיר החוב ולקח פת"ש את הסער לעצמו; אבל לעיל מייירי, שהסער בא לידו בתורת מכירה, הלכך הוא דשומד הקונה שפיר כתיבא במקום הנכרי הלוה ממש, אף בלא כתיבת הקדשה, כיון דגבי נכרי נקנה לו הסער בלא היו כתיבה (היינו לפ"י), כמות כך דין הערכאות; מטעם שכתב הרמ"א ס' ס"ז, ביאורים ס"ק ל"ז). ובכ"ז מבואר חילוק זה באריות בתיב' מהרמ"ל (ד"ס ס' כ"ג) וגם הוא מוכיח להראי' תפוסתו (כלל יבא, ס"א), עפ"י מה שהעלה בו מהרמ"ל (בסוף הסמן הנזכר).

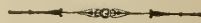
(ד) מחילה מוכן, דהש"ש, שהביא הסמ"ע (שם, ס'ק ד'), מייירי נמי רק באופן שהסומר הנכרי לא מסר את הסער להאחר הפירע בכתובת הקדשה, דכתיב הוא מייירי באותו הסמן; אבל כשנכתב בכתובת כ"ו, אז הוא עומד במקום הסומר דמס; דלפיכך, כיון שהא דריב תכ"פ"ת הפרעון, ואינו מתרלה להרבות זמניו, כפי הנזכר, הרי זה כאלו שומעו ע"י דרישה כ"ו מפי הסומר בעלמא. ומה שהמה כתיב על כללות דברי הש"ש; דהא, כיון דבערכאותיהם לא קא אלוה בהא בחר מנהגא, אלא שמחייבם את הקנין לפיכך ככלמות את החוב לתי שמואל עליו שטר, שבא לידו מהסומר; ומגלי הבט כלל על מה שהחייבם בעלמא נהגים להרביב זמני הפרעון לקניניהם החייבים, על ימים וימים" — איב הרי יתנגד הש"ש, הדין בזה דין תורה, אלא שפסק הרמ"א (סו"ה שס"ז), דרק דבתי הערבאות הוא דייקנין לשראל הבא מנח נכרי I הנה, באמת אין כאן סתירה כלל, דטעם הרמ"א הוא, כמו שהסער הנ"מ (ס' סוף, ביאורים ס"ק ל"ד), ממש דבתיבת השראל שטר לנכרי היו בלאו קבל ש"ט מסור דתי ערכאותיה, מחילה, כיון שהפירע המנג'ו, כנגדו כזה דרכם כל הסומרים הנכרים להתפטר בענין הרחבת זמני הפרעון, ואינם מושלים לערכאותיהם לנקוט בדיניהם את הדין, — מחייבין, דהשראל אדעתא דמכ"ב אמת, ולא קבל עליו אפוא מתחלה כלל וכלל דתי ערכאותיהם בפרט כזה; וכיון דלא היתה להן מטולם קבלה כ"ו, מו הדר דינא לטיי, דייקנין ל"י רק עפ"י דין מתיבא.

(ה) ובפרט, דנקיטת הסער דהא אינה מתנגדת כלל להחילה, מ"ד דיין האין ב"ן אלא מחילת חלק מהחוב, מנילא, הרי היא הנקטה הכרתית כשגיל החזק של מנילא (ע"י פד"ס ס' י"ב, ס'ק י"ד).

דכסמכר המלוה אח השער בפסחה מכדי מכוז, והלוה טוען, שהוא רולה לזכות ביותרו כזה, יש לו דין קדימה, כמו במגננות, שאפילו שקנה הלוקה, מסלקו המאלץ בו, הכא נמי הלוה מסלק את הקונה בו, — אולם הדי כבר דחוהו מהלכה הש"ך (סי' ס"ז, ס"ק ע"ג) והתומים (שם, סוס"ק ג"א), וזה"ש (סי' קע"ה, חידושים ס"ק נ"ח), וכתשו' נאות דשא הנ"ל.

זולת זאת, י"ל, דבגד"ד יודה גם המצ"ט, כיון דהכא ליכא מקום לשני יסודות דינו: היסוד הראשון, דהמזכיר מתבטלת, מזד טיבול הלוה לטעון להמוכר: "הנה נוח לי מן השני" — לא ש"ך כאן כלל, דהרי כל החיוב, היולא מוגד עטנה כזו, אינו מוטל כלל על הקונה, אלא שהוא מוטל רק על המוכר, באופן שרק משיס לחא דידו' הוא דקא מתבטלת האזכרה משיקרא; א"ס כן, כיון שהמוכר הוא נכרי, ולא לייח דינא דישאל, בשעה שצדיקים אינה מתבטלת האזכרה מזד עטנת כאלה, ממילא, הרי כבר החייב הלוה, בדמסרו עטרו למלוה כזה, לקיים ככל מה שיוטל עליו עפ"י ערכאותיהם, שכלל זה נכנסת גם שללת הפקפיק על מזכירה כזו, אפילו ביהוה הקונה ישראל, וכמו שהסביר הגה"מ (סי' ס"ז, ביאורים ס"ק ל"ד), דהוא מטעם ש"כיון דחייב עלמו כלכרי, והנכרי ודאי עפ"י דיניהם יעשה, הרי הוא כאלו פירש, שמחייב עלמו בכל דבר שהוא צדיקים, — משהי"ב הישראל הקונה [ש"ח מנכרי] יש לו כל זכות שצדיקים" והיסוד השני, מה שנס על הקונה מוגד עלמו יש חיוב להיות נדחה מפני הלוה, שיש לו דינא דבר מלכא (השי"ך גם בגדון כזה, לפי הוכחת המצ"ט שם), — נמי אין לו כל שייכות כאן, דכיון שהמוכר נכרי, הא לא רמי על הישראל הלוקה ממנו לו חיוב, הכא מזד דררא דמזכירות בדרך כלל, כדנקטין בשו"ע (סי' קע"ה, ס"ח).

נמצא מסקנא דפסקא, דהלוקה זוכה בנדיית המוגד עפ"י האדרכתא בשלמות, ככל המנוהר לעיל בסערה ב'.

סימן נ"ט.

באופן, שברצות ראובן להכניס גם את בנו לשותף על חלק שלישי, הרשות בידו. כן מכואר שם, שבהיות שראובן הוא ממודעי ארץ האחווה, היושב בפעטערסבורג, יסע הוא אליו, ויקח שטר-השכירות הנמוס יעל שמו לבד. על סמך זה נתן שמעון לראובן סך אלפים ר"ב לחלקו על דמי קדימה להמשיכר. מפ"ב הודיע ראובן לשמעון בטעלענראמא, שהענין נגמר ושיתהיל שמעון להרוש ולזרוע, מה שנתיקום תיכף. בשבט ראובן הביתה, דרש משמעון, שיתן לו שטר-חוב על עצמו, כפי העולה על חלקו לעומת שטר-החוב, שנתן ראובן להמשיכר לבטחון פרעון דמי השכירות (נוסף לשטר-השכירות הנמוס, שנעשה ביניהם); אך שמעון ק"אן בזה, בטענו, כי מכיון שלא הותנה כואת בתהלת השתתפותם, דיו אפוא לראובן בשטר-ההתקשרות שבניהם, אשר גם על פיו הוא כטוה בפדענות שמעון' שמוס. כן אמר אז ראובן לשמעון, שבאש ותן לו עודף על סך אלה ר"ב לשנה במשך ארבע שנות השותפות, לא יכניס את בנו לשותף שלישי; ולא התרצה לזה שמעון. ובה עברו שלשה שבועות, שרק שניהם התעסקו בהאחווה, ולא דברו יותר מהענינים הנ"ל. אולם, בבוא כעת ראובן להשתמש בזכות הנכנסת בנו להשותפות, מעבב שמעון, בטענו, שבין שהוא לא התרצה אז להעודף שהציע ראובן, ואעפ"כ שתק ולא השתמש בזכותו בכל אותו המשך, הרי ודאי שויתר על זכותו הנפרוה הזאת. וראובן טוען, שויתור שמותי בזה לא עלה על לבו; וכיון שעוד מתהלת השותפות בהר שמעון באחרות עקלקלות, דהיינו במיאנו לתן שטר-חוב לבטחון על פרעון חלקו וברתאמצותו לשלול זכות משנהו המפורשת בהתקשרות, — אינו יכול אפוא כשום אופן להמשיך השותפות עם איש בזה; לואת הנהו מהויר לו מעותיו ומדחהו למרי מהשותפות, אהרי שהמשיכר לא נתן את שטר-השכירות גם על שם שמעון. ובכן ירדו לדין, אשר התעצמותם בו גרמה למהלקות, שנפלה בין הדיינים.

הנה, חף שסתתפו בדבר שאינו כרשום, ודינו כדבר שלא בא לעולם, דנבי' לא מהני להרמז'ס וסיעתו שום קנין, שעל ידו תתיקום השותפות, — מ"מ בגד"ד ודאי יודו כו"ע, שהסיקף נגמר, מזד שלסה עמוס: **א** **כיון** כעטסה בנינים, סבו מפורשת הסתייבות בקנא"ס, הרי מהניא זו ספיר

ראובן ושמעון ידעו מאחווה גדולה, שעומדת לשכירות. והנה, מצד שהששו להעלאת הפחיר, שעלולה לגרום ההתחרות, המתעדת ביניהם בעסק בזה, התקשרו בשטר, שכתוב בו, איך שהתהייבו בקנא"ס להיות שותפים בעסק האחווה לכל משך שכירותה;

אמנם, מה שזכר משמעון שטר-חוב, כפי הסך העולה לחלקו לעומת שטר-החוב, שזכר הוא להמשיך, — בזה דינא קאמר, כמבואר בתשו' הרא"ש (כלל פ"ט, סי' ח'), שנקבעה להלכה בשו"ע (סי' ז"ג, סעי' ד'; מטעם ד'אלו היה שמעון שטרפו לשם, היה לר"ך גם הוא ליכנס עמו בשטר".

ובדבר טענת שמעון, שכיון שבמסך שלשה השבועות, שהתעסקו בהאחווה התוספת, לא הכניס ראובן את בנו לשותף שלישי, אחרי שדחה שמעון הצעת קבלת העודף, הרי חשובה ההנהגה כזאת, כאלו ויתר ראובן על זכותו מפורש, — הנה, כיון ששמעון מודה, שלא השתחו בזכר הצעת ראובן על אודות קבלת עודף שטר ויטור כהן, הרי ממילא, סיון דלא הוגבל זמן להכנסת בנו לשותפות, נשאר שותפים עפ"י חנאה הראשון, כל זמן שלא נמחל בזכר עודף (ע"י פת"ש סי' י"ב, סו"ק י"ד); וכהא דנקטינן בשו"ע (רי"ט סי' י"ח), דאפילו איסור התביעה בשטר-חוב במשך הרבה שנים לא הוי כמו בכלל מחילה.

אולם נראה, דבעד מה שהתעסק שמעון בהאחווה באופן המסך גם לביטת השותף השלישי, יש לפסיק לו שטר עמלו, כפי שומת ב"ד; כמו שמתבאר מהגמ"א בס"י קע"ז, סי' י"ט (ע"י חידושי נה"מ שם, ס"ק מ"ח), ובס"י רס"ד, סו"ס ד'; וע"י בתשו' חת"ם (כו"ס י"ז).

סימן ט.

אחד אמר לשלוהו: "הא לך מתבת להטילו לתוך תיבת-הפאסט". והנה, מתחלה נשא השליח את המתבת בידו, אך באמצע הליכתו אל התיבה פָּטַח בביס ההיצוני של בגדו העליון, ונאבד מיטם. כעת מטיען המשלח, שבתוך המתבת, שהיה סגור במעטפה (קאנווערש), היה צפון שטר-הקיסר בן שלשה רוב"ב; שבך דרכו לשלוהו מעות באמצעות טבת-כיס-פשוטים; ובכן תובע מהשליח הפסדו בשלשמות. אולם השליח טוען, שלא עלתה על לבו מציאות מעות בתוך מתבת כזה, אחרי שלא הודיעו המשלח מזה מאומה.

הנה, בעד הנייר והמעטפה וק"י הפאסט (מתאק) חייב השליח לשלם, אף שעסה שליחותו בתום, מחמת ההנחת המתבת בכיס החילוני של בגדו העליון הו"א פשיעה גמורה; מולד שנקל מאד לגנוב כ"ס.

שפיר לענין ההשתכרות בשותף אפילו בדבר שלא בא לשלם, כמו שמתבאר מדברי הט"ז וחיודו נה"מ (סי' קע"ז, ס"ק ז'); וע"י בשו"ע (סי' ס', סי' י"ז) ובפת"ש (שם, ס"ק י"ג).

ב) אפילו לא היה כאן שטר כזה, הרי ידוע אצלנו מנהג הסוחרים, שֶׁהַפְּגֵשׁ שני גדרים בעסקי שכירות קרקע או בעסקי קניית תבואה ועשב השתבאק מבעלי החיות, משתדלים להסתפק, בשביל הרחוקת ההתמרוח; וההסתמכות נעמרת בדרך כלל בלי שום קנין, וזלתי מה שהאחד ויהן למשהו חלק במעות הדרושות להגנת העסק, — אי"ב. הרי אוליין בזה בטר מנהגא; כמו שהעלה בתשו' חת"ם (סי' י"ז), והיכא שנהנו להסתפק בלי שום קנין, א"ן לנזק מנוהג הסוחרים, אפילו הוא שלא כדון מורה.

והנה, בתשו' ש"ל ומשיב (מהדורא תליהא, ח"ג, סי' ז') פסק לענין היתחייב בלישעאליא, דהשותף נגמר אל"ס בדבור בלבד, אף שהדבר הו"ו ברשות, מחמת ד"כן הדרך, שזכרו לא יזיל השער, בשביל דרו"ט לקבל העסק הלו במקח השוה, איב דבעי לקנות מקני". ההבדל אפוא לפרש, דגם ענין השו"מ הוא רק מלד ש"כן הוא הדרך, דהיינו מנהג הסוחרים, לסמוך בזה על סברה "אגב דבעי לקנות מקני"; דלילא המנהג, ודאי, דלא היה השו"מ מכריע הדיון בזה במהדרי וסיעוהו (שהביאס הרמ"א בס"י קע"ז, סי' כ"ב, שם בעלי סברה זו: ע"י בניאורי נה"מ שם, ס"ק ז'), במקום שרביס חולקים עליהם, והמוחזק יכול שפיר לומר: "קיס לי" כוונתיהו".

ג) וזאת כל זאת, כיון שראובן קבל על עצמו לשטור האחווה גם בשביל שמעון, וגם קבל ממנו חלקו במשה-קדימה וזכרה ס"ס, מבלי שקדמה בזה שום חזרה, — ממילא, הרי נקנה שמעון חלק בשכירות האחווה גם מולו דררא דשליחות, כמבואר ברמ"א (סי' קפ"ג, ס"ד: ע"י בסמו"ע שם, ס"ק י"ג, ובניאורי נה"מ ריש סי' קע"ז, ולפ"א גדול, שהתח"ס בס"י הנו", סו"רה "וכד", לא שם לבו לדברי הנאוגים ה"ל"א). נוסף לזה, כיון שראובן אינו נזכרם לא מה, שבהו"ו עוד בפי"ב דרש משמעון ע"י שעלענראמא, שיהחיל לתרום ולרוע, ולא מה, שזה מלא דרישקו, — אי"ב הרי הוה זה לאמורא. לך חוק וקני"; ודאי אינה גרועה שעלענראמא כזו מרמזות מסידת המופת, דמהניא בזה, כמבואר בשו"ע (רי"ט סי' קצ"ב); וממילא, הרי קנה שמעון חלקו בשכירות האחווה גם ע"י חזקה (ע"י בשו"ע סי' קל"ה, ס"ט). באופן, שחכמת ראובן אינה מועלת כעת כלל וכלל. —

סימן סא .

ערכאות הרצו משפטן למכור את חצר

שמעון עם הבתים שבתוכה מכירה פומבית (אאיקציון), בכדי להנכית את מחירה לנושיו הרבים. והנה, מהיות החצר שזה הרבה יותר סבך הגובינא, בקש שמעון קודם אותה המכירה את ראובן העשיר להתחדד עמדו ולקנות במעותיו את החצר על שם האהרון; אך אח"כ ישתדל להשיג מעות לפריעו, ואז יהויר לו ראובן את החצר באמצעות מכירה הדישה בערכאות, כנמסר. והנה, ראובן נתרצה לגמול עמדו ההכר הזה וקנה את החצר על שמו בעת המכירה הפומבית בשטר עירי כראוי. וישקיע בזה קרוב ל'אליפים רוב', עקב הקנין ויתר ההוצאות השונות. שעלו לו על העסק. או ירד ראובן לתוך החצר ויתעסק בה, כאדם בתוך שלו, בתקנו בתיה ובהשכירו אותם לדיוורים. וירבו הימים, ועדיין לא השיגה יד שמעון לגאול את החצר; וגם, כאשר קרה מקרהו לבוא להשבין עם ראובן בנוגע לכמות המגיעה ממנו לראובן, נולדו ביניהם כסבוכים רבים בפרטי ההשבון; ופרץ המריבה הוואת נתרבה יותר ויותר במשך י"ב שנה, שעברו מעת המכירה הנ"ל, עד שלבסוף ירד לר"ת.

והנה,

ראובן מתרצה גם עתה להחזיר לשמעון את החצר, אבל, זולת הקנן המגיע לו, ידרוש, שהנכנס החצר, שצאה לידו בכל המשך השצ"י לו כחור פלוי בעד כספו הבעל זמן רב כזה, בהיותו שקוע בהחצר, ובעד טרחו זה מהחלה ועד סוף: הן בקנינה והן בחקון בתיה כפעם בפעם. והן בהשכרם, צעת היותו ערוד הרבה בעסקיו הגדולים.

אולם

שמעון טוען, שאין עליו לסלק רק הקנן עס איזו הולואט, אך לא כולן, מלד שעל הולאות אחרות אינו מאמין, ואחרות אינן ראויים לדעו לכנס כלל לחשבון. וכנגד זה הוא תובע לנכות מהכנס המגיע לפי חשבונו את הכנסת החצר מכל הפיסקה. ושוד יעשין, שמלד שראובן נתן מהחלה עיניו להחליט החצר לעלמו, לכן עשה צדון להשכיר את בתיה בצחות מאוים, ומבלי הבט על היותם עומדים בשוק עיר המרכולת ראמשן, בכדי שבהמשע הכנסתה, יצדד משמעון לעולם לפדוק עול חיוב; ובכן, יחבט לנכות מהמגיע כמות מסוימה בחור הפטר, שהפטר ראובן בידים מההכנסה; והמוחה, שיעלה באופן כזה, אחרי הנכיון הכללי, הנהו מוכן לשלם.

מש וגם מלד, דכיון שטהוים לפשטו כנגד כזה בכניסה לאיזה בית, עלולה אפוא האכרה בשעת הפשיטה; — אכן מפרשון המעות פטור, כיון שטוען, שלא ידע כלל ממילואותו בתוך המכתב. והנה, לכאורה, היינו הדן דהיאח כרמי'א (סו"ס ר"ח), דשומר, הטוען, שאינו יודע אם ננגד מהפקדון, נפטר בשבועה שאינו יודע; מטעם, דבמקום בעלי העדר הדיעה ממילואות שום הפטר מודים גם בעלי הדעה הרלוונה, שהביא השריע בסי' ג', ס' י', דלא שייכה כלן תקנת נגול (ע"י בש"ך עס, ס"ק י"ט, ובסמ"ע ס"י ר"ח, ס"ק ה'). אולם בלמה שאני נדד, דלפילו שבעה כוו אין להטיל עליו כלל, דידיעתו אינה גורמת כלן החיוב, דכיון דהמשלח אמר לו בסתם: "הא לך מכתב", ולא פדע לו "מכתב-עם מעות", הרי אפילו מוזמן, שגודע לו אח"כ מעלמו ממילואות המעות שכתבו, נמי פטור; משום דלא קבל עליו אלא שמירת מכתב-פשוט, אבל לא שמירת מכתב-מעות; כהא דנקט'ין בשו"ע (ס"י ר"ח, ס"ד: ע"י בנה"מ עס, ס"ק י').

יתר

על כך נראה, דלפילו היה השליח מאחד את המכתב בידים, והמויק הוא היה צח צבעת העדר ידיעתו מהמעות שכתבו, היה נמי פטור מהמעות בלא אותה שבועה; דכיון דלחן דרך לשלוח מעות בתוך מכתב-פשט וגם הענין אסור מדינא דמלכותא, א"כ, הרי יש להוכיח דין פלוי, שאין דרך להניח בו הדבר הנאכד (שהמויק טוען, שלא היה יודע ממנו), דנקטינן בשו"ע (רי"ס ס"י שפ"ח, דגב'י אין הניוק נוטל בשבועה; ואחרי טענת הניוק בנוגע לידיעת השליח-המויק היא רק ב"ש.מ"א); ואין לראו מלד דררא דשמירה דיינינן בכהאי גוונה, אלא מלד דררא דזקין, דנבא בעינן טענת "בר" דוקא, — ממילא, הרי לא רמיא תו עליו גם שבועת "שאינו יודע", כמו שנחבא'ר בשו"ע (ס"י ע"ה, ס"י י"ח).

מירהו

יש להסבירו כנגד ר"ד, שהמכתב נאכד ואינו צרשותו (ע"י ט"ז, ס"י ר"ח, ס"ב); דהף שמלד עלמות המכתב, שמחייבין לשלמו, לא היה השליח זקוק לשבועה כו, כיון ש"כל מיני שיה ומלוי בשוק", כדלויחא בשו"ע (רי"ס ס"י ר"ה), — מ"מ, כיון דשבועה זו היא עיקר שבועת הסומרים, שהחורה הוא דקא חייבהה על טענת "ש.מ"א"; הלכך מיישין שפיר, ש.מ"א טרע לו במקרה ממילואות המעית שבחוק המכתב, ולכן השאירו לעלמו ככוונה לשלם בעדו כמו בעד מכתב-פשט; דממילא, הרי חסרים צוה שני התנאים הנ"ל הפטורים מהשבועה. ובכן ישבע רק שבועה זו לבדה.

לו השדה בתורת מוכר גמור, הרי הפירות שלו למפרע, כמו שהתבאר מדברי רש"י ב"מ" (דס"ו, ריש ע"ב); ויש"ו במוהר"ם סוף שם ובתשו' הריב"ם (ס' חס"ד ג"ה "הגד הב"), ובסמ"ע (ס"ק י"ח).

ואף בדגד"ד לא הוזנה בני מפורש, מ"מ לא איכא כ"ל אומדנא דמומח, שבונו לתנאי כוח ממנש: בראשית, מגדל לקח רחובן עצה מלוה מיוחד משמען על הסך, שהיה לו להשפיע באותה התקד; ודבר כזה הוא נגד הנזילות בזמנו להיות לנכרה ערעילתי סכסס רב כזה גם בלי שגד-חלף נמ"ו (וועבסל) "יש"ו ס"ך ס"י ע"ג, סק"ד, ובע"ז שם בהשגחה על הסמ"ע יבאורים שם, סק"ה); ומיילא, איכא כאן חוקה אלימות, דלא שרי אינש זוזי בכדי, כדנקטינן ב"מ" (ד"ד, ע"ה). ויש"ו, דל"ן דרך שום אדם להעיל סכסס רב כזה בתורת נמ"ח לקיטת חזר לולתו, שיטעננ ה"ה לעבות חבילה פירוהי, והוא גזיל אח"כ בדינא ודיינא לנבות חובו מלווה התגר עפי' שומת ב"ד; וגם אחרי שינבטו את התגר בחביו, לא ידע תמיד פ"ל בנפשו, מלך דשומא הדרא לעולם, ויוכל אפוא הלוה או יורשו לסלק לו החוב בזמן מהומנים, תח"י הוסיף ארוה עוד הפעם לדינא ודיינא על אודות ההולאות, שהוליא המלוה על התגר, והשגח, שהשגיחה מאלוה בכל המשך, עפי' המפורש בפרע (ס"י ק"ג, ס"ט).

ובין דאיכא אומדנא דמומח כזה, הרי ק"ל, דהיה כהנאי גמור, ולא צשינן גבי' אף גילוי דעתא על הדברים שגב, כמס"י הרה"ש ב"פ "הלמנה מיוונת" ס"ט; ויש"ו בחריבות, ובפרע, לדעת הגוסה הלפסי, שהביא הרמ"ה בסי' ר"ז, ס"ד, הרי מהני במהנה אפילו אומדן דעת כל-דהוא, משום דדיפא מונכר, מהיותה רק חסד הנס, כמו שהסביר הסמ"ע (שם, סק"י). — איכ, נ"ד נמי הא איננו רק חסד, שהתסחד ראובן עם שמעון.

לבן אפשר כפיר לומר בנד"ד, דכאלו הוהנה מפורש דמי. וכמו דק"ל דלמורנו: "החריבות עטות סופר היא", מעטס החוקק, דלא כדי אינש זוזי בכדי; ויטורף המלוה או הלווק מנכסיו משוםכדיס, א"כ שלא מוכרו האחריות לא בשער וגם לא התנה אודותן המלוה או הלווק בע"פ בשעת ההלוואה או האקח, משום דאפי"ס חמירין, דכהותנה מפורש דמי; וכמס"י בהשו' הריב"ם (ס"י ספ"ב), דה"ל דלמירין בחריבות: "ע"ס הוא", לא שאני הלוין, שעשה הסופר, אלא אף אם ידענו בצבור, שלא התנו בחריבות. הרי הוא כאלו חתנו עליו, משום דלא שרי אינש זוזי בכדי; והרי הוא כאלו ידענו בפירו"ס, שהתנו, וידענו בצב"י, שהסופר כתב אותו; וכן כתב ה"ן בחדשו"ל ב"מ" (ד"ד, ע"ה) וכו', והשעה מקובלת שם בשם הרשב"א והריב"א; ויש"ו בש"ך (ס"י ל"ט, סק"ד) וב"אור"ס (שם, סק"ג).

הנה, כפסק"ה דהאי עובדא נראה, דראובן תורת שליח יש לו גבי שמעון, שמפרס דמי בש"ע (ס"י קפ"ג, ס"ד), דאם אמר אחד לשליחו: "זבין לי האי מיד", והשלים מלא רעו וקצרו במזות עלמו חתום, אפ"ל הודיע להמוכר, ששכחל האשליח הוא קניס; אוי, חבלי שחזר בו השליח אחר האשליח והוא בפני עדים: "לעלמי קניתי" יש"ו" ב"מ סוף סק"ד, ו"ה ו"ה דענת המוכר הוא תמיד להקנות רק לבעל המזות (שהוא השליח), כמס"י הסמ"ע (סק"ה) והקלה"ח (סק"ד), — אפי"ס קנה האשליח את המוקח (כד"ן מגביה מליאה לחברו, האומר לו: "זכא לי בזה", המבואר בסי' ה"ט, ס"ו); והמשנית, שהוליא השליח, הרי סן מלוה על המלחא, והיינו מונש עובדא דידן.

לפי"ז, האמות, שקבל רחובן מהשגחה התגר, הרי באו לידו באיסור רבית קלוה, וממילא הוא מחויב להחזיק, ללכוסה, לשמעון (כעעמנו, סיכסס ראובן סכסס זה מהקדן וההולאות המנועט לו); ומכס דכ"ן, שבהה התגר לידו דק בתורת זכ"ה בשביל משלחו, ולא בתורת מקח כלל, היה רבית מכל לך, דיולוא בדיינים, וגדולה מזו סכרי רוב הפסיקים והדמו"ס בכללם, דאף ליתק, שגא כדה לידו בתורת מקח גמור, רק שההנה המוכר, ביטחוכו לו, לכסאייו אללו משות; דאם עבר הלווק ואלל פירות השהה, האסורים לו מעטס רבית; אוי, בזה המוכר להחזיר לו משותיו, מוליאי בדיינים מולוקק גם את הפירות שאכל; משום דהוה רבית קלוה, אף דאן סם מוחלה אלא לך אחד ברבית; ויש"ו ב"י יוד"ל (רי"ב ס"י קע"ד) כסס ר' יוחס ובע"ז (ס"י ק"ט, סק"ב, וסי' קע"ד, סק"ה) ובש"ך (שם), ובחדושי מהר"ח לוק, ז"ל, על הל' רבית (ס"י קע"ב, סק"ג, וסי' קע"ד, סק"ב).

אולם, אחרי העיון, נראה לזכות את ראובן בעעמנו. דאף שראובן דין שליח יש לו מוחלה, מיהו כל זמן שלא סלק לו שמעון את האמות, שהינה בשבילו על קני התגר, היה הוה חסד מלך משגח"ל גבי רחובן, על אופן, שגאם לא יקבל המנוע לו עד שלביס יוס, כד"ן משך סחס הלוואה (או עד שנה, להשך, סע"ג, סק"ג), דאיכר הכי כסחס משגח"ל דרע"ה; ויש"ו במומס שם סק"ד); או הוחלט התגר לראובן מנגע קטוח אותה כקנין גמור מעבד-חריותה, כהה דק"ל בסי' ר"ז, ס"ט, לעטין המלוה על השדה סכסס פיות מבחו על אופן, שגאם לא יפרשו הלוה בתוך המשך שקצטו, קנה המלוה את השדה ממשכו, — או, אם לא פרשו בזמנו, קנה ר"לוה. אפילו הפירות, שעשה השהה בכל ארוה הוה, הנס שחו הסוכים להמלוה, משום שמה יקנה בתוך הזמן, ותהיה הלוואה למפרע, דממילא הם רבית נידו; מיהו עכשו, שחלט

ולפיכך

אם אמרו דאזתה המוקה מהניח אפילו להוליא מהמוחוקים בשעבודיהם, כש"כ בנד"ד, שראובן מוחזק ועומד בהחזק, דודאי אמרינן, דההנהגה מפורש עם שמעון רמי, שבאש לא יפיעו הגמ"ח לזמן הראוי, ויהלכו החזק מרגע בזה להסותו עפי' קנינו בשטר החלטה מערכאותיהם ופאקטואקאקיעניש, מה שהוא קנין גמור מדינא דמלכותא; וגם כבר נהנו במדינותינו להחזיק בכל עני כל הענינים להקנות בקניני הערכאות דוקא, מזה התוקף שיש לכן. וקנין כזה הא עדיף משיעומתא, מהיותו מועיל אליבא דרוב מדרוויחא, משום דמאורייתא אמרינן: דינא דמלכותא דינא" כשהיא גומא, כמש"כ החת"ם בחיד"ד (סי' ס"ד). ובש"ע, דהא משפט המלך, יר"ש, במדינתה"ל הוא, ששערי קנין כללה, בחזק ממשירה פומבית, אין לכתוב הלא בערכאותיו דוקא; בדכ"ג פסק כבר הרמ"א בסי' ס"ח, סו"א, דקניין אף בשערי אקנייתא דמחנה ומוכר שגששו בש"ע. וגוף לזה, הא קנה ראובן את החזק גם בקנין כפי על"ס דין סו"ק, בזה שהחזק בזה צפני שמעון בכל אופני חוקה המושלים.

ואף

דאלו היו מהניח הכי מפורש, קנינו לריב"ש בתנאי גזה לאמירת "מעשיו" דוקא, כדי לאפקוק מאחמכתא, כדלעיל, — מ"מ נראה, דבנד"ד, כיון דהוכחנו, דאין סהדי, ששתוקתם כללה בחובה הנאי מפורש, לכן אפשר גם לכלול בה שפיר, דכהגו באופן המועיל דמי, מזה האומדנא דמוכח הג"ל. על דרך כהה המרדכי צפ"י, שור שנתה ד' וה"ל, בשם הרמ"א, ז"ל, בשע"ס הא דאחמכתא מועלת בהקדש וכן בש"מ (שכל דברי מלוה מחמת מיהה הם אחמכתא; א"ש ימות"), שהוא משום דהא דאמרינן: "המירה לגבות כמסירה להדיוט דמי" או: "דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי", היינו כמסירה המועלת בהדיוט או בצריא, מזה שאין בה חשש אחמכתא. וכש"כ נד"ד מהא דבברי הרשב"א וישיבתו. דבזרת, אחריות ע"ס" אמרינן לענין כל מילי. שהיה אפשר להתנות, אף לצדי אחריות הנכס"י שיקנה הלוה לאחר אותה ההלוואה; מה שבאמה חזיק הדבר, שילוח איש לרעהו על סמך, שחא יקנה הלוה קרקעות בחיזה זמן. ואם חלקו על הקך רביותא, מעטעס דהוה כאן כהדי, שלא היה יתכן, שיעלה שעבוד דבר שאינו בעולם כזה על דעת המלוה (ישו"י סמ"ע סק"ב, סק"ג), — יודו מיהא כו"ע באופן ננד"ד, שהכלל יחיב, שכונת המלוה היתה לחנאי על דה היותה מועיל, כי הדין לא יכפול פתא בצריא, מושם דררה דאחמכתא. וכו' לעשר ראי' מפורשת מהא דקאמרינן ב"מ" (ג"ל, ע"א), לענין אומדן דעת המפקד, שמקנה כפילה להפקד: "אמר רבא נעשה כאומר לו: לכתובינך והרעה ותשלמיני,

הרי פרתו קטייה לך מעכשיו"; והכי נקיעין; דלא כלפינא בתרא שם, דלא כלל בזה כונן "מעשיו", כמבואר בטור (סי' רנ"ה) ובב"י שם. הרי, דהיכא דעל פי אומדנא דמוכח אמרינן, דכאלו הותנה מפורש דמי, כילינן נמי בזה שפיר לאמירת "מעכשיו". **ואפשר** לומר, דלכללות סברתו הג"ל הסייע לנו גם טענת התובע, באמרו, שראובן התפקד בתחבולותיו למעט בהנכסת החזק, כדי ששקפצור מהתובע לסלק החוב, מוטלע לו החזק; אש כן הרי זה כשימור ומודה, דהעדר הפרעון מכריח החלטה הנשכחתא לראובן, מזה הטעמים, שנתבארו לעיל.

עוד

נראה, דאפילו היו מתנים בנד"ד אותו התנאי מפורש ולא היו מוזכרים בו "מעכשיו", אחי קנינו אמורים, דכה"ז רמי; מעטעס, דכיון דבערכאותיה קנה ראובן את החזק מרגע קבלו כתב החלטה הערכאות בדבר קנינו, באופן, שאפילו אם היו מתנים ביניהם ראובן ושמעון איזה הנאים צפני הערכאות צניע לקנין החזק, לא היה בזה שום ממש, שלכן לא היה יתכן, שהערכאות יוכירום בשטר החלטה המחייב הפומבית; וממילא, לא היה נופל באופן כזה מדינא דמלכותא שום שום אשכחא, עד שאפילו ברעות אח"כ ראובן להחזיר לשמעון את החזק עפי' התנאי, שותתה ביניהם בעל פה, לא היה אפשר להוציא הדבר אל הפועל מדיניהם, וזלתי בתחו לשמעון שטר מכירה נמוסי מחדש; אש כן, זולת הא דקיל, דכ"ג הוא דינא דמלכותא דינא (וכמש"כ הרמ"א בסי' ר"ז, סיפ"ו), הרי בודאי אמרינן גם מעלת דין סו"ק, דשמעון גמר והקנה לראובן את החזק בלא אחמכתא מרגע קנות אותה לראובן בערכאותיהם, באש שלא יסלק לו את הגמ"ח לזמן הנאי; ובגו ששק הרמ"א בשע"ף ע"ו הנו' לענין שטר, שכתב בו, בקנו מהמקנה בנד"ד חבוב, דמהני באחמכתא, אע"ג דבאמות לא קנו מידו בנד"ד חבוב; משום דכיון דהודה הדי בשטר, הוה ל"י כאלו ידענו, שנמר והקנה; יש"ש כהמ"ע סקמ"ז; וה"ה נמי בנד"ד, כיון דידוע כשמעון את המפורסם, דעל החלטה ערכאות שחא לא תועיל בדוניהם שום טענת אחמכתא, בודאי גמר והקנה לראובן בתחלט למפרע מרגע קנינו הנגמור עפי' נמוסי הערכאות.

ורו, יש לנפק לזה הא שכתב זמן באותו שטר, ההחלטה, והשטר בל ליד ראובן וגם החזיק על פיו בהחזק; דכ"ג פסק הרמב"ן (בזוהו הבי' בשם הרשב"א, שם קרוב לסוף סי' ע), דכיון דאומדן של שטר מוכיח עליו, אמרינן בזה, דכאלו מוכר בו "מעשיו" דמי לענין בעול אש כחא. ואף הרשב"א החולק עליו בנמחר השטר ליד שליט, מודה מיהא היכא שנמחר להקונה עליו; וכ"פ הריב"ש בתשובותיו (סי' שפ"ו).

ובעין

זה מפורסם בחשופת הרשב"א, שהביאה הבי' (סס, במחורש מ"ו) והרמ"א וסוף סעוף ט"ו), לענין שער ההתייבות קים, העשוי בגופן של נכרים, דלא הוה בזה אסמכתא, מעטס לירוף שמי הסכרות, שנחבזרו כאן.

אמנם,

בגוף הסכר' הראשונה, שכחתי, הדיכא דמדניא דערכאותיהס קניא 'אסמכתא, אמרינן בזה סכרת, „גמר ומקני“, — יש להעיר על זה מהא שהמג"א (ס"ו המ"ח, סק"ד) בהשגתו על המ"ב (הסוכר, דקנין ערכאות, אף בהיותו מטונה מהקנין שעל פי דין התורה, אפי"כ הוא מושלל גבי מוכרת חמץ), כה: „ואין ראייה מזה שכחתי ס"ו תמ"א לענין אסמכתא; דהתם שאני, כיון דבדיניהס לא הוי אסמכתא, גמר ומקני, אבל הקנין צענין דין תורה“: הנה, לכהורה, כוון להא שהביא בסי' תמ"א, סק"ב, דעת הראב"ד לענין עפרים שהלכו לישראל על משעני חמץ, באופן שיהא שלו, בלא שלא יפרעו ישראל לזמן פלוני; שבאם הגיע זמן הפרעון קודם הפסח ולא פיעו, או קנאו העכו"ם, אפילו ברלא חמר לו הלוה: „מעשוי הוא שאלך“, משום שאין דין אסמכתא לעכו"ם. ולפי' יורא דכחז כלל המג"א, דסכרת הראב"ד היא משום „גמר ומקני“, שלכן לא הויא לדידי' בכה"ג אסמכתא אף מעטס דין התורה, — יולא לן ממילא מזה, דהרנוב"ס (בפ"ד מהל' חמץ ומלה, ה"ה) ורוב הפוסקים המזיינים בכל ענין לאמירת „מעשיו“ דוקא, דלא בהראב"ד הג"ל, חולקים על סכרת „גמר ומקני“. וכן משמע, שפירשו את דברי המג"א: המקור' (סתמ"א, סק"ב) והחת"ס חו"ד (ס"ו ק"ד), והרמ"ן בהשבוותיו חו"ד (ס"ו פ"ב). ולפי'ך, הא לא יתכן ל'פטר דין על סכרת „גמר ומקני“, בעת שהדינים יתגודו לה.

אולם,

באמת קשה מאד לפרש כך דברי היג"א, מלך שבאופן כזה לא יהיה להם ניקוס כלל, חמ"ו שלה היה עולה על דעת מי שיהיה להסתייע מהראב"ד, דאולינן בזה דיניהס, ולקבוע משהי"כ הלכה כהמ"ב, בעת שבוז הפוסקים חולקים על הראב"ד, כמש"כ המג"א בעלמו בסי' תמ"א פס; ואי, מי זה הוא המתקש, שפוסק כיחידים (הראב"ד והרא"ש הנגדר אמריו) נגד הרבים בחומר דמתין?! וממילא, הא אין כאן שום החללה ראי' ולמותר אפוא לגמרי להמג"א להביאה ולחלק בין הענינים!

ועוד

יקשה לפי'ז על הרמ"א, שכחז בחו"מ (ס"ו ר"ז, סוסט"ו) בשס „יא“, דבעסק שפעשה במשפטי ערכאות קונין אפילו בהאסמכתא, משום דרינא דמלכותא דינא: הא להמ"א היינו פלוגתא הרמב"ם והראב"ד הג"ל; ואי, איך שפק הרמ"א מלהסוף, שעל זה חולקים הרנוב"ס ורוב הפוסקים, בעלי פלוגתת

הראב"ד?! והרי נמלא, דנתן בשתיקתו מכסול לפני תלמידיו, כיון דקניטין כללא, דכל היכא שהוא כותב „ש מי שאומר“ או „יש אומרים“, והינו מביא שום חולק, דעתו לפסוק קך להלכה; והא דכחז בשון „יא“, הוא משום שלא מלא קך אלא בפוסק אחד או שנים, כמש"כ הפמ"ג בהקדמתו לחו"ד, בכללי הוראת או"ה סק"ב (ע"י יד מלאכי בכללי הש"ע, אה"ו, ובכמש"כ ס"ו ת"ך, ס"ק מ"ח). ותו, דהרמ"א יסתור עלמו בפסקיו מיני' ובי', דכאן הוא פוסק בשעטס הראב"ד, ובאורח סס לא הניח כלום על דברי המתברר האית'ס הרמב"ם, דמשמע שנס הרמ"א נגדר אחרי רובא דעלמא לפסוק כות'.

בשלמה,

לולא דברי המג"א ההם, היה אפשר לישב, דהיכא דמדנין הערכאות קניא אסמכתא, או סברי כ"ע, דרינא דמלכותא הוה בזה דין התורה, משום דאמרינן בכה"ג סכרת „גמר ומקני“, כיון דיועד המקנה מראש את המפורסס, שמדיני הנו"ך לא חועיל לו שום טענת אסמכתא; ולכן לא מיבעי' בין ישראל לעכו"ם, אלא אפילו בין ישראל לישראל נמו קניא אסמכתא, היכא שנעשה העסק בערכאותיהס, כהא דפסק הרמ"א בחו"מ, סס, אולם, היכא דגם מדנין הערכאות לא קניא אסמכתא, בזה פליגי הנך רבנותא: הראב"ד והרא"ש סברי, כיון דהא דאסמכתא לא קניא אינה אלא תקנתא דרבנן (כמבואר במרדכי בפ' „שור שנגח ד' וס"ו וצ"ח, ס"ו ר"ז, ס"ח, ובארעא דרבנן, אה"ו אל"ף, סע"א), לכן לא נתקנה תקנה זו אלא בין ישראל לישראל, אבל בעסק שבין ישראל לעכו"ם אוקמוס אדין תורה, דקניא שפיר (והכי דייקא ליגנא דהראב"ד בהל' חמץ ומלה סס, שכחז: „שאין דין אסמכתא לעכו"ם“, ולא חסב: „שאין דבידיהס אסמכתא“, כדי להשויענו בזה, שלא נתתקן אללכו בעלס וראשונה דין אסמכתא לעכו"ם, אפילו אס דביניהס אסמכתא לא קניא); אבל הרמב"ם וביעתו סברי, דלא תלקו חו"ל בהקנתס בין ישראל לעכו"ם בענין האסמכתא (וכן מבואר עיקר סכר' זו בתה"ס בחו"מ ס"ו, ס"ז, אה"ו ג', ובתשובת שולח ומשיב מהדורא טיניא, ח"ג, ס"ו קכ"א). ולכן גבי ישראל, שמשכן חמנו לנכרי, פסקו שפיר הרמב"ם וביעתו, דבענין דוקא לאמירה „מעשיו“ כדרי לוסק האסמכתא, משום דמיירי היכא שנס מדיני הערכאות לא קניא אסמכתא. ממילא, סרו בזה כל הקשיות הג"ל מעל הרמ"א; אבל, לפי דברי המג"א, דהנך רבנותא פליגי רק היכא שמדין הערכאות קניא האסמכתא, הרי' מהיה דעת הרמ"א תמוהה מאד.

והנה,

כדי לתרן כל זה, נראה לומר, דכונה עמוקה משולפת בדברי המג"א, הוא סובר, שלא פליגי כלל הנך רבנותא: אי קניא אסמכתא

בעתים, היכא דקניא מדינא דמלוכה; משום דסברה גמר ומקני" סברה אלימהא היא אליבא דרובי. והיכא דגם מדינא דמלוכה לא קניא, או יסבור שפיר גם הראב"ד, דלא שני בין ישראל לעכו"ם, דבין שחיל קבעו להלכה סתם הקנה, אשמכתא לא קניא" ולא חלקו ביניהם, אין לנו לבדה מלכתי חלוקים בהקניה. אך מה שהלכינו הרמב"ם וביטעו לאמירת, "קני מעבשיו", בשמטתן ישראל חמלו אלל עכו"ם והניע זמן הפרעון קודם הפסח, הוא לא מטעם אשמכתא כלל, אלא משום דבלא אמירה כזאת בעת מסירת המשכון, אין כאן שום התמלה קנין, כיון דהחזיק בא ליד אותו המלוה רק בחורט משכון, ולא בחורט קנין כלל, דהא עכו"ם מישראל לא קני משכון; לכן ההכרח, שיאמר לו אז הלוה מפרסם, שיקנה מעבשיו (ק"ע"י משיב וכן ע"י הכסף, שמוסר לו המלוה; ולהרמב"ם מניי אחד משני הקנינים הללה, כמ"ש בפ"א מהל' זביה ומהנה, ה"ד. ועי' ל"ח פסחים" דל"א, ע"א, ג"ה, מ"ג), כדי שיהיה כאן קנין, אבל לאו משום אשמכתא נגעו בזה. וסברה זו מפורטת ב"מ (פ"א מהל' מצירה, ה"ב), לענין הא דסובר הרמב"ם, דגבי המקנה דבר באחד מדברי הקנין על אזהר תנאי לא שיהיה בזה אשמכתא, טקשה לפ"ו: לזה לו להבאר ב"מ (ד"סו, ע"ב) לאוקמא למתנתין דהלוה על שדכו בתנאי, שבאם לא יפרעו לאחר ג' שנים, יוחלט השדה להמלוה, דהיא מיירי בדאמר לי, "מעבשיו", ולכן אין כאן אשמכתא והתנאי קיים; הא עפי היה לו לאוקמא לאזהר המסנה בשחוקי המלוה בהשדה, דהו, כיון דיש כאן קנין, הרי לא צעיק כלל לאמירת, "מעבשיו" ע"ז חרץ הכ"מ בתירוט השני; ואפשר, דסברא לי, דההיא מתנתין בשחוקי ע"י הוא, ואפי"כ אלרכוהו, דלמא מעבשיו, דשאי תהם, שלא מסרו בידו בחורט קנין אלא למשכון, שאם לא יפרענו עד ג' שנים, הרי"ו שנו; ומסוה"כ צעיק, דלמא קני מעבשיו, כדי שיהא לידו בחורט קנין כו"; וקרוב לזה נהב הדב המגיד צפ"ק זה. והיינו בקרקע, אבל במטלטלין, דישאל מישראל קני משכון כזה, לא צעיק גביהו, להרמב"ם, אמירת, "מעבשיו", כמו שמהבאר מתוך דברי הה"מ כאן, סוף ה"ב, ובהל' חמץ ומז' פ"ד, ה"ה, בדבריו על הראב"ד; יע"ש.

אמנם, הגיחות בפתיחתו לשי"ר נדחק לישב, דגם הרי"ף וביטעו לא קאמרי, דהלך דנברא רק משום שליחות אחרבאי, אלא גבי חזר המשחמרת, שאינו עומד בזה, אבל היכא שצמוד בל המשחמרת או שאינה משחמרת, יודו גבי אינה דקנינה הוא מעשם יודו. אולם קשה מאד להעמיס כך בלשון הרי"ף והרמב"ם, בעת שמשמעות לשונם סעיד הסיף, אך הגוף, ול, בא לידו מהו זו, מלך הכרח קישותיו אלה: א) דב"מ (י"ב) אמרין בזהו גבי זמון, דחזר משום יד אחרבאי, ולא גרעה משליחות; אלא, דגם במזמן איכא בתל-גם משום יד; ב) קשה: הא בר"פ, הורוק"מ מלך לחזר דנגבה וחזר דנט, ואי נימא: חזר דנט מעשם יד, וחזר דנגבה מעשם שליחות, אי"כ, אי"א למיך גט מנגבה, דהא בנט לא שייך שליחות, דאין תבין לאדם, כמבואר ב"מ (י"ב), ואין לריך להלריפותא דאמר תהם; ג) קשה: הא הרא"ש הביא דברי הרי"ף דקטן לית לי חזר, משום דחזר דנברא מעשם שליחות, משמע דביבאל"י כותי, וכסויה דר"הא אותן רלין" כהב, דבשבור גזרו מעשם ידו הוא; ד) קשה, דאי הכל מעשם שליחות, אס כן, עכו"ם, דלא בר שליחות הוא, אין קונה לו חזר כו, וב"ע"ז" (ד"ע"א) מודה דאית לי חזר, דהא מקשה שם: והקני לי כליו, וכלים מעשם חזר הוא, כמ"ש השטיה מקובלת, "ב"מ" דף ע"ו.

אבל, אי משום הנך קשיות, לא איריא. דבקושא הכלשיות הרגיש בפלפולא חריפאה (שם, אות ד); וטובן תירוצו הוא, דהרא"ש קאי על דברי רב אשי, דמירי שם באשה, לכן קאמר הרא"ש, דקנין מליאתה ע"י חזרה, שאינה משחמרת בעומדת בזה, הוא מעשם יד; ומילא, טובן, דכא"ש הוא מעשם שליחות, כמו שהסביר הפלפולא חריפאה בעצמו של דבר. לפי זה, תהוקן כך גם הקושא הראשונה, שהיא ג"כ מדברי רב אשי הלל. והקושא השניה מנישין" אפשר לתרן, דבאמה אי נימא בפלוגתא ר' יוחנן וריב לקיס ב"מ (ד"א, ע"א), דהכווייה סברי, דלא ילפינן קטן מקטנה, יולא לן מזה, דחזר דנברא רק מעשם שליחות אחרבאי, ושפיר אין מקום להלריכותא דקאמר

בעתים, היכא דקניא מדינא דמלוכה; משום דסברה גמר ומקני" סברה אלימהא היא אליבא דרובי. והיכא דגם מדינא דמלוכה לא קניא, או יסבור שפיר גם הראב"ד, דלא שני בין ישראל לעכו"ם, דבין שחיל קבעו להלכה סתם הקנה, אשמכתא לא קניא" ולא חלקו ביניהם, אין לנו לבדה מלכתי חלוקים בהקניה. אך מה שהלכינו הרמב"ם וביטעו לאמירת, "קני מעבשיו", בשמטתן ישראל חמלו אלל עכו"ם והניע זמן הפרעון קודם הפסח, הוא לא מטעם אשמכתא כלל, אלא משום דבלא אמירה כזאת בעת מסירת המשכון, אין כאן שום התמלה קנין, כיון דהחזיק בא ליד אותו המלוה רק בחורט משכון, ולא בחורט קנין כלל, דהא עכו"ם מישראל לא קני משכון; לכן ההכרח, שיאמר לו אז הלוה מפרסם, שיקנה מעבשיו (ק"ע"י משיב וכן ע"י הכסף, שמוסר לו המלוה; ולהרמב"ם מניי אחד משני הקנינים הללה, כמ"ש בפ"א מהל' זביה ומהנה, ה"ד. ועי' ל"ח פסחים" דל"א, ע"א, ג"ה, מ"ג), כדי שיהיה כאן קנין, אבל לאו משום אשמכתא נגעו בזה. וסברה זו מפורטת ב"מ (פ"א מהל' מצירה, ה"ב), לענין הא דסובר הרמב"ם, דגבי המקנה דבר באחד מדברי הקנין על אזהר תנאי לא שיהיה בזה אשמכתא, טקשה לפ"ו: לזה לו להבאר ב"מ (ד"סו, ע"ב) לאוקמא למתנתין דהלוה על שדכו בתנאי, שבאם לא יפרעו לאחר ג' שנים, יוחלט השדה להמלוה, דהיא מיירי בדאמר לי, "מעבשיו", ולכן אין כאן אשמכתא והתנאי קיים; הא עפי היה לו לאוקמא לאזהר המסנה בשחוקי המלוה בהשדה, דהו, כיון דיש כאן קנין, הרי לא צעיק כלל לאמירת, "מעבשיו" ע"ז חרץ הכ"מ בתירוט השני; ואפשר, דסברא לי, דההיא מתנתין בשחוקי ע"י הוא, ואפי"כ אלרכוהו, דלמא מעבשיו, דשאי תהם, שלא מסרו בידו בחורט קנין אלא למשכון, שאם לא יפרענו עד ג' שנים, הרי"ו שנו; ומסוה"כ צעיק, דלמא קני מעבשיו, כדי שיהא לידו בחורט קנין כו"; וקרוב לזה נהב הדב המגיד צפ"ק זה. והיינו בקרקע, אבל במטלטלין, דישאל מישראל קני משכון כזה, לא צעיק גביהו, להרמב"ם, אמירת, "מעבשיו", כמו שמהבאר מתוך דברי הה"מ כאן, סוף ה"ב, ובהל' חמץ ומז' פ"ד, ה"ה, בדבריו על הראב"ד; יע"ש.

ואין לומר בנדון משכון חזק, ככלא פרע הלוה בהניע הזמן קודם הפסח, שיקנה או העכו"ם המלוה אם המשכון ע"י חזרו המשחמרת, — חזר, דהא הגוף רשק, ול, בתנאי נחלם שבעה (ס"ל) וחזרו העכו"ם (חלוא"ה ס"ו ס"ג) והג"ל חתום בפסקי" דיעים (ס" תמ"ח, סק"ג), ועוד רבים מגדולי האחרונים בתשובותיהם פסקו, דעכו"ם אינו קונה בחורט קנין חזר; אלא היכא שצמוד בזה דוקא, דהו הי"א

דקאמר בניטין; אבל לפי האוקומתא האמלעית, דר' יוחנן סובר, דליפין קען מקטגה, דגבה חלז משום ידה אחרבאי, ממילא יהיה אז גם חלז דגברא בלא מן דרין כהדון. ולכן קא אשמעינן הגמרא, דאף לפי אוקומתא זו, דחלז דגברא ג"כ משום ידו אחרבאי, אפיה"כ לריבי תרומיהו קראי; ובש"כ, דלריבי, לפי מאי דקעיטין, דחלז כולח אחרבאי רק מטעם שלימות. והקושיא הרביעית גם היא אינה קושיא, דטעם השמ"ק ללא דפסקא הוא, דהא הג"י בפי', המוכר את הספינה" כחב, דהטעם הוא משום דקען כליו הוה כמשיכה; והרמב"ם גופי' אולי לשיטתו" בפ"ד מ"ב, מ"ב, ה"א, דהטעם הוא משום ד,רבי זה כמו סגננין; או כמו שהגמנו בחור ביהו"י; הרי, דלדודי' לא פסקיא לי' הטעם כלל, דאפשר שהוא רק משום הגבהה, ולא מטעם חלז. והא דלא קעו ברשות המוכר או בר"ה, הוא משום דכה"ג לא נאמר, דחשוב כהגבהה, כמו דלא חשיבין את הכלים ככה"ג לחלז הלוקח, לפי טעם השני. לפיכך, להרמב"ם, כי קא פריך ב"פ"ז: שם: "והקני לו כליו (של העכו"ם)", כיון דגבי' ליכא תורת קנין חלז, וזקקין וכו' לטעם הראשון, שהוא משום דחשוב כהגבהה. והכי יתרוקן גם דלר"ף, ז"ל.

וא"כ, תחתיים, דלהרמב"ם וסיעתו ליכא כלל תורת קנין חלז גבי עכו"ם, ולכן לא יתכן לומר, שהעכו"ם יקנה את משכון החמץ, בעבור זמן הפרעון, בימלעות קנין חלזו.

ואף לדעת הגמיונות הג"ל, ג"כ לא נקנה אותו המשכון ע"י קנין חלז, משום דהוא פסק צביארוי (ס' ר', סק"ז), דבעכו"ם לא קניא חלזו אלא מדעתו, כדיומו מכוין לקנות חוקא, דלא היא מטעם יד, אבל שלא מדעתו, ר"ל: בלא כוונת קנין. דלא לריבי, שמקנה רק מטעם שלימות, בלא קניא גבי מו שאינו בר שלימות; וע"ש. לפ"ז, כיון דהעכו"ם המלוה אינו זקק כלל לרין ישראל, וכרי לו, שהמשכון נחלט לו, מנז שערב הלוה על זמן הפרעון, ממילא, הרי אינו מלוה על דעתו כלל לזכות בו ביום ההתלטה ע"י קנין חלז; וככה"ג הא לא קנהה לו חלזו.

לעורר בנכסיו הגר וכסבור שהם שלו, דלא קני בחזקה זו, כדלפיסקא הלכתא כפי' ער"ה, ס"ב, (יש"ש בקל"ח סק"ד ובנתיבות ס' ר', צביארוי ס"ק י"ד; ויעו"י עוד בעבור ס' קל"ד, ס"ה, ובנתיבות שם צביארוי סק"ד). וכמו דלא מהניא שם מטעם קנין בלא כוונה לקנות, כך אימתא מפורש גם לענין חלז בחובשמו. גבי' (ג"ד, ע"א, ג"ה, אדעתא'), כנחשם: דהא דחלז קונה לו שלא מדעתו, הי"ט שאינו יודע אם הוא בחלזו, ואם היה יודע, היה רואה לקנות; אבל אם יודע ואינו מכווין לקנות, לא קני'. וכבר הוכיח בחש"י כתי' (נ"ח), דגם הרמב"ם לא חילוק על סברא זו. והכי מוכח להדיא בהגמ"י (פ"ז מה"ל גולה ואברה, ה"ח) ובמ"מ שם, דלא כהמח"א (ה' קנין משיכה ס"ה).

בדור"ן

עמ"י סוברים הרמב"ם וסיעתו, דלר"ך הישראל המשכון, שיאמר להעכו"ם המלוה, קני מעשיו', כדי שיבוא לידו מתחלה כחורת קנין; אבל לא מטעם דררא דאסמכתא כלל.

אולם

להבא"ד נקנה משכון החמץ להמלוה אף בלא אמירה, קני מעשיו', משום דרין דלא שלם לו הישראל הלוה, בהגיע זמן הפרעון קודם הפסח, הרי נקנה המשכון להעכו"ם המלוה עפ"י תנאים הראשון ע"י חלזו של המלוה, שהמשכון מוגח שם, ברגע היומו עומד בלדע; מטעם דהויא אז כידו לענין הקנייה, דזה מהני אף להפוסקים השוללים מהעכו"ם תורת חלז בשלימות; דהבא"ד אולי בזה לשיטתו', שגם חלז דגברא משום ידו אחרבאי, כדמוכח להדיא מהגמנו בפ"ט מהל מ"ב, ה"א, והוא כמכב א"ב"י המח"א (הל' קנין חלז, ס"א). וז"ל, דהכי סובר גם הרא"ש בפ"ט ד"מ"ע"א, כלשונו במסקנתו שם בס' ל"א. והא שכתב מקודם בס' י"ט, דחלז דגברא רק משום שלימות אחרבאי, — לא אשתתף בזה אלא לשון הר"ף, ולי' לא סבירא לי'. ובהו מסולקות מעליו סחירות המח"א שם והפלוסוף חריפתא; ובהכי ניחא גם מה שפסק בפרק "כל שעה", ס"ז, גדון משכון החמץ כהבא"ד.

ורע"ן

הא דל"ן כ"ן טעם המקנה והקונה, שיהיה המשכון קנוי בצמח התלטהו להמלוה ע"י קנין חלז, כמש"ל, נראה, דגם בזה קאי הבא"ד צביטת' דפ"ב מה"ל מ"ב, ה"ט, שסובר שם, דהא דקיל' באומר לחב"ו: משוך פרה זו, ולא תקנה אלא לאחר לי' יום", ונושך, דלא קנה בלא אמירה "משכסו", — היינו חוקא בשלא היתה הפרה עומדת ביום לי' ברשות הלוקח, אבל כשהיתה עומדת אז ברשותו, קנה אף בלא אמירה "מעשיו"; משום דאף שדוקק המקנה, שיקנה במשיכה, והיא הרי כבר כלתה בתינו יום לי' לא, מיהו אחריון א"ן, כטעם המקנה היתה שיקנה הלה בכל אופן המועיל; לכן אם אין כ"ן

ואפ"ל היה להרמב"ם וסיעתו, דין תורת קנין חלז לעכו"ם כמו לישראל ממש, כמש"כ הקל"ח שם, אפיה"כ יבברו, דבישראל, שחסר משכון לעכו"ם על מנה, בנכס לא ישיבו בונו, וחלט לו המשכון, לא קני המלוה בצמח ההתלטה את המשכון ע"י קנין חלזו (היב"א, דלא הוהנה ה"ב מפורש, שיקנה אח"כ ככה"ג), מטעם דלא הוה מכוין להקנות, ולא העכו"ם המלוה מכוין לקנות ע"י קנין חלז; מנז דכתיבם יודעים את המפורסם, שהמשכון שערב עליו זמן הפרעון, הרי הוא נחלט להמלוה בדיני הערפאות, כשהגנו כך, בלא שום קנין; א"כ דמ"א הא מלתא

כאן משיכה, הרי יש כאן קנין חצר, כמו שיבאר יפה במל"מ סס. ממילא, ה"ה נמי בנדון ישראל המחשק חמזו לעכ"ס בתנאי, שבא"ס שיעבור על זמן פיעוט, יוחלט אז להמלוה, אמרינן ג"כ, דאף דלא פירש, כפירש דמי, שיקנה אז באופן המועיל, דהיינו ע"י חצרו, כיון דהוכיחו מחלה התעב המשכון. ולפ"ו, הרי יש כאן דעת המקנה והקונה לענין קנין החצר, אחרי שנאמר, שמתחלה בא ממילא המשכון ליד המלוה על אופן כזה. דא"כ ברין דפ"ב ממזכירה הג"ל, דהתם גלי המקנה דעתו מפורש, שרצונו להקנות ע"י קנין משיכה, דקדוב אז לומר. שמיטע בזה קנין אחר, ואעפ"כ אנו כוללים בכונתו גם קנין חצר, — כש"כ במשכון, דלא פירש הלוה, באיזה קנין הוא צוחר, שיוחלט על ידו המשכון להמלוה, בעצרו על זמן הפרעון, ודאי אפשר שפיר לכלול קנין חצר, שלא נחמטע ע"י הזכרה קנין אחר; וכסברה התיבות צביאוריו לפי' קל"ו, סק"ד, גבי מפקד לענין הקנחה כפילא (ויל"ל, דהכי יסבור גם הרא"ש, כיון שפסק בפ' "כ"ש" שם כהראב"ד לענין משכון החצון). לפיכך, כיון דבמשכון, הנמסר למלוה עכ"ס עפ"י התנאי הג"ל, לא צעיק לאמירת מזה דררא דאשמכחא, אחרי שצדתי הערכאות אשמכחא קניא (*), לא צעיק נמי לאותה האמירה מזה עלמ שורה קנין.

אבל

הרמב"ם, דפסעו לשוט בפ"ב ממזכירה, שם, מוכחה, דאף בשעומדת הפרה ביום ל"א ברשות הלוקח ג"כ לא קני (וכן משמע, שסברו בו הה"מ והב"י סו"ס קל"ז, וכ"כ להדיא בשמו המח"א, סוף הל' קנין משיכה, והתגיבות הג"ל, דלא כהמל"מ, שנסתפק בזה). ל"ל, שהוא סובר, דכיון שגלה המקנה מחלה דעתו, שיקנה הלוה במשיכה, טוב אינם מנוגים שניהם אח"כ לקנין חצר, לכן לא מהני; משום דאין ביכולתו להעמיס בכונתו קנינים כאלה, שאפשר, שלא עלו על לבם כלל, ושאפשר שבהזכרה קנין משיכה נחמטע להדיא כל קנין אחר (והיינו על דרך שפירשו בטעמו המח"א והתגיבות, שם). וא"כ, הוא הדין נמי בנדון המשכון החצון, כיון שבלוה והמלוה הזכירו שניהם רק ענין המשכון והנאו ולא הזכירו לחורה קנין כלל (כדברי הר"מ פירא ממזכירה, שהובא לעיל), לכן אמרינן, בדלשון "משכון" הו"איוהו בזה, מכלל אופני הקנינים, וממילא, לא נקנה אח"כ להמלוה ע"י חצרו; ובפרט, היבא דבדעת שניהם נחלט, שהמשכון נעשה של המלוה מחליו בלא שום קנין, כשעבר הלוה על זמן הפרעון, כפי דיני ערכאותיהם. ולא דמי להא דקאמר הגמרא ב"ב"מ (ל"ד, ע"א), ללישא בהרא, בטעמא דקני הנפקד

כפילא, היבא ששילם ולא רלה לשבע, שהוא משום דנעשה כאומר לו: סמוך לנכחה קנויה לך" ע"י קנין חצר, בשעומדת בחצרו, כמו שפירשי' שם ב"ד"ה "אי נמי", אעפ"י שגם כאן בא החצן לידו רק בתורה פקדון, ולא בתורה קנין כלל, — דשאיני התם, להרמב"ם, משום דיש שם אומדנא דמוכה, שכן הוא רעון הבעלים להקנות להנפקד ספק כפילא בכל אופן המועיל, כדי שיהא צעוט במשכון; כמו שפירש רש"י שם ב"ד"ה "נעשה". אבל במשכון, הא, אדרבה, ודאי לא ניחא לבעליו, שיוחלט להמלוה, לכן, באין כאן אומדנא דמוכה, שירנו להקנות בכל אופן המועיל, לא קני המלוה ע"י חצרו; והרי זה דומה להא דנקטינן שם מטעם כזה לענין גיזות וולדות, דלא קני הנפקד, אף היבא שהוא גובה את הכפל הקניו לו.

והנה

הריש"א בשעומתו, שהביא הב"י (סו"ע ז', מיוחד ל"ט) כתב בטעמו השלישי, שהמשכון על מנת, שבא"ס לא יפדה לזמן הקצוב, יוחלט המלוה, הרי"ו כאומר לחברו: "משוך פרה זו, ולא תקנה אלא עד לאחר ל' יום", דלא קנה, אף בהיותה בחזר הליקח. ועל זה הפקע עליו המח"א שם מוגמרא ד"ב"מ הג"ל. אולם, לפי החילוק שכתבתי בזה, אין עליו שום קושיא כלל, משום דגם הוא קאי בשעת הרמב"ם לחלק בין הענינים, כמו שנתבאר.

בעתה

אחרי התבאר, דהטעם שהזכירו הרמב"ם וסיעתו גבי משכון החצון לאמירה, קני מעכשיו" דוקא, הוא, כי היכי דליהו כאן קנין גבי המלוה בשעה שיוחלט לו המשכון, אבל לא מזד דררא דאשמכחא כלל; מתחת שגם הם יצברו שפיר, דהיבא דאשמכחא קניא מתיבא דמלכותא, אמרינן אז חנן עפ"י דיני החורה סברה, בגמ' ומקני", אפילו בהעסקים, שאנחנו עושים צייטו בערכאותיהם, וכש"כ בעסק שבין ישראל לעכו"ם, — וכן בזה היטב הא דררמ המג"א לשהור הראיה מהא דאשמכחא קניא בעני"ס בסברה, בגמ' ומקני" הג"ל, משום דאין חולק על סברה זו. ולפיכך דבריו מוזקקים מאד עפ"י שזמק ההלכה וגם דברי הרמ"א הג"ל נדקו יתדיו. וישנו בשעומת ביה שלמה החרי"מ, סוף ס"י כ"א. —

היוצא

מכל זה לגרד הוא, דהגם, שבא"ס היה שמעון מוסקל לראובן את הגמ"א לזמן סתם הלו"א, היה אז מחויב לראובן למלא משלתו באמונה, בהחזרת החצר, שקנה בשליחותו, עם הכנסתה, אחרי נכיון ההולאות הראויות עפ"י דין תורה; אולם, אחרי שלא עשה שמעון כך, הרי נחלטה החצר לראובן לתפ"ע משעת הקנין הגמור; וממילא שייכה לו כל הכנסת

(* ולהגמ"א ל"ל, דהא דכתב הראב"ד כאן: "שאין דין אשמכחא לעי"ס", כוונה, שמדיני הערכאות אינו נוהגין דין אשמכחא; רק שלא דקדק בזה בלשונו. וזו"ק.)

וגם הוסיף שם בשם הרמ"ה, ז"ל: ואם יש בו דברים הראויין לבנים ולבנות, יתנו לשניהן. וה"מ, דלית ליה איתתא, אבל איה אית ליה איתתא, ודאי לידעה שדר, דאשתו כנופא דמילא. על זה העיר הב"י: ופ"ש רבינו בשם הרמ"ה כ"ו, לא הוצרך הרמ"ה להשיעונו זה, שפשוט הוא בדברי ר' אמי, ולא כתב, אלא כרי לכתוב עליו: וה"מ דלית ליה איתתא וכו' (בדק הבית - פ"ט הרמב"ם חולק

בדבר, בדכסמוך); ומתברא הוא דקאמר לה; וכ"כ ג"י. שוב כתב הטור; שלח ואמר: יתנו לְבָנֵי, הבנות בכלל; ויתנו לבנים הראוי להם, ויבנות הראוי להן. וכתב הרמב"ם ז"ל: ואם יש דבר הראוי לבנים ולבנות, יתנו איתו לבנים. והנה, הב"ח והמ"פ ז"ל מהל' זכ"י ומתנה, הו"ד שיווהו להב"י לפועה כהבנת דעת הרמ"ה, משום דמשמע להו, שסובר, דהרמ"ה מיירי בשדווי החפצים מינים המיוחדים לזכרים ומינים המיוחדים לנקבות, ודקאמר: יתנו לשניהן, ר"ל: לכל אחד הראוי לו; ממילא, היינו דר' אמי, שלכן הם דברים שיוחדים בעיניו, אילם הם וכן הירישה והמחפ"פ סי' מ"ג פירשו, דהרמ"ה מיירי בהיות החפצים ממין אחד הראוי לזכרים ולנקבות בשוה, וא"כ טובא קא אתא לאשמעינן, דהבנות נוטלות כבה"ג חלק שיה עם הבנים; ואף שהרמב"ם כתב בזה, לכאורה, להיפך, מ"מ לא פליגי אהדרי, דהרמ"ה קאמר דינו בשולח לבני ביתו סתם, אבל הרמב"ם מיירי בשולח, שפירש: יתנו לְבָנֵי, דאו, אף דבאם יש שם מינים המיוחדים לנקבות, הרי נמי הן בכלל בנים; מיהו היכא שהמינים ראוים גם לזכרים, יתנו רק להבנים, כיון דבאמת לשון לְבָנֵי משמע טפי רק לבנים, מדמשמע נמי לבנות; ולכן הכיא הטור דברי שניהם בסתם, ולא בתור מחלוקת.

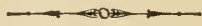
הכנסת האר, כמו שנתבאר לעיל. לכן, אם בכל זאת יתחסד ראונו, בהתלוצותו למכור אותה למזדון, הכי הכוונה בירו לדרוש ממנו צעד ממכרו כעוב בעיניו, מבלי לנטום עמדו כלל לסיני חסדנות. מעתה, הלא אין שום מקום לעטיות שמונו צעד ההולאות וכגון ההכנסה ובעד מה שפ"תה ראונו במתק הסכנות, כמובן.

סימן סב.

ע"ד מה שהקשה כת"ר למואן הסכרי, שהאבות הקדושים היה להם דין בני נח, — אם כן, היכי קאמרין ב"ב"כ" (ק', א). דאברהם אה"ע קנה את ארץ-ישראל ע"י ההילוך לאריבה ולרחבה, והיינו מדין הזקה, — הרי אין כן? נה קינה קרקע בחוקה!

הנה, כבר מפורשת קושיא זו בס' פרשת דרכים (תולת דרוש א'); אולם באתת לא קשה כלל, דמידי הוא טעמא, אלא משום שסתם בן-גזל אגס הוא, ואם יקנה חזקה מדעת ישראל, יחזיק נמי בחלמותו בקרקע ישראל, הפילו שלא מדעתו, כדברי המ"מ (פ"א מהלכות מירכס, ה"ז); ממילא, הרי מוקלה חסם כזה מן הדעת בתכלית ביחסו לאברהם אה"ע, שקיים כל התורה עד שלא נתקנה (ומא"כ, כ"ח, ב') וז"בהמקו היתה יולאה זמומה, מפני הגזל (מד"ר, בראשית, מ"א, ה'). — הלכך הרי שפיר נסתמה בזה דינא של האבות מדין שאר בני-גזל אליבא דכולי עלמא.

סימן סג.

ב"ב דקמ"ג, ע"ב: "ההוא דשדר פיסקי דשיראי לביתו, אמר רב אמי: הראויין לבנים — לבנים; ראויין לבנות — לבנות. ולא אמרן. א"א דלית ליה בלחא, אבל אית ליה בלחא. לבלתי שדר; ואי בנתיה דא נסיבן, לא שבק בנתו ומשדר לבלתייה". תו איתא בירושלמי ד, בתובות" פ"ג, סיף ה"א: "הרי שהיה נתון במדינת הים ואמר: יתנו אלו לבניו, בנותיו בכלל; אם בשעת מיתה אמר: יתנו אלו לבניו, אין בנותיו בכלל". על יסודות אלה בנה הטור דינו בחו"מ סי' רמ"ז לענין השולח חפצים, שיתנים לבני ביתו,

אכן, כפי הנראה, לא ראו המשגיגים ההם את דברי מנן ב"בדק הבית", דהא שפתו כרוז מללו שם, שהרמב"ם חולק במדון דהרמ"ם; א"כ הרי לך בהדיא, דגם הוא מפרש, שהרמ"ה מיירי בנוגע חלק עם הרמב"ם, שהחפצים ראויים לזכרים ולנקבות כשזו; רק דלא נזכר לו לחלק בין שלחם סתם למפדש; ולכן חוקמה בפלוגתא. וגם צמה שכתב: "שפשוט הוא דבדברי ר' אמי" העמיסו, במהכ"ד, טעם מוזק, דלפי הנראה, עומק כוונתו כך הוא: דזה לא יעלה על הדעת, שסובר ר' אמי, שבאם ראויים החפצים לזכרים ולנקבות כשזו, שיתנו אלו רק לזכרים, דא"כ

דא"כ תהינה המלות: „הראויין לבנים — לבנים“ מיותרות לגמרי בדבריו, דהיה לו לקצר ולהשמיטו רק: „הראויין לבנות — לבנות“, ואזא ידענא שפיר, דרק בחופן זה, במיוחדין אך לנקבות, ינתנו להבנות, אבל בכל יתר האופנים יעלו רק הבנים; אף בהיותם ראויים גם לנקבות, וכש"כ במיוחדים רק לזכרים, אלא ודאי, שטובר ר' אמי, דבראויים לשיטה, אז תעלינה בהם הבנות חלק שיה עם הבנים; לפיכך הוא דהוכרח להשמיטו, דבהיותם ראויים לאלו או לאלו, אין כאן דין חלוקה, אלא שינתנו בשלמותם להראוי לו — להבנים או להבנות; והיינו מה ש„פשוט“ למן ד' דברי ר' אמי" (ועי' בסוף דברי הדרישה, שחבר בתולו קיבץ לדרך זה). והנה, במהדורא קמא שלו סבר גם הוא כהך רבנותא לפשר בין הרמב"ם והרמ"א, ולכן סיים: „ולא כתבו אלא כדי לכתוב עליו: וה"מ, דלית ל' איתחא", ר"ל: דהא דהשמיטו הרמ"א: דשולח סתם שאני מפרש, בהיותם הפגלים ראויים לשיטה בשוה, אף שהוא מתחא דפשיטא, מ"מ כתבו אגב גררא, מדבא לחדש בלשון „והני מילי“ עוד דין אחד, שיטו בשולח סתם, לענין שאשה המתלה טועלת הכל, מה שאינו במפרש: „לְבָנֵי, וְכַסְיָא, וְכַסְיָא בְּהַ"ו והמל"מ והס"ך. אולם אח"כ בדרך הבית" חזר בו ותפס בסברה המ"מ (יעו"ו בל"מ ונדרישה), דלא שני ל' להרמב"ם בין שולח סתם למפרש, וא"כ על כרחו פליג עליו הרמ"א; לפיכך תחוק ממיילא קושיטו בב", דהא שפיר בא הרמ"א להשמיטו גם דינו הראשון, כדי לאפוקי מהרמב"ם. מעתה, מבוארת יפה הנהגתו זאת, בהיותה חזרה מהנהגתו הקודמת ומירוק לקושיטו; ובכלל — איכות כל דבריו כאן מרובה מכוונת ומדוקדקת מאד.

דא"כ תהינה המלות: „הראויין לבנים — לבנים“ מיותרות לגמרי בדבריו, דהיה לו לקצר ולהשמיטו רק: „הראויין לבנות — לבנות“, ואזא ידענא שפיר, דרק בחופן זה, במיוחדין אך לנקבות, ינתנו להבנות, אבל בכל יתר האופנים יעלו רק הבנים; אף בהיותם ראויים גם לנקבות, וכש"כ במיוחדים רק לזכרים, אלא ודאי, שטובר ר' אמי, דבראויים לשיטה, אז תעלינה בהם הבנות חלק שיה עם הבנים; לפיכך הוא דהוכרח להשמיטו, דבהיותם ראויים לאלו או לאלו, אין כאן דין חלוקה, אלא שינתנו בשלמותם להראוי לו — להבנים או להבנות; והיינו מה ש„פשוט“ למן ד' דברי ר' אמי" (ועי' בסוף דברי הדרישה, שחבר בתולו קיבץ לדרך זה). והנה, במהדורא קמא שלו סבר גם הוא כהך רבנותא לפשר בין הרמב"ם והרמ"א, ולכן סיים: „ולא כתבו אלא כדי לכתוב עליו: וה"מ, דלית ל' איתחא", ר"ל: דהא דהשמיטו הרמ"א: דשולח סתם שאני מפרש, בהיותם הפגלים ראויים לשיטה בשוה, אף שהוא מתחא דפשיטא, מ"מ כתבו אגב גררא, מדבא לחדש בלשון „והני מילי“ עוד דין אחד, שיטו בשולח סתם, לענין שאשה המתלה טועלת הכל, מה שאינו במפרש: „לְבָנֵי, וְכַסְיָא, וְכַסְיָא בְּהַ"ו והמל"מ והס"ך. אולם אח"כ בדרך הבית" חזר בו ותפס בסברה המ"מ (יעו"ו בל"מ ונדרישה), דלא שני ל' להרמב"ם בין שולח סתם למפרש, וא"כ על כרחו פליג עליו הרמ"א; לפיכך תחוק ממיילא קושיטו בב", דהא שפיר בא הרמ"א להשמיטו גם דינו הראשון, כדי לאפוקי מהרמב"ם. מעתה, מבוארת יפה הנהגתו זאת, בהיותה חזרה מהנהגתו הקודמת ומירוק לקושיטו; ובכלל — איכות כל דבריו כאן מרובה מכוונת ומדוקדקת מאד.

ונראה, דהעמקת מרן, ז"ל, בדקוק לשון הרמב"ם הכריחיתו לחזור בו ב"דק הבית" שם.

דו"ל הרמב"ם: „מי ששלח כלים מזה ואמר: ינתנו אלו לבני, הרי אלו ינתנו לבנים ולבנות: הראוי לבנים — לבנים, והראוי לבנות כו' יעלום הבנות. היו ראויין לזכרים ולנקבות, יעלו אותן הזכרים. וכן המשלה כלים לבנות סתם והיו בהן כלים הראויין לבנות, יעלו אותן בנותיו כו'; ואם אין לו בנות או שהיו בנותיו נשואות, יעלו אותן גשי בנות“. והנה, מההשמיט בבבא תיניא, שהיא העובדא דר' אמי, את המלות „הראויין לבנים — לבנים“, שפרטן ר' אמי בלשון מוכח, דטון להשמיטו בזה, שלא נעשה לפסוק, דבשלח סתם, או אם ראויים הפגלים לזכרים ולנקבות, ישמנה הדין מהרש"א, דבכה"ג יתלקוט בשוה, נדעת הרמ"א, לכן דקדק לומר, דרק בראויים לבנות לחידן, תעלינה הבנות, כי היכי דלשתמע מזה, דהא בכל שאר גווני, בראויים גם לזכרים, וכש"כ בראויים רק לזכרים, יעלום הבנים לבד. ואשר לא השמיט

והנה, בכל זאת היה לו, לכאורה, להרמב"ם להפוך הסדר בדבריו, מבלי גרוע מהם מאומה, רק להתחיל בבבא דשלח סתם ולפרש בזה: „הראוי לבנים כו“, מפני שכך הוא לשון בבא זו בתלמודנו, ולהביא בבבא תיניא דין המפרש „ינתנו לְבָנֵי“ ולכתוב עליו, דתעלינה הבנות הראוי לכן, מפני שכך הוא לשון דין זה במקורו בירושלמי, דלא הווכר שם אופן „הראוי לבנים“; ועל זה היה מסיים שפיר, כמו שמסיים עתה בחילוק דגשי הבנים, דקאי על כללות ההלכה שלפנינו. אולם גררא, דדבר גדול השמיטו רבנו, ז"ל, בזה שנטה כאן מדרבו הסלולה בהעמקת דיני התלמודים. דהנה, בלשון הירושלמי יש דרך פתוחה לטעות ולומר, דעד כאן לא קאמרין, דבנימיו בכלל, אלא בששולח אמר: „ינתנו לְבָנֵי“ בעת שאין לו רק בן אחד, דלא דוקא מוכרחים

כ"ו: וכש"כ, אם נתן לשאר ישראלים; ורא נקט: גר, אלא לאפוקי אם נתן לעכו"ם, דאין מתנתו מהנהג, וכש"כ המחבר בסעיף ג"ו. אולם דבריו אלה תמוהים מאד, דלא היה צורך ישמיעניו כאן הרמב"ם והשו"ע דין פשוט כזה, המפורש תיכף במקומו וגם הא אין לו שייכות להגדון הפרטי, דמיידין מינ"ה הכא, דהרי האי דינא דבסמך אתמר גם דענין שב"מ ישראל, ואם כן, אם באמת נוקק הרמב"ם לדין פדה רמום כאלה, טפי היה לו לרמוי כך לעיל בפ"ח, ה"ב, ששם הוא מקום כללות דין מתנת שב"מ!

אלו לפרט כונתו, שהיא היתה גם לכלול בנותיו, דלולא זאת לא היה חוסס לשון רבים; אבל בזהו לו שני בנים, או לא תעלינה בנותיו מאומה בכל נווי, מלד דבשון בני אדם אין בנות בכלל שם, בנים" (וכש"כ בהשובת מהר"ם שכתבתי פ' מי שמח, ס' תרנ"ג); ובהכי היתה מהפרכת שפיר בירושלמי גם הסיפא בדיון שב"מ, דמיידי נ"כ רק בשהיה לו בן אחד, וקמ"ל, דכדי שלא נעקר נחלה לאורייתא, דחוקין לומר, דגם בן אחד נקרא לפעמים בלשון רבים, כדפטי לה בתלמודנו מקרא; וא"כ, אלו היה נקט הרמב"ם לשון בירושלמי כמו שהוא, קיינו מפרשים או הכי גם את דבריו, לכן פ"ס בדיון דהירושלמי: הראוי לבנים — לבנים", להשיענו בזה, דאף אם יש לו כמה בנים וקאמר: לבני, אפיה"כ נכללות בנותיו ג"כ, משום דלמדיון דעת השולח, דמתמחא להו כיחא ל"י הטעם קאהה בתוך ביתו. ואש"ג דאם נגד משמעות לשון העולם, בירושלמי מיהא, דהפס הפעם לשון תורה, דנכללות בה לפעמים הבנות בשם, בנים", כמו: בעטב תלדי בני"ם, וכן ב"ב"ב (ק"ט, א') לענין דגם בת בכלל, בן" לפעור מהיבוס, וביבמות" (ע"ו, ב') לענין איסור מזריות ואדומיות, דלא קי"ל שם כר' שמעון, דרבי: בניס ולא בנות". ועי' תו"ש ב"בכתובות" (פ"ד, מ"א). ובה סמודרים ומבאורים היעב דברי הרמב"ם, ז"ל, ודוק.

אך

לולא דברי הסמ"ע, היה נלעד, שהרמב"ם והשו"ע נקטו מקבל גר' לרבוחא, על דרך

הסולרכו החוספות כאן (בד"ה בל') להשיענו, דאש"ג

דמקבל הוא גר, דלית' בירוסה, אש"כ זוכה

במתנת שב"מ כזה, שיטנו בירוסה, משום דקפידת

„אי אחי" בירוסה" היא רק על הנותן, ולא

על המקבל. וזאת היא ברור גם כונת רבו הר"ף,

שכתב כאן: „אבל מתנת שב"מ למי שאינו יורשו,

ואפילו לגר דעלמא, קני". וכו' בזה לאפיקי

משיטה שלישית, המפורשת היעב בהיעטור (קרוב לטוף

אות „מתנה"), דלדידה העיקר תלוי: אם המקבל

ישנו בירוסה, אבל על הנותן אין קפידא (דלא

כהתוספות); ולכן אם נתן בגר במתנת שב"מ לישראל,

מכניא, אבל אם נתן אפילו לגר דעלמא, שאינו

בגדר קרובו כלל, לא קני, כיון שאינו בתורת זכיה

בירוסה, מלד עלם ערכו, לא עבדי נמי רבנן גבי

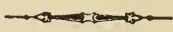
הקנאה דמתנת שב"מ (יעו"ש באריכות). ובהו יבנו

היעב דברי הרי"א כאן, דקא"ס נמי בשעת העיבור

(ולפ"א, שלא הזכיר העור את שיטה זו, המכרעת

בין היך כנוחה דפליגי). מעתה, מדוקדקה שפיר

לשון הגאונים ה"ל, דעובא אתו לאשמעין.

סימן סד.

בגדון

הא דנקטין ב"ב"ב וקמ"ט, א"ו, דגר, שאין לו זולתי בן, שהורתי אינה בקדושה, דלא יוכל להנחירו נכסיו לא בתור ירושה ולא בתור מתנת שב"מ, משום דכל היבא דלית' בירוסה, לית' במתנת כוז— סוברים כזה הרמב"ד והרא"ש, והראש"א, וסויעתם, דבאותו הכלל נכלל גם אם נתן הגר במתנת שב"מ לשום ישראל אחר, דבכל נווי לא מהניא האי מתנה; ופליגי בהא על רב האי נאון והרי"ף והרמב"ם, ז"ל, הסוברים, דאותו הכלל לא יתכן, אלא לנבי יורשים, אבל כאם שנתן במתנת שב"מ לגר אחר, וכ"ש— לישראל, אמרינן גם גבי גר שב"מ, דגרבריו ככתובין וכמסורין דמי". והנה, הרמב"ם פ"ט מהלכות זכיה, ה"ח הלביש להאי חילוקא בסגנון כזה: „לפיכך אם נתן לגר משאר הגרים, מתנתו קיימת"; וכן העתיקו המחבר כשו"ע ורנ"א, א"ו, על זה העיר הסמ"ע (ס"ק נ"ג): „לגר משאר הגרים

סימן סה.

יעיד

שאלתו בעסק צוואת ר' קלמן שו"ב, ע"ה, שכתיותי שב"מ, סדרה מפיו לפני ב"ד וגם כתבה בשלמות ככתב- ידו וחתם עליה במושב איתו הב"ד, ומסו השטר ליד אחד מאלופי העדה למשמרת וליכרון. אח"כ נפטר מתוך איתו החולי, כפי שהוברר עפ"י הב"ד הנ"ל. כעת משתדלים היורשים לבטל הצוואה עפ"י הפסקים, שספקק עליה כה"ר,

זה תוכן הצוואה:

יצחק אבינו אמר: יהנה נא זקנתי, לא ירדתי יום מותי; על כן, כאשר

אני מרגיש בעצמי חלישת כחי והנני חולה, לזאת אני מסדר צוואה זאת בנכסי, הבית והחצר, שיש לי בפה עיר בארונא, המסומן במצריו כו'; וגם אני מסדר בהמטלטלין שלי ובשני מקומות שלי, שבשני החדרים הקטנים, שבביתכני שלנו דפה לצד מזרח. מכל הגיל; הספרים שלי כמה שנמצא יירשו אחי ר' ליב יצחק ור' צבי חלק כחלק; הבית והחצר אני משער, שאפשר למכור בעד חמש מאות רוי"כ; והמטלטלין אני משער, שבאפשרי למכרם בעד שמנים וחמשה רוי"כ, ובפרטיות; שלש כפות כסף והרם וכו' וכו'; והמקומות שבביתכני הגיל אני משער, שבאפשרי למכרם בעד עשרים רוי"כ, בס"ה אני משער, שבנקל למכור הבית והחצר שלי ומקומות שבביתכני הגיל ושאריו הפרטים הגיל בסך שש מאות וחמשה רוי"כ.

מזה אני נותן לזוגתי מ' שפרה בת הר"ר אלכסנדר סענדר ושפטרתיא אתמול בנט, בכרי שלא תזקק ליבוש) שתי מאות רוי"כ, ולהיתום, שגדלתי בביתי, מ' שמואל בן שמואל, מאה ושלושים רוי"כ, ומגיע מאחי לר' משה דוד ב"ר ברוך נאוואקאווסקי מאה וחמשים רוי"כ ולר' יהושע העשיל שחור מדובראוונא סך חמשים רוי"כ ולר' נח מירענסקי סך חמשה עשר רוי"כ, וגם לתן ללחם אביונים' חמשה עשר רוי"כ ולתלמוד תורה' תשעה רוי"כ וכו' ח"ק עשרה רוי"כ, והמותר - להצטרכות שלי אחרי מותי, וכל הגיל אני מסדר ברעת צדולה ומוישובת, אשר אחרי מותי יומכרו כל נכסי הגיל ויתון לכל אחד כנוכר לעיל. שאריו מטלטלין, הנמצאים בביתי ובחצרי, הכל אני ניתנם לגרושתי שפרה הגיל, ובאם שלא יקצא קינה על הבית והחצר כי אם בעד חמש מאות רוי"כ, וגרושתי שפרה תרצה לתן שלש מאות רוי"כ, לברד השתי מאות רוי"כ, אשר אני נותן לה, לרשות בידה, שישארו הבית והחצר לה דוקא, ואם אילוי יהיה באפשרי לקבל יותר, או המיתר מן סך חמש מאות רוי"כ, אשר

שיערתי ערך הבית והחצר, שייך לגרושתי שפרה ולהיתום שמואל בן שמואל לאמנאמאוו, שיה בשוה יחלוקו בהמותר, וממטלטלין הנזכרים בפרטיות לעיל ומהמקומות שבביתכני הגיל. אם יומכרו יותר מכפי הערך ששוערתי, המותר שייך לגרושתי שפרה, המקום שלי

בבהכ"נ הגדול בכותר צפון והמקום שבכורת נשים על הספסל האמצעי שייכים לגרושתי שפרה, ועד שיומכרו הבית והחצר שלי, יורו גרושתי שפרה והיתום שמואל הגיל בבית והחצר; וההכנסה מדמי דירה, אם ידורו גם שכנים בביתי, תהיה ההכנסה שייכה לגרושתי שפרה ולהיתום שמואל הגיל, ואני ממנה את ידידי ר' פינחס ב"ר ברוך טראווסקי, שישתדל במכירת הבית והחצר ובמכירת המטלטלין והמקומות הגיל, כל הגיל אני מסדר ברעת צדולה ומוישובת מה שהיה אחרי מותי בנכסי הגיל, ומצפה אני לרחמי ה', שישלח דברו וירפאני, וכל זה נעשה באופן היותר מועיל, נאם והשכ"מ.

בר זה צוה ר' קלמן ב"ר ברוך משה ש"ב דק' בארונא בפנינו ח"מ, כהיותו ברעה צדולה ומוישובת וגם כתב בעצם ירו כשטר זה את כל הדברים, שדבר בפנינו, והתם עליו בפנינו, נאם, ונאם, ונאם והב"ד."

הנה, לדעתי, שרירא וקיימא הזוואה הזאת בכל פרטיה, אשר יחבולו בזה על הסדר.

פרט הראשון, לזאת אני מסדר לזאת וזאת בנכסי:

הבית והחצר, שיש לי בפה כו' וגם אני מסדר בהמטלטלין שלי ובשני מקומות שלי כו'; בס"ה אני משער, שבנקל למכור הבית והחצר שלי והמקומות שבביתכני הגיל ושאריו הפרטים הגיל בסך שש מאות וחמשה רוי"כ, מזה אני נותן לזוגתי כו' שפרה כו' סך שתי מאות רוי"כ, ולהיתום, שגדלתי כו', מאה ושלושים רוי"כ. הגה, מדהוליא דבריו בלשון, מתנה": "אני נותן, הרי מועילין שפיר חף בְּשִׁבְהָ להבילתי ראו לזרשו (ע' בש"ע ס' רפ"א, ס"ו, ובדמ"א ס' ר"ג, ס' י"ט, ובסמ"ע סס, ס"ק נ"ח וס', ובצ"ח ס' נ"ה, ס"ק כ"ה). ממילא, קא זכו שפיר הגרסה והיתום הגיל בלחוס הסנומים; דפשי"ע, שהתאמר: "אני נותן לזוגתי" ישמע גם על ולהיתום כו", להיותו שעתון זה מחובר אל המאמר בא"ו העתוף; ונסוף לזה, הרי פירש השכ"מ אח"כ דבריו ליחס לכל אחד לשון, מתנה" מיוחדת, כדכחו; וכל הגיל אני מסדר כו', אשר אחרי מותי יומכרו כל נכסי הגיל ויתון לכל אחד, כנוכר לעיל."

אמנם, לכאורה, יש לפקפק על הזוואה, דהא כיון דכל המתנה להגרסה ולהיתום היא רק מהדמים, שצוואו לאחד מכירת הנכסים המפורטים, אם כן, הרי דין הדמים כדבר שלא בא לעולם, דאפילו שכ"מ אין יכול להקטומו; וכהא דפסק הדמ"א (רי"ט, ד') לענין הקבלת דמי היתן, בְּשִׁבְהָ היתן, ח"ל

אולם בלחם אין כאן מקום לחששא זו, מזה אלה העמוסים: (א) עד כאן לא קאמר הרמ"א כך, אלא היטי שהקנה מפרש בדבריו, שהוא מקנה. דמי היין, קְשָׁטֵי קָבֵר היין, אבל אם הקנה דמי היין, סתם, מבלי שהזכיר מלת קְשָׁטֵי קָבֵר, הקנהה כזו מהניח שפיר, משום שהכונה היא, ש"היין (ששטן בעולם) קניו לו לדמיון; כתבואה להדיא בתוס' גיטין (רי"ט דס"ו), שבדבריהם נקבעו להלכה במורכב (שס), שממנו העתיק הרמ"א דעו הנ"ל; וכן סתם מן צד ש"ע (ר"ג, י"ג). ועי' במל"מ (רי"ט פכ"ג מהל' מוכרה) ובקל"ח (סי' ר"ט, ס"ק ד'), ובצ"אורי נה"מ (שס, ס"ק ה'), ובסמ"ע (סי' ר"ג, סוכק"א), ובש"ע (שס), ובתשו' רעק"א (סי' קמ"א, בריה' אולם מ"מ), ובחושבי נה"מ (סי' ר"ג, ס"ק כ').

והנה, בצעמא דמלחא: מה שבמקנה דמי היין מפרשין לבטו, ד"ין לדמיון קאמר, ולא מפרשין הכי גבי מקנה פירות דקל, — כהב הגרעק"א, ז"ל, בתשובתו (שס) סברא כזו: ולזה נ"ל, למה שכתב הב"מ (פכ"ג מהל' מוכרה, ה"ט) לחלק בין פירות דקל ל"פירות שוכך" דבבני מוכר פירות שוכך" או פירות כוורת" קטנין שדבב"ס שס ובש"ע סי' ר"ג, דאמרינן, שהקנה לו "שוכך או כוורת לפירות", ואלו במורכב פירות דקל" לא קאמרינן הכי, דבין דהשוכך טפל לפירות, מפרשין "שוכך לפירות"; אבל בפירות דקל, דהפירות טפלים להדקל, לא מפרשין דקל לפירות; איכ"ז י"ל, דדיוקא דסיפא עיקר, דדוקא בפירות דקל, פירות טפלים לעיקר, אבל בדמי תמרה" וכן דמי בית", דהדמים חסובים כמו התמרה והבית, מפרשין: "יין ובית לדמיון". הנה, כביד הגאון, ז"ל, במקומו מונח, אכן דבריו אינם מובנים כלל: תדא, דמנא לי' הא, דה"ק ד' דסיפא עיקר", במקום שתיין לזה שם הכרעה ורואה, דלמא דיוקא דרישא עיקר, דדוקא בשוכך, שהוא טפל לפירותיו, שס הוא דמפרשין, ד"שוכך לפירות" קאמר, אבל גבי יין ובית, שהס אינם טפלים לדמיהם וחשובים כמותם, שס הפסיק אמרה דמי יין ובית" כפשוטה, דהיינו הדמים שיבואו לאחר המכירה; ותו, בשלמא גבי דמי יין" אפשר לומר, שהדמים חשובים כמו היין; ואולי יקשה עוד היין כעפל לדמיון, להיותו עולל להתמן, ובתמור רז"ל בפסחים" (ר"ג, א'): כל מלי זבין ותמרה, לבר תמרה, דבין ולא תמרה; אבל דמי בית ושור" וכדומה, הרי זה הרוב חשובים נכסים כאלה הרבה יותר מדמיהם, דמשוה"כ היא דנקטינן בגיטין" (רי"ט דל"ב), שהאפטרופוס אסור למכור מנכסי היהומים, בהמה, עבדים ופחות, בתוס' שדור וכרמ"ס, בכרי להניח המזונות (שמ"א יגנבו, אי נמי משום שבה בית אבותן נזו ובנוה הוא להס". דש"י): ולפי' הרי היה ראוי להיות דין הקגהת

דמי בית ושור", שהדמים טפלים לגבי הבית והשור, שזה ממש לדין הקגהת פירות דקל"! **זוהר**, זאת, הנה גם אם גוף סברת הכ"מ, דהשוכך היו טפל ליוניו, כבר הטיב הב"ח לדחוק בהכלית, מזה ההתנגדות, המתבארת להדיא ממתניתין דמכר כוורת, מכר דבורים; מכר שוכך, מכר יומ"ס. כן גם החרון של הב"ח עצמו הוא דחוק מאד. ואף החרון של הפרישה (שס), דשאי פירות שוכך וכדומה, דבין שלא חלה הפירות, כפי הגלוח, בגופי היונים והדבורים, שמהן הם יולאים, אלא שחלה אותם בגופים מוזכרים על השוכך והדבורה, מוכח ממשי בשלשן כזה, דשוכך וכדומה לפירושים" קאמר, — הנה, חרון כזה, אם הוא מקבל על הל"ב, הן נהנה הוא רק למקומו, לחלק בין פירות" כללו לפירות דקל"; אבל הרי אכתי קשה: הא דמי יין" ודמי שור" הרי מן הנמנע לפלות דמיהם בגופים אחרים, וזה היין והשור, ואם כן, מאי שאל, דגבייהו מפשיטין. ד"ין ושור לדמיהם" קאמר, ובגבי פירות דקל" לא מפרשין הכי?! וכבר הרגיש בקוביא זו בתשו' רעק"א (שס, בריה' גס לפברת").

לכן נראה, דכדי להגיע לדרך סלולה בצטיה זו, יש להקדים הא דליתא בגמ' (כ"מ, ב') לענין הא שסובר ר' מאיר, שהמקדש מותר מעשה ידי אשתו, הוי הקדש, דקאמר על זה הגמרא, דאף דמעשה ידיו הוא בעלם דבר שלא בא לעולם, מ"מ אפשר, שיצבור ר"מ בכל דוכתי, דאין אדם מקנה דבר כזה, אלא דהכא שאני, משום שגעשה לאומר לה יקדשו ירך לעשיהו"; דאף דבאמת לא שמענו כזאת מהמקדשים, מתקנין לשונו, כדי שלא יבטלו דבריו, משום דר' מאיר קא' איל זבנה לשיטתו, דערכין" (ה', א') גבי האומר: ערך כהום מן מש ע"ל, שסובר כס, דמתקנין לשונו דרמ" קאמר, מעשה, דאין אדם מוליד דבריו לבטלה". על זה כהב בצטיה מקובלת (שס, סו"ה" מתוך סיכיל לביפה"): ואש"י: דשניא הויא דערכין", דכולי עלמא ידעין, דאין ערך" לפחות מן מש, וגמר ואמר לשס דמ"ס"; אבל הא דאין אדם מקדש דבר שלא בא לעולם, לאו כ"ע בקיאוס ב', ואיכא למימר, דמעשה ידיו" ממש קאמר, ולא ידים (לעשיהו)"; מ"מ איכא למימר, דבין דאין אשני כל כך, ובדכתיבא, מתקנין ליש"י, כיון דלא אפשר בענין אחר לדברי ר"מ; אבל מתוך" לדמ"ס שינוי גדול, ומשום דידוע לכל, אמרינן, דלשס דמ"ס קאמר". יולאים אפוא מדבריו שני חלקי דיעים אליבא דר' מאיר: (א) היבא שהדבר פשוט לכל, כמו הדין המפורש בחובה, שאין ערך לפחות מן מש, צבא מתקנין הלשון, אף באמצעות שינוי גדול; (ב) היבא שאין היבא פשוט לכל, כמו הדין דאין אדם מקדש דבר שלא בא לעולם, שס

שם מתקנין הלשון רק בזיוט התקון בחלומות שינוי שאינו בולט כל כך, אך לא בזיוט ע"י שינוי גדול.

והנה, הריב"ש (שהוצא בשיטה מקובלת שם, ד"ע, ע"ב, בד"ס „לא תימא“) נסתפק, דאולי לא קאמר ר' מאיר הכלל, דה"ן ארס מוליא דבריו לבעלה, אלא גבי הקדש, ולא בשאר מילי; אולם בסיקוטו של הריב"ש אינה מוליא פירעאם של התוספות (שם, בד"ס „אלא“), שמוכה מדבריהם להדיא, ולא שני ל"י לר"מ כלל בין הקדש לשאר ענינים; וכן מוכחא בפשטות דעת הרד"ב בכתובותיו (ח"ג, ס"ח ט"ג); וכן מפורש בב"י מוה"מ (ס"ח ר"ג), סוף אות ה'), שכתב: „ואפילו אם כבוד לנו, שאמרה היא באוהו לשון ממש שכחוב בלוהה (לו'תה להטת חמשים דוקאטי“, ולא: „אני מנחת“), כיון דקיי"ל, דה"ן ארס מוליא דבריו לבעלה, סתמא דמלתא, דהיא המנחת, אלא שלא דרקקה בלשונה“.

אמנם, בעלם הענין, ששמענו מהב"י והרדב"ז, דנקטי לריגא כללא, דה"ן ארס מוליא דבריו לבעלה“, תמוה מאד: איכפה הכריעו בזה ההלכה כר' מאיר במקום שהבנינים מולקים עליו, דפשיטא, דהלכתא כוותיהו (ובכ"מ כ' ה"י גוף" בכ"מ פ"א מה"ל ערכין, ה"ג)?

והנה, כבר הקשה העשר המגן (סוף הל' מדרים) ענין זו על הרמב"ם והר"ק ע"פ הוצא מדברי הריטב"א, שהביא השיטה מקובלת (שם, בד"ס „עוד יש לפרש“), דעד כאן לא קא מיפלגי תבנים על ר' מאיר, אלא בכיון דא' דאומר „ענך פתוח מוכן חרש עלי“, דבתקנתו כהן בלשנו להתלוף מלת „ענך“ במלת „דמוי“, יהיה התקון הסיך ממש ממה שבטא בפשיטו (ד"ענך" הוא מה שהעריכותו הסורה, ולא דמוי שויו כלל, ודמיוס" היינו רק שויו, ולא שום השגחת התורה); אבל היבא שהתקון יהיה רק פירוש כזה לדבריו, שלא יוכלו דכחונו שום היפוך (כגון באומר, שהוא מקדים מעשה ידי אבתו, דג"ס לימר, דהכי קאמר, שהוא מקדים אהם בדין תכמים ובדין תורה; דהוי כללו אמר בפירות: יקדשו ידיו לעשותיך“ [לשון הריטב"א שם], — דבאחי גוואל יודו גם רבנן, דסמכין על הכלל, דה"ן ארס מוליא דבריו לבעלה“. וכן נקבעה סברא זו בתשו' הרמ"ן (או"ח, ס' כ', אות י"ב).

ונראה, דשיטה זו נסתפק מראשי לורים, המה: התוס' והרמב"ם, והרא"ש, והמרדכי. דהנה, החי' (גיטין, ריש דס"ו) כתבו: „וא"ח, כי אמר נני: „דמי תמרא“, הוי דבך שלא בא לעולם; כדאמרינן בפרק „האומר משקלי“ (כ', ב') גבי „דמי שור זה עלי עולה“, ועוקף לה באומר: „לכשיבואו דמוי, יקדשו“; ופריך: „ואם אין ארס מקדים

דבר שלא בא לעולם! וי"ל, דהתם משום דאמר: „לכשיבואו“, אבל אמר: „דמי שור זה עלי עולה“, משמע התם, דלא חשיב זה דבר שלא בא לעולם, אלא הוי כמו „דקל לפירותיו“, דבשי למומר: „יקדש השור לדמוי““. על זה העיר המהרי"ב בחדשויו: „ואיכא למידק, דכיון דמוקי לה באומר: „לכשיבואו דמוי, יקדשו“, אם כן לא קשיא ולא מידי, ומאי קשיא ותירוצא שיך במאי דמפורש בגמרא בבב"א? וכש"כ, שהתוס' הקדימו פרושה למכה בנזאי דכתבו כשהקשו, דבגמרא מוקי לה באומר: „לכשיבואו דמוי, יקדשו“; ואם כן לא קשיא ולא מידי, ובדכתבין! ואפשר להך, דבהיא ששמעתי קשיא דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא, דמוקי לה לרישא, דאמר: „יקדש השור לדמוי“, ומוקי לה לסיפא בדאמר: „לכשיבואו דמוי, יקדשו“, מדיוקא דרישא משמע דוקא משום דקאמר: „יקדש השור לדמוי“, הוא דאמרינן, דהשור קדוש ומועלין בו, הא אם אמר: „דמי שור זה עלי“, השור הוא חולין ואין מועלין בו; ומסיפא משמע איפכא, דוקא משום דקאמר: „לכשיבואו דמוי, יקדשו“, הוי דאמרינן, דהשור הוא חולין! ועל כרחק חית לן למומר, דרישא דוקא או סיפא דוקא. והתי' כשהקשו הוו מסקי אדעתייהו כ"ו, ותרצו, דלררבה איפכא היא, דמאי דמוקי לה באומר: „לכשיבואו דמוי, יקדשו“ היא דוקא; ומאי דקאמר: רישא בדקאמר: „יקדש השור לדמוי“ לאו דוקא, אלא כל היבא דלא קאמר: „לכשיבואו דמוי, יקדשו“, אפילו דאמר: „דמי שור זה עלי“, הוי ל"י כאלו קאמר: „יקדש השור לדמוי“. וכתבו התוס', דהכי משמע התם פטעא דשמעתי; והטין הוא ודאי, מדלא קאמר: „אלא רישא וסיפא דקאמר: דמי כו“; ומדלא קאמר: „אלא“, משמע, דלכתי לא נזיר מאוקימתא דקאמר: „מי חלונא מנמתינן, דאוקמה דקאמר: „דמי“; ומאי דקאמר: „רישא דאמר: יקדש השור לדמוי“ לאו דוקא, וסיפא דוקא; וכל היבא דלא קאמר: „לכשיבואו דמוי, יקדשו“, הוי ל"י כאלו קאמר: „יקדש השור לדמוי“. ולא פריך: „ואם אין ארס מקדים דבר שלא בא לעולם, אלא דוקא היבא דקאמר: „לכשיבואו דמוי, יקדשו““. ומאי דקאמר התי'ס: ומוקי באומר: „לכשיבואו דמוי, יקדשו“, לפי מאי דלסיק אדעתייהו, לאו לאפוקי, דמי שור עלי“, אלא לאפוקי „יקדש השור לדמוי“ כו“. וכך פירש גם הרא"ש, שהביא השיטה מקובלת בסוגיא „ערכין“ (בגליון הס"ד ויילא, אות ה'). והכי סובר הרמב"ם (פ"ד מה"ל מעשה הקרבנות, ה"ו), בפס"ן, דבאומר רק: „דמי שור זה עלי עולה“, הייב בלתי-יותו, אך דלא קאמר מפורש: „יקדש השור לדמוי“ (ע"י בכ"מ שם, שהערה מקירו ירישא מימרת הסיגא ד"ערכין", דהיינו ממילא כמו שפירשה המהרי"ב אליבייהו דהתוס'). וכן פסק המרדכי

שם מתקנין הלשון רק בזיוט התקון בחלומות שינוי שאינו בולט כל כך, אך לא בזיוט ע"י שינוי גדול.

והנה, הריב"ש (שהוצא בשיטה מקובלת שם, ד"ע, ע"ב, בד"ס „לא תימא“) נסתפק, דאולי לא קאמר ר' מאיר הכלל, דה"ן ארס מוליא דבריו לבעלה, אלא גבי הקדש, ולא בשאר מילי; אולם בסיקוטו של הריב"ש אינה מוליא פירעאם של התוספות (שם, בד"ס „אלא“), שמוכה מדבריהם להדיא, ולא שני ל"י לר"מ כלל בין הקדש לשאר ענינים; וכן מוכחא בפשטות דעת הרד"ב בכתובותיו (ח"ג, ס"ח ט"ג); וכן מפורש בב"י מוה"מ (ס"ח ר"ג), סוף אות ה'), שכתב: „ואפילו אם כבוד לנו, שאמרה היא באוהו לשון ממש שכחוב בלוהה (לו'תה להטת חמשים דוקאטי“, ולא: „אני מנחת“), כיון דקיי"ל, דה"ן ארס מוליא דבריו לבעלה, סתמא דמלתא, דהיא המנחת, אלא שלא דרקקה בלשונה“.

אמנם, בעלם הענין, ששמענו מהב"י והרדב"ז, דנקטי לריגא כללא, דה"ן ארס מוליא דבריו לבעלה“, תמוה מאד: איכפה הכריעו בזה ההלכה כר' מאיר במקום שהבנינים מולקים עליו, דפשיטא, דהלכתא כוותיהו (ובכ"מ כ' ה"י גוף" בכ"מ פ"א מה"ל ערכין, ה"ג)?

והנה, כבר הקשה העשר המגן (סוף הל' מדרים) ענין זו על הרמב"ם והר"ק ע"פ הוצא מדברי הריטב"א, שהביא השיטה מקובלת (שם, בד"ס „עוד יש לפרש“), דעד כאן לא קא מיפלגי תבנים על ר' מאיר, אלא בכיון דא' דאומר „ענך פתוח מוכן חרש עלי“, דבתקנתו כהן בלשנו להתלוף מלת „ענך“ במלת „דמוי“, יהיה התקון הסיך ממש ממה שבטא בפשיטו (ד"ענך" הוא מה שהעריכותו הסורה, ולא דמוי שויו כלל, ודמיוס" היינו רק שויו, ולא שום השגחת התורה); אבל היבא שהתקון יהיה רק פירוש כזה לדבריו, שלא יוכלו דכחונו שום היפוך (כגון באומר, שהוא מקדים מעשה ידי אבתו, דג"ס לימר, דהכי קאמר, שהוא מקדים אהם בדין תכמים ובדין תורה; דהוי כללו אמר בפירות: יקדשו ידיו לעשותיך“ [לשון הריטב"א שם], — דבאחי גוואל יודו גם רבנן, דסמכין על הכלל, דה"ן ארס מוליא דבריו לבעלה“. וכן נקבעה סברא זו בתשו' הרמ"ן (או"ח, ס' כ', אות י"ב).

ונראה, דשיטה זו נסתפק מראשי לורים, המה: התוס' והרמב"ם, והרא"ש, והמרדכי. דהנה, החי' (גיטין, ריש דס"ו) כתבו: „וא"ח, כי אמר נני: „דמי תמרא“, הוי דבך שלא בא לעולם; כדאמרינן בפרק „האומר משקלי“ (כ', ב') גבי „דמי שור זה עלי עולה“, ועוקף לה באומר: „לכשיבואו דמוי, יקדשו“; ופריך: „ואם אין ארס מקדים

ב"גישו"ן (שם). הרי, דכל אלה גדולי הפוסקים סוברים, דאף דקיי"ן כדבצן, החולקים על ר"מ וסוללים סברה, אין ארס מוילא דבריו לבטלה גבי מעריך פחות מכן חדש ועוד דוכתי כהאי גוונא, מ"מ גבי האומר: דמי שור זה עלי עולה" נקטינן, דמתקנין לשינוי, ד'יקדש הסור דלמיו" קאמר; בזמילא, מוכרח מזה, דברור אלס, שבאופן כזה מודים גם רבני לר' מאיר; והיינו על כרחק מהעטפס, שהשמיטנו בדיקו"ב, דאליבא דרש"י מתקנין הלשון, היכא שהתקן אינו הסיפק ממה שהוילא הארס צפוי (כמו אלו קיינו מתקנים ד'יקדש הסור דלמיו" קאמר, היכא שהיה מפרט בלשונו: „לכשיבואו דמי הסור, יקדשו" וכדומה).

מעתה,

יובן גם הא שפסק הרמב"ם (פ"ו מה"ש ערכין, ה"ג), דהמקדים את עצמו לא הקדים אלא דמיו", דהיינו כמותה הנריחא, דמקטינן לה ב"גישו"ן (ל"ט, א') אליבא דר' מאיר, צפת שהרמב"ם בעצמו פסק בהרבה מקומות כדבצן, הסוברים, דארס מוילא דבריו לבטלה, לפי שהצבאר מתקנים התלמודי: בהלכות ערכין פ"א, ה"ג, פ"ב, ה"א, ופ"ו, ה"כ; בה"ל תמורה פ"ב, סוף ה"א, ובה"ל מעשה הקרבנה פ"ו, ה"ו (ע"י צמות' תמורה", סוף דכ"ו)! אולם, לפי הסברה, שנתבאר זה, ניחא, דהרמב"ם קא אויל לשיטתו צפ"ד מה"ל מעשה הקרבנות, ה"ו, שמהבאר ונפסקו, שם, שיש אופן, שאליבא דכולי עלמא מתקנין לשון הנקודים, — מומילא, ה"ה במקדים את עצמו, כיון שאין תקון הלשון ד'למיו" קאמר שום סברה לאומרת: הנהי מקדים את עצמו"; דהא בצבאר כן, הרי לבד הפירוש „עצמות הנוף"; סובלת מלת „עצמו" גם הפירוש, דמי הנוף", לפי הכוונת הענין המדובר (וכמו שסבולת המלות „עין החת עין, שן חתה שן" את הפירוש, שקבלו רז"ל „דמי עין, דמי שן") לא כן בכל המקומות מוסקי הרמב"ם, שנפישו לעיל, כיון שהתקן הגאון בלשון יהיה הסיפק ממש ממבטא שפתו, הלכך הוא דפסק כדבצן נגד ר' מאיר. ואף דב"גישו"ן אוקטינן לבטריחא דהמקדים את עצמו" רק אליבא דר' מאיר, — הנה, לפי טויות „ערכין" גבי „דמי שור זה עלי עולה", שכוונת הכרעה הרמב"ם את סברת אריא שפיר הוי צריחא נמי כדבצן דר"מ; כיון שכנה"ג מודים גם הם, דאין ארס מוילא דבריו לבטלה.

אך

לפי מה שנתבאר זה, תהחוק ביותר הקושיות: למה לא נאמר אכן גם במוכר „פירות דקל" לחברו, דקלך לפירוחיו" קאמר, וכן במקדים מעשה

ידו אחרו", למה לא נאמר, ד'יקדשו ירך לעושיהו" קאמר (להרמב"ם פ"ו מה"ל ערכין, ה"כ, הסובר, דאמירה מפורשת כמו מהניא: ע"י כ"מ, שם הכ"ו, בשם ה"י), כהא דלמיינן גבי „דמי שור", דמי תמרא"?

לכן

נראה, לחדש, שהעטפס הוא משום דלגבי סגנון הלשון יש חילוק גדול בזה בין דבר, שאינו נכרא ונפרד מגוף מושכו, כמו משום מגוף הסור או היין ופירות מגוף הסורה או השוכך, לדבר הנכרא והוילא מגוף משכו, כמו פירות מהדקל ומעשה ידיס מגוף הידיס (ע"י טעמין ועבודתן, כספרת השיטה מקובצת שם, דל"ט, ע"ב, צ"ה „באומרת יקדשו"); דכאיהו הדבר, שאינו נכרא מגוף משכו, אף שהארס מנויין מפורש להקטת „שור ויין דלמיס" או „שוכך וכורת לפירותיהס", מ"מ יכרתו הסגנון לומר: „דמי שור", „פירות שוכך וכורת", דאס הי' מבטא בצפ"דו כיונתו כיון שהיא ממש, היתה שפחות אמירתו משמשת, שצ"ד רבין בעלמא ילודו את המעות, והשוכך והכורת בעלמא ילודו את היינס והכדורים, מה שהוא מנומך בע"ס, — הלכך אין תקינתו הוי, שהוא בשביל אפשרות התיקון לכותו, היפקר מהאמירה, כיון שיש טעם הכרחה לכוונה; ולענין כזה הוא שמודים גם רבנן, דאין ארס מוילא דבריו לבטלה; לא כן בדבר הנכרא מגוף משכו הג"ל, כיון דמנד הסגנון הוי ההכרח לומר דוקא: דקל לפירוחיו" או: יקדשו ירך לעושיהו", אס כך היא צבאת סוכו; והוי לא אמר אלא הסיפק מזה שתכלית, דהיינו: „פירות דקל" או „מעשה ירך", מאס"כ חת שפארם על דברנו; דעו ולבו שיש, שהוא מקנה מה שלא בא לעולם, דהיינו „פירות דקל" ומעשה הידיס" (א), כיון דהתקן בלשון יהיה כאן כהיפקר ממה שהוילא זה צפוי; דכנה"ג הרי פליגי רבנן על ר' מאיר לשגול בזה הכלל, דאין ארס מוילא דבריו לבטלה, כמו שפולס אחרו גבי השינוי שצ"ן „עדך" „לדמים" וכל הדומה לזה.

נוסף

לזה, הנה העלה הרמ"ן ברשבותיו (תלוח) סי' ב', אות ד'), דעד כאן לא פליגי רבנן על ר' מאיר, אלא לענין דבור בלבד, אבל צבא וידו נמי אינתו, דמעשה לא יעשה ארס לבטלה. אך הרמ"ן פשיטא ל"י כך רק מסברא, אולם לענין הלכה מפורשת הוי ב"גישו"ן (ס"ג, א'). דליתא שם, דהא דהאומר לשליחו: „התקבל גט זה לאשתך" הוי גט הוא מעטפס, ד'ארס יודע, שאין שליחות לקבלה, ונאמר ונתן לשם הולכה" (והתקבל, דקאמר ל"י — התקבל והלך

(א) ולפיכך הוי סבור הרמב"ם (פ"ו מה"ל ערכין, ה"כ), דלא מהניא אלא האמירה המפורשת של „יקדשו ירך לעושיהו", אבל לא אמירת „יקדשו מעשה ירך". ומינה, דהיישביא, שיכא לעיל בשם הטובה מקובצת, שעלה על דעתו, דגם אמירת „יקדשו מעשה ירך" מהניא אליבא דרש"י, מזה, שהתקן „מעשה ירך" „לדמים לעושיהו" לא יחשב לאמירה למבטא שפתו, — על כרחק, דלית ל"י סברה החולק, שנתבאר כאן אליבא דהרמב"ם; וממילא, נמשך מזה, שיהלוק על הרמב"ם בלין „יקדשו מעשה ירך".

והלך קאמר. רש"י). והנה, "הקבל" ו"הלך" הן שתי לשונות הפכיות, ממש כמו לר' מאיר, ערך"ו, דמ"ס, ואעפ"כ הילכתא הוא אליבא דרוב, דמתקינן הלשון מ"הקבל" ל"הלך"; והיינו על כרחך מטעם דכיון דעשה הכפל המעשה דמסירת הגט להשליח, סבירי בכה"ג כו', דאין אדם עושה מעשה לבעלה.

מעתה.

נ"מא חנן, דאף דלענין דבזר פליגי רבנן על ר' מאיר, היכא שהקובנו בלשון יחגוד להאמירה, אבל לענין מעשה קיימי בחדא שיטתא ממש עם ר' מאיר, ככל מה שהוא סובר לענין דבזר. הלכך, אף דגבי שליח הגט תלינן הטעם, משום ד'אדם יודע, שאין שליחה לקבלה', דממילא, היכא דאפשר שטועה מזד העדר הידיעה, לא אמרינן סברא זו, מ"מ היינו רק במקום שהייתי גדול, כמו מ"הקבל" ל"הלך", אבל במקום שאין השייטי בולט כל כך, אמרינן סברא, אין אדם עושה מעשה לבעלה', אפילו בדאפשר לומר דטעי (והיינו כמו שביאר השיטה מקובלת לדעיל דעה ר' מאיר; אחרי צוואו לידו מרה זו, דמעשה דרבנן הוא ממש כמו דבור לר' מאיר). יואל אבוא מזה, דלגבי דבר שלא בא לעולם, כיון דלאו כולי עלמא יודעים דין בטול הקנאות, לכן במכר, פירות דקל', כיון דאפשר שטעה המקנה לחשוב, דההקנאה מועלת גם בדבר שלא בא לעולם, ועם זה הוה השייטי שבין פירות דקל' ל'דקל' לפירותיו' שינוי גדול, ליהוה שני אופני מכירה משוכים בתכלית, — הלכך, הנס שיש כאן מעשה ההקנאה, לא אמרינן בכה"ג: "אין אדם עושה מעשה לבעלה"; וכמו דאפילו לר' מאיר לא קיינו אומרים סברת. אין אדם מוציא דבריו לבעלה' גבי השינוי הגדול שבין, ערך"ו, דמ"ס, לולא הטעם המרחיק הטעות, מזה ש'אדם יודע, שאין ערך לפחות מבין חדש'. שונה מזה המקנה דמי שיר' או פירות שוכר', כיון שיש טעם המכריחו לבעלה כך, אף בהיות כוננו, שיר' למי' או שוכר לפירותיו', לפיכך יחשב הקניין, פְּהֶקְדָּה אלא שיהיה כוננו, לשינוי כל-דוהא, דממילא חו חתקן בזה השכר ד'אין אדם עושה מעשה ההקנאה לבעלה', אף דיכול להיות, שהמקנה אינו יודע דין בטול הקנאה דבר שלא בא לעולם.

ולפי

מה שתבאר בזה עומק דעה הרמב"ם, הנה נמארה עוד מרגיעתא חדא, דהיינו מקור הדין, שהבז בפ"כ מהל' גטירה, ה"ט, דהמוכר לחבירו, פירות שוכר' קנה, מטעם דהוה כאלו פירש בלשונו, שמוכר שוכר לפירותיו'; שהעירו המ"מ והב"י (רי"ס ס' ר"ג), שהוא נובע ממשנת, ב"ב" (פ', א'): ה'לוקח פירות שוכר כו', — ומדמפרש דיני מכירה, אלמא דקנה'. והנה, במכס"ר, דוחק גדול הוא מאלד לומר, שמאיר

עיינו הרמב"ם, ז"ל, ימ"א דין חדש ויתמו על יסוד רש"י של רמיה בעלמא; דהרי המכנה לא באה כלל להשייטנו כאן דיני הקנינים וסגנון לשון ההקנאה המזעיל, אלא שמלמד אותנו רק מובנת התנהגות הלוקח באופן שלא יחרבו השוכר והמכור, הנשארים להמוכר; אכן זאת אנו יודעים מעצמנו, דלוקח פירות שוכר', דקאמרה, הוא מסמאן באופן שטעם האמירה יהיה כפי הגאון מלד דהיינו בשקנא לו מפורש, שוכר לפירותיו'; וכמו שהיא מתבארת באתם אליבא דהראב"ד בהשגותיו (סג); וכן, כיון דבלשון המשהה נשנה: "הלוקח", ולא: "המוכר", שדברך כלל תלויה רק בו אמירת לשון ההקנאה, הלכך לא דקדקה המשנה וקאמרה, שהיא לקח פירות שוכר', ואכן פשיטא לן, דהקנאה המוכר יהיה בודאי כדיון, דהיינו שפירש: "שוכר לפירותיו"! אולם, לפי מה שתבאר בזה, דהיכא שהקנין בלשון לא יתנגד להאמירה, מודים גם רבנן, דאין אדם מוציא דבריו לבעלה, והיכא דאיכא גמי מעשה קיימי שם רבנן בשיביר ר' מאיר ממש, דמתקינן הלשון אפילו בזה נגדוהו להאמירה, באם שגגו פשוט לענין אינה עלילה בו הטעות, — יואל לנו ממילא, דגבי ההקנאה פירות שוכר', כיון שכלוהי בזה דמתי למעליהו: (א) שאין הקנין ד'שוכר לפירותיו' מתנגד ללשון פירות שוכר', מזה ששלמות הסגנון מדרתא לבע"א כונת' שוכר לפירותיו' בלשון פירות שוכר'; (ב) שגם ישנו כאן מעשה ההקנאה, — בידאי אנו מתקנים באופן כזה לשון המקנה, כי היכי דלא תהיה הקנאות לבעלה. ואחרי שהגמחם האלה יולאות להרמב"ם נש"ס ערוך בערכין" (כ', ב) ובגיטין" (ס"ג, א), הרי יופיע לעיינו מקור נאמן לדינו הנ"ל, שתקע בהלכות מכירה, בתור מקומו הראוי לו.

המורם

מכל האמור, דלכל הקד ברווחא נקטינן להלכה, שמועלת הקנאה, דמי היין, משום דכל מה שאפשר ליבש, דמעשה והאמירה של ההקנאה לא היו לבעלה, ערמינן ומיישיבין אליבא דרוב, דלפיכך אמרינן בזה שפיר, ד"יין לדמיו" קאמר; באופן שאין שום ספק בהנחה הדאשית, דהרמ"א, בפסקיו, דלא מהיטא הקנאה, דמי היין, כשימכר היין; היינו דוקא דקאמר ענין, כשימכר, שמוסיף בזה גורע הוא, דהרי פירש לן בזה כוננו ודבריו, שהקנין יחול רק כשיהוו דמי היין, שאינם עדיין בעולם; אבל בדלא פרט ענין, כשימכר, ודאי, דבכה"ג קאים הרמ"א בשיעור כל עמודי ההוראה הנ"ל, שעל דגלם יתנה גם המדרבי בשם החוס', שממנו הוא שהעתיק הרמ"א דינו זה. וכך ממש יהיה דין פירות שוכר', דעד כאן לא פסקו הרמב"ם ויבשעו, דמהיטא ההקנאה בסגנון כזה, אלא בדלא הוסיף מלת, לבשולדו", אבל בשאטופיה, פשיטא, דלא מהיטא, וכדנקטונו

ובדנקיטין ב"ערכין" גבי ,לכשיבואו דמיו, יקדשו".
אזנים. כל האופנים, שנחברו זה בנדון הלל עיניו של אדם, שלא יהיה לבטלה, לרצון ולר' מאיר, לכל על כדאית ל', היינו דוקא היכל שהללה היא רק ע"י תקון הסגנון בעלמא, בלי שום הוספה, אבל לא כשהיא לריבה להיות ע"י ההוספה על אמירת המקנה; וכוחה לא תתכן אפילו לר' מאיר, כמבואר בתום 'פתובות' (ד"ע, ע"ב, ב"ד"ה "אלה").

יתר על זה ש"מ, דנב"י שפיר מוסיפינן אליבא דכ"ט, בשביל שלא יהיו לבטלה אפילו רק דבריו לבדם, בלי כל מעשה, כל זמן שיתכן הדבר מלד תכונת עצמות הענין; כדמוכח להדיא דעת הרמב"ם (פי' מהל' ז"מ, ה"ב), וכמו שפסקו: הר"ן (שהב"א הבי' ס' ר"ג, אות ל"ו) והב"ח (בס"י ר"ג, סס), והש"ך (שם, ס"ק כ"ט), והפני" ב"גיטין" (ס"ו, א', ב"ד"ה "אלה ר' אבה").

ישמעיעין מכל זה לענין ג"ד, שסגנון הלוואה הוא, שמקודם משי"ם השכ"מ בתורת שומא בעלמא את הכסומים, שאפשר לקבל ממכירת כל אחד מפערי נכסיו, ואח"כ הוא מעלה, ש"ך-הכל, שלפי השערותו, עולים דמי נכסיו לסך תר"ה ר"כ, ועל זה הוא דקאמר: "מה זה אני נתון לזנותיך וכן ולהיתום וכן" שמשילא פשיטא, הדיב"ס "מה" קא הדרא אלא דלתיק מני", דהיינו ששדמני הנכסים הוא נתון לזו סך כזה ולזה סך כזה, — אס כן, כיון דשמעינן ל', דקאמר: "מדמי נכסי", ולא כ"ס: לְשִׁיבְרָרְר, הרי אמרין שפיר, דלכולי עלמא הקנה האי שכ"מ גוף נכסיו לדמיה, כי היכל ללא להו"א דבריו לבטלה, וכו', כיון דהשכ"מ כתב וחתם בעצמו את הלוואה, הרי אין לך גם מעשה גדול מזה, שעשיתו לבטלה מוסלת מהאדם ביתר שאת י').

ואף כ"ס הענין הנ"ל בסגנון: "וכל הנ"ל אני מסדר כו', אשר אחי מותי ויומכרו כל נכסי ויומן לכל אחד כו'", לא הפתר מחמתו אפשרות אורו התקון ד"נכסים לדמיה" קאמר, — דהרי לא אמר לְשִׁיבְרָרְר על דרך המקרה, דלחי משמע, שהקנין יחול רק אחרי הזדמנות המכירה; אלא שאמר "יומכרו" על דרך הלווי, דהיינו, שהשעבוד הוא שיחול באמת על גוף נכסיו, שיהיו קנויים לו לדמיה, כפי שמהקנין בלבו; אכן, בנוגע לאיכות התלווקה, ליה, שפיה ע"י מכירת

הנכסים, ולא שיהיו מקבלי הלוואה תמיד שותפים בגוף הנכסים לפי חלוקה.

(ב) **כיון** דקאמר מקודם: "מוניע אחתי לפלוני סך כזה, ולפלוני סך כזה", ואח"כ כלל יחד את מקבלי המנהג עם בעלי החובות, באמרו: "יומכרו כל נכסי ויומן לכל אחד"; אס כן, כמו לדגבי בעלי החובות הרי לאל משיעבד גוף הנכסים, אפילו לא יומכרו (דהרי קרקעות הירושלים משועבדים אפילו לתלוה-על-פה, בין מלדורייחא ובין מדרבנן, ומטלתיהם הרי נמי משועבדים מיהה מזד חקנת הגאונים, ז"ל: ע"י בעור ריש ס' ק"ח ובסמ"ע ריש ס' ק"ז ובא"ח ס' ל"ט, ס"ק ב'); בחופן, שענינם מכירתו לפרש, דהזכרת לשון "יומכרו" באה רק בדרך הודעה חיובית הולאת החלוף אל הפועל, ולא בדרך הודעה ענין חלות השעבוד רק על הדמים, שיבואו לאחר שומכרו הנכסים, — רק ממש דמשני נמי לגבי מקבלי המנהג, דכיון דכללנוהו לכולהו ומחרינוהו במדא ממיחא, ודאי, שנתכוין בכלום על ענין וחופן אחד; דהרי מוקלה מן הדעת היא לפרש במלה האחת "יומכרו" שני פירושים, הסותרים זה את זה בהכלת. וכבר מבוזרת סברא כעין זו בהשבות הרמב"ן, שהביאה הב"י (ס"י ר"ב, אות ד') והרמ"א (שם, ס"ג).

(ג) **כיון** דקאמר מפרש בתלמי האוואה: "אני מסדר לוואה זאת בנכסי" (שפרטס אח"כ, דהיינו: הבית והחצר, והמעלפלין, והמקומות); וכך כ"ס נמי לוואהו: "כל הנ"ל אני מסדר כו' מה שיהיה אחרי מותי בנכסי הנ"ל"; הרי להדיא, שכל סדור מתנותיו הוא רק בגוף הנכסים, ולא בדמיהם; דהא דקאמרין ב"ב"ב" (ק"ג, ב'), דגם זווי חוקרי נכסי", פשוט, דהיינו דוקא מעות בע"ל, שלא לו אין זכר בהלוואה שלפניו, ולא מעות הפחידות לבוא ע"י מכירת נכסים, וכמבואר בחש' משכנות יטקב (ס"ח) לענין נדון' דידי', — אס כן, כיון דקאמר בהלוואה, שהמתנה היא מגוף הנכסים וגם קאמר, שהיא מדמיו הנכסים, הרי ודאי, דלחי שיהבן לקיים כחן שני הואמרים האלו, מבלי שיסתרו זה את זה, בפרטו דבריו, שהקנה גוף הנכסים לדמיהם, שפיר נתון הדין לקיימם; ובדנקיטין בשו"ע (ס"י מ"ב, ס"ה).

(ד) **בוצר**, שמבואר בהמשך הלוואה, ש"באם שלא יצא קונה על הבית והחצר כי אס בעד ממש מאות ר"כ וגרובתי שפרה תרלה לתן ג' מאות ר"כ, לבד השתי מאות ר"כ, אשר אני נתון לה

(ב) אולם הא דהכרי ש"מ ככתובים וכמסורים ואל תקנה בעלמא, בשביל שלא תתקן דעת הלוה; אבל דקרי ריטות (ס"י ק"ז, ב"ד"ה "ועוד אני אומר, דלש"ג").

לה, הרעות בידה, וישארו היות והחלר לה דוקא".
 דהנה, לפי סגנון הענין כ"ן, הרי הורחז מלת
 "ישארו" היא: "יחלשו" (וכמו שהיא גם בשפתנו
 המדוברת: "עם זאל בליי בען פאר יענעם"),
 דהיינו ההקנאה ללמיתות; וכמו שהרגס יונתן:
 "וארעה לא מודן לחלוטין" ("ויקרה" כ"ה, כ"ג)
 או: כמו "שטרי חלעט אטא" ("ב"ו: טו, ב').
 והנה, ענין "החלשה", דהיינו, למיתות; יפול רק על
 כריתת ופסיקת גכסס מרשותו של אחד לשל
 משנהו (ע"י בפירושי רש"י ואכן עורא ב"ויקרה",
 סס) ע"י מזכרה, מותנה או שומת ב"ד בחוב,
 אכל לא ע"י ירושה; דהרי כיון ש"הורג הוא
 כרעיה דלבוה" ונחשב אפוא כהמוריס עלמו (ע"י
 "עירובין" ד"ע, ע"ב, ובסמוע ריש ס' ק"ו), ממילא,
 לא תפול על זה לשון כריתת הגכסס מהמוריס
 להורג, אחי שרשות שניהם אחת היא.

בהזוואה כמה פעמים לשון "מתנה", הן לענין דמי
 הנכסס השניים שנפרטו והן לענין גוף מותר
 הממלעלין שלא נפרטו, שעליהם נאמר: שארי
 ממלעלין, הנמאזים בנתי ובחזי הילל, איני נותנס
 לגרושתי, — אי"ב הרי צכה"ג, שא"ל מאמר זה
 מוקשר המאמר של "וישארו לה" ע"י וא"ז החבור
 הבלה במלת "ובאס" שבחחלתו, הא סברי כ"ע,
 דלענין הקנאה הסכ"מ שמי שדות האדם אחד או
 שדה אחת לשני בני אדם מועלת לזכר לשון
 "מתנה" בתהלה או באמצע או בסוף, אף לאחד
 כדי דבור מהזכרת לשון "ירובה" (ע"י בשוע ובכמ"א
 ס' רפ"א, ס"ז); ובפרט — לדעת השו"ה הרד"ך (ס'י
 כ"ו, ד"ה "ואין להקשות"), הפוסק, דכל הענינים,
 שנפרטו בכתב-זוואה אחד, חשיבים כאלו בלו כולם
 יחד בדרך כדי דבור.

נמיצה

דכשקיים ההלומה תנאי נתינת הסך
 שלש מואות ר"כ, בשעה שלא יצא
 מי שירלה לקנות את הדין והחלר ביותר מוסך חמש
 מואות ר"כ, הרי היא זוכה במתנת הסך מאתיס
 ר"כ, הכלל בגוף הדין, דהיינו בעודף שווי לעומת
 הסכום שהסך, — אם כן, הלא יולא מפרש מפי
 הסכ"מ בלוואתו, שהוא נותן לה בגוף הדין
 והחלר חלק השוה מאתיס ר"כ. לפ"ז, הרינו
 לומדים מומילא סתום מפורש, דנתינת הסך מאתיס
 ר"כ "מדמי הדין והחלר", דקאמר לעיל, היינו נמי
 נתינת גוף הדין והחלר לסכום כזה. ומדמפרשין
 כך בנוגע לזכות הגרושה, הרי יתפרש כך מומילא
 גם בנוגע לזכת היתום, כיון שנכללו יחד גבי הקנייה
 דמי הנכסס בדבור אחד; וכמו שנהבאר לעיל בביוע
 מחשבות הרמב"ן.

ביון

(ה) שסיס הלוואה בלשון: "וכל זה נעשה באופן
 היותר מועיל", שפיר מפרשין, שהקנה
 הקנאה "המואלת" עפ"י דין תוס'ק, דהיינו גוף
 הנכסס לדמיו; דמנומת להדיא מחשבות רכנו בדרך,
 ז"ל, שהביאוהו המרדכי ב"ב"ב" (ס'י תרי"ז) והרמ"א
 (ס'י רי"ב, סוס"א). והדברים מפורשים בנש"ו נתינת
 (ס'י מ"ד). —

עתה נבוא ליתר פרטי הצוואה:

הפרט

השני: מה שמוכר בהוואה: ועד
 שיזכרו הדין והחלר שלי, ידורו גרושתי
 שפרה והיתום שמואל בהדין והחלר; וההכנסה
 מדמי דירה כו', הדיה ההכנסה שייכה לגרושתי
 ולשמואל כו'; — הנה, הגם שענין דירה, להיתום
 בעלם דבר שאין בו ממש, אינו יגול גם השכ"מ
 להקניו, כמוכר בשו"ע (ס'י רי"ג, סכ"א); וכן
 הכנסת שגר הדין קויא דבר שלא בא לעולם,
 גדאיחא

ואף

שהרמב"ן בתשובתו הג"ל סובר, דלשון "שור"
 אינו לשון "מהנה", — היינו, מלד שהיא מיירי
 ממי שמוכר או נתן גוף הדין האמר, שבייר ענין
 הדירה שבחובה לעלמו ולאחר, דלפיכך מוכרת שס
 סגנון הענין, דהאי "שיר", פירושו, ש"הותה" חלק
 מהכלל על מלכו הקודם (ע"י ש"ך ס' רי"ב ס"ק
 ג').

והו

דאפילו היה דבור גם לנו, שלשון "ישארו
 לה", אפילו עם הסגנון דנ"ד, לא הועיל
 לענין מהנת בריא (שממנו טוא דמיירי הרמב"ן
 ה"ו), אחתי הועיל שפיר גבי סכ"מ; משום דגם
 בכוואו לידי מזה וז, עדיין יהיה ההבדל לומר,
 דהא דלא תועיל צבריא אפילו במקום סגנון כזה,
 הוא רק מכוס שהנבטא ש"נחלת פלוני הישאיר לפלוני"
 הנהו מבטא-כולל, דהיינו שזו נשארת לפני פלוני
 בכל אופן שיהיה, דממילא, הרי יכלול בתוכו
 המבטא לא רק הוראת "מתנה" או "מוכרה", אלא
 שכלול גם הוראה "ירובה"; אכל על כל פעם כואת
 לא יתכן לומר, שנובטא כזה לא יסבול כלל לשון
 "מתנה", — לפי זה, ודאי, דלא גרע מהמבטאים=
 הכוללים של "יפול", "תיזיק", "זכה" ו"יקנה", שמועליס
 גבי סכ"מ, לפי שאין דעה מיושבת עליו לדבר
 בלשון "מתנה" מוכרר" (לשון הסמוע ס' רי"ג, ס"ק
 ט'). וארבה, מבטא כזה הרי הוא "כש"כ" מולגשות
 "מינח" ו"טוב", דקטעין בשו"ע (סס, סעיף ב')
 ובתשו"ה תשכ"ן בשם הרשב"א (שהביא בהגהות
 הגרשק"א), סתן לשונות "מתנה" גבי סכ"מ, אף
 שזואת לא יתכן כלל גבי צריא (ע"י בתשו"ה הרמ"ש
 כלל פ"ג, ס"ב, ובסמוע שס, ס"ק ה').

לבר

דמה, הרי אפילו היה נאמר כאן לשון
 "ירובה" מפרשת, מ"מ, כיון שזולתה מוכרה

סיימו: 'יחלוקו בהמומר', דייטו לשון, מהנה"ק
 כדנקטינן בש"ע (סי' רפ"א, ס"ח). כן לענין ההכנסה,
 כיון דקאמר: 'היה שייכה לגרוסתי ולשמואל',
 הכי זה נמי לשון מהנה"ק, מזד הסגנון, מהיה
 לפלגי; וגמי שפסק הש"ך (סי' רנ"ג, ס"ק ז', וסי'
 רפ"א, ס"ק ה': ע"י בפ"ש סי' רנ"ג, ס"ק ז').
 אכן כדבר המומר מדמי המעלעלין וכדבר המקומות
 שבציה"ג, שאין אנו נוקקים לדון על עלם הוראח
 לשון "שי"ך", נראה, דנני דלא ידעינן: אי הו"א
 לשון מהנה"ק, פשיטא לן מה"א, דהו"א לשון "הוראח";
 דמשמעותה הו"א, שדבר זה הוא של פלוני מכבד.
 והכי זה בפ"ש"כ מה"א שפסק הרמ"א (סי' רנ"ג,
 ס"ג), ד"אס אמר: מעלעלין אלו לבמעין; הוי לשון
 הוראח". נמצא, שהגרובה קתה שפיר אז המומר
 מדמי המעלעלין וזה המקומות, שבציה"ג בעתל לשון
 ובצו"ג על הסביל, מטעם אורחא.

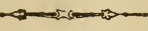
כדאיתא שם (סי' רי"ב, ס"ו), מ"מ כאן קטו האשה
 והיהוה את הבית והחזר לדירה ולהכנסה עד שעת
 המכירה: לא מיבעי להרש"ם בחסובותיו (חח"מ),
 סי' שצ"ג, הסובר, דאפילו דירה יכול הסב"מ
 להקנות ע"י אמירתו, היכא שהקונה דר באתרו הבית
 מקדמת דנא (דכנ"ג, כיון דיש לו אחיזה
 בגוף הבית בשעת ההקנאה, חשיב זה כאלו היה
 מקנה לו "גוף הבית לדירה", דמהני שפיר), — והכי
 כאן נמי הוי דריש האשה והיהוה שביתתו והחזר
 בשעת מ"י תפ"ה ופשיטא; הלא אפילו להחליקים
 עליו בזה, נמי וכו' בשידהו, מטעם דהבא חשיב
 כודאי כאלו אמר: 'הני הבית לדירה ולביתותי'
 (דכנ"ג מ"ה"א ה"י נקטת הביתות, כמזכיר בחש"י
 רע"א סי' קמ"א, סוד"ה "הולם מ"מ", ובקל"ח
 סי' רנ"ג, ס"ק ד', ובצו"כוי נ"מ שם, ס"ק ה'),
 מלד חותם העצמים, כמבארנו בפ"ק הקודם כשע"י
 ג' וסי', שכל פיהם הקנה ושעבר להגרובה והיהוה
 בגוף הבית והחזר, נוסף לזה, יבנו כאן גם הטעם,
 שמדש כמנהג האר"ם (הל' זכיה ומתנה, סי' ל'),
 שחבו: 'ומעשה ב"ה לדי' בב"מ, שניה, שהוד
 אלמנתו בבית פלוני; ופסקתי, דכל כה"ג מהני,
 כיון שכל הנכסים כבר משועבדים לה'. וז"ל
 מאותה שכתב מהר"מ בחש"ב (סי' קל"ו)". ממילא,
 ה"ס נמי בשידהו; דאף שבהנ"מ האשה מהסב"מ,
 כודאי קבלה או מחלה או את כתובהה, מלד שנהני
 מסדרי גיטין לנדקדק בזה, — מ"מ ה"י ע"י הלו"ה
 יש לה ולהיהוה שעבוד על חלק מגוף הבית והחזר,
 מלד המתנה, שנתן להם, כפי שהבאר.

ואף אם יעטו הורסים ז', דגדי שלא להשביע
 איהם, כחב כ"ך (ע"י ש"ך סי' פ"א, ס"ק
 ל'). — ח"ן כעטנה כ"ו ממש: חר"א, מ"ס שכתב
 וחר"ס בעלמו הוואה ומסרה ליד שלי"ם דממילא,
 סיינו הד"ן דהודה ככתביו שביד חברו; ועוד, דהכי
 היה כאן כ"ד של שלשה בשעת סדרי הלוואה; וכשני
 החובנים האלו ח"ן מקום לעטנת השבעה, כדנקטינן
 בש"ע (סי' פ"א, ששי"י י"ז ור"צ) (ע"י בסמ"ע
 סי' רנ"ה, ס"ק ה', ובמדו"ש נ"מ ס"ק ז').

ובב"ן, זכו האשה והיהוה בין בהדירה בין
 בההכנסה, שחולק ביניהם בשיה, כיון
 דקאמר, ש"ההכנסה הדיה שייכה לה ולהיהוה,
 דייטו חלקים שיים; כדנקטינן בש"ע (סי' רנ"ג,
 ס"ד).

דפרט הרביעי: מה שכתוב בהלוואה: 'ומניע מאיה
 לר' משה דוד כ"ו ולר' יהושע העשיל
 כ"ו'; — הנה, ודאי, דחייבים הורסים לבלק החוביה
 האלו, אחרי שלא שייכה כאן טענת השבעה, מלד
 שני העשמים לעשיל, ומלד דהבא יחוסף עוד טעם
 שלי"ב, כשיימו כסמך לזה: 'וכל ה"ל א"י מסדר
 כ"ו, יומכרו כל נכסי כ"ו, וי"סן לכל אחד, כמכר
 לע"ל'; א"ס כ"ן, מדגלל גם א"ח המניע לבעלי
 החוביה בלשון "י"סן", ה"י פתחה מנאן לגמרי אורח
 טענת השבעה, כמזכיר בש"ע (סי' רנ"ה, ס"ב). —
נביצ"א, דהבא סלקין וכה"א נחטינן, דהלוואה קיימה
 בשלמוה, כלי פסקוק.

הפרט השלישי: מה שכתוב בהלוואה, שח"ס יקבר
 הבית ביותר מת"ק ר"ב, ר"ז המורה
 כ"ו שייך לגרוסתי ולהיהוה כ"ו; ש"ה צ"ב ויחלוקו
 בהמומר. ומהמעלעלין הנזכרים בפ"ש"ות כ"ו, א"ס
 יומכרו יותר מנ"י הערך ששערתי, המומר שייך
 לגרוסתי שפ"ה. המקום שלי כציה"ג הגדול כ"ו
 והמקום שבע"ג שייכים לגרוסתי כ"ו. וההכנסה כ"ו,
 הדיה ההכנסה שייכה לגרוסתי ולשמואל כ"ו. הנה,
 אף שלא שמענו מהפוסקים, דמלת "שי"ך" ה"ה לשון
 מהנה"ק, מ"מ וזתה האשה כמומר דמי הבית, מתממ

סימן ס"ו

עוד להרב השואל בדרון הצוואה ה"ל
 כדבר השנתו על תשובתי.

(ג) דא"ן לא ק"א טענין לכו טענה זו, כשדורה כצו"מ ש"מ ומת, כמשי"פ האורים (סי' פ"א, ס"ק מ') והנ"מ
 בהדיו"ב (פ"ס, ס"ק כ"ד).

לפי הנראה, לא דקדק כתיב דבריו כראוי, כי לולא זאת היו סמיותו ומורלותו מאלוהים, ולא היה דומה אפוא תשובתי בגילתא דחטיטה, כפי שיבאר:

מה שהוסף להשיג על הענין, הסובר, מהרמ"א (מ"ב, ט'), הסובר, שהשטר מחבטל היא שיש לתלות, והרשומת המבטלתו בזה מלך שהמקנה טעה בעלם הכותב הענין.

ה' בענין מה שהעליתי, דכולי עלמא מודים בהך כללא, ד"אין אדם עושה מעשה לבטלה", השיג כתיב מדברי ההג"א, שהביא הש"ע (ל"ט, י"א) בשם "י"א", הסובר, דלענין הלל השטר הבא לפנינו, שלא יהיה לבטלה, בסכח ההגמשה שבטחו, יש חילוק בין הומיט, לפי השתנותם במלכ ידעת הסורה.

הנה, בהתבונן כתיב לדברי הקדומים כראוי, יראה במורחם, שנבאר עפ"י השיטה מקובלת, דהיבא שיש לתלות בעשות, באמת לא משנין להקן לשון האדם, שביל הלל דבורו או מעשהו דפ"ק, בין לרי מאיר ובין לרבנן, אלא שינוי הבלתי בולט כל כך; אבל לא שינוי גדול (*). ממילא, כיון דודאי לא יתחולל הרמ"א כאן על כל אותם גדולי הראב"ע, הסבורים להלכה, שאין אדם עושה מעשה לבטלה ונס, שיש אופן, דאכ"נ נמי אחרינן גבי, דאפילו דבריו אין האדם מוילא לבטלה, ולפי מה שנבאר בתשובתי, קאי הוא בעלמו בטיטתם בס"י ר"ט, ס"ד, — ההכרח אפוא לומר, דהרמ"א מיירי הכא רק בשינוי גדול; והיינו כדומתא, שהביא הסמ"ע (ס"ק כ"ו), שכתב: **שדה** זו איתכנה לך, דאם נתקן לשון זו של עמיד בלשון היה או עבר (הריני נתן"ן או: "נתתי"), יהיה זה הסיפק ממש, שבדאי אין לך שינוי גדול מזה; וכן גם עפ"י דוגמתו של הש"ך (ס"ק כ"ב): אם נכתבה לשון "מניח", להסבירים, שהיא לשון "ירוש"ה, יהיה זה הסיפק ממש מ"מהנה".

אחרי זה הכלל, שאפילו במקום דברים בעלמא אמרו ר' מאיר, מרא דידך, לגבי סתם אדם, שממילא כלולים בו גם עמי-הארץ, אין לו שום שייכות בעולם לדינא דההיא: ראשית, דהכלל לא נאמר, אלא היבא שכל הענין יהיה לבטלה לגמרי; ואלו בנדון דההיא היו נהי שמשפרי-האודיטא מחבטל כח עריפת לקוחות, הא אכתי איתו מחבטל כח גבייתו מנכסים בני חורין, דממילא, הרי לא היה כאן מעשה השטר לבטלה לגמרי. והשנית, דהכלל לא נאמר, אלא היבא שההלכה היא רק באמצעות תקון מלה בעלמא, אבל לא היבא שלא תליד כי אם באמצעות איזו הוספה על דברי האדם, כמבאר בתוספות "כתובות" (ד"ע, ע"ב, גריה "אלא"); אליבא דר' מאיר לענין דבור, דממילא הוא הדין אליבא דרבנן לענין מעשה; כיון דקיימי בזהאי גינא בחדא שיטתא ממש עם ר' מאיר; ואלו ההג"א הרי מיירי בעדים, שלגו מהשטר הזכר נוסח שלם ועיקרי, דהיינו: ואמר לנא כתבו ותחתו ותנו; אשר השמטת עיקר גדול כזה הויא מלך עלמה הוכחה על השתבשותה ממה שלא שמעוהו מפי המורה, לולא היתה מתנגדת לה ההוכחה העלמה מלך החוקה, דהעדים בקאים ולא היו פושטין אפוא שטר בלי הרשות הגלוהה; ולפיכך בזמן הזה, שנחרש חוקה זו, מתחת התמעטות בקיאות הפורגים, חו גשירת על עמדתה הוכחת ההשמה הנזכרת.

ג' בענין מה שהבאתי מהתוספות ד"קטובות" ומהרדב"ן, דפשיטא להו, לכלל מילי קאמר ר' מאיר לכלל דידך, ד"אין אדם מוילא דבריו לבטלה"; ללא פירוש, שנסתפק, דאולי לא אמרו אלא לגבי הקדש בלבד, — השיג על זה כתיב, בעטנו, שהתוס' והרדב"ן הרי קא מיירין מדין גדרים, וגדרים דומים להקדש, מדמלכו בנפוש' (ת"מ ר"ב, ז'), דמתחילוהו שם בחדא מחיתא.

זבכ"ן אותם שני הענינים, שהיו לאחדים ביד כתיב, הרי דמיון להדדי כעובלל לדנא.

הנה, ראהו כזו אינה מביאה אלא לידי תמוהן, דהרי התם קאמרי להדיא, דהטעם הוא מדכתיב: ככל היולא מפיו יעשה; ואותו הא אמרה הסורה מפורש על כל ההלכות הן, שהייתר משתנה גבייתו לאיסור ע"י נוסחא השפירים, שממילא, כלולים בזה גדרים עם הקדשות ביחד. לא כן

בענינים
באומר: "התקבלי תחת הולך" גבי שליחות העו, לרבנן, — דכתיב מתקנין, לכל מר כדאית ליי, אפילו עיי שינוי גדול, ונראה, שוו היא אפוא גם כונת הש"ך כאן בס"ק ד"ה, דכתיבתי הניל, דגם כתיב"ז לא משנין אלא שינוי גדול כזה, שאינו אלא עיי תקון מלה בעלמא, אבל השינוי מוכרח להיות עיי איזו הוספה על הדבור; והיינו, דבנדון דלעיל בשיע' (ל"ט, י"ב), אף דגבי העשות בתלתי, ששנים יתבשרו על עומם לבד, מית, כיון שהתקון לא יעור, כי עיי הוס' כתיב, שציר קא משנין איתו, ולא סמכין על תקון כזה. הרוחטו אפוא, שמעל הש"ך האורים (ס"י, ע"ב, ס"ק ל').

בענינים אחרים, ודאי, דאין לנו להשוות מעלמנו; וכמו שמהבאר להדיא מטעמי ב"מ" (ט', א'), ב"ב" (ה"א ב"ש") ומד"ס (פס', ב"ב"ה, ה"א'), דהלמלא קא גלי קרא גבי ניר, טקרא: "קדוש", לא היינו מדמים מטלמנו נזרות להקדש. נמשך אפוא מזה, היינו דודור לא נקרא בשם מקום קדוש? לא מדמין אכן נדרים להקדש. ואם ככל זאת פשיטא להו להר"ס ומהר"ב? ליתם נס לנדרים הכלל, ד"אין אדם מוילא דבריו לבעלה", ועם זה סהמו דבריהם, מצלי שפירשו, דבזה דומים נדרים להקדש, מלך היוז סברא ממודת, — הסתוים, דסברי, דלאו דוקא לענין הקדש לחוד? קאמר ר' מאיר לכללא דידו, אלא היה לכל מילי, שמיילא ככלל בהו גמי דינא דנדרים.

עבר, שהיה לה נת מפעלה הראשון כו', — זה ודאי לא יתכן כלל, דאם כן, מה טיבה אצל נחלה? ובנהלתנו לא יתערב זר כו'! ואם כונתו, שהיה אבי שרה באחד צורע יעקב, שמת בלא כנים, אבתי קשה: מה סיכו אצל נחלה? שלא ניתנה אלא ליצוא מצרים או לבאי הארץ, והוא על כרחך מת לפי זה קודם יורדתם למצרים! ואם נאמר, שגירשה בעלה הראשון, אם כן צריך לומר, שהיה חי עדיין בעת יציאת מצרים יותר הרבה משתי סאות שנה, וזה רחוק סבבה פנים.

לענר

הפסד ליטב סינת הרמב"ן, דמיירי שנתרסה מפעלה הראשון (מודע יעקב), שהיה לו זולת שרם עוד כן יחיד; וחזרו הפנ, בהזמנו כן עשרים או יותר (כ"ב"ב" ק"ו, א'), ולא מוזכרים ביה עס שרם אחוהו (שלפי מה שכתב רש"י חיתה נס בעת חלוקת הארץ) וזאת במדבר בלא זכר, — נמלא, דחלק הפנ בארץ, בהור יולא מוזכרים, עובר לאביו בקבר בתורת ירושה, וזה ממילא נחלתו זאת לבתו שרם, מאין לו כנים אחרים, כידוע, וכמו שהסביר הרמב"ן לקמן (כ"ז, ט'). ולכן דקוק לבית: "לא היה לו כן" תחת: "מת בלא כנים", כדו להסמיטנו, דבאמת בעת מיתתו היה לו כן, רק בלא היה לו כן בעת חלוקת הארץ. ובכן דברי הרמב"ן, ז"ל, נכונים; וגלוק קודם.

ישים טא כתר לבו לכל זה, ויראה מעצמו כי בקש לקעקע קב"ש את הברכה, שנכחה, כס"ד, על יסודו שלם, שהם: התוספות ד"ב"ב"ב" וכו' (שהוא כחז מפושם כ"ב" ר"ג: דק"ו"ל, דאין אדם מוילא דבריו לבעלה", אף דמיירי רק מדיני ממונות); והעולים על הכל, הנס ה"ס" ד"ניטין" והמדרי, ומהר"ב"ל, והרמ"א כ"ב" ר"ט, שהם עסקין רק בדיוני ממונות, ואפ"כ סיפורם, דמתקנין לטון הקנאה, דמי י"ן — ד"ו"ן לדמיו" קאמר; שטעמם הוא בהכרח מלך הכלל, ד"אין אדם מוילא דבריו לבעלה", "אין אדם עושה מעשה לבעלה", כפי שבהבאר בתשובתי באריות.

ובכן ישהל אפוא כתיב? יעמוד הדת על תלה, דבר יזים הנוהג לכל פרטים.

סימן סח.

הדרך למסכת נדה.

תנא דבי אליהו: כל השנה הלכות ככל יום מוכסה לו, שהוא כן עוה"ב, כו'.

סימן סז.

הרמב"ן (במדבר"ר כ"ו, מ"ז) כתב: "ועם בת אשר שרה: כו'"; ואונקלוס תרגם: "ושם בת אתה אשר שרה". נתכוון בזה לומר, כי היתה בת יורשת, כי בנים זכרים היו לו כו'; אבל היתה בת אשתו באיש אחר, לא היה לו כן, והיתה נחלתו אף יתרו (כדין בנות צלפחד) כו'.

מתני', "יתו" הקשה אחד הרבנים שליט"א, "יין" (שני, ה"ב, ט"ז): (ג) דאין לא ק"ו כונתו כמו שכתב במד"ס (ס"ק כ"ד). לקח אשה סבנות

הנה, כבר שמו לבס צעלי הסופות והבאים אחריהם להסביר שיבות מיוחדת זו לסיניא שלפנינו. וזלזל זאת, יש לדקוק למה אנו נוקקין לדרשה מיוחדת לענין הלכות (שפירש"י שם: "משה ובריהוה הלכה למשה מסיני"), שהלמדת הוא כן עוה"ב? הלא כבר דרשו כזאת רז"ל בהרבה מקומות על הסורה בכלה, ומסך

להתקסף, הלוחם מצלי דעה בעצמו. פתרון לחישובי,
 לכן בנה בהספדו להחיות חנה בעל ההלכות,
 "לנא דמילי סיפרי"; כי כונה אחת למילתא זאת
 עם מילתו ב"סוטה": רשון מנוסח, ולא ידע
 מאי קאמר. ורש לקיס (ב"מנילה" ט), דספדי
 לשונה הלכות: "וי, חסדה ארעא דישראל גברא
 רבא", "איל ג"כ לביטת", שביבאה אח"כ בסוגיא
 זו, דהיינו הא דהני ריל: "ודאשחמש בתנא
 חלקי — זה המשתמש בתי ששונה הלכות"; משום
 דריל קא פליג על דבני ויתר האמוראים
 ד"סוטה", בסברו, שהשונה רק ההלכות יש לו
 ג"כ דין ס"ח; ולפיכך מייחיו שפיר תיכף ב"מנילה",
 טס, הא דתנא דבי אליהו, כל השונה הלכות
 כו", לשיעור לרש לקיס, דאף המתקסף תמיד
 רק בהלכות יתחול ג"כ עוה"ב, כתיב לקיס,
 שחשבנו לח"ח גמור. והנה, ר' יוחנן סובר,
 שהשונה רק הלכות יחשב לעס הארץ, דהכי
 קך היא דעת ר' אלעזר תלמידו ב"סוטה";
 ומבואר ב"בבמות" (ל"ז, ב') גבי הא דר' אלעזר
 אמר לשמעהא, ולא אמרה משמ' דר' יוחנן
 רב' ואיקפיד ר' יוחנן; אך ר' יעקב בר אבדי
 פייס' בדבריו: "... אף ר' אלעזר תלמידך יושב
 ודורש סתם, והכל יודעין, כי שלך היא";
 אשר מזה הוליוו התוס' ב"ומא" (ד', א'), דריה
 "מתיא כותי" (דברי ר' אלעזר בסתם הם
 דברי ר' יוחנן, אף שלא אמרם בשמו; הא
 קמן פלוגתא ר' יוחנן ורש לקיס בדין דשונה
 הלכות היל'.

והנה, מדהביא ב"סוטה" סי"ך" לדברי קב
 השונה רק משנה י"ז דתנא. התנאי
 מצלי עולם סן (שחבלין עולם בהוראות" ב
 דכיון דאין יודעין עמי המשנה, פעמים גור
 שמדמין לה דבר, שאינו דומה, ועוד כו"י
 רש"י), משמע, שזהו טעם אחת המניס: משום
 דכיון דאמור להוציא להוראה שום דין בדמיו
 מהללמ"מ או ממנה, בלי דעת טעמה המקובל
 בין החכמים, אם כן הלא אין שום חובלת
 מלמדו, ולכן יחשב לעס הארץ. מנילה, מובן
 מזה, דעס החולקים עליהם הוא מושג דסברי,
 דהיבא שברור הדבר, דהלכה כמשנה זו או
 בהללמ"מ, אשר לא יוכל שום ספק בהסקיה,
 מותר או להורות ולדמות ונחלא לאותה המשנה
 או לאותה ההללמ"מ, אף שלא שמענו טעמה;
 ולפי"ז, אחרי שלפעמים ישנה חובלת במקרא
 מלמדו מה, לכן יחשב לח"ח גם השונה רב

ומהס: ב"מנינה" (י"ב ב'), ב"ב"ב" (י' א'),
 ב"סנהדרין" (ק', א'), ב"סוטה" (כ"א א'),
 ב"הר"ח" (פ"א, פ"ה ופ"ח) ועוד, ועוד; ומדוע
 אפוא יאלו ההלכות מן הכלל? עוד יש לדקדק
 לשל (ע"ב, ב'), דפליגי ר' יוחנן ורש לקיס
 בהא דאמר ר' אלעזר בן עזריה: יום י"א,
 שבין נדה לנדה הלכה למשה מסיני" (קך היא
 גרסה רש"י, כמו שהובא הראש' בחוספיו מדבריו
 דריה ח"ח הלכה"; אבל התוס' גרסי כפי שהוא
 לפי י"א יום, שבין נדה לנדה, כי שיעה
 אחרת להס בסוגיותנו), דר' יוחנן אמר: "הלכה
 י"א", ולכן לדריי רק יום י"א בעצמו לא צעי
 שימור, אבל לעשרי עבדי שימור; ורש לקיס
 אמר: "הלכות י"א", צעי שימור ליום האחד
 עשר, שהוא בעצמו לא צעי שימור וגם לאחריו
 לא הוי שימור, משום שגם עשרי לא צעי
 שימור, — הלא באמת יפלא על רש לקיס, דהא
 ראב"ע קאמר מפורש: "הלכה", ולא "הלכות"
 — ואין לו להוסיף על דבריו! ואם גרסא אחרת
 הינה לריל בדברי ראב"ע (מה שלא יתכן גם
 מלד עמס סגנון אחרת הברייחא), הלא היה
 מדקדק בלשונו לומר: "הלכות י"א אחרת"!

לכן, כדי ליטב כל זה, נראה, דטעה אליהו,
 זיל, להשמיענו, דאפילו מי ששונה בכל
 יום, כלומר: "כל ימיו", רק ההלכות (היינו
 משנה וברייחא והללמ"מ, כמו שפירש רש"י),
 אפ"כ יהיו גם כן בן עוה"ב, משום שגם
 הוא יחשב נמי לתלמיד חסן; דלא כר' עקיבא
 הסובר (ב"הר"ח" סוף פל"ו), שמי שקרא ושנה
 אף לא שמע ח"ח (ללמוד סברה הגמרא בעצמי
 המשנה מה הס" רש"י, סוטה, ריש ד"ב), אין
 לו חלק לעוה"ב (והכי סבר עולא ב"סוטה" ריש
 ד"ב), ולא כר' אלעזר, הסובר ב"סוטה" (טס),
 שהוא עם הארץ, כי אליהו פליג עלייהו בזה.
 והיינו, דהולך לדרשה מיוחדת לענין ההלכות
 בכדי להשמיענו, שאף מי שעוסק בכל יום רק
 בזה לבדן ואינו משמש תלמידי חכמים,
 הנהו בכל זאת בן עוה"ב.

ובזה יובן גם לד שייכות מיוחדת זו לסוגיותנו.
 'דהנה, ב"מנילה" (כ"ח, א') איהא, שרז
 נחמן בר יוחנן ספדי, להיחיה דהוי תנא הלכתא,
 שפירא וסיפדי והוספתא: הי לנא דמילי סיפרי,
 דחסי" (כלומר: מולא שמש ח"ח, אינו אלא
 ככל הוה, המלא ספרים ואינו יודע מה בחוכו.
 יע"ש בפרש"י); משום דרב נחמן בר יוחנן
 איל לביטת" ב"סוטה" (טס), דשונה הלכות דומה
 רב

אמור

מעתה, כי י
 התכונה י

232

צני
וכו
בד"ה
דאלמ
לא
אפוא
קדוש
זא
לנדרי
ועם
נדריס
חסתי
קאמר

ישין

בס"ד
והצ"י
הרס
ממוז
והמדכ
רק
לשן
שטעמס
דבריו

ובכן

הר

ואונ
שרה
בת
כו

הק
ממנה

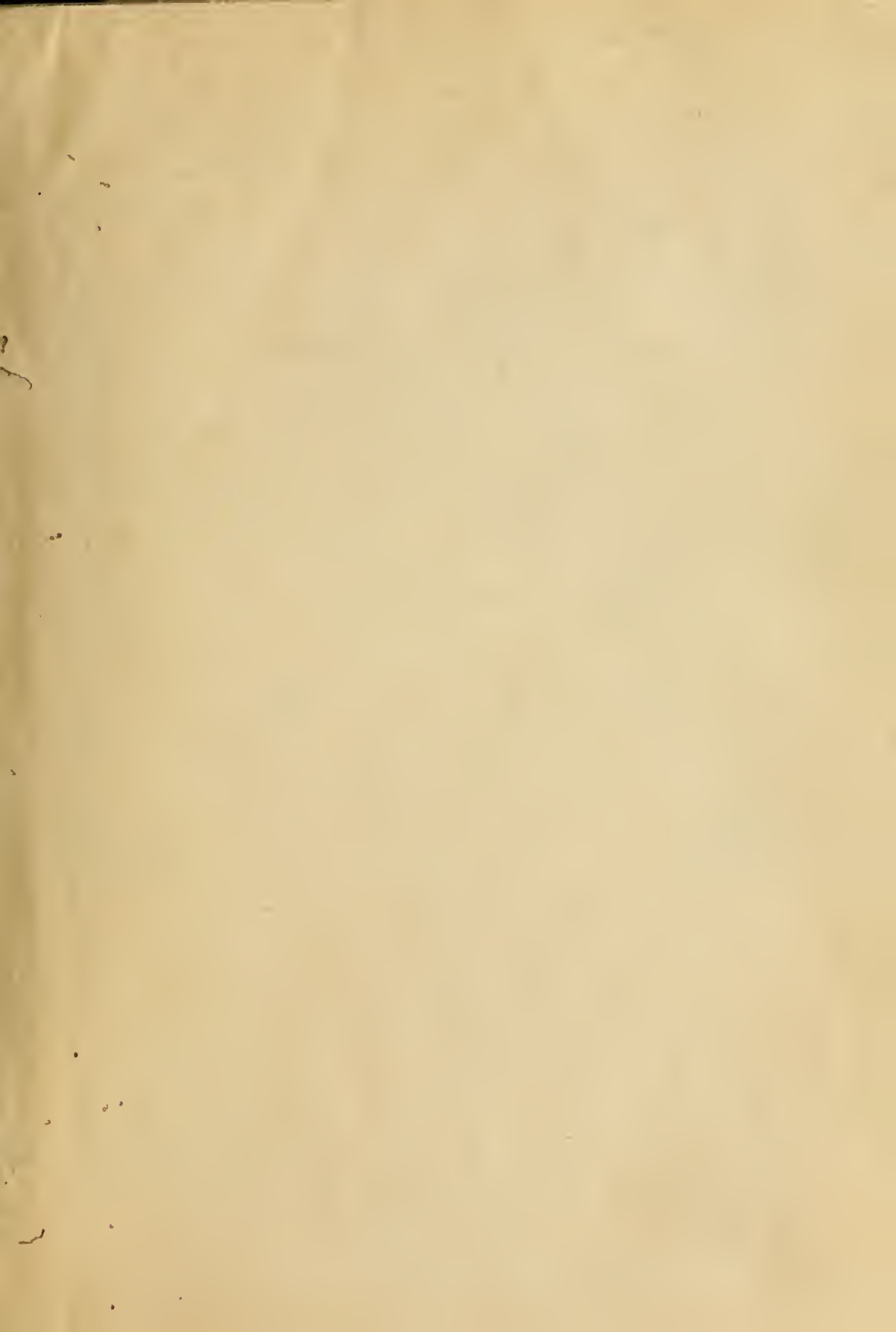
לקיש הכא בנדה: ר' יוחנן סובר הלכה
יא"א מטעם דכיון דרשב"ע אמר: יום יא
בלל"מ, והרי לא נדע טעם ההלל"מ, לן הסורים
אני לחדש מאומה מדעתי, ורק הלכה זו האחת,
כמו שנסגית לבד, אנו יודעים, שאין יום
יא לריך שמו; דר' יוחנן קא חיל לשיעתי,
שהטיה רק הלכות בלא הטעמים, שהסבירו חז"ל
הוא עם ההרן, מלך שאסור לדמות מלחא
ולחילא דין מתוך הלכה, שאם שמעתי עמיה; אבל
ריס לקיש סובר, הלכות יא"א, היינו, דכיון
ביטלין אנו לדמות עשירי לאחד עשר בפ"ע
זה, נבנו שברית יום יא לא תבוא למדרגת
זכה גדולה, ה"ה נמי בראות עשירי הלא לא
מוגל ג"כ לבוא למדרגה זאת, — רבאים אנו באופן
כזה ללמוד אפילו מההלל"מ עוד הלכה אחת,
דגס עשירי לא בעי שמו, כמו דגמורי לענין
יום יא; מוסס דריס לקיש לשיעתי, שגס השיגה
רק הלכות יחשב לת"ח, מלך שמומר לחדש
הוראה מהוך הלכה, היכא דבריר לן, דהכי

על

קיימין, אפילו לא קבלנו עמיה; כמו הלכות
מסי, ששעתיין לא נהגלו לנו, וכדומה מה
והברייתות. ועל סידך זה קאמר ריש לקיש: **ה**
יא"א; הך שרשב"ע בעלמו אמר רת: **ה**
אפיה"כ הוא, בדמותו מלחא למלחא, הו
דין חדש; דמחילא, הרי ים ליום יא
הלכות מחולקת משאר הימים.
כן בסוף הסעוף, אחרי שתי
דלרשב"ע יא יום שני נדה גמ
ניכסו, שמחילא פליגי בזה ר' יוחנן וריש
לפי המביאר בתורתא, מיימי הגמרא הא
דבי אליהו לסויע לריס לקיש (ממש כאופן
במגילה"ה, שס), דאפילו מיי שמונה רק
לבדן כל ימיו, אפיה"כ בין הלגיוני
ימנה, שלכן הוא בודאי בן שיה"ב; ד
הרי יסבור גם אליהו, זל, שמומר
מההלל"מ דלשיל עוד הלכה אחת, דגס
לא בעי שמומר, כריס לקיש.

73/100
18

3 1761 07285896 2